

Index to the Fourteenth Volume of the Journal of the Indian Merchant's Chamber.

પી.દેશી વેપારી ચેમ્બરના માસિકના ૧૪ મા પુસ્તકની અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું.	વિષય	પાનું.
ચેમ્બર વીલાસ.		ઇંગ્લંડમાં વચગતુ ઉદ્યોગોનાં પુનઃ	
ઇલેક્ટ્રીક રોડ	૧૭૨	રૂઢાર	૧૦૭
ચેમ્બરોયર્સ પુરો	૨૬, ૭૬,	ઇંગ્લંડમાં બેકાટરી	૨૦૭
૧૨૬, ૧૭૩, ૨૨૬, ૨૭૧,		,, ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાના	
૩૨૧, ૩૭૫, ૪૩૧, ૪૭૫,		બીજા સામે વીરોધ	૨૫૬
૫૨૧, ૫૭૮.		,, હિંદી લોન	૩૦૬
ચો. સર થોમસ હોલેડની મુલાકાત ૭૨		ઇડીયન રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ	૧૫૮
આવકવેરો ચેમ્બરના પ્રતીનીધીએ		ઇડીયા કાઉન્સિલમાં મી. દલાલની	
સુચવેલા સુધારા	૨૩	નેમણુક	૨૫૭
કમીટીની સભા ૬, ૬૦, ૧૧૦, ૧૬૬,		ઉદ્યોગો અને વેપારમાં આવેલી	
૨૧૪, ૨૬૧, ૩૬૬, ૪૧૫, ૪૫૬,		સુસ્તીનાં કારણો	૫૫૧
૫૬૮, ૫૭૨		ઉદ્યોગોને ખાલવવામાં સરકારી મદદ	૫૫૪
ચેમ્બરના વર્ષમાં ફેરફાર	૧૭૧	ઓન્ટેરોમાં રેલ્વે	૫૬૧
ત્રીમાસીક સભા	૧૧૨	ઔદ્યોગિક સહકાર	૫૬૧
નવા સભાસદો ૨૫, ૭૬, ૧૨૫, ૧૭૩,		કાપડ ઉપરની જકાત	૫૦૪
૨૨૬, ૩૨૧.		કોલસાના ઉદ્યોગની મુશ્કેલી	૧૦૭
ના. ગુર્જનરની મુલાકાત	૧૧૨	,, ની પેદાશની કાચ અને જથ્થો	૨૧૧,
પત્રવ્યવહાર ૧૭, ૭૬, ૧૨૪, ૧૭૪,		૩૬૨ ૫૬૨.	
૨૨૪, ૨૬૮, ૩૧૫, ૩૭૪, ૪૬૭,		ખખરપત્રીઓ	૫૫૭
૫૧૫.		ખાંડો ઉદ્યોગ સુખાઈ માટે સુચના ...	૧૬૪
લ.ચેમ્બરી	૮૦	,, હિંદુસ્તાનમાં	૨૫૮
વાર્ષિક સામાન્ય સભા	૪૧૬	ખાંડની પેદાશ	૫૫૬
ક્ષમ કમીટીની સભા	૬૬-૨૭૨	,, નો ઉદ્યોગ હિંદુસ્તાનમાં	૨૫૮
સામાન્ય સભા	૫૭૩	ખાંડી જમીનને ઉપયોગમાં લેવાની	
૨ અન્ય ચેમ્બરો.		ચોજના	૫૫૫
૨૭, ૮૦, ૧૭૬, ૨૨૬, ૨૭૭, ૩૨૨,		જોનીની જમીન ખરીદવા માટેની લોન	૫૬૨
૩૭૬, ૫૨૨, ૫૭૬.		જોતીવાડી ખાતાના વડાને સલાહ	
૩ આગ્રહોનો નોંધ અને ચર્ચાપત્રો.		આપનારી કમીટી	૫૬૩
અમારું નવું વર્ષ	૨	ઘઉંના ભાવ	૫૬૧
આફ્રિકામાં આપણી કટુ સ્થિતિ	૧૨૬	ઘઉંનો વેપાર	૫૫૬
આફ્રિકામાં વ્યાપારી પ્રબલકીય મંડલ		ચામડા ફેબ્રિકેશનનો ઉદ્યોગ	૫૫૬
જોની આવશ્યકતા	૧૫૫	ચુટણી વેળા વેપારી સમાલોની ચર્ચા	૫૫૭
આયત્ન અને આર્થિક સ્વતંત્રતા ૩૧૧		ચીનની ઔદ્યોગિક સ્થિતિ અને	
આર્થિક સહાયનો વેપાર	૫૫૭	શક્યતા	૨૫૨
આવક વેરોના કાયદામાં સુચવેલા		ચેમ્બરના વર્ષમાં જકાતનું ધોરણ	
સુધારા	૧૦૬	હિંદમાં કેવું હોવું જોઈએ	૨૦૪

વિષય	પાનું.
જાપાનમાં ખનીજ પદાર્થોનો ઉદ્યોગ	૨૬૦
" કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ	૫૫૮
" ઝેડ રોડ કંપનીના ડીરેક્ટરનીલાયકતા	૫૬
" આઇ. પી. રેલ્વે અને રેલ્વે રસીટી	૪૫૮
" ટર્કીમાં વેપાર રાજ્યગારની રથીતી	૫૮૭
" ટાંગાનીકા અને તેની ખીલવણી	૧૦૨
" ધધાની કેળવણી	૫૫૬
" હીલ્સ આફ્રીકાના ઉદ્યોગો	૨૦૨
" હુનીયાની રૂની પરીષદ	૫૬
" નદીઓનો માગ સ્થીર કરવાનો જરૂર	૫૬૨
" નાઇજીયામાં રૂઝ વાવેતર	૩૧૩
" પરદેશી હુડીઓ માટેના દરનો સવાલ	૪૫૫
" પૂર્વ આફ્રીકા માટે કવારન્ટાઇન	૧૨૮
" બજેટ	૪૧૧, ૪૫૭
" બેંકો-હિંદુસ્તાનમાં	૪૧૩
" બીચીંગ પાઉડર	૫૫૬
" બ્રીટનમાં મજુરી	૪૧૨
" બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય વધારે રૂ ઉગાડવાની	
" હીલ્સવાલ	૫૮૫
" મોટરોથી વેપારની ખાલવણી	૫૫૮
" મુંબઈ ઇલાકામાં જંગલ ખાતાનો	
" રીપોર્ટ	૫૦૬
" મુંબઈ ઇલાકામાં ચેરડીનું વાવેતર	૫૯
" મુંબઈનું ટેલીફોન આલુ	૩૬૧
" મુંબઈના ઉદ્યોગોમાં વપરાતા રસાયણી	
" પદાર્થો	૩૧૩
" મુનાઇટ રોડેટસનો વેપાર	૨૦૯
" રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ	૫૦૫
" રેલ્વેના દર	૫૫૬, ૫૫૬
" રોડસાઇડ અને પાઉડર	૫૫૪
" અને માપનું ધોરણ	૩૫૯
" રાણનો ઉદ્યોગ	૨૦૮, ૩૫૮
" પટોદરા રાજ્યમાં આલોગીક ખીલવણી	૫૯
" વીમા કંપનીઓ અને રરદેશી	૩૦૮
" વીમદ અને જાપાનની ઔદ્યોગીક	
" પ્રગતી	૩
" વેપારીઓનું કલ્પવ્ય	૫૫૨
" વ્યાપારી કુનેહને અબાવે આપણી	
" નીમોલ્ય રથીતી	૨૫૫
" વ્યાપારી શીશવ શાળાની આશર્યકતા	૨૫૬
" વાર્ટાગન કોન્ફેરન્સ	૫૬૧
" ચેડનશાહી પદ્ધતી અને બ્રીટીશ	
" સામ્રાજ્ય	૩૦૨, ૩૫૨
" શાળાઓમાં વાલીલ્ય વીચયક જ્ઞાન	
" અ.પવાની જરૂર	૫૮૦

વિષય	પાનું.
સેન્ટ્રલકોલન કમીટીની પહેલી બેઠક...	૧૦૬
રટીમરનાં વાડામાં બેઠક વધારો	૨૦૮
રટીમરવાળાઓનો બદલો	૫૫
સોના રૂપાની પેદાશ	૧૫૬
સરકારી જમીનગીરીઓના ભાવના	
" સંબંધમાં તપાસ ચલાવનારી	
" કમીટીનો રીપોર્ટ	૧૬૧
સરકારી ખર્ચ અને આવક વેરામાં સમાવે	૫૫૫
સરકારી	૫૬૦
હડતાળો કેમ અટકાવાય	૧૬૬, ૩૧૦, ૪૫૬
હીલ્સ અને જંગલ નીતી	૫૨
" " રેલ્વે નીતી	૧૫૨
" " માલની ખરીદી	૬, ૫૦૨
હીલ્સની આર્થિક સ્વતંત્રતા	૪૦૯
હીલ્સમાં વ્યાપારી મંરણોની જરૂર	૪૦૭
હીલ્સ નીર્ધન શા માટે	૩૦૬
હીંદુસ્તાનની ચલણની નીતી અને	
" હીંદી ધારા સભા	૩૫૬
" " અપમાન	૫
" " માં ચાની પેદાશ	૮
" " માં હડતાળો	૫૭
" હાલી રેલ્વેઓના વહીવટ	૪૫૨
" રટીમરો	૫૮૨
" સરકારની લેાન	૭
" જંગલ કમીશન	૧૫૬, ૨૦૬
૪૫૨ચુટણુ વિષયો, ખખરો તથા આંકડા.	
" બેંકોટોક કંપનીઓ ૩૮, ૧૩૮, ૧૮૫, ૨૩૮,	
" ૨૮૯, ૩૩૯, ૩૮૦, ૪૩૭, ૪૮૬, ૫૩૬.	
" ઇડીયન પેસેજર એન્ડ ટ્રાંસીટ રીલીફ	
" એસોસીએશનનો હીસાબ	૫૮૩
" નવા પેટ ટો ૩૭, ૬૩, ૧૩૭, ૧૮૩, ૨૩૬,	
" ૨૮૮, ૩૩૮, ૩૮૮, ૪૩૬, ૪૮૫, ૫૩૫,	
" ૫૬૧.	
" રેલ્વે મારફતે માલ મોકલવાના નીયમો	૫૮૪
" વેપારી આકડા ૪૫, ૬૫, ૧૪૫, ૧૯૪,	
" ૨૪૪, ૨૮૪, ૩૪૪, ૪૪૨, ૪૬૨, ૫૪૨,	
" ૫૬૨.	
" વેપારી અને ઔદ્યોગીક ખખરો-પાક	
" સમાચાર વીગેરે ૩૦, ૮૭, ૧૩૦, ૧૭૭,	
" ૨૮૧, ૩૨૬, ૩૭૯, ૪૩૨, ૪૭૬, ૫૨૬,	
" ૫૬૩, ૫૬૫,	
" વેપારી મુકદ્દમામાં અપાયેલ મુકદ્દા.	૫૬૯
" વેપારી મુખપર ૩૬, ૬૨, ૧૩૫, ૧૮૨,	
" ૨૩૫, ૨૮૬, ૩૩૬, ૩૮૬, ૪૩૫, ૪૮૪,	
" ૫૩૨, ૫૮૬.	

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

૧૫
૧૯૨૨

અધિષ્ઠી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મું. VOL. XV. JULY 1922 No. 1 જુલાઈ ૧૯૨૨ અંક ૧ લો.

અનુક્રમણિકા.

૧ હંડીના બજાર ઉપર કાણુ	૨	૬ એમ્બરનો પત્રવ્યવહાર	૨૬
૨ કાન્સ તથા પોલ્ડ વચે યથેતા વેપારી કારો. /	૫	૧૦ અન્ય એમ્બરો	૩૦
૩ કોર્કમાં જકાતની પદ્ધતી	૧	૧૧ વેપારને માટે ઉપયોગી જાખરો ...	૩૧
૪ નોંધ	૭	૧૨ પાકને લગતી ખબરો	૩૩
ઔદ્યોગિક વડારો મટાણવા માટેની કોર્ટ- કુદનીયામાં દુકાળ-રશ્મિયામાં સરકારના અતિ- શય જીલમતું પરીણામ—રેલ્વે વખાણવાની જરૂર—રેલ્વેનો વધારો કેવો લોકલે—સ્કીમ જપર કામ કરનારા ખલાસીઓ—ખોટરો.		૧૩ પોર્ટ નસ્ટમાં ખડેલો માલ	૩૮
૫ ખાંડનો ઉત્પાદ	૮	૧૪ ટર્કીમાં વેપાર ફેલજમારની ક્ષતિ ...	૩૯
૬ એમ્બરનો વીજામ—કમ્પીટીની સજાઓ ...	૧૩	૧૫ વેપારી પૂજપરજી	૪૦
૭ " " —ખધાને લગતી સગ કમ્પીટી ...	૨૩	૧૬ નવાં પેટન્ટો	૪૧
૮ " " એમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ જુરો ...	૨૬	૧૭ વેપારી જાંઝકા	૪૪

વચિો અને ખુશી યાઓ!

ફક્ત એક ચમટીમાં જ ચમત્કાર

દીલખુશ તપખીર.

એક આનાની દીકીટ બીકી નસુતોજ મંગાવો અને પછી જુઓ એની મઝા

કો. બા. ૧ ના આના ૩. હજનના રૂ. ૨.

મેસર્સ આર. પી. શાહ એન્ડ બ્રધર્સ—રાધનપુર.

હુંડીના બજાર ઉપર કાળુ.

દેશપરદેશો. વચ્ચેની હુંડીના ભાવમાં વધઘટ તેા થતીજ રહે પણ તેને હદમાં રાખી શકાય તે માટે જે પ્રયત્નો થાય છે તે માટે લાગે સરકારની સહાયતાથીજ હોય છે. એવ પ્રયત્નના બે વર્ગ પાડી શકાય. એક તેા એવા કે જેમાં કાંઈ થોડાં વખત માટે સાધવાનો હેતુ હોય જેમકે લડાઈ દરમ્યાન યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ વગેરે દેશો સાથેના હુંડીના ભાવને કાળુમાં રાખવા માટેના બ્રિટીશ સરકારના પ્રયત્નો. બીજા પ્રકાર એ છે કે જેમાં હંમેશાને માટે કાંઈ હેતુ સાધવાનો હોય. જેમ કે હિંદ અને પરદેશો વચ્ચેની હુંડીના ભાવ સ્થીર કરવા માટેના પ્રયત્નો. આ બેઉના ઇતિહાસમાંથી ઘણું શીખવાનું મળી શકે. હિંદમાં દેશી રાજ્યોમાં જ્યાં જ્યાં બ્રુદા સીકા ચાલે છે ત્યાં તે રાજ્યો તથા બ્રિટીશ મુલક વચ્ચેના વેપારને અંગે નીકળતી હુંડીને લાવં ઘણી વાર અસ્થીર રહે છે. આમ થવામાં કારણ ઘણાં હોઈ શકે પણ તેને કાળુમાં રાખવા માટે કેવા ઇલાજ લેવા જોઈએ તે રશીયા તથા જર્મન વચ્ચેની લેવડદેવડનાં ઇતિહાસ ઉપરથી સમજાય એવા છે. કચ્છમાં ચાલતી ઠેરી, વઠોદરાના રાજ્યમાં અગાઉ ચાલતો હતો તે બાબાશાઈ રૂપીયો, હાલમાં નીજામના રાજ્યમાં ચાલતા રૂપીયા વગેરેની કઈમત બ્રિટીશ રૂપીયામાં ગણતા સ્થીર નથી રહેતી તેને સ્થીર કરવામાં એ ઇતિહાસ ઉપયોગી થઈ પડે. હકીકત એવી હતી કે રશીયામાં ચાલતા રૂબલના સીકાઓને બદલે રૂબલમાં ગણવાની ચલણી નોટો વેપારને અંગે કેટલીક વાર પરદેશ જતી. એક વેળા એ નોટોના ભાવની વધઘટ ઉપર જરમન બજારોના કાળુ વધી પડવાથી રશીયાની આંતરે ધોકો પુગવાનો સંભવ લાગતાં રશીયન સરકારના ખજાનચી ડીપીટેએ જરમનીમાં આડરો મોકલી ત્યાં ફરતી રશીયન રૂબલની નોટો ખરીદવા માંડી અને એના સંબંધમાં વાયદાના સોદા થતા હોવાથી બજાર ઉપર એટલી કાળુ મેળવ્યો કે પોતે કરેલા કબાલા પુરા પાડવાને માટે ત્યાંના વેપારીઓ અશકત નીવડ્યા કારણ કે રશીયન રૂબલની નોટો તેમની પાસે હતી તે કરતાં વધારે રકમની તેમણે સંચુકો એમ્પ્રે બેંકને વેચી હતી. એવરે કાંઈક છુટકાટ ગુટ્ટીએ વેપારીઓને અમુક પ્રકારે સમજાવ આપી ત્યારે એ બજાર ઠેકાણે આવ્યું. હિંદમાં દેશી રાજ્યોની ચલણી નોટો જેવું કશું છેજ નહીં એટલે લેવડદેવડ સીકામાંજ થાય છે અને તેના સોદા પણ વાયદાના ન થવાં માત્ર રાદશાનાજ થાય છે એટલે દેશી રાજ્યોના સીકાઓ તથા બ્રિટીશ રૂપીયા વચ્ચે કઈમતનું પ્રમાણ બદલાતું રહેવાનાં કારણોમાં મુખ્ય બેજ હોય છે અને તે એ કે એ સીકાઓ છુટથી પાડવામાં આવતા ન હોવાથી આદીના ભાવ સાથે એની એકસરખી વધઘટ થવાની આશા રહેતી નથી અને મુલકના નાના વિસ્તારના પ્રમાણમાં વેપારની લેવડદેવડ કોઈ વાર અતિશય મોટી હોય અથવા સટો ચાલતો હોય તે વેળા તેની સ્થિતિ ખાગ માહીતીનાં સાધનો અને અગ્રાસ વગર જામજતી નથી. પરંતુ તેવી વેળા પણ પોતાના રાજ્યના સીકાની આંટ ટકાવી રાખવા માટે જરૂર પડે તેવે પ્રસંગે બ્રિટીશ મુલકમાં આડરો મારફતે પાતાના સીકા ખરીદી લેવાનું અને જરૂર પડે ત્યારે બ્રિટીશ રૂપીયામાં લેવડદેવડ કરવાનું બને તો એ એ વચ્ચે કઈમતનું પ્રમાણ સ્થીર રાખવું મુશ્કેલ નથી.

એટલું જ નહીં પણ દંડવા ભેગ પે. એવો પ્રયત્ન એ દેશી રાજ્યની સરકારની મદદથીજ થઈ શકે.

જરમનીની સરકાર અત્યારે “માર્ક” નામથી ઓળખાતા પોતાના સીકા અથવા તેના આધારે રહેલી ગણતરી ચલણી નોટોના ભાવ પરદેશમાં સ્થિર ટકે તે માટે એવાજ ઇલાજો લે છે. બેંકોળો વેપાર અને ગંભીર લેવડદેવડને લીધે એમાં કોઈ કોઈ વાર એ નિષ્ફળ પણ થાય પરંતુ એકંદરે એનો પ્રયત્ન યોગ્ય દિશામાં અને સફળ છે એમ સર્વ કોઈ કબુલ કરશે.

અત્યારે જરમનીના પરદેશ સાથેના વેપારની બાકી લડાઈ અગાઉ રહેતી તેટલી છે એટલે ભાવમાં ફેરફાર રહેવા માટે માત્ર એજ કારણ હોઈ શકે:—(૧) લડાઈને અંગે કરેલા નુકસાનના બદલા તરીકે અપાતી રકમો અને (૨) પરદેશોમાંથી મળતી અથવા પરદેશોમાં ખરચાતી રકમો લડાઈ અગાઉ હતી તે કરતાં અત્યારે વધારે અથવા ઓછી હોય તો તે તફાવત.

પણ એમ જણાવવામાં આવે છે કે પરદેશો સાથેની હુડીનો ભાવ હાલની સ્થિતિએ રાખવાને જરમની આતુર છે કેમકે એથી ચલણી નોટોના બદલામાં પરદેશો નાણાં મળે છે અને જરમનીના ઉદ્યોગોને ક્ષતિજન મળે છે. એ પ્રમાણે હુડીના ભાવ ખોટી હુદે સ્થિર કરવાના ગેરલાભ હવે પછી જણાયો. અત્યારે એક પાઉંડને બદલે પાંચસો કે હજાર માર્કની નોટ મળી શકે છે તેમાં કેટલેક અંશે જરમનીની સરકારની એ રાજનીતિ કારણરૂપ છે એમ માનવામાં આવે છે. જ્યારે પરદેશો પાસેથી પોતાને ભ્રષ્ટતા માલ ખરીદવાને માટે હાલમાં માર્કની જે નોટો હાલને ભાવે આપે છે તેજ નોટો પરદેશોએ જરમની પાસેથી ખરીદેલા માલની કોમત તરીકે પાછી આપશે ત્યારે એના ગેરલાભ જણાયો. તે વેળા એ માર્કસ જેમને પાછા મળશે તે ઠાર-ખાનાંવાળાઓ પોતાનાં માણસોને પગાર તરીકે આપવાના નાની રકમના સીકા માગશે અને જેહુતો સંગીન નાણાં માંગશે તે વેળા નોટોને બદલે સંગીન અવેજ કેવી રીતે આપવો એ સવાલ જરમન સરકારને પજવશે.

આ કરતાં ભુદી જાતના કેટલાક પ્રશ્નો ઇંગ્લંડની સરકારની ચલણની રાજનીતિએ ઉપસ્થિત થયાં છે. લડાઈ દરમ્યાન એમની રાજનીતિ એવી હતી કે લડાઈથી અલગ રહેલા દેશો ખાતે નાણા મોકલવાનો પ્રસંગ ન આવે એવી રીતે કામ કર્યું. એમ કરવાથી સરકારને વર્તમાનપત્રો તરફથી કેટલીક પગવણી થઈ પણ તે સહન કરીને સરકારે પોતાની રાજનીતિ આગ્રહ રાખી. એમાં કંવાનું કામ સહેલું અને થોડુંજ હતું અને તે એ કે એવા પરદેશોમાંથી માલ, ભૂમીનગીરીઓ કે નાણાંની લેન લેવી અને તેનો ઉપયોગ એ દેશો સાથેની હુડીનો ભાવ ટકાવી રાખવામાં કરવો પણ એ પગલાં તો યુનાઈટેડ સ્ટેટસ સાથેની લેવડદેવડની સરખામણીમાં નજીવાંજ હતાં. ખરી કસોટી તો એ અમેરીકન રાજ્યની સાથેના વહેવારમાંજ થઈ હતી. લડાઈમાં એ રાજ્યે અંપલાગ્યું તે અગાઉ એની રાજનીતિ એવી હતી કે પરદેશોને નાણાં ધીરવાં નહીં અને પાછળથી પણ જ્યારે પરદેશોને નાણાં ધીરવાં માંડ્યાં ત્યારે એણે ખાસ સંભાળ રાખી કે એને પરિણામે હુડીનો ભાવ ઘટીને દેશના ઉદ્યોગ ધંધાને નુકસાન ન કરે. એનું પરીણામ એ થયું કે હુડીનો ભાવ પોતાના ગેરલાભમાં જતો જેમ યુનાઈટેડ સ્ટેટસની સરકારે અટકાવ્યો તેવીજ રીતે બીજા બાબુ જતો અટકાવવાની દ્રષ્ટિથી સરકારની ઉપર આવી પડી. એ હુડીની લેવડદેવડ અને એના તેજમંદીના સોદા ગમે તે વેપારી ગમે તેવી રીતે કરે તોપણ એના ભાવ ગગડે

નહોં એની સંભાળ લેવી એ નાનીસુની વાત નહતી. તેને માટે વારંવાર એવા ઉપાય લેવા પડતા કે જેને લીધે બ્રિટીશ સરકારને ખોટ લાય. બ્રિટીશ સરકારે ટકાવી રાખવા કરાવેલો ભાવ ૧ પાઉંડની બરોબર ચાર ડોલર અને સાડી છોતેર સેન્ટનો હતો. એ ટકાવી રાખવા માટે એ રીતે કામ લેવું પડતું. જ્યારે ભાવ ઘટી જાય એટલે કે એક પાઉંડની બરોબર એટલા ડોલર પણ મળી ન શકે તે વેળા એ ભાવ ટકાવવા માટે એ ભાવે પાઉંડ લઇને ડોલરમાં નાણું આપવાં પડતાં. એથી ઉલટું જ્યારે ભાવ વધી જતો ત્યારે એ ભાવે ડોલર નાણું લઈ બ્રિટીશ પાઉંડ આપવા પડતા. એક વેળા ફલકાં પડેલાં નાણાં બજાર કરતાં સહેજ પણ વધારે ભાવે લેવામાં જતી ખોટ બ્રિટીશ સરકારને ભોગવવી પડતી. છતાં એ પ્રમાણે ભાવ ટકાવવાનું ઇંગ્લંડની સરકારે એટલા માટે સ્વીકાર્યું કે જે એ ભાવ ઘટી જાય તો ઇંગ્લંડમાં ચાલતાં નાણાંની અર્થાત બ્રિટીશ નોટની કીમત ઘટી જાય. ઇંગ્લંડમાં તે વેળા ચલણમાંથી સોનાના સીકા ખેંચી લેવામાં આવેલા હોવાથી તેને બહલે આપેલી નોટની આંટ એ પ્રમાણે ટકાવવી પડી પણ એમાં મુશ્કેલી વધતી ગઈ અને તેનું કારણ એ હતું કે સરકારની આવક કરતાં ખર્ચ વધારે હોવાથી ખુરતી રકમ બજારનાં લોન કહાડી લેવાનું પાછળથી ન બન્યું અને તે વેળા અવેજ વગરની ચલણી નોટો વધારી. એવું થાય ત્યારે પરદેશોમાં લોન ઉઠી કરવાથી મુશ્કેલી થોડો સમય દુર થાય. પણ પરદેશમાં આંટ એવે સમયે નમળી પડે છે અને તેથી કાંતો વધારે વ્યાજ આપવું પડે છે અથવા દેશની ચાપચુ તરીકે જાણવાની મહેસુલ અગર એવા કોઈ અવેજને ગીરો મુકવો પડે છે. ટર્કિને કે ચીનને નાણાં ધીરનારા દેશોના પ્રતિનિધિઓ એ બે દેશોની સરકારની આર્થિક રાજનીતિ ઉપર એવીજ રીતે મેળવેલો કાણુ ભોગવે છે. આવો કાણુ આપવો અથવા વધારે વ્યાજ આપવું એ બેમાંથી એક પણ ભાગ ન પરચવાથી છેવટે બ્રિટીશ સરકારે અમેરીકન હુડીનો ભાવ ગગડનાં અટકાવવાના પ્રયત્નો છાંડી દીધા.

પરદેશો સાથેની હુડીઓ વચ્ચે લેવાનું કામગીર કરતી બેંકોના પ્રતિનિધિઓની સહાયતાથી હુડીના ભાવ સ્થિર રાખવાના પ્રયત્નો નોરવે, સ્વીડન તથા ટેન્માર્ક એ ત્રણ દેશો વચ્ચે ૧૮૯૩-૧૪ માં થયા હતા અને લગાઈ દરમ્યાન તથા તે પછીના સમયમાં ગ્રીસ અને ઇટલીમાં થયા હતા. ત્યાં પણ તે નિષ્ફળ નીવડવાનું કારણ એજ હતું કે અવેજ વગર ચલણી નોટો વધારવાના કામ ઉપરનો કાણુ એ હુડીનું કામગીર કરનારાઓના હાથમાં ન હતો.

આ બધા દેશોમાં મોટે ભાગે ચલણી સીકાઓ સોનાના હોવાથી મુશ્કેલીઓ તો માત્ર અસાધારણ સંજોગોમાં ઉઠી થાય અને એ સંજોગો દુર થતાં એ મુશ્કેલીઓ પણ મટી જાય.

દરેક માટે હુડીના ભાવને કાણુમાં રાખવા માટેનો જમદાર પ્રયત્ન તો દિંદમાં થયો છે અને તે વિશેષ ધ્યાન ખેંચવા લાયક એટલા માટે છે કે બીજા દેશોના સીકા જ્યારે સોનાના છે ત્યારે દિંદમાં ચાલતો રૂપ્યાનો ગડિલો ચાંદીનો છે. એ સીકાઓ પાટનામાં આવે ત્યાં મુઠી માત્ર ગાળીના અવેજવાળી નથી નોટો પાટના બરોબર થાય અને જ્યારે ચાંદીનો લવ ઘટે ત્યારે એ અવેજની કીમત ઘટે તેના પ્રમાણમાં એ સીકાના રૂપમાં ફરતી નોટો ફલકી પડે. કાગળ ઉપર છાંપેલી નોટોનું ચલણ પણ સામે અવેજ વધાર્યો વગર વધારાય તો તેનું પણ એવજ પરીણામ આવે. દિંદમાં અવેજ વગરના ચલણમાં વધારો થતો રહ્યો છે તેથી દિંદી રૂપયો ફલકા પડ્યો છે. એ કેટલો ફલકા પડ્યો તે જાણવાની કમોટી એ છે કે લગાઈ અગાઉ રૂપયો ૪૪ મેન્ટની કીમતનો હતો તેના હમણાં ૨૯ મેન્ટ મળે છે બીજી રીતે કહીએ તો લગાઈ

૯થી પાલીસ કરતા ટેનગટોય ખરીદ કરવા થયા જશે !

અગાઉ મો. ડોલરના રૂ. ૨૨૫ પડતા હતા તેને બદલે અત્યારે તો લગભગ રૂ. ૩૫૪ આપવા પડે છે. એ સ્થિતિ બદલવી હોય અને કાયમ માટે સારી સ્થિતિ રૂપાને અપાવવી હોય તો બે ઉપાયો લેવાની જરૂર છે અને તે એ કે નવા રૂપયા પાડવા નહીં અને અવેજ વગરની નોટોની રકમ સરકારી મહેસુલમાંથી લરી આપવી. આ ઉપાયો લેવાયા પછી હિંદમાં દુકાળ નહીં હોય તો આયાત કરતાં નીકાશ વધારે થશે તે વેળા હિંદના ચલણમાં સીકાની જેટલી જરૂર હશે તેટલી સોનાના સીકાથી પુરાશે. તેમ થવા દેવા માટે સોનાના સીકા તમા રૂપયા વચ્ચે એવું પ્રમાણ ઠરાવવું જોઈએ કે જે સ્થિર રહે ૧૬ પૈન્સની બરોબર રૂપયો એ પ્રમાણ ૧૮૯૨ થી ૧૯૧૭ સુધી ચોગ્ય હતું અને અત્યારે પણ છે. એથી જુદું પ્રમાણ ઠરાવાશે તો હિંદની પરદેશો સાથેની હાંડીનો ભાવ સ્થિર થશે નહીં.

ફ્રાન્સ તથા પોર્ટુગલ વચ્ચે થયેલા વેપારી કોલકરારો.

આ કોલકરારોની વીગત ઇંગ્લંડમાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ જનલના તા. ૧૮-૫-૨૨ ના અંકમાં પ્રગટ કરવામાં આવી છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે બીજા કોઈ પણ રાજ્યનો માલ આયાત કરવા દેવા માટે સારામાં સારી શરતો રાખેલી હોય તેના લાલ ફ્રાન્સમાં કુદરતથી અથવા ઉદ્યોગથી પેદા થયેલા માલને પોર્ટુગલમાં આયાત કરતી વેળા આપવામાં આવશે. બોર્ડની ચીજ તંબાકુ તથા ફ્રેન્ચ સંસ્થાનોથી આવતી કેટલીક ચીજોને એવો લાલ આપતી વેળા એ ચીજ કોઈ પણ ઠેકાણે બની હોય તો પણ તેને માટે વાધો લેવામાં આવશે નહીં. તેને માટે માત્ર એક જ શરત રહેશે અને તે એ કે જે માલ પોર્ટુગલમાં આયાત કરનારી પેઢી ફ્રાન્સની અથવા પોર્ટુગલના લોકોએ ફ્રાન્સમાં રજીસ્ટર કરેલી હોવી જોઈશે. એના બદલામાં પોર્ટુગલનો માલ સહીથી એકાદ દરે ફ્રાન્સમાં આયાત કરવા દેશે. માલની આયાત કે નીકાશ માટે બંધી હોય તે કોઈ પણ દેશને માટે દુર કરવામાં આવે તે વેળા તેવો લાલ પણ ફ્રાન્સ તથા પોર્ટુગલ એક બીજાને આપશે.

બીજે સ્થળે મોકલવા માટે આયાત કરેલા એક બીજાના માલ ઉપર જકાત લેવામાં આવશે નહીં અને બીજે કોઈ પ્રકારનો અંકુશ મેલવામાં આવશે નહીં.

કોઈ પણ ચીજના વેપાર ઉપર ભાવના સંબંધમાં અંકુશ રાખવામાં આવે તો તે બાબતમાં પણ ત્રીજા કોઈ રાજ્યને અથવા તેની પ્રજાને જે લાલ આપવામાં આવે તેવો લાલ એક બીજાને પણ આપવામાં આવશે.

પોર્ટુગલના રાજ્યની ખાતે આવેલાં રાજ્યને વધારે સારી શરતોથી વેપાર કરવા દેવાની બેઠ પક્ષે માટે છુટ રહેશે.

આ કોલકરારોના લાલ પક્ષકારો શિવાય બીજાને મળેલો અટકાવવા માટે આયાત થતા માલના સંબંધમાં તે કયા બન્યો છે તે દર્શાવનારું સરટીફિકેટ માગવામાં આવશે. જે માલ દેશમાં કુદરતથી પેદા થયેલ હોય અથવા બેની કીમતનો અરજા કરતા વધારે ભાગ તે દેશની પેદાશ તથા મજુરીને લીધે હોય તેને તે દેશમાં બનેલો ગણવામાં આવશે.

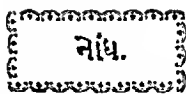
બીજા કોઈ દેશની પ્રજાને અથવા ચીને દરીદ્રતા કરતા અટકાવવા માટે પગલા લેવામાં આવશે. ઉદ્યોગીક માલેકીના હકનું રક્ષણ કરવામાં આવશે. વેપારી સુસાકરોને નમુના લઈને

ફરવાની છુટ રહેશે અને એવા નમુના ઉપર કોઈ પણ પ્રકારની જકાત લેવામાં આવશે નહીં. એવા વેપારી મુસાફરને ઓળખવા માટે તેમને પાસ આપવામાં આવશે.

પક્ષકારોમાંથી એક દેશમાં સ્થપાયેલી કંપની દેશમાં કામ કરે તો તેની સાથે પણ તે ચોતાના દેશમાં સ્થપાઈ હોય એવી રીતે ગણીને પક્ષકારો કામ લેશે.

ટર્કીમાં જકાતની પદ્ધતિ—કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ ખાતેના ખ્રિસ્તી હાથ કર્મી-શનરને વેપાર ખાતાંના સેક્રેટરી આ વિષે નીચે પ્રમાણે વિવેચન કરે છે:—

લડાઈ અગાઉ ટર્કીમાં આયાત માલ ઉપર ૧૧ ટકા અને નીકાશ ઉપર ૧ ટકા જકાત લેવામાં આવતી હતી. યુરોપમાં લડાઈ બંધ પછી થોડા વખતમાં તે વધારીને ૧૫ ટકા જેટલી કરી. તે વેળા ટર્કી લડાઈથી અલગ હર્ફુ તો પણ આ વધારા માટે પરદેશીના વેપારીઓ પાસેથી આયાત કરનારાઓએ વધે લીધે હતો. લડાઈમાં ટર્કીએ ભાગ લેવા માંડ્યો ત્યાર પછી જુદી જુદી ચીજો ઉપર પૃથક પૃથક ઠરાવેલી જકાત લેવાનું ચાલુ કરવામાં આવ્યું તે લડાઈ બંધ પછી ત્યાં સુધી ચાલુ રહ્યું. પરદેશીના વેપારી અતિનિધિઓએ નીકાશ જકાત ઘટાડવા આગ્રહ કર્યો પણ હુંદીની સ્થિતિ ધ્યાનમાં લેતાં માલ ઉપર જથ્થાના પ્રમાણમાં નક્કી થયેલી આયાત જકાત ચાલુ રાખવામાં તેમને લાભ લાગવાથી તે ચાલુ રહેવા દીધી. પછી ટર્કીની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ બગડી એટલે લડાઈ અગાઉનું ધોરણ દાખલ કરવાનો વિચાર ટર્કીની સરકારે કર્યો પણ તે માટે આવડતવાળા નોકરો પુરતી સંખ્યામાં ન મળવાની સુરેલી દર્શાવી પરદેશીના પ્રતિનિધિઓએ માત્ર જકાત ઘટાડવાનો જ આગ્રહ કર્યો. ટર્કી સરકારે તે ઉપરથી એમ વિચાર કર્યો કે હીરાને હુંદીયામણને ભાવ ધરી ગયો છે તે જેવાં આયાત જકાત ચાર ગણી કરી નાંખવી. એ જોરા ખાતે સરકારે ૧૬૨૦માં એમજ ક્યું હતું, પણ આ દરખાસ્ત પણ નકામી ગઈ. ઉવટે ચીજોની આયાત ઉપર જકાત ઉપરાંત નીચે જણાવેલી ચીજોના વપરાશ ઉપર પર કર નાંખવામાં આવ્યો:— ચા, કેરોસીન, કોફી, ખાંડ, ટીવાસળી, જંદમન લાટડું, સીગારેટ, ટાગળો વગેરે રમવાનાં પાનાં. જે કરદાર જકાત દર્મિત ઉપર ૧૧ ટકા જેટલી ઠરાવવામાં આવે તો એ ચીજોના વપરાશ ઉપર કર નાંખવો ન જોઈએ એમ વાંધો લેવામાં આવ્યો પણ બહેર થયું કે દર્મિતના પ્રમાણમાં જકાત લેવામાં આવશે. ખ્રિસ્તી વેપારના સંબંધમાં એ ફેરફાર વા. ૨૬-૧૦-૨૧ થી અમલમાં આવ્યો. માલના વપરાશ ઉપરનો કર પણ ૬૭ બરવો પડે છે. એથી થતી ૫૦ ટર્કીની સરકારની કુલ આવકના પાંચમા ભાગ જેટલી છે એટલે તે ટકાવી નખાય એવો સંભવ હમણા નથી.

૧૫
૧૯૨૨.

ઔદ્યોગિક તકરારો મટાડવા માટેની કોર્ટ સ્થાપવાના સંબંધમાં હિંદી સરકારે પ્રજાનો અભિપ્રાય જાણવા પ્રયત્ન કરેલો હતો એમ આપણે જોયું છે. એમાં મુખ્ય વાંધા એ રજુ થાય છે કે અત્રે એવા વાંધાની પતાવટ સરકાર દરમ્યાનગીરીથી થઈ શકે તેમ નથી. આ સુદો તપાસવા જેવો છે પણ ઇંગ્લંડનો ઇતિહાસ જાણવાએ જ દૃષ્ટાંત મુજ્જ પાડે છે. ત્યાં વાંધા પડે ત્યારે કોણ ન્યાયપક્ષે છે તે નક્કી કરવાનો જ સવાલ હતો અને તે કામ સરકારથી થઈ નહી શકે એમ કેટલાકનું મહેલું હતું પણ લોકોની દલીલ એ હતી કે વાંધાની બાબદમાં, પક્ષકારમાંથી કોણ ન્યાયી છે તે અમે જાનાર નથી. તેમના કલ્યાણથી પ્રજાને દુઃખી થવા ન દેવી એ સરકારનું કામ છે. આપણે પણ હિંદમાં એમજ કહી શકીએ કે કોઈ બે પક્ષો વચ્ચે વાંધા પડતાં દરમ્યાનગીરી કરી બેઠા મનનું સમાધાન કરવું સહેલું નથી પણ તે કાર્યથી દુર રહી પ્રજાના લાભનો લોભ અપાય તે જોવા કરવું તેના કરતાં વચ્ચે પડવું એ વધારે સારું છે અને તેમ કરવાની સરકારની ફરજ છે. જો એવા વાંધાની બાબદમાં નીચપક્ષ વેપારી વર્ગની મદદ લેવાય તો વાંધાનો યોગ્ય રીતે નીવેડો થઈ શકે.

યુકેનીયામાં દુકાળ ચાલે છે તેને લગતી હકીકત જાનોઆ ખાતે ઇન્ટરનેશનલ કમીશન ફોર રશીયન રીલીફ તરફથી તા. ૩૦-૪-૨૨ ને સેજ પ્રગટ કરવામાં આવી છે તેની નકલ આ ચેમ્બરને મળી છે. હકીકત બહુજ દયા ઉપજાવે એવી છે. ૪૫ વરસની વંદુસ્ત માતા પોતાનાં વંદુસ્ત બાળકોમાંથી બેને મારી નાખે અને તેને રાંધી કુટુંબનો નીલાવ કરે એવા બનાવ બન્યાની સાબીતી એમાં વાંચી કેાનું હૃદય પીગળ્યા વગર રહે ?

રશીયામાં સરકારના અતીશય જીલમનું પરીણામ એવું આંધુ છે કે ત્યાંની પ્રજા ખુવાર થઈ ગઈ છે અને પરદેશો પાસેથી આગલી સરકારે લીધેલાં નાણાં પાછાં આપવાને હાલની સરકાર અશક્ત થઈ છે. ફ્રાન્સ વગેરે દેશોની પ્રજા તેથી રશીયન પ્રજા સાથે છેકાઈ પડી છે અને અત્યારે ત્યાં ઘણાજ સખત દુકાળ ચાલે છે તે છતાં રશીયન પ્રજાને પરદેશો તરફથી મદદ મેળવવી મુશ્કેલ છે. અમને લય છે કે હિંદી સરકાર પણ જો લશ્કરી ખર્ચમાં ઊઠાઉપણું અને સરકારી નોઠરીમાં, માલની ખરીદીમાં તથા ચલણના સોદામાં પરદેશી-એને ખડાવવાની રાજનીતિ ચાલુ રાખશે તો એવુંજ પરીણામ આવશે.

રેલવે વધારવાની જરૂર વિષે હિંદમાં બહુ સાર મેલવામાં આવે છે તે સમયે પીટ્ દેશમાં કેવી સ્થિતિ છે તે વપાસીએ. ત્યાં ૧૮૪૦ માઈલ રેલવે છે અને દેશનો વીરવાર ૬૫૦૦૦૦ ચોરસ માઈલ જેટલો છે ત્યારે તેની વસતી ૫૦ લાખ માણસની છે. ત્યાં ૨૪૦ માઈલ લાંબી “ઓરેયા” રેલવે બાંધવા માટે પચાસ લાખ પાઉંડ જેટલો ખર્ચ થયો હતો.

રેલ્વેનો વધારો કેવો જોઈએ—દેશની અંદર રેલ્વે માર્ગોને માલની લાવ લઈ જતાં માટે રાખવામાં આવેલા દરને અતી ઉંચા લઈ જતાં અટકાવવા માટેના સહયોગી સરસ માર્ગો છે કે એની હરીફાઈમાં કામ કરે એવી ગોઠવણ હરીયામાર્ગે માલની લાવલઈ જતાં કરનારી રીતીમરો મારફતે કરવી. આ કામ ખરોખર સફળ થયારે થાય કે આપણા દેશના હરીયા કીનારા ઉપરની સંખ્યાબંધ જગ્યાઓએ અંદર તરીકેની સગવડ કરવામાં આવે અને ત્યાં સુધી રેલ્વે લઈ જવામાં આવે. ગુજરાતમાં સુરત, ભરૂચ, ખંભાત વગેરે શહેરો માટે રેલ્વેનાં સ્ટેશનો છે અને એ શહેરો હરીયાને કીનારે પણ આવેલાં છે પણ ત્યાં હરીયા કીનારે અંદર તરીકેની સગવડ પુરતી નથી તે કરવાની અને અંદર સુધી રેલ્વે જતી હોય એવી ગોઠવણ કરવાની પણ જરૂર છે.

રેટીમર ઉપર કામ કરનારા ખલાસીઓ વગેરેને નોકરીમાં રાખવા બાબતમાં હાલ જે રીતે કામ લેવામાં આવે છે તેને વળોડી કઢાડનારો રીપોર્ટ એ સંબંધમાં તપાસ કરવાને માટે સરકારે નીમેક્લી કમિટીએ રજૂ કર્યો છે. એના પહેલા ત્રણ ફક્કરા પ્રગટ કરતાં સરકાર અટકી છે. બાકીના ફક્કરાઓમાં કમિટીએ કહેલી ભલામણો વિશે હરીયા કીનારાવાળા પ્રાંતોની સરકારોના મત લેવામાં આવનાર છે.

ખાંડરો તરીકે કામ કરનારા યોગ્ય લાયકાતવાળા માણસો પુરતી સંખ્યામાં મળતા ન હોવાથી એ ધંધાને લગતું શિક્ષણ આપવાનો વિભાગ કેઈ ટેકનોલોજીકલ કોલેજમાં કઢાડવો એમ હિંદી સરકારે વિચાર રાખ્યો છે. હાલમાં તે માટે નાણાંની જોગવાઈ ન હોવાથી માત્ર કલકત્તા ખાતેના સેન્ટ્રલ પ્રેસમાં એ કામ શીખવા માટે ત્રણ જણને પસંદ કરી દરેકને દર મહીને પચાસ રૂપીઆની સ્ટેન્ડરડીય આપવા હરાબંધુ છે. ઉમેદવારોની મોટી સંખ્યા હતી પણ તેમનામાંથી ત્રણ જણને એ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે. મુંબઈમાં પણ અવી ગોઠવણ થવાની ઘણી જરૂર છે.

ખાંડનો ઉદ્યોગ.

હિંદમાં અત્યારે ૧૮ કારખાનાંઓ છે અને તેમાં ખાંડ, ગોળ વયા રાખ થાય છે એમાંથી ૪ બીહાર અને બ્યારીસામાં, ૮ સંયુક્ત પ્રાંતમાં, ૪ મદ્રાસમાં, ૧ માધેસરમાં અને ૧ બંગાળમાં છે. મુંબઈ ઇલાકામાં એકે નથી. એમાં કેટલી ખાંડ બને છે તે વગેરે વીશે પુછપરછ કરવામાં આવતાં ૧૯૨૦ માટે ૧૫ અને ૧૯૨૧ માટે ૧૭ કારખાનાંઓને લગતી વીગત મળી શકી હતી તે ઉપરથી જણાય છે કે પેદાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

	૧૯૨૦ માં	૧૯૨૧ માં
	મણ.	મણ.
રસ બહીએ ચલાવ્યા	૨૨૧૨૮૧૭	૨૪૭૧૦૨૬
ખાંડ ઉતરી	૧૨૧૧૨૭૪	૧૨૨૪૬૪૬
ગોળ ઉતરી	૭૨૩૯૬૫	૮૭૦૭૦૪

મારસેલ્સની રંગીન ટાઈઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ગેળની ઉત્તર વધારે હોવાનું મારણ એ છે કે બે કારખાનાંઓમાં ગેળ બનાવવાનું ૧૯૨૧ માં શરૂ થયું અને બે કારખાનાંઓને લગતી વીજત ૧૯૨૦ માટે ન મળી પણ ૧૯૨૧ માટેની મળી.

રસમાંથી ખાંડ મેળવવાનું પ્રમાણ જુદે જુદે ઠેકાણે બહુ વધારે કે ઓછું રહે છે. ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં હલકા ગેળમાંથી ૩૫ થી ૪૫ ટકા જેટલી ખાંડ મળે છે. બ્યારે દક્ષિણ હિંદુસ્તાનમાં ગેળ સારા હોય છે અને તેમાંથી વધારે ખાંડ મળે છે. ખાંડ બનાવવા માટેના કારખાનાંની સંખ્યા સંયુક્ત પ્રાંતોમાં વધારે છે, તો પણ મદ્રાસ ઇલાકામાં ખાંડ વધારે બને છે. એ બેની સરખામણી નીચે પ્રમાણે છે:—

	૧૯૨૦ માં	૧૯૨૧
	મણ.	મણ.
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૫૦૩૨૦	૪૫૮૪૧૭
મદ્રાસ „	૪૧૦૧૦૯	૪૮૧૪૪૮

હિંદમાં કારખાનાંઓમાં બનેલી ખાંડની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:—

વર્ષ	ખાંડ	ગેળ
	મણ	મણ.
૧૯૨૦-૨૧	૬૬૬૨૯૧	૪૦૪૭૧૨
૧૯૧૯-૨૦	૬૨૮-૨૦	૩૬૦૬૫૩

આ ઉપરાંત દેશમાં કારખાનાંઓની બહાર સાફ કરવામાં આવતી ખાંડને પણ ગણતરીમાં લઈએ તો કુલ પેદાશ ૭૩૧૧૩ ટન ૧૯૨૦ ૨૧ માટે ગણાય. આગલી વરસે એ ૬૭૪૭૬ ટન જેટલી હતી.

હિંદમાં આયાત થયેલી ખાંડ જેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

વર્ષ.	ટન.	કીંમત કરોડ રૂપીઆ.
૧૯૨૧-૨૨	૬૮૪૯૯૧	૨૫
૧૯૨૦-૨૧	૧૬૪૩૩૧	૧૦
૧૯૧૯-૨૦	૩૪૦૫૧૧	૧૮

આ ઉપરાંત દેખાય છે કે ૧૯૨૦-૨૧ ના વરસની આયાત કરતાં ગયે વરસે આયાત ચાર ગણી હતી તે છતાં કીંમત માત્ર અડી ગણી હતી એટલે ભાવ ઘટયો હતો.

* * * * *

કચ્છમાં ખાંડ ઘણી બને છે ત્યાં તે મટેનો ખર્ચ જેટલો થાય છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

શેરડીમાં ખાંડનું પ્રમાણ	ટકા	૧૧.૨૮
ટન શેરડીના ખર્ચ	ડોલર	૯.૮૪
ટન ખાંડ દીઠ ખર્ચ	ડોલર	૮૭.૬૬

	ચેરડીના ટન દીઠ	ખાંડ ટન દીઠ
	ખચ	ખચ
	ડોલર	ડોલર
મીલમાં ચેરડી આવે ત્યાં સુધીમાં	૬.૧૧	૫૫.૫૨
ખાંડ બનાવવા માટે	૨.૦૦	૧૮.૧૬
સંચાની મરામત	૧.૨૭	૧૧.૫૩
ગુણે	૪૬	૪.૧૮
રેલ્વે ગુર	૪૫	૪.૦૮
રેટીમર ગુર	૨૮	૨.૫૫
બંદરખત	૨૪	૨.૦૬
ટેક્સ લીમો તથા ક્રેટ માટે	૨૧	૧.૯૦
	૧૧.૦૨	૧૦૦

આ ખચ ની વાંગતીત ખીલુ રીતે નીચે દર્શાવી છે—

	ચેરડી ટન દીઠ	ખાંડ ટન દીઠ
	ડોલર	ડોલર
ખેતરમાં	૩.૪૭	૩૧.૫૦
કાપણી વગેરે માટે	૨.૭૫	૨૪.૯૬
કારખાનામાં	૩.૮૩	૩૪.૮૪
વેચવાની કુકાને	૬૭	૮.૭૨
	૧૧.૦૨	૧૦૦

કચુઆના ચેરડીના નવા પાકની ખાંડની આયાત ત્યાંના બંદરે ખાતે તા. ૧૬-૨-૨૨ દીને આખર થયેલાં અઠવાડિયામાં ૧૦૪૫૮ ટન જેટલી હતી જ્યારે એજ અઠવાડિયામાં ખાંડની પેદાશ ૧૫૭ કારખાનાંઓમાં ૧૬૩૧૭૮ ટન જેટલી થઈ હતી. એમાંથી બંદરેથી થયેલી નીકાશ બુના પાકની ૬૨૪૪૬ ટન અને નવા પાકની ૩૭૦૪૩ ટન જેટલી હતી. એ માવ બુના ઇટેડ રેટર, કેનેડા, યુરોપ તથા જાપાન મોકલવામાં આવ્યો હતો. તા. ૧૬-૨-૨૨ સુધીના ઇટેડ ચાર અઠવાડિયામાં ૫૧૨૬૬૦ ટન જેટલી ખાંડનો જમાવ થયો હતો. તા. ૧૩ મી ફેબ્રુઆરીને દિને કારખાનાંઓમાં તથા વખાદોમાં અને ત્યાંના બંદરે ખાતે રેટીમરોમાં મળી કુલ ખાંડ ૧૧૮૧૭૦૬ ટન જેટલી હતી. કચુઆમાં ખાંડનો જથ્થો તા. ૨-૩-૨૨ ને દીને ૩૫૮૦૦૦ ટન જેટલો હતો.

*

*

*

કેનેડામાં આજ કદેલી ખાંડનો જમાવ ૧૬૨૧ માં ૩૨૬૪૭૩ ટન જેટલો હતો. ૧૯૨૦ માં ૩૦૨૩૮૨ ટન જેટલો હતો. એ એમ દેખાડે છે કે ૧૯૨૦ માં વરનીમાં દરેક જમુ દીઠ

૮૧ રતલ ખાંડનો વપરાશ હતો ત્યારે ૧૯૨૧ માં ૮૮ રતલ હતો, બીટમાંથી બનેલી ખાંડના પેકેશ ૧૯૨૦ માં ૩૪૬૬૩ ટન હતી તે ૧૯૨૧ માં ઘટી ૩૩૪૮૨ ટન થઇ હતી.

ખાંડનો જથ્થો કેટલો હતો તે નીચે પ્રમાણે દર્શાવ્યું છે:—

	૧૯૨૧ માં	૧૯૨૦ માં
સાફ કરેલી	૧૯૪૦૧	૩૨૮૯૬
કાચી	૭૪૦૮૮	૭૪૫૫૯
*	*	*

ઈંગ્લંડમાં ખાંડની આયાત ગયા બનેલામાં ૧૦૫૦૭૪ ટન હતી તે વધીને ફ્રેજીઆરીમાં ૧૫૧૧૫૭ ટન થઇ હતી જેમાં ૨૮૨૬૫ ટન સાફ કરેલી અને ૧૨૨૮૯૨ સાફ કર્યા વગરની હતી. સાફ કરેલી ખાંડ ૩૨૮૦ ટન હુંલેન્ડથી, ૩૬૭૨ ટન એથોસ્લોવાકિયાથી, ૧૭૫૦૫ ટન યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી, ૬૩૨૫૭ ટન ક્યુબાથી ૪૪૫૫૬ ટન મોરીશસથી અને ૪૭૦૧ ટન પ્રીટીશ પેસ્ટ ઇંડીઝથી આવેલી હતી. ઈંગ્લંડમાં ખાંડ સાફ કરવાનાં કારખાનાઓમાંથી ૬૬૫૨૫ ટન બજારમાં આવી હતી. ઈંગ્લંડમાં ખાંડનો વપરાશ બનેલામાં ૩૧ લીનમાં ૧૨૬૧૧ ટન અને ફ્રેજીઆરીમાં ૨૮ લીનમાં ૧૦૬૭૪૫ ટન જેટલો હતો. તા. ૨૮-૨-૨૨ ને લીને સ્ટોક ૧૪૧૬૫૦ ટન જેટલો હતો.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ૧૯૨૨ ના વરસમાં બેઝોલે તેટલી ખાંડ મળશે કે નહીં તે વીચોનો અડસટો નીચે જણાવ્યો છે:—

ક્યુબામાં છેલા ત્રણ વરસ દરમ્યાન થયેલા	હજાર ટન
પાકની ખાંડ (આવેલી તથા આવવાની મળીને)	૩૮૫૯
પોર્ટોરીકોની ખાંડ	૩૭૭
હવાઈ ટાપુમાં બનેલી ખાંડ	૪૩૭
વરજન ટાપુમાં "	૫
બીબી મુલકોથી આવવાની	૫૦
શરખાનાઓમાં પડેલી	૧૫૭

કુલ... ૪૯૪૯

એને સાફ કરે તે પછી ખાકી રહે ટન	હજાર ટન
બીટની ખાંડ	૪૬૦૨
આ વરસે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં જવાની બીટ તથા ચેરહીની ખાંડ	૪૫૦
	૯૦૦

એમાંથી નીકાશ થશે	કુલ ૫૬૫૨
	૯૦૦

આ વરસના ખાકીના ભાગમાં વપરાશે	૫૦૫૨
	૩૬૦૦

ખાકી રહેશે.	૧૪૫૨
-------------	------

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેન્ક સીટ, ફેર્ટ મુંબઈ.

તા. ૧-૧-૨૩ ને હીને એ રીતે ૧૪૫૨૦૦૦ ટન ખાંડ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં બાકી રહેશે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ખાંડની પેદાશ છેલ્લાં પાંચ વર્ષમાં કેટલા હજાર ટન હતી તે નીચે દર્શાવી છે:—

વર્ષ	બીટની	ચેરહીની	બીજી	કુલ
૧૯૧૭	૭૬૫	૨૪૫	૫	૧૦૧૬
૧૯૧૮	૭૬૦	૨૮૪	૬	૧૦૫૧
૧૯૧૯	૭૨૬	૧૨૨	૫	૮૫૩
૧૯૨૦	૧૦૬૦	૧૭૬	૪	૧૨૬૯
૧૯૨૧	૧૦૧૨	૨૭૦	૨	૧૨૮૫

*

*

*

જાવામાં દેખુઆરીના છેલ્લા પખવાડીયામાં સારા વરસાદ થયો છે ત્યાં પાકને માટે સારી આશા છે. દેખુઆરીની આખરે ખાંડનો સ્ટોક ૭૦૦૦૦ ગાંસડી જેટલો હતો.

મોરીયસમાં તા. ૨૪મી દેખુઆરીને હીને ખાંડનો સ્ટોક ૯૧૩૦૦૦ ગાંસડી જેટલો હતો. જાવ મોરીયસના બંદરેથી હીલીવરી લેનારને માટે રૂ. ૧૪૯ હંદરવેટનો હતો.

હીલીપીનમાં, ખાંડ બનાવવાનાં કારખાનાં હમણાં હીવસે તેમજ રાતે કામ કરે છે. કુલ પેદાશ ત્યાં ૨૮૫૦૦૦ ટન જેટલી થવાની વધી છે. એમાંથી ૨૧૫૦૦૦ ટન એવી જાત છે કે જે અમેરીકા જશે અને ૭૦૦૦૦ ટન બીજી જાત છે જેની નીકાશ ચીન અને જાપાન ખાતે થાય છે.

*

*

*

દવાઈના ટાપુમાં ૧૯૨૧ માં ચેરહીના પાકનો વીસ્તાર ૨૩૬૫૦૦ એકર હતો જેમાંથી હિતર ૪૬૫૭૦૦૦ ટન થઈ હતી.

*

*

*

ખાંડના ઇંચોગની દરીફાઈ રેશ પરદેશ વચ્ચે કેટલી છે તે દર્શાવવા માટે જુદી જુદી જાતની ખાંડના ઇંચાંટમાં બેલવવા બાવો નીચે આપ્યા છે:—

તા. ૧૭-૧-૨૨	શી. પે
મોરીયસ ફીરટલ	૪૧—૯
જાવા સેફ્ટ	૪૫—૯
કયુબાની કાચી ખાંડ	૧૩—૪
બીટની " "	૧૨—૯

*

*

*

યુરોપમાં બીટની ખાંડની પેદાશ ગયા દેખુઆરી સુધીમાં નીચે પ્રમાણે હતી:—

	હજાર ટન
જરમની	૧૬૭૦
ફ્રાન્સ	૨૭૧
બેલ્જિયમ	૩૭૩
બેલ્જિયમ	૨૮૯
ગ્રેકલેન્ડ	૬૪૦

આ વર્ષે યુરોપમાં વાજળી ગયા વર્ષ કરતાં પાંચ ટકા જેટલી વધારે છે.

મેટેલીક શીર્ટગની સારી ડીગ્રાઇન મમયે કેટ

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડીઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૨૨ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા અહુસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરશોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)	શેઠ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ
„ કેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)	સર વીરૂદાસ ડી. ઠાકરસી
„ મનમોહનદાસ સમજી	શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી
„ લાલજી નારણજી	„ બી. એફ. માદન
ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ	„ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ
શેઠ એન. એમ. મણીમદાર	ઓ. શેઠ ફીરોજ સી. સેઠના
„ જમનાદાસ વસનજી મનજી	શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ
„ વાલચંદ હીરાચંદ	

૧ ડેક ચેસેન્જર કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર ચેમ્બરની સભા કમીટી તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં કેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ એકસાઈઝ કમીટી તરફથી પૂછવામાં આવેલા સવાલના જવાબમાં ચેમ્બરની સભા કમીટી તરફથી જવાબના સવાલનો એક ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં કેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ દેલ્હે રીપોર્ટના સંબંધમાં નામદાર હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા ઉપર મોકલી આપવા સારૂ જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ શેઠ કબજી ટી. હાલાઈના રજૂ કરાવેા ઉપર જે સભા કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે સભા કમીટીના રીપોર્ટ કમીટી આગળ રજુ થતાં તે સર્વાનુમતે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ શેઠ ક્રીકાભાઈ પ્રેમચંદ તથા શેઠ એસ. આર. ખમનજી તરફથી ચેમ્બરની કમીટીના સભાસભ વરિડે રાજનામાં આવેલાં હતા. આ રાજનામાં ઉપર વિચાર કરતાં શેઠ ક્રીકાભાઈ પ્રેમચંદને તેમના પત્નના સંબંધમાં ફરીથી વિચાર કરવા બાબત પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો. શેઠ એસ. આર. ખમનજી ઇંગ્લેંડ જવાના હોવાથી કમીટી ઉપર તેમની ખાલી પડેલી જગાએ સર હીનશાહ પીટીટની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ એપ્રિલ, ફાઈન મુખબ.

૬ ચેમ્બરની પહેલી ત્રીમાસીક જનરલ સભાને દિવસ તથા વખત નક્કી કરવા બાબત વિચાર કરતાં તે સભા તા. ૨૦ મી એ સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (રડા. ટા.) બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી તરફથી પત્ર આપ્યો હતો અને તેમણે મહાત્મા ગાંધી તથા બીજા રાજદારી કેદીઓ તરફ નામદાર સરકારની વર્તણૂક તરફ ચેમ્બરની નાપસંદગી જણાવવાની સૂચના કરી હતી. આ બાબત ઉપર કેટલુંક વિવેચન થયા બાદ તેનો વિચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ જહાંગીર પીટીટ તરફથી કમીશી આગળ ઠરાવ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. કે ' શેઠ મનમોહનદાસ રામજી લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી ઉપર જેઓ ચેમ્બરના પ્રતિનિધી છે તેમને આથી જણાવવામાં આવે છે કે નામદાર હિંદી સરકારના બજેટમાં નવ કરોડનો ખાટો હોવા છતાં પણ તેમણે કાપડ ઉપરની આયાત જઠાવના વધારા સામે કયાં કારણોથી વિરૂદ્ધ મત આપ્યો? વળી જે લોકોમાં એમ કહેવામાં આવે છે કે ના. સરકારના સમાસદો તરફથી સુટી કાઢેલા સભાસદો ઉપર દણણ મુકવામાં આવ્યું હતું. તે બાબતમાં કંઈ સત્યતા છે કે નહિ તે શેઠ મનમોહનદાસ કમીટીમાં જણાવશે. "

શરૂઆતમાં શેઠ મનમોહનદાસ તરફથી એવો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો કે તેમણે આયાત જઠાવ વધારવાની વિરૂદ્ધમાં મત આપ્યો નહોતો આ પરથી શેઠ જે. બી. પીટીટે પોતાના ઠરાવને પહેલો ભાગ પાછો ખેંચી લીધો હતો. ઠરાવના બીજા ભાગના સંબંધમાં એવો પ્રશ્ન ઉભો થયો હતો કે તે બાબત શેઠ મનમોહનદાસને અંગત બાબત નહિ હોવાથી તેમનો ખુલાસો માગી શકાય કે કેમ? આ બાબત ઉપર મત લેવાતાં તેની તરફણમાં બે અને તેની વિરૂદ્ધમાં સાત મત એ રીતે ઉડી ગઈ હતી.

બાદ સભાને વખત પુરતો નહિ હોવાથી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૨૬ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (રડા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે મુજબનો હાજર હતા.

શેઠ પુરયોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)	શેઠ એન. એમ. મજુમદાર
" દેવીદામ માધવજી ઠાકરસી (કેપ-પ્રમુખ)	" વલ્લભદાસ ચ. શીવજી
" મનમોહનદાસ રામજી	" ગીરજશંકર બી. ત્રીવેદી.
" લાલજી નારણજી	" વાલ્મીકી હીરાચંદ
" દંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	

૧ તા. ૧ તથા ૮ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૨ ને રોજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મોનીટર જે બહાસદોમાં ફરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ બમેરીકાના હોનસલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ફીલોસોફીઆમાં નવમો નેશનલ કોન્ફરન્સ ને મળવાની તા. ૧૦, ૧૧ તથા બારને રોજ મળનાર છે. આ બાબત તરફ

ચેમ્બરના સભાસદોનું લક્ષ ખેંચવાની વિનંતી કરી હતી. આ પત્રની આભાર સહીવ નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ ઓધવજી લલિતદાસ ઠક્કર વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કેટલાક અમમાણિક વેપારીઓ સતોરાત પોતાની પેઢીઓનાં નામ બહાલી નાંખી ચોડાઉનમાંથી માલ કાઢી લઈ લેણદારના નાણાં હુમ્મટ છે. આ બાબતમાં કમીટીની દાહ મંગેલી હતી. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ઓઓને વડીલાવ કરવા દેવાની પરવાનગી આપવાના સંબંધમાં નામદાર મુંબઈ સરકાર વરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તે બાબત કમીટીને અભિપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ બાબતમાં કમીટીને કાંઈ વિચાર દર્શાવવાના નથી એ મતલબનો પત્ર નામદાર મુંબઈ સરકાર પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ પેરીસની રેપ્રેસેન્ટેશન અને કોમરસલ એસોસીએશન વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે એસોસીએશનને આ ચેમ્બર સાથે જોડાવાની બલામજી કરી હતી. આ બાબત ઉપર વિચાર કરતાં ચેમ્બરના સેક્રેટરીની યુરોપની મુસાફરીના રીપોર્ટ કમીટી આગળ જે વેળા રજુ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ નામદાર હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં રહેલો એનજીન અને સાંચાકામની બનાવટ ધણે ભાગે હિંદુસ્તાનમાં કરવાના સંબંધમાં ના. સરકાર વરફથી જે કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે વરફ કમીટીનું લક્ષ ખેંચવામાં આવ્યું હતું. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ શીપીંગના સંબંધમાં કમીટી વરફથી લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે સંબંધમાં વિચાર કરવા સાડુ એક કમીટી નીમવામાં આવેલી છે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ મયુરાદાસ વસનજી વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કોટન સેસના સંબંધમાં ચેમ્બરની કમીટીના વિચાર બહુ પછીથી તેમણે પ્રથમ ડની ખીલવણીના સંબંધમાં લેબોરેટરીની યોજનાને ઇન્ડિયન કોટન કમીટીમાં જે ટેકો આવ્યો હતો તે ટેકો તેમણે પાછો ખેંચી લીધો છે. આ સંબંધમાં સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સેક્રેટરી ઉપર જે પત્ર લખ્યો હતો. તેની નકલ બીદેલી હતી. શેઠ મયુરાદાસ વસનજીએ ચેમ્બરની કમીટીના વિચારોને અનુકુળ થઈ પોતાનો જે ટેકો પાછો ખેંચી લીધો હતા તે બાબતમાં આભાર માનનારો એક પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી ટેરસી વરફથી મ. ગાંધી તથા બીજા રાજદ્વારી કેદીઓ વરફ જેલમાં જે વર્વંજીક ચલાવવામાં આવે છે તે વરફ કમીટીના વાંધા દર્શાવવાની ભલામજી કરનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વધુ વિચાર કરતાં ના. મુંબઈ સરકારના હોમડીપોર્ટમેન્ટ ઉપર એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ મુંબઈ ટેલીફોન કંપનીના લાઇસન્સના સંબંધમાં ના. હીંદી સરકાર વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને લાઇસન્સની એક નકલ બીડી હતી લાઇસન્સની એક કલમમાં જણાવ્યું હતું કે કંપનીના બોર્ડ ઉપર ચેમ્બરની કમીટીના એક સભાસદની કંપની વરફથી નીમણુંક કરવામાં આવશે. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં ના. હિંદી સરકારપર પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ

થયો હતો કે કંપનીના બોર્ડ ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધીની કંપની નીમણુંક કરે તેને બંદલે ચેમ્બર પાતાને પસંદ પડતા પ્રતિનિધીની ગોઠવણ કરે એવી વ્યવસ્થા વધારે દબાવવા લાયક હતી.

૧૧ ચેમ્બરના બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ ઉપર પ્રતિનિધિત્વના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે બાબતપર તેઓ વિચાર કરે છે અને થોડા વખતમાં નિર્ણય ઉપર આવશે. આ પત્રના જવાબમાં જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતા તે પસાર કરવાનો તથા તેની નકલ ના. મુંબઈ સરકાર ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ મેસર્સ હામલ અસારીયા એન્ડ કા. તથા શેઠ આર. આર. નાબર તરફથી ચેમ્બરમાં સલાસદ તરીકે હાજલ થવાને અરજીઓ આવી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલટ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. કુટીનીઅર તરીકે શેઠ ગીરમશંકર બી. ત્રીવેદીની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. ફક્ત બેજ અરજીઓ હોવાથી તેનો બેલટ મુસ્તવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ ના. હોદી સરકાર તરફથી રેલ્વે રીસ્ટ નોટની બાબતમાં જે કમીટી નીમવામાં આવેલી છે તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય ખેતવામાં આવ્યું હતું અને અભિપ્રાય મંગાવેલો હતો. પત્રો ઉપર વિચાર કરતાં ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ એક ખરડો તૈયાર કરી કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪ શેઠ ધરમાઈલ બદરૂદીન તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ઘોઘા બંદર કેવી રીતે તુટી ગયું એનું વર્ણન કર્યું હતું અને તે બાબતમાં નામદાર સરકારને લખાણ કરવાની ભલામણ કરી હતી. આ પત્રની નકલ એ શેઠ લક્ષ્મણાઈ શામળદાસ ઉપર અભિપ્રાય સાફ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫ કુપરેજ અને મરીન લાઈન્સ મેદાનના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. મુંબઈ સરકારના જનરલ ખાતા તરફથી આવ્યો હતો કે તે મેદાનો ઉપર ડેવેલપમેન્ટ ખાતા તરફથી કાંઈપણ બાંધકામ કરવામાં આવશે એ પહેલાં તે સાથે સંબંધ ધરાવતા હોય તથા બહેર સરકારોને અભિપ્રાય જણાવવાની તક આપવામાં આવશે. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં ચેમ્બર એક સંબંધ ધરાવતી સરકાર ગણીને ના. સરકાર કાંઈપણ બાંધકામ કર્યા પહેલાં તેનો અભિપ્રાય મંગાવશે એ મતલબનો એક પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૬ શેઠ મોરારજી મુળજી ખટ્ટાઉ બહારગામ જવાના હોવાથી કમીટીમાંથી ગેરહાજર રહેવા સાફ ૧૧ માર્ચની રજા માંગેલી હતી. રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૭ શેઠ જમનાદાસ બન્ડસજ તથા મેસર્સ લાલચંદ મોતીચંદ તરફથી ચેમ્બરના સલાસદ તરીકે રાજીનામા આવ્યાં હતા તે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૮ શેઠ સારાલાઈ પ્રતાપરાય તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ફેરીન મેલ શનીવારે આવીને શુક્રવારે ઉપડવાની યોજનાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે અભિપ્રાય ના. સરકાર ઉપર મોકલી આપવામાં આવ્યા છે તે સંબંધમાં વેપારીઓને એક અઠવાડિયાની વ્યાજ-ખા.ધ જવાનો જે

સંબંધ છે તે બાબત ઉપર કંઈ વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે કેમ? અને જો તેમ ન થયું હોય તો તે બાબતમાં વધુ લખાણ કરવું. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે સંબંધમાં મૂળ લખાણ ના. મુંબઈ સરકાર ઉપર મોકલી આપ્યું હોવાથી કમીટી ફરમી લખાણ કરી શકે એમ નથી તે મતલબનો પત્ર શેઠ સારાલાલને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૯ નામદાર સરકારના બુદ્ધા બુદ્ધા ખાતાંઓના ખર્ચમાં કાપકૃપ કરવાના સંબંધમાં પ્રીટીશ ચેમ્બરસો તથા દેશી ચેમ્બર મળી નમદાર વાઇસરોયને ડેપુટીશને જવું એ મતલબની સુચના મે. પ્રમુખ સાહેબ તરફથી કરવામાં આવેલી હતી. આ સુચના કમીટી તરફથી મંજૂર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. ત્યાર બાદ મે. પ્રમુખ સાહેબ તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કમીટી સમક્ષ વાંચી સંબંધાવતાં તેના મુખ્ય મુદ્દાએ મંજૂર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. ડેપુટીશન ઉપર ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે મે. પ્રમુખની નોમિનેશન કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ બાબતમાં મે. પ્રમુખે કરેલા પ્રયાસની આભાર સહીત નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨૦ ધી બોમ્બે ઓફ મહાજન તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમની એસોસિએશને પોસ્ટ કાર્ડ ઉપર પુરતી ટીક્કટો નહીં ચોડવાને લીધે ૨૬ કરવાનો ખાતા તરફથી જે નિયમ હતો તે સંબંધી વાંધો ઉઠાવી જે તાર ના. હિંદી સરકારપર મોકલાવ્યો હતો તેની નકલ બીડી હતી અને કમીટી તરફથી ટેકા આપવાને વિનંતી કરેલી હતી.

આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક ખાસ સભા મંગળવાર વા. ૧૬ મી. મે. સને ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજના ૬ કલાકે (૨૮ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ. (પ્રમુખ)

શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી. (ઉપ-પ્રમુખ)

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ મનમોહનદાસ રામજી

ઓ. શેઠ શ્રીરાજ સી. સેઠના.

„ લાલજી નારણજી.

શેઠ ગીરમજંકર બી. ત્રિવેદી.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ એન. એમ. મહુમદાર.

„ ઈશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ માવજી ગોવીંદજી શેઠ

૧ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી કોટન ટ્રાન્સપોર્ટ બીલ ઉપર અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો આ બાબતમાં મે. પ્રમુખ સાહેબ તરફથી જે ખરડો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે પસાર કરવાનો તથા તેની નકલ ના. મુંબઈ સરકાર તરફ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ મુંબઈના પોસ્ટ માર્ટર જનરલ તરફથી પરદેશમાં પારસલો લાવવઘળ કરવાના સંબંધમાં જે પત્ર આવેલો હતો તેના જવાબમાં એક ખરડો તૈયાર કરવામાં આવેલો હતો. આ ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતા તે પસાર કરવાનો તથા તેની નકલ પોસ્ટ ખાતા પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ હરજી. ટી. હાલાઈ તરફથી પત્ર આવેલો હતો કે તેમના રજૂ કરાવતા સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર વ્યવહાર ના. સરકાર અથે કરવામાં આવ્યો હતો અને જે પત્રવ્યવહાર

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧, બેંક ઓફ, ફ્રાઈ મુંબઈ.

વર્તમાનપત્રોમાં પ્રગટ કરવામાં ન આવ્યો હોય તેની નકલ મોકલી આપવા તેમણે ચેમ્બરની ઓફીસને પત્ર લખેલો પણ ઓફીસ તરફથી નકલો પુરી પાડવામાં આવી નથી. આ બાબત પર વીચાર કરતાં શેઠ હાલાકને પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો કે ચેમ્બરની ઓફીસનો ટાઇપીસ્ટ રજા ઉપર હોવાથી નકલો પુરી પાડવાનું બની શકે તેમ નથી પણ જો તેઓ ચેમ્બરની ઓફીસમાં ઓફીસ ટાઇમ દરમિયાન આવશે તો તે વેળા એમના ઠરાવને લગતો પત્રવ્યવહાર એમની આગળ રજુ કરવામાં આવશે.

૪. શેઠ રબિન્દ્ર ટી. હાલાક તરફથી બીજા પત્ર આવ્યો હતો કે તેમના તરફથી આવતી ત્રીમાસીક સભા આગળ ૪ ઠરાવ રજુ કરવામાં આવનાર છે તેની નોંધ લઈ તેની નકલો રાખેલા મુજબ સભાસદોમાં ફેરવવી. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં પહેલા ત્રણ ઠરાવો રાખેલા મુજબ સભાસદોમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો. ચોથા ઠરાવના સંબંધમાં તે ઠરાવમાં જણાવેલી રજ દરખાસ્તો ઉપર કમીટીનો રીપોર્ટ ત્રીમાસીક સભાના કાર્યક્રમ ઉપર છે એ મતલબનો પત્ર શેઠ હાલાકને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. સ્ટેમ્પ એક્ટના સુધારાના સંબંધમાં ના. સુબંધ સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને કમીટીનો અભિપ્રાય મંગાવેલો હતો પત્ર ઉપર વીચાર કરવા સાડ્ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાની સળ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. પ્રમુખ.

શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

„ લાલજી નારજીજી

શેઠ એસ. એન. પોચખાનાવાળા.

„ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ

૬ સુબંધની લેબર ઓફીસના ડાયરેક્ટર તરફથી સુબંધ ઇલાકામાં હાવાળને લગતી કેટલીક વીગતો પુરી પાડવાના સંબંધમાં એક પત્ર આવ્યો હતો. પત્ર પર વીચાર કરતાં તે બાબતમાં કમીટી અભિપ્રાય આપી શકે તેમ નથી પણ સુબંધ તથા અમદાવાદની મીલ એનર્સ એસોસિએશન વીગત પુરી પાડી શકશે એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ સરકારી ખાતાના ખર્ચમાં કાપકુપ કરવાના સંબંધમાં નીમએલી કમીટીના પ્રમુખ વરીકે લૉર્ડ ઇન્ચાર્જની નીમણુંક થએલી હોવાથી તે નીમણુંકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં હાલ તુરત કાંઈ પગલાં લેવાની જરૂર નથી એ મતલબનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૫ મી મે સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ લાલજી નારજીજી

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકોરશી

„ બી. એફ. માહન

„ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ

શેઠ એન. એમ. મણુમદાર

ઓ. શેઠ પી. સી. સેઠના

શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ માવજી ગોવિંદજી

૧. સરકારી ખાતાના ખર્ચમાં કાપટુપ કરવાની લાઠામણુ સારૂ મીમલા સુકામે ના. વાઈસરોયની મુલાકાતે જનારા ડેપુટીશન વખતે ચેમ્બરના પ્રમુખ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ વરફથી વાંચવામાં આવનારા લાખણોનો ખરડો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડો ફેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. મેસર્સ આર. રૂસ્તમજી કું. વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ઘઉંની નીકાશ હપર ના. સરકાર વરફથી જે અંકુશ મુકરામાં આવ્યો છે તે સંબંધમાં કમીટીનું લક્ષ ખેંચ્યું હતું અને સીલોનમાં ઘઉંની નીકાશ કરવાની પરવાનગી મેળવવાના સંબંધમાં કમીટીની દાદ માંગેલી હતી. પત્ર હપર વિચાર કરતા તે સંબંધમાં કમીટી કાંઈ કરી શકે તેમ નથી તે મતલબનો જવાબ લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. શેઠ હળદયુ ટી. હાલાઈ વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં નીચે પ્રમાણે મુદ્દા રજુ કરેલા હતા.

અ. એમના ૨૪ ઠરાવો હપર સખ કમીટીના સભાસદો વરફથી જે લેખી અભીપ્રાયો આવેલા હોય તેની નકલ પુરી પાડવી.

બ. એમની લેન્ડ એકવીઝીશન એક્ટને લગતી દરખાસ્ત હપર ત્રીમાસીક સભામાં જે પોલ લેવામાં આવ્યો હતો તેનું વીગતવાર પરિણામ બંને પક્ષનાં નામ સાથે મોકલી આપવું

ક. એસોસીએટેડ ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સનું જે ડેપુટીશન સીમલે ના. વાઈસરોયની મુલાકાતે જનાર છે તેમાં ચેમ્બર સામેલ થનાર છે એમ ખબર મળી છે, આ સંબંધમાં કમીટીએ જે ઠરાવ કર્યો હોય તેની નકલ પુરી પાડવી કે જેથી ડેપુટીશનમાં ચેમ્બર સામેલ ન થવું એ મતલબનું રેકવોઝીશન મોકલી આપવાની તેમને તક મળે.

અ. પહેલી બાબતના સખ ધમા ઠરાવ થયો હતો કે સખ કમીટીના સભાસદોએ કરેલી મીનીટ બહાર પાડવી નહિ. એવો ઠરાવ થયેલો હોવાથી સખ કમીટીના બુદ્ધા બુદ્ધા સભાસદોએ કરેલા રીપોર્ટની નકલ કમીટી પુરી પાડી શકતી નથી.

બ. પોલના પરીણામનો વીગત પુરી પાડવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ક. આ સંબંધમાં સ્થાનિક વર્તમાન પત્રોમાં પ્રેસનોટ મારફત જે ખબર આપવામાં આવી હતી તેની નકલ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ગાદ સભા ગરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મથર્નિટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સલા શનીવાર તા. ૨૭મી મે સને ૧૯૨૨ને રોજ બપોરના ત્રણ કલાકે (૨૪૬ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહરથી હાજર હતા. મે. પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન શેઠ મનમોહનદાસ રામજીને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

„ લાલજી નારણજી

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ

શેઠ મોતીલાલ કાગળ

શેઠ મોતીલાલ વરલજી

„ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ એન. એમ. મહુમદાર

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ

૧. રેલ્વે રીસ્ક નોટના સંબંધમાં સેક્રેટરી તરફથી તૈયાર કરવામાં આવેલા ખરડા ઉપર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો. હાલ જે રેલ્વે રીસ્ક અને ઓનસર્ રીસ્ક એવો તફાવત છે તે કાયમ રાખવાની તરફેણમાં મત આપવો કે તે તફાવત દૂર કરી બધો માલ રેલ્વેના જોખમેજ લઈ જવાની જાલામણ કરવો. એ બાબત ઉપર કેટલીક ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં ધંગલડ અમેરીકા જર્મની વીગેરે દેશોમાં કેવા કાયદાઓ છે તેની માહિતી મેળવવાને સાડ ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે બોર્ડ ઉપર એક પત્ર લખી પુછવાનો ઠરાવ થયો હતો. તે દરમ્યાન ચેમ્બરના સોલીસીટર મારફત આ સંબંધમાં જે કાંઈ સાહિત્ય મળી શકે તો તે એકઠું કરી કમીટીની એક ખાસ સભા મંગળવાર તા. ૩૦ મી મે સને ૧૯૨૨ ને રોજ સાંજે જા વાગે બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

તા. ૨૭ મી મે સને ૧૯૨૨ની મુલતવી રહેલી સભા મંગળવાર તા. ૩૦ મી મે સને ૧૯૨૨ને રોજ જા કલાકે સ્ટા. ટા મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અડચ્છો હાજર હતા. મે. પ્રમુ- ખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન શેઠ મનમોહનદાસ રામજીને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

„ લાલજી નારણજી

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલજી

„ હંસરાજ આગજી ઠાકરસી

„ લાલજી ગોવિંદજી

„ એન. એમ. મજુમદાર

(૧) ચેમ્બરના સોલીસીટર તરફથી મળેલા સાહિત્યમાંથી કેટલોએક ભાગ કમીટી સમક્ષ વાંચી સંમતતાવવામાં આવ્યો હતો. રેલ્વે ઉપર ચઢતો બધો માલ ફક્ત રેલ્વેના જોખમે લઈ જવો એ મતલબનો અભિપ્રાય જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. અધુરા પેક કરેલા દાગીનાઓના સંબંધમાં જરમનીમાં જેવી શરતે તે દાગીનાઓ રેલ્વે કંપનીઓ તરફથી રવીકારવામાં આવે છે તેવી શરતો સુચવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

આ ઠરાવની રૂએ ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ એક ખરડો તૈયાર કરી શેઠ એન. એમ. મજુમદારને મંજૂરી સાડ મોકલી ત્યાર બાદ તેની નકલ ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે બોર્ડ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ધન્ડીઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૧૦ મી જુન સને ૧૯૨૨ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા અડચ્છો હાજર હતા.

શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરજી શીવજી.

„ લાલજી નારણજી.

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલજી.

„ કશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ માવજી ગોવિંદજી.

„ એન. એમ. મજુમદાર.

„ મનુ મુખેદાર.

„ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

૧. તા. ૨૨; વધારા રૂ. ૧૮૬. અપ્રાલ તવા તા. ૨૬; ૨૧, ૨, ૩૦. ૧૯૨૨. ૨૦
 રાજ મળેલી કમીટીની રીટીંગની રીનીટા જે સક્ષાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર
 કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. શેઠ આરાભાઈ પ્રતાપરાય વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પી. એન્ડ એ મેલના આવવા
 જવાના વખતમાં ફેરફાર થનારો હોવાથી નવી યોજના પ્રમાણે વેપારીઓને એક અઠવાડીયાની
 વ્યાજ ખાધ જવાનો સંભવ છે. આ બાબત ઉપર શેઠ સાગભાઈને રૂબરૂમાં કમીટીમાં
 બોલાવીને તેમની પાસેથી પુરી વીગવ બહુવાનો તથા તે દરમીયાન તે બાબત વીચાર
 સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩. શેઠ લક્ષ્મીશંકર નર્મદાશંકર વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પોતાની દેત્રેજ સુકામે
 જે ફેક્ટરી છે ત્યાં સાઈડિંગ મેળવવાને સારૂ ઘણા વખતથી રેલ્વે કંપનીને લખાણ કરવા છતાં
 કાંઈ હાલ મળતી નથી. આ બાબત પર વીચાર કરતાં તે સંબંધમાં રેલ્વે બોર્ડ ઉપર પત્ર
 લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. શેઠ રામજી ભારમત્ર વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં મુંબઈમાંથી બહાર ગામ
 જતા અનાજ ઉપર ટાઉન ડયુટી પાછી આપવાના સંબંધમાં મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના કાયદા
 વરફ કમીટીનું લક્ષ્ય જે સ્થળો હતું અને હાલ માગી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં મ્યુનીસીપલ
 કમીશનર પાસેથી એક પત્ર લખી પ્રથમ પુલાસે મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. ઇમારતી લાકડાંના વેપારીઓની કેટલીક અગવડોના સંબંધમાં કમીટી વરફથી જે પત્ર
 લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં બી. બી. એન્ડ સી. આઈ રેલ્વેના જનરલ ટ્રાફિક
 મેનેજર વરફથી પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. શેઠ ગોપાળજી ચાંપસી વરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં, એકસ્ટ્રેજ બેંક વર-
 ફથી લેવામાં આવતા બી. સી. રેટસના સંબંધમાં કમીટીની હાલ માગેલી હતી.

આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સખ કમીટી નીમવાનો
 ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ લાલજી નારણજી

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ મોતીલાલ કાનજી

„ મનુ મુખેઠાર.

„ એસ. એન. પોત્તખાનાવાળા

„ ગોપાળજી ચાંપસી.

૭ ચેમ્બરના સેક્રેટરીની સુરેષની “ટુર” ના સંબંધમાં નીચેની ખર્ચની રકમો
 મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ પાઉન્ડ ૨૧ આબી દુનિયાની ચેમ્બરોના કાયદા કાનુન વીગેરેના ઇંગ્લેન્ડમાં
 વરજીમો કરાવવા સારૂ.

૨ રૂ. ૩૦૦-૦-૦ “કીટ” ખાતે વધારે ખર્ચાયા તે બદલ.

૩ રૂ. ૩૬૬-૦-૦ પરચુરણ મુસાફરીના ખર્ચે ખાતે.

૮ શેઠ મયુરાદાસ વસનજી વરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ કાચમીર જનાર હોવાથી
 કોટન કમીટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતીનીધી વરીફે બીજા કોઈ ગૃહસ્થની નીમણૂક કરવી કારણ કે
 કોટન કમીટીમાં થોડા વખતમાં કેટલાક અગત્યના પ્રશ્નો ચર્ચાવવાના છે. ચેમ્બરના પ્રતીનીધી
 વરીફે પ્રમુખ શેઠ પુરુષોત્તમદાસની નામણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટાટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

૯ પરદેશનાં પારસલ લાવ લઈજા કરવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે ખુલાસો પુછાવેલો હતો તેના જવાબમાં પોસ્ટ માર્ગે જનરલ તરફથી પત્ર આવેલો હતો. આ સંબંધમાં જે જવાબનો ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે મંજૂર કરવાનો તથા તેની નકલ પોસ્ટ ખાતા પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ કોટન કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ના. હીંદી સરકાર તરફથી હિંદુસ્થાનના કેના પાકના આંકડા તૈયાર કરવામાં આવે છે તેમાં “ પંજાબ અમેરીકન ” નામના આંકડા જુદા બતાવવા જોઈએ. તેમની આ લાલામજીને ચેમ્બરનો ટેકો માગેલો હતો. કોટન કમીટીએ સુચવેલા સુધારા સાથે કમીટી સંમત છે એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ શેઠ મથુરાદાસ વસનજી તરફથી ચેમ્બરની કમીટીના સભાસદ તરીકે રાજીનામું આવેલું હતું તે પર વીચાર કરતાં તેમની જગાપર શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરીની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ સ્ટેમ્પ એક્ટના સુધારાના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો તેના જવાબમાં એક ખરડો તૈયાર કરવામાં આવેલો હતો. આ ખરડાપર વીચાર કરતાં તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર રાખવાનો તથા તેની નકલ ના. મુંબઈ સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ શેઠ દેવીદાસ માધવજી તથા શેઠ કાજલ ઇશ્રાહીમ તરફથી કમીટીની મીટીંગમાંથી ચેરહાજર રહેવાની પસ્વાનગીના સંબંધમાં પત્રો આવેલા હતા. બંને સભાસદોની રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. પણ શેઠ કાજલ ઇશ્રાહીમ વીલાયત ગયેલા હોવાથી તેમની જગાપર શેઠ કરમાલી ઇશ્રાહીમની એક્ટીંગ નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ મુંબઈના ડીરેક્ટર એફ કેમર્શીઅલ ઇન્ડેસ્ટ્રીઅલ તરફથી પરદેશમાં જતા માલની જકાતથી તે દેશ સરથેના વહેપાર ઉપર ધંધ માઠી અસર થાય છે કે કેમ તે સંબંધમાં કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ બાબત ઉપર વીચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાની એક સળ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કોટેરદાસ (એકસ ઓફીસીઓ)

„ લાલજી નારાયણ

„ ભોતીલાલ કાનજી

„ ભોતીલાલ વલ્લભજી

શેઠ મહુમદ બક્ષર મોલા

મી. દેવદાસી

„ શુભી

} કે. આપ્ટ કરેલા

૧૪ ખેતીવાડીને લગતાં દેરના સંબંધમાં તથા મીલીટરી “ ડેરી ” ની દેખરેખના સંબંધમાં મે. પ્રમુખ તરફથી એક ઠરાવ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જે સર્વાનુમતે પસંદ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. ઠરાવની નકલ ના. હીંદી સરકારના રેવન્યુ અને એગ્રીકલ્ચર ખાતા ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫ ધરટ આફ્રીકા તથા સાઉથ આફ્રીકામાં વસવા હીંદીઓની મુશ્કેલીઓના સંબંધમાં વીચાર કરતાં એ. શેઠ લલુલાલ શામળદાસ તથા બીન્નદત્તે સંબંધમાં માહિતી ધરાવનારા સભ્યોની સલાહ પ્રમાણે પગલાં લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) ધંધાને લગતી સળ કમીટીઓ.

ચાલુ વર્ષને સાડા બુદા બુદા ધંધાને લગતી સળ કમીટીઓની ચુંટણીનો હેવાલ.

ચેમ્બરના કાયદા કાનુન નં. ૨૩ની રૂએ બુદા બુદા ધંધાને લગતી સળ કમીટીની ચુંટણીનું કામ હાથ પર લેવામાં આવ્યું હતું. અને સમેતા મુજબ દરેક ધંધાને લગતા સભાસદો ઉપર પ્રથક પ્રથક સરકયુલર મોકલી આપવામાં આવ્યા હતા કે અમુક દીવસે અને વખતે આપના ધંધાને લગતા સભાસદોમાંથી ચાલુ વર્ષને સાડા પાંચ સભાસદોની સળ કમીટીની ચુંટણી કરવાની છે માટે આપ અવશ્ય પધારશો. આ સરકયુલરના જવાબમાં કોઈ પણ ધંધાને લગતા સભાસદોએ તરફી નહીં લેવાથી બીજા સરકયુલર કહાકવામાં આવ્યો હતો. અને તેમાં ગયે વર્ષ જે સભાસદો સળ કમીટીમાં હતા તેમનાં નામ જણાવવામાં આવ્યાં હતાં અને તે નામમાં બે કાંઈ ફેરફાર કોઈ સભાસદને સુચવવો હોય તો વાકીદે તેમ કરવાને વીનતી કરેલી હતી. આ સરકયુલરના જવાબમાં ઘણે ભાગે જવાબ આવેલા ન હતા, કેટલાક સભાસદો તરફથી ચાલુ સભાસદોને ચાલુ વર્ષને સાડા કાયમ રાખવાની લલામણો આવેલી હતી અને કેટલાક કેસમાં સભાસદોમાં ફેરફાર સુચવવામાં આવ્યો હતો. સભાસદોનો ઘણો મોટો ભાગ ગયા વર્ષ માટે રથ-પાણ્ણેલી સળ કમીટીઓ ચાલુ વર્ષને સાડા કાયમ રાખવાની તરફેણમાં હોવાથી તે સળ કમીટીઓ કાયમ રાખવામાં આવેલી છે. જેંકર અને શોફના ધંધાને લગતા, સભાસદોની સંખ્યા ચાલુ વર્ષમાં દસથી વધારે હોવાથી તેમને સળ કમીટી ચુંટવાનો હક પ્રાપ્ત થયેલો હતો અને તે સર્વે સભાસદો ઉપર સરકયુલર મોકલવામાં આવ્યો હતો. પણ કમીટીના નીમેલા વખતે કોઈપણ સલાચદ હાજર થયેલા નહીં હોવાથી તે ધંધાને લગતી સળ કમીટી ચુંટવામાં આવેલી નથી.

જુદી જુદી સળ કમીટીઓની વીગત અને તેને લગતા સભાસદોનાં નામ:—

૧. લોખંડ તથા પોલાદની ચીજોના વેપારીઓની સળ કમીટી:—

- ૧ શેઠ મુળજી હરીદાસ
- ૨ „ જી. બી. ત્રિવેદી.
- ૩ „ એચ. એ. ખંખાતી.
- ૪ „ એમ. એચ. સંજ્ઞના.
- ૫ „ રામચંદ્ર એન. ભટ્ટ.

૨. સોના ચાંદી તથા હીરાના વેપારીઓની સળ કમીટી:—

- ૧ શેઠ માણેકચંદ પાનાચંદ
- ૨ „ શુભાભચંદ દેવચંદ
- ૩ „ રહીમતુલ્લા મુળજી
- ૪ „ ચતુર્ભુજ ગંગારામ
- ૫ „ નારણદાસ મનોરદાસ

૩. કોલસાના વેપારીઓની સખ કમીટી:—

- ૧ શેઠ ગોવિંદજી માધવજી
- ૨ મેસર્સ કેશવલાલ પ્રધર્સ
- ૩ શેઠ મણીલાલ જુગલદાસ
- ૪ „ નાનુ એન. ભટ્ટા.
- ૫ મેસર્સ વકીલ પ્રધર્સ

૪. સુતર તથા તાંબા પીતળના વેપારીઓની સખ કમીટી:—

- ૧ શેઠ ન્યાલચંદ લલુચંદ
- ૨ મેસર્સ પી. એન. મહેતાની કું.
- ૩ „ પ્રદ્યાદલાઇ દોલતરામની કું.
- ૪ શ્રી જોખે આયર્ન એન્ડ કોપર એન્ડ બ્રાસ મર્ચન્ટસ એસોસીએશન.
- ૫ શેઠ સુનીલાલ બળદેવદાસ

૫. કમીશન એજન્ટ તથા કન્ટ્રીકન્ટરોની સખ કમીટી:—

- ૧ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ
- ૨ „ પાંક વાલચંદ
- ૩ મેસર્સ પાલનજી એલલજીની કું.
- ૪ શેઠ તુળસીદાસ રામદાસ
- ૫ મેસર્સ તાતા કન્ટ્રીકન્ટર કું.

૬. રસાયણી પદાર્થો તથા રંગના વેપારીઓની સખ કમીટી:—

- ૧ શેઠ કપીલરામ એચ. વકીલ
- ૨ મેસર્સ એન. પોવેલની કું.
- ૩ શેઠ હોરમજી બાપુજી ગજદર
- ૪ „ નારણદાસ ભવાનજી
- ૫ „ સુરજી વલ્લભદાસ

૭. આયાત તથા નીકાશ કરનારા વેપારીઓની સખ કમીટી:—

- ૧ ધી મોરીશીયસ શીપર્સ એસોસીએશન.
- ૨ મેસર્સ કાવસજી દીનશા પ્રધર્સ
- ૩ શેઠ નારણદાસ વી. ડોસા.
- ૪ „ સીરાજ એ. વાસી.
- ૫ „ સારાભાઇ પ્રતાપરાય.

૮. મીલ એજન્ટોની સખ કમીટી:—

- ૧ શેઠ હુશેનભાઈ એ. લાલજી
- ૨ „ રવનશી ધરમશી
- ૩ „ લક્ષ્મીદાસ હરીદાસ
- ૪ „ રામેશ્વરદાસ ણીરલા
- ૫ „ સુલતાન આઇ. બનમહમદ

૯. કાપડના વેપારીઓની સળ કમીટી:—

- ૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
- ૨ „ મોતીલાલ વલ્લભજી
- ૩ „ વીરુલદાસ ડી. ગોવિંદજી
- ૪ „ લલજી ગોવિંદજી
- ૫ „ મોતીલાલ કાંતજી

૧૦. રૂના વેપારીઓની સળ કમીટી:—

- ૧ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ
- ૨ „ વસનજી છવનદાસ
- ૩ „ મથુરાદાસ વસનજી ખીમજી
- ૪ „ ચંદુનાથદાસ લાલજી
- ૫ „ પેરતનજી એન. મચાની

૧૧. વીમાવાળાઓની સળ કમીટી:—

- ૧ શેઠ એમ. વી. મચંડ.
- ૨ „ કે. એચ. સેટલવાડ
- ૩ „ જે. સી. સેટલવાડ
- ૪ લે. કે. જે. રીડ હાઇક
- ૫ શેઠ મોરારજી પ્રેમજી ગોકુળદાસ

૧૨. શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ સળ કમીટી:—

- ૧ મેસર્સ બાટલીવાલા એન્ડ કંપની
- ૨ શેઠ જમનાદાસ મોરારજી
„ મદનલાલ ચૌધરી (ધી બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ)
- ૪ „ કે. આર. પી. શ્રોફ
- ૫ મેથસ છોટાલાલ કેઠરી એન્ડ કું.

૧૩. અનાજ તથા ખીયાના વેપારીઓની કમીટી:—

- ૧ શેઠ વેલજી લખમચી નપુ
- ૨ „ છોટાલાલ કીલાચંદ
- ૩ „ રણછોડદાસ હરજીવનદાસ ગાંધી.
- ૪ „ હીરજી વેલાભાઈ
- ૫ „ લાલજી પદમસી

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો:

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં જૂદા વિભાગ રાખવામાં આવે છે જે ગ્રહસ્થાને પોતાની ઓફીસે કારખાનાં અથવા રેલીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જોઈ છે આ વિભાગમાં જાહેર ખર્ચના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખર્ચ માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખર્ચ આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં રોજ તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખર્ચના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખર્ચ આપવા માટે કુલ ૪ આનાની જાણ કરી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરીકે લેવી.

A Hindu gentleman with 20 years business experience Imports and Exports having travelled all over Europe is open to engagement for responsible post on suitable terms, no objection to go abroad, Apply Secretary, this Chamber

(૪) પત્રવ્યવહાર.

નં. ડી ૫૦૫ તા. ૨-૬-૨૨.

રેલ્વે બોર્ડના મદદનીશ સેક્રેટરી જોગ, સીમલા.

મહાશય,

તમારો તા. ૧૭ મી એપ્રિલ ૧૯૨૨ નો પત્ર મળ્યો તેના જવાબમાં નીચે પ્રમાણે વીચારો દર્શાવવાની મને આજ્ઞા થઈ છે:—

૨. મારી કમીટીને ધારતી છે કે રેલ્વે રીસ્કનોટની ખટપટ અને તેની ખગવટો તથા વેપારીઓને લોડિંગની પડતી હેડનગતી તથા તેથી રેલ્વેના સુવાવળાઓ અને વેપારી વર્ગ વચ્ચે ઉત્પન્ન થતી કડવાશની લાગણી એ બધાનું કારણ છે કે રેલ્વેને જોખમે માલ લઈ જવાના અને વેપારીઓને જોખમે માલ લઈ જવાના દરમાં ફેરફાર રહ્યો છે. માલના માલીકને જોખમે માલ લઈ જવાનો દર જોષ્ટા હોય છે અને તેથી તે દરે માલ નોંધવાને વેપારીઓ લગભગ છે અને રેલ્વેના જોખમે માલ સ્વીકારવા માટે રેલ્વેવાળાઓ ઘણા જ જોખમે નાસાજ હોય છે. જોષ્ટા દરે માલના માલિક તે જોખમે માલીકની નીકાશ ધાય એવી ભેલ પક્ષની ઇચ્છા રહ્યો છે. કંપની એથી પોતાને માથેના જોખમમાંથી મુક્ત રહેવા ઇચ્છે છે. અને માલ મોકલનાર પાસેથી અમુક સંજોગોમાં એ મુક્તી લખાવી લે છે.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૩. હાલના કાયદાની રૂથે તો પોતાના માલની માફકજ પોતાને સોંપાયેલા માલની પણ સંભાળ રાખવાને માટે રેલ્વે કંપની બંધાયેલી છે-પણ રેલ્વે એક્ટની કલમ ૯૨ માં એવું ઠરાવ્યું છે કે દિંદી સરકારે સ્વીકારેલું હોય એવા ફોર્મમાં ઠરેલાં લખતની રૂથે એ જોખમદારીમાં રેલ્વે કંપની ઘટાડો કરી શકે.

૪ એક અથવા બીજી કારણ દર્શાવીને રીસ્ક નોટ હિપર સહી કરવાની માલ મોકલનારને ફરજ પાડવામાં આવે છે તેથી રેલ્વે કંપનીઓ જોખમદારીમાંથી મુક્ત થઈ જાય છે પણ તેમાંથી નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે આઠાં ક્ષણ નીવડે છે:—

(અ) રેલ્વેમાં કામ કરતાં માણસોને અપ્રમાણિક થવાથી ઘણી લાલચ મળે છે.

(બ) માલ મોકલનારને ઘણી મોટી ખોટ જાય છે.

(ક) માલ મોકલનાર તથા રેલ્વેવાળાઓ વચ્ચે કોર્ટમાં મુકદ્દમા ચાલે છે.

(ડ) નુકશાની માટેના દાવાઓમાં રેલ્વે કંપનીને હેતરવાના પ્રયત્નો અને એવા દાવાઓ તપાસવા માટેનાં ખર્ચાના ખર્ચ રૂપે જાહેર પ્રજાનાં નાણાંની ખર્ચાદારી થાય છે.

(ઈ) વેપારી વર્ગની ફરીયાદો પ્રત્યે રેલ્વે બેદરકારી રાખે છે.

૫ મારી કમીટીને એમ લાગે છે કે આનો ખરો ઇલાજ એ છે કે રેલ્વેને જોખમ માલ લઈ જવાનો દર જ રહેવા દેવો અને તે એ માટીકતે જોખમ માલ લઈ જવાનો જે દર હાલ છે તેના જેટલો ઓછો રેલ્વેને જોખમ માલ લઈ જવાનો દર રાખવો અને રેલ્વેને જોખમ માલ મોકલવા માટેનું જે ફોર્મ છે તેમાંથી વેપારી વર્ગને હેરાન કરનારી અને અપ્રમાણિકપણ તથા ચોરીને ઉતેજન આપનારી વીગત કાઢી નાંખવી. રેલ્વેના જોખમ માલ મોકલવાનાં દર હાલમાં વધારવામાં આવ્યા છે તે ધ્યાનમાં લઈને એવું કરવું જોઈએ કે રેલ્વેના રીસ્કના દર હાલના ઓનર્સ રીસ્કના દર જેટલા રાખીને તે દરે રેલ્વે કંપની તરફથી બધો માલ સ્વીકારવો જોઈએ.

૬. આ સંબંધમાં આટલી વીગત જણાવવી જરૂર છે:—(અ) ઓનર્સ રીસ્કથી મોકલેલા માલના સંબંધમાં કેટલી રકમના દાવા કરવામાં આવ્યા હતા; (બ) એમાંથી કેટલી રકમના દાવા કંપનીએ કબુલ રાખ્યા હતા અને નુકશાની આપી હતી; (ગ) રેલ્વે રીસ્કથી મોકલેલા માલ આટલા દાવા કેટલી રકમના હતા અને (ધ) એમાંથી કેટલો રકમના દાવા કબુલ રાખી નાણાં આપવામાં આવ્યાં હતાં. આ હકીકત છેલાં પાંચ વરસ માટેની મેળવવાની મારી કમીટીની ઠગ્ઠા છે. એ વીગત મળશે તો આ સવાલ હિપર સાફ અજવાળું પડશે.

૭. રેલ્વેએ હિપર આટલી મોટી રકમની ચોરીઓ કેમ થાય છે તે સમજી શકાતું નથી કેમકે રેલ્વે માટે જુદી પોલીસ, માલ રાખવા માટે અલાહેદી જગા અને કામમાટે માણસોની મોટી સંખ્યા છે. રેલ્વે રીસ્કથી માલ લઈ જવા માટે કાંઈ વધારે સંભાળ લેવી પડે અને તેથી વધારે ખર્ચ થાય એવું નથી એટલે ઓનર્સ રીસ્ક કરતાં વધારે દર રેલ્વે રીસ્ક માટે રાખવાની જરૂર નથી.

૮. બધો માલ રેલ્વે રીસ્કથી લેવાય એવી અમારી સુચના કબુલ કરવામાં આવશે તો રેલ્વેવાળાઓની બેદરકારી મટશે અને તેથી ચોરીઓ થતી અટકશે. વેપારી વર્ગની ફરીયાદ દૂર કરવા માટે આ શીવાય બીજો કોઈપણ ઉપાય કામ લાગે એવો નથી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૨ લેકે આટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

૯. જે માલ ખરીદખરી બંધ કરવામાં આવેલો ન હોય તેને ખરીદખરી રીતે બંધ કરવામાં આવે અથવા તેના સંબંધમાં નુકસાની નહીં મંગવાની કબુલાત માલ મોકલનાર વ્યાપે ત્યાં સુધી તે ન સ્વીકારવાની રહેવે કંપનીઓને સત્તા હોવી જોઈએ. રહેવે રીસ્ક અને આનર્સ રીસ્ક એવા જે દર જર્મનીમાં નથી. અને સ્વીકારેલા માલમાં કાંઈ ઘટે કે નુકસાન થાય તેને માટેની જોખમદારી રહેવેવાળાઓ સ્વીકારે છે. માત્ર જે માલને ખરીદખરી બંધ કરવામાં આવેલો ન હોય તેને માટેની જોખમદારી ત્યાં રહેવેને માથે રહેતી નથી. અહીં પણ આ જે દરને બદલે એકજ દર રહે તો રહેવે કંપનીઓના લાભ પણ એજ પ્રમાણે સંભાળશે. રીસ્કનોટોની હાલની ફરીયાદો દુર કરવાની સંભાળ લેવી પડશે તે માટેની મુશ્કેલીઓ રજૂ કરવાની કમીટી રજા લે છે.

૧૦. રહેવે રીસ્ક નોટ ફોર્મ એ.

માલને ખરીદખરી બંધ કરવામાં આવેલો ન હોય અથવા તેમાંથી કાંઈ ગળે કે રસ્તામાં બગડે એવો હોય ત્યારે આ ફોર્મ વપરાય છે. તેના સંબંધમાં રીસ્કનોટમાં જે શબ્દો છે તે એવા અચોક્કસ છે કે જે માલનું બારદાનજ પહોંચાડાય તો પણ રહેવે કંપની ઉપર દાવો ન રહે. આ શબ્દો એવી રીતે સુધારવા જોઈએ કે જે રિયાલમાં માલ મળ્યો છે તે સ્થિતિ વર્ણવીને એજ હાલતમાં માલ પહોંચાડાય તો કંપની પાસે નુકસાની મંગાય નહીં.

૧૧. રીસ્ક નોટ ફોર્મ સો.

જ્યારે માલ મોકલનારને હિસાબે ઉધાડાં ગાડાં કે મછવામાં માલ મોકલાય ત્યારે તેથી જો નુકસાન થાય તો તેમાંથી રહેવે કંપનીને છુટી રાખવા માટેનું ફોર્મ છે એના શબ્દો પણ અચોક્કસ છે. એના અર્થ જુદી જુદી રીતે કરવામાં આવે છે. માલ ઉપર ટારપોલીન ઢાંક્યું ન હોય તો તે માટે કંપની જોખમદાર નહીં એમ કેટલીક કોર્ટોએ ઠરાવ્યું છે. જ્યારે બીજી કોર્ટોએ ઉલટાજ ચુકાદા આપ્યા છે. અહીં પણ એવા શબ્દો જોઈએ કે માલની જે સંભાળ કોન્ટ્રેક્ટ રૂપે “બેલી” એ લેવી જોઈએ તેટલી સંભાળ લેવાની કંપનીની ફરજ રહેશે.

૧૨. રીસ્ક નોટ ફોર્મ બી.

આના શબ્દો ઘણાજ અચોક્કસ છે અને રહેવેવાળાઓએ આનો ઘણો અયોગ્ય લાભ લીધો છે. જે જે દર રહે તો આમાં એવું ઠરાવ્યું કે યોછા દરે માલિકને જોખમ આ માલ કંપની સ્વીકારે છે પણ આ માલ લઈ જવામાં રહેવેવાળા અથવા તેમના વતી કામ કરનારાઓ અને તેમનાં માણસોની ગફલતથી કે ચોરીથી નુકસાની થશે તો તે લરી આપવી પડશે. એ ગફલત કે ચોરીથી કોઈ માલનું આણું પેકેજ ચોરાય તો પુરવાર કરવાની જવાબદારી હાલમાં માલ મોકલનારને માથે રહે છે અને તે પુરવાર કરી ચકાતું નથી. હમણાં સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયન સ્પી. વી. કંપની લીમિટેડ. આઈ. પી. રહેવે કંપનીવાળા સુકદમામાં મુબંબની હાઈકોર્ટ ટીકા કરી હતી કે નુકસાન કેવી રીતે થયું તે સંબંધી ખુલાસો આપીને ફરીયાદ પક્ષને મદદ કરવાની રહેવેવાળાઓની ફરજ છે. માલ ખોવાયો એટલું સ્વીકારવાથી રહેવેવાળાઓ જોખમદારીમાંથી છુટી જવા ન જોઈએ.

“ચાલતી ટ્રેને લુંટ” શબ્દોનો અર્થ વધારે સ્પષ્ટ કરવો જોઈએ. ચોરીનો એમાં સમાવેશ થવા દેવો ન જોઈએ.

ઉંચી પોલીસ કદેલા ટેન્કટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

આગના સંબંધમાં વેપારીઓ પાસેથી મળેલી વીગત ઉપરથી માલમ પડે છે કે જો કોઈ માલ આગમાં સપડાય છે તો તેના સંબંધમાં રેલ્વેવાળાઓ બહુજ મેદરકારીથી કામ લે છે. જો માલને આગમાંથી બચાવવા માટે જર્નલ સર્વ પ્રકારની સંભાળ લીધી હોય તોજ તે માટેની ખોટમાંથી રેલ્વેવાળાઓ મુક્ત રહી શકે એવી ગોઠવણ હોવી જોઈએ. ૧૩ રીશ્ક નોટ ફોર્મ એવમાં પણ એવોજ ફેરફાર કરવો જોઈએ.

૧૪ રેલ્વે એક્ટની કલમ ૧૪૦ મી માં સુધારો કરવો જોઈએ. રેલ્વે સવાવાળાઓ શબ્દની વ્યાખ્યા એવી હોવી જોઈએ કે રેલ્વેના કોઈ પણ જોખમદાર અમલદારને વેપારી નોટીસ આપે તો તે નોટીસ રેલ્વે સવાવાળાઓને આપેલી ગણાવ. એજન્ટ ગ્રાફિક મેનેજર ગ્રાફિક સુપરીન્ટેન્ડન્ટ, શુકસ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ, તેમના ડેપુટી અને એવાજ બીજા જોખમદાર અમલદારોને રેલ્વે તરીકે સ્વીકારવા જોઈએ.

લી૦ આર્ચકીત,
જે. કે. મહેતા.
સેક્રેટરી.

રૂના કેટલાક જાણીતા વેપારીઓ ઉપર નીચે પ્રમાણે પત્ર મોકલાવ્યો છે:—
મહારાજ,

ઈન્ડિયન કોટન કમીટીના રીપોર્ટ માં કરવામાં આવેલી જાલામણની રૂપે એક યોજના તરફ ધ્યાન કરવામાં આવી છે જેનો હેતુ એ છે કે એતીવાડી ખાતાની તથા રૂના વેપારને લગતી માહિતી એ ખાતાને તથા વેપારી વગરને પુરી પાડનાર ખાતું કામ કરે. હાલ એ યોજના ઉપર ઈન્ડિયન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી વીચાર ચલાવે છે. એમ ધ્યાન એવવામાં આવ્યું છે કે નીકાશ માટે તથા મીલમાં વપરાય માટે બુદ્ધિ ભુદ્ધિ જાતના રૂના ઉકાવમાં વધઘટ હુમેશાં થતી રહે છે માટે જેનો ખર્ચ વધતો જતો હોય તેના ઉપરજ ધ્યાન આપવું ઘટે છે. આ સંબંધમાં ઈન્ડિયન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી જાણવા માગે છે કે તમારી પેઢીએ કેટલી ગાંસડી નીકાશ કરી. એ માહિતી તમારી પાસે હોય તેટલી આ સાથે મોકલેલા પત્રકમાં જરી મોકલશે એવી વીનંતી છે. એ પત્રક આ એમ્બરમાં જાયવા ઈન્ડિયન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સેક્રેટરી ઉપર ખારોબાર (ગુડ હાઉસ રોડ, કોટ, મુંબઈ) મોકલાવશે. એ માહિતી માત્ર તેને લગતાં ખાતાનાં કામકાજ માટેજ માગેલી છે અને તે ખાનગી રાખવામાં આવશે.

લી આર્ચકીત,
સનુસાઈ એમ. મજુમદાર
મદદનીશ સેક્રેટરી.

કોલાસાના વર્ગ પાડવાની દરમ પાડવા માટે દક્ષીણ આફ્રીકામાં કાયદો કરવામાં આવ્યો છે જેમાં એવી કલમ છે કે જ્યાં સુધી એ પ્રમાણે વર્ગ પાડી તે બાબતનું સરટીફિકેટ મેળવવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી કોલાસાની નીકાશ કરી શકાય નહીં તથા સ્ટીમરને કોલસો પુરો પાડી શકાય નહીં.

પ્રદર્શન—ઝેકાસ્લોવાકીયા, બોહીમીયામાં, હીશનબર્ગ ખાતે તા. ૧૨મીથી તા. ૨૦મી આગસ્ટ ૧૯૨૨ સુધી બોહીમીયા, મોરેવીયા, સાઇલેશીયા, તથા સ્લોવાકીયાની દેશ પરદેશમાં ખપતી ચીજોનું પ્રદર્શન બરાવાનું છે. કાપડ, કાચની ચીજો, ચીનીકામ વગેરેના ઉત્તમ નમુના ત્યાં જોઈ શકાયે. વધારે વીગત આ ચેમ્બરમાં પુછવાથી જાણી શકાયે. ગયે વર્સે એવા પ્રદર્શનમાં અબજો રૂપીયાનો માલ ખપી ગયો હતો.

સ્વીડનમાં ગોથેમ્બર્ગ ખાતે એક પ્રદર્શન તા. ૩૦ થી ૭ મી જુલાઈ સુધી ખુલું રહેશે એમાં સ્વીડનમાં બનેલા સર્વ પ્રકારના માલના સારા નમુનાઓ મેલવામાં આવશે.

જાપાનમાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ પાછો ઠેકણે આવે છે. માલની છવ વધી જવાથી પેદાશમાં વીસ ટકા જેટલો ઘટાડો ત્યાંનાં કારખાનાંવાળાઓએ ગયા હીસેમ્બરમાં કર્યો હતો જ્યારે માચ માસમાં પેદાશ ગયા વરસ કરતાં માત્ર દસ ટકા જેટલી જ ઓછી હતી. એ મહીના પછી અગાઈની માફક છુટથી કાગળની પેદાશ કરવી એવો ઠરાવ થયો છે. કાગળનો જથ્થો નીચે પ્રમાણે હતો :

લાખ સ્તલ.

૧—૧—૨૧	૧૨૬૫
૩૦—૬—૨૧	૧૦૦૦
૧—૩—૨૨	૮૨૦

૧૯૨૧ માં ૫૩૪૪ લાખ સ્તલ જેટલી કાગળની કુલ પેદાશ થઈ હતી જ્યારે ૫૫૧૩ લાખ સ્તલ કાગળ વેચાયા હતા. આ વર્સે પેદાશ ૬૪૭૦ લાખ સ્તલ જેટલી થવાની વડી છે.

ઈંગ્લેન્ડનો વેપાર ઘટતો જાય છે. ગયા ૧૯૧૪ તથા ૧૯૨૦ ના વર્સમાં દરમહીનાની સરેરાશ આયાત તથા નીકાશ ગયા ફેબ્રુઆરી સાથે સરખાવીને નીચે દર્શાવી છે:—

આયાત.	હબર પાઉન્ડ.
૧૯૧૪ માં દરમહીને	૫૦૦૬૭
૧૯૨૦ „ „	૧૪૨૮૬૧
૧૯૨૨ ના ફેબ્રુઆરીમાં નીકાશ	૫૬૨૦૧
૧૯૧૪ માં દરમહીને	૩૫૮૬૩
૧૯૨૦ „ „	૧૧૧૨૬૭
૧૯૨૨ ના ફેબ્રુઆરીમાં	૫૮૩૩૫

માર્સેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

નોરવેનો વેપાર—તારવે એક તરફથી એપ્રિલ માટે બહાર પાડવામાં આવેલા રીપોર્ટ ઉપરથી માલમ પડે છે કે એપ્રિલ મહીનામાં એકની નોટાનું ચલણ અગાઉના જેટલું એટલે કે ૩૩૫૦ લાખ ફોનર જેટલું હતું.

માલના ભાવોમાં ઘટાડો થવો ચાલુ છે. એનો આંકડો ૨૪૦ ઉપરથી ઘટીને ૨૩૬ નો થયો છે. મુખ્ય ઘટાડો અનાજ કેવસા, તથા લોખંડના ભાવમાં હતો. ૧૯૨૦ ના સપ્ટેમ્બરમાં ભાવનો આંકડો ૪૨૫ નો હતો.

પરદેશી સાથેની હુડીતું બનાવ ચુપ મજબુત હતું. બોંડ બનાવ પણ હજી ઘણું મજબુત રહ્યું છે. ઉદ્યોગોના તથા બેંકોના શેરોના કાંધ સોઢા નથી. સ્તીમર કુંપનીઓના શેરોના ભાવ મજબુત છે જો કે તેમનું કામકાજ તરફી જેવુંજ છે.

લાકડાનું ખજાર ચુપ છે. તેમાં કમકાજ કંઈ નથી. કાગળ બનાવવા માટેના લાકડાંમાંથી મેળવેલા માવા માટે લેવાળી ભેશમાં છે. કાગળને માટે પણ લેવાળી સારી છે. બ્લીચડ સફાઈટ માટે ઘણી લેવાળી છે.

પાઈરાઈડાસની નીકાશ વધતી જાય છે. અને હવે એ નીકાશના જથ્થો નોંધ લેવા જેવો થયો છે.

શ્રીમદેનાં ગુરુતા હર ઘડ્યા છે પણ બાહ્યેક તરફની લાવલખા માટેના હરમાં કાંઈક સુધારો થોડા વખતમાં થશે એવી વડી છે.

ખાંડના ઉપર સરકારી ઇન્જરો હોતો તે તા. ૮ મી. એપ્રિલથી નીકળી ગયો છે.

પાકની ખબરો.

મુંબઈ ઇલાકામાં અજસી તથા સરસીના પાક વીશેની યાદી તા. ૧૪મી મેને
દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે ઉપરથી જણાય છે કે એનો વીસ્તાર નીચે પ્રમાણે છે:—

	અળશી	સરસી
	એકર	એકર
પ્રીટીશ જીલામાં	૯૪૪૦૦	૨૩૭૮૦૦
દેશી રાજ્યોમાં	૮૦૦૦	૨૧૧૦૦
	<hr/>	<hr/>
	૧૦૨૪૦૦	૨૫૮૯૦૦
ગયા વરસની કરવાં કેટલા ટકા ઓછા કે વધારે	<hr/> -૬૦	<hr/> -૭૬

અળસીના પાકની ઉત્તર ક્ષણિક ખાનદેશ અને સ્તારામાં હિંમશના ૬૬થી ૭૫ ટકા જેટલી અને બીજે ઠંડાણે ૨૮ થી ૫૩ ટકા જેટલી થવાની વક્રી છે. એ પાકની ઠાપણી 'થંધ' ગર્ભ છે.

સરસીના પાકની સ્થિતિ સારી હતી.

ઉત્તરનો અડચટો નીચે પ્રમાણે છે.

	અળસી	સરસી
	ટન	ટન
બ્રીચીશ જીલામાં	૯૬૦૦	૩૬૧૦૦
દેશી રાજ્યોમાં	૮૦૦	૩૨૦૦
	૧૦૪૦૦	૩૯૩૦૦
ગયા વરસ કરતાં કેટલા ટકા વધારે કે ઓછા	—૮૭	—૨૧૮

હિંદના ઘઉંના પાકને લગતી વીગત દર્શાવનારી ખાસ યાદી વા. ૩૧-૫-૨૨ ને હીને બહાર પાડવામાં આવી છે તેમાં નીચે પ્રમાણે હકીકત આપી છે:—

ઘઉંના પાકનો વીસ્તાર હિંદમાં ૨૮૨ લાખ એકર જેટલો છે. ૧૯૨૦-૨૧ માં તે ૨૫૨ લાખ એકર જેટલો હતો. એની ઉત્તર એકર દીઠ ૭૮૦ રવલ જેટલી થવાની આશા છે. આગલે વરસે તે એકર દીઠ ૫૮૮ રવલ જેટલી હતી. કુલ ઉત્તર આ વરસે ૬૮ લાખ ટન જેટલી થવાની વક્રી છે. ગયે વરસે તે ૬૬ લાખ ટન હતી. એની સરખામણી માટે જુદા જુદા પરદેશોને લગતી વીગત નીચે આપી છે:—

	વીસ્તાર લાખ એકર	ઉત્તર લાખ ટન
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૩૮૧	૧૫૬
કેનેડા (ગયે વરસ)	૨૩૨	૮૦
આસ્ટ્રેલીયા	૯૫	૩૫

પરદેશ મોકલવા માટે ફાળવેલ જથ્દા કેનેડામાં ૪૬ લાખ ટન અને આસ્ટ્રેલીયામાં ૨૪ લાખ ટન જેટલો ગણવામાં આવે છે. કેટલાક દેશોમા માત્ર ઘઉંના પાકનો વીસ્તાર કેટલો છે તે વીગત નીચે આપી છે:

	લાખ એકર	આગલા વરસ સાથે. સરખાવતાં વધઘટ ટકા
ફ્રાન્સ	૧૧૮	—૬
સ્પેન	૯૬	—૩
રુમાનીયા	૩૫	—૩૧
બલ્ગેરીયા	૧૮	—૧૪
પોલાન્ડ	૨૪	+૨૪
અલ્બેનીયા	૩૦	+૩
કેનેડા	૮	+૬
ઇટલી	૧૧૪	—૬

જાપાનમાં ચોખાની પેદારી—૧૯૨૧ થીમાં જાપાનમાં ચોખાના પાકની ઉત્તર ૫૫૧ લાખ ડોકુ જેટલી થયેલી જણાવવામાં આવે છે. ૧૯૨૦ ના કરવાં તે ૧૨ ટકા જેટલી ઓછી છે. ૧૯૧૧ માં ચોખાના પાકની ઉત્તર જાપાનમાં ૫૧૭ લાખ ડોકુ જેટલી થઇ હતી. સહચી મોટો પાક ૧૯૨૦ માં હતો જે વેળા ઉત્તર ૬૩૧ લાખ ડોકુ જેટલા હતી.

પીઝમાં ઘઉંની પેદારી વધવા લાગી છે. અત્યાર સુધી ચીલી નામના દેશથી તથા આસ્ટ્રેલીયાથી અને આરજેન્ટાઇનથી ઘઉં આયાત કરવામાં આવતા હતા. એ આયાત ઘટશે કેમકે પીઝમાં ઘઉંના પાકનો વીસ્તાર ૧૯૨૧ માં ૨૦૫૧૩૫ એકર જેટલો હતો. દર એકર દીઠ ઉત્તર ૧૦૧૮ માં ૯ પુશલ અને ૧૯૧૯ માં ૧૨ પુશલ જેટલી હતી.

ચીનમાં ચાનો ઉદ્યોગ ઘટતો જાય છે કારણ કે રશીયામાં તેનો ઉકાવ ખુબ થતો હતો તે હવે ઘટી ગયો છે. ચીનથી ભુકા ભુકા દેશો ખાતે ફેટલી ચા ૧૯૨૦ માં ગઈ હતી તે દર્શાવનારી વીગતની નીચે પ્રમાણે છે:—

દેશો.	કાળી ચા હજાર રવલ	લીલી ચા હજાર રવલ
આસ્ટ્રેલીયા ન્યુઝીલેન્ડ	૪૩૫	૨૪
હૌલુવાન	૧૧૧	૧૧૯૦
કેનેડા	૧૩૬	૫૮૬
દક્ષિણ અને મધ્ય અમેરીકા	૧૦	—
ડચ ઇન્ડીઝ	૯૪	—
ફ્રાન્સ	૩૦૧	૩૫૦૨
હાંગકાંગ	૭૬૩૮	૪૭૪૦
જાપાન	૨૯	૪૪૭
મકાઓ	૮૫૬	૩૫
પ્રીલાપીન	૩૩	—
રશીયા	૪૨	૭૩
સીંગાપુર	૫૧૫	૩૧
સીયામ	૧૧૦	૧૭
ટર્કી ઇજિપ્ત પર્ગેરે	૧૨૯	૨૨૧૮
ઇન્ડિયા	૨૩૮૭	૨૨૩૮
યુનાઇટેડસ્ટેટ્સ	૨૭૪૨	૬૭૫૬
બીજા દેશો	૭૮૧	૧૩૨

એ નીકાશ ૧૯૧૯ ની સરખામણીમાં કેટલી ઘટી તેની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

હાળી આ

લીલી આ

હજાર રવલ

હજાર રવલ

	૧૯૧૯	૧૯૨૦	૧૯૧૮	૧૯૨૦
હાંદુસ્તાન	૧૩૬	૧૧૧	૨૩૦૦	૧૧૬૦
ફ્રાન્સ	૧૦૪૧	૩૦૧	૭૧૫૦	૩૫૦૨
હાંગકાંગ	૧૦૩૩૬	૭૬૩૮	૨૬૦૦	૪૭૪૦
રશીયા	૩૦૭૬	૪૨૭	૨૨	૨
ઇંગ્લેન્ડ	૧૮૩૫૭	૨૩૮૭	૬૨૫૩	૨૨૩૮
યુનાઇટેડસ્ટેટ્સ	૧૪૦૧	૨૭૪૬	૬૭૨૪	૬૭૫૬
બીજા દેશો	૧૪૩૭	૭૮૧	૨૭૫	૧૩૨

હાંદમાં રૂના પાકને-શ્રગતી વધારાની યાદી ગઈ તા. ૪-૫-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી હતી. જે ઉપરથી જણાય છે કે મદ્રાસ પ્રાંતમાં રૂના પાકનો વીસ્તાર ૧૭૯૧ હજાર એકરનો છે એની ઉત્તર ૩૪૭ હજાર ગાંસડી જેટલી થવાની વક્રી છે. કોઈબટુર કંબોડીયાની ઉત્તર સારી થવાની આશા છે.

આ આંકડા સાથે લેવાં અગાઉ પ્રકટ કરેલી યાદીમાં ફેરફાર કરવો પડે. તે કયાં પછી એમ લાગે છે કે હાંદમાં કુલ રૂના પાકનો વીસ્તાર તથા ઉત્તર નીચે પ્રમાણે ગણાય:—

હજાર એકર

ઉત્તર

દર એકર દીઠ

હજાર ગાંસડી

ઉત્તર

(દરેક રવલ ૪૦૦)

રવલ

ભિમરા	૯૪૪૮	૨૪૫૧	૧૦૪
ધોળેરા	૧૮૪૮	૪૫૬	૬૬
ખંગાલ સીંધ	૨૭૧૧	૬૬૬	૧૦૩
ભરૂચ	૯૬૮	૧૭૦	૭૦
વેસ્ટર્ન નોર્થ ન	૧૧૧૩	૧૩૪	૪૮
કોકાનારા	૨૧૭	૪૨	૭૭
દીનાવેલી સાલેમકં બોડીયા	૮૬૬	૨૫૪	૧૧૭
કુમટા ધારવાડ	૮૨૩	૧૮૭	૯૧
કોમ્બીલા ખરમા વગેરે	૪૩૬	૭૦	૬૪

કુલ

૧૮૪૩૬

૪૪૬૩

૬૭૦

૧૯૨૦-૨૧માં

૨૧૩૪૧

૩૬૦૧

૬૭

૧૯૧૯-૨૦માં

૨૩૩૫૨

૫૭૬૬

—

હાંદમાંથી રૂની નીકાશ છેલ્લાં પાંચ વરસમાં નીચે પ્રમાણે હતી:—

૧૯૧૬-૧૭

૨૧૩૭

૧૯૧૭-૧૮

૧૭૩૧

૧૯૧૮-૧૯

૧૨૫૩

૧૯૧૯-૨૦

૨૭૦૨

૧૯૨૦-૨૧

૨૨૧૬

પ્રોકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો કયાં જોવા મળશે ?

ઇછાતમાં ૧૯૨૦-૨૧માં ૩ના પાઠનો વીસ્તાર ૧૩૪૧૦૦૦ એકર અને ઉત્તર દરેક ૪૦૦ રબલની એવી ૮૧૭૦૦૦ ગાંસડી જેટલી હતી જ્યારે ગયે વરસે ૧૮૬૭૦૦૦ એકર અને ૧૪-૬૧૦૦૦ ગાંસડી હતી. અમેરીકાનાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસના પાકની ઉત્પત્તિ ગયા હીસેબરમાં કહાડેલો અડસડો ૧૦૪૨૫૦૦૦ ગાંસડી જેટલો હતો જે આગલે વરસે ૧૬૨૩૪૦૦૦ ગાંસડી જેટલો હતો. ટેકસસમાં શરૂઆતના પાકને હવાથી નુકશાન થયું છે. અદલ્સીયામાં પાક લણવાનો વખત થયો છે. પણ વરસાદને લીધે એમાં ઢીલ થાય છે.

આફ્રીકામાં ૩નો પાક-નાઇજીરીયામાં દક્ષીણ વિભાગમાં ગયા સપ્ટેમ્બર અને અક્ટોબરમાં વધારે વરસાદ થવાને લીધે ૩નાં પાકની સ્થિતિ ઉપર માઠી અસર થઇ છે. ત્યાં દેશી ૩ની ૫૦૦૦ ગાંસડી અને વીદેશી પ્રકારના ૩ની ૨૦૦૦ ગાંસડી જેટલી ઉત્તર થવાનો અડસડો છે. લાંબા તારનો ૩ ઉગાડવા માટે ખાસ તે જાતનાં બીયાંનો મોટો જથ્થો મોકલવામાં આવ્યો હતો પણ ખેતીનો વીસ્તાર મોટો હોવાથી જોઈએ તેવી દેખરેખ રખાઇ નહીં એટલે ટુંકા તારના ૩ની અથવા લાંબા તારનો ૩ ખેડુતોએ લેખી નાંખ્યો છે. લાંબા તારનો ૩ જુદો રાખવા અને તેને માટે મળી શકતા વધારે ભાવ ઉપજાવવા એ ખેડુતોને સમજાવવામાં આવે છે.

ઉત્તર વિભાગમાં પાકની હાલત સારી છે. ગઈ તા. ૧ હીસેબર પછી ૭૬૨૮ ગાંસડી ખરીદવામાં આવી છે. ગયે વરસે એ પાકની ઉત્તર ૫૧૧૨ ગાંસડી અને ૧૯૨૦માં ૩૩૮૦ ગાંસડી જેટલી થઇ હતી.

બ્રિટીશ સામ્રાજ્યમાં ૩ વધારે ઉગાડવા માટે સ્થપાયેલી એસોસીએશને દેશી કપાસ માટે દર રવલે સવા પેન્સ અને વીદેશી સારી જાત માટે બે પેન્સનો ભાવ આપવાની જમીનગીરી આપી છે. એમાંથી કપાસીયા ઠાઠી નાંખ્યા પછી માત્ર ૨૭ ટકા સાફ ૩ મળે છે એટલે દેશી ૩ માટે ૪૫ પેન્સ અને વીદેશી જાતના ૩ માટે ૭૫ પેન્સનો ભાવ પડે. વળી એ માલને જામરમાં લાવવાનો, ખરીદનાર દલાલીનું કમીશન, કોથળાની કીમત, માલ ગાડામાં લરી જતનાં લઈ જવા લાવવાનું ખર્ચ જનમાં સાફ કરાવવાનો અને ગાંસડી બંધાવવાનો ચાર્જ, ફરીયાનો વીમો સ્ટીમરનું નુર અને વેચવાનો ચાર્જ એ બધું માલ ઉપરજ ચડે. ન્યાસાલેન્ડમાં બધો પાક ગયે વરસે એસોસીએશને ખરીદી લીધો હતો. આ વેળા વધારે સારી જાતના ૩નો પાક કરવામાં આવ્યો છે. વળી જામરમાં ૩ના જાતવાર જુદા વર્ગો પાડવામાં ઘણી સંલાળ લેવાઈ છે. હવેના પાક માટે પણ સારી આશા છે. યુરોપીયનો તેમજ દેશીઓ બેઠે વધારે વીસ્તારમાં ૩નો પાક કરશે એવી વધી છે.

યુગેન્ડામાં પાક આ વેળા સારો નથી. ગયે વરસે ઉત્તર ૭૫૦૦૦ ગાંસડી હતી તેને બદલે આ વરસે અરધા ભાગ જેટલી ઉત્તર થશે. વરસાદ એાછો હતો અને નાઇલમાં પણ માછી છ ફીટ જેટલાં નીચાં હતાં. કદાચ આવતે વરસે ઇછાતનો ૩નો પાક એાછો કરવામાં આવે એવો સંભવ છે.

કેનીન્સ લેંડમાં લોયર્સીંગનો પાક વધારવા માટેના પ્રયત્નો થાય. આ વરસે છ જુનર એકર જમીનમાં એક કંપની તરફથી પાક કરવામાં આવ્યો છે. તેની ઉત્તર જુન ધી બોન્ને ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક આર્ટ ફેર્ટ, સુબધ.

માસમાં થવાની વક્રી હતી. વરસમાં બે વાર પાક ઉતરે છે. આ છ હજાર એકરમાંથી આ વેળા બસો ટન અને આથરટન ખાતે એવા એક મોટા ખેતરમાંથી ચારસો ટન મળી કુલ છસો ટન સીંગ મળવાની વક્રી છે.

શેરમોઝામાં ચોખાના પાકનો:—વીસ્તાર પહેલા તથા બીજી વારના પાક મળીને ૧૯૨૧ માં ૧૨૪૦૫૬૭ એકર જેટલો હતો અને તેની ઉતર આશરે ૨૪૬૨૫૧૮૪ બુથલ જેટલી થવાની વક્રી હતી. દર વરસે એનો વીસ્તાર વધતો જાય અને તેની ઉતર ૧૯૩૪ સુધીમાં વધીને ૫૧૫ લાખ બુથલ જેટલી થાય એવી યોજના હાથ વધારવામાં આવી છે એમ થાય તો તેમાંથી ૨૮૩ લાખ બુથલ ચોખા જાપાન મોકલી શકાય. કાનહેનની નહેરથી ૧૪૫૭૮૦ એકર જમીનમાં ચોખાનો પાક કરી શકાયે અને ૧૪૫૨૦૦ એકર જમીન સુધારીને એ કામમાં લેવાશે, વળી નદીઓનાં કીનારા બાંધી લઈને ૪૮૦૦૦ એકર અને જેટલી જમીન મેળવાશે કાનહેનની નહેરોવાળા લાગમાં વરસાદ પાછળના ભાગમાં થશે તેથી એ વેળાના પાકનો વીસ્તાર ૮૬૧૭૬૨ એકર અને પહેલા પાકનો વીસ્તાર ૬૮૬૩૩૭ એકર જેટલો રહેશે. ૧૯૩૪ સુધીમાં નહેરો એટલી યથરાધ જશે કે નહેરોનાં પાનીની સગવડ વગરનો વીસ્તાર માત્ર ૧૨૨૬૨૧ એકર જેટલો રહેશે.

શેરમોઝામાં ચોખાનો વપરાશ માઘાદીઠ ૫૦૬ બુથલ જેટલો ગણતાં ૧૯૩૪ કુલ ૨૩૨ લાખ બુથલ વપરાશે અને બાકી ૨૮૩૬૦૩૮૫ બુથલ નીકાશ મળે ફાજલ પડી શકાયે એમ અણવરી છે.

કવીન્સલેંડમાં ચોખાનો—પાક કરી શકાય એમ છે ત્યાં લીનાશવાળી જમીનમાં એકર દીઠ ૧૨૦ બુથલ ડાંગર થાય છે. જ્યાં જમીન સુકી હોય છે, ત્યાં એકર દીઠ ડાંગરની ઉતર ૮૦ બુથલ જેટલી છે. લીનાશવાળી જમીનમાં વાવેલી ડાંગરના છોડવાને ક્યારામાં ઉગાડી પાછળથી બીજી જમીનમાં ફરી રોપવા પડે છે. આ બાંધી મુરહેલીઓના ઉપાય લેવામાં આવે છે. આસ્ટેલીયામાં આ વાત થતા એવીજ જાતના ચોખાના જેટલાજ સારા ચોખા કવીન્સલેંડમાં થાય છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે તો વરસમાં બે વાર ડાંગરનો પાક ઉતરે છે ત્યાં ડાંગરની ખેતીનો વીસ્તાર વધે એવા પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે. અગાઉ ત્યાં ચોખાની મીલો હતી તે પાછળથી બંધ પડી છે. એ મીલો પાછી ચાલુ થાય એટલું કરવા માટેની હિલચાલ ચાલી વહી છે.

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માલ.

મુ'બંધનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા એ માસ દરમ્યાન પડેલા માલની વીગત ગઈ વા. ૮-૬-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	વા. ૧-૫-૨૨ ને દીને રજાક.	મે માસમાં થયેલી ઊલીવરી.	વા. ૧-૬-૨૨ ને દીને રજાક
રૂના કાપડની ગાંસડી ...	૧૪૦૮૮	૨૨૫૬	૧૨૬૮૧
" " પેટી ...	૨૪૭૭૦	૩૩૨૨	૨૨૫૩૯
રેશમ તથા ઉનની પીસગુડલ ગાંસડી	૧૧૬૪	૫૯	૧૧૨૭
" " પેટી	૩૨૨૯	૧૨૨	૩૧૬૧
સુવરાઉ ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજીઝ	૧૬૧૨૨	૩૨૧૫	૧૬૭૩૮
રેશમ તથા ઉનના " "	૮૮૩	૩૨૬	૬૭૩
ત્રાંબુ—ટન ...	૧૬૫૬	૧૯૮	૧૭૮૫
પીત્તળ—ટન	૨૩૨૦	૧૭૮	૨૨૯૦

હિત્તલના માટે ટ્રેન્સી ટાર્ફલસની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે ?

ટકીનો આયાત વેપાર.

ત્યાં આયાત વેપાર ૧૯૨૧ ની શરૂઆતમાં ઓછો હતો, પણ તે પછી તેમાં વીશેષ ઘટાડો થયો છે. એને લગતી વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

લાખ પાઉંડ

કાપડ	૨૦૦
લોટ તથા અનાજ	૧૬૦
ઉન તથા રેશમનાં કપડાં	૯૨
ખાંડ તથા સંસ્થાનોમાંથી આવતો માલ	૫૫
ધાતુની ચીજી	૪૯
તેલ, ચરબી, સાબુ	૩૦
જાનવરો વગેરે	૪૫

એમાં જુદા જુદા દેશોથી આવેલો માલ કેટલો હતો તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

	લાખ પાઉંડ	કેરલા	ટકા
ઇંગ્લંડ	૧૭૫		૨૧
અમેરીકા	૧૩૦		૧૫
ફ્રાન્સ	૬૦		૧૧
ઇટલી	૬૦		૧૧
મલખ	૬૦		૭
હોલેન્ડ	૫૦		૬
રુમાન્યા	૪૦		૫
બલ્ગેરીયા	૩૬		૪
બ્રાહ્મ	૨૦		૨૫

બલ્ગેરીયામાંથી થતા માલનો આવકમાં છેલ્લાં થોડા વખત દરમ્યાન ઘણો વધારો થયો છે.

આયાતમાં આમડાં કેન્થ અને અમેરીકન હોય છે અને હોલીયરી જર્મન હોય છે. ઇંગ્લંડથી સાબુ ઘણો આવ્યો છે. પણ બહુ વેચાયો નથી. ઉનનો માલ ઘણો એકઠો થયો છે. હજી ફ્રાન્સની ઇટલીથી ટકી જાય છે. એનું કારણ એ છે કે ઇટલીની હુંડીના ભાવ વધારે સારા છે.

અમેરીકન કોલસાનો ભાવ અગાઉ ઘણો ઓછો હતો પણ ઇંગ્લંડમાં કોલસાની અછતથી ભાવ વધવાથી ટકીમાં અમેરીકન કોલસાના ભાવ પણ વધ્યા. હવે તે ટકીનો કોલસો પુખ્ત છે એનો ભાવ ઘટાડવાથી ખાણ કામ કરતી બંધ પડી છે. એને લીધે એંગોરાની સરકારે જઠાવ ઘટાડીને અર્ધી કરી નાંખી છે. વરસની આખરે તે કાર્ડીફનો કોલસો પણ આવવા લાગ્યો. એટલે હવે માત્ર ઉંચી જાતનો ટકીશ કોલસો જ ખાસ કામમાં વપરાય છે.

વેપારી પુછપરછ.

કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને ખબર આપવી જોઈએ સંબંધી વિગત આ વિભાગમાં દાખલ કરવામાં આવશે. નીચે જણાવેલ પૂછપરછ ઇન્ડિઅન ટ્રેડ જનરલ ઉપરથી લીધેલી છે અને તે વિષેની વધારે માહિતી મેળવવા ઇચ્છનારે નીચે દર્શાવેલા નંબર લખીને પોતાના રેફરન્સ સાથે ડિરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સલ ઇન્ડેસ્ટ્રીઝ, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા સરનામે પૂછાવવું.

- એલ ૫૧ માછલી પકડવા માટેની બાલી બરવાવાની લાકડી બનાવવા માટે કામ લાગે એવા બાંબુ પુરા પાડનારનાં નામ દક્ષિણ હિંદુસ્તાનમાં એક પેઢી માગે છે.
- „ ૫૨ મદ્રાસમાં પેન્સિલ બનાવનારાં દારૂબાનાના માલીકો બ્રિટીશ પૂર્વ આફ્રીકામાંથી પેન્સિલ માટે કામ લાગે એવું લાકડું પુરું પાડનારનાં નામ માગે છે.
- „ ૫૩ લંડનની એક પેઢી હિંદમાંથી કપાસીયા, અળસી તથા હીવેરી નીકાશ કરનારનાં નામ માગે છે.
- „ ૫૪ કે પરલ તેલ તથા હિંદની બીજી પેદાશો નીકાશ કરનાર પેઢી તરફથી આડત્યા થવાની લંડનની એક પેઢીને ઇચ્છા છે.
- „ ૫૫ ઇંગ્લેન્ડમાં એલેક્ટ્રીકા આતેની એક પેઢી હિંદમાંથી લોટ નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- „ ૬૦ બ્રિટીશ ગાયનાંમાં એક પેઢી હિંદમાંથી નીચે જણાવેલા માલ નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા માગે છે:—પાથરી, ચાલ, જાજમ, ઓશીકાં માટેનું કપડું, ચાદરો, ચારસા, ટેબલ કલોથ.
- „ ૬૧ મેટ્રીક (સ્પેન)ની એક પેઢી હિંદમાં બનેલા માલ કમીશનથી વેચવાનું કામ માગે છે.
- „ ૬૨ બેંગલોર આતેથી લખનાર ખબરપત્રી એવી પેઢીઓનાં નામ માગે છે કે જેમને હીરા માણેક વગેરેની ખાજો શોધવાનું તથા ખાજો ચલાવવાના કામની માહિતી હોય.
- „ ૬૪ ન્યુયૉર્કની એક પેઢી હિંદમાંથી ચામડાં, હરડાં તથા ઉન નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
- „ ૬૫ ત્રીનીદાદ આતેની એક પેઢી હિંદથી ઘી, ચોખા, રાઇનું તેલ, દાળ, ગાંજે, મસાલા, બીયા, કેસર, અને જીરના કોથળા વેચવા મોકલનારના આડત્યા થવા માગે છે.

X X X

બ્રિટીશ ટ્રેડિંગ એન્ડ એન્જનીયરીંગ કંપની (મેડો સ્ટ્રીટ ફાટ મુંબઈ) પરદેશો સાથે વેપાર કરનારી પેઢીઓને પોતાની સલાહ મફત આપી મદદ કરવા તૈયાર છે અને જો તેમની ઇચ્છા હોય તો તેમને પત્ર વ્યવહાર પણ કરશે. સારી રીતે ચાલતી હિંદી પેઢીઓ સાથે સંબંધમાં આવવાની એમની ઇચ્છા છે. અમેરીકા સાથે વેપાર કરનારઓને તેઓ વધારે ઉપયોગી થઈ શકશે.

X X X

સુબંધના રેશમના એક વેપારી સ્વદેશી રેશમી તથા સુવરાઈ કાપડ કમીશનથી બ્લેન્ચી આપવા ઇચ્છે છે. શરત માટે લખો.

રેશમવાળા જગજીવન હેમચંદ શાહ.

ન્યુ ચીઅંબર, મુંબઈ, નં. ૯.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન બેરો કે ?

નવાં પેટંટો.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે નીચે મુજબ વધુ જરૂરો કરવામાં આવી હતી. આ બાબતને સ્વયં પત્ર વ્યવહાર કોન્ટ્રોલર ઓફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ ડાઉન્સીલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા એ સરનામે કરવો.

નં. અરજદાર, શોધની બાબત.

- ૮૧૩૮ વેસ્ટર્ન ઇલેક્ટ્રીક કું.—સીગ્નલ માટે ઇલેક્ટ્રીક બંકનો ઉપયોગ.
- ૮૧૩૯ જે. એમ. આર્ટેગા—શુશ્રવા વગેરે કામમાં વપરાતી સોયો તથા તેને લગતા સંચા
- ૮૧૪૪ જે. એન. બીસ્વાસ—મીણબતીનો દીવો.
- ૮૧૪૬ ઇ. આઈ. કુ. પોંટડીને મુસં એન્ડ કું.—ખાલ્માં પવન મોકલવા માટેની નળીયો.
- ૮૧૪૮ સી. એફ. ઓન—રોટરી ડુપ્લીકેટીંગ મશીન.
- ૮૧૫૪ ઇન્ટરનેશનલ જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું.—ઇલેક્ટ્રીક સ્વીચ.
- ૮૧૬૧ એચ. જી. સ્ક્રીન—વોટર લીફ્ટ
- ૮૧૬૯ એ. કે. ગુપ્ત—અક્ષય ઓટોમેટીક લુમ
- ૮૧૭૦ એ. એચ. કોન્ટ્રોબલ—બીયાં વાવવાની રીત અને તેને મટેના એપ્પારેટ.
- ૮૧૭૧ એ. ઇ. ટર્નન—પ્રવાહી હાઇડ્રો કારબન સાફ કરવાની રીત.
- ૮૧૭૨ સી. ઇ. ફ્રીડ—તેલના કુવા ખોદવાના સંચા.
- ૮૧૭૩ કેમીશ ફેબ્રીક ઓશેમ ઇલેક્ટ્રોન—એએ.રંગ બનાવવાની રીત.
- ૮૧૮૦ ડી. સી. કેક—પાણી બરબાદ થતું અટકાવવાની રીત.
- ૮૧૮૧ કે. એન્ડેલ્સ—બાલ કાપવાના સંચા.
- ૮૧૮૨ ઇ. સેંટો—કસરત માટેનાં ડબ્બેલ વગેરે સાધનો બનાવવાની રીત.
- ૮૧૮૬ જે. ઇવાન્સ—ચીત્રો વગેરેને જાહેરાત આપવા માટેનો સંચો.
- ૮૧૯૦ ચારી એન્ડ કું.—નીમક સાફ કરવા માટેનો સંચો.
- ૮૧૯૧ } રેન્ડર્ડ ઓઇલ કું.—વોરટ મુક કરવાની રીત.
- ૮૧૯૨ }
- ૮૧૯૩ એ. બી. હેલી.—ડબલ એક્ટીંગ લુમ.
- ૮૨૦૦ બી. કે. દાસ—ઘણા દોરા સાથે નીકળે એવો કાંતવાનો સંચો.
- ૮૨૦૭ બીબી.આવન્સ શીટ્સ કું.—અમુક બાવના કાચ બનાવવાની રીત.

૮૨૦૮ એકતીબોલા જેટ ઓપ્ટીમસ—રાંધવા માટેનો સંચો.

૮૨૦૯ ડબલ્ડુ થોલ્ટન—વેસા સાફ કરવાના સંચા

૮૨૧૩ ડબલ્ડુ પી. ટેપર—બનાવટી રેશમના તથા મુતરના ફારાને વળ ચઢાવવાની રીત.

૮૨૨૨ એચ. એસ. ફોનરાડ—ટેલીફોન.

૮૨૨૪ એચ. ડબલ્ડુ પેરી—જેના એન્જીન કે ડબા ઉતરી ન પડે એવી રેલ.

૮૨૨૮ બુનસન જ્યોઅર કુાં.—ભટ્ટી.

૮૨૨૯ એચ. જે. ઓટો—કાંતવાનો સંચો.

૮૨૩૧ વન હેન્ડ કલોક કુાં.—ઘડીયાળ.

૮૨૩૨ ટી. બી. કારમાઇકલ અને ડબલ્ડુ. એચ. ઓક્લેટન—ચામડાં ફેળવવાની રીત.

૮૨૩૪ એમ. કે. દીન—ચરખા.

૮૨૩૮ પી૦ સી૦ મલીક અને એમ. સા. મલીક—રાંધવાનો સંચો.

૨૪૩ પી. કે. મોહત્રે અને પી સી. મહુમદાર—વીરેંદ્ર ચરખા.

આગનો અને દરી- આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો?

વીયુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટ્સ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, ફાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)

વેપારી આંકડા.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

જાત	માર્ચ માસમાં		એપ્રિલથી માર્ચ સુધી	
	૧૯૨૨ હજાર યાર્ડ.	૧૯૨૧ હજાર યાર્ડ.	૧૯૨૧-૨૨ હજાર યાર્ડ.	૧૯૨૦-૨૧ હજાર યાર્ડ.
કેસ તથા ધોધેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૧૭	૧૧૨	૧૨૮૪	૧૧૨૬
” ” આયાત...	૫૭	૭૫	૬૪૧	૧૦૦૧
રંગીન કાપડ પેદાશ...	૩૪	૩૧	૪૪૬	૪૫૦
” ” આયાત...	૧૦	૨૫	૧૩૮	૪૮૦

પ્રાંત.	કાપડની પેદાશ.		(એપ્રિલથી માર્ચ માસ સુધીમાં.)			
	કીમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૫૨૨૯	૫૧૦૧	૨૬૨૩	૩૨૬૬	૧૩૦૪૮	૧૪૫૫૩
મદ્રાસ	૨૨૦	૧૮૨	૧૩૦	૧૧૩	૩૬૯	૩૫૬
બંગાલ ...	૬૩	૭૩	૫૦	૪૬	૨૩૮	૨૨૩
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૭૬	૧૬૭	૧૦૮	૧૧૮	૩૬૧	૩૬૮
મધ્ય પ્રાંત	૨૬૬	૨૪૮	૧૫૧	૧૬૪	૫૬૭	૬૧૬
દેશી રાજ્યો ...	૨૫૧	૨૫૫	૨૮૧	૨૬૩	૧૦૫૫	૧૦૫૬
કુલ ...	૬૨૯૧	૬૦૭૭	૩૬૭૪	૪૦૭૪	૧૫૮૦૮	૧૭૩૧૫

પ્રાંત.	એપ્રિલથી માર્ચ માસ સુધીમાં.					
	કીમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
મુંબઈ ...	૪૨૪	૪૩૬	૨૭૦	૨૭૬	૧૨૨૨	૧૨૮૧
મદ્રાસ	૨૧	૧૬	૧૩	૧૨	૪૦	૩૮
બંગાલ ...	૬	૫	૪	૩	૧૬	૧૧
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૦	૧૦	૭	૭	૨૪	૨૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીજા.	૧૮	૨૧	૧૧	૧૪	૪૬	૫૬
દેશી રાજ્યો ...	૧૮	૨૦	૨૨	૨૬	૮૩	૯૧

કુલ...	૫૦૩	૫૨૦	૩૩૨	૩૪૨	૧૪૪૭	૧૫૧૬
હિંદમાં સુતરની નંબરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી						
નંબર	લાખ રતલ.		માર્ચ માસમાં		એપ્રિલથી માર્ચ સુધી.	
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
૧ થી ૨૫	૪૮૯	૨૦	૫૦૨	૭	૬૧૬૯	૮૧
૨૬ થી ૪૦	૫૮	૩૯	૫૨	૨૩	૬૯૪	૩૦૬
અને ઉપરાંત	૧	૬	૨	૩	૨૩	૮૮
					૨૦	૫૦

મેટેલીક શીર્ડીંગથી બીલ્ડીંગનો સ્કાર્ડો શોભે છે.

સેવીંગ બેંકોમાં વ્યાજ કેમ ગણાય છે?

મુંબઈની જાણીતી બેંકોમાં તેમજ પૌસ્ટ ઓફીસમાં તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં ૪ કે ૪૫ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે, તે તો તમે જાણો છો, પણ આ વ્યાજ તમારી બાકી રકમ પર કેમ ગણવામાં આવે છે?

દરેક સેવીંગ બેંક એકાઉન્ટમાં રાખેલી બાકી પર નહિ પણ આખા મહિનામાં જે ઓછામાં ઓછી બાકી રહેલી હોય તે પર આખા મહિનાનું વ્યાજ ગણાય છે.

ધી સેન્ડલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા સેવીંગ બેંક ખાતાઓમાં ૪ ટકાનું વ્યાજ રાખેલી બાકી પર ગણવામાં આવે છે

આ બે રીતો વચ્ચેનો ફરક જાણવા જોગ છે.

ધારો કે તારીખ ૧લી માર્ચે તમારા સેવીંગ બેંક ખાતામાં રૂપિયા ૨૦૦૦) જમા છે. તારીખ ૧૦ મીએ તમે બીજા ૨૦૦૦) જમા કરાવ્યા એટલે બેંકના રૂપિયા ૪૦૦૦ થયા તારીખ ૨૫ મીએ વગેરે રૂ. ૩૦૦૦) પાછા બેંકના ને બાકી રૂપિયા ૧૦૦૦) રહ્યા.

બીજી બેંકના સેવીંગ બેંકના ખાતામાં આખા મહિનાનું વ્યાજ રૂપિયા ૧૦૦૦) પર ગણાયો એટલે ૪ ટકા લેશે તે રૂ. ૩-૫-૪ અને ૪૫ ટકા લેશે રૂ. ૩-૧૨-૧ થશે

હમારી સ્કીમના સેવીંગ બેંક ખાતામાં રાખેલી બાકી ઉપર વ્યાજ ગણવા ૪) ટકા લેશે વમાના મહિનાના વ્યાજના રૂપિયા ૬-૩-૩ ગણાયો.

હમારી હોમ સેવીંગ બેંકની વ્યાજના નવા સેવીંગ બેંકનાં ખાતાંએ ફેટલા કાયદાકારક ધોરણ પર રચવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરાંત હાથલાપરથી માલમ પડશે, વધુ માટે બેંકમાં મળે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર.

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	માર્ચ માસમાં		એપ્રિલથી માર્ચ.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨
મુંબઈ	૩૬૨	૩૮૦	૪૬૬૯	૪૬૨૬
મદ્રાસ ...	૪૦	૪૪	૪૧૨	૪૪૩
બંગાલ ...	૨૯	૨૭	૩૩૩	૩૩૬
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૨૬	૨૬	૩૭૦	૪૦૪
અજમેર-મેવાડ ...	૨	૨	૨૦	૨૫
પંજાબ ...	૨	૩	૨૭	૩૫
દીલ્હી ...	૩	૩	૩૬	૨૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસાર.	૨૭	૨૮	૩૬૩	૨૬૫
દેશી રાજ્યો ...	૩૩	૩૪	૩૮૩	૩૬૩
કુલ	૫૫૭	૫૫૦	૬૬૦૦	૬૬૨૩

હિંદુસ્તાનનો પરદેશ સાથનો વેપાર (માર્ચ માસમાં)

(લાખ રૂપિયા.) આયાત.

(લાખ રૂપિયા.) નીકાશ

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વંબાકુ વગેરે ...	૩૬૯	૧૬૩	૪૬૮	૬૭૨
કાચો માલ ..	૨૧૭	૧૬૭	૬૬૬	૧૦૮૮
અનેલો માલ ...	૧૯૫૯	૧૪૦૨	૫૦૧	૫૨૯
પરચુટલુ ...	૩૬	૨૦	૨૬	૧૧
કુલ ...	૨૫૮૬	૧૭૮૩	૧૬૬૩	૨૩૦૧

હિંદુસ્તાનના દરિયાઈ વેપાર.

•ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના એપ્રિલ માસમાં થયેલી આયાત એ પ્રમાણે હતી:—
આયાત.

એપ્રિલ

	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦	રૂ. ૧૦૦૦
જીવતા જનાવરો ...	૭૮	૧૦
હાડગોળો હથીયાર વિગેરે	૨૨૫	૭૧
બાંબીન ...	૧૪૫૯	૬૪૫
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૭૫૧	૪૮૬
ખુટસ અને શુઝ ...	૨૬૩	૮૫
ઘર બાંધવાનો સામાન ...	૧૯૬૫	૧૨૭૩
મીઘુબતો	૫	૪૭
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૭૪૧	૧૪૯૪
લડીયાળો ...	૩૦૫	૧૩૧
કોલસા ...	૨૪૯૨	૪૮૧૫
કૌંડી ...	૪૦	૫૭
કાથો (કોઈરી) ...	૬૦	૨૩
હોરડા	૮૦	૭૫
કંઠલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૨૧૨	૧૭૫
કપુર ...	૧૯૭	૫૮
બીજી જાતનો મળી કુલ હવા	૧૩૬૦	૧૦૭૪
લુગડા વગેરે રંગવાની ચીજો	૪૨૪૮	૧૯૭૪
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૭૧૧	૭૮૭
ફટાકડા	૨૩	૪૩
ફરનીયર ...	૨૮૮	૧૪૮
કાચનો સામાન	૨૫૪૮	૨૦૬૭
ચોખા ...	૧૨	૫૬
લઈ'	૧૬૩૭
લઈ'નો લાઠ	૧૨૫
ધુપ	૩૧	૨૦
ફાડવેર ...	૮૦૮૬	૪૨૩૫
સામડા મિન કેળવાયતાં ...	૭૦	૫૭
ધણેકદોઝીટીને લગતા હથીઆરો	૫૮૫૨	૨૧૧૮
સંગાતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો	૭૩૪૮	૨૬૫૨
હાથીદાવ	૨૫૪	૧૪૭
અવેરાત	૯૨	૨૧૬

મી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફેર્ટ, મુબમ્.

કેળવાએલાં આમડાં...	૮૫૫	૫૮૩
દાડે	૪૪૫૭	૩૨૮૩
મશીનરી અને મીલ સ્ટોસે	૩૪૧૪૦	૨૬૬૫૭
દીવાસળી	૧૩૧૨	૧૪૦૬
પીત્તળ કાંસુ વગેરે	૬૦૫	૨૩૮૪
ત્રાંબુ	૧૩૭	૧૦૬
લોહું	૫૨૪	૬૧૭
લોહું અથવા સ્ટીલ...	૧૭૫૬૩	૧૫૪૭૨
સ્ટીલ	૩૪૧૦	૨૭૬૧
સીસું	૨૩૩	૧૭૫
કુરોસીન તથા બાળવાનું તેલ	૫૬૦૬	૪૬૩૨
આળસીનું તેલ	૧૩૬	૧૩૨
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૧૦૪૬૩	૬૩૬૨
રંગ રોગાન વિગેરે	૧૨૨૫	૧૦૮૮
ઢાગળો	૨૬૨૪	૧૪૨૮
રેલ્વે ગાડાંઓ તથા બીજો સામાન	૨૫૩૬૪	૧૩૧૯૮
રબર	૬૫૩	૧૩૨૦
મીઠું	૪૨૦	૪૭૦
સાણુ	૩૭૫	૭૨૮
સોપારી	૧૦૬૭	૬૩૬
તેલનો કુલ	૧૮૫૦	૬૦૬
સ્ટેશનરી	૧૦૪૬	૭૩૬
ખાંડ	૨૬૭૬૭	૮૭૧૦
રે	૪૨૩૪	૧૮૧૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૭૧૪૪	૬૪૭૪
સુતરાઈ હોઝાયરી	૬૦૫	૪૦૬
વગર ઘેએલાં પીસ શુદ્ધ	૨૨૬૧૮	૧૨૬૮૨
ઘેાયલાં પીસ શુદ્ધ	૬૬૧૪	૮૬૫૭
રંગીન અન છાપેલાં પીસ શુદ્ધ	૧૧૭૫૮	૫૬૩૧
શીવવાના દોરા	૬૦૬	૫૧૬
સુતરાઈ માલ એકંદર	૫૪૮૭૦	૩૬૬૭૬
રશમ કાચું	૪૩૮	૩૦૧
રશમના પીસ શુદ્ધ	૩૬૬૬	૧૪૬૧
કાચું ઉન	૧૪૬	૫૩
ઉનની હોઝીઅરી	૬૪	૪૨
ઉનના પીસ શુદ્ધ	૧૫૭૪	૭૩૦
તંબાકુ	૭૮૮	૧૫૨૫
રમકડા	૨૭૮	૨૬૩

છત્રીઓ	૨૦૬	૫૦
છત્રઓનો સામાન	૭૧૦	૨૨૬
લાકડાં...	૧૭૮૬	૬૦૮
ગાડા તથા ગાડીઓ (રેલવે સિવાય)	૧૦૧૬	૨૨૫
સાઇકલો (મોટર વગરની)	૧૮૪	૨૨૫
મોટર સાઇકલ	૯૬	૬૪
,, કાર	૨૩૨૦	૧૫૦૨
કુલ ખાનગી આયાત	૨૫૮૬૮૮	૧૭૮૩૬૬
સરકારી આયાત	૮૭૫૨	૭૧૪૨
નીકાશ ચીજનું નામ,
જીવતાં જાનવરો	૪૪૮	૧૮૭
મીઝુજતી	૫૨	૨૭૫
સોલ્ડ પીટર	૩૨૬	૨૩૩
કોલસા...	૪૦૧	૮૯
કેદ્રી	૪૦૨૨	૩૦૧૬
કાથો, (સીંદરી)	૬૩૮	૭૮૧
દોરડાં	૧૨૬	૧૩૪
દવાઓ	૪૬૩	૧૬૫
ગળી	૮૦૬	૨૩૩
હરડાં બેડાં	૪૫૩	૫૧૯
હુંગાં, ચામડા વિગેરે રંગવાની ચીજ કુલ	૧૪૩૫	૯૬૫
અન્ન ઠરવા માટે રેસા	૬૪	૧૫૦
ફળ ને શાક	૬૬૬	૬૫૮
ડાંગર	૧૪૧૭	૬૮૯
ઝોખા	૨૨૬૬૬	૫૫૫૪૭
ઘઉં	૩૨૩૫	૫૭
ઘઉંનો લોટ	૧૬૫૨	૯૬૩
ઝોખા ઘઉં અને બીજા જાતનો દાણો કુલ	૩૦૭૬૮	૫૮૫૯૬
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	૩૨૮૨	૪૪૭૮
લાખ	૨૭૩૧	૬૩૨૬
કેળવાયેલાં ચામડાં	૨૨૧૬	૪૧૨૩
ખાતર	૬૬૯	૯૧૧
મેગેનીઝ ઓર	૯૨૧	૮૯૫
ધાતુ કુલ	૩૦૯૧	૪૬૩૪
અખરખ	૧૪૮૮	૩૩૮
દીપલ તેલ	૧૪	૩૬
કોપરેલ તેલ	૧૮	૬૫૭

ધો જોયે તાઇલ માટ ૨૧, બેક ઓટ, ફેટ સુબધ.

એપ્રિલ માસમાં

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

અળસીનું તેલ	૪૫	૮
ખીજી બાતનાં તેલો મળી કુલ	૩૬૦	૧૩૦૬
ખોળ	૬૨૬	૧૫૦૮
અડીણુ	૪૨૬૬	૨૭૦૭
રબર	૬૭૬	૩૭૦
દીવેલી	૪૧૬	૧૮૬૪
ટોપરા	૧૭	૧૬૩૮
કપાસીયા	૨૪૦	૧૭૬૦
લોંચસીંગ	૩૨૦૧	૧૧૫૮૨
અળસી	૬૭૧	૩૪૩૨
સરસવ	૪૫૭	૬૨૩૫
તલ	૨૮	૨૮૧૬
તેલનો	૧૧૮૨	૮૦૮
ખાંડ	૬૧૦	૧૫૩
ચા...	૭૫૬૦	૨૫૦૩
કાચું રૂ	૪૨૧૬૬	૪૪૭૭૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૫૫૩૮	૫૨૨૨
રૂમાલ અને શાલો	૨૪૦	૨૮૨
પીસ શુકળ	૬૬૬૪	૪૮૨૪
શણ	૧૪૭	૪૧૬
જ્યુટ કાચું	૬૧૩૫	૧૧૩૧૪
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૨૮	૭૨
બુટની બનાવટ	૨૩૫૭૨	૨૬૫૫૬
રેશમ (કાચું)	૬૪	૧૧૭
રેશમ કુલ	૧૩૭	૧૪૦
હિન કાચું	૧૩૬૭	૧૭૪૨
હિનની ધાળદીઝા ને ગાલીયા વગેરે	૫૪૧	૭૧૬
વ બાકુ બીડી વીગેરે	૪૬૮	૩૫૫
લાકડાં પાટીયાં વીગેરે	૩૮૫	૧૪૪૭
કુલ ખાનગી નીકાશ....	૧૬૬૩૬૬	૨૩૦૧૬૫
સરકારી માલની નીકાશ.	૪૬૬૭	૧૧૨૪

મેટેલાઈઝ શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો એરડો ચોલે છે.

છુટક નકલ રોકડેથી રૂ. આ. પા. ૦-૧-૦
 " " વી. પી. થી ૦-૧-૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લવાજમ મુબર્ક રૂ.
 " " હાંદુસ્તાન ૪
 " " પરદેશ ૪-

વેપારી એમ્પરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

અવકાશ ૧૫ મું. VOL. XV. AUGUST 1922. No. 2 જોગસ્ટ ૧૯૨૨

અનુક્રમણિકા.

૧ મીઠા વેરો ૫૨	૮ વેપારી વિષયો
૨ દેશીયા તથા જર્મનના લેણદેણ સબંધી આપણી રાજનીતિ ૫૪	(૧) હુનિયામા રૂનો ખપ ...
૩ શેર બજારમા સ્ટોક અટકાવવો કેવી રીતે? ૫૬	(૨) કેનીયામા કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ
૪ એમ્પરનો વિભાગ .. . ૫૯	(૩) હાંદી રૂની જીરી જીરી ભત મટિ લેવાનો
(૧) કમિટીની સભાઓ ૫૯	(૪) ઈંગ્લેન્ડનો હાઉસ સાથેનો વેપાર ...
(૨) એમ્પરની લાયસેન્સી ૬૩	(૫) ટર્કિની વેપાર
(૩) એમ્પરનો અગ્રીયમેન્ટ શુરો .. ૬૬	(૬) પાક સમાચાર
(૪) એમ્પરનો પત્રગચ્છાદાર ૬૬	૯ વેપારી આકાડા
૫ અન્ય એમ્પરો તથા સંસ્થાઓ ... ૬૭	(૧) દેશીયાઈ વેપાર
૬ નોંધ ૭૬	(૨) નોર્થ ટેક કંપનીઓ
૭ અર્થાપત્રો ૭૬	(૩) પરદેશી સાથેનો વેપાર
	(૪) કાપડની પેટાસ તથા આયાતની સરખામણી ૯૯
	૧૦ વેપારી યુગપરજ ૧૦૦

ત્રિકાલ દર્શક વાંચન.

તમારા અંગત લાગણીઓ જાણવાની જરૂર છે? આર્થિક સંપત્તિ બદલ સલાહની જરૂર છે? જીવનને સંગીન થવું જોવાની અપેક્ષા છે? સ્વહસ્તાક્ષરે જન્મ દાઈમ સાથે ચોરડર આપો મળી ચોરડર રૂ. ૧૦) દશતુ કરીને મેળવો! તમારું જીવનનું ફલાદીયસદ વાંચન.

મેનેજર.

ત્રિકાલદર્શી હોમ.

દારકો.

મુચના—ચેમ્બરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમાં દર્શાવવા આવે તેને માટે ચેમ્બરની કમીટી જોખમદાર નથી.

મીઠા વેરો.

નવજીવનના વા. ૨૨-૬-૨૨ના અંકમાં “મીઠા વેરો” એ વિષય ઉપર રા. છગનલા નથુભાઈ જાધવે એક લેખ છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે “સીધી કે આડકતરી રીતે દરેક પ્રાંતોમાં એવો આદેશ કર તો ભરેજ છે:—

	વાર્ષિક વપરાશ	કર.
અન્ન	૩૦	૫
વસ્ત્ર	૧૦	૨

એવી ગણતરી છે કે માણસની આવકનો પાંચમો ભાગ એક કે બીજે રસ્તે સરકારના હાથમાં જાય છે જ.

આમાં મીઠું ન હોત તો સરકારને કાંઈ ભારે ખોટ પડી જવાની હતી? વાર્ષિક ૨૨થી ૨૫ રૂપયાની હિંદી પ્રજાજનની આવક ગણાય છે તેટલામાંથી ૨૦ ટકા સરકારના ભાણામાં ભરે એ પણ શું એણે છે કે વળી મીઠાના કરની એ જરૂર રહી?

આ વર્ણનમાં કેટલીક વાત વિવાદાસ્પદ છે. હિંદી પ્રજાની વાર્ષિક સરેરાશ આવક માથા દીઠ ૨૨ થી ૨૫ રૂપીઆની છે? જો હોય તો તેનો પાંચમો ભાગ સરકાર લે છે? નીચે દર્શાવેલા આંકડા ઉપરથી દેખાશે કે આ બેઠોનો જવાબ “હા” માં અપાય એમ નથી. કાં તો આવક વધારે છે અથવા કરનું પ્રમાણ જુદું જ છે.

હિંદી સરકારની કુલ આવક

વરસ	પાઉન્ડ	ઈન્ડિયન ઇયર
૧૯૧૬-૨૦ નકી રકમ	૧૧૭૩૭ લાખ	૧૯૧૬-૧૭
૧૯૨૦-૨૧ મુધારેલો અડસટો	૧૧૪૪૮ ,,	૧૯૨૦-૨૧
૧૯૨૧-૨૨ બજેટ	૧૨૮૩૧ ,,	૧૯૨૧-૨૨

દરેક પાઉન્ડની બરોબર દસ રૂપયા તો એણામાં એણા ગણવા પડે. તેમ ગણવાં ૧૯૧૬-૨૦ માં સરકારી આવક રૂ. ૧૧૭૩ કરોડ થાય તેને ૩૧ કરોડ હિંદી પ્રજાજન વચ્ચે વહેંચીએ તો માથા દીઠ રૂ. ૩૮ આવે. આટલી રકમ જે પ્રજા પાસેથી સરકારી આવક તરીકે મળે તેની પોતાની આવક રૂ. ૨૨ કે ૨૫ ની કેમ ગણાય? કદાચ કરની રકમ આપ્યા પછી બાકીની રકમ રૂ. ૨૨ થી ૨૫ રહે એમ માનીએ તો પણ આવકના પાંચમા ભાગ જેટલો કર સરકારને અપાય છે એમ ન કહેવાય કારણ કે ૩૮-૨૨=૧૬ માથી ૩૮ નું પ્રમાણ સેંકડે ૬૩ ટકા જેટલું આવે.

નવજીવનમાં એ લેખમાં મીઠાના હાલના ભાવ આપ્યા નથી પણ એક ઠેકાણે જુના કાળની વાતો લખતાં પ્રીસ્ટલના વેપારીઓના શબ્દોમાં જણાવ્યું છે કે “ઇંગ્લંડમાં મીઠું ૨૨ રૂપયે દનના ભાવે મળે છે અને હિંદમાં ૧૮૦ રૂપયે દન વેચાય છે” અને માન્ચેસ્ટરના વેપારીઓના શબ્દોમાં જણાવ્યું છે કે “હિંદમાં આયાત થતા મીઠા ઉપર દર દને સાત પાઉન્ડની એટલે કે બે હજાર ટકા જેટલી જાતવ નાંખવી એ હિંદુસ્તાનને કચડી

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેમલેટાઈઝ ખરીદ કરવા કયાં જશે !

નાંખનાર ગણવી જોઈએ ” તે પછી મીઠા ઉપરનો કર ઘટયો છે એમ જણાવ્યું છે તોપણ અમને લાગે છે કે નીચે આપેલી હકીકત અત્યારની સ્થિતિ સમજવામાં વધારે ઉપયોગી થઈ પડશે:-

હિંદમાં જુદે જુદે સ્થળે રહેતા ભાવ	છુટક એક રૂપયાના કેટલા શેર તથા છટાંક	જયામંથ મણુ એકના કેટલા રૂપયા
રંથુન	૭-૦	૩-૧-૬
ચેવતમાલ	૮-૧૨	—
સીમલા	૮-૮	—
દીલ્હી	૧૫-૦	૨-૨-૬
કલકત્તા	૧૦-૦	૩-૬-૦
મુંબઈ	૧૦-૮	૨-૮-૦
જનાગીરી	૧૨-૬	—
બરહાન	૧૪-૦	૩-૦-૦
આગ્રા	૧૪-૬	૨-૫-૦
કાશ્વર	૧૬-૧૦	—
મુંરત	૧૮-૮	૨-૧-૦
અલવાર	૧૮ ૧૨	—
વડોદરા	૧૬-૦	—
જેપુર	૧૬-૩	—
શીકારપુર	૧૬-૦	૨-૨-૦
કાંચી	૨૦-૦	૧-૧૦-૬
બાનુ (સરહદ)	૨૧-૪	—
ચેશાવર	૧૬-૭	૨-૫-૬
જસલમીર	૨૨-૦	—
રાજકોટ	૫૦-૦	—
ગાહતી	—	૪-૪-૦
નાગપુર	૬-૧૦	૪-૦-૦
મદ્રાસ	૧૮-૦	૧-૧૧-૦

વાંચનાર જોઈ શકશે કે હિંદુસ્તાનમાં જુદે જુદે સ્થળે ભાવ ઘણા વધારે ઓછા રહે છે જેથી ભાવ અને કર વચ્ચે પ્રમાણ નહોતું કરવું મુશ્કેલ છે.

આપણે રંથુનમાં રહેતો ભાવ લઈશું તો તે કર મણુ દીઠ રૂ. ૩.૩૧ જેટલો છે તેની સર-ખામણીમાં આયાત થતા મીઠાનો ભાવ અને સરકારની મીઠા ઉપરની આવક નીચે આપી છે:-

વરસ	આયાત થયેલું મીઠું	આયાત તથા પેદાશ પરની મળીને સરકારની મીઠાની ભાવ દન દીઠ મહેસુલ
	હજાર દન	કીમત લાખ રૂપયા રૂ. લાખ રૂપયા
૧૯૧૬-૨૦	૪૪૬	૨૦૬ ૪૭ ૫૭૦
૧૯૨૦-૧૧	૬૨૦	૨૨૮ ૩૭ ૬૧૪
૧૯૨૧-૨૨	૪૭૨	૧૫૧ ૩૨ ૭૦૦

ધી જોએ ટાઇલ માર્ક ૨૧, બેંક ઓફ, ફાઈ મુંબઈ.

દર મણે રૂ. ૧-૧૦-૬ થી રૂ. ૪-૪-૦ સુધીના ભાવ ઉપર દર મણે સવા રૂપયાની જસત એ પાંચમા ભાગ કરતાં તો ઘણી વધારે છે પણ એ હજાર ટકા તો નથીજ અને જયાબંદ ભાવ પણ ટનના રૂ. ૧૮૦ની હદે સ્થિર રહેલો નથી. નિમકની આયાતને તેના ભાવ સાથે ઘણો આછો સંબંધ છે કેમકે ભાવના પ્રમાણમાં આયાતમાં બહુવા જોગ વધારો કે ઘટાડો થયો નથી એટલુંજ નહીં પણ સરકારની આવક કાંઈ ભાવની કે આયાતની વધઘટના પ્રમાણમાં વધેલી કે ઘટેલી નથી. ખરી હકીકત એ છે કે પરદેશી મીઠું એ બહુ ચોખું હોવાથી માત્ર મોજશોખવાળાઓ વાપરે છે એટલે તેની આયાત ઉપરથી દેશની જરૂરીયાતનું માપ નીકળી ન શકે. અત્યારે દેશની પ્રજાને માથે કરનો કુલ ભોજો બહુ છે તેમાં ઘટાડો કરવાની જરૂર છે એટલું જ સ્વીકારીએ તો એ ઘટાડાને લાભ પ્રજાના સર્વે વર્ગોને મળવો જોઈએ અને તેવો લાભ તો માત્ર મીઠા ઉપરની મહેસુલ ઘટાડવાથી, તથા ટપાલ અને રેલ્વેના દર ઘટાડવાથી જ આપી શકાય. મીઠાની લાવલઘન માટેના દર જો આછા હોય તો હાઈદ્રાબાદ બુદાં બુદાં સ્થળોએ રહેતા મીઠાના ભાવ વધે ઉપર દર્શાવ્યો તેટલો વધાવત રહીજ કેમ શકે? એ દર્શાવે છે કે રેલ્વેના એ દર આકરા અને મીઠાની પેદાશ કરવાના ઉદ્યોગને નુકશાન કરનારા છે. સરકારે મીઠા ઉપરની મહેસુલ કમી કરીને તથા તેની લાવલઘન માટેના રેલ્વેના દર ઘટાડીને પ્રજાને સહવ આપવાની ઘણીજ જરૂર છે. કાપડની પેદાશ ઉપરના કરથી પ્રજા સ્હીડાયેલી છે. પણ ઘેર શુદ્ધ સ્વદેશી કાપડ બનાવી શકે છે ત્યાં સુધી હુલડ કરવા માટે પ્રજા પ્રેરાય એવો ભય ન ગણાય; પણ મીઠા ઉપરના કરથી તો પેદાશજ અટકે છે અને મીઠા વગર પ્રજા ટળવળે છે. મીઠાની આયાત ઉપર કર લેવાય તો તેટલોજ કર હાઈદ્રાબાદમાં આયાત થતો દાડગોળો, ફવાઓ, રૂ, ઉત, પોશાક, ખોરાક અને બીજા તમામ ચીજો ઉપર શા માટે ન લેવાય? કંઈ ચીજ મીઠા કરતાં પણ વધારે જરૂરની પ્રજાને માટે છે? ખાતર અને ફવાઓ પણ હાઈદ્રાબાદ બુદાં બુદાં એમ છે અને તેની પેદાશ માટે અટકાવ નથી એટલે પરદેશથી આછી કે મોંઘી આવે તો દેશની પેદાશથી ગરજ સરે, પણ જે ચીજની પેદાશ કાણમાં હોવાથી આછી હોય તેની આયાત તથા લાવલઘનમાં કાંઈ પણ બીધન ન જોઈએ.

રશીયા તથા જરમનીના લેણદેણ સંબંધી આપણી રાજનીતિ.

પ્રસન્ન આતે, ભુતોઆ આતે અને તે પછી હેગ આતે દેશપરદેશના પ્રધાનો પ્રતિ-નીધીઓ તથા અનુભવીઓની કોન્ફરન્સો લરાઇ એ બધાંમાં જરમની પાસેથી નુકશાનીના બદલાને નામે લેવાનો દંડ કેમ વસુલ કરવો તે વીશે ચર્ચા કરવાનો હેતુ હતો પણ પરીણામ હજી કાંઈ નથી. રશીયન સરકારે આંખ મીચીને ખર્ચ કર્યો અને તે માટે જેમ કાળુ તેમ દેવું કર્યું. પરરાજ્યોના સુખોઓએ લોલથી તેને નાણાં ધીર્યાં અને એમણે ધાર્યું હશે કે એ નાણાં પાછાં મેળવવાના હકને પેટ કોઈ વેળા લાગ સાધીને ખાણો ખોદવાના કે એવા હક મેળવી લઈશું. રશીયન પ્રજા હવે કહે છે કે નાણાં લેનાર મરી ગયા તેની સાથે તે આપનારનું દેહલું પણ ડુબી ગયું. દેવાદારની પાછળ રહેનારાઓ કાંઈ વારસામાં દેવું આપવાને બંધાયલા નથી. જરમની કહે છે કે જેમ બીજાં રાજ્યો મારી પાસેથી માગે છે તેમ હું રશીયા પાસેથી માગું છું પણ તે વસુલ ન થાય તો હું શું કરું? માલના બદલામાં માલની આપ લે એની સાથે કરવાને હું રાજી છું એમાં મને અટકાવનાર કોણ છે? ક્રાન્સ કહે છે કે જે જરમની અને રશીયા માલ લઈ માલ આપે તો એમની પાસે સોના રૂપાનાં

માર્સેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

નાણાં આવે કેવી રીતે અને એમની પાસેથી લેહેણું વસુલ કેવી રીતે થાય? અમારું એ લેહેણું ખોટું પડે તો ઇંગ્લંડનું અમારી પાસેનું લેહેણું અમે પણ ન આપીએ. ઇંગ્લંડ કહે છે કે ફ્રાન્સ તથા બીજાં રાજ્યોને લડાઈ દરમિયાન તથા તે પછી ધીરેલી રકમ અમને પાછી ન મળે, રશીયાને લડાઈ અગાઉ ધીરેલી રકમ પણ ન મળે તથા જરમની પાસેથી નુકશાનીના બદલો ન મળે તો અમેરીકા પાસે લીધેલી લોન અમે પાછી કેમ આપીએ? યુરોપનાં રાજ્યો આવી રીતે કહો કે નાદાર સ્થિતિમાં આવી પડ્યાં છે અને ઇંગ્લંડ પણ એ દીવાળીયાઓમાંનું એક છે. તે સર્વનો ઉદ્ધાર કરવા ઠાળે પોતાનું લેહેણું અમેરીકાએ છોડી દેવું એ ઉપાય સુચવાયો છે પણ અમેરીકાને તે કબુલ નથી. આ સુચવણનો ઉપાય શોધવા ઠાળે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ત્રણ સ્થળે કોશેશો થઈ પણ નિષ્ફળ ગઈ છે. મધ્ય યુરોપના મુલકોમાં કાચો માલ છે તેમાંથી ભેઈતો માલ બનાવવા આપવા માટે મજબૂર છે પણ તેઓ મજબૂરીના બદલો માગે છે. સરકારનાં દેવાં ભરવા માટે મહેનત કરવાની તેઓ ના પાડે છે. તેમણે વધારા કરેલો માલ પુષ્કળ પડેલો છે પણ તે ખરીદવા માટે કોઈની પાસે નાણું નથી. ઇંગ્લંડમા જે નોટની કીમત પાંચ પાઉંડ છે તેના અમેરીકાનાં બજારમાં માત્ર સાડીગ્રાવીશ ડોલર ઉપર છે જ્યારે પાંચ પાઉંડના સોનાના સીકા મેળવવા માટે સવા ચોવીસ ડોલર ખરચવા પડે. દેવાળીયાપણાનો આ પુરાવો છે. જેમ ઇંગ્લંડની સ્થિતિ સુધરશે તેમ આ બાબ પણ સુધરશે. હોંદના સરકારની સ્થિતિ પણ એવીજ છે. સાડા ચારસો રૂપિયામાં બસો ડોલર અગાઉ મળવા હતા તેને બદલે અત્યારે સાતસો રૂપિયા આપતાં પણ બસો ડોલર મેળવવા મુશ્કેલ પડે છે કારણ કે હોંદી સરકારની આંટ તથા આંદોના બાવ એ બેની ઉપર રૂપિયાની કીમત પરદેશમા ટકી રહેવાનો આધાર છે તે બેક નબળા પડ્યા છે. એ આટ ટકાવી રાખવા માટે “પેપર કરન્સી રીઝર્વ” અને “ગોલ્ડ સ્ટેન્ડર્ડ રીઝર્વ” ની સ્થાપના થઈ છે તેમાં દર વર્સે વ્યાજ વધે છે; પણ હોંદી સરકારના ખજાનચીએ એમાંથી ઉપાડી વાપરી નાંખેલી માટી રકમોને લીધે એ આટ ટકી રહી નથી. જો રશીયા પરદેશો પ્રત્યેનું દેવું કબુલે અને જો જરમની દેડ આપે તો ઇંગ્લંડની સ્થિતિ મજબૂત થાય. એમ થવાનો સભર દેટલો છે? એક પક્ષે એમ કહેવાય છે કે હડની રકમ આપવા માટે જર્મની પાસે ભેઈએ તેટલો માલ છે. જર્મનો જવાબ વાળે છે કે એ માલના ઘરાક કયા છે? બધા દેશો ચીંતા કરે છે કે રખે એ માલ આપણા દેશમાં અપે અને એવો માલ બનાવવાના આપણા ઉદ્યોગોને કચરી નાખે? એના જેવોજ માલ બનાવનારા ઇંગ્લંડના કારખાનાંવાળા પણ પોતાના ઉદ્યોગોને જર્મનીની હરીફાઈથી બચાવવાની ધમાલમા પડ્યા છે. એ કારખાનાવાળા કહે છે કે અમારા ઉદ્યોગ માટે નાણાની મદદ આપો અને તે માટે જર્મની પાસેના દેડ નાણામાં વસુલ કરો. જર્મનીના માલથી દુર રહેવાની ઇંગ્લંડની ઇચ્છા છે. હોંદને તો એવો માલ સસ્તામાં મળે તો લેવાની ઇચ્છા છે. એ માલ હોંદમા ખપશે તો યુરોપની ખીસ્તી પ્રજાઓની સ્થિતિ સુધરશે. હોંદના મેકામેડોને એ વાત ગમશે? જો ટકીને સારી સ્થિતિ પર લાવવું હોય તો એ જર્મનીના માલથી પણ દુરજ રહેવું ભેઈએ, જેથી યુરોપની નાદારીની મુલત લખાય. રશીયા તથા જર્મની પ્રત્યેની હોંદનો રાજનીતિનો આ પ્રશ્ન વેપારી વર્ગ કેવી રીતે ઉકેલશે? જે માલ આપણે ખરીદીએ તેની કીમત જેમ વધે તેમ ઇંગ્લંડ વગેરેને લાભ થાય તેથી એનો કિંમત વધારવા માટેના ઉપાયા શોધાય છે. હોંદનો લાભ એ માલના કીમત ઘટે તેમાં છે. આટલું ધ્યાનમા રહે તો આપણી રાજનીતી નકી કરવી મુશ્કેલ નથી. આપણે

જન્મનાનો કે રશીયાનો કે બીજા કોશોનો જે માલ સસ્તો મળે તે પહેલો વાપરવો પછી એવી રીતે પરદેશી માલ વાપરવાનું જેમ અને તેમ ઓછું રાખવું અને તે માલવાળાઓ વચ્ચે હરીફાઈ વધે એવાં પગલાં ભરવાં જોઈએ કેમકે તેથી જરૂરનું માલ સસ્તો વેચાવાનો સંભવ વધે. દાંડની રકમને પેટે ફરનો પ્રાંત જરૂરમનીના તાબામાંથી લઈ લેવાની કાંગ્રેસની માગણીની સામે આપણે થવું જોઈએ કેમકે સુલકથી જો દાંડ અપાય તો માલ સસ્તો ભાવે વેચવાની જરૂરમનીનાં કાંઈ જરૂર ન રહે. “ઇમ્પીરીયલ કોમર્સ” નામના માસીકમાં આ વીશે ચાલતી ચર્ચા પ્રત્યે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવું અત્રે યોગ્ય લાગે છે.

શેર બજારમાં સડો અટકાવવો કેવી રીતે ?

મુખ્યદેશનાં શેર બજારમાં પળાવા નીચેનાં વખતો વખત થતા ફેરફાર ઉપર જેમણે ધ્યાન આપ્યું હશે તેમને એક વાત ખાસ નોંધ લેવા લાયક લાગી હશે અને તે એ કે અવારનવાર સડાનું જોર વધી જાય તે વેળા તેને કાળુમાં રાખવા માટે શેરોના ભાવનો હદ નક્કી કરવામાં આવે છે. આવા બનાવો ‘શેરમેનોયા’ પછીનાં ચાળીસ વરસમાં જવલેજ બનતા હતા તે હાલમાં વધારે બનવા લાગ્યા છે. મોટી કીમતના જે શેરોની સંખ્યા નાની હોય તે એવા સડા માટે બહુ અનુકુળ થઈ પડે છે. જો કોઈ કંપનીના શેરોનો કુલ સંખ્યા પાંચ હજાર હોય અને તેના માલીકોની સંખ્યા પાંચસોની હોય તો તેમાંથી અરધા કરતાં વધારે ભાગના શેરો વધારે ભાવ આપીને પણ મેળવી શકાય એમ મનાય છે. તેવી વેળા એ શેરો ખરીદીને કંપનીના કાળુ મેળવવાના હેતુથી એ શેરો ખરીદવાને માટે એક અથવા વધુ આસામીયો મળીને બહાર પડે છે. તેમની વરફની લેવાળોને લીધે ભાવ વધે છે પણ જો તે કંપનીના શેરો જેમની પાસે હોય તેઓમાંથી મોટો ભાગ વધુ કીમત લઈને પણ પોતાનો માલ વેચવાની ના પાડે તો માત્ર થોડાક શેરો ખરીદનાર નફો ભાગ્યેજ કરે. દર વરસે મળનારી વહેંચણી ધ્યાનમાં લેતાં જોઈએ તે કરતાં વધારે ભાવ આપેલો હોય તો એ શેરો પાસે રાખવાથી ખોટ જાય છે એટલે તે ખોટ મટાડવા માટે છેવટે તે વેચવા નીકળવું પડે છે. કેટલીકવાર પોતાની એ નબળાઈ છુપાવી બજારને તેજમાં વણાવું દેખાડી તેઓ પોતાના શેરો છુપી રીતે વેચી નાંખી સડામાંથી છુટા થાય છે અને તેમને બદલે બીજા સડાવાળાઓ એ શેરો ખરીદીને ખોટમાં સપડાય છે. આવી વેળા ભારને અતીથય હેર ફેર થતા અટકાવવા માટે ભારની નીચામાં નીચી કે ઉચામાં ઉંચી હદ બાંધવાની માગણી થાય છે. એથી બુદ્ધિજી દાખલો તેજને લઈએ, અમુક શેરો ખરીદી લેવા માટે અમુક મોટા શેડીયો અગર તેમને દલાલ પ્રયત્ન કરે છે એવી માન્યતા સામાન્ય રીતે ફેલાવાની સાથે ગામના સામાન્ય લોકો પોતાની પાસે નાણાની સગવડ ન હોવા છતાં તે શેરો ખરીદવા નીકળે છે અને પછી વખત આવે છે તે વેળા નાણાં આપવાને અશક્ત નીવડે છે ત્યારે એમને હીસાએ એ શેરો બજારમાં વેચાય છે તે વેળા ભાવમાં ઘણો ઘટાડો થાય છે. એથી ઉલટું કેટલીકવાર વેચનારાઓ એવીજ રીતે ખોટાં વેચાણમાં પકડાય છે અને પોતાની પાસે શેરો ન હોવા છતાં કરેલાં વેચાણ બજા લાવી શકતા બની તે વેળા જેમની પાસે શેરો હોય અથવા જેમણે તે શેરો ખરીદવાના સોદા કરેલા હોય તેઓ બહુજ ઉંચે ભાવે પોતાના શેરો વેચવાને તકવાદી દેખાડી સામા પક્ષને નીચાવવા પ્રયત્ન કરે છે. સડો ખેલનારાઓ પાસે જોઈએ પહોંચી વળવાને

સાધન હોય ત્યાં સુધી તેઓ તરફથી વચ્ચે પડીને લાવને અંકુશમાં રાખવાની માગણી કરવામાં આવતી નથી પણ કેટલીક વાર ખેડેલા જોખમને પહોંચી વળવાને તેઓ અશક્ત નીવડે છે અને કેટલીક વાર બજારમાં શેરોના લાવ બંધાય તો પોતાની જોખમદારી ઠમી ચવાની કેટલાકને આશા હોય છે ત્યારે જ તેઓ એવી માગણી કરવા નીકળે છે કે સદા ઉપર અંકુશ રાખો, શેરબજારના સુકાનીઓએ એવી સ્વાર્થી અને અન્યાયી માગણી સ્વીકારીને વચ્ચે પડવાના દાખલા આવા સંજોગોમાં જ બને છે. તે સુકાનીઓનાં કામને વાજબી રીતે વખોડવામાં આવે છે. જેમણે પોતાની પાસે શેર ન હોય તે છતાં વેચ્યા હોય તેઓએ એ શેરના ભાવ વધે તેમ વધારે રકમ નુકશાની માટે આપવી પડે. જેમણે પોતાની પાસે નાણાંના સાધનો ન હોવા છતાં શેરો ખરીદવાનો સોદો કર્યો હોય તેઓ નાણાંને અલાવે એ શેરો લઈ ન શકે ત્યારે તેના ભાવ જેમ નીચા જાય તેમ વધારે રકમની ખોટ એમને જાય; પણ ભાવ બાંધીને આવી ખોટની રકમ વધતી અટકાવવાથી આ બેઝ પ્રકારના સટાને ઉત્તેજન મળે છે અને તેથી જ એ પ્રમાણે ભાવની હદ નક્કી કરવાના કાર્યને પ્રગતિ વખોડે છે. વાયદાના સોદા કરવા દેવાથી એવા સટાને ઉત્તેજન મળે છે માટે તે પણ બંધ કરવા એવી માગણી કોઈ કોઈવાર કરવામાં આવે છે પણ તે યોગ્ય નથી કેમકે ભવિષ્યમાં માલની ખરીદી કે વેચાણ કરવા માટે અત્યારથી સોદા કરવા એ કોઈપણ રીતે અયોગ્ય નથી. ખેતરમાંથી પાક લણવામાં આવે તે અગાઉ તેમાંથી અમુક ભાગ વેચી રાખવાને ખેડુત ગોઠવણ કરે તો તેમાં કોઈ વાંધો લઈ શકે નહીં; માત્ર તેણે જેટલા માલ માટે એવો સોદો કર્યો હોય તેટલો માલ આપવાની પોતાની શક્તિ માટે પુરતી ખાત્રી મેળવવી જોઈએ. તેમ ન હોય તો તેને ખોટમાં ઉતરવું પડે. આવા વાયદાના સોદા થઈ શકે તો જ મીલો પોતાનાં કારખાનાંઓમાં કચો માલ બનાવવો તે નકી કરી શકે; વાયદાના ભાવ ઠાચી થીજે માટે તૈયાર ન હોય તો તેમાંથી બનતા માલ માટે વાયદાના સોદા કરી ન શકાય અને એવા સોદા ન કરે તો કાંતો જેમ જેમ માલ બનાવવા માટેના આરડર મળતા જાય તેમ તેમ માલ બનાવી આપવો પડે અથવા બજારમાં કેવો માલ ખપશે તેનો અડસટો કાઢી તે પ્રકારનો માલ બનાવી અને પાછળથી તેના ભાવ જે પ્રમાણે ઉપજે તે પ્રમાણે નફા કે નુકશાન લોગવવાની ફરજ પડે. એક જ પ્રકારનો માલ બનાવવા માટેના આરડર ચોટી સંજ્યામાં તુરતની ડીલીવરી માટે મળવાનો સંલેગ એટલો જવલે હોય છે અને ઉઘાડે માથે બનાવેલા માલને અંગે ભાવની વધઘટનો જોખમ એટલો ચોટો રહે છે કે તે બેથી દુર રહી વાયદાના સોદા કરનારની હાલની સ્થિતિ વધારે ઇષ્ટ ગણાય. જેમ બીજા માલના સંબંધમાં આ રીતે જોતાં વાયદાના સોદાની જરૂર રહે તે જ પ્રમાણે શેરોના સંબંધમાં પણ નાણાં રોકનારાઓ જો વાયદાના સોદા ન કરી શકે તો નવી કંપનીઓના શેરો બજારમાં ફરતા કરવાનું મુશ્કેલ પડે અને જુના શેરો ધરાવનારાઓને પણ તેની ઉપર ડીલીવરી વરીકે મળવાની રકમમાં વધઘટ થવાનો જોખમ ઘણો રહે; આ કારણથી વાયદાના સોદા બંધ કરવા ઇષ્ટ નથી. જો અમુક પ્રકારની સંભાળ લેવાય તો એવી બંધી કરવાની જરૂર પણ ન પડે. વાયદાના સોદા કરનારે પોતે શેરો અગાઉ ખરીદેલા હોવા જોઈએ અને તે શેરોના નંબર સોદો કરતી વેળા દર્શાવવા પડશે એટલું જ જો નીચેમાં નકી થાય તો જેમની પાસે શેર ન હોય તેઓ વેચાણ કરી ન શકે. એ જ પ્રમાણે વાયદાની ખરીદી કરનારે તેની કીમતના પચીસ કે પચાસ ટકા જેટલી રકમ અનામત મુકવી, અથવા પાકી મુલતે શેરોની કીમતનાં પુરાં નાણાં આપી તેની ડીલીવરી લેવામાં

આવશે એવી જામીનગીરી બેઠા પાસેથી મેળવી રહ્યું કરવી એવી ફરજ બે તે ખરીદનારને માથે મેલાય તો નાણાંના સાધન વગર ખરીદી કરવાનો સટો પશુ અટકી પડે. વાયદાના સોદા બંધ પાડવાની સુચના આ રીતે તુરંતજારક અને બીજાં ફરી છે એટલું જ્ઞેયા પછી આપણે વીચારવાનું એ રહે છે કે અહીં જણાવ્યા તેવા નીચમોની ગેરહાજરીમાં શેરોના ભાવની હદ બાંધવી ઇષ્ટ છે કે નહીં. અમને લાગે છે કે જોનો સટો વધી ગયો હોય તેવા શેરોના સોદા બંધ કરવાની સત્તા હીરેકટરો વાપરે તો તે વેળા ભાવ નક્કી કરવાની પશુ કદાચ જરૂર પડે એમ મનાય છે તે યોગ્ય નથી. અમુક તારીખ પછી અમુક શેરોના સોદા શેર બજારના સુકાનીયો (બોર્ડ) ની રજા વગર કોઈએ કરવા નહીં એમ કશવવાથી હેતુ સરી શકે અને તે તારીખ અગાઉ કરેલા સોદા જેઓ બજા લાવી ન શકે તેમનો માલ પાકી મુદતે લીલાંઈથી રોકડે વેચવાને માટે મંજૂરી આપી શકાય. આમ હોવાથી ભાવ કાપવાની જરૂર ક્યાં રહે છે તે સમજી શકાતું નથી. વળી એવી રીતે ભાવની નક્કી કરેલી હદની બહાર સોદા મુંબઈના શેર બજારનાજ દલાલો છુપી રીતે અથવા તો અન્ય સ્થળે કરે એમ માનવું ખોટું નથી. ભાવ કાપવાની આ રીત ધણીજ અન્યાયી હોવા છતાં તેની સામે ચોકાર ઘણો સમય ચાલતો નથી તેનું કારણ એ છે કે જુના સોદાનો નીવેડો ઠાંધ પશુ રીતે થોડા સમયમાં કરવામાં આવ્યા પછી એ શેરોનું કામકાજ કાં તો તદ્દન બંધ પડી જાય છે અથવા માત્ર રોકડથીજ થાય છે એટલે એમાં સટાને અવકાશ રહેતો નથી; પશુ એવી રીતે ભાવ કાપવાથી જેમને ખોટા જાય છે અથવા જેમનો નફો કપાઈ જાય છે તેઓ એટલા ચીડાય છે કે તેઓ જુના શેર બજારનું ભેર કમી કરીને નવું શેરબજાર કાઢવાનો પ્રયત્ન કરે છે. પીટીટના શેરોના ભાવ કપાયા પછી નવું શેર બજાર એવાજ કારણથી નીકળ્યું હતું અને બે કે તે થોડા માસ ઉપર બંધ થયું હતું તો પશુ છેલા થોડા માસ દરમિયાન અમુક અમુક બાતના શેરોના ભાવ કાપવામાં આવશે એવી અફવાઓ ઉડતી રહી હતી જેને પરીણમે નવું શેરબજાર ફરીથી સ્થપાયું છે. શેરબજારમાં કામકાજ કેમ થાય છે તે જ્ઞેનાર ઠાંધ પશુ સમજી માણસ તુરંતજ વીકારશે કે શેરબજાર એકત્ર રહેવાથી સટા ઉપર જેટલો અકુશ રાખી શકાય છે તેટલો એકથી વધુ શેરબજાર હોય છે ત્યારે રાખી શકાતો નથી. તેથી નવું શેરબજાર કહાડવાની પ્રવૃત્તિને અમે વખોડી કહાડીએ છીએ એટલુંજ નહીં પણ અમે લલામણુ કરીએ છીએ કે જુના બજારમાં ભાવ કાપવાનું અયોગ્ય પગલું લેવાનું અટકાવવા માટે જરૂર પડતા સર્વ ધલાલે લેવામાં પોતાની લાગવગતો ગમે તેટલો ઉપયોગ કરવો. તેમાં જેટલો યશ મળવાનો અને જનસમાજનું તથા વેપારી વર્ગનું કદવાણુ સધાવાનો સંભવ છે તેટલો બે બજારો જુદાં રાખવાથી નથી. ભાવ કાપવાને લગતો કસાવ કરવાની સત્તા તો શેર બજારના સુકાનીયોને રહેજ. કાયદાનો આશ્રય લેવાથી એ સત્તા રદ થાય એવી અમને આશા નથી; પશુ એ સત્તાનો ઉપયોગ થાય તે વેળા દલાલોના એક બીજા પ્રત્યેના હકો તથા તેમના ધરાકોના હકની બાબતમાં અન્યાય ન થાય તે જ્ઞેવાની ફરજ શેર બજારના સુકાનીઓને માથે છે અને એ ફરજ વીસરીને એઓ જે કાંઈ કરે તેને અમલમાં આણવાની મનાઇ કરનારો હુકમ કોર્ટ પાસે મેળવી શકાય કે કેમ તે વીશે ધારાના કાબેલ હીમાયતીઓની સલાહ પ્રમાણે વર્તવું હીક યદ્ય પડશે. બહારીલી કંપનીઓના અમુક રકમની કમિટના શેરો ધરાવનાર કોઈ પશુ ગૃહસ્થ સભાસદ યદ્ય શકે એવી શેર હોલ્ડર્સ એસોસીએશન સ્થપાય તો તે પશુ શેરોના સટાને કાબુમાં રાખવા માટે યોગ્ય ધલાલે વખતો વખત સુચવીને તથા અન્ય રીતે ઉપયોગી યદ્ય પડે એવો સંભવ હોવાથી તેવું મંડળ સ્થાપવાનો અમે કેટલ પ્રયત્ન કરશે તો પ્રજનો આશીર્વાદ મેળવવાને તે ભાગ્યશાળી થશે. કલકત્તા ખાતે એવું મંડળ કામ કરે છે.

શંભુલાલ.

ચેરખરના વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને ખુદાની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૨૪ મી જુન સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે. (સ્કા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ. (પ્રમુખ)

„ હંસરાજ પ્રાગલ ઠાકરસી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ ધન્યદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ એન. એમ. મહુમદાર

એ. શેઠ. પ્રીદાજ સી. સેઠના.

શેઠ વલ્લભદાસ ચ. શીવજી.

૧ તા. ૧૦ જુન સને ૧૯૨૨ ને રોજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મીનીટ્સ જે સભા-સદ્યોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેઢીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાની અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલેટ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલેટ માટેના દીવસો તા. ૩ જુલાઈ થો તા. ૧૦ મી જુલાઈ ૧૯૨૨ સુધીના સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. રજુદીનીયર તરીકે શેઠ ગીરજશંકર ખી. ત્રીવેદીની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેસર છોટાણી એન્ડ કું.

૨ શેઠ યશવંતરાય હરિપ્રસાદ દેશાઈ

૩ મેસર મનહરલાલ એન્ડ કું.

૪ શેઠ બેહરામજી એન. ગામડીઆ

૫ બેહરામ જે. ખી. પીટીટ.

૩. શેઠ સારાભાઈ પ્રતાપરાય વરફથી પી એન્ડ એ. કું. ના કોન્ટ્રાક્ટના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો કે નામદાર સરકારની મેલ લાવવા લઈ જવાની યોજના પ્રમાણે વેપારી લોકોને એક અડવાડીઆની વ્યાજ ખાધ જવાનો સંભવ છે.

ચેમ્બરની કમીટીએ શીર્ષાંગના સંબંધમાં જે પ્રથમ લખાણ કર્યું હતું તેના જવાબમાં નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે ચેમ્બરના લખાણમાં ઉમા કરેલા સર્વ મુદ્દાઓ ઉપર વિચાર કરવા સાડ કમીટી નીમવામાં આવેલી છે અને મેલની લાવ લઈના કરવાના અર્થ ઉપર અલગ રીતેજ વિચાર કરવામાં આવનાર છે. નામદાર સરકારના પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં કમીટીએ પ્રથમ લખાણ કર્યું હતું તેના છેલ્લા ભાગ તરફ

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ સુંબઘ.

ફરીથી લક્ષ્ય ખેંચી તથા શેઠ સારાભાઈએ જણાવેલી સુચનાનો સમાવેશ કરી એક પત્ર ના. હિંદી સરકાર પર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ વેપારી કોલકરારના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા પર જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કોલકરારની નઠવો પુરી ચાડી શકાય તેમ નથી કારણ કે તે કોલકરારની વિગતનું કદ વીસ પુસ્તક જેટલું છે. પણ તે સઘળા કોલકરારોનો એક ટુંક સાર ખાતા તરફથી પ્રગટ થનાર છે કે જેની એક નઠલ ચેમ્બરને પુરી પાડવામાં આવશે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ ધી ધંડીઅન ધંડરટ્ટીઅલ અને કોમરશ્યલ કોએસના ઓ. સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કોએસની બેઠક મુંબઈ મુકામે મળ્યા ચણી બીજી બેઠક થઇ નથી. આવી વેપારી કોમને ઉપયોગી સંસ્થા પડી ભાંગવી ન જોઇએ તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય ખેંચ્યું હતું. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં હિંદુસ્તાનની દેશી વેપારી ચેમ્બરો તથા એસોસીએશનો જે આ સંસ્થાને આર્થિક મદદ કરવા તૈયાર હોય તો ચેમ્બરે પણ તે ગાળતમાં ફરી વિચાર કરી મદદ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ચેમ્બરની હાલની સંસ્થામાં કેટલાક મુધારા સુચવનારો પત્ર ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી મે પ્રમુખ ઉપર મોકલાવી આપવામાં આવેલો હતો. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરવા સારૂ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સમ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી (ઉપ પ્રમુખ)

૨ „ મનુ સુબેદાર.

૩ „ ગીરનાથકર બી. ત્રિવેદી.

૪ „ એન. એમ. મંજુમદાર

૫ „ મનમોહનદાસ રામજી એમ. એલ. એ.

૬ „ ભાવજી ગોવિંદજી શેઠ.

૭ ફેઝીએર એક્ટના મુધારાના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી અભિપ્રાય પુછાવ્યો હતો. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં શેઠ મનુ સુબેદારના અભિપ્રાય મુજબ ના. સરકારને પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ ધી એન્જનીઅર ઇન ચીફ માઉન્ટ આયુ તરફથી મુંબઈ અને સર્વિસ વચ્ચે રેલ્વે કનેક્શનની ચોજનાના સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તેમાં પુછાવેલી વિગત ઉપર કમીટી કાંઈ અભિપ્રાય આપી શકે તેમ નથી તે ગતલગનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ મુંબઈના કાયરેક્ટર ઓફ કોમરશ્યલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી ના. હિંદી સરકારના આંકડા ખાતા તરફથી લેટ ટરોક કંપનીનો વાર્ષિક રીપોર્ટ હાલ જે છપાવવામાં આવે છે તે જો બંધ કરવામાં આવે તો વેપારી કોમને વાધો છે કે કેમ તે સંબંધમાં ચેમ્બરનો અભિપ્રાય પુછાવેલો હતો. ખાતા તરફથી દર માસે પ્રગટ થતા આંકડામાં આખા વર્ષના આંકડા તથા બીજા ઉપયોગી કોંકા કે જે હાલ ફક્ત વાર્ષિક રીપોર્ટમાં જ પ્રગટ કરવામાં આવે છે

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

તે બે ખાતા તરફથી માથું મહીનાના અંકમાં પુરા પાડી શકાય તેમ હોય તો વાર્ષિક રીપોર્ટ છપાવવાનું બંધ કરવાને કમીટી ખાસ વાંધો લેતી નથી તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

હિંદુસ્તાનની અંદરના વેપારના આંકડાના પુસ્તકના સંબંધમાં પણ ઉપર પ્રમાણે કમીટીને અભિપ્રાય પુછવામાં આવ્યો હતો. પણ આ પુસ્તક કમીટીને જરૂરનું લાગવાથી તથા તેવી મતલબનું પીછું કોઇ પણ પુસ્તક પ્રગટ થતું નહીં હોવાથી તે છપાવવાનું બંધ ના પાડવું એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ શેઠ સર હોરમચંદ દીનશા એડનવાળાને ના. સરકાર તરફથી સરનો ખીતાબ ઇનાયત થયેલો હોવાથી તેમને મુબારકબાદીનો પત્ર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટના ચેરમેનને મોટર પુરી પાડવાના સંબંધમાં ચેમ્બર તરફથી જે ખુલાસો માગનારો પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર પર લખી મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં સરકાર તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીને જોઇતો ખુલાસો પોર્ટ ટ્રસ્ટ પાસેથી મળશે. આ પત્ર સંતોષકારક નહીં હોવાથી તે સંબંધમાં ફરીથી એક પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨. માલેગામના કેટલાક વેપારીઓ ઉપર માલેગામ હલદ વખતે થયેલી તુકશાની વસુલ કરવાના સંબંધમાં ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી જે પગલાં લેવામાં આવવાનું ગેઝેટમાં જાહેર કયું હતું તે તરફ કમીટીનું લક્ષ ખેંચવામાં આવ્યું હતું. આ સંબંધમાં પત્રનો ખરડો જે અગાઉથી તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો તથા તેની નકલ ના. મુંબઈ સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ પાર્સીસની ઇન્ડિઅન સોસાયટી એસોસિએશન તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ઇંગ્લેન્ડ સ્ટીમર ઉપર ડુબી ગયેલા ખલાસીઓના કુટુંબને મદદ તરીકે ૬૭ પાઉન્ડનો એક ખીરોલો હતો. મોકલેલી રકમનો આભાર સહીત સ્વીકાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા ડુબી ગયેલા ખલાસીઓની વીગત કંપની તરફથી એ. શેઠ શ્રીરામ સેઠના પુરી પાડે ત્યાર બાદ આપેલી રકમની વહેંચણીના સંબંધમાં પગલાં લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મ્યુનિસિપલ ચેમ્બર અને પુરોની કમીટીની એક સત્રા શનીવાર વા. ૮ મી જુલાઈ સને ૧૯૨૨ના રોજ બપોરના ૩ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકેરદાસ (પ્રમુખ)

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

ઓ. શેઠ લલ્લુલાલ શામળદાસ

શેઠ કરમાણી ધણાહીમ

„ બી. એફ. માડન

„ એન. એમ. મહુમદાર

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ.

શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

„ મહમદલાઇ દાજીભાઈ લાલજી

„ માવજી ગોર્વાઈજી

„ મનુ સુબેદાર

„ સર દીનશાહ એમ. પીટીટ

„ શુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી

૧ તા. ૨૪મી જુન સને ૧૯૨૨ને રાજ્ય મળેલી કમીટીની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાને ઠરાવ થયો હતો.

૨ ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ તા. ૧૬મી જુલાઈએ મુંબઈ મુકામે આવનાર છે અને એક અઠવાડિયું રહેનાર છે તે દરમિયાન “વેપારી કોલકરાર” અને એમના ખાતાને લગતા બીજા સવાલો ઉપર જે કમીટીને ચર્ચા કરવી હોય તો તેઓ મુલાકાત આપવા ખુશી છે. આ પત્રના જવાબમાં ચેમ્બરની કમીટી એ. મી. લીન્ડસેને મળવાને ઘણી ખુશી છે એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. મુલાકાતનો વખત તથા દિવસ પાછળથી લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ મેસર્સ બી. દાસ એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સરકારી ખર્ચની કાપકુપના સંબંધમાં વિચાર કરવા સાડ ચેમ્બરની કમીટી તરફથી મીટીંગ ભરીને કાંઈ વિચાર કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ ? આ પત્ર ઉપર વિચાર કરવાં નીચે જણાવેલા ચેમ્બરોની એક સભા કમીટી નીમવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર મેસર્સ બી. દાસને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઓ. શેઠ તલ્લુભાઈ ચામળદાસ

શેઠ બી. એફ. માદન

” ” શ્રીરાજ સી. શેઠના

” મનુ મુખદાર.

શેઠ મનમોહનદાસ રામભ

” એન. એમ. મનુમદાર

૪ ધી ન્યુ કોર્પોરેશન કોમર્સલ કોલેજના પ્રિન્સીપાલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ચેમ્બરની આગેવાની હેઠળ વેપારી વિષયોની પરીક્ષા લેવાની બેઠકે એવી મતલબની લલામણ કરી હતી. આ મતલબની યોજનાનો ચેમ્બરના સેક્રેટરીની લલામણોમાં સમાવેશ થયેલો હોવાથી તે સંબંધમાં નીમાએટ્રી સભા કમીટી ઉપર આ પત્ર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. મેસર્સ બી. દાસ એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ચેમ્બર તરફથી સીડનહામ કોલેજમાં જે ફેલોશીપ સ્થાપવાની લલામણ કરેલી હતી. ચેમ્બરની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ જતાં પત્રમાં જણાવેલી યોજના અમલમાં મુકી શકાય તેમ નથી તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ હિંદુસ્તાનના દેશી વેપારી એસોસિએશનોની એક કોન્ફરન્સ બોલાવવાના સંબંધમાં વિચાર કરતાં એક કોન્ફરન્સ મુંબઈ મુકામે બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા હિંદુસ્તાનની મુખ્ય દેશી વેપારી એસોસિએશનો ઉપર પત્ર લખી પુછાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ યોજના સાથે તેઓ સંમત છે કે કેમ ? અને જો હોય તો તે કોન્ફરન્સમાં ભાગ લેવા સાડ પ્રતિનિધિઓ મોકલી શકશે કે કેમ ?

૭. ના. હિંદી સરકારના રેલ્વે બોર્ડ તરફથી હિંદુસ્તાનની રેલ્વેનો વહિવટ કંપની અગર સરકારના હાથમાં રહેવો બેઠકે એ મતલબનો પત્ર આવ્યો હતો અને ચેમ્બરનો અભિપ્રાય મંગાવ્યો હતો. આ બાબત આખા હિંદુસ્તાનને લગતી હોવાથી ઉપર જણાવેલી કોન્ફરન્સની બેઠકમાં તેને ચર્ચાવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ જી. બી. ત્રિવેદી તરફથી પત્ર આપ્યો હતો કે લન્ડનની ઇકોનોમીકસની શાળામાં હાલ એક એવો નિયમ કરવામાં આવ્યો છે કે છ કરતાં વધારે હિંદી વિદ્યાર્થીઓ દાખલ કરવા નહિ. આ સંબંધમાં કમીટીની દાદ માગી હતી. પત્રનો નકલ શેઠ એન. એમ. મજુમદાર ઉપર અભીપ્રાય સારૂ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો તથા પેદીઓ તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજી આવી હતી જેને રાખેતા મુજબ બેલ્ટ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલ્ટ માટેના દિવસો તાં. ૧૭-૭-૨૨થી ૨૪-૭-૨૨ સુધીના સુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેસર્સ એચ. એમ. ચવતા એન્ડ કું.

૨ ધી ટાટા મીલ્સ લી.

૩ ધી સ્વહેશી મીલ્સ લી.

૪ ધી રેવીડ મીલ્સ લી

૫ ધી રટેન્ડર્ડ મીલ્સ લી.

૧૦ ધી ઇમ્પીરીઅલ સીટીઝનશીપ એસોસીએશન તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કેટલીક એસોસીએશનના આશર હેઠળ ઇન્ટ આફ્રીકા, સાઉથ આફ્રીકા તથા ફ્રીજમાં વસ્તા હિંદીઓની હાડમારીના સંબંધમાં મુંબઈના શહેરીઓની એક જાહેર સભા ઓલાવવાનો વિચાર છે તો તેમાં ચેમ્બર જોડાશે કે કેમ? ચેમ્બર જોડાવાને ખુશી છે તથા જાહેર સભાના ખર્ચમાં પોતાનો વ્યાજબી ભાગે પડતો ફાળો ચાપશે એવી મનઃભરેલી પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ શંકેરદાસ (પ્રમુખ) તથા શેઠ મનુ સુબેદારને જાહેર સભાના ઠરાવો ઘડવાના સંબંધમાં જે સબ કમીટી નીમવામાં આવે તે ઉપર ચેમ્બરના પ્રતીનિધી તરીકે નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

સભાનું કામકાજ પુરું થયા બાદ એ. મી. સી. વી. મહેતા ના. મુંબાઈ સરકારના એક-સાઈઝ ખાવાના પ્રધાન સાથે તેમના ખાતાને લગતા કેટલાક વીશયો ઉપર સામાન્ય ચર્ચા થઈ હતી.

ત્યારબાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) ચેમ્બરની લાયબ્રેરી.

ચેમ્બરના સભાસદો ચેમ્બરની લાયબ્રેરીનો લાભ બહુજ ઓછો લે છે. તેનું કારણ અનુમાનથી એવું લાગ્યું કે ચેમ્બરમાં ક્યાં વર્તમાનપત્રો તથા ચોપાન્યાં આવે છે તે વીશેની માહિતી સભાસદોને નહીં હોય. આમ લાગવાથી ચેમ્બરમાં આવતા વર્તમાનપત્રો તથા ચોપાન્યાંની યાદી નીચે રચુ કરી છે અને હવે આશા છે કે એ વાંચીને સભાસદો આ લાયબ્રેરીનો લાભ વધારે લેશે.

List of Magazines and Journals received in the Chamber's Library.

QUARTERLY.

1. Bombay Co-operative Quarterly.
2. Journal of Indian Industries and Labour.
3. The Indian Clerk.
4. Indian Economic Society's Journal.

MONTHLY.

5. Agricultural Journal of India.
6. Birmingham Chamber of Commerce Journal.
7. British Export Register.
8. Cotton Spinning and Weaving Returns for Indian Mills.
9. Export and Import Reviews (Berlin).
10. Glasgow Chamber of Commerce Journal.
11. Harper's Magazine (London).
12. Indian Textile Journal.
13. Industrial India.
14. International Review of Agricultural Economics (Rome).
15. International Trade Developer.
16. Labour Gazette (Bombay Labour Office).
17. Manchester Chamber of Commerce Journal.
18. Modern Review.
19. Netherland India Review.
20. Patent Office Journal.
21. Sea Borne Trade of India.
22. System.
23. Trade by Land of British India.

WEEKLY.

24. Board of Trade Journal (London).
25. Bombay Government Gazette (All Parts).
26. Calcutta Commercial Gazette and Investor's Guide.
27. Capital.
28. Commerce. (Calcutta and Bombay).

29. Commerce and Finance (New York).
30. Commercial and Financial Chronicle (New York).
31. Commercial Intelligence Journal of Canada.
32. Commerce Reports (Dept. of Commerce U. S. A.).
33. Economist.
34. Gazette of India (All Parts).
35. Imperial Commerce and Affairs (London).
36. Indian Trade Journal.
37. International Crop Report (Rome).
38. Investor's Review.
39. London Chamber of Commerce Journal.
40. Manchester Guardian Commercial.
41. Nation and the Atheneum.
42. Statist.
43. Times Trade Supplement (London).
44. Textile Mercury (Manchester).

GUJARATI. - MONTHLY.

45. Bhagyodaya.
46. Budhi Prakasha.
47. Chetan.
48. Digamber Jain.
49. Dnyan Vardhak and Masik Mitra.
50. Gujarat.
51. Khetiwadi Vidnyan.
52. Rushi Mukh.
53. Sahitya.
54. Vaidya Kalpataru.
55. Vasant

Marathi.

56. Udyan.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો:

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે જે ગ્રહસ્થાને પોતાની ઓફીસો કારખાનાં અથવા પેઢીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીઆતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી શ્રી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી શ્રી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઈચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા વરદી લેવી.

A Hindu gentleman, with 20 years business experience-Imports and Exports-having travelled all over Europe, is open to engagement for responsible post on suitable terms, No. objection to go abroad, Apply Secretary, this Chamber.

A gentleman, who has Studied for I. C. S. possessing good knowledge of Economics and Statistics & having 3 years' Business Experience, London, wants post as a Manager, or Secretary or any other responsible Job. Please write to Box No. 11. C/o this Journal

એક શુજાતી વસિક યુવાન કે જેણે બ્રીટીશ ઇસ્ટ આફ્રિકા, બરમા, કલકત્તા, પંજાબ, મુઝબ, શુજરાત, અને કાઠીઆનામાં મુસાફરી કરી વ્યાપારી અનુભવ સારી રીતે મેળવેલ છે, ઇંગ્લેન્ડ, શુજરાત, ત્રાહીલી, વધા હાંદી ભાષા સાથે પત્રવ્યવહાર, હીસાબ, અને ઓફીસને લગતા કામ કાજનો અનુભવ ધરાવે છે તે ત્રાવેર્સીંગ એજન્ટ તરીકે આગરૂદાર મીલ, કારખાના કે ઓફીસમાં નોકરી કરવા ખુશી છે.

(૪) ચેમ્બરનો પત્ર વ્યવહાર.

કોલસા માટે રેલ્વેનાં ગાડાં.

ઈંગ્લેન્ડના માર્શનિંગ ફેડરેશનની જાહેરીયાતી શાખાના સેક્રેટરી તરફથી આ ચેમ્બરને મળેલા પત્રમાં જણાવ્યું છે કે કોલસાના વેપાર માટે રેલ્વે ગાડાં મળવાની મુશ્કેલી દુર થતી જાય છે. હવે “એક્સ-ઈ” ક્લાસના ગાડા પશુ મળવા માંડ્યાં છે અને હોકોને આઠ માસથી જોઈતી સગવડ મળશે એવી વહી છે. ખખરના ભાવ પશુ હાલ રીવસરના છે. આવી રીતી હોવાથી જો માલવાળાઓ અને મુખ્યના કારખાનાવાળાઓ હાલના સંજોગોમાં હાંદી કોલસાનો અને ખાસ કરીને બંગાળના કોલસાનો જ ઉપયોગ કરશે તો હોંદના ઉદ્યોગને ઘણી મદદ મળશે. વળી પરદેશી કોલસા કરતાં બંગાળનો કોલસો બહુ વધારે સસ્તો છે તેથી એનો ઉપયોગ પરદેશી કોલસાને બદલે કરવાથી હોંદના એકંદર ખર્ચમાં પણ ઘણો બચાવ થશે.

અન્ય ચેમ્બરો તથા સંસ્થાઓ.

ઈંડીયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન

આ એસોસીએશનની કારોબારી કમીટીનો એક સભા તા. ૪ થી જુલાઈ ૧૯૨૨ ને દીને ગી. બરજોરજ ફરામજી ભડવાના પ્રમુખ પણ હેઠળ મળી હતી જે વેળા મી. એલ. આર. ટેરસી તથા મી. અનંતરામ વેકુંઠનાથ હાજર હતા. મી. લીલાધર રાયસંપત, મી. એલ. જી. ખરે તથા રેલ્વે ટાહગસ ના અધીષ્ઠી મી. આલ્સ વ્હીલર પણ હાજર હતા.

શરૂઆતમાં મી. નેલ્સીએ દરખાસ્ત સુક્રી કે જેમણે અગાઉ રૂ. ૧૦૦ અને રૂ. ૨૫ ની રકમો આપી હોય તેમને અતુકમે પેટ્રન તથા લાઇફ મેમ્બર તરીકે ગણવા. કમીટીએ સર્વાનુમતે તે પસાર કરી હતી.

૨ બેલોટથી મત લેવાના સંબંધમાં જે નીચમો છે તે ઘણી નકામી મહેનત આપનારા છે તેને સુધારી નવા નીચમો ધકવા માટે મી. નેલ્સી, મી. લીલાધર રાય સંપત તથા મી. એલ. જી. ખરેની કમીટી નીમાઇ હતી.

૩ રેલ્વે ભાડામાં કરેલા વધારા માટે વાંધો લેનારો તારનો સંદેશો હીંદી સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાના સેક્રેટરી ઉપર મોકલવાનું કમીટીએ મંજૂર કર્યું હતું. આણંદ ખાતે રેલ્વે ડેપોના પચાર કરેલા ઠરાવા સ્વીકારવામાં આગળ હતા.

૪ આકોલા સ્ટેશને પાણી પુરું પાડવાનું અટકાવવાના સંબંધમાં ત્યાંની સેવાસમીતીને એવો પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો કે આ બાબદમાં કમીટી તપાસ ચલાવે છે અને તેનું પરીણામ જણાય ત્યાં સુધી એવા કાંઇપણ પગલા ન લેશે કે જેથી કટોકટીના પ્રસંગ ઉપસ્થીવ થાય. વળી આ સંબંધમાં રેલ્વે કંપનીને પત્ર લખી પુછાવવાનો પણ ઠરાવ થયો હતો.

૫ રેલ્વેના અમુક ડ્રા યુરોપીયનો તથા એગ્રો ઈંડોયનો માટે રીઝર્વ રાખવા સંબંધી એવો ઠરાવ થયો કે રેલ્વે બોર્ડ સાથે તથા રેલ્વે કંપનીઓ સાથે પત્ર વ્યવહાર કરી પુછાવવું કે એ પ્રમાણે રીઝર્વ કરવાનું ખર્ચ પાડવાનો બોર્ડનો ઠરાવ ઠયારથી અમલમાં આવશે?

૬ અતીશય ગીરદી થવાના સંબંધમાં બી. બી. એન. સી. આઇ રેલ્વે કંપનીએ બહાર પાડેલા સરકારની સલામતે નોંધ લીધી હતી.

૭ મારવાડી વીધાલયમાં આ એસોસીએશન તથા પારસી રાજકીય સભાએ લેગા મળીને જે સભા ભરી હતી તેમાં થયેલા ઠરાવો સ્વીકારવામાં આગળ હતા.

૮ નીચે જણાવેલા સભાસદોને કારોબારી કમીટીમાં લેવા ઠરાવ થયો હતો.

૧ મી. હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

૫ મી. મણીલાલ એન. જોશી.

૨ „ જુલાઇચંદ હેવચંદ.

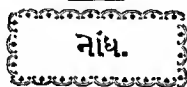
૬ „ ડા. બલવજી હંસરાજ

૩ „ જમનાલાલ મહેતા.

૭ „ એલ. જી. ખરે.

૪ „ લીલાધર રાયસંપત.

કેનેડાની બેંકોને લગતો કાયદો આ વરસે સુધારવામાં આવનાર છે તે તકનો લાભ લઈને તેમાં રહેલી એક ખામી દુર કરવા માટે ઇંગ્લંડમાં લીસ્ટરના વેપારીઓ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. બ્રીટીશ એજન્ટસ એસોસિએશન એફ કેનેડા એ બાબતમાં ઉત્સાહથી કામ કરે છે. લીસ્ટરની એજન્ટ એફ કોમસન પ્રમુખ મી. આર્થર કેમ્પે બ્રેડફોર્ડ, લીડસ, હડસફીલ્ડ, નોટીંગહામ તથા લંડનના ડેલીવેટો સાથે કેનેડાના હાઇ કમીશનરની મુલાકાત લીધી હતી. ફરીયાદ એવી છે કે કાચા માલમાંથી તૈયાર માલ બનાવવાનું કારખાનું હોય તેને નાણાં ધીરનારી કેનેડાની બેંક એ તૈયાર થતા માલની જામીનગીરી ઉપર નાણાં ધીરી શકે છે. તે પ્રમાણે નાણાં ધીરવામાં આવ્યાં છે એમ લોકોને ખબર પડે એટલા માટે “બીલ એફ સેલ” કે “ડીએનયર” લખાવી લેવાની તેમને જરૂર રહેતી નથી. આનું પરીણામ એ આવે છે કે જ્યારે કેનેડાના કોઇ કારખાનાંવાળા નાદાર થાય છે ત્યારે કેનેડાની બેંક પોતાનું લેણું પુરું વસુલ કરી શકે છે. ઇંગ્લંડના કાયદામાં એવી ગોઠવણ નથી તેથી કેનેડાનો કાયદો સુધારીને ઇંગ્લંડના કાયદાના જેવો બનાવવો એવી સુચના કરવામાં આવી છે. કેનેડાના હાઇ કમીશનરે તે વીશે સંભાળ પૂર્વકવીચાર કરવાની કળુકાવ આપી હતી.

નાંધ.

ઐઘોગીક સહકારની હીલચાલ હીંદમાં સામાન્ય રીતે વધતી જાય છે એ ખુશી થવા જોગ છે. આપણા મુંબઈ ઇલાકામાં નીરા નેહરવાળા ભાગમાં એ હીલચાલે કરેલી પ્રગતી ધણી નોંધ લેવા જોગ છે. ત્યાં ખેતીવાડીની ઉત્તતી એ નેહરને લીધે ધણી ઝડપથી છેલ્લાં થોડાં વરસો દરમિયાન થઇ પણ તે વેળા જો ઐઘોગીક સહકાર માટેનાં મંડળો ન હોત તો આટલી ઝડપથી ઉત્તતી થાત નહીં. એ મંડળો સહકારી સોસાયટીઓ તરીકે ઓળખાય તેમની થાપણ ઉછીની લીધેલી રકમો સાથે લેતાં, ૧૯૧૧-૧૨ થી ૧૯૨૦-૨૧ દરમિયાન સરેરાશ રૂ. ૭૭૮૬૩૨ જેટલી હતી. એ સુદૃઢ દરમિયાન બે વાર દુકાળ પડ્યો હતો તેથી એ સોસાયટીઓએ ધીરેધી રકમ વસુલ કરવામાં મુશ્કેલી નહીં હશે પણ નીરા તથા ખાસમતી ખાતે ગોળ વેચવા અને ખાતર તથા ખેતીનાં ઓળસે પુરાં પાડવા માટેની દુકાનો ખોલીને બીજા પ્રાંતોને દર્શાવી આપ્યું છે કે પોતાની ઉત્તતી માટે કેવાં પગલાં દરેક જીલ્લાના લોકોએ ભરવાં જોઈએ અને તેથી કેટલો લાભ થઇ શકે. નેહરથી પાણીની સગવડ જોઈએ તેવી મળી તેની સાથે આ દુકાનો મારફતે માલ વેચવાની સગવડ મળવાથી એ વીભાગમાં શેરડીનો પાક ધણો વધ્યો છે. એમાં સહથી મોટી માલિગામ રૂસ્વ સોસાયટી છે તેના સલાસદોનો અનામત રૂ. ૪૦૦૦૦ ની છે જ્યારે બહારના ગૃહસ્થોની અનામત રૂ. ૬૬૦૦૦ છે. એ ઉપરાંત ફંડ રૂ. ૨૮૦૦૦ નું છે. બીજાં એવી સોસાયટીઓની સ્થિતી પણ એકંદરે સારી છે. એટલું છતાં ત્યાંના નેહરે ખાતાંની સામે ખેડુનોની ફરીયાદો ઓછી નથી. એ મટે તો હજી વધારે ઉત્તતી થઇ શકે. છેલ્લી ખેતીવાડી કોન્ફરન્સ લરાઇ ત્યારે ખેડુનો તરફથી એ વીશે કેટલીક અર્થોના પ્રયત્ન થયો હતો. મુખ્ય પ્રશ્નો હતા કે (૧) એકજ જાતનો પાક ફરી ફરીને કરવાથી જમીનનો કષ્ટ જતો રહે છે તેનો અટકાવ કેવી રીતે કરવો? (૨) નેહરના પાણી લેવાય અને રસાયણી આવડે વપરાય તેથી જમીનમાં પાણી ભરાઈ રહેવાથી મેલેરીયા વગેરે રોગો થાય છે તે રોગોનો દેલાવો

મારસેલ્સના રંગીન લાલીઓ સફાઇદાર અને મજબુત.

કેમ અટકાવવો અને એ પાણી ભરાઈ ન રહે તેને માટે શું કરવું ! નહિરો ખાતાં વરફાથી પાણી પુરું પાડતી વેળા ખેડુત સાથે એવી શરત કરવામાં આવે છે કે એ પાણીનો લાભ તેણે પોતાના ખેતરના ત્રીજા ભાગનેજ આપવો પણ ખેડુતો એ વીલાગને બદલી શકે એમ હોવા છતાં તેમ કરવા નથી. બીજા પ્રશ્નોનો નીવેડો લાવવા માટે અનુભવી વીદ્વાનોની મારફતે તપાસ ચલાવવી થતે છે.

સહકારની સંસ્થાઓ મારફતે દુર્ગુણી જનોને સુધારવા માટેના જે આડકતરા પ્રયત્નો થાય છે તેની અસર ઝટ જણાતી નથી પણ ચાલુ રહે તો લાંબે સમયે તે ઘણા લાભકારી નીવડે છે. જનસમાજનો એવી સંસ્થાઓએ કેટલો ઉત્કર્ષ સાધ્યો તેનો સરવાળો જેમ મોટો કદાચ તમ વધારે વીશ્વાસ રાખવા જોગ નાવડે; પણ અફીણ વગેરે માદક પદાર્થોનું સેવન ખેડુતો વગેરેમાં ઘણું વધી ગયેલું છે એવી સામાન્ય માન્યતા છે તે; તે દુર્ગુણને દુર કરવા માટે એ સંસ્થાઓ શાં પગલાં લે છે તે તેમના રીપોર્ટોમાં જવલેજ દર્શાવાય છે અને દેશી ભાષામાં એ સંસ્થાના લાભ લોકોને સમજાવવાના પ્રયત્નો થતા હોય એવું દર્શાવનાર સાહિત્ય પણ બહુ નજરે પડતું નથી. એ જે બાબદો વીશે એ સંસ્થાઓની ખીલવણી માટે ઉત્સાહ ધરાવતા અગ્રણીઓનું ધ્યાન ખેંચવું જરૂરનું લાગે છે.

નોંટો માટે રીઝર્વ ફંડનું પ્રમાણ વર્ષની આખરે જુદા જુદા દેશોમાં કેટલું હતું તે દર્શાવનારી વીગત નીચે આપી છે:—

	૧૯૧૩	૧૯૧૮	૧૯૨૧
સ્પેન	૨૪	૬૬	૫૬
ડેન્માર્ક	૫૦	૪૩	૪૮
આસ્ટ્રેલીયા	—	—	૪૪
સ્વીડન	૪૩	૩૫	૪૩
નોર્વે	૪૧	૨૮	૩૫
ફ્રાન્સ	૬૧	૧૧	૯
ઇટાલી	૯૪	૭	૯
બેલ્જિયમ	૨૩	૮	૪
ફાન્લેન્ડ	૩૧	૪	૩
ગ્રીસ	૧૦	૪	૨
યુગોસ્લાવિયા	—	—	૧
બલ્ગેરીયા	૨૬	૨	૧
એથિયોપિયા	—	—	—
રુમાન્યા	૩૪	—	—
પોલાન્ડ	—	—	—
આસ્ટ્રીયા હંગરી	૪૨	—	—
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	—	૭૫	૧૧૩
ગ્રેટબ્રિટન	૧૧૮	૧૧૨	૧૦૧
જાપાન	૫૨	૬૧	૮૦
નેધરલેન્ડ	૫૧	૬૫	૬૩
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૫૪	૪૨	૫૪
કેનેડા	૪૦	૩૨	૩૭
ઈટલી	૬૨	૮	૫
જર્મની	૪૫	૧૦	—

ખાંડની કીમત તેની આયાત ઉપરથી સરેરાશ લાવને આધારે જાકાત માટે તકી કરવામાં આવે છે તે માટે ૨૩ ઇચ સ્ટેન્ડર્ડની ખાંડનું ધોરણ મનાય છે. એવી ખાંડની આયાત ગયા અક્ટોબરની શરૂઆતથી ગયા જુનની આખર સુધીમાં ૫૯૩૫૮૬૬ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ જેટલી થઈ હતી અને તેનો સરેરાશ ભાવ રૂ. ૧૫૫૫ નો હતો.

શું જોઈએ?—પ્રજા તરફથી ચુંટાયેલા સભાસદો જ્યારે મીનીસ્ટર થાય ત્યારે તેમને શું જોઈએ? એજ કે એમનાં ખાતાનો કારોબાર એવો સારી રીતે ચાલે કે તેનો બધો જશ એ મીનીસ્ટરને મળે અને બધું કામ અમલદારો કરે. પણ અમલદારોને શું જોઈએ? એજ કે એ અમલદારો પોતાની ધંધા પ્રમાણે સંખ્ય કરે અને તે માટેની જવાબદારી મીનીસ્ટરના ઉપાડે. આપણે હાલના સંજોગોમાં શી વ્યવસ્થા કરીએ કે સંખ્યનો કારોબાર કરકસરથી ચાલે અને જશ અપજશ પણ જેને ઘટતો હોય તેનેજ મળે?

“તેલવાળી ચીજ, અને વસ્તુતિમાંથી મળતું તેલ” એ વીશે ફ્રેંચ ભાષામાં લખાયેલાં પુસ્તકના સબંધમાં રોમ ખાતેનાં ઈન્ટરનેશનલ ઈન્ડીટ્યુર એન્ડ એગ્રીકલ્ચરનો પ્રમુખ જણાવે છે કે ૧૪૦ દેશોને લગતી ખજર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવી છે અને તેનો બહોળો ફેલાવો થયો છે. અને માટે ઘણો સારો અભિપ્રાય આપ્યો છે પણ એમાં માત્ર વીસેક પાનાં જેટલા ભાગજ ઇંગ્રેજી ભાષામાં છપાયો છે તેથી બાકીના ભાગને પણ અંગ્રેજીમાં તરજુમા કરી છપવવો એવી મુશ્કેલી થઈ છે. આ મુશ્કેલી સ્વીકારવી કે કેમ તે ઠરાવ કરવા અગાઉ એવા ઇંગ્રેજી પુસ્તકનો ઉડાવ ફેટલો થયો તે જાણવાની ખાઉશ રેવાથી આ ચેરમનને તે વીશે પૂછાવ્યું છે. જેઓ એવું પુસ્તક લેવા તક્યાર હોય તેમણે આ ચેરમનમાં ખજર આપવી જેથી તે વીશેના માહિતી રોમ ખાતે મોકલી આપવામાં આવશે.

જરમનીના માલના ભાવમાં છેલાં ત્રણ વરસથી ચાલુ વધારો થતો રહ્યો છે. ત્યાં દેશમાં જુદી જુદી ચીજ જે પ્રમાણમાં વપરાતી હોય તે પ્રમાણમાં લઈ તેની કીમતને સરવાળો કરવામાં આવે અને તે પછી જુદી જુદી મુદતે એવા સરવાળા સરખાવવામાં આવે તે ઉપરથી માલના ભાવમાં થતો વધારો કે ઘટાડો જણાઈ આવે. ૧૯૧૩ના વરસમાં સહેલા ભાવના સરવાળાની સરખામણીમાં છેલા ત્રણ વરસ દરમિયાન ભાવ ફેટલા વધારે રહ્યા છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.

	દેશમાં બનતી ચીજોના	પરદેશથી આયાત થતી ચીજોના	બેઠ મળીને
૧૯૧૩ માં સરેરાશ	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦
૧૯૧૯ બન્યુઆરી	૨૫૮	૨૮૮	૨૬૨
“ જુલાઈ	૩૪૧	૩૫૫	૩૪૮
૧૯૨૦ બન્યુઆરી	૮૬૧	૨૭૩૧	૧૨૫૬
“ જુલાઈ	૧૨૬૦	૧૮૮૮	૧૩૬૭
૧૯૨૧ બન્યુઆરી	૧૧૬૨	૧૮૨૩	૧૪૩૮
સપ્ટેમ્બર	૧૬૫૨	૨૬૪૩	૨૦૬૭
૧૯૨૨ બન્યુઆરી	૩૩૮૮	૫૦૭૫	૩૬૬૫
ફેબ્રુઆરી	૩૭૧૬	૫૩૪૩	૩૮૮૭

હુનિયાના જુદા જુદા દેશોમાં વેપારની ત્યા નાજાં સંબંધી શી સ્થિતિ છે તે દર્શાવનાર રીપોર્ટો ઇંગ્લેન્ડનાં ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ ઓવરસીઝ ટ્રેડ તરફથી બહાર પાડવામાં આવ્યા છે. તેમાં નીચે જણાવેલા દેશોમાંથી પ્રત્યેક માટે જુદો અંક છે જેની ઠીમત તેની સામે દર્શાવી છે.

ચીલી	(ડીસેમ્બર ૧૯૨૧)	૨ શી ૬ પે.
કોલંબીયા	(સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી.
જરમની	(માર્ચ ૧૯૨૨)	૫ શી.
ગુટેમાલા	(ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨)	૧ શી.
હંગરી	(માર્ચ ૧૯૨૨)	૧ શી.
ઇટલી	(ડીસેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી. ૬ પે.
હોલેન્ડ	(ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨)	૧ શી. ૩ પે.
નોર્વે	(ડીસેમ્બર ૧૯૨૧)	૨ શી. ૩ પે.
પેરુવે	(સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી. ૩ પે.
પીઝ	(અક્ટોબર ૧૯૨૧)	૧ શી. ૩ પે.
સર્વિયા	(એપ્રિલ ૧૯૨૧)	૧ શી.
સ્વેન	(ડીસેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી. ૬ પે.
સ્વીડન	(માર્ચ ૧૯૨૨)	૧ શી. ૬ પે.
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	(ડીસેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી. ૬ પે.
ટર્કી	(ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨)	૧ શી.
ઉરુગ્વે	(નવેમ્બર ૧૯૨૧)	૧ શી.

મનાઈ—આસ્ટ્રેલીયાની સરકારે ઇંગ્લેન્ડનાં ઇસ્ટર્ન નોટીફિકેશન નં. ૫૨ નથા પડ માં જણાવ્યું છે કે ધાતુઓ, તેની મેગાપીઓ, ખનિજ પદાર્થો અને મોતું એટલી ચીજોની નીકાશ માટે મનાઈ કરવામાં આવી છે ત્યારે હાલની ધાતુઓની નીકાશ સરકારના વેપાર ખાતાના પ્રધાનની રજા મેળનીને ઘડી શકશે.

ઇંગ્લેન્ડ—ઇટલીની સરકારે ખાંડના વેપારનો ઇંગ્લેન્ડ તા. ૧ હી આગસ્ટ ૧૯૨૨ થી રદ કર્યો છે.

ઇંગ્લેન્ડ લેવાયો—ઉરુગ્વેની સરકારે હાડની પેદાશ આયાત તથા વેચાણ માટેનો ઇંગ્લેન્ડ પોતાને હાથ રાખવા માટેનો ધારાનો ખરડો રાજસભામાં હાખત કર્યો છે. આયાર સુધીમાં જેનની પાસે હાડ હોય તેમણે તેનું હીવસમાં તે વેચ્યો નાંખવો. તે પછી હાડ રાખવા માટે કર આપવો પડશે આયાત માટે પછુ અમુક કર તથા રજા આપવામાં આવશે. હાડની પેદાશ કરતા માટેના કારખાનાં સરકાર ડર લેશે. હાડની પેદાશ માટે માલ જોઈએ તેવો સરતો ન મળી શકે ત્યારે અરવા પેદાશ કરતાં વધારે ઉઠાવ થવાથી કોકોનો માગણીને પહોંચી વળવાને સરકાર અશકત થઈ પડે ત્યારે પરદેશથી વાનર જહાને હાડ આયાત કરવાની રજા સરકાર આપી શકશે.

જકાત વધી—ફ્રાન્સમાં “મોલ્ટ” અર્થાત જુવારની આયાત ઉપરની જકાત પંદર ટકા જેટલી હતી તે વધારી ૩૦ ટકા જેટલી તા. ૩ મે ૧૯૨૨થી કરવામાં આવી છે.

જકાત નંખાઈ—માર્ટીનીકના ટપુમાંથી ખાંડ તથા ગોળનો નીકાશ ઉપર તા. ૩ જુન માર્ચ ૧૯૨૨ થી જકાત નખાઈ છે.

નીકાશ માટે પરવાનગી--સ્પેનની સરકારે ત્રીસ હજાર ટન બટાટાની નીકાશ માટે પરવાનગી આપી છે પણ તે માટે નીકાશ કરનારે દર ટને દસ પેસેટા લેખે જકાત આપવી પડશે. એજ પ્રમાણે દર સો કીલોસ દીઠ એક પેસેટા જેટલી જકાત આપીને ૨૫૦૦૦૦૦ મસુરની દાળ નીકાશ કરવા માટે પણ પરવાનગી આપી છે.

જકાતમાં ફેરફાર--દક્ષીણ આફ્રિકામાં આયાત તથા નીકાશ માટેની જકાતમાં ફેરફાર કરવા સંબંધી હકીકત તા. ૫ મી મે ને દીને ત્યાંની પાર્લિમેન્ટ સન્મુખ રજુ કરવામાં આવી હતી તેમાં એવું છે કે સીગારેટની આયાત ઉપરની જકાત દર રતલે એક શીલીંગ હતી તે વધારીને ૩૩૩ શીલીંગ જેટલી રાખી છે. બીજી જાતની તંબાકુ ઉપરની આયાત જકાત એાછી કરી છે. ધાબળીયોની આયાત ઉપરની જકાત વીસ ટકાની હતી તેને વધારીને પચીસ ટકાની રાખી છે. બ્રિટીશ બનાવનારાઓ પાસેથી આવી હોય તો તે ધાબળીયો ઉપર ત્રણ ટકા જેટલી રકમ વળતર તરીકે પાછી આપવામાં આવશે. ખેળ (સ્ટાર્ચ) ઉપરની જકાત વીસ ટકા જેટલી હતી તેને બદલે દર રતલે એક પેન્સ જેટલી રાખી છે. હુડીના ભાવની વધઘટને પહોંચી વળવા માટે એમાં એવી ગોઠવણ છે કે જ્યારે અમુક માલની આયાત સ્થાનિક ઉદ્યોગોને હાનીકરતા છે. એમ લાગે ત્યારે તે માલની કીંમત સરકાર નરી કરે તેને આયાત થયેલા માલની કીંમત સાથે સરખાવતાં રહેતા તફાવતના પચાસ ટકા જેટલી રકમ જકાત તરીકે લેવામાં આવશે.

જાપાનની સ્તીમરો--જુનીયામાં બુદા બુદા દેશે વચે દરીયા માર્ગે ઉતારુઓ તથા માલની લાવ લઈના કરવાના કામમાં જાપાનની સ્તીમરો કેટલો ભાગ લે છે તે વીશે એમ જણાવવામાં આવે છે કે લગાઘ અગાઉ જાપાનની સ્તીમરો જાપાનનાં બંદરો તથા પરદેશનાં બંદરો વચે ફરતી હતી પણ પરદેશનાં બંદરો વચે પહોંચાડવાનું કામ કરતી નહીં હતી. હવે તેો આટલાંટીક મહાસાગરમાં જાપાનીઝ સ્તીમરો માટે ભાગે ફરતી હોય છે. આસ્ત્રેલીયાના ઘઉં, સાગોનના ચોખા, અને કેટલોક અમેરીકન માલ આ વરસે જાપાનીઝ સ્તીમરોમાં ચાલ્યો હતો પણ એ લાવ લઈનાનું કામ પુરું થયું એટલે એવી મોટી સ્તીમરોના શા હાલ થશે તે વીશે ચીંતા થવા લાગી તે વેળા ઉત્તર અમેરીકાનાં પેસીફિક મહાસાગર તરફનાં બંદરોથી યુરોપનાં બંદરોએ ઘઉં લઈ જવાનું કામ જાપાનીઝ સ્તીમરોએ ભેળવ્યું. હાલમાં તો ૪૦ પેન્સ સુધીના દરે સ્તીમરો ફેરવવા માટે મીજ કઈયુન કૈશા, કાવાસાકી કીસેન કઈશા, કોકુસાકીસેન કઈશા વગેરે સ્તીમર કંપનીઓએ અમેરીકન લેપારીઓ સાથે કંત્રાકટ કર્યો છે. મીયુમાઝ, કીકુકુમાઝ, વેન્કુવરમાઝ વગેરે નવ સ્તીમરો એમાં સોકાઈ છે. જો ઘઉંની નીકાશ વધારે થશે તો બીજી પણ મોટી સ્તીમરો એ કામમાં વપરાશે.

પ્રદર્શન "ગ્રેગ ઇન્ટરનેશનલ એમ્પલ્સ શેર" નામનું પ્રદર્શન તા. ૩ જી થી તા. ૧૦ મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ભરાવાનું છે. તેને લગતી વીગત એમ્બરને મળી છે. એચારલો-વાકયાનાં રાજ્ય તરફથી અહીં રહેતો કેનસલ આ વીશે વધુ ખબર જોઈતી હશે તે પુરી પાડશે એમ જણાવવાની અમને વીનંતી કરવામાં આવી છે.

ચીચેન્બર્ગ ખાતે પણ ઇન્ટરનેશનલ ફેર તા. ૧૦ મી થી તા. ૨૦ ઓગસ્ટ સુધી ભરવામાં આવનાર છે. વધારે વીગત આ એગ્ગરમાંથી મળી શકશે.

કાચ તથા માટીનાં વાસણો બનાવવાનો ઉદ્યોગ બ્રાઝીલમાં ખીલતો જાય છે. ૧૯૧૩માં ત્યાં પરદેશથી ૨૭૩૫૮ ટન જેટલો એ માલ આયાત થયો હતો જ્યારે હવે તે આયાત ૬૨૧ હજાર ટન કરતાં પણ ઓછી છે. ગયે વર્ષે એ આયાત ૬૮૩૦ ટન જેટલીજ થઈ હતી. લડાઈ અગાઉ એ માલ પુરો પાડનારાઓમાં મુખ્ય સ્થાન જરમનીનું હતું અત્યારે એ માલ મોટે ભાગે યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી આવે છે. ક્રાન્સ અને બેલ્ગિયમથી પણ થોડા માલ. ત્યાં જાય છે.

આયોડાઇનની પેદાશ—દક્ષીણ અમેરીકાનાં ચીલી રાજ્યમાં નાઇટ્રેટ બનાવનારી વેદીઓ ધણી છે તેમાંથી કેઈપણ મોટી પેદીને આરડર મળે તો આખી દુનીયાને ભેંધએ તેટલો આયોડાઇન બનાવી આપે. પણ એ બનાવનારાઓ એની કીંમત વધારવા માટે પેદાશને અચુક હદમાં રાખવાનો આપ કગી બેસ છે અને આયોડાઇનને માટે વધારે લેવાળી જગાડવાના હેતુથી એનો ઉપયોગ કરવાની નવી નવી રીત શોધવા માટે ઇનામો આપે છે. ચીલીથી આયોડાઇનની નીકાશ ૧૯૧૩ માં ૫૧૩૪૪૦૦ મેટ્રીક ટોનની હતી. ૧૯૧૬ માં તે વધીને ૨૧૬૨૭૯૩૬ મેટ્રીક ટોન થઈ હતી. તે પછી એની નીકાશ ઘટી છે અને ગયે વર્ષે માત્ર ૯૯૬૧૧૩૨ મેટ્રીક ટોનની કીંમતનો આયોડાઇન નીકાશ થયો હતો.

સ્લીમરોનું નુર-ઇલમનો ૩ ઇન્ચ અને યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખાતે લઈ જવા માટે નુર અનુક્રમે ૨૫ અને ૩૫ શીર્ડીંગ નકી કરનારાં કટ્ટાકટ સ્લીમરવાળાઓ અને ૩. અઢાવનારાઓ ગયે થયાં છે. અમેરીકન રેલવેવાળાઓ ૩ ની લાવલેઇન માટેનું નુર વા. ૨૫-૭-૨૨થી વધારવાના હતા. વધારે વીગત જાહેર થઈ નથી.

કાર્ડ માટેનું પોસ્ટેજ—ક્રાન્સનાં ટપાલખાતાંએ એવું ઠરાવ્યું છે કે જે કાર્ડની એક બાજુપર માત્ર ચીત્ર હોય અને કાંઈપણ લખાણ ન હોય અને બીજી બાજુએ અરધા ભાગમાં શીરનામું અને અરધા ભાગમાં બીજું કાંઈપણ લખાણ હોય એવાં પોસ્ટ કાર્ડ ઉપર માત્ર દસ સેન્ટીમ્સ લેખે પોસ્ટેજ લેવાશે જોથી એવાં કાર્ડને ઉપયોગ વધે અને તે બનાવવાના ધધાને હિતજન મળે. વળી બીલ્ડ, રીમીટ, વગેરેને ખુલાં કવરમાં (યુક પોસ્ટની માફક) મોકલે તો ૨પને કંઠાણ પંદર સેન્ટીમ્સ જેટલુંજ પોસ્ટેજ લેવાશે વળી પોસ્ટ ઓફીસના શીરનામા પર પોતાના બધા કાગળો મંગાવનારા વેપારી મુસાફરો વગેરે માટે પોતાને ઘર કે ઓફીસ કે કારખાનાના શીરનામે પત્રો મંગાવનાર કરતાં પાંચ સેન્ટીમ જેટલો ઓછો દર લેવામાં આવશે.

વેનીઝુવેલામાં કોલસાની ખાણો માત્ર અચુક ભાગોમાંજ આવેલી છે. વીલાગો વીસ્વાર ૪૦ ચોરસ માઇલ જેટલો છે તેમાંથી ૫૬ લાખ ટન કોલસો મળવાની આશા છે એ ખાણો સરકારની માલિકીની છે અને અગાઉ તો તેમાંથી કોલસો કંદાવવાનું કામ કંપનીઓને મેંપનામાં આવતું હતું પણ હવે તો એ કામ સરકારી ખાતાં મારફતે કરવામાં આવે છે.

કેનેડાનો વેપાર—ગયા મે માસમાં થયેલી કેનેડામાં આયાત ૬૬૧૨૧૦૦૦ ડોલરની કીંમતની થઈ હતી જે ગયે વરસે મે માસમાં થયેલી આયાત કરતાં ૨૩૮૧૦૦૦ ડોલર જેટલી ઓછી છે. કેનેડાની નીકાશ ૬૯૧૪૬૦૦૦ ડોલરની કીંમતની હતી ગયા વરસની સરખામણીમાં તે ૬૫૯૩૦૦૦ ડોલરનો વધારો બતાવે છે. ગયે વરસે વેપાર ણાકીમાં ૮૯૪૬૦ ડોલર જેટલું દેવું હતું તેને બદલે આ વરસે વેપાર ણાકી ખાતે ૩૦૨૫૦૦ ડોલર દહેણ થયા હતા.

ચર્ચા પત્રો.

હતી સ્ટીમરોની જરૂર.

લેખક

ગુલાબચંદ મુ. બાવીશી, હેડમાસ્ટર.

ધી શીયા ધ. ધ. આગાખાન અંગ્રેજી સ્કુલ.

દારેસલામ, આફ્રીકા.

સ્ટીમરોમાં હિન્દી લોકોને તેમજ ગોવાના પ્રાંતને માટે ઉંડા ફાળકા સંખ્યામાં આવેલા હોય છે જેમાં ઠાસો ઠાસ સમાન, અને સાથે સાથે હિન્દી સ્ત્રી પુરુષોને ભરવામાં આવે છે અંદર દવા આવવા માટે બહુ વુચ સાધનો સંખ્યામાં હોય છે. દર ૨૪ કલાકે ઠેક લોકો બહુ ભરતે માફ કરવા આવે છે. અંદરથી પાણી જવા માટે ખાસ કાંઈ સાધન નેવાતું નથી. એક ફાળકામાં લગભગ ૧૫૭ ઉપગ્રંથ માણસો બેસી શકે છે. ફાળકા સફાઈત મેદાન જેવા હોય છે. નરનારી એકબીજાને ગમે તેવી હાલતમાં ભેળ શકે છે.

પૂર્વ આફ્રિકાની મહારી બે મુસાફરી કરવાનું હું અમુક પ્રકારના તોફાની હમકલા ભેળ ક્યો છું અને જો આપોઆપ તે સમાધાન લાયક તે કેવું લખું કર સ્વરૂપ પકડે તેની મને ખાતરી થઈ ચુકી છે. તેવા સંકટના સમયમાં શું કરવું ?

એક વખતની મુસાફરીમાં મહારી સાથે રેવ. એડ્વિસન પસંદ હતા. કેપીનમાં ડેપુટીશન લઈને હું ગયો હતો. કમનસીબ આગતો સ્લુ કરી હતી. જરાબમાં હિન્દીની સ્ટીમરો થતાં ફરજ દર પરી, કે મળે જખાંડું હતું.

નીમગમાં અમલદારો વરીકે, કેપ્ટન અને ચીફ એક્સીસર હોય છે. કારકુનો ઘણે ભાગે હિન્દી હોય છે. આ એક સહવત્સુ રચાન લેખાય ખરું. પણ આ અધિકારી સાહેબો મેકન કલાસના કુશાદે વિભાગમાં બીરાજેલા હોય છે. હિન્દી લોકોની ફાળકા વિગેરેમાં તપાસ કરવા માટે, ભાગ્યેજ કારકુન કે ચીફ એક્સીસર નાંચે આવે છે. આને ગટત ગણી શકાય ખરી ?

વળી ઉપરના ભાગમાં દવાખાતું સંખ્યામાં આવેલું હોય છે. પણ ડોક્ટર સાહેબ હમ્મેશા ઉપસ્ટપકેની પણ તપાસ કરવા પધારતા નથી. તેઓ શું હમ્મેશા ન પધારે ?

કેપ્ટન સાહેબના તો દર્શને દુર્લભ !! ત્યારે મારામારી, બલાકાર, ચોરી કે ગામગાળી થાય ત્યારે ફરિયાદ કરવા કેની પાસે જવું ? અંગ્રેજી ન જાણતા હોઈયે તો !! કોઈ સ્ત્રી લાજ હુંડાતી હોય ત્યારે અચાનક ખબર કેને આપવા ? ફાળકામાં જામડમાં કે ચાલીમાં બચકર ભેખમ કે સંકટ આવી પડે ત્યારે શું કરવું ? ચેતવણી આપવા માટે કયા સાધનનો ઉપયોગ

માસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કરવો? આ પ્રશ્ન મહારી અદ્ય દૃષ્ટિએ અગત્યનો જણાય છે કારણ કે એના સંકટના સમયમાં કંઈ સાંકળ ખેંચવી?

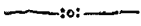
ભર દરીયે સ્ટીમર ઉભી ન રાખી શકાય હશે ન રહી શકે, પરંતુ આકુ સ્ટીમરે દરેક પતાવટ તો યથજ શકે. પણ સાંકળ ક્યા? ચેતવણી અને બચાવના માધન ક્યાં ?

સેકન્ડ કે ફર્સ્ટ ક્લાસમાં અને સેલુનોમાં, ત્રીજા વર્ગના ડેક પેસેન્જર્સ જતાં બહીએ અને લામા કરાએ કે કપડાં પણ એવા ગંદાં પહેરેલા હોય છે કે ઉપર જવાને માટે લાયકાતનું પ્રમાણ પત્ર પણ આપણે સ્વચ્છતા અને સુધડતાથી દેવું પડે છે અને નેતિક હિમ્મત રાખવી પડે છે. એ ન હોય તો ઉપર ન પણ જઈ શકીએ સફાઈ તો દેહની હોવીજ જોઈએ.

એજન્ટસ સંકટના સમયે બચાવ શોધવા માટે કાંઈક ગોઠવણ કરવાનું ધ્યાનમાં લેશે તેવી આશા છે.

દરીયાઈ મુસાફરી એ, જીવનના સાહસની ધન્ય પળોમાંની, એક પળ છે.

અસ્તુ.

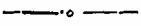

વાણિજ્યમાં ઉત્તેજનની આવશ્યકતા.

લેખક;

ગુલાબચંદ મુ. બાલિશી, હેડમાસ્ટર,

ધી શીયા ઇ. ન. આગાખાન શુ. અંગ્રેજીસ્કુલ, હારેસલામ આફ્રિકા.

લાખો અને કરોડો રૂપીયાનો વેપાર કરે તે વેપારી કહેવાય, ૨૫ રૂપીયાનો માલ સાચવીને બેઠેલો તે પણ વેપારી, અને ૧૦ બીડીનો વેપાર કરી ખાય તે પણ વેપારી કહેવાય કદાચ તેઓની સ્વતંત્રતા ઉપર નજર નાખીએ તો નહાના મોટા વેપારીઓ છે, તેમ કહી શકાય, પરંતુ વેપારની લાવના અને લક્ષણમાં મહાન તફાવત છે અને એ તફાવતની અંદરજ આવકવતવકની નિશાનીઓ સમાયેલી છે.

યુરોપમાં કોઈ મનુષ્યને વેપાર કરવો હશે, અથવા હુન્નર કે કૃષિનું કામ શીખવા જવું હશે, તો ઉત્તેજન મળશે, અને દિશાએ સુદ્ધા પડે બતાવવામાં આવશે, ન્યાયે આપણામાં, તે વસ્તુસ્થિતિ હજી આ ૧ પહેાચી નથી અદ્યન કે.ઈ કોઈ સ્થળે, રાજ્ય તરફથી કે ખાનગીમાં, અમુક ગૃહસ્થ તરફથી યુરોપ, જાપાન કે અમેરીકા જવા માટે પ્રાયઃ ખર્ચ મળતું હશે. પરંતુ ખાનગીમાં અમુક પ્રકારની શર્તો હશે, અને એ શર્તો લવિશ્યમાં પાળવાની પસંદગીએ એ કરાવાતું હશે. ને શર્તો સિવાય સાહાય મળતી હોય તો તો અવે ધન્યવાદને પાત્ર છે. પણ આ બહુ જુજ હશે. મેટ્રીક કે બી. એ. સુંધી અભ્યાસ કર્યા બાદ ઉદરપૂર્ણાર્થે, નોકરી, ગુલામી જીવન ધારણ કરવાના તાલાવેલી લાગીજ રહી હોય. શરૂઆતથીજ ઉત્તેજન આપી વ્યાપાર કે હુન્નરના બીજ સારા વિદ્યાર્થીઓના હૃદયમાં વાવવામાં ન આવેલા હોય, તે કેવી રીતે અન્ય વસ્તુ શોધી કે પસંદ કરી શકે? આમ પરિસ્થિતિ છે. કહો, એવા સંયોગોમાં આપણો દેશ કંઈ રીતે ઉચ્ચત્તર સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી શકે?

આપણા દેશમાં તો કોઈ વેપાર કરવાની મહત્વાકાંક્ષા કરે, અને કોઈ પાસે મદદ માગે તો મળે નહીં. પરંતુ તે ખીચારાની ઉલટી ધર્યાં કરે અને હાથ રીતે તે વેપારી નાબુદ થાય તેની ગોઠવણ કરે. કોઇને મદદ દેવાની તો 'વાતજ' નહીં. હુન્નર વિગેરેના કામકાજમાં પણ મદદ દેવાની ખીલકુલ વાતજ નહીં. એવી રીતે આપણે આપણા દેશની, ઉન્નતિની આશા વાણિજ્યના દષ્ટિ બિન્દુએ કેવી રીતે રાખી શકીએ? તો હવે શ્રીમંત વેપારી ગૃહસ્થોએ યથાશક્તિ ઉત્તેજન નહાના નહાના ધંધાદારીયોને દેવાની આવશ્યકતા છે.

વેપારીયોએ અરસપરસ મદદ કરવી, તે એક બીજાની ફરજ છે, અને વેપારમાં ઉત્તેજન આપવું તે પણ પોતાની મ્હોટામાં મ્હોટી ફર્જ છે.

વેપારમાં અરસપરસ દિલ થાય, એટલે રાષ્ટ્રની આર્થિક આબાદી વેદાસર થવાની.

અસ્તુ.

વેપારી વિષયો.

હુનીયામાં રૂનો ખપ.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનાં વેપાર ખાતાંએ ઘણી વખાસ ઠીને તૈયાર કરેલી યાદીમાં જણાવ્યું છે કે તા. ૩૧-૭-૨૨ને દીને અખર થતા વરસમાં કુલ ૨૧૦ લાખ ગાંસડી જેટલો લેણવ હુનીયાનાં બુદ્દા બુદ્દા દેશોમાં થયો. ગયે વરસે થયેલી કુલ પેદાશ કરતાં સાઠ લાખ ગાંસડી જેટલો એ વધારે છે. રૂની પેદાશ તથા તેનો વપરાશ એ બેના આંકડાની સરખામણી આપી છે:—

	પેદાશ	(લાખ ગાંસડી) વપરાશ
૧૯૦૮-૯	૨૦૦	૨૪૦
૧૯૦૯-૧૦	૧૯૦	૨૧૦
૧૯૧૩-૧૪	૨૨૦	૨૨૦
૧૯૧૪-૧૫	૨૪૫	૨૧૦
૧૯૧૫-૧૬	૨૨૦	૧૮૭
૧૯૧૮-૧૯	૧૭૫	૧૭૦
૧૯૨૦-૨૧	૨૧૦	૧૭૦
૧૯૨૧-૨૨	૧૫૨	૨૧૦

લગાઈ દરમિયાન રૂનો વપરાશ એની પેદાશ કરતાં એછો હોવાથી માલ શીક્ષીકમાં વધવા માંડયો તેને પરીણામે ૧૪૦ લાખ ગાંસડી તા. ૧-૮-૨૧ને દીને એકઠી થઈ હતી. આજ વરસની સ્થિતિ નીચે દર્શાવી છે.

પ્રાકન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો કયાં જોવા મળશે?

(રતલ ૪૭૮ની દરેક એવી ૧૦૦૦ ગાંસડી)

	અમેરિકન	હુનીયામાં બધી જાતનો
	રૂ	કુલ રૂ
તા. ૧-૮-૨૧ ને દીને આગલી બાકી	૯૩૫૧	૧૪૧૩૫
૧૯૨૧નો પાક	૭૬૫૪	૧૫૧૬૭
કુલ	<hr/>	<hr/>
	૧૧૩૦૫	૨૯૩૩૨

તા. ૧-૮-૨૧ થી તા. ૩૧-૩-૨૨ સુધીમાં વપરાશ	૮૭૬૯	૧૪૯૦૩
---	------	-------

બાકી તા. ૧-૪-૨૨ ને દીને	૮૫૩૬	૧૪૪૨૯
તા. ૧-૪-૨૨ થી ૩૧-૭-૨૨ સુધીમાં વપરાશ	૪૨૪૫	૬૯૯૧

તા. ૧-૮-૨૧ ને દીને બાકી રહેશે ૪૦૯૧ ૭૯૧૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં સ્થિતી કેવી છે તે નીચે આપેલી વીગત પરથી સમજાશે;—
(૧૦૦૦ ગાંસડી)

તા. ૧-૮-૧૯૨૧ ને દીને શીલકમાં પડેલી	૬૫૩૪
આયાવ તા. ૧-૮-૨૧ થી ૩૧-૩-૨૨	૧૨
નવા પાકની આગી	૭૬૭૭

	કુલ છતાં	૧૪૮૨૪
બાકી નીકાશ (તા. ૩૧-૩-૨૧ સુધીમાં)	...	૪૧૬૭

	બાકી	૧૦૫૨૭
બાકી વપરાશ (તા. ૩૧-૩-૨૨ સુધીમાં)	...	૪૦૦૨

	બાકી	૬૫૨૫
--	------	------

આ આંકડામાં તા. ૩૧-૩-૨૨ થી ૩૧-૭-૨૨ સુધીમાં હુનીયામાં રૂનો વપરાશ કેટલે
યશે તે વીશેના આંકડા માત્ર અડસટાથી આપેલા છે તે અડસટો કેટલો બશે પર છે ;
જોવાનું છે.

કેનીયામાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

આ ઉદ્યોગ માટે વપરાતી ચીજોમાં લાકડામાંથી બનાવેલો માવો મુખ્ય છે. ત્યાં વિશાળ જંગલ હોય ત્યાં તે માટે અતુકુળ લાકડામાંથી એ માવો બનાવાય છે તેથી જંગલમાંથી એ બતનાં લાકડાં મેળવવાનું સાધન એ ઉદ્યોગ માટે બહુ કીમતી ધર્મ પડ્યું છે. પુવ આફ્રીકાના કેનીયા સંસ્થાનમાંથી એ માલ મળી શકે કે કેમ તે વીશે વારંવાર પુછપરછ થતી હતી તે ઉપરથી ઠરવામાં આવેલી તપાસ ઉપરથી ત્યાં એ માવો મેળવવાના સાધ. ઘણાં સારાં છે એમ લાગ્યું છે. ત્યાની સરકારે તે માટે ટેન્ડર માગ્યાં હતાં. તેની શરતો એવી હતી કે જંગલમાંથી પોતાને જોઈએ તેવાં લાકડાં કાઢીને હવામાં સુકવવાં. તે પછી તેનું જે વજન થાય તે ઉપર અમુક રકમનો કર આપનારને એ માલ લેવાનો ઇનકાર વીસ વરસ માટે મળશે. એ રકમ તરીકે ઓછામાં ઓછી દર ટન ટીક બે શીર્ડીંગ લેવામાં આવશે. તેટલો અથવા તેથી વધારે ભાવ આપવાની ઇચ્છા હશે તેનાં ટેન્ડર લેવામાં આવશે અને જેનું ટેન્ડર વધુ ભાવનું હશે તેને ઇનકાર મળવાનો વધારે સંભવ રહેશે. ત્યાં કીકુયુ પ્રાંતમાં ચાળીસ હજાર ટન અને મહ પ્રાંતમાં વીસ હજાર ટન માવો દર વરસે મળવાની વકી છે. પહેલા પાંચ વરસ માટે એ રીતે જે થાય તે રકમને બદલે દર વરસે સો પાર્સેન્ટ લાઈસન્સ ફી પડશે. છઠે તથા સાતમે વરસે પાંચસો, આઠમે વરસે એક હજાર, અને નવમે વરસે બે હજાર પાર્સેન્ટ લાઈસન્સ ફીના આપવા પડશે. કરની રકમ અને લાઈસન્સ ફી બેમાંથી જે રકમ વધારે હશે તે આપવી પડશે. ઇનકાર મળ્યા પાંચ વરસ પછી દર વરસે દસ હજાર ટન અને પહેલાં દશ વરસ પછી દર વરસે વીસ હજાર ટન માવો બનાવવો પડશે. જંગલમાં બાંધુના જઘાનો એક પછી એક વીલાગ કાપવા દેવામાં આવશે. કપાયેલા વીલાગને તે પછીનાં દસ વરસ સુધી અડકવા દેવામાં આવશે નહીં. આવી શરતોથી ટેન્ડર ગઈ તા. ૧-૪-૨૨ સુધીમાં મળે એવી રીતે માગવામાં આવ્યાં હતાં. પણ કેન્યામાં એ બે શીવાય ખીલ જુલાઓમાંથી વધારે સારા બાળુ મળી શકે તેમ છે. કેનીયાના પર્વતની કળતી ખાલુઓ ઉપર બાળુના ઝાડનો પુષ્કળ વીસ્તાર છે; પણ ન્યેરી રેલ્વે બંધાય ત્યાં સુધી એના ઉપયોગ કરીને લાલ ખાટવાનો સંભવ નથી; કારણ કે માલની લાવ લઈએ માટેનો ખર્ચ ઘણો વધી જાય. કાગળનો ઉદ્યોગ ખીલવવા માટે જોઈતી ચાપલુ કેનીયામાં મેકવાના સંબંધમાં ત્યાંની સરકાર સાથે કેટલોક પરિવ્યવહાર આ ટેન્ડરે માગવા અગાઉ આવ્યો હતો પણ તે રીતે નાણાં રોકવા માટેની શરતો સરકાર કબુલી શકે એવી ન હતી. આવી યોજનાઓ માટે ટેન્ડર માગીને સામાન્ય હરીફાઈ ઉત્પન્ન કરવા જતાં લાભ થાય એવી ખાતરી નથી કેમકે એમ કરવા જતાં ખાંડનો ઉદ્યોગ ખીલવવાના પ્રયત્ન ત્યાં નીષ્ફળ થયા છે. આ બાંધુના માવા માટે પણ ટેન્ડરે મંગાયાં તેથી કેટલાંક પત્રો નાસજ થયાં છે.

* * * *

હીંદી રૂની જુદી જુદી ભત માટે લેવાળી.

નામદાર સરકારે નીમેલી ઇન્ડિયન સેન્ટ્રલ, કોટન કમીટીના સેક્રેટરી મી. બી. સી. બટે હાલમાં એક નાનું પુસ્તક બહાર પાડ્યું છે તેનું નામ Demand for various types & Indian Cotton (એટલે કે હીંદી રૂની જુદી જુદી ભત માટે લેવાળી) છે.

હીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઈલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

એની કોમિત નથી. આપી એમાં પહેલાં ૧૮ પાનામાં ચર્ચા છે અને તે પછી આંકડા તથા નકશા છે. દરેક જાતમાંથી કયા નંબરનું સુતર બનાવી શકાય તેની તપાસ લીધા પછી તે નંબરના સુતરની પેદાસ ઉપરથી એ જાતના ૩ માટે કેટલી લેવાળી હોઈ શકે તેની તપાસ એ નાના પુસ્તકમાં લીધી છે. તેમાં એ જણાવે છે કે હિંદમાં સહથી વધારે જરૂર લાંબા તાર નીકળી શકે એવા રૂની છે.

જનીસ ઉપરાંતના નંબરના સુતરની પેદાસ ૧૪૫ લાખ રતલ અર્થાત ૪૨૦૦૦ ગાંસડી જેટલી છે પણ તેને લાયકનો રૂનો પુરતો જથ્થો હિંદમાં બનતો નથી અથવા બનતો હશે તો તેમાંથી થોડો ભાગ હલકા ૩ સાથે લેવાઈ જવાથી આટલા બારીક સુતર માટે નીરૂપયોગી થઈ પડતો હશે જેથી બાકીનો જેટલો એવો ૩ હિંદમાંથી મળી શકે તેટલો ઊર કરતા વધારે નંબરનું સુતર બનાવવા માટે પુરતો થઈ પડતો નથી એટલે યુગાંડાનું અને અમેરીકન ૩ આયાત કરવું પડે છે. એ આયાત ૮૦૦૦૦ ગાંસડી જેટલી થાય છે.

૧ થી ૧૨ નંબરનું સુતર બને એવા રૂની પેદાશ નીચે પ્રમાણે થાય છે:-

	સરેરાશ.	હબર ગાંસડી વધારેમા વધારે.	ઓછામાં ઓછા
અંગ્રાલ ગ્રીંધ	૮૦૮	૧૨૨૫	૫૮૧
ખાનદેશ	૨૭૬	૪૪૫	૧૪૮
મધ્યપ્રાંત (દેશ્યમ)	૧૮૦	૧૮૦	૧૮૦
કોમીલા ખરમા વગેરે	૧	૧૩૩	૬૮
	<u>૧૩૫૮</u>	<u>૧૮૮૩</u>	<u>૧૬૦૭</u>

એ પેદાશમાંથી ૨૩૬૦૦૦ ગાંસડી જેટલો ભાગ ચીનની બહાર જાય છે અને ૫૧૦૦૦૦ ગાંસડી ચીનમાં જાય છે જ્યારે બાકીનો ૬૧૫૦૦૦ ગાંસડી જેટલો રૂનીકાશ કરી શકાય છે. એવી ગીઠાશ વધતામાં વધતી ૧૨૪૦૦૦૦ ગાંસડી જેટલી ઓછામાં ઓછી ૩૫૪૦૦૦ ગાંસડી જેટલી થયેલી નોંધાય છે.

૧૩ થી ૧૫ નંબરના સુતરની પેદાશ કુલ પેદાશના નવ ટકા જેટલી છે. ૧૯૧૮-૧૯માં એ પ્રમાણ ૧૨ ટકા જેટલું હતું. એને માટે કુલ ૩ જોઈએ તેટલું મળી શકે છે મધ્યપ્રાંતના તથા બીજાનું ૩ મોટે નામે એ કરતા વધારે ચહુરતા નંબરનું સુતર બનાવવા માટે નકાસું હોય છે. આ નંબરોનાં સુતરની પેદાશ માટે ૧૮૮૦૦૦ ગાંસડી ૩ ૧૯૨૦-૨૧માં ૫૫૨૫૦૦ હતું જ્યારે “હબર” ના પાકની ઉત્તર લગભગ વીસ લાખ ગાંસડી જેટલી હશે.

૧ થી ૧૫ નંબર સુધીના સુતર માટે એકઠો વીચાર કરીએ તો એમ દેખાય છે કે એ સુતરની પેદાશ માટે ૬૬૫૦૦૦ ગાંસડી જેટલો ૩ જાય છે જ્યારે એને લાયક રૂની પેદાશ નાંચે પ્રમાણે છે:-

ધી ઓમ્ને ટાઇલ માર્ચ ૨૧ બેંક ઓફ, ફ્રાંસ સુબંધ.

	સરેરાશ	હજાર વધારેમાં વધારે	ગાંસડી ઓછામાં ઓછી
બંગાલ સીંધ	૮૦૮	૧૨૨૫	૫૮૧
ખાનદેશ	૨૭૬	૪૪૫	૧૪૮
કોમીલા બરમા વીગેરે	૬૧	૧૩૩	૬૮
બીરાર			
મધ્ય પ્રાંતો }	૮૭૬	૧૨૮૬	૫૧૪
મધ્ય હિંદુસ્તાન	૨૦૫	૩૧૧	૧૧૬
	૨૨૫૬	૩૧૭૮	૧૫૧૦

૧૬થી ૧૯ નંબરના સુવરની પેદાશ હોંદમાં પેદા થતા કુલ સુવરના બાર ટકા જેટલી હતી તેમાં વધારો થવાની વલણ લાગે છે. એને માટે ૨૫૨૦૦૦ ગાંસડી અપે છે. એને લાયકના રૂનો પેદાશ ૮૪૧૦૦૦ ગાંસડી ધારવામા આવે છે.

વીસ નંબરના અથવા તે કરતાં પણ ચહુડવા પ્રકારના સુવરની પેદાશ ૧૯૨૦-૨૧ માં ૩૩૬૦ લાખ સ્વલ જેટલી હતી. રૂમાંથી સુવર બનાવની વેળા તેના પા ભાગ જેટલું રૂ “વેસ્ટ” માં જાય છે તેના થોડાક ભાગ પાછળથી ૮૯૬૬ નંબરના સુવરની પેદાશ માટે કામ લાગી શકે છે પણ એમાંથી કાંઈપણ ભાગ વીસ નંબરના અથવા તેથી ચહુડવા પ્રકારના સુવરની પેદાશ માટે કામ લાગી શકતો નથી. એ પચીસ ટકા સાથે લેતાં કુલ ૧૦૫૦૦૦૦ ગાંસડી જેટલો રૂ મીશોમાં અપે. ગામડાંઓમાં આવો રૂ સુલ ન અપે એમ ગણાયે તો એની ૩૩૮૦૦૦ ગાંસડી નીકાશ માટે ફાજલ પડે. ઇંગ્લીયન કોલન કમીટીના રીપોર્ટમાં ગણવરી જુદી છે એના અડસટ પ્રજાણે ૨૫૦૦૦૦ ગાંસડી નીકાશ માટે ફાજલ પડે; ગામડાંઓમાં ૨૪૨૦૦૦ ગાંસડી અપવાનો અડસટો લઈએ તો બાકી નીકાશ થઈ શકે એવો જથ્થો આંકડાઓ ઉપરથી જેટલો લાગે તેટલો નીકાશ થવા રૂની બરોબર નથો એટલે ગણતરીમાં કાંઈ ભુલ છે; પણ તેનું કારણ એટલું જ છે કે અપ જતાં પેદાશમાંથી રહેતી બાકી ભેઈએ તે કરતા ઓછી ગણી છે. આ કરતા વધારે આધાર રાખવા લાયક ગણતરી માહિતી માટેનાં હાલના સાધનોથી બની ન શકે.

જુદી જુદી જાતના રૂનો નીકાશ જાપાન વયા પુર્વના દેશો ખાતે ફેટલી થઈ હતી તેને લગતા વીગત નીચે દર્શાવી છે!

હજાર ગાંસડી

	૧૯૧૭-૧૮	૧૯૧૬	૧૯૨૦	૨૦-૨૧
બંગાલ-સીંધ-પંજાબ	૭૮	૫૮	૮૪	૧૪૭
પંજાબ-અમેરીકન	૧૭	૬૬	૮૫	૭૦
ઉમરા	૨૧૬	૪૫૭	૪૫૧	૫૨૫
મધ્ય પ્રાંતો	૫૦	૧૨૬	૧૬૬	૧૬૧
ભરૂચ	૬૬	૫૬	૧૦૬	૧૮૮

મેટેલીક શીલીંગના સારી ડિઝાઇન ગમશે કે ?

વેસ્ટર્ન-નોર્થર્ન	૫	૬	૯	૧૩
તીનાવેલી-ઠાંબાઢયા	૩૨	૪૦	૨૧	૩૦
કુમટા ધારવાડ	૯	૧૭	૧૨	૧૪
કોકાનાડા	૬	૪	૩	૬
ધોળેરા	૩૦	૪	૬૩	૧૬
મહીયો	...	૩	૧	૧૮
બારસી-નાગપુર	૮	૨	૮	૬
હાહરાબાદ	૧૦	૭
આફ્રીકન	૨	૨
બીજી ભાતો	..	૪	૧	૯
રીપોર્ટમાં દર્શાવેલી } ગાંસડી-ફૂલ	૫૨૭	૮૫૨	૧૦૩૦	૧૨૧૫
ખરેખર થયેલી નીકાશ	૧૧૧૫	૧૧૦૯	૧૬૫	૧૫૮૯
રીપોર્ટ પુરો પાડનારી				
ચેડીઓની સંખ્યા	૭	૧૦	૧૦	૧૫

જાપાનમાં સુવરના હિલોગની સ્થિતિ.

વરસ	સ્પીલડોનો સંખ્યા	સુવરની પેદાશ, હજાર સ્વલ
૧૯૦૩	૧૨૬૭૯૬૬	૨૮૫
૧૯૧૩	૨૧૬૭૯૨૬	૭૫૦
૧૯૧૯	૩૧૭૯૫૬૮	૧૧૭૫
૧૯૨૦	૩૧૯૧૭૫૩	૧૧૨૮

જાપાનમાં અમેરીકન ફની આયાત હજાર ગાંસડી.

૧૮૯૭	૬૪
૧૯૦૦	૩૨૩
૧૯૦૪	૪૬
૧૯૦૫	૪૩૬
૧૯૦૯	૨૦૯
૧૯૧૦	૯૫
૧૯૧૪	૩૫૩
૧૯૧૬	૫ ૩
૧૯૧૭	૫૩૦

ધી બોમ્બે દામલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફાટ મુબમ્.

૧૯૨૦	૮૭૬
સરેરાશ:—	
૧૮૯૭-૧૯૦૧	૧૭૫
૧૯૦૨-૧૯૦૬	૧૭૨
૧૯૦૭-૧૯૧૧	૧૮૫
૧૯૧૨-૧૯૨૧	૬૭૩

છેવટે મી. બટ્ સારાંશ રૂપે જણાવે છે કે:—

૧ કના પાકનો અર્ધ કરતાં વધારે ભાગ હિંદની જ મીલોમાં ખરે છે.

૨ હોદ્દામાં સુતરની પેદાશનો લગભગ અરધો ભાગ વીસ કરતાં વધારે નબરનો હોય છે અને એ પ્રમાણ વધતું જાય છે. એને માટે ભ્રષ્ટ્ર તોટલો જ હોય છે જેથી નીકાશ માટે બહુ જ ટોડો ફાજલ પાડી શકાય છે.

૩૨ કરતા વધારે નબરના સુતરની પેદાશનું પ્રમાણ ઘટતું જાય છે. હાલ જે પેદાસ થાય છે તેને માટે ૩ મોટે ભાગે આયાત થયેલું હોય છે. નીકાશ કરી શકાય એવો લગભગ બધો ૩ નાના તારનો હોય છે. એ કરતાં વધારે સારી જાતના રૂની નીકાશ માટે વેપાર ગોઠવાયો છે પણ તે માટેનો જથ્થો થોડો હોવાથી અને ૩ ભ્રષ્ટ્ર તોટલો સાફ ન હોવાથી એ વેપાર બહુ વધતો નથી. વીસ કરતા અછડવા નબરનું સુતર ખની શકે એવો ૩ ને પેદા કરાય તો હુનીયામાં ખરે એવો થઈ પડે અને હલકા નંબરને લાયકનો ૩ પરદેશોમાં ખપાવવાની જે મુશ્કેલી કેઈ કેઈ વેળા પડે છે તે મટે. જ્યાર હુનીયામાં રૂનો પાક મોટો હોય છે ત્યાર હિંદના નાના તારના ૩ માટે પરદેશોમાં લેવાની ઓછી રહે છે. ૧૬ ઈંચ તાર નીકળે એવો ૩ પેદા કરવાની કોશિશ કરવી ભ્રષ્ટ્ર કેમકે તવા રૂની પેદાસ હુનીયામાં ભ્રષ્ટ્ર તે કરતા ઓછી છે એવો સાદો ૩ પદા કરી ન શકાય તો પણ હિંદમાં રૂની જાત જેમ સુધરે તેમ વધારે લાભ છે. હલકા નંબરનાં સુતર ખનાવવા માટે ભ્રષ્ટ્ર તે કરતા ઘણો વધારે ૩ હિંદમાં પેદા થાય છે તે જાત વધારે પેદા કરવાથી જે લાભ થાય તે કરતા વધારે લાભ રૂની જાત સુધારવાથી મળી શકે; તેટલા માટે કોઈ પણ ઠંઠાણે હાલના કરતા વધારે હલકો ૩ ઉગાડવાનો પ્રયત્ન થાય તો તેથી હિંદને હાની થવાનો સંભવ રહે.

ધંગલડનો હીંદ સાથેનો વેપાર.

ધંગલડની સરકારે હીંદમાં નીમેલા સીતયર સ્ટેડ કમીશનરે કરેલા રીપોર્ટમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન છે:-

૧૦૨૦-૨૧ ના વર્ષમાં હીંદમાં થયેલી આયાત ૩૩૫૫ કરોડ રૂપયાની હોંમતની હતી ૧૯૨૧-૨૨ માં તે ઘટીને રૂ. ૨૦૬ કરોડની થઈ હતી. ધંગલડથી થયેલી આયાત ૨૦૪ કરોડ ઉપરથી ઘટી ૧૫૦ કરોડ જેટલી રહી હતી. એ ઘટાડો ૨૬ ટકા જેટલો હતો. યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી હોંદમાં આવેલા માલની કીંમત ૩૫ કરોડ પરથી ઘટી ૨૧ કરોડ જેટલી રહી હતી તે ઘટાડો ૩૯ ટકા હતો. જાપાનથી થયેલી આયાત ૨૬ ને બદલે ૧૩ કરોડ જેટલી અર્થાત ૫૦ ટકા ઓછી હતી. દુનિયામાં બધે વેપાર મંદ પડ્યો હતોથી તથા ઘણો માલ શીલકમાં રહેવાથી આવું પરીણામ આવ્યું છે. તેમાં ધ્યાન રાખવા જેવું તો એ છે કે જરમનીથી આયાત થયેલા માલની રકમ જાણ કરોડથી વધી જા કરોડ જેટલી થઈ હતી જેમાં મુખ્ય રંગ, હાર્ડવેર, કાચની ચીજો, લોખંડ તથા સ્ટીલ અને લડાઈ અગાઉ જે માલ માટે હીંદમાં જરમનીએ પ્રતીષ્ઠા મેળવી હતી તેવો પરચુરસ માલ હતો. વેપારમાં અગ્રાણી ગણાય એવી ચીજો મોડલનારાઓમાં મુખ્ય પદ અનુક્રમે ધંગલડ, જાવા, યુનાઇટેડ સ્ટેટસ, જાપાન, જરમની તથા બેન્ગલોર મળે છે.

આયાત થયેલા માલમાં નોંધ લેવા જોગ, મશીનરી અર્થાત સંચાક્રમ તથા મીલો માટેનો સામાન હતો. તેની રકમ ૧૯૨૦-૨૧ મા ૨૨૨૭ લાખ રૂપયા જેટલી હતી. ૧૯૨૧-૨૨ માં તે વધીને ૩૪૨૫ લાખ રૂપયા જેટલી થઈ હતી. તેમાં ૨૮૩૨ લાખ રૂપયાનો માલ ધંગલડથી અને ૪૫૧ લાખ રૂપયાનો માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટસથી આવ્યો હતો. એમાં જુદી જુદી જાતના સંચાક્રમમાંથી નીચે જણાવેલી ચીજોનો આયાત વધી અથવા ઘટી હતી:-

૧૯૨૦-૨૧ માં	૧૯૨૧-૨૨
આયાત	આયાત
લાખ રૂપિયા	લાખ રૂપિયા

કાપડ માટેના સંચા	૩૬૭	૭૬૪
જુટ " "	૨૭૭	૪૩૨
વીજળીક " "	૨૧૬	૩૬૦
બોઈલર	૧૫૬	૨૫૫
ખાણ માટેના સંચા	૩૦	૬૨
તેલની પેટાઈ માટે સંચા	૮	૫૪
પેપર મીલના સંચા	૩૨	૩૪
રાઈસ અને ફ્લોર મીલના સંચા	૫૫	૬૪
લાઈઝં વહેરવાની " "	૧૮	૨૬
ખડના કારખાનાના " "	૧૭	૬૮
ચટ્સ	૧૪	૧૭
પરચુટલુ સંચા કામ	૪૧૩	૬૪૦

ધી બોએ ટાઈલ માટ ૨૧ બેંક સીટ, ફાઈ મંબાઈ

ખેતી માટેના સંચા	૨૬૭૦	૧૦૦૫
ઝેડા શીવવાના ,,	૪૬૫	૨૨૫
ચામડાં કેળવવાના ,,	૮૨૨	૫૮૪
મશીન દુલ્લ	૧૩૮૨૩	૮૪૧૦
આઇસના	૨૨૫૫	૧૫૫૯
શીવવાના તથા ગુંથવાના સંચા	૬૮૦૫	૨૮૭૧
ચાને લગતા સંચા	૩૯૧૦	૨૬૮૬
ટાઇપરાઇટર	૩૬૩૩	૧૫૫૨

અત્યારે મુખ્ય હરીફાઇ ઇંગ્લેન્ડ અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ વચ્ચે છે અને તેમાં પણ ઇંગ્લેન્ડ ટકી રહ્યું છે. જરમન માલની આયાત ૧૭ લાખ રૂપિયાપરથી ૫૫ લાખ રૂપિયાની કીંમતની થઇ હતી જેમાં મુખ્ય ચોખાની મીલ માટેના તથા ખાંડના ઉદ્યોગને લગતું સંચાકામ હતું.

કાર્ટ આયર્ન યાદગર એન્ડ ક્ષીટીંગ્સ ની આયાત ઘટીને ૯૬ લાખ રૂપિયા જેટલી થઇ હતી. એમાં ઇંગ્લેન્ડનો માલ ૭૮ લાખથી ઘટી ૬૮ લાખની કીંમતનો અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનો માલ ૨૫ ને બદલે ૨૬ લાખ રૂપિયાનો હતો.

દીન પેલેટની આયાત ૩૪૦ લાખથી ઘટી ૧૪૦ લાખ રૂપિયા જેટલી રહી હતી. મોટર ગાડીઓ માટેના રબર ટાયરની આયાત ૯૬ લાખ રૂપિયા જેટલી થઇ એમાં ઇંગ્લેન્ડથી ૨૬ લાખ, ઇટલીથી ૧૧ લાખ, અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી ૨૦ લાખ રૂપિયા કીંમતનો માલ આવેલો હતો. જ્યારે આગલે વર્ષે તેની રકમ અનુક્રમે ૩૪, ૪૩ અને ૩૭ લાખ રૂપિયા જેટલી હતી. ફ્રાન્સથી આવેલો માલ ૨૨ લાખ રૂપિયાનો હતો જે આગલે વર્ષે માત્ર ૧૪ લાખ રૂપિયાની કીંમતનો હતો.

કોલસાની આયાત લગભગ પછી પહેલીજવાર અગત્યની થઇ પડી છે. છેલ્લાં વર્ષ વર્ષોની સરખામણી નીચે આપી છે:-

	હજાર રૂ.
૧૯૧૯-૨૦	૧૧૯૬
૧૯૨૦-૨૧	૨૬૧૭
૧૯૨૧-૨૨	૫૭૮૦૧

૧૯૨૨ માં કુલ ૧૪૮૯ હજાર ટન કોલસો આવ્યો હતો જેમાંથી ૭૦૫ હજાર ટન ઇંગ્લેન્ડથી, ૩૩૯ હજાર નાવાલથી, અને ૨૬૮ હજાર ટન પોર્ટુગીઝ ઇસ્ટ આફ્રીકાથી આવેલો હતો તેની કીંમત અનુક્રમે ૨૯૨ તથા ૧૨૫ અને ૧૦૧ કરોડ રૂપિયાની હતી.

હીંદી ખાણોમાંથી કોલસાની પેઢાશ ઘટી છે અને સ્તીમરનાં તથા રેલ્વેનાં તુરનાં ઘર ભારે છે તેથી પરદેશી કોલસાની આયાત વધશે.

ટકીનો વેપાર.

(ગયા અંકથી ચાલુ)

આયાત થયેલા માલમાંથી ઘણા ભાગ તે પાછો બીજા કોઇ દેશ ખાતે નોકાશ થઇ જાય છે. કુલ નીકાશમાં વધારે માલ એ પ્રમાણે પરદેશથી આવેલો અને ફરીથી નીકાશ થયેલો હોય છે કેમકા ખનેલા માલની નીકાશ એ કરતાં ઓછી થાય છે.

આયાત જ્યારે ૮૫૨ લાખ પાઉન્ડની હતી ત્યારે નીકાશ માત્ર ૬૮ લાખ પાઉન્ડ જેટલી હતી જેમાં નીચે જણાવેલી ચીજો મુખ્ય હતી:-

દીવાલને માટે ટાઇલ્સની ફેન્સી છેલ્લી ડીમાંદનાં એકાદ કે :

લાખ પાઈડ

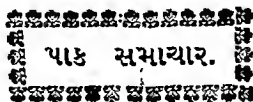
વંબાકુ	૨૩
સુકાં ફળ	૧૦
બાળવાના પદાર્થો	૧૫
ઉન	૫૦
ઓલાઈલ ઓઈલ	૩૦
કાચાં તથા અર્ધ કેળવેલાં ચામડાં	૮
ચેશમ	૫૦
કાગળ ચીથરાં વગેરે	૮૦
રૂ-કાપડ	૪૦
અગ્રીણ દવાઓ રસાયણીક પદાર્થો	૩
બીજી ચીજો	૧૧

એમા બુદ્ધા બુદ્ધા કેશોનો હીસો નીચે પ્રમાણે હોતો:—

હજાર પાઈડ

ધ'લંડ	૭૩૫
ફાન્સ	૭૦૦
લીસ	૬૦૦
હોલ્લંડ	૧૬૫૬
મદદી	૬૦૦
મજબૂત	૪૫૦
ચમેરીકા	૪૦૦
રૂમાન્યા	૭૬૨
બર્ગેરીયા	૩૪૨
બાટુમ	૪૭૫

હોલેંડમાં જે માલ જાય છે તેમાં તંબાકુ મુખ્ય છે. એમાં મોટો ભાગ જરમનો માટે જાય છે.

પાક સમાચાર.

કોફી—આ પાકનો વીરતાર નીચે પ્રમાણે છે:—

(એકર)

મદ્રાસ	૧૬૧૬-૨૦	૧૬૨૦-૨૧
કુચ	૨૫૦૬૦	૨૬૫૬૬
માઇસોર	૩૨૬૦૦	૩૨૧૬૨
ચાવલુકેર	૫૫૨૬૫	૬૨૭૭૬
દોચાન	૮૮૬	૯૩૩
	૨૧૪૭	૨૧૭૨
કુલ	૧૧૬૪૧૧	૧૨૪૬૭૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ફોર્ટ સુબક,

તા. ૩૦ મી જુન સુધીમાં થયેલી ઉતરના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે.

	લાખ રવલ	લાખ રવલ
	૧૯૧૬-૨૦	૧૯૨૦-૨૧
મદ્રાસ	૪૫	૪૯
કુગ	૭૦	૭૧
માધસેર	૬૩	૬૮
ત્રાવણકોર	૧	૩
કોચીન	૨	૨
કુલ	૨૧૩	૨૨૪

કોચીના પાક માટે અગાઉ રોકાયેલી જે જમીન હમણા છોડી દેવાઈ છે તેનો વિસ્તાર ૩૮૮૦ એકર છે જ્યારે પાક માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલી નવી જમીનનો વિસ્તાર ૧૨૧૪૧ એકર છે. કુલ બગીચાઓની સંખ્યા ૨૬૪૨ ની છે અને તેમનો કુલ વીરવાર ૨૨૩૫૨૪ એકર છે. દસ એકર કરતાં ઓછા વીરવારવાળા બગીચાઓને લગતી વીગત મળી ન હોવાથી આ આંકડાઓમાં ગણાઈ નથી અને એટલે અંશે આ આંકડા અધુરા છે. સારી જમીનમાં એકર દીઠ ૨૪૬ રવલ કોફી પેદા થાય છે.

આ પાક માટે રોકાયેલાં લેકોની સંખ્યા ૧૯૨૦-૨૧ માં ૭૪૯૪૫ ની હતી જેમાંથી ૫૦૩૩૪ તો હંમેશાં એ કામ કરનારા હતા. છેલ્લાં પાંચ વરસમાં કોચીના આયાત તથા નીકાસને લગતા આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

(હજાર હંદ્રવેટ)

પરદેશથી આવી.	તેમાંથી નીકાશ થઈ.	હૈદની પેદાશમાંથી નીકાશ થઈ.
૧૯૧૭-૧૮	૧૯	૧૦
૧૮૧૮-૧૯	...	૩
૧૯૧૯-૨૦	૨૬	૨૧
૧૯૨૦-૨૧	૩૩	૨૮
૧૦૨૧-૨૨	૩૫	૧૬
		૨૩૫

આ આયાત સુખ્ય કરીને સ્ટ્રેટ સેટલમેન્ટ અને ફેનીયાથી થાય છે અને એશિયાઈ મુકેસ્તાન તથા મસ્કવ વગેરે સુલકમાં એની નીકાશ થાય છે. હૈદી કાફીની નીકાશનો સુખ્ય લાગ ઇંગ્લેન્ડ તથા ફ્રાન્સ જાય છે. પણ ૧૯૧૮-૧૯માં ૩૩૮૬૦ હંદ્રવેટ અને ૧૯૧૯-૨૦ માં ૫૭૬૨૩ હંદ્રવેટ કાફી નીકાશ થઈ હતી, તે પાછળથી બધું પડી છે.

મેટેલીક શીર્ષીંગની સારા ડીઝાઇન ગમશે કે ?

વેપારી આંકડા.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના એ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે અમાણે હતી:—

આયાત.	એ		એપ્રિલથી એ મુખી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. ૧૦૦૦	
ઝવણી જનાવરો ...	૧૨૪	૧૮૦	૨૦૩	૧૬૦
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૩૮૨	૩૫૨	૬૦૭	૪૨૪
ખાંબીન ...	૬૬૬	૫૮૬	૨૪૫૬	૧૨૩૧
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪૫૩	૪૬૧	૧૨૦૪	૬૮૦
પુટસ અને શુઝ ...	૧૨૨	૧૩૬	૪૧૬	૨૨૧
ધર ખાંધવાનો સામાન ...	૨૪૦૯	૧૪૨૭	૪૪૦૫	૨૭૦૦
મીઝબત્તી ...	૩	૧૧	૮	૫૮
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૬૭૧	૨૦૫૧	૩૪૧૨	૩૫૪૫
ઘડીયાળો ...	૨૪૩	૧૬૨	૫૪૮	૩૨૪
ઠાલસા ...	૧૮૮૬	૪૭૧૬	૪૩૭૬	૬૫૩૫
કોફી ...	૧	૪૬	૪૧	૧૦૪
ઠાંથો (સીંદરી) ...	૧	૫	૬૧	૨૭
દોરડાં ...	૧૧૬	૧૦૨	૧૬૬	૧૭૭
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧૨૬	૧૨૦	૩૩૬	૨૬૫
કપુર ...	૧૧૨	૬૫	૩૦૬	૧૫૪
બીજી જાતની મળી કુલ દવા	૧૦૬૬	૧૨૬૬	૨૪૫૬	૨૩૪૦
લુગડાં વગેરે રંગવાની ચીજો	૪૪૨૬	૩૨૨૫	૮૬૭૮	૫૧૬૬
માટીની ચીજો વથા ચીની કામ	૬૦૨	૭૧૨	૧૩૧૪	૧૫૦૦
ફેટાકડાં ...	૩૪	૧૭	૫૭	૬૦
ફેરનીચર ...	૧૬૩	૧૨૨	૪૮૧	૨૭૦
અન્યનો સામાન ...	૨૦૬૩	૨૧૪૪	૪૬૪૧	૪૨૧૨
ચોખ્ખા ...	૫	૨	૧૭	૫૮
અઈ	૩૮	...	૧૬૭૫
અઈનો લોહ ...	૧	૭૮	૨	૨૦૩
કુપ ...	૮	૨૦	૩૬	૪૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફેટ, મુંબઈ.

ચીજનું નામ

મે માસમાં

એપ્રિલથી મે સુધી

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૧

૧૯૨૨

રૂા. ૧૦૦૦

રૂા. ૧૦૦૦

હાડ વેર	૫૭૪૨	૫૨૬૬	૧૩૮૨૮	૯૫૦૨
ચામડાં બિન ફેળવાયલાં ...	૪૪	૭૬	૧૧૪	૧૩૪
ધલેઠટ્ટીસીટીને લગતા હથીઆરો	૫૩૦૨	૨૬૯૬	૧૧૧૫૪	૪૮૧૫
સંગીતનાં વિગેરેને મળી કુલ હથીઆરો.૬૪૩૭		૩૪૬૧	૧૩૭૮૩	૬૪૧૩
હાથીદાવ	૪૫૬	૧૬૦	૭૧૦	૩૦૮
ઝવેરાત	૭૦	૧૧૭	૧૬૨	૩૩૪
ફેળવાયેલાં ચામડાં ..	૬૭૪	૫૩૬	૧૫૩૦	૧૧૧૯
દાડ	૩૭૬૫	૩૧૫૦	૮૨૨૨	૬૪૩૪
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ	૩૪૩૯૪	૨૩૦૮૩	૬૮૫૩૪	૪૯૭૪૦
દીવાસળી	૧૦૮૪	૧૦૩૦	૨૩૯૬	૨૪૪૦
ખીતણ કામુ વગેરે ...	૨૬૦	૨૫૫૧	૮૬૫	૪૯૩૬
ત્રાંબુ	૧૪૪	૧૫૨	૨૮૧	૨૬૧
લોહું	૩૯૨	૭૪૮	૯૧૭	૧૩૬૬
લોહું અથવા સ્ટીલ ..	૧૪૩૩૨	૧૬૫૧૨	૩૧૬૨૫	૩૧૯૮૪
સ્ટીલ	૨૭૮૪	૩૬૭૩	૬૧૬૪	૬૪૬૫
સીસુ	૧૬૪	૧૬૯	૩૬૮	૩૪૫
કલ્કમ	૧૬૮૬	૭૧૦	૨૪૬૮	૯૮૧
ફેરોસીન તથા બાળવાનું તેલ	૫૫૪૬	૩૨૭૦	૧૧૪૫૨	૮૨૦૨
અળસીલું તેલ ...	૫૧	૧૧૧	૧૮૮	૨૪૪
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૯૦૪૪	૪૫૭૭	૧૯૫૩૭	૧૦૯૬૯
રંગ દોશાન વિગેરે ...	૮૬૧	૧૨૨૩	૨૦૮૬	૨૩૧૧
ઝગળો	૧૭૦૨	૧૯૮૯	૪૩૨૬	૩૪૧૮
દેલ્લે ગાદાઓ તથા બીજો સામાન	૨૪૨૩૫	૧૭૯૪૭	૪૬૬૦૦	૩૧૧૪૬
રખર	૬૧૭	૧૬૯૩	૧૫૭૧	૩૦૧૪
મીઠું	૩૮૩	૭૦૮	૮૦૪	૧૧૭૮
સાબુ	૧૬૦	૮૪૭	૫૬૬	૧૫૭૫
સોપારી	૧૪૯૭	૧૨૩૬	૨૫૬૫	૧૮૭૩
તેલનો કુલ	૧૯૫૫	૧૬૯૭	૩૮૦૬	૨૬૦૭
સ્ટેશનરી	૭૯૬	૮૪૯	૧૮૪૬	૧૫૮૮
ખાંડ	૧૧૫૫૫	૯૪૫૬	૩૮૩૫૩	૧૮૧૬૬
રે	૨૧૦૭	૧૪૩૦	૬૩૪૨	૩૨૪૭
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૬૧૬૧	૮૭૩૪	૧૩૩૦૬	૧૮૨૦૯
સુવરાઈ હોઝીયરી ...	૩૬૧	૪૪૭	૯૬૭	૮૫૭
વગર થોએલાં ખીસ શુદ્ધ	૧૮૮૦૬	૧૬૦૫૨	૪૧૭૨૪	૨૯૦૩૪

ઉચ્ચ પોલીસ કચેરા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જાયો ?

ચીજનું નામ.

મે માસમાં

એપ્રિલથી મે સુધી

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

ધોળલાં પીસ ગુડઝ	૪૭૭૦	૬૩૨૦	૧૧૩૮૫	૧૪૬૭૮
રંગીન અને છપેલાં પીસ ગુડઝ	...	૮૦૬૦	૫૬૨૪	૧૯૮૪૯	૧૧૨૫૬
શીવવાના ફોરા	૨૪૦	૫૧૨	૮૪૬	૧૦૩૨
સુતરાઉ માલ એકંદર	...	૪૧૧૩૨	૩૯૭૯૬	૬૬૦૦૨	૭૬૫૨૪
રેશમ કાચું	૧૫૪૧	૧૧૭૩	૧૯૮૦	૧૪૭૫
રેશમના પીસ ગુડઝ	...	૩૩૬૬	૨૨૪૨	૬૪૦૧	૩૪૫૪
કાચું દીન	...	૬૦	૪૫૯	૨૦૯	૫૧૨
દીનની હોઝીઅરી	...	૧૧	૨૭	૧૦૬	૮૯
દીનના પીસ ગુડઝ	...	૬૬૨	૮૭૬	૨૫૬૬	૧૬૦૬
તંબાકુ	૭૭૮	૧૪૭૧	૧૫૬૭	૨૬૯૭
રમકડાં	૨૩૭	૨૯૧	૫૧૬	૫૮૪
છત્રીઓ	...	૨૬૪	૨૦૮	૫૦૩	૨૫૮
છત્રીઓનો સામાન	...	૧૪૧	૩૮૬	૪૫૧	૬૧૨
ગાડાં તથા ગાડીઓ (રેલ્વે સિવાય)	...	૬૮૫	૨૬૮	૨૦૦૨	૪૬૪
સાઇકલો (મોટર વગરની)	...	૧૦૬	૨૦૭	૨૬૧	૪૩૨
” (મોટર વાળી)	...	૮૫	૫૨	૧૮૧	૧૧૬
મોટરકાર	...	૧૧૫૭	૧૨૬૯	૩૪૭૮	૨૭૭૧
લોહડું	...	૮૪૨	૫૪૯	૨૬૨૮	૧૧૫૭

કુલ ખાનગી આયાત

૨૦૭૪૮૭ ૧૯૦૬૩૦

૪૬૬૦૬૩ ૩૬૯૦૨૭

સરકારી માલની આયાત

૧૬૮૦૧ ૧૭૯૪૯

૨૫૫૫૪ ૨૫૦૬૨

નીકાશ ચીજનું નામ.

જીવતાં જાનવરો	૨૦૩	૨૧૨	૬૫૧	૩૯૯
મીઝબતી	૧૧૬	૨૨૧	૧૬૮	૪૫૭
સોલ્ટ પીટર	૫૮૮	૨૫૧	૯૧૭	૪૮૫
કોલસા	૨૬૫	૫૯	૬૬૭	૧૪૮
કેડી	૨૯૨૭	૨૩૪૫	૬૯૪૯	૫૩૬૨
કાથો, (સીંદરી)	...	૪૯૯	૧૨૬૫	૧૧૩૭	૨૦૪૬
ફોરડા	૭૦	૮૭	૨૦૦	૨૨૨
દવાઓ	૩૮૩	૧૪૬	૮૪૬	૩૧૧
ગળી	૬૪૪	૧૩૬	૧૪૫૩	૧૩૬૯
હરડાં બેડાં	૨૨૧	૮૩૫	૬૭૫	૧૩૫૫
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજ કુલ	૧૧૦૭	૧૮૧૮	૨૫૪૨	૨૧૮૩	

ધી ભાગે દાખલ માટે ૨૧, બેંક ઓટ, ફોર્ટ મંબઈ.

મે માસમાં

એપ્રોલથી મે સુધી

ચીજતું નામ.

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૧

૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૮)

(રૂ. ૧૦૦૦)

અસ ઠરવા માટે રેસા	૧૯	૨૨૧	૮૩	૩૭૨
ફળ ને શાક	...	૫૮૪	૬૫૦	૧૨૮૦	૧૩૦૬
ડાંગર	...	૨૭૭	૩૫૧	૧૬૬૫	૧૦૪૦
ચોખા	...	૩૩૨૨૩	૪૬૨૧૫	૫૬૨૨૩	૧૦૧૭૬૨
ઘઉં	...	૨૧૫૧	૮૩	૫૩૮૭	૧૪૧
ઘઉંનો લાટ	...	૨૬૨૮	૧૫૮૭	૪૫૮૧	૨૫૫૦
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો દાણો કુલ	૩૬૮૦૬	૪૬૫૫૨	૭૦૫૭૪	૧૦૮૧૫૧	
વગર કેળવાયેલાં ચામડાં	...	૪૦૧૪	૪૭૧૭	૭૨૬૬	૬૧૬૫
લાખ	...	૫૬૨૭	૮૫૧૨	૮૩૫૮	૧૪૮૩૯
કેળવાયેલાં ચામડાં	...	૨૩૮૮	૪૭૬૭	૪૬૦૪	૮૯૨૧
ખાતર	...	૫૪૧	૬૭૪	૧૨૪૦	૧૮૮૫
મે એનીઝ ઓર	...	૭૯૦	૧૧૫૨	૧૭૧૨	૨૦૪૮
ધાતુ કુલ	...	૨૧૪૬	૩૨૭૦	૫૨૩૮	૭૬૦૫
અખરખ	...	૩૧૦	૬૨૩	૧૭૬૮	૯૬૨
દીવેલ તેલ	...	૯	૧૭૬	૨૩	૨૧૭
કોપરેલ તેલ	...	૭૫	૬૧૨	૯૪	૧૨૪૬
આગસીનું તલ	...	૧	૫	૪૭	૧૩
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	...	૨૪૩૫	૪૧૪૩	૨૭૬૬	૫૪૫૦
ન	...	૭૮૪	૧૨૧૦	૧૪૧૦	૨૬૧૬
અફીણ	...	૫૪૦	૨૫૫૬	૪૮૩૯	૫૨૬૬
રખર	...	૫૭૮	૪૦૬	૧૫૫૮	૭૭૬
દીવેલી	...	૨૨૨	૧૫૬૬	૬૪૧	૩૪૬૦
ટોપરાં	...	૧૯૯	૨૩૧૨	૨૧૬	૩૬૫૦
કપાસીયા	...	૮૪૪	૧૭૦૫	૧૦૮૪	૩૪૬૫
ભોંંધસીંગ	...	૩૪૫૧	૭૬૧૨	૬૬૫૩	૧૯૧૯૫
અળસી	...	૧૧૩૦	૧૧૭૫૮	૨૧૦૨	૧૫૧૬૦
સરસવ	...	૩૫૩	૪૮૨૦	૮૧૦	૧૧૦૫૬
તલ	...	૪૪	૧૮૯૩	૭૨	૪૭૧૦
તેલનો	...	૮૨૫	૧૩૩૬	૨૦૦૭	૨૧૪૫
ખાંડ	...	૧૨૬	૫૩	૧૦૩૬	૨૦૭
ચા...	...	૮૧૭૪	૩૦૭૨	૧૫૭૩૫	૫૫૭૬
કાચું રૂ	...	૪૭૫૧૭	૬૨૬૫૫	૮૬૬૮૩	૧૦૭૪૨૬
ટવીસ્ટ અને ચાન	...	૧૦૨૦૫	૪૫૭૫	૧૫૭૪૩	૯૭૬૭

મેટેલીક શીલીંગથી બીલીંગનો ઓરડો ચોલે છે.

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશે?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટ્સ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જે દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તે તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)

ચીજનું નામ.	મે માસમાં		એપ્રિલથી મે સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	(રૂ. ૧૦૦૦)		(રૂ. ૧૦૦૦)	
રૂમાલ અને શાલો	૫૨	૮૨	૨૬૨ ૩૬૪
પીસ શુઝ	૭૬૨૩	૫૦૬૬	૧૪૩૧૮ ૬૬૨૪
શણ	૨૧૨	૫૮૨	૩૫૬ ૧૦૦૧
જ્યુટ કાચું	૪૬૮૧	૧૮૬૮૬	૧૦૮૧૬ ૩૦૩૦૦
ટનીસ્ટ અને યાર્ન	૧	૭૬	૩૦ ૧૫૧
બુટની બનાવટ	૨૧૪૨૩	૨૫૬૩૨	૪૪૬૬૬ ૫૨૪૬૨
રેશમ (કાચું)	૧૨૪	૧૦૬	૧૮૧ ૨૦૪
રેશમ કુલ	૨૩૭	૨૪૪	૩૭૪ ૩૮૫
ઉન કાચું	૬૦૫	૬૪૨૪	૧૬૭૩ ૮૧૬૭
ઉનની ધાબણીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૪૭૬	૧૨૬૮	૧૦૫૮ ૨૦૨૪
તંબાકુ બીડી વીગેરે	૬૭૬	૬૬૨	૧૧૪૭ ૧૦૧૭
લાકડાં પાટીયાં વીગેરે	૭૬૭	૫૪૫	૧૧૮૩ ૧૬૬૩
કુલ ખાનગી નીકાશ	૧૮૪૧૪૪	૨૫૬૬૧૫	૩૫૩૫૧૪ ૪૬૦૧૧૦
સરકારી માલની નિકાશ.	૨૬૨૨	૬૭૫	૬૨૮૬ ૧૮૦૦

જોઈટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા માસ માસમાં રજાપાચેલી જોઈટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ.	અગેસરો તથા ઠેકાણું.	કામકાજ.	થાપણ.
				રૂ. ૧૦૦૦
૧	ત્રીપુરા ઇંડસ્ટ્રીયલ બેંક	સુરેશ ચંદ્ર ઘોશ કોમીલા ટીપેરા.	ચારકી	૨૫૦
૨	અશીયાટીક મન્વેસ્ટમેન્ટ કોર્પોરેશન	૧૩ બ્રોડવેડકોટ હાઉસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	ચારકી અને ધીરધાર	૨૦૦
૩	લક્ષ્મી ઇંડસ્ટ્રીયલ બેંક	પી. બેનરજી ૮૦ ચૌરીધી કલકત્તા	"	૧૦૦૦
૪	ફેડરેશન બેંક	રેન્ખી એન્ડ કું. બ્રાહ્મણપરા, રાજરાહી	"	૧૦૦
૫	વાઈકર એન્ડ કું.	બાલાજી લક્ષ્મણ ચૌસર એન્ડ વેંકટેશ એ. વાઈકર, હુબલી	"	૧૦૦
૬	ત્રાવણકોર હિંદુ ત્રસ્ટ	ચેંગનુર ત્રાવણકોર	ચારકી	૨૦૦

ધી બેલબે ટાઈલ માટ ૨૧ બેંક સીટ ફેર્ટ સુબંધ.

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ થાય તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેના લાભ
મૈળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રકમ
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સા. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

૭ ઇસ્ટેટ લોન એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (ઇન્ડિયા)	હેન્ડલ્સ સન્સ એન્ડ કું.		
૮ રસલ કું.	૪, ડાકર્સલેન કલકત્તા	ધીરધાર	૧૦,૦૦,૦૦
૯ અલીમોર કું.	૮ કલાઈવરો, કલકત્તા	શેરોનું	૫૦૦
૧૦ અનામલાઈ યુનીયન એન્ડ	કલાઈવ ઓઈલીંગ કલકત્તા	"	૫૦૦
૧૧ ચીન્નાયકાગમ શ્રી ધનલક્ષ્મી વીલાસની ધી	એ. આર. શ્રીનીવાસ મુડલી-યર, અન્નામલાઈ, મદરાસ, બેંગલુ		૧૦૦
૧૨ મદ્રાસ બેનીફીટ કું.	એમ. રંગસ્વામી મુંડર કોઈબટુર	"	૧૦૦
૧૩ પરોબકાર દ્રવીયસગાય બેનીફીટ કું.	એસ. એમ. કે. મહમદ શાયર મદ્રાસ	ચીકીટું	૧૦૦
૧૪ શ્રી મીનાચી વીલાસ બેનીફીટ કું.	મનુસ્વામી નાઇડુ મદ્રાસ	ચીકીટું	૧૬
૧૫ સાઉથ આર્કટ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ વર્ક્સ	ટી. નાદમુની નાયગર, મદ્રાસ	"	૨૦
૧૬ સી. ટી. એટો ત્રાન્સપોર્ટ કું.	વી. અપસ્વામી, કંકાલુર મદ્રાસ	મોટર	૨૫
૧૭ પીસલવર્સ પ્રીન્ટીંગ એન્ડ પબ્લીશીંગ કું.	એસ. એન. ગામડીયા એન્ડ ઇ. વી. અરડાઇ, જેકા સ્ટ્રીટ, લેર્મીંગ્ટન રોડ, મુંબઇ	"	૬૬
૧૮ વામીલ પબ્લીશીંગ કું.	ટી. કે. રાજગોપાલન ત્રીચીનાપોલી,	છાપવાનું વથા પ્રગટ કરવાનું	૨૦
૧૯ બીકાનેર કેમીકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્ક્સ	એ. વી. સુબ્રમનીયા આયર, તીનાવેલી મદ્રાસ	"	૧૦૦
૨૦ બંગાલ આયુર્વેદ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.	૯, જગમોહન મલીક સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	દવાઓનું	૬૦
૨૧ આર. સી. ગુપ્ત એન્ડ સન્સ	કમર્શીયલ યુનીયન, વોલટર રોડ. લાક્ષ	"	૨૦૦
૨૨ બ્લાઈટ હોલ ફાર્માસી	૪૮. કલાઈવ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	"	૧૦૦
૨૩ શ્રી યોગ આશ્રમ ફાર્માસી, દેહરાદુન	૧૩૧, લોઅર સરકયુલર રોડ, કલકત્તા	"	૫૦
૨૪ ક્રીશોરગંજ ગુગર કેન કુશીંગ નંદી, દાસ, એન્ડ કું. ક્રીશોર મીલ્સ	ગંજ	"	૫૦૦
૨૫ હેનરી વીલ્થમ્સ	કલકત્તા	શેરડી પીલવી	૧૦૦
૨૬ રોસે એન્ડ સુંદરમ	ટયુટીકોરીન	એન્જનીયરીંગ	૨૦૦૦
૨૭ વાજ એન્જનીયરીંગ વર્ક્સ	એમ. એચ. દીનશા એન્ડ કું. મુંબઇ	"	૫
૨૮ શેરપુર ઇન્ડ્યુવમેન્ટ સીન્ડીકેટ	એટર પ્રાઇઝ એન્ડ કું. હેસ્ટીંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	"	૩૦૦
		બીજી	૫૦૦

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેન્ડરોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

૨૯ ઠરાંચી લાઇમ સેંડશ્રીક કું.	એડીન ટેલર પ્રટ એલ્ફીન્સ્ટન સ્ત્રીટ કરાંચી	ઇટા યુને વગેરે બનાવવાં	૩૫૦
૩૦ ગ્રીન્સ કોટન એંડ કું.	મુંબઇ	આડલ	૭૦૦૦
૩૧ લીવર બ્રધર્સ	કલકત્તા	સાધુ વગેરે બનાવવા	૧૨૦૦૦
૩૨ પાયોનીયર સોપ એંડ કેમી કલ વર્કસ	ળીસ્વાસ એંડ કું. કલકત્તા	"	૨૫૦
૩૩ વારકીબંદર યુનીયન સ્ટોર્સ એંડ રમોલ ઇંડસ્ટ્રીઝ	ફ્રેંડસ એંડ કું. વારકીબંદર બારીસાલ	વેપાર	૨૦
૩૪ નેશનલ ટેકસ્ટાઇલ્સ	મહેવા એંડ કું. કેર્નોંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	વેપાર અને માલ ચઢાવનાર	૨૫૦
૩૫ સારા કોટન એંડ સીલ્ક ફેક્ટરી	રામચંદ્ર મુકરજી, સારા પળેના	કાપડ અને સુવર બનાવવું	૧૦૦
૩૬ પાલીશીલ્પ બંદાર	જેર્જેન્નાથ સરકાર શૈલકુપ જેસોર	વેપાર	૨૦
૩૭ બીનાપાણી ઇંક સ્ટોર	જે. ચેટરજી, કોનપોલીસ સ્ત્રીટ, કલકત્તા	શાહી વેપાર	૫૦ ૧૦૦૦
૩૮ એમ. એ. સાયુન એંડ સન્સ	ઇઝરા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા		
૩૯ લક્ષ્મી નારાયણ સેન એંડ સન્સ	૬૨, ચૌરીંધી, કલકત્તા	સોના રૂપાના હાગીના	૧૦
૪૦ જેમ્સ હૉકિસ એંડ સન્સ	ઇસ્ટર્ન ઇંડસ્ટ્રીયલ ટ્રેડીંગ કું. કલકત્તા	દીવા જેમ્સ વગેરે	૨૫,૦૦
૪૧ બંગાલ મચંડસ યુનીયન	ઘોશ મીન એંડ કું. કલકત્તા	વેપાર	૫૦
૪૨ બંગાલ હાઇવેર એંડ સ્ટીલ કું.	હેરીસન રોડ, કલકત્તા	"	૫૦
૪૩ ઇ. જી. કુલેપ એંડ કું.	મીશન રોડ, કલકત્તા	"	૫૦૦
૪૪ મીચલ એંડ કું.	પાર્ક સ્ટ્રીટ કલકત્તા	દરજીવું	૨૦૦
૪૫ મહાલીંગમ સોલ્ટ વર્કસ	૫, મીશનરો, કલકત્તા	નીમક બનાવવું	૨૦૦૦
૪૬ દેવ	૩૩, કેર્નોંગ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વેપાર અને આડલ	૫૦
૪૭ રેન્બી એંડ કું.	બ્રાહ્મણપરા, રાજશાહી	" "	૨૦
૪૮ લક્ષ્મીનારાયણ સેન એંડ સન્સ (વીતાગડ)	વીતાગડ	હાગીના બનાવવા	૬૦
૪૯ કલ્પલુગજ ધમગોળ બેકીંગ કું.	બમીનીકાંત ઘોસ કલ્પલુગજ દીનાજપુર	વેપાર	૧૦૦
૫૦ ચરખા સ્પી. એંડ વી કું.	કે. લક્ષ્મણ નાયક હક્ષીણ કાનરા, મદ્રાસ	કાપડ સુવર બનાવવાનું	૨૦
૫૧ સી. પરીખ એંડ કું.	બળવંતલલ કેવળચંદ પરીખ એંડ કું. ધીંટારોડ અમદાવાદ	વેપાર	૧૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, ફાઈટ, મુંબઇ.

૧ દીક્ષશમ એંડ સન	બદરો બીલ્ડીંગ બરાબજાર,	વેપાર	૧૦૦
૨ રોઝ એંડ કું.	અલોગઢ	રમત ગમતનાં સાધનો	૪૦
૩ પી. મુકરજી એંડ કું.	શીયાલકોટ	કોલસાનો વેપાર	૨૦૦
૪ આસામ વીર્વાંગ ફેક્ટરી	દીલ્હી		
૫ જુશ સ્પીનીંગ એંડ વીર્વાંગ કું.	બીજીપ્રસાદ બારુઆ, લાહી	કાપડ તથા સુતર બનાવવું	૨૦
૬ નલથીનપુતુર સ્પી. એંડ મીલ્સ	ગના કાચારી, આસમ		
૭ હુગરાજીવી ટી. કું.	ચારી એંડ કું. મીથનરો,	મીલિનું	૨૦,૦૦
	કલકત્તા		
	વી. દેશીકાચારી કોમ્પલીપટી,		
	પાલમકોટા		૧૦,૦૦
	એંડ રૂથલ એંડ કું. કલ		
	કત્તા	ચા, ગળી વગેરેની પેદાશ	૨૦
૧૬ તેલોમન ટી. કું.	મેકલાઉડ એંડ કું. ૩૨, ૩૯	તથા વેપાર	
૧૭ બોરાહી ટી. કું,	હાઉઝી સ્કવેર, કલકત્તા	શાકભાજી વગેરે ઉગાડવાં	૬,૦૦
૧૮ એધીકલ્ચર એંડ ફીચરી	બેગડનલોપ એંડ કું.	ચા કાફી વગેરે ઉગાડવાં	૬,૦૦
	ખુલના સીન્ડીકેટ ખુલના	ખેતી તથા ઠોર ઉછેરવાં	
		અને માછલી પકડવી	૧૦૦
૨૨ ઇસ્ટર્ન ડ્રીલિંગ સીન્ડીકેટ	૪, કલાઈવ બીલ્ડીંગ કલકત્તા	કોલસા, ગાસલેટ વગેરે	
		માટે ખાણોનું	૧૬,૦૦
૨૩ કલકત્તા કોલ કું.	કેર્નીંગ સ્પીટ, કલકત્તા	કોલ બનાવવાનું	૫૦
૨૪ ઇબરીવર કોલ્ચરી	મેકલાઉડ હાઉસ કલકત્તા	લોખંડ તથા કોલસાની	
		ખાણો	૫,૦૦
૨૫ કોયાહી કોલ કું.	કેર્નીંગ સ્પીટ, કલકત્તા	કોલસાની ખાણ	૧,૦૦
૨૬ ટવીન્યોસ એંડ ટવી.			
૨૭ જોરપોરેશન	ચેનાન ચંગ અપર બરમા	કેરોસીનની ખાણ	૨૦,૦૦
૨૮ શુમ એરટેટસ	૨૭, એરટેટ, કલકત્તા	જમીનનો વેપાર	૨૫,૦૦
૨૯ રંગાથોહા હીલ	કે. એસ. રામસ્વામી આયર મુખર્ષી	જંગલ તથા જમીન લેવી વગેરે	૧,૦૦
૩૦ સાઈચે કુમાર એરટેટ			૨,૫૦
૩૧ ગ્યોગન લેંડ સીન્ડીકેટ	૮૦ મોગલ સ્પીટ, રંગુન	જમીનનો વેપાર	૨,૦૦
૩૨ ત્રાવલુકોર શુગર	આનંદ નારાયણદાસ ખુશાલ-દાસ એંડ કું. ત્રીવેન્દ્રમ	ખાંડ બનાવવી	૧૨,૦૦
૩૩ નેથનલ થીયેટર્સ એન્ડ ઇન્ડીયા	દીલ્હી	નાટક શાળાઓ	૧૦,૦૦
		સીનેમા વગેરે	
(કુલ થાપણ અલિદ કરોડ નેન્યાસી લાખ પચીસ હજાર)		કુલ રૂ.	૧૪૮૯૨૫

ઉચ્ચ પોલીસ ઠરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશે ?

પરદેશનો વેપાર.

મે માસમાં.

(લાખ રૂપીયા.)

આયાત.

નીકાશ

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વાંઝાકુ વગેરે ...	૨૦૨	૧૬૧	૫૪૪	૫૮૬
કાચો માલ ...	૧૬૬	૧૬૬	૭૭૩	૧૪૭૬
બનેલો માલ ...	૧૬૮૮	૧૫૧૬	૪૬૫	૫૨૨
પરચુટણ ...	૧૨	૨૮	૨૭	૧૩
કુલ ...	૨૦૭૪	૧૬૦૬	૧૮૪૧	૨૫૯૬

એપ્રીલ તથા મે માસમાં

(લાખ રૂપીયા.)

આયાત.

નીકાશ.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વાંઝાકુ વગેરે ...	૫૭૨	૩૮૫	૧૦૧૨	૧૨૫૮
કાચો માલ	૩૮૭	૩૩૪	૧૪૬૯	૨૫૬૪
બનેલો માલ ...	૩૬૪૮	૨૯૨૧	૯૬૭	૧૦૫૧
પરચુટણ	૫૨	૪૮	૫૪	૨૪
કુલ ...	૪૬૬૦	૩૬૯૦	૩૫૩૫	૪૬૦૧

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી.

માર્ચ માસમાં

જાત

૧૯૨૨

૧૯૨૧

હજાર યાર્ડ.

હજાર યાર્ડ.

કેન્સ તથા મેથેલાં કાપડની પેદાશ	૧૦૮	૧૨૭
આયાત	૫૮	૭૬
રંગીન કાપડ પેદાશ	૩૧	૩૮
આયાત	૯	૨૧

સુતરની નાંખરવાર પેદાશ, તથા આયાતની સરખામણી

લાખ રતલ. એપ્રીલ માસમાં

નાંખર

૧૯૨૨

૧૯૨૧

પેદાશ

આયાત

પેદાશ

આયાત

૧ થી ૨૫	૪૯	૧	૪૮	...
૨૬ થી ૪૦	૫	૩	૫	૧૧
અને ઉપરાંત

ખી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

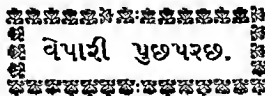
સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.						એપ્રીલ માસમાં.	
						૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૮૭	૩૬૧
મદ્રાસ	૩૭	૪૧
બંગાલ	૨૬	૨૨.
સંયુક્ત પ્રાંતો	૨૬	૩૨
અજમેર-મેવાડ	૧	૧
પંજાબ	૨	૩
હિંદુસ્તાન	૨	૨
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૭	૨૭
દેશી રાજ્યો	૩૦	૩૧
કુલ	૫૪૫	૫૫૪

પ્રાંતવાર કાપડની પેદાશ.

(એપ્રીલ માસમાં.)

પ્રાંત.	કીંમત લાખ રૂપીઆ.		લાખ રતલ.		લાખ વાર.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૬૨	૪૦૧	૩૧૪	૨૫૪
મદ્રાસ	૨૦	૧૬	૧૩	૧૨
બંગાલ	૫	૨	૩	૨
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૦	૧૨	૭	૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર	૨૧	૨૦	૧૪	૧૩
દેશી રાજ્યો	૨૦	૧૬	૨૩	૨૩
કુલ	૫૭૪	૪૮૧	૩૭૭	૩૧૭

વેપારી પુછપરછ.

મેસર્સ આઈ. એંડ ઇ. ફ્રેંકનેલ (૨૬૧ ગ્રોસવે, ન્યુયોર્ક સીટી) ધાખળી બનાવવા માટે કિન નીકાશ કરનારના તથા ધોયા વગરના એશીયન આયાત કરનારનાં નામ માગે છે. માલની કીંમતના નેણુ ટકા જેટલી રકમ માટે નાણાની ગોઠવણ તુરતજ કરવામાં આવે. બાકીના હસ ટકા ન્યુયોર્ક માં મળેથી આવશે. વધુ વિગત માટે લેખો આ એજન્ટને અથવા અંગ્રેજી અમેરીકન કોન્સલને.

શ્રી. આ. પા.
કુટક નકલ રોકડથી ૦-૬-૦૦
" " વી. પી. થી ૦-૧૦-૦૦

દેશી

શ્રી. આ. પા.
વાર્ષિક લવાજમ મુજબ ૩-૮-૦
" " હિંદુસ્તાન ૪-૦-૦
" " પરદેશ ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

સ્તંક ૧૫ મું. VOL. XV. SEPTEMBER 1922. No. 3 સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૨ અંક ૩ નં.

અનુક્રમણિકા.

૧ મોટરકાર બનાવવાનો લેણાગ ...	૧૦૨
૨ ઇન્ડસ્ટ્રીલ ડેવલપમેન્ટ સંઘ ? ...	૧૦૩
૩ નોંધ ...	૧૦૫
(૧) ઇન્ડસ્ટ્રી મુશ્કેલી
(૨) તંબાકુ...
ચેમ્બરનો વીભાગ ...	૧૦૬
(૧) કમીટીની સમાપ્તિ
(૨) ચેમ્બરની જનરલ ત્રીમાસિક સભા
(૩) ચેમ્બરે બિલાવેલી રેલવે કોન્ફરન્સ
(૪) ચેમ્બરનો એગ્રીમેન્ટ છુટો
(૫) ચેમ્બર છુટોનો પત્રવ્યવહાર
અન્ય ચેમ્બરો અને સંસ્થાઓ ...	૧૨૩
(૧) હાંદી હતાક અને વેપારીઓની હાડમારી દુર કરવાની મંડળી, (૨) મત આપવાનો હક (લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ)
વેપારી વીધો અને ખબરો ...	૧૨૫
(૧) નોંધવોના વેપાર, (૨) પ્રદર્શન, (૩) કેનેડા તથા આસ્ટ્રેલિયા વચ્ચેના સબધ	...
(૪) કેનીયાની ખાલુને લગતા નીયમો,	...
(૫) દક્ષીણ આફ્રિકામાં વીજળીક બળ,	...
(૬) કચ્છમાં જંગલ પહોળી (૭) દરી	...

કાષ, (૮) પુર્વ આફ્રિકામાં હાંદીઓની સ્થિતિ, (૯) જરમનીમાં કાગળ તથા છાપખાનાને મટિના સ્થાનો વગેરે બનાવવાનો લેણાગ, (૧૦) જરમન ચરખા, (૧૧) જરમની ગયેલા હાંદીઓ, (૧૨) ઇરાકનું અનાજ, (૧૩) ઘડું તથા જવના ભાવ (લંડનમાં), (૧૪) હાંદીઓને ઇરાકમાંથી ખસેડવાના પગલાં, (૧૫) ઇરાક વેડ જર્નલ, (૧૬) મેસોપોટેમિયામાં રેલવે, (૧૭) વેપારી પુછપરછ	...
૭ નેર્થ સ્ટેટ કંપનીઓ (એપ્રિલ, મે, જુન)...	૧૩૫
૮ વેપારી આંકડા ...	૧૪૩
(૧) હાંદીનો દરીયાઈ વેપાર, (૨) પરદેશનો વેપાર, (૩) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી, (૪) સુતરની ન બરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી, (૫) કાપડની માત્રાવાર પેદાશ, (૬) સુતરની માત્રાવાર પેદાશ, (૭) પોર્ટ ત્રસ્ટની વખા-રોમાં પડેલા માત્ર, (૮) પરદેશો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ, (૯) હાંદીઓની આવક તથા કરનું પ્રમાણ

નહેર ખબર.

“એક અંડરગ્રેજ્યુએટ યુવક વ્યાપારી કૃષ્ણલાલ (Commercial education) માટે અમેરિકા તથા જર્મની જવા માગે છે. લેન ઉપર મદદની જરૂર છે. લખો. J. C/o આ માસિક.”

લી. આસાંકિત સેવક,
જગદીશ્વર સાકરચંદ શાહ.

મુચના—ચેમ્પરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમાં દર્શાવવા આવે તેને માટે ચેમ્પરની કમીટી જોખમદાર નથી.

મોટરકાર બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

ફેટલાંક વરસોથી મોટરકાર બનાવવાના ઉદ્યોગમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ કરતાં યુરોપ વધારે ચઢીયાતું હતું અને ફ્રાન્સ, જરમની, ઇંગ્લંડ, ઇટલી તથા સ્વીટઝરલેન્ડથી મોટરકારો યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ જતી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં બનેલી મોટરકાર એ દેશની બહાર દેખાતી ન હતી એ સ્થિતિ અત્યારે બદલાઇ ગઇ છે. હવે અમેરીકનો પણ વધારે સારો માલ બનાવવા લાગ્યો છે. લોકોને કેવો માલ પસંદ પડશે અને કેવો માલ વધારે ટકાઉ તથા સગવડ લાયકો નીવડશે તેને તેમણે અભ્યાસ કર્યો છે અને તેમનો માલ યુરોપના દેશોમાં એટલી છુટથી જવા લાગ્યો છે કે ત્યાં હરીફોને નસાડવાને શક્તિવાન થશે એમ લાગે છે. એ ઉદ્યોગની ખીલવણી કેટલી અપડી થઇ છે તે નીચેના આંકડા પરથી ખબર પડશે:—

ચેમ્પરકાર (હજાર)	મોટર ગાડાં (હજાર)	કુલ સંખ્યા (હજાર)	કીંમત લાખ ડોલર
૧૮૯૬ ૩	૩	૪૭
૧૯૦૪ ૨૧	૨૧	૩૦૮
૧૯૦૬ ૧૨૭	૩	૧૩૦	૧૬૫૧
૧૯૧૪ ૫૪૪	૨૫	૫૬૯	૪૫૮૬
૧૯૧૬ ૧૬૫૭	૩૧૬	૧૯૭૪	૧૮૮૫૧
૨૯૨૦ ૧૮૮૩	૩૨૨	૨૨૦૫	૨૨૩૨૬

ઇ. સ. ૧૯૨૧માં આ ઉદ્યોગ નબળો પડ્યો હતો. માત્ર ૧૬૮૦ હજાર ગાડી કે ગાડાં બનાવવામાં આવ્યાં હતાં. ૧૯૨૦ની સાલ સાથે સરખાવતાં તે ૨૪ ટકા જેટલો ઘટાડો દર્શાવે છે.

૧૯૨૦માં એ વેપારમાં વેપારીઓ કેટલો નફો મેળવતા હતા તે દર્શાવવા માટે એટલેક શકાય કે માલ બનાવનારે વેચ્યો તે વેળા નેની કીંમત ૫૫ કરોડ પાઉંડની હતી પણ વેપારીઓએ ધરાકાને તે જ માલ વેચવા માટે રાખેલી છુટક કીંમત નેવું કરોડ પાઉંડની હતી.

વળી એ ઉદ્યોગથી રબરના ઉદ્યોગને થયું ઉત્તેજન મળ્યું હતું અને તેમાં આપ આશ્રય પામીએ એવો વધારો થયો હતો.

મોટરકાર બનાવવાના કામમાં રોકાયેલા મજૂરોની સંખ્યા ૧૯૦૪માં ૧૩૩૩૩૩ની હતી તે વધીને ૧૯૧૦માં ૭૦૩૫૬૦ની થઇ હતી. એના ઉપર આધાર ગણતા ખીજા ઉદ્યોગ સાથે લઇએ તો કુલ દસ લાખ કરતાં વધારે માણસોને એથી આશ્રય મળે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં એ ઉદ્યોગ માટે વીસ લાખ ટન સ્ટીલ દર વરસે વપરાય છે.

હુનીયામાં જુદા જુદા દેશોમાં મળી કુલ ૧૦૬ લાખ મોટરકાર નોંધાયેલા છે તેમાંથી ૯૨ લાખ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં નોંધાયેલી છે. વળી કેનેડા તથા ઇંગ્લંડ વગેરે દેશોમાં જઇને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઈલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો બેશો કે ?

લોકો ત્યાં મોટરકાર બનાવે છે, દુનીયામાં મોટરકાર જેટલી બને છે તેનો નેવુ ટકા જેટલો ભાગ એ રીતે અમેરીકનો બનાવે છે બાકીના લોકોએ બનાવેલી મોટરકાર દસ ટકા જેટલી હશે. યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં અત્યારે એક કરોડ મોટરકાર હશે જ્યારે ઇંગ્લંડમાં માત્ર ૭૫૦ હજાર હશે અને તેમાં પણ અર્ધો ભાગ તો અમેરીકનોએ બનાવેલી હશે. મોટરકાર બનાવવાનો ઇંગ્લંડનો ઉદ્યોગ હવે નાશ પામે એવા ભયમાં છે જ્યારે દુનીયામાં એ ઉદ્યોગમાં પ્રથમ સ્થાન અમેરીકનોએ પ્રાપ્ત કર્યું છે. એમણે જેમ બને તેમ સસ્તો માલ બનાવવા પર ધ્યાન આપ્યું છે ફેર્ડના બલ્લીવા માકોની મોટરકાર માટે ૩૨૫ ડોલર એટલે કે પોણાસો પાઈંડ સુધી કિંમત ઘટાડી છે અને તોપણ તે માટે રોકાયેલા મજૂરોને ઇંગ્લંડમાં અપાય છે તે કરતાં ત્રણ ગણી મજૂરી યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં મળે છે અને નફો પણ ઇંગ્લંડ કરતા ત્રણ ગણો અમેરીકનો કરે છે. ઇંગ્લંડનો ખેડુત જેટલી સહેલાઈથી ૩૦ પાઈંડ ખરચી શકે તેટલી સહેલાઈથી અમેરીકન ખેડુત ફેર્ડકાર માટે ૩૨૫ ડોલર ખરચે છે. અમેરીકન ખેડુતો પાસેથી મોટરકારની સંખ્યા ૩૧ લાખ જેટલી છે. એકલા ટેક્સાસ પ્રાંતના ખેડુતો પાસે બે લાખ મોટરકાર છે એ મોટરકારની નીકાશ છેલાં થેંડાં વરસો દરમ્યાન કેટલી વધી છે તે નીચે દર્શાવી છે:—

વરસ	પેસેન્જરકાર (હજાર)	મોટર ગાડાં (હજાર)
૧૯૧૫	૨૩	૧૩
૧૯૧૮	૫૬	૨૧
૧૯૧૭	૬૪	૧૫
૧૯૧૮	૩૬	૧૦
૧૯૧૯	૬૭	૧૫
૧૯૨૦	૧૪૧	૨૯

એમાં છેલા એક વરસમાં ચારેબે વધારો ખાસ નોંધ લેવા જેવો છે.

ઇંગ્લંડનું દેવું કેવી રીતે વધી ગયું?

ઈ. સ. ૧૭૯૩માં ઇંગ્લંડ તથા કુલ્ય વચે લડાઈ શરૂ થઈ ત્યારે ઇંગ્લંડની સ્થિતિ જતોણ- ૧૨૬ હતી. દેવું મોટેભાગે સાત વરસની લડાઈ તથા અમેરીકન વીરૂધ્ધે લીધે બગેલી લડાઈને પ્રીધે થયું હતું. અને તે ૨૩૮૫ લાખ પાઈંડ જેટલું હતું. ચલણી નોટોની રકમ ૧૧૦ લાખ પાઈંડ જેટલી હતી અને તેની સામે બેંકોની સંધર બમીનગીરી હતી. લડાઈ બગી પેટલે સરકારી મહેસુલથી વધી ગયેલા ખરચને પહોંચી શકાયું નહીં. વર્ષમાં ગયેલી ખોટની રકમ ૧૭૬૫ માં ૩૨૦ લાખ અને ૧૭૬૬ માં ૩૬૦ લાખ હતી. તેને પહોંચી વળવા માટે

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોટ મુંબઈ.

એટલી રકમની લેાન બેંક બોર્ડ ઇંગ્લંડ પાસેથી લેવામાં આવી હતી. ૧૯૬૭ માં પાક સારો ન હતો અને વેપારમાં પણ મંદી આવી તેને લીધે હેમબર્ગ સાથેની હુડીને ભાવ ગગડવા માંડ્યો એટલે ઇંગ્લંડથી સોનું પરદેશ ખાતે નીકાશ થઈ જશે એવી ધાર્શ ઉત્પન્ન થઈ તેથી બેંકની નોટને બદલે નાણાં આપવાનું બંધ પાડવામાં આવ્યું. વટાવીને નાણાં મેળવી ન શકાય એવી નોટોનું ચલણ એ રીતે શરૂ થયું. પરીણામે માલના ભાવ ૧૮૦૧ સુધીમાં પચાસ ટકા વધ્યા અને સરકારની મહેસુલ ખર્ચ માટે બેઠકે તે કરતાં બોલો પડવાઈ દર વરસે ખોટ આવવા લાગી અને તેને પહોંચી વળવા માટે દર વરસે નવું હેતુ કરવું પડ્યું. ચલણી નોટોને ફેલાવો વધારવામાં આવ્યો નહીં તેથી બજારમાં નોટો માટે વટાવ બોલાયો નહીં. ૧૮૦૮-૧૮૦૯ની લગભગમાં સ્થિતી બદલાઈ. એ વરસમાં સઠો શરૂ થયો અને બજેટમાં મોટે ખાટો પડવાથી નવી લેાન કહાડવી પડી એટલુંજ નહીં પણ બેંક બોર્ડ ઇંગ્લંડની નોટનાં ચલણમાં પણ વધારો કરવામાં આવ્યો. ૧૮૧૦ સુધીમાં ૨૫૦ લાખ પાઉંડની નોટો ચલણમાં ફેરવી થઈ અને ભાવનું પ્રમાણ દેખાડનારાઓ આક ૧૬૪ સુધી ગયો તે પછી નોટો માટે બજારમાં ખુલી રીતે વટાવ બોલાવા લાગ્યો. ૧૮૦૯માં સોનાનો ભાવ આંક-સની ૭૭ શી. ૧૦૧ પેન્સને બદલે ૯૦ શીલિંગ બોલાયો અને પરદેશોને સાથેની હુડીના ભાવમાં તે પ્રમાણે ફેરફાર થયો. રીકાર્ડોએ તેનું ખર્ચ કારણ પારખાં કહાડ્યું અને ૧૮૧૦ માં ખુલીઅન કમીટીએ રીપોર્ટમાં ૨૫૦૮ દર્શાવ્યું કે નોટો ઉપરના વટાવનું અને પરદેશો સાથેની હુડીના ભાવમાં થતી ઘટનું કારણ નોટો વટાવવા માટેની સગવડના અભાવનુંજ હતું. સરકારે એ વાત તેની વેળા ફરીકારી નહીં પણ તે વખતથી સરકાર નવી લેાન કહાડવામાં અને ચલણી નોટોમાં વધારો કરવામાં બહુજ સંભાળથી વર્તવા લાગી. લડાઈ પછી ૧૮૧૮ માં ભાવનો આક ૧૩૫ નો હતો તે ઘટીને ૧૮૨૦ માં ૧૦૬ સુધી ઘટી ગયો અને વેપાર ધંધા સુધરવાથી સરકારની મહેસુલ તથા ખર્ચનું અમતોલપણું થયું એટલે ચલણી નોટોને બદલે સોનાના સ્ત્રીકા આપવાની તૈયારી કરવાનું જાની શકયુ. ૧૮૨૧ માં એ તૈયારી સંપૂર્ણ થયેથી નોટને બદલે નાણાં આપવા માંડ્યાં. પછી ચલણી નોટોની સખ્યા ઘટાડવાની વખત આવી તે બધાંને દુખદાયી થઈ પડી અને વેપારી વર્ગમાં પણ અસંતોષ ફેલાયો. લડાઈને લીધે શ્રેટ બ્રોટરને માથે ૮૬ કરોડ પાઉંડનું હેતુ થયું. તેને ધીમે ધીમે ઘટાડવા માટે ઘણા પ્રયત્ન કરાયો પણ એટલી રકમ ભરાવી તેટલી રકમ પાછળથી થોડી વારે લડાઈ બજારનાં લેાનથી ભરી કરવી પડવી એટલે દેવામાં ઘણી ઝડપથી ઘટાડો થઈ શક્યો નહીં. ૧૮૫૪ સુધીમાં હેતુ ઘટાડીને ૭૬૨૦ પાઉંડ સુધી લાવી શક્યું પણ કીમીયત વેર પછી પાછું ૮૦૮૦ લાખ પાઉંડ સુધી વધી ગયું. વળી પાછું ૧૯૦૦ સુધીમાં ઘટાડીને ૬૨૮૦ લાખ પાઉંડ, જેટલું થયું. એટલે ૧૯૦૪ માં બેર વેર બજારમાં વધીને ૭૭ કરોડ પાઉંડ જેટલું થયું. ૧૯૧૪ માં સુરો રીથેન લડાઈ બાગી તે વેળા ૬૬૧૦ લાખ પાઉંડ જેટલું હેતુ હતું. તે લડાઈ દરમ્યાન વધીને ૧૯૧૬ માં ૧૧૨૮૯ લાખ, ૧૯૧૬ માં ૫૮૭૧૨ લાખ અને ૧૯૨૦ માં ૭૪૩૪૯ લાખ પાઉંડ થયું પછી સુલેઈનો વખત છતાં વધોને ૧૯૨૨ માં ૭૮૩૧૮ લાખ પાઉંડ સુધી હેતુ વધ્યું છે અને તેને ઘટાડવા માટે બહુ આગ્રહથી પ્રયત્ન થાય છે તો પણ તેમાં હજી સુધી ફેરફાર મળી નથી.

નોંધ.

ઈંગ્લંડની સુરક્ષેલી:—જરમની પ્રત્યે કેવી રાજનીતી પાળવી તે વીશે ઈંગ્લંડના રાજદ્વારીઓમાં ઘણો મતભેદ છે.

એક પક્ષ જણાવે છે કે જર્મની પાસેથી જેમને નાણાં મળ્યાં છે તેવા દેશોની સ્થિતિ સારી છે જ્યારે ઈંગ્લંડને એ નાણાં ન મળ્યાં તેથીજ ઈંગ્લંડની પ્રજા હાલની સુરક્ષેલી ભોગવે છે. બીજો પક્ષ જણાવે છે કે જર્મની પાસે નાણાં માગશે તો તે ઉશ્કારવા માટે એ વધારે માલ બનાવશે અને ઈંગ્લંડમાં અથવા પરદેશોમાં વેચશે એટલે તેજ બાતના ઈંગ્લંડના માલ માટે ભાવ ઓછા મળવાથી ઈંગ્લંડના ઉદ્યોગોને હાની પહોંચશે અને અત્યારે ઈંગ્લંડની જે દુઃખદાયી સ્થિતિ છે તેનું કારણ પણ જર્મની પાસે રાજ્યોએ વસુલ કરેલી રકમોજ છે.

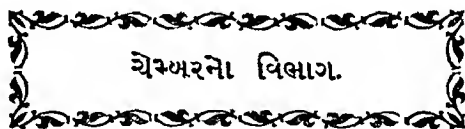
એક પક્ષ કહે છે કે કરકસર વગર આવક તથા ખર્ચનું સમતોલપણ થઈ નહીં શકે. બીજો પક્ષ કહે છે કે નવા કર વગર સમતોલપણ નહીં મળે.

નવા કર નાંખવાનાં સાધન નથી જડતાં ત્યારે એક પક્ષ એમ બતાવે છે કે જેમની પાસે ત્રીદક્ત હોય તેમની પાસે વધારે કર લેવો.

બીજો પક્ષ કહે છે કે એમ કરવા જતાં મીલકતની કીંમત ઘટશે અને તે પરદેશીઓને હાથ જશે મીલકતની આવક કરતાં જેટલો વધારે કર હોય તેટલી રકમ ઉભી કરવા માટે તે મીલકત નાણા રોકનાર સંસ્થાઓ અને ગતેને મળનાં વ્યાજ અગર નફા ઉપરનો કર ઘટે તોજ તેઓ વધારે નાણા એ કામ માટે રાદી શકે. તેમ ન થાય તો ઉદ્યોગ ધધામાં રોકાતી રકમમાત્રીજ ને મેળવવી પડે એટલે નુકશાન તો છેવટે આપા દેશને થાય.

કોઈ કોઈ વ્યક્તિ એમ પણ લક્ષમણુ કરે છે કે દેશને માટે લોનથી ઉભી કરેલી રકમની ઉપર માત્ર વ્યાજ આપવા આ વશે એમ જાહેર કરી મુદ્દલ રકમ જેટલું દેવું કાયમનું કરી નાંખવું. મીલકતનાર ઉપર કર નાખવામાં રહેલી સુરક્ષેલી પણ થોડી નથી. કોણા પદેટીવ અર્થાત સરકારી મંસ્થાઓ તથા ટ્રેડ યુનીયન અર્થાત ઉદ્યોગોમાં રોકાયેલા મલ્લુકોનાં મંડળો એ જે ને જે મીલકત હોય તે ઉપર કર વસુલ કરના કે નહીં એમ જણાવવામાં આવે છે કે મીલકત ઉપર કર નાખવાનું પરીપામ એજ આવે કે સરકારી લોનમાં નાણાં રોકનારને જેટલો આ ઉપર બી એમ પ્રત્યેન ઉપરથીત થયે છે જેમણે નાણા બચાવીને સરકારને ધીની તેમનાં કરના એવી રીતે ન વર્તનારની સ્થિતિ અત્યાર વધારે સારી નથી? આ દલીલ કરનાર એમ કહેવા માગે છે કે મીલકત ઉપર કર નાખવાને બદલે એનો ઉપયોગ કરવામાં જેઓ ઉડાઉપણે વર્તવા હોય તેમની ઉપર જ કર નાખવો એટલે કે જાંદગી નીભાવવા માટે જરૂરની હોય એવી સર્ગવડ તથા ચીજો ઉર કર નહીં નાંખવા જોજ-શોખનાં સાધનો ઉપરનો કર વધારવો.

તંબાકુ--ઈંગ્લંડના લોકો તંબાકુનો ઉપયોગ એટલી છુટથી કરે છે કે પર રાજ્યો પાસેથી પોતાને એકતી તંબાકુ ન મળે તો 'શુ' કરવું તેની કેટલાકને ચીંતા પડી એટલે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં તંબાકુની પેદાશ વધારવા તરફ ધ્યાન દોરવું. કેનેડાના બ્રીટીશ સંસ્થાનમાં તંબાકુની પેદાશ ઘણાં વરસો અગાઉ ફ્રેંચે શરૂ કરેલી હતી તેમાં છેડાં વીસ વરસ દરમ્યાન ઘણો વધારો કરી શકાયો છે. તેને પરીણામે કેનેડાની રાજધાની ક્વેબેકમાં પેદા થતી તંબાકુ ડુનીયાના બધા દેશોમાં જાય છે. ૧૯૦૧માં તેનો વીસ્તાર ક્વેબેકમાં ૮૬૬૧ એકર જેટલા હતો તે વધીને ૧૯૨૧માં ૩૩૩૦૦ એકર જેટલો થયો એટલે પેદાશ પણ એ અરસામાં ૬૬ લાખ રવલ પરથી વધી ૨૬૬ લાખ રવલ જેટલી ૧૯૨૧ માં થઈ હતી તેની કિંમત ૧૪ લાખ પાઉંડ જેટલી હતી, લડાઈ અગાઉ ઈંગ્લંડમાં ક્વેબેકની તંબાકુ જતી ન હતી. હોલંડ એલબનમ તથા જરમનીમાં પણ તંબાકુની આયાત થોડી હતી અને કેનેડાની તંબાકુનો મોટો ભાગ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં જતો હતો. હવે તો એમાંથી બનાવેલી સીગારેટ વગેરેનો ખર્ચ ઈંગ્લંડમાં સાધારણ થઈ પડ્યો છે. તેમ યવાનું કારણ એકજ છે અને તે એકે એ તંબાકુને સાફ કરવાની સંભાળ કેનેડામાં ઘણીજ લેવાય છે અને તેના સંબંધમાં છેલામાં છેલ્લી વેજનાનીક શોધનો લાભ લેવામાં આવે છે. હાલની તંબાકુના સંબંધમાં પણ એજ પ્રમાણે છેલામાં છેલ્લી શોધનો લાભ લેવાય તો એનો પેદાશ તથા વેપારમાં કેટલો બધો વધારો કરી શકાય?

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સલાહો.

ધી ઈન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સલાહ મુજબ વા. ૧૯ મી જુલાઈ સને ૧૯૨૨ ને રાજ બંધોરે ૩ ત્રણ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ના. હાઈદી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી એ. મી. લીન્ડસેને મળવા સાફ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

„ મનમોહનદાસ રામજી.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

શેઠ મોરારજી મુજરાજ ખટાઈ.

ઓ. શેઠ કીરોજ સી. શેઠના.

શેઠ ગીરજશંકર બી. ત્રિવેદી.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ માવજી ગે વિંદજી શેઠ

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

માર્સેલસની રંગીન લાઠીઓ સંક્રાંધદાર અને મજબૂત.

શેઠ બી. એફ. માદન

શેઠ મનુ સુબેદાર

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ શુભાચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

„ એન. એમ. મનુમદાર

શરૂઆતમાં પ્રમુખે એા. મી. લીન્ડસેને આવકાર આપ્યા બાદ કમીટીના સભાસદોને “વેપારી ઠાલકાર”ના વીષય ઉપર ચર્ચા કરવાને વીનંતી કરી હતી. આ પછી શેઠ એન. એમ. મનુમદારે કેટલીક ચર્ચા કરી હતી અને ખુલાસા માગ્યા હતા જેના એા. મી. લીન્ડસેએ સંતોષકારક જવાબ વાળ્યા હતા. ત્યાર બાદ શેઠ મનુ સુબેદારે જણાવ્યું કે હિન્દુસ્થાનને સારૂ લંડનના હાઇ કમીશનર મારફત જે માલ ખરીદવામાં આવે છે તે માલ કયા દેશમાંથી લેવાય છે, કયા ધોરણે લેવાય છે, વીગેરેને લગતી ચોક્કસ માહિતી ના. હાદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા સર ટોમસ હોલેન્ડ એમરની ખુલાકાતે આવેલા ત્યારે પુરી પાડવાને વચન આપેલું પણ હાલ સુધી તેમ કરવામાં આવ્યું નથી તે ઘણી દીલગીરીની વાત છે. આ પ્રસંગે પ્રમુખે શેઠ મનુ સુબેદારનું લક્ષ ખેંચ્યું હતું કે એમની ગેરસમજ થાય છે કારણ કે એમરને એ પ્રમાણે લેખી કબુલાત આપવામાં આવી નથી પણ ના. હાદી સરકારે માલની ખરીદીના સંબંધમાં જે સુચનાઓ હાઇ કમીશનરને કરેલી તેમાં એમ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હાઇ કમીશનર તરફથી છ માસીક વીગતો પ્રકટ થવી જોઈએ. એા. મી. લીન્ડસેએ આ બાબતની નોંધ લીધી હતી તથા તે બાબતમાં તપાસ કરવાને જણાવ્યું હતું. ત્યાર બાદ શેઠ માવજી ગોર્વીંદજીએ જણાવ્યું કે પોર્ટુગીઝ હિન્દુસ્થાનમાંથી ક્ષીટીય હિન્દુસ્થાનમાં મીઠું આયાત કરવા દેવામાં આવે છે પણ દેશી રાખોમાંથી તેમ કરવાની મનાઈ છે. આ બાબતની મી. લીન્ડસેએ નોંધ લીધી હતી. ત્યાર બાદ એા. મી. લીન્ડસેના ઉપકાર માંની સભા ખરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ એમર અને પુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૬-૭-૨૨ ના રોજ ખપેરે ત્રણ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલ અહરો હાજર હતા. પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન ઉપ-પ્રમુખે લીધું હતું.

શેઠ દેવોદાસ માધવજી ઘઠરસી

શેઠ કોકાલાલ પ્રેમચંદ

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ મોરારજી મુળારાજ ખટાઉ

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ માવજી ગોર્વીંદજી શેઠ

„ બી. એફ. માદન

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ મનુ સુબેદાર

„ એન. એમ. મનુમદાર.

૧ તા. ૮-૭-૨૨ ને રોજ મહેત્રી કમીટીની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ૧. આઈ. એસ. એન. કું. તરફથી ગેરવ્યાજબી નોટીસ બહાર પાડવાના સંબંધમાં જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વિચાર કરતાં ના. હિંદી સરકારનું તે બાબત ઉપર લક્ષ્ય ખેંચી એક પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી એ. મી. કુકના પત્રના જવાબમાં જે ખરડો થોડા વખત પહેલાં કમીટી આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વિચારતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ના. મુંબઈ સરકારના કેળવણી ખાતા તરફથી એસ્પેરેન્ટો ભાષા હિંદુસ્તાનમાં ફાળવ કરવી કે કેમ તે સંબંધમાં કમીટીનો અભિપ્રાય મંગાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે ભાષા હિંદુસ્તાનમાં ફાળવ કરવાની ભલામણ સાથે કમીટી સમ્મત થઈ શકતી નથી તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ મેસર્સ ચેનીરામ જસરાજ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે બી. આઈ. એસ. એન. કું. તરફથી બીલ એફ લેડિંગમાં જણાવ્યા પ્રમાણે માલ સહી સલામત મળ્યો નથી. આ બાબતમાં કમીટીની દાદ માંગેલી હતી. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તેમને કોર્ટનો આશ્રય લેવાની ભલામણ કરનારો એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ મેસર્સ હાલ મહમદ હાલ ઈસ્માઈલ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ફ્રેન્ચ બેંક મારફત રમરનાની એક પેઠી ઉપર તેમણે ૫૫૪ પૌંડની હુંડી લખી હતી તેનાં નાણાં બેંક તરફથી ટરકીશ પૌંડમાં આપવામાં આવે છે જેથી ઘણું નુકશાન જવાનો સંભવ છે. આ બાબતમાં કોર્ટનો આશ્રય લેવાની ભલામણ કરવાનો તથા કોર્ટનો જે ચુકાદો આવે તે ચેમ્બરને લખી જણાવવા મહેરબાની કરવી એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી દેશી ખલાસીઓની વફાલુ ઉપર ભરતી કરવાના સંબંધમાં નીમાયેલી કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર ચેમ્બરની કમીટીનો અભિપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ બાબતમાં વિચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા પ્રદરશોની એક સમ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ વાલચંદ હિરાચંદ

૨ માવજી ગોર્વાદણ શેઠ

૩ એમ. એ. મારતર

૪ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ

૮ શેઠ હીલાધર રાય સંપત તરફથી મોટરના અકસ્માત અટકાવવાના સંબંધમાં ફેટલીક સૂચનાઓ કરનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ શેઠ જી. બી. ત્રીવેદી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ના. મુંબાઈ સરકાર તરફથી મેસર્સ ગોદરેજની તિબેટી નહીં ખરીદવાના સંબંધમાં જે સરકારી જારી પાડવામાં આવ્યો હતો તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય જોઈતું હતું. પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં કેટલાક જુલાઈ મંગાવનારો પત્ર મુંબાઈ સરકાર પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ ચેમ્બરની બીજી ત્રીમાસિક સામાન્ય સભા શનીવાર તા. ૧૨ મી ઓગસ્ટ ૧૯૨૨ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨૪. ૮) યોજાવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ હિંદુસ્તાનની દેશી વેપારી ચેમ્બરની મુંબાઈ મુકામે તા. ૫મી અને ૬મી ઓગસ્ટને રોજ મળનારી કોન્ફરન્સમાં ચેમ્બરના પ્રતિનિધીની નીમણુક કરવાના સંબંધમાં વિચાર કરતાં તે કોન્ફરન્સમાં ચેમ્બરની આખી કમીટી એ ભાગ લેવો પણ મત આપનારો હક ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા ઉપપ્રમુખનેજ આપવો એવો ઠરાવ થયો હતો.

દેલ્હે બોર્ડના પત્રના જવાબમાં એક ખરડો તૈયાર કરવા સાથે નીચે જણાવેલા ગૃહ સ્થોની સભા-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

પ્રમુખ

ઉપ-પ્રમુખ

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ

શેઠ મનુ સુબેદાર

„ „ શ્રીરામ સેકના

„ બી. એફ. માદન

„ જમનાદાસ દાગ્ડાદાસ.

„ એન. એમ મહુમદાર.

શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

૧૨. દેલ્હેના માલને લગતા હુદ્દર કિયાગના સંબંધમાં વિચાર કરવા સાથે કમીટી તરફથી ના. હિંદી સરકારના દેલ્હે બોર્ડ ઉપર જે પત્ર લખી જણાવવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે હિંદુસ્તાનની દેશી વેપારી પેઢીએ તથા ચેમ્બરે તરફથી જે સલામતી મળી છે તે ઉપર તે સંબંધમાં ના. હિંદી સરકાર તરફથી નીમાયેલી કમીટી પુરતો વિચાર કરે છે. પણ તે ઉપરાંત પ્રતિનિધીઓનો મોહાનો જુલાનો લેવાનું બની શકે તેમ નથી.

આ જવાબ સંતોષકારક નહીં લગવાથી તેના જવાબમાં ફરીથી પત્ર લખવા સાથે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સભા કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ મનમોહનદાસ રામજી

૨ „ મનુ સુબેદાર.

૩ „ એન. એમ મહુમદાર.

૪ „ બી. એફ. માદન.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બર અને જુરોની એક ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૪ ઓગસ્ટ ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨૮. ટા.) મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા અહસ્થો હાજર હતા, પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન ઉપ-પ્રમુખે લીધું હતું.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

„ મનમોહનદાસ રામજી.

„ લાલજી નારણજી.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ બી. એફ. માદન.

„ એન. એમ. મજુમદાર

„ શ્રી. શેઠ શ્રીરામ સી. શેઠના.

શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી.

„ વલ્લભદાસ ચ. શીવજી.

„ જી. બી. ત્રાવેદી.

„ એસ. બી. બીલ્લીમોરીયા.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ મનુ સુભદ્રા.

૧ દેવેના વહિવટના સંજોગમાં કમીટીનો અભિપ્રાય મંજૂરનારો જે પત્ર નામદાર હિંદી સરકારના રહેલે બોર્ડ તરફથી મળેલો હતો તેના જવાબમાં એક ખરડો કમીટી આગળ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડો ઉપર વિચાર કરતા તે ટટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા ગરબાર થઈ હતી.

(૨) ચેમ્બરની જનરલ ત્રીમાસિક સભા.

સુજાનનો દેશી વેપારી ચેમ્બર અને જુરોની ત્રીમાસિક સભા શનીવારે પાછલા પહેરે ૩ કલાકે કોટમાં બેંક ઍટમ આવેલી ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ પરસોતમદાસ ઠાકોરદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

પ્રમુખ શેઠ પરસોતમદાસ ઠાકોરદાસે ચેમ્બરની કમીટીએ એપ્રિલ, મે અને જુન માસમાં બળવેલા કામકાજનો રીપોર્ટ સભાની બહાલી માટે રજૂ કરતાં જણાવ્યું હતું કે:-

અહસ્થો, આપની કમીટીએ એપ્રિલ, મે તથા જુન માસમાં કરેલા કામકાજનો રીપોર્ટ આપની સમક્ષ રજૂ કરતાં મને ઘણો આનંદ થાય છે અને હું આશા રાખું છું કે આપ સર્વે એ રીપોર્ટને મંજૂર કરશે. આ જનરલ સભા એક અઠવાડિયા સુધી મુલતવી રાખવા સારૂ આપણી કમીટીએ જે મંજૂરી આપી હતી તે સારૂ હું કમીટીનો આભારી છું. મારે ગયા શનીવારે પુના મુકામે કાઉન્સિલની ત્રણ સીટ્ટેકટ કમીટીમાં હાજરી આપવાની હતી તે પ્રસંગ સીવાય પણ હું ઘાઝું છું કે આપણી ચેમ્બરના માજી પ્રમુખ સર વીઠલદાસ કાકરસીના ગેદજનક મરત્યુને લીધે પણ ગયા શનીવારની આપણી સમાનય સભા મુલતવી રાખવાને આપણને ફરજ પડી હોત.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી લીઝાઇનના બેશો કે ?

મારી ખાત્રી છે કે સર વીઠલદાસના મરણથી મુંબઈની વેપારી કોમે એક અનુભવી અને ઉત્સાહી વેપારી ગુમાઓ છે. આ પ્રકારની મારી માન્યતામાં આપ સામેલ થશે. એમના એજનક મરૂતબુની હાલ સુધીમાં વર્તમાનપત્રોમાં જે નોંધ લેવામાં આવી છે તે જોતાં મારે તેમની જીંદગીના ૨૫ વર્ષ સુધીના કરેલા ઉપયોગી કામની હાલ નોંધ લેવી જરૂરની નથી. હું ફક્ત એટલું જ કહીને સંતોષ માનીશ કે સર વીઠલદાસની ખોટ હિંદુસ્તાનના સામાજિક જીવનમાં હાલ થોડાં વર્ષ સુધી તો નહીં જ પુરી પડે. સર વીઠલદાસનો વેપારી પેઢીને તથા તેમનાં દુઃખી વંધવાને આપણી ચેમ્બર અંગઁકરણપુર્વક દીકાસો આપે છે આપણે પહેલી ત્રીમાસીક ચલાવવાને મળ્યા હતા ત્યારબાદ આપણી કમીટીએ કેટલાક પ્રશ્નો હાથપર લીધા છે કે જેવા પ્રશ્નો હિંદુસ્તાનની હાલની બદલાતી રાજનીતી તથા આર્થિક સ્થિતિમાં થોડાં વર્ષો સુધી ઉભા થવાનો સંભવ છે. આ પ્રશ્નોમાંથી ફક્ત કેટલાક ઉપર કમીટીએ લીધેલાં પગલાં ઉપર હું નીચેયન કરીશ.

ઇસ્ટ ઇન્ડિયન અને જી. આર્થ. પી. રેલ્વેનાં પુરાં થતાં કંનચાકટો.

કમીટીએ કરેલા કાગકાજમાં ઇસ્ટ ઇન્ડિયા તથા જી. આર્થ. પી. રેલ્વે. કંપનીના હાલ થોડા વખતમાં પુરા થતા કોનચાકટ બાજે જે લખાણ કર્યું છે તે સહીથી પ્રધાનપદ ધરાવે છે.

આપણી કમીટીએ નામદાર હિંદી સરકાર ઉપર એક લખાણ ગયા એપ્રિલ માસમાં કર્યું હતું અને તેમાં હિંદુસ્તાનનો રેલ્વે વકીવટ નાં હિંદી સરકારનાં કારોબારી મંડળ તરફથી જે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યો હતો તે તરફ કેટલીક ટીકા કરી પોતાના વીચાર દર્શાવ્યા હતા કે નાં સરકાર તરફથી એકવચ્ચ કમીટીના રીપોર્ટની સર્વાનુમતે થએલી બલામણો ઉપર પણ જો કાંઈ લક્ષ આપવામાં આવ્યું હોય તો ફક્ત તે બલામણોના પાલન કરતાં ખંડન તરફ વધારે લક્ષ આપવામાં આવ્યું છે. આપણી કમીટીનું આ લખાણ દેશી વેપારી આલમનો મત દર્શાવે છે એમ હું ધારું છું. નાં હિંદી સરકાર તરફથી કમીટીના લખાણના આ ભાગના જવાબમાં કાંઈ પણ પત્ર નથી પણ તેમના તરફથી એક સરકયુલર પત્ર દ્વારા હિંદુસ્તાનની રેલ્વેનો સરકાર વીરૂદ્ધ કંપની વકીવટના નીચય ઉપર હિંદુસ્તાનની સમગ્ર વેપારી પેઢીએ તથા એસોસિએશનોનો અભીપ્રાય મંગાવેલો છે અને હાલમાં આપણી કમીટી ના. સરકારના તે પત્ર ઉપર બારીકાઈથી વીચાર ચલાવે છે. આપણી કમીટીને એમ લાગ્યું કે આવા અગત્યના પ્રશ્ન ઉપર હિંદુસ્તાનની દેશી વેપારી ચેમ્બરોનો મત જાણવામાં આવે તો ઠીક અને તેથી કરીને મુંબઈ મુંકામે ચાલુ મહીનાનો શરૂઆતમાં એક કોન્ફરન્સ બોલાવવામાં આવી હતી.

મુંબઈમાં વેપારીઓનું કોન્ફરન્સ.

હિંદુસ્તાનના દુર સુલકોમાંથી કોન્ફરન્સમાં હાજરી આપવી એ સ્વાભાવીક રીતે અ અગવડતા ભરેલું હતું તેમ છતાં પણ આપણી કમીટીને કાંનપુર, ઠલકતા અને મદ્રાસ જેવા દુરના સ્થળોનાંથી પણ ત્યાંના પ્રતિનીધીઓના વીચાર જાણવાનો લાભ મળ્યો હતો. તે કોન્ફરન્સમાં સર્વાનુમતે પસાર થયેલા ઠરાવો વર્તમાનપત્રોમાં પ્રકટ કરવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રમાણે સર્વાનુમતે પસાર થયેલા ઠરાવોથી આપણી કમીટી સન્ન થયેલી હોવાથી તે પોતાના અભિ-

ધી ભાગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક બ્રીટ, ફાઈ મુંબઈ.

પ્રાય નાં સરકારને હવે લખી જણાવશે. હું ધારું છું કે હિંદુસ્તાનની રેલ્વે થોડા વખત સુધે હિંદુસ્તાનની વેપારી આલમનો એક અગત્યનો ચર્ચાનો વીષય થઈ પડશે અને તે ચર્ચા અંતે રેલ્વે વહીવટ હિંદુસ્તાનના વેપાર ઉદ્યોગ આગાહ કરવાના હેતુથી હાથ ધરવામાં આવશે આ વીષયનું સતત અને ખારીક અવલોકન ખાસ અવશ્યનું છે અને હિંદુસ્તાનના દરેક વેપાર મંડળોને પોતાની સહાનુભૂતી આપવાની નિમંત્રી કરું છું.

ગાંધીજી અને બીજા રાજદ્વારી કેદીઓ.

રાજદ્વારી કેદીઓની જેલમાંની સ્થિતિનો વીષય પણ હિંદુસ્તાનના જનસમાજમાં હાલ કેટલાક માસ થયાં એક ચર્ચા બનેલો વીષય છે. આપણું ચેમ્બરના કેટલાક સભાસદોની લલામ લૂચી મહાત્મા ગાંધી તરફ જેલના અધીકારીઓ તરફથી જે વર્તણૂક હાથ લેવામાં આવતી હતી તે સંબંધમાં નામદાર મુંબઈ સરકાર ઉપર એક પત્ર લખી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મં ગાંધી જેવા ગ્રહસ્થાને બીજા સુધરેલા દેશમાં જે પ્રકારની માનભરી રીતલાત મળતી હોય તે પ્રમાણે મં ગાંધીને મળવી જોઈએ. આ પ્રકારની કમીટીની વ્યાજખી લલામણના જવાગમાં હાલ સુધી નાં મુંબઈ સરકાર તરફથી કાંઈ જવાબ નથી. સરકારની આ પ્રકારની વર્તણૂક સામે પ્રજાને દરેક વર્ગ વાંધે ઉઠાવશેજ પણ આ સંબંધમાં મુંબઈની ધારાસભામાં છેલ્લા માસમાં રાજદ્વારી કેદીઓ તરફની વર્તણૂકના સંબંધમાં જે ઠરાવ પસાર થયો હતો, તે ઠરાવ કાંઈ એવો સંતોષકારક ન ગણાય. કાઉન્સિલમાં આ ઠરાવ ઉપર થયેલી ચર્ચા તમારા સ્મરણમાં વાજી હશે અને મને જણાવતાં થયો આનંદ થાય છે કે ચેમ્બરનો કમીટીએ જણાવેલા ઠરાવે મુજબજ કાઉન્સિલે ઠરાવ કરીને ચેમ્બરના વીચારની સ્વમાનતા સ્થાપીત કરી છે આ પરથી સરકારને એમ સમજાવું જોઈએ કે કોઈ પણ લાલકારી વીધયમાં કૃત્રીમ દલીલો આડે આવો શકનાર નથી અને કાઉન્સિલ સરકારને પ્રજામત તરફ જરૂર દોરશે. કાઉન્સિલમાં આ ચર્ચા થયેલા નાં મુંબઈના ગવર્નર તરફથી જે પ્રતિચો કરવામાં આવ્યો છે તે ધણું સંતોષકારક હતું શકાય અને તેને લગતી વધારે વીગતો થોડા વખતમાં જે બહાર પાડવાનું વચન આપેલું છે તે વીગતોની આપણે આતુરતાપૂર્વક રાહ જોઈશું.

વેપાર અને ઉદ્યોગમાં મંદી.

વેપાર ઉદ્યોગની મંદ સ્થિતિ હાલ અનેક દીશાઓમાં જોવામાં આવે છે અને તે સંબંધમાં નાં વાઈસરોય સમક્ષ બીટીશ અને હિંદી વેપારી સંસ્થાઓનું જે એકત્ર ડેપ્યુટેશન લઈ જવામાં આવ્યું હતું તે અગ્રાફ કદી ન બનેલો એવો બનાવ હતો. તે તરફ તમે બધાએ અને જાહેર પ્રજાએ જે પસંદગી ખતાવી હતી તે માટે મને-સ્વાભાવિક રીતે સંતોષ થાય છે.

નામદાર વાઈસરોય સમક્ષ ગયેલું ડેપ્યુટેશન.

મી. રોડબની સાથે ના. વાઈસરોય સમક્ષ વેપારી પેટીઓના ડેપ્યુટેશનના નેતા થવાનું જે માન મને મળ્યું હતું તે દેશી અને ઇંગ્લેન્ડ પેટીઓના અરસપરસ સહકારનો એક નવો યુગ સ્થાપીત કરે છે એમ કહી શકાય આ વિષય જ્યારે મેં કેટલાક વેપારીઓ સાથે ચર્ચો હતો. ત્યારે કેટલાક જાણીતા વેપારીઓ તે બાબતમાં ખુબ આશાવાંત નથી તેમ મને ભાસ થતો હતો.

દેશી અને અંગ્રેજ વેપારીઓ વચ્ચે સહકારનો ભાવ વધુ પોષવાની જરૂર.

પણ હવે હું જોઈ શકું છું કે દેશી અને અંગ્રેજ વેપારી કામ વચ્ચેનો સહકારનો ભાવ જો વધારે પોષવામાં આવે તો અરરપરસ સમજાતી વધારે સારી રીતે થઈ શકે અને જોરસમજાતીના પ્રસંગો ઘણે અંશે દૂર કરી શકાય. આપ સર્વેને સમજાવવું જોઈએ કે દેશી અને અંગ્રેજ વેપારી કામમાં માયા ભાવના આધાર ખાસ કરીને તેમની ચેમ્બરના પ્રમુખના વલણ ઉપરજ રાખે છે. અને હું આશા રાખું છું કે એસોસિએટેડ ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા આપણી ચેમ્બરના પ્રમુખ સંકુચિત વૃત્તી ધારણ કર્યા વગર જાને કામની અરરપરસ સમજાતી અર્થે પ્રયાસો કરશે.

નામદાર વાઈસરોયના ભાષણની અસર.

ના. વાઈસરોયે ડેપુટીશનના આપેલા જવાબ ઉપરથી હિંદુસ્થાનની આર્થિક સ્થિતિ સ્પષ્ટ બતાવવાના સંબંધમાં તેમના દૃઢ વીચારો છે એમ ચોક્કસ રીતે સમજાય તેમ છે. ના. સરકાર તરફથી નીમવામાં આવેલી ઇન્કેપ કમીટીનું બધારણ સાધારણ રીતે સંતોષકારક જાહેર થયેલું છે. જો કે મારે કહેવું જોઈએ કે તેના બધારણના સંબંધમાં પણ કેટલીક ટીકા કરવામાં આવી હતી. પણ હાલની વસ્તુસ્થિતિ પ્રમાણે હું ફક્ત એટલીજ આશા રાખીશ કે નીમાયલી કમીટી હિંદુસ્થાનની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવાના સંબંધમાં અગત્યની ભલામણો કરશે કે જે ભલામણોને હિંદુસ્થાનની સામાન્ય પ્રજા વધાવી લેશે. ડેપુટીશનની મુલાકાત વખતે આપણા પ્રતિનિધી વરિંદ્રે મે' જે વધારાના વીચાર જણાવ્યા હતા તેમાં હિંદુસ્થાનની દેશી વેપારી કામની આશા અને ઉમેદોનાજ પડયો હતો તેમ હું કહી શકું છું.

મોંટેગ્યુ-ચેમ્સફર્ડ સુધારા.

મોંટેગ્યુ ચેમ્સફર્ડના સુધારાનું નામ હિંદુસ્થાનના આર્થિક ખડકો સાથેજ અથડાવાનો ભય છે. સુધારાની વાસ્તવિકતાના સંબંધમાં જે મતલેદ હાલ સુધી દર્શાવવામાં આવ્યો, છે તે ધ્યાનમાં લેતા પણ એમ કહેવું જોઈએ કે દેશને હાલ સુધીના અનુભવોથી કાંઈ લાભ થયો છે પણ સુધારાના આ પહેલા હપવાનો પુરેપુરો લાભ લેવાને સારૂ તેણે આર્થિક ખડકોથી દુર રહેવું જોઈએ.

કરનો બોજો ઓછો કરવાની જરૂર.

સરકારની વાર્ષિક આવકમાં કર નાંખીને વધારો કરી શકાય, તેમ સ લવં નથી. મારણ કે ઉલટો કરનો બોજો ઓછો કરવાનું આવશ્યક છે. આ સંજોગમાં આવકના પ્રમાણમાં નવક થવી જોઈએ એ વીષય ઉપરજ ના. સરકારનું તથા પ્રજાનું લક્ષ હોવું જોઈએ.

વડા પ્રધાનનો ધડાકો.

પણ ખ્રીડીશ પાલમિન્ટના વડા પ્રધાન મી. લોહટ જ્યોર્જ સુધારા એ તો ફક્ત એક અખતરો છે એ સુજાણના હુદાગરો જે આજી માસમાં કાઢ્યા હતા તે આપણી "લરોમાની

ધી બોજો ટાઈલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફાટ મુંબઈ.

“લેસે પાટા જણ્યો” એ કહેવતનું જ્ઞાન કરાવે છે. બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટમાં હિંદી પ્રતિનીધીન ગેરહાજરીમાં કર્નલ જેન્સનને વડા પ્રધાનનું નેતૃત્વ જેમ્સ હન્ટને સોંપી દેવામાં આવ્યું હતું તેના આશ્ચર્ય માનવો આવશ્યક છે. ત્યાર બાદ હાઉસ ઓફ કોમન્સમાં જે ચર્ચા થઈ હતી તેનો હેતુ હિંદુસ્તાનનો સામાન્ય નીચાર આ બાબત ઉપર શું છે તે જાણવાનો હોય તેવું અહીં કેટલાક પ્રધાનનું છે. આ પ્રકારના અનુમાનમાં જે કાંઈપણ સત્યતા હોય તો તેવા પ્રયાસો તરફ આપણે હિલગીર બહાર કરવાની ફરજ છે મારો અંગત અભિપ્રાય એવો છે કે વડા પ્રધાનની આ પ્રમાણેની યુક્તિ રચવાનો હેતુ હોઈ શકે નહીં. વડા પ્રધાનને હિંદુસ્તાનના પ્રકરણ ઉપર વારંવાર બોલતાં આપણે સાંભળ્યા નથી પણ જે બ્રીટીશ પાર્લામેન્ટના બંને મંડળો તરફ અપાયેલાં સને ૧૯૧૬ ના ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટરૂપી એક ગંભીર વચનનો જે તેમને તરફથી આ પ્રમાણે અનાદર કરવામાં આવે તો વડા પ્રધાનના તે પગલા ઉપર હિંદુસ્તાન અને ઇંગ્લંડનો જે પક્ષ હિંદુસ્તાનના સ્વાર્થ તરફ માયાની લાગણી ધરાવે છે તેવો પક્ષ અંદોસોસની નજરથી જોશે.

હિંદી સનદી નોકરો.

ઇનડિઅન સીનીલ સર્વીસને બ્રીટીશ સામ્રાજ્યની એક સમરથ સર્વીસ તરીકે લેખવામાં આવે છે. કેટલાકનું ધારવું એવું છે કે તે સર્વીસ ઇંગ્રેજના સ્વાર્થનો પાયો મજબુત કરવાને સાફ સ્થાપવામાં આવેલી છે.

ખરી વસ્તુસ્થિતિ આ પ્રમાણે છે કે કેમ ? તેનો નીચું ચકરવો હાલ આવશ્યક નથી. પણ જે એમ કહેવામાં આવે કે સીનીલ સર્વીસને આકર્ષક ના બનાવાય તો હિંદુસ્તાનની કડક કંટાળ પ્રજાની પાયમાલી થઈ જાય તો મારે કહેવું જોઈએ કે એ પ્રમાણેની હલીલ દ્રષ્ટિ એક જ વસ્તુ સીધી કરી આપે છે અને તે એજ કે કેટલોક વખત આપણા મિત્રોના પાશમાંથી પણ બચવાની જરૂર હોય છે ખરી. હિંદી સનદી નોકરીમાં દેશીઓનું પ્રમાણ વધતું હોવું જોઈએ એ વિષયે ઇંગ્લંડમાં તથા હિંદુસ્તાનમાં કેટલાક માણસોના ભુવની માફક લાય પમાડયો અને કેટલાક અંગ્રેજોને “રાતું ચીથરું” જોઈ આખલો બડકો” એ મતલબની જે અંગ્રેજ કહેવત છે એ પ્રમાણે ધણાને ચમકાવેલા છે પણ તેવા રાતું ચીથરાથી વડા પ્રધાન ચમકે એ આપણે ધાયું ન હતું. સનદી નોકરીમાં વધતા પ્રમાણમાં દેશીનું પ્રતિનીધીત્વ એ તો હિંદુસ્તાનના રાજકીય ઉત્તીનું સાધારણ લક્ષ્ય કહી શકાય તે બાબતના વિષયમાં મતલબ હોઈ શકે હિંદુસ્તાનને ધમકી આપવામાં આવે એ પ્રકારનો રાજનીતીને સાફ ઇતીહાસમાં હજી સુધી દાખલો નથી એમ કહી શકાય.

સુધારાનો લાભ લેવા સરકાર સાથે સહકાર કરી રહેલા વર્ગ.

હિંદુસ્તાનનો જે પ્રજા વર્ગ સરકાર સાથે સહકાર કરી રહ્યો છે અને સુધારામાંથી બહુ લાભ લેવાની તરફેણમાં છે તેમનું ધારવું એવું છે કે હિંદુસ્તાનની સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતાને સુધારા એ પ્રથમ પગથીયું છે. તેવો દરેક પ્રજા વર્ગ સરકાર સાથે સહકાર કરી રહેલો છે એવોવાની લાયકાત સ્થાપવાને માટે ઘણાજ આતુર છે. વળી સુધારાની રૂયે નેટલો વખત થવું પડે તેટલો વખત વાટ જોવાને પણ તૈયાર છે. વળી એક પક્ષ એવો છે કે જે પક્ષ

મેટેલીક સીટીંગની ચારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

રીતે બહુમતીમાં કહી શકાય કે જે સરકારની ક્ષમિધની વાતો વીધે બહુ આશાવંત નથી અને જેને આલુ સુધારા રૂપી પ્રથમ પગલા વરફ અલુગમો છે પણ આ બધી વસ્તુસ્થિતિમાં એક તત્વ તો સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવે છે કે હિંદુસ્તાનના દરેક દરેકે પ્રજા વર્ગનો સ્વતંત્રતાના આખર અંતિમ વરફ પ્રયાણ કરવાના વિચાર છે આથી કરીને વડા પ્રધાનના પારલામેન્ટમાં જે ઉદ્ગારો નીકળ્યા તે ઉદ્ગારોની પાછળ ખરી વાત શી સમાયેલી હશે તે હું સમજી શકતો નથી અને પ્રાંતીય સરકાર વરફથી આ સબધમાં ચોક્કસ ખુલાસો થવાની જરૂર છે તે દરમ્યાન ગ્રહસ્થો હિંદુસ્તાનના આખરની સ્વતંત્રતા વીધે મારી શ્રદ્ધા અચળ છે અને હું ધારૂં છું કે જે આપણે આપણી જાતીને અને આપણી માતૃભૂમીને વફાદાર રહીશું તો આપણી અને આપણા લક્ષ્ય વચ્ચે કોઈપણ અડચણ આડે આવી શકશે નહીં કે જે અંતિમ સ્વતંત્રતાનું આપણને પ્રાંતીય સરકાર વરફથી વચન આપવામાં આવેલું છે

તમારું કાર્ય કર્યા કરો.

હું તેથી કરીને આપને એટલીજ વીનંતી કરૂં છું કે વડા પ્રધાનના ઉદ્ગારથી આપ લેશ માત્ર પણ લયલીત ન થતા આપનું આદરેલું કાર્ય અંતરથી કર્યું જાણે. વડા પ્રધાનના ઉદ્ગારો રૂપી અડચણો તો આપણા માગમાં વારંવાર આવેજ જશે પણ એક બહાદુર સમીક્ષક તરીકે તે બધાથી નહીં ડરતાં આપણે તે બધી અડચણો દૂર કરી જે પ્રયાણ આપણે આદર્યું છે તે પુરૂ કરવાની આપણી ફરજ છે.

સંસ્થાનો પ્રાંતીયમાંના હિંદીઓ.

ઉદ્દતા ત્રણ માસ દરમ્યાન હિંદીઓની પ્રાંતીય કોલેનીઓમાં સ્થાન તે વીધય ઉપર કમીટીએ ગાતાના અભિપ્રાય જણાવેલા હતા. કેટલાક વેપારી મંડળો સાથે ચેમ્બરની આગેવાની જોડીને એક જાહેર સભા મુંબઈમાં જુલાઈ માસમાં યોજાવવામાં આવી હતી અને તે જાહેર સભામાં આ બાબત ઉપર સ્પષ્ટ રીતે ઠરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. આપની કમીટીની મંજૂરીથી મેં પણ ના વાઈસરાય ઉપર ચોક્કસ શર્ટોમાં વાર મોકલેલા હતા આ પ્રશ્ન એક જુના દરદ તરીકે રૂપ ધારણ કરતો જાય છે અને જે પ્રાંતીય સહતંત્રતાની નીતી જે રાજ્યદારીઓના હાથમાં છે તેવા પુરૂષો જે આ પ્રશ્નના બારીકાઈથી અવલોકન ન કરે તો હિંદુસ્તાનને પ્રાંતીય સામરાજ્ય ઉપરથી પેતાને વીરવાનું ઠાંરી લેવાની ફરજ પડશે ના. હિંદી સરકાર વરફથી હિંદીઓની આ સંબંધમાં અભિપ્રાયો અને પુરૂષો દેકો મળે છે અને તે જોતા આપણે સચમ નાખવાની જરૂર છે પણ ધારણ રીતે મર્યાદા હાય છે અને ઠાંજ જાડીમને પાછળથી રોકવો સુરકેલ થઈ પડે તે પદ્ધતિ દબાવવો એ રાજ્ય નીતીનો સામાન્ય સીધાવ છે.

સરકારના સલાસદો સાથે મુલાકાત.

ઉદ્દતા ત્રણ માસમાં ના. હિંદી સરકારના ખજાનચી તથા વેપર આ વડા તથા વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી સાથે ઘણી જરૂરી મુલાકાત થઈ હતી નામદાર સરકારના ચોક્કસ કાઝ અને ફાર્ન ખાતાના પ્રધાનની-સાથે પણ મુલાકાત થઈ હતી ન સરકારના

આ સર્વે અમલદારોને આપની કમીટી વરફથી તેમની મુલાકાત લીધા બદલ હું આભાર આનું છું.

આ વરસનું સતોષકારક ચોમાસું.

હું માફ ભાષણ સમાપ્ત કરૂં તે પહેલાં આ સાલના સતોષકારક ચોમાસાની વધા તેને લીધે જે સારો પાક થવાની વક્રી છે તેની નોંધ લેવી જોઈએ આ પ્રકારની દુર્ભરી બકીસ હિંદુસ્તાન ઉપર આ વરસે ન હોય તો તેની કેવી દયાજનક સ્થિતિ હોય તે કલ્પવાની જરૂર નથી.

આપણે આશા રાખીશું કે પ્રશ્ન સહાય અને મનુષ્ય પ્રયત્નથી લડાઈ પહેલાની જે કુદરતી સ્થિતિ હતી તેનો અનુભવ કરીશું પણ મારે લડાઈ દરમિયાનની ઉડાડતા જે પડઘા ઉવટના હાલ જોવામાં આવ્યા તે વરફ આપણું લક્ષ્ય જે થવું જોઈએ તે વચ્ચે દરમિયાન અસાધારણ કમાણી કરવાનો તથા મોટા સાહસો ખેળવાનો ઉત્સાહ ફેલાયેલો હતો કે જેથી કરીને ઘણાં વેપારીઓ પોતાનું અગત્યનું શુભાવેલું છે અને દેશના વેપારને થોડો પહોંચાડેલો છે આથી કરીને જે વેપારી વર્ગ લડાઈના (કરોડ અને દસ કરોડ) ભુતી જમીને ફક્ત નાના (હજાર અને લાખ) ઉપરજ નજર રાખે તો તે વધારે આવકારદાયક ગણાયે પ્રબલ વર્ગનાથો નફો ચુસી લેવાને કાળે કોઈપણ ચીજમાં હુદપારનો વેપર કરવો તે અમેરીકા અને ઇંગ્લાંડ જેવા દ્રવ્યવાન દેશોમાં પણ આખરે લાભદાયી ગણાયેલું નથી હિંદુસ્તાન જેવા ગરીબ દેશમાં તેવા પ્રયાસો લાભકર ન ગીવડે એ સ્વભાવીક છે ખાસ કરીને આપણી લડાઈ પહેલાની સ્થિતિ કે જેમાં નફો ટુકો, મુડીતુ શાકાણુ ઓછું પણ તેની માલની ફેરવણી વધારે એવી સ્થોતી પધતી ઉપર આવવાની જરૂર છે હું આ બાબત ઉપર ઇસારો કરૂં છું કે તે ખાસ કરીને અપૂર્ણ ચેમ્બરના સુમાસદો અને સામાન્ય રીતે ઝાળી દેરી વેપારી આલમ તેવા જોખમભર્યા સાહનમાયો મુકત રહે ગ્રહસ્થિ આપની કમીટીએ માફે અપ્રાંત, જે તથા જુન મસમા કરેલા કામકાજનો રીપોર્ટ આપની અમક્ષ રચી કરતા ધણો આનંદ વાય છે.

મીન દેવીદાસ માધવજી.

રીપોર્ટ બનાવ રાખવાની પ્રમુખની દંખાતને ટકા આપતા મીન દેવીદાસ માધવજીએ જણાવું કે અમદા પ્રમુખ સાહેબે આ રીપોર્ટના સળધમાં ઘણું જ બાબતો વીવેચન કરેલું હોવાની માન કાંઈ વધુ બોલવાની જરૂર હોઈ શકે નહીં પરંતુ અને મારે અક બાબત ઉપર ખાસ કરી વગર આની શકે મમ નથી હાલમાં આપણા દેશમાં કેટલા ખાસ થયા હોઈ તેમજ સ્થાનિક સરકારના અર્થમાં કાપકુપ કરવાની ઘણી માગણી કરવામાં આવે છે અને તવીંધે આપણા પ્રમુખ સાહેબે પણ ઇસારો કરી નામદાર વાંકસરોય સમક્ષ ગયેલા વેપારી ડેપુટીશનને મળેલા જવાબનું અને જ્ઞાન કરાવ્યું છે અર્થમાં કાપકુપ કરવા માટે બેસનારી ઇનચાર્જ કમીટીમાં આપણા પ્રમુખ સાહેબ, મી દાદીબા દલાલ અને બગાળની ચેમ્બરના પ્રમુખ મીન રોડસ છે એટલે તમે સાહેબોને હું ખાસ અપીલ કરૂં છું.

માસદસની રગીન દાદીબા જણાવેલ અને મજબુત.

કે તેઓ આ બાબત ઉપર જરૂર ધ્યાન આપશે. જ્યારે દેશમાં આવી કોઈ મોટી બાબત ઘણીજ ચર્ચા છે અને આખો દેશ પોકાર ઉઠાવે છે ત્યારે સરકાર પ્રજાનું ઉશ્કેરણું વાતાવરણ ઠંડું પાડવાને માટે કમીટી અને કમીશનો નીમવાની વાતો કરી ઠંડું પાણી રેડે છે. આ કમીટીઓ અને કમીશનો પોતાનો રીપોર્ટ કરવાં દોઢથી બે વર્ષ લગાડે છે; આ એક આવો સવાલ છે કે જો આવી બાબતોમાં કમીટી પોતાના રીપોર્ટ માટે દોઢથી બે વર્ષ લગાડે તો હિંદી સરકારનાં અને પ્રાંતીક સરકારોના ચાલુ સાલના બજેટોમાં જે ભારે ખોટ બતાવવામાં આવી છે તે આવતા દોઢથી બે વરસમાં વધુ બતાવવામાં આવશે અને છેવટે તેમને દેવાળું પણ કાઢવાનો પ્રસંગ આવે જો આમ ખોટ વધુ અને વધુ દેખાડવામાં આવે તો દેશમાં કેવો મામલો ઉભો થાય તેનો વીચાર કરવા જોઈએ. આ કમીટી પોતાની કાપકુપની લઘામણા કરે તે પહેલા આપણી કમીટી મારફત એવી સુચના થવી જોઈએ કે ખુદ નામદાર વાઈસરોય જેવા મોટા પગારદારો અને રૂ. ૨૫૦ કે રૂ. ૫૦૦ ની ઉપરના માસીક પગારવાળાઓના પગારમાં પાંચથી દશ ટકા ઘટાડો કરવો. જે વેપારી કેમ્પ્યુટેશન નામદાર વાઈસરોય આગળ ગયું હતું તે વેળા મીંઠ પરસોતમદાસે જણાવ્યું હતું કે દેશી લશ્કર કરતા ગોરા લશ્કરનો ચારથી પાંચગણો વધુ ખર્ચ છે આથી આ ગોરા લશ્કરમાં ઘટાડો કરી ચારથી પાંચ ગણો ખર્ચ ઘટાડવો જોઈએ. લશ્કરને બુદ્ધિ મથકોએ ત્રેનના બીજા વર્ગમાં મોકલવાનો ભારે ખર્ચ કરવો જોઈને તૃથી.

આટલું બોલી હું આ દરખાસ્તને ટેકો આપું છું.

મીંઠ નારણદાસે જણાવ્યું કે વડોદરા રેલવેનો ડાઉન પાંજબ મેલ આંદોડ ઉભો રહે તો નહીં હોવાથી દુરથી આવતા ઉતાડ્યોને પાણી તથા બીજી સગવડોની ઘણી ઘણી હાડ-મારી પડે છે જેના સ બધામાં રેલવે કંપનીને લાભવાની હું ચેમ્બરને અરજ કરું છું.

પ્રમુખે જણાવ્યું કે કમીટી આ બાબત ઉપર વીચાર ચલાવી રેલવે કંપનીને લખી જણાવશે.

તે પછી રીપોર્ટ બહાર રાખવામાં આવ્યો હતો અને સભા ઉઠી હતી.

(૩) ચેમ્બરે બોલાવેલી રેલવે કોન્ફરન્સ!

ઈસ્ટ ઇન્ડિયન રેલવેનું મંત્રાલય ડિસેમ્બર ૧૯૨૪ માં અને ઐટ ઇન્ડિયન પેનીનસ્યુલા રેલવેનું જુલાઈ ૧૯૨૫ માં પુરું થતું હોવાથી એ રેલવેઓનો અરોબાર કોઈ હિંદમાં સ્થપાયેલા કંપનીને સોંપવો કે સરકારે લઈ લેવો તેના સંબંધમાં હિંદી સરકારે બુદ્ધિ બુદ્ધિ વેપારી મંડળોના અભીપ્રાય મળેલા હોવાથી હિંદના બુદ્ધિ બુદ્ધિ વેપારી મંડળો તથા મુજબની દેશી વેપારી ચેમ્બરની એક કોન્ફરન્સ ગયા શનોવાર તા. ૫-૮-૨૨ ને દીવએ બપોરે કોટમાં બેંક સ્ટ્રીટમાં આવેલી દેશી ચેમ્બરની બોરીસમાં મીંઠ દેવીદાસ સાધવજીના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

કોન્ફરન્સમાં નીચે જણાવેલાં મંડળોના પ્રતિનિધિઓ હાજર હતા:-

ધી બેમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ઓટ ફેલ્ટ, અંમદ.

૧. અમદાવાદના મીલ માલિકોની મંડળી.
૨. જોડયા પ્રાંતની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
૩. સધરન ઇન્ડિયા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
૪. મારવાડી એસોસિએશન ઓફ કલકત્તા
૫. બોમ્બે રાઇસ મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન
૬. બોમ્બે થ્રેન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન
૭. બોમ્બે ડાયમંડ મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન
૮. બોમ્બે શરોફ મહાજન
૯. મુંબઈનું ઝવેરી મહાજન.
૧૦. મોતીનો કાંટો
૧૧. મુંબઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળી.

પ્રમુખનું ભાષણ.

પ્રમુખ મી. દેવીદાસ માધવજીએ જણાવ્યું કે આજની કોન્ફરન્સમાં અમારા જેઠરના પ્રમુખ મી. ૦ પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ પોતાની નાહસત તબીયતને લીધે આવી શક્યા નથી તે માટે આપણે સઘળા ટીલગીર છીએ, જે તેઓ આજે હાજર રહી શક્યા હોવ તો તેઓ આપણને ઘણા ઉપયોગી થઈ પડત.

ગૃહસ્થો, અમાનો ચેમ્બર વરફાવી તમોને આવકાર આપતા અને કોન્ફરન્સમાં હાજરી આપવા માટે પધારી અમારા આમંત્રણને સ્વીકાર કરવા બદલ તમારે આભાર માનતા મને બારે ખુશાલી પેદા થાય છે.

આપણે અહીં શામાટે લેગા મળ્યા છીએ તે તમો જાણો છો. હું ધારું છું કે, આજના જેવી કોન્ફરન્સોમાં જે આપણી વચે આપણા વિચારો બરાબર સમજવામાં આવે અને તે એક સરખાજી જાહેર કરવામાં આવે અને આજે આપણે જે અગત્યના સવાલ ઉપર વિચાર ચલાવવા લેગા મળ્યા છીએ, તેવા દેશના અગત્યના સવાલો ઉપર જે આપણા એકત્ર મત જાહેર કરવામાં આવે તો તેનું ભારે વજન પડે જે દેશના સામાન્ય અગત્યના સવાલો ઉપર જુદા જુદા પ્રાંતોના વેપારી આગેવાનો વિચારોમાં વહેંચાઈ જાય તો કાઉન્સિલો, કમીશનો અથવા કમીટીઓના સઘળા પ્રયાસો કાંઈપણ સાફ પરીણામ લાવવામાં કદી પણ સફળ થાય નહીં. આપણી મુરકેલીઓ દુર કરવા માટે અમોને એમ લાગ્યું છે કે જ્યારે જ્યારે આજના જેવી કોન્ફરન્સો ભરવાના પ્રસંગો આવે ત્યારે ત્યારે દેશના સામાન્ય અગત્યના સવાલો ચચવા માટે આજના જેવી કોન્ફરન્સ યોજાવવી અને જે બની શકે તો સામાન્ય નીજીય ઉપર આવડું મને જોઈને ઘણાજ આશુક થાય છે કે તમારા મંડળોએ આ જેઠરના વિચાર સાથે મળતા થઈને કેવો મામલો છે તે જોયો છે અને તેમણે તમોને તેમના પ્રતિનિધીઓ તરીકે હીંકી વેપારી ચેમ્બરોની આ પહેલી સામાન્ય કોન્ફરન્સમાં મોકલ્યા છે. તમો જાણો છો કે આપણી રેલ્વેઓના બલીબંધના કારોબારનો સવાલ ઘણો અગત્યનો છે અને આ દેશની જે અગત્યની રેલ્વેઓના પટાઓના મુદત થોડા વખતમાં ખલાસ થનાર છે. આથી આપણે સરકારને જણાવવાની જરૂર છે કે આ રેલ્વેના માટે આપણે કેવા પ્રકારનો કારોબાર માગીએ છીએ.

મારસેન્સની રંગીન લાલીઓ સફાઈદાર અને મંજબુત.

સ્ટોર્સની ખરીદીનો સવાલ.

રેલ્વેઓ માટેના સ્ટોર્સનો ખરીદીનો યોજનાના સવાલ ઉપર હાલમાં દેશ વીચર ચલાવે છે અને તમો ખરાબર જાણો છો કે આવી ખરીદીઓની આખી યોજના ફરીયાદો ઘડવાનો જરૂર છે કે જેથી દેશને કષ્ટદો થાય અને દેશના માલને ઉત્તેજન મળે.

અહરથો, બેશક, તમોએ આ સવાલો ઉપર અત્યાર અગાઉ વીચાર ચલાવ્યો હતો અને મને ઉમેદ છે કે જ્યારે આપણે સબજેક્ટસ કમીટીમાં આવીયે ત્યારે સરકારને ચોક્કસ ભલામણ કરવા માટે આપણે કોઈપણ નીર્ણય ઉપર આવી શકીશું અને આપણા ઠરાવો ઘડી શકીશું.

અહરથો, આ કોન્ફરન્સમાં ભેગા મળવાની અમેને તક આપવા બદલ હું તમારો અને તમારા મંડળોનો ફરીથી આભાર માનું છું. મને ઉમેદ છે કે સબજેક્ટસ કમીટી તરફથી આવતી કાલે આપણી સમક્ષ જે સવાલો રમુ કરવામાં આવે તે પર ચર્ચા ચલાવવામાં અને આપણા સામાન્ય વીચારો બહાર કરવાના આજના અને આવા બીજા ભવીષ્યના પ્રયાસો સફળ થાય તેવી રીતે નીર્ણય ઉપર આવવામાં આપણે આપણી ફરજ બજાવવામાં સુકીશું નહીં.

હવે હું મીં એન એમ. મંજુમદાર અને મીં મનુસુબેદારને આ બાબતમાં તેમના વીચારો બહાર કરવાનું જણાવું છું.

શેઠ એન. એમ. મંજુમદારનું ભાષણ.

શેઠ એન. એમ. મંજુમદારે જુદા જુદા પ્રાંતોના વેપારી મંડળોના પ્રતીનિધીઓને આવકાર આપવા જણાવ્યું કે, રેલ્વે કમીટીએ જે રીપોર્ટ કર્યો છે તેમાં બે મત પડી ગયા છે. એક મતવાળા કંપનીના કારોબાર હેઠળની રેલ્વે અને બીજા મતવાળા સરકારના કારોબાર હેઠળની હિમાયત કરે છે. હવે હિંદી સરકારે આ સંબંધમાં આપણા અભીપ્રાય માંગ્યો છે. રેલ્વેઓ દેશનું જીવન છે કારણ કે દેશના હુત્તર ઉદ્યોગની પ્રગતીના આધાર રેલ્વેની જેમ બને તેમ સારી સગવડ ઉપર છે.

અમેરીકા અને જરમનીમાં રેલ્વેઓના કારોબાર વીષે ઇસારો કરી, મીં મંજુમદારે જણાવ્યું કે, ત્યાંની રેલ્વેઓના કારોબાર દેશની આબાદી કેવી રીતે થઈ શકે તે ધ્યાનમાં લઈને ચલાવવામાં આવે છે અને તેવુંજ આપણા દેશના સંબંધમાં થવું જોઈએ. હિંદમાં ઘણીખરી ખાનગી કંપનીઓ છે અને ૭૦૦૦ માઇલ દુર બેઠેલા આસામીઓ તેઓના અજન્ટો વડે અહીં રેલ્વેઓ ચલાવે છે. ત્રીજા વર્ગના ઉતાડૂઓની હાડમારોની જે ફરીયાદ ઉઠાવવામાં આવે છે, તેના કરતાં વેપારીઓની હાડમારોની ફરીયાદ વધારે મોટી છે.

રેલ્વેઓ કર ભરનારાઓની મીલકત હોવી જોઈએ અને તેના કારોબારમાં તેઓનો અવાજ જોવો જોઈએ. તે માટે હિંદી સરકારને આપણે ઘણુંવાર અરજ કરો છે પણ તે પર

બી. જી. ટાઇલ માર્કેટ રી. બેંક આર્ટ ફેર્ટ, સુબ્ર.

(૨) કોન્ક્રેટ મંજૂર થી એવો અભીપ્રાય ધરાવે છે કે દરેક ઈંદીયન અને ગ્રેટ ઈંદીયન પેન્ડીનમ્બલ રેલ્વેના પટાની મુદત ખલાસ થાય છે તે પાછા ચાલુ કરી આપવાનો સવાલ રહેલોજ નથી, અને કુશલ કારોબાર મેળવવાનાં બહાનાં હેઠળ તેઓની ચાપલુનો થોડો ભાગ પણ ખાનગી સાધનાથી મેળવવા વગર એ રેલ્વેઓ સંપૂર્ણ રીતે સરકારી માલેકીની બનાવવી જોઈએ.

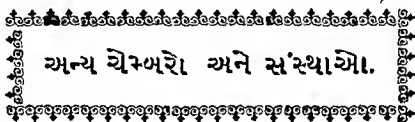
(૩) આ કોન્ક્રેટ બધાં હીંદી જાહેર મંડળો અને હીંદી ધારાસભાના સલાસદોને આગ્રહ કરે છે કે રેલ્વેઓ રાજ્યના કારોબાર હેઠળ લાવવાની હીંદીઓ ચાલુ લાંબા વખતથી એકમતે જે માંગણી કરતા રહ્યા છે તે માંગણીને હરોળમાં મુકવી, અને હીંદી રેલ્વેઓની કારોબારી કંપનીઓના અર્થ આ દેશને માથે નાંખવાની કરવામાં આવતી કોશેશોને નીરક્ષણ બનાવવી, કે જે કંપનીઓ અત્યાર સુધી હીંદી જાહેર પ્રભમાં અસંતોષ હોય, અને હીંદી જાહેર લાભોને નુકસાન પહોંચે તેવી રીતે પરદેશી કંપનીઓ હીંદી રેલ્વેઓનો વહીવટ ચલાવતી આવી છે તેમનાથી ધરખમ રીતે જુદા પ્રકારની નીવડે એ બંનવાજોગ નથી.

(૪) એમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો:

આ એમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે ઘર મહીને આ માસિકમાં જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે જે ગ્રહસ્થોને પોતાની ઓફીસો કારખાનાં અથવા પેટીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીઆતો વિગતવાર આ એમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ એમ્બરના સલાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે.

(૫) ચેમ્બરનો પત્ર વ્યવહાર.

રેડ ક્રૉસ સોસાયટીની અત્રેની શાખાના સેક્રેટરી તરફથી મળેલા પત્રમાં જણાવ્યું છે કે, એ સોસાયટીના ફંડને મદદ કરવા માટે કહાડવામાં આવેલાં ૪૪૧૬ થી ૪૪૨૫ સુધીના નંબરનાં કુટ રૂલ આ સાથે મોકલ્યાં છે તેમાં બેઈતા રૂપિયા ભરી મોકલી આપશે. એ પ્રત્યે એ ચેમ્બરના સભાસદોનું લક્ષ એવવાની પણ એ પત્રમાં લેવામાં આવી છે. પત્રની સાથે મળેલા કુટ રૂલની રચના એવી છે કે એ ફીટની કાગળના પુઠાંની પટ્ટી લઈ તેમાં એકેક રૂપિયો મુકાય એવાં પંદર ગોળ ખાનાં બનાવ્યાં છે. તેમાં રૂપયા ભરી સ્થાનીક સેક્રેટરીને મોકલી અપાય તો એવી જેટલી પટ્ટીઓ ભરાવાય તે પ્રમાણે ફંડમાં રૂપયા મળે. ખાલી જગામાં રૂપિયો મોકલવા અગાઉ ભરનારનું નામ પણ ત્યાં લખી શકાય એમ છે.

અન્ય ચેમ્બરો અને સંસ્થાઓ.

હિન્દી ઉતાડ અને વેપારીઓની હાડમારી દુર કરનારી મંડળી.

આ મંડળની કારોબારી કમીટીની એક સભા તા. ૫ મી ઓગસ્ટ ૧૯૨૨ના રોજ મી. એલ રાય સંપતના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે વખતે નીચે જણાવેલા રાજ્યો હાજર હતા.

૧ મી. એલ.રાય સંપત (પ્રમુખ)	૪ મી. જી. ડી. વેદ.
૨ મી. એલ. આર. તેરસી	૫ મી. જે. જી. નેણસી.
૪ „ વ્હીલર	૬ મી. પ્રભુદાસ મોદી.

(૧) શરૂઆતમાં ઓ. મી. એન. એમ. એશીનો પત્ર તેઓ બીજી રાજ્યને લઈને આવી ન શક્યા તેની મુલતવી રહેવા હતો.

(૨) જુદા જુદા ખાતાઓ તરફથી નીચે મુજબના આવેલા પત્રોની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

ક. જી. આઈ. પી. રેલ્વે તથા બી. બી. એન્ડ સી. આઈ રેલ્વે તરફથી સ્ટેશનો ઉપર હિતાડોઓને પાછી પુર પાડવા બાબતના પત્રો.

ખ. એંગ્લો ઇન્ડીઅન અને યુરોપીઅન માટે રીઝર્વડ રાખવામાં આવતા ડબ્બાઓની જુદી જુદી રેલ્વે કંપનીઓ તથા રેલ્વે બોર્ડ તરફથી આવેલા પત્ર.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ જોકે સીટ, ફાઈટ મુંબ.

ગ. બેંગાલ નાગપુર રેલ્વે યુનીઅનના સેક્રેટરી તરફથી આવેલો પત્ર.

ઘ. આણંદ પરીષદમાં પસાર થયેલા ઠરાવો સંબંધી હિંદમાં જુદી જુદી વેપારી એજન્સી તેમજ મદ્રાસ અને સધન મરાઠા રેલ્વે કંપની તરફના જવાબો.

ઙ. એંગલો ઇન્ડિઅનો માટે રીઝર્વડ ડબ્બા બાબત બેંગાલ નાગપુર રેલ્વેનો આવેલા કાગળ નો જવાબ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ચ. સુબાઈ ટ્રામવે કું. તરફથી પોલીસના માણસો ટ્રામના પાછલના ભાગમાં ઉભા રહેવા દેવામાં આવે છે તે બાબતનો ટ્રામવે કું. ના આવેલા પત્રનો જવાબ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

પ એંગલો ઇન્ડિઅન કંપાઈમેન્ટ બાબત એમ. એસ. એમ. રેલ્વેના કાગળની નકલ મદ્રાસ એસોસીએશનને મોકલવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.

૬. લખનૌ ખાતે મળનારી બીજી કોન્ફરન્સના ૩૭માં ૩. ૨૫ આપવાની ભલામણ કમીટીએ કરી અને આ મંડળના પ્રતિનિધી તરીકે કોઈપણ સભ્યને બની શકે તેો મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૭. મેળા અને જાત્રા વખતે જાત્રાળુઓને માલના ડબ્બામાં મુસાફરી કરવી પડે છે. તે સાથે અણગમે બતાવવામાં આવ્યો હતો અને રેલ્વે બોર્ડને જણાવવું કે જાત્રા વખતે ઉવાડુઓના ડબ્બાઓ એક બીજી રેલ્વે ઇમ્પનીને ઉછીના આપવા વ્યવસ્થા કરવી.

(૮) ના. સરકારે આ મંડળને પોતાના જાહેરનામા આપવાની ના કહી તે બાબતનો પત્ર વ્યવહારની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને વર્તમાન પત્રોમાં તે બાબત પ્રગટ કરવા ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

(૯) સીઓ તથા બાળકો માટે ખાસ રીઝર્વડ ટ્રામે દોડાવવા તથા એછા ભાવે લેવા બાબત મી. એલ રોય સંપતે જે પત્ર સુબાઈની મ્યુ કોર્મોરેશનના પ્રમુખને લખ્યો છે તે સુચનાને આ કમીટીએ અનુમોદન દેવા ઠરાવ કર્યો હતો.

આ મંડળ ઉપર પ્રબંધીય કામનો બોલો દીવસે વધતો જતો હોવાથી તેને પુગી વળવા આ મંડળીનું ફંડ વધારવા માટે મી. લક્ષ્મીદાસ તેરસી તથા મી. જીવરાજ ગોકલદાસ નેણસીને સત્તા આપવામાં આવી હતી.

ત્યારબાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા વીસરજન થઈ હતી.

જરમની ખાતે નાણાં મોકલવાની ઉત્તમ રીત—જેમણે જરમનીથી માલ મંગાવ્યો હોય તેનાં નાણાં મોકલનારી હિંદી પેઢીઓ હાલમાં રૂપયા જરમની ખાતે મોકલી શકતી નથી અને હિંદમાં કોઈ એકને રૂપયા આપી જરમની ઉપરની હુડી લેવી એ પણ જોઈએ તેટલું નફાકારક નથી એમ તેમને અનુભવથી લાગ્યું છે એટલે અહીં

મેટલીક શીલીગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

રૂપયા આપી ઇંગ્લંડ ઉપરની હુડી તેઓ લે છે અને પછી તેનાં નાણાં ઇંગ્લંડમાં વસુલ કરાવી જરમન માર્કની ખરીદી ઇંગ્લંડમાં તેઓ કરે છે પણ એ રીત સંતોષકારક નથી એમ જણાવવામાં આવે છે કે જો સોનાના ખ્રીટીશ સીકા ખરીદી જરમની ખાતે મોકલવામાં આવે તો ત્યાં તેનો સફથી સારો લાવ ઉપજે વળી હવે તે જરમનો પોતાના માલ માટે ખ્રીટીશ નાણામાં લાવ દર્શાવે છે એટલે મોખાઈલ, રસાયણી પદાર્થો, કાચ, વીજળીને લગતો માલ, કટલરી, અને રમકડાં માટેનો ભાવ તો પાઉંડમાંજ ઓછાય છે એટલે તેનાં નાણાં કેમ મોકલવાં એ વીશે તો ચીતાંજ નથી. હીંદીઓને એ ગોઠવણ ઠીક પડશે.

મત આપવાનો હક—ઇંગ્લંડમાં લંડનની મ્યુનીસીપલ ગ્રાંટલીમાં મત આપવાનો હક બેઈટરટોક કંપનીએ ને આપવામાં આવ્યો નથી અને એવી કંપનીઓના લાભ સંભાળવવા માટે તેમના કોઇ પ્રતીનીધીને માટે એ મંડળમાં સ્થાન રાખવામાં આવ્યું નથી એટલે જ લંડનની સ્થાનિક સંસ્થાઓને કાર્યક્ષેત્રને વીસ્તારવામાં આવે તો તેને પરીણામે મ્યુનીસીપલ લીટી વધારે વેપાર કરવા લાગે એવો ભય લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે દર્શાવ્યો છે. લંડનના સ્થાનિક સ્વરાજ્યના સંબંધમાં તપાસ કરવા માટે લોડ ઉલ્સ્ટેટરના પ્રમુખપણા હેઠળ નેમયલાં કમીશન સન્મુખ એ અભિપ્રાય રજુ કરવામાં આવ્યો છે અને એમ પણ જણાવ્યું છે કે વેપાર માટેની સડકોની સંભાળનું કામ એટલું મહાન છે કે બીજા કોઇ કામ ઉપર પણ ધ્યાન આપવું પડતું હોય એવા કોઇ મંડળને સોંપવું ન ઘટે.

વેપારી વિષયો અને ખખરો.

(૧) નોરવેનો વેપાર.

તા. ૩૦ મી જુને આખર થતા છ માસ માટેના નોર્વે બેંકના હીસાબ ઉપરથી માલમ પડે છે કે ચલણી નોટોનો ફેલાવો ગયા મે માસની આખરે ૩૭૫૦ લાખ કેન જેટલો હતો તે વધીને જુન આખરે ૩૮૪૭ લાખ ફોન જેટલો થયો હતો. લાવની સંદેરાશમાં કોઈ ફેરફાર ન હતો કેમ કે ખોરાકીની ચીજોના ભાવ વધ્યા હતા પણ બીજી ચીજોના તેટલા ઘટ્યા હતા. પરંતુ જોની હુડીનું બજાર ઘણી વધ ઘટ દર્શાવે મે. નોર્વેના ફોનરની કીંમત ઘણી ઘટી છે. ચેરોનું બજાર ચુપ હોવાથી તેમાં ફેરફાર બહુ થોડો છે. પણ જોડના ભાવમાં હેરફેર ઘણા થાય છે. લાકડાંના બજારમાં સાદાં પાટીયાં માટે પુછા સારી છે. કાગળનું બજાર જુનની શરૂઆતમાં તેજ હતું પણ પાછળથી બાવો ઘટવાથી તે સુસ્ત થઇ ગયું છે થોડા મહીના સુધી એની નીકાશમાં સુધારો થવાની આશા નથી. કાગળ માટે રસાયણ કીયાથી બનાવેલાં ભાવા માટેનું બજાર ચુપ છે જ્યારે તેવી કીયા વગર મેળવેલા ભાવા માટેનું બજાર તેજ છે. સ્તીમરોનાં

ધી બોરખે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક શીટ, ફોર્ટ, ગુંબજ.

ગુરુનું બળર હજી સુસ્ત છે. માછડી પકડવાનો ધધો ઠીક ચાલે છે. માછડીના તેલના પેદાશ ઘણી સંતોષકારક છે. કૃત્ત્રીયાન્યા ખાતે આ વરસે તા. ૩૦ થી ૧૦ મી સુધી પ્રદર્શન ભરાનાર છે. ઘણાક ઉદ્યોગમાં મેલુરેના પગરમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. ખેડારી ઘટતી જાય છે.

(૨) પ્રદર્શન:-પ્રસદસ ખાતે આવતા એપ્રિલમાં તા. ૬ મીથી તા. ૨૫ સુધી વેપારને ઉત્તેજન આપવા માટે એક પ્રદર્શન ભરવામાં આવનાર છે તેમાં ભાગ લેવા માટે અરજી કરવાનું ફાર્મ આ એમ્બરને મળ્યું છે અને જેને જોવું હશે તેઓ એમ્બરની ઓફીસમાંથી તે જોઈ શકશે. વધારે વિગત જાણતી હોય તેમણે અત્રેના મેડ્યુન કોન્સલની ઓફીસને (૭, કંઈ ચેરેડ) પત્ર લખીને અથવા રૂબરૂમાં મળીને પુછવું.

ટાકથો ખાતે પ્રદર્શન તા. ૧૫ મી થી તા. ૨૬ મી નવેમ્બર સુધી ભરવામાં આવનાર છે. તેને લગતી માહિતી આપનાર નાતું ૧૨ પાનાનું પુસ્તક એમ્બરને મળ્યું છે. એમાં ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે કે રાખી મુકરાની ચીજોનું પ્રદર્શન હોય તે અને વેપર માટેના નમુના લાવ સાથે દેખાડવામાં આવશે. માલ વેચવા માટેની દુકાનો આ પ્રદર્શનમાં રહેશે અને ત્યાં માલ બનાવનારાઓ પોતાની ઈચ્છા પ્રતાણે માલ વેચવાના સેદા કરી શકશે. તૈયાર માલ રોકડેથી વેચવા માટે એ દુકાનોનો ઉપયોગ કરવાની મનાઈ છે. પ્રદર્શનમાંથી એ દુકાનો માત્ર નમુના ગતાવી તેના જેવા માલ બનાવવા માટેના આરડરો મેળવવાના ઠામમાં મદદ કરવાની છે. એવા નમુનાઓનાં લીસ્ટ વગેરે દ્વારા જાહેર ખખર માટે પણ ગોઠવણ કરવામાં આવશે. પ્રદર્શનમાં દાખલ થવા માટે ખરીદનારે કાંઈ શી આપવાની નથી. વધારે હકીકત જાણતી હોય તેમણે અત્રેના જાપાનીઝ કોન્સલ પાસેથી મેળવવી.

(૩) કેનેડા તથા આસ્ટ્રેલિયા વચ્ચેનો સંબંધ:-જાકતના સબ ધમાં એક બીજા સાથે કગર કરવાની ધારણા આ બે દેશો વચ્ચે સદેશા આલી રહ્યા છે. કેનેડાનો ઘણો માલ આસ્ટ્રેલિયાના તેવાજ માલ સાથે હરીફાઈ કરે છે ૧૯૧૩ માં કેનેડાથી આસ્ટ્રેલિયા ગયેલા માલનો કીમત ૧૧૫ લાખ પાઉંડની હતી જ્યારે આસ્ટ્રેલિયાથી કેનેડા મોકલેલા માલની કીમત માત્ર ૧૬૭ હજાર પાઉંડ હતી. તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૨૧ ને હીને આખર થયેલાં વરસમાં કેનેડાથી આસ્ટ્રેલિયામાં અયાત થયેલા માલની કીમત ૪૪ લાખ પાઉંડ જેટલી હતી. આસ્ટ્રેલિયાથી કેનેડા ખાને નીકાશ થયેલો માલ ૧૯૨૧ માં ૧૩૯ હજાર પાઉંડની કીમતનો હતો. જુદા આસ્ટ્રેલિયામાં જઈને કેનેડીયન માલ ત્યાંની સ્થાનિક પેદાશ સાથે હરીફાઈ કરે છે. આસ્ટ્રેલિયાના નીકાશમાં મુખ્ય હિન તથા ચમડાં, ઈંડા, મુરબા તથા ફળ વગેરે હોય છે. કહેવાની જરૂર નથી કે આસ્ટ્રેલિયામાં જે ખાણ છે તેમાંથી સોનાની પેદાશ થાય છે એટલે બીજી ચીજોની નીકાશ કરતાં આયાત વધારે હોય તેટલી કીમત સોનું નીકાશ કરવામાં આવે છે. જો કેનેડા તથા આસ્ટ્રેલિયા વચ્ચે જકાન સંબંધી કાંઈ ગોઠવણ થશે તો તે કેનેડાને વીશેષ લાભકારક થઈ પડશે.

(૪) કેનીયામાં ખાણના સંબંધમાં જે નીયમો હાલ છે તેમાં ફેરફાર સુચવવા માટે એક ખાસ કમીટી ત્યાંની સરકારે નીમી છે તેની પાસે ત્યાંના લોકોમાંથી કેટલાકે નીચે પ્રમાણે માગણી કરી છે:-

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેન્કલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

૧ ખાણે ક્યાં છે તે શોધવા માટેનાં લાઇસન્સ આપવાનું બંધ પાડવું.

૨ જે લોકો નવી કંપનીઓ કહાડે તેમને એ કંપનીના શેરો કે થાપણના ત્રીજા ભાગ કરતાં વધારે હિસ્સો મેળવવા અટકાવવાં.

૩ કોઇ પણ વ્યક્તીને પાંચ કરતાં વધારે જગાનાં હુક આપવા નહીં.

૪ જમીનની સપાટીની પાસેના ઘરમાંથી મેળવતા પદાર્થ ઉપર પચાસ ટકા અને જમીનની ઉંઘાઈથી મેળવવાના પદાર્થો ઉપર દસ ટકા કર મરકારે લેવે.

એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે જો આવી ગોઠવણ થાય તો પ્રગતિનો સ્વાર્થ પણ સંભળાય અને અસંતોષકારક અનુભવમાંથી પ્રભને બચાવી શકાય. ખાણે ખોદવાના ઉદ્યોગમાં પડેલા લોકોએ અત્યાર સુધી કેનીયામાં હુકો મેળવવા પ્રયત્ન કર્યો હોખાતો નથી.

(૫) દક્ષીણ આફ્રીકામાં વીજળીકે બળા: ના સંબંધમાં કામ લેવા માટે કયમનું કમીશન નેમવા માટેના ધારાને ખરડો સરકારે બહાર પાડ્યો છે એ કમીશનની ફરજ એવી રહેશે બળ વધારવા તથા સસ્તા દરે પ્રગતિ અપાવવા તથા ને માટેનાં રહેતો નીલાવરા સંબંધી સવાલો વીશે વીચાર કરી ચેતવ્ય ઠરાવ કરશે. મ્યુનીસીપાલિટી નહીં હોય એવા ભાગમાં વીજળીક બળની કીમત નહીં કરવાની અને ૨૫ ટકા કરતા વધારે નફા થાય ને તેટલો નફો એ બળ વાપરનારો વચે વહેંચી આપવાનો હુકમ ફરમાવવાની સત્તા રહેશે. મ્યુનીસીપાલિટીની શીવાય જેઓ વીજળીક બળ પુરું પાડતા હશે તેમના હાથમાંથી એ ધંધો ૩૮ વરસ પછી લઇ લેવાની સરકારને સત્તા રહેશે પણ તે સત્તા વાપરવા માટે બે વરસની નોટીસ આપવી પડશે. એ રીતે કામકાજ લઇ લેતો વેળા કાંઇપણ બાકો આપવામાં આવશે નહીં. આ પ્રમાણે બદલો ન આપવાની રીત સારી કે હીંદી રેલ્વે કંપનીએ તે આપવામાં આવે છે તે પ્રમાણે બદલો આપવાની રીત સારી એ સવાલ તપાસવા જેવો છે.

(૬) કચ્છમાં જકાત પધતી-હાલમાં કચ્છમાં ૩. ૧૦૦) ની કોરી ૧૬૫) ચાલે છે. ત્યારે જકાત લેતી વખતે ઠસટમ ઉપર રૂ. ૧૦૧) ની કોરી ૪૫૦) પ્રમાણે ઠસવી જકાત લેવાય છે. એટલે પ્રજા તેઅદીગણી જકાત (દાણુ) અત્યારનાં કોરીના ભાવથી આપવું પડે છે. દેશાવરથી માલ કચ્છમાં આવે એટલે પ્રથમ અંજાર ઠસટમ ઉપર ધર્મીશ શીખે આઠ ટકા ઉપરના ધોરણ મુજબ લે છે. ત્યાર બાદ બીજા ગામોમાં તેજ માલ લઇ જાય તો અંજારની નીકાશ જકાત પડે. પાછો તેજ માલ જે ગામ લઇ જાય ત્યાં તે માલની આયાત જકાત પડે છે એટલે એક પરદેશથી આવેલા માલ ઉપર જેટલા ગામ ફરે તેટલીવાર જકાત પડે છે. પરદેશથી માલ મંગાવાવાલા મુખ્ય કરીને શહેરમાં વેપાર કરે છે. અને ગામડાના તમામ માણસોને શહેરમાંથી માલ લાવવો પડે છે, એટલે કચ્છમાં ગામ-રહેનાર ગરીબ વસ્તીને શહેર કરતાં જકાત ના લીધે મોઢું પડે છે. આ પધતી ગરીબ પ્રજાને ઘણીજ ત્રાસદાયક છે, તેમજ રૂ. ૧૦૦) પરદેશી માલ ઉપર આ પ્રમાણે જકાત પધતી હોવાથી લગભગ ૬૦) ટકા જકાત થવા જાય છે, એટલે કચ્છમાં મુંબઈ કરતા પણ ખર્ચ મોઢું પડે છે, માટે હાલમાં જે જકાત પધતી ચાલે છે તે કાઢી નાખી ફક્ત પરદેશી માલ ઉપર બંદરની જકાત નાખી કચ્છમાં જે જકાત અંદર અંદર છે તે સહતર કાઢી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક સ્ટોટ ફાઇટ મુંબઈ.

નાખવી જોઇએ હાલમાં ગામડાઓમાં જકાતના કન્ટ્રાક્ટ અપાય છે તેથી પ્રતને સોસલું પડે છે.

(૭) હરીફાઇ-કલકત્તાની મ્યુનીસીપાલિટીએ પાણીનાં આધિકાર માટે નળ નાંખવા માટે ટેન્ડરો માગ્યાં હતાં. તેના જવાબમાં મળેલાં સહથી ઓછા દરનાં ત્રણ ટેન્ડરોની વીગત નીચે પ્રમાણે હતી:—

પાઉંડ.

૧ કલીવલેંડ બ્રીજએંડ એન્જીયરીંગ કું. લી.

૩૦૧૬૩૭

૨ કલેટન સન્સ એંડ કું. લી.

૩૨૦૩૩૮

૩ એશમોર એન્સન પીસ એંડ કંપની

૩૨૮૦૮૯૯

એ કામ માટે ૫૦૦૪૫૭ પાઉંડ સુધીના અર્થ કરવા માટે મ્યુનીસીપાલિટી તૈયાર હતી પણ હરીફાઈને પ્રમાણે ૧૭૭૫૮ પાઉંડ જેટલો બચાવ કરી શકી છે.

(૮) પૂર્વ આફ્રીકામાં હિંદીઓની સ્થિતિ.

પૂર્વ આફ્રીકામાં બ્રીટીશ સંસ્થાનો ત્રણ છે:—(૧) કેનીયા કોલોની (૨) સુગેંડા અને (૩) ટાંગાનીકા, એ મુલક વસવા જવા યોગ્ય છે કે કેમ તે વીશે મતભેદ છે. પ્રથમ તો એ મુલક ઘણો સારો છે એમ ગણાતું પણ લડાઇ દરમ્યાન સ્થિતિ બગડી, ચલણના ફેરફારથી દેશ પાયમાલ થયો અને પછી બધી ચોજના ભાવ ગળી ગયા અને ઉદ્યોગગો નરમ પડી ગયા. લડાઇ દરમ્યાન નીભાવ ખરચ વધી ગયો હતો તે થોડો ઘટ્યો પણ બજારમાં માલના ભાવમાં થયેલા ઘટાડાના પ્રમાણમાં તે ઘટ્યો નહીં. એથી હવે એ મુલક ઇંગ્લંડને માથે પડ્યો છે એમ કહેનારા પણ નીકળ્યા છે. આ સંજોગમાં ટાંગાનીકા ખાતે વસવાટ માટે જનારને કાળે ત્યાં ફેવું ફેર છે તે વીશે તપાસ કરવા માટે કોઇને મોકલવાની માગણી ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એસોસ (મુ'બઇને) કરવામાં આવી હતી પણ હજી સુધી કોઇને મોકલવાતું એસોસને જરૂર લાગ્યું નથી. હમણાં “એવરસીઝ” નામનું જે માસિક ઇંગ્લંડમાં નીકળે છે તેનો જુલાઇ માસનો અંક મળ્યો છે તેમાં કેટલીક ટીકા કરવામાં આવી છે. પ્રથમ તો એમાંથી કેનીયા વીશે વીવેચન કરેલું છે અને છેવટ જણાવ્યું છે કે યુગાન્ડા તથા ટાંગાનીકા વીશે સ્થળ સંકોચને લીધે વીરોધ અર્થાં થઇ શકી નથી પણ કેનીયાને માટે કરેલી ટીકા એ જે મુલકોને પણ લાગુ પડે છે સીવાય કે યુગાન્ડામાં દેશી લોકોની વસતી ત્રીસ લાખની છે ત્યાં યુરોપીયનો કેનીયાની માફક મોટી સંખ્યામાં જઇ વસેલા નથી તેમનો મોટો ભાગ કોફી ઉગાડવાના ઉદ્યોગમાં પડેલો છે અને લડાઇ પછી બધી ચીજોના ભાવ ઘટ્યા તેની સાથે કોફીના ભાવ પણ ઘટ્યા એટલે યુગાન્ડામાં ગયેલા યુરોપીયનોની સ્થિતિ માફી થઇ છે. એ બાબતમાં તો કેન્યા કરતાં પણ વધારે કમબાગી યુગાન્ડા છે, કારણકે પોતાનો માલ વધારે દુર મોકલવાની તેમને ફરજ પડે છે. કેટલાકે એ તો પોતાનો એ ઉદ્યોગ છોડી દીધો છે. દેશી વસતીનો મોટો ભાગ પરદેશ નીકાશ કરવા માટેનો રૂ ઉગાડે છે. ભાવની

માસેલ્સના રંગીન લાદીઓ સફાઇદાર અને મજબુત.

વધવટથી તેમની સ્થિતિ ઉપર પણ ખરાબ અસર થઈ છે પણ હવે પછીનાં વર્સો દરમ્યાન કેનીયાથી યુરોપ ખાતે રૂની નીકાશ વધતી જશે એમ માનવાને કારણ છે.

ટાંગાનીકાનો મુલક કેટલાંક વર્સોથી લડાઇનું ક્ષેત્ર થઈ પડ્યો હતો અને તેથી એકાન મેદાન થયો હતો પછી દુકાળ પડ્યો પણ તે પછી તેની આર્થિક સ્થિતિ સુધરતી જાય છે ત્યાં સરકારની સરકારની મહેસુલ ખર્ચ માટે પુરતી ન હોવાથી ઇંગ્લંડની સરકાર મદદ આપે છે પણ તે મદદની રકમ પાછળથી પાછી આપવાની છે. હેડી મહાન લડાઈ પછી ઉદ્યોગ ધધામાં આવેલી મંદીની અસર ત્યાં પણ જણાઈ હતી અને હજી ત્રણ વર્સ સુધી ચાલુ રહેશે. દેશી રૂ ઉગાડવા તથા તેનો વીસ્તાર વધારવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે તેમાં ફતેહ મળશે તો એ મુલકની સ્થિતિ ઘણી બદલાઈ જશે. ટાંગાનીકામાં ઉદ્યોગો ખીલવી શકાય તેમ છે પણ ત્યાં ઉંચ પ્રદેશ કેનીયાની માફક નથી એટલે ત્યાં હંમેશ માટે વસવાટ કરવા જેવી સગવડ નથી. કીલી માંબરો અને મેરૂની હળતી જગાઓમાં કેટલાંક કુટુંબો જઈ વસ્યાં છે પણ ત્યાં તેમની વસ્તી વધે એટલી જગા નથી. યુરોપીયનો જો ત્યાં સીસલ (sisal), નાળીયેર, અને બીજી ચીજો ઉગાડે તો તે માટે ત્યાં સારું ક્ષેત્ર છે. સરકારી વહીવટમાં દેશીઓને કેટલો હિસ્સો આપવો એ સવાલ યુગાન્ડામાં તથા ટાંગાનીકામાં વીચારવા જેવો છે પણ સરકાર હાંશયાસીથી કામ લે તો ચીંતા કરવા જેવો મામલો નથી.

કેનીયામાં બે લાખ ચોરસ માઇલ જેટલી જગા છે. પશ્ચીમમાં લેક વીક્ટોરીયા ન્યાન્જા અને યુગાન્ડાની ઉત્તરે એબીસીયા, તથા દક્ષીણે ટાંગાનીકાના મુલક છે. પુર્વે હી હી મહાસાગર છે. જંગમનારના મુલકવાન પાસેથી પેટે મેળવેલા મુલક કેનીયા મોટેક્ટોરટ કહેવાય છે. કેનીયામાં વસ્તી ત્રીસ લાખ દેશી, દસ હજાર યુરોપીયનો, ૨૫ હજાર હીંદીઓ અને સાવ હજાર આરબોની છે. યુગાન્ડા રેલ્વે થયા પછી ત્યાં ગોરા લોકોનો વસવાટ શરૂ થયો કારણ કે તે વગર દેશના અંદરના ભાગમાં જવા માટે પુરતી સગવડ ન હતી. ઇ. સ. ૧૯૦૦માં એ રેલ્વે લેક વીક્ટોરીયા સુધી પહોંચી તે પછીનાં થોડાં વર્સોમાં દક્ષીણ આફ્રીકા તથા ઇંગ્લંડથી લોકો ત્યાં વસવાટ માટે જવા લાગ્યા. ત્યાં વપરાશ વગર રહેલી જમીન તેમને આપવામાં આવી તેમાં કેટલાંકે ઢોરોને ઉછેરવાનું અને કેટલાંકે કૌશી, રબર, અગર સીસલ હેમ્પ ઉગાડવાનું શરૂ કર્યું. રાજધાનીના જગા નેરોબીએ લીધી અને ત્યાં બેંકો, સ્ટોર્સ અને વેપારી આડત્યાઓ તથા ધારાશાસ્ત્રીઓની સંખ્યા વધવા માંડી. અત્યારે નેરોબીમાં ત્રણ હજાર યુરોપીયન, નવ હજાર હીંદીઓ અને બાર હજાર દેશીઓ છે. શરૂઆતના થોડાં વર્સો દરમ્યાન તેા ઉદ્યોગની ખીલવણી થીમી હતી કારણકે તેમા રોઠવાની થાપણ ત્યાં ગયેલા લોકો પાસે થોડી હતી પણ એકવાર થાપણ રોડીને જમીન સુધાર્યા પછી તે નફાકારક ધંધો બીજાને વેચી નાખવાથી નફો ઘણો થયો અને તે નાણાં દેશમા વધારે અંદરના ભાગમા એજ મુજબ ઉભરી કરવા માટે ફરીથી રોકાયો. આ રીતે એ દેશની ખીલવણી અંદરના ભાગમાં પાછળથી થવા લાગી છે. રબરની એવીનો ઉદ્યોગ નીપજી નીવડ્યો પણ કૌશી તથા સીસલ હેમ્પનો પાક કરવામાં ઘણી ફતેહ લડાઇ જાગવા સુધી મળી. ઢોરો ઉછેરવાના કામમાં બહુ થયું ન મળ્યો કેમકે ત્યાં અનેક જાતના રોગથી ઢોરોમાં મરણનું પ્રમાણ વધારે હતું પણ ઢોરોની દરદોને લગતી વેઠક વીધાને પ્રતાપે એ પ્રમાણ ઘટાડવામાં

ક્રોધ મળી છે પણ હજી એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ અનીશ્ચિત ગણાય. લડાઈ દરમ્યાન ભાવે વધ્યા પણ પેદાશ ઘટી કેમકે માલની નીકળાઈ કરવાની સગવડ ઘટી અને કામ કરનારા યુરોપીયનો માંથી ઘણા તો જરમનીના હુમલા સામે લડાઈમાં શિકાયા એટલે મજૂરીના દર પણ વધ્યા. લડાઈ પુરી થયા પછી થોડોવાર આબાદી લાગી કેમકે તુરના દર ભારે હોવા છતાં માલના ભાવ ઉંચા રહ્યા હતા; પણ પછી તેમાં પણ મંદી આવી અને તેમાં ઘણી પેઢીઓ પાયામાલ ઘટી ગઈ છે. કેટલીક સધર પેઢીઓને એકમાંથી મળેલી લેન ઉપર ટકી રહેવાનો આધાર રહ્યો છે. સીસલ હેમ્પનો ઉદ્યોગ એ સંજોગમાં પડી ભાગ્યો છે કારણકે ખરચ જેટલી પણ પેદાશ થતી નથી. કેટલેક ઠેકાણે કોફીની પેદાશ ખરચ માટે પુરતી નીવડે છે પણ અધે તેમ નથી આ સંજોગમાં ત્યાં લડાઈથી પાછા ફરેલા સીપાહોને વસાવાથી યોજનાઓ હાથ ધરવામાં આવી. એથી સરકારનો ખર્ચ વધ્યો છે અને ત્યાં રહી નાણાં એકઠાં કરવાનું એટલું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે કે એ પ્રયાન નીષ્ફળ છે એવી માન્યતા ફેલાઈ છે. લડાઈ અગાઉ જેવી આબાદી હતી તેવી લડાઈ પંખી પાછી થશે એમ ધારીને સરકારે ખર્ચ વધાર્યો છે પણ તે માટે દેશીઓએ આપવા પડે એવા કર બમણુ કરતાં પણ વધારે વધ્યા છે અને તેથી તેમનામાં અસંતોષ ફેલાયો છે. યુરોપીયનો તથા હિંદીઓ ઉપર આવકવેરા નંખાયા છે પણ તે તો પગારદાર નોકરો અને સરકારી અમલદારો શીવાય બહુ થોડા બદે છે.

હજી મુખી દેશ પોતાનો ટેક સાચવે એવી સ્થિતિમાં છે. સરકારનો ખર્ચ ઠમી કરવા માટે ઠમીટી નીમવામાં આવી છે. હમણાં તો ત્યાં દુકાળ જેવી સ્થિતિ ચાલે છે અને તેથી દેશી પ્રજા ઘણું દુઃખ લોગવે છે.

આટલું છતાં ત્યાં ન જવા જેવો એ દેશ નથી. અત્યારે જે ખરાબ સંજોગ ઉપસ્થિત થયા છે તેથી ત્યાંના ઉદ્યોગોને લગતાં કારખાનાંઓ તથા પેઢીઓ પોતાના ખર્ચમાં કે િ રીતે કરકસર કરવી તે ઉપર ધ્યાન આપશે. અને સરકાર પણ કરકસરની કીમત સમજશે. અત્યારના જેવી આક્રમક વગર એ કરકસરનો અમૂલ્ય સદ્ગુણ શીખાતો નથી. એ મુલકમાં જમીન અને હવાપાણી સારાં છે. વરસમાં બે વાર ચોમાસું થાય એવી ખાલી પડેલી અને તે છતાં કેનીયાના ઉચ્ચ પ્રદેશ જેવી સરસ જગા હુનીયામાં જડવી મુશ્કેલ છે. આ ત્રણે સંસ્થાનોનો સામટો નીચાર કરીયે તો યુરોપીયનો મોટી સાખ્યામાં જઈને વસે એવો એ મુલક નથી. ગરમ મુલકોમાં રહેવામાં આનંદ માને એવા લોકોજ ત્યાં મોટી સંખ્યામાં વસશે. તેમને માટે ત્યાં નફાકારક ઉદ્યોગ ધંધાનું ક્ષેત્ર સાફ છે. ટાંગાનીકામાં ખેતીમાં ઘણી થાપણુ શેડી શકાય અને શાસ્ત્રીય શેષોનો લાભ લેવાય તો તેમાં સારો નફો થાય એમ છે. દેશમાં પેદા થતી ચીજોના વેપારમાં વેચારીઓ માટે પણ સાફ ક્ષેત્ર છે. ખનીજ પદાર્થો મેળવવાનું પણ હોશિયાર અને અનુભવી માણસોથી ત્યાં બની શકે એમ છે. યુગાન્ડામાં હોશિયાર દેશી પ્રજાને અનુકુળ

ઉંચી પોલીસ કલેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ઉદ્યોગો ત્યાં વધારે ખીલશે અને તેથી ત્યાં પ્રજામાં દેશીઓનું પ્રમાણ વધતું જશે એમ લાગે છે.

(૯) જરમનીમાં કાગળ તથા છાપખાનાને માટેના સંખ્યા વગેરે બનાવવાનો ઉદ્યોગ—જરમનો ડેવી રીતે હરીફાઈનો ધલાજ કરે છે તે બેબું હોય તો ત્યાં છાપખાનાને માટેના કાગળો તથા સંખ્યા વગેરે બનાવવાના ઉદ્યોગની તપાસ પહેલી લેવી બેઠાયે. એ ઉદ્યોગમાં પટેલી ચઉદ મોટી કંપનીઓએ એક ખીજ સામે હરીફાઈમાં નહીં ઉતરવાનો સંપ કર્યો છે. એ બુની અનુલવી અને સારા સાધનોવાળી પેઢીઓ હોવાથી માલ મંગાવનારને બેઠાયે તેવોજ સારો માલ મળવાની ખાતરી રહે છે. વળી એ સંખ્યાની મંડળીનું કેટલોગ પાસે હોય તો પત્રવ્યવહારમાં ઘણો વખત જતો નથી કેમ કે મંડળીના એક સલાસદારને લખે તેથી બધા સલાસદારને લખ્યા પ્રમાણે કામ થાય છે માલ બનાવનારી પ્રત્યેક પેઢી દુનીયાના બુદ્ધા બુદ્ધા ભાગોમાં લાયકાતવાળા પ્રતીનીધીઓ મેળવી ન શકે પણ મંડળી વરફથી લાયકાતવાળા પ્રતીનીધીઓ દુનીયાના બુદ્ધા બુદ્ધા વેપારી મથકોએ નામવામાં આવે છે અને તેમની મદદથી એ માલ બનાવનારા કારખાનાવાળાઓ દુનીયામાં પોતાના ઘરાકો સાથે ચાલું પરીચય રાખી શકે છે. જર્મનીમાં પ્રગટ થતાં “કમર્શિયલ ન્યુસ” નામના માસિકમાં એ મંડળીનું નામ *Association der deutschen Maschinenfabriken für das Druck und Papierverarbeitungs-gewerbe* આપવામાં આવ્યું છે પણ તે મોટું હોવાથી મંડળી A. D. P. (એ. ડી. પી.) એ ટુકા નામથી પણ ઓળખાય છે.

છાપખાનાને માટે ટાઇપ વાપરવાની રીત ચાલુ થઇ તે જરમનીના શુટેન્બર્ગને આભારી છે પણ તેની પછી એ ટાઇપ બનાવવાની રીતમાં પણ વખતો વખત જે સુધારા કરવામાં આવ્યા છે તેને છાપખાનાનાં કામકાજમાં ઘણા સુધારા થયે છે. જે. જી. શેલ્ટર એન્ડ ગીસેક્રીની પેઢી એકસો વરસ કરતાં પણ વધારે બુની છે નવા ટાઇપને લગતી ઘણીક બાબતો બેગ વીગત એ પેઢી પુરી પાડે છે.

(૧૦) જરમન ચરખા—હીંદમાં અત્યારે ચરખાની નવી નવી જાત માટે માગણી થાય છે કેમકે તે માટે અનુભવ લેવાથી કંઈ પ્રકારની બનાવટથી વધારે લાભ મેળવી શકાય તે બેઠાય શકાય છે. કેટલાં વરસો અગાઉ જરમનીની બનાવટનો ચરખો વપરાતો હતો. તે પગ વડે ફરવાય એવો. અત્યારે હીંદમાં હાથે ચલાવીયે એવા જે ચરખા માટે માગણી થાય છે તેવા ચરખા છે. કાક વરસ અગાઉ સુદાપમાં બધે વપરાતા અને તે વેળા લોકોને તે પસંદ

હવા. જરમન ચરખો એ કરતાં વધારે સારો છે એમ જણાવતાં ઈંટો યુરોપીયન ટ્રેડિંગ કંપનીના મેનેજર કહે છે કે એ ચરખો બધે સૌગરના શીવવાના સંચા જેવો લાગે છે અને ઘરમાં વાપરીએ એવો છે. એની બનાવટ સારી છે.

સુવર કાંતવા માટે જે નવો સંચો જરમનોએ બનાવ્યો છે તેને માટે તેઓ એવો દાવો કરે છે કે યોછી મહેનતે કામ કરીયે તો પલ્લુ એ સંચામાં દરેક મીનીટ દીઠ સાત હજાર ને બઢલે અગીયારથી ૧૨ હજાર ફેરા થાય છે અને સુવરને એટલી વધારે ઝડપથી વળ દેવાતો હોવા છતાં તેના પર ફેરને પડતું જે ચાલુ એવું એક સરખું રહે છે કે તેથી તે દોરો ટુટી જવાના બનાવ યોછા બને છે એટલે એ માટે એ સંચો વાપરનારના વખતની બરબાદી યોછી થાય છે. એ નવા સંચા વીશેની માહિતી ઈંટો યુરોપ ટ્રેડિંગ કંપની (બરલીન) ની પાસેથી મળી શકશે.

(૧૧) જરમની ગયેલા હીંદીઓ: છેલા થોડા મહિના દરમ્યાન જરમનીમાં ગયેલા કેટલાક હીંદીઓનાં નામ બર્લીન ખાતે પ્રગટ થતાં “કમર્શીયલ ન્યુસ” નામના માસિકના આગરતના અંકમાં આપ્યાં છે તેમાં નીચે દર્શાવેલાં પલ્લુ છે:- મી. એસ. આર. બમનજી (એકર, મુંબઈ) મી. ડી. સી. મનુમદાર (પોટરી વર્ક્સ ગ્વાલીયર), મી. ટેકચંદ અડવાની (માલ આયાત કરનાર, હાઈદરાબાદ સીધ), ડો. સુભંવ બી. મહેતા (વૈદક અમલદાર, વડોદરા હાજ્ય), પ્રોફેસર પ્રમથનાથ બેનરજી (અર્થશાસ્ત્રી) મી. એચ. મહેતા કાપડ તથા સામાન્ય માલ આયાત કરનાર, અમૃતસર), ડો. લલ (સરજન લાહોર), મી. શુભામચંદ્રી વેપારી, મુંબઈ, ડોક્ટર મેઘનાથ સહા (કલકત્તા), મી. ગોર્ખાદરાવ બઢવ (મુંબઈ), મી. જીવનજી (વેપારી દક્ષીણ આફ્રીકા), પ્રોફેસર નાડગીર (પ્રાણી વીધા શાસ્ત્રી મુંબઈ), મી. બ્રજેન્દ્ર દાસ (બુટના વેપારી, કલકત્તા) મી. સી. બોઝ (આયાત કરનાર, કલકત્તા) મી. ઇનામદાર આઉષના રાજ્યના કેળવણી ખાતાના મીનીસ્ટર) પ્રોફેસર કૃષ્ણીન્દ્રનાથ ઘોશ “એલાઇડ ઓપ્ટીકસ” અર્થાત નેત્ર અને ચક્ષુમાને લગતી વીધાને લગતા વ્યવહારીક જ્ઞાન માટે, મી. બનેશ્વરદાસ ઉદ્યોગને લગતા હસાયલુ શાસ્ત્રના અભ્યાસ માટે એક અમેરીકન પેટી વરફાઈ, અને ડોક્ટર હીમેન્દ્રનાથ ઘોશ (જંતુ વિદ્યા શાસ્ત્રી).

(૧૨) ઈંગ્લેન્ડ અનાજ ઇંગ્લેન્ડ મોકલી શકાય કે કેમ તે વીશે ત્યાં સીવીલ કમીશનર સર આર્નોલ્ડ વીલ્સન જણાવે છે કે ઇંગ્લેન્ડમાં ઘઉં તથા જવના ભાવ ઘણાજ ઓછા રહેવાનો સંભવ છે કેમકે હિંદમાં, ઇન્ડિયામાં અને અમેરીકામાં પાક તેનાં કરતાં ચારે થવાની વધી છે. મેસોપોટોમીયાના હિંચા પ્રદારના ઘઉં ત્યાંથી નીકાશ કરી શકાય પણ તેના સ્થાનિક ભાવ ઘટે તોજ તે બની શકે.

(૧૩) ઘઉં તથા જવના ભાવ લાંડનમાં ઘટતા બાદ છે પણ હજી લક્ષણની અગાઉ હતા તેટલા નીચા ગયા નથી એમ નીચે દર્શાવેલી વીગત ઉપરથી માલમ પડશે:—

	ઘઉં	જવ
	(રતલ ૪૮૦)	(રતલ ૪૦૦)
	શી. પે.	શી. પે.
૧૯૧૩	૩૨-૧૦	૨૫-૪
૧૯૧૪	૩૨-૭	૨૬-૩
૧૯૧૫	૬૧-૭	૩૪-૦
૧૯૨૦	૭૨-૮	૮૪-૭
૧૯૨૧	૮૬-૮	૪૮-૩
૧૯૨૨	૫૪-૦	૪૦-૨

(૧૪) હિંદીઓને ધરાકના મુલકમાંથી ખસેડવા માટે ભરવામાં આવેલાં ખગલાંને લગતી જે વીગત મળી છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે જે હિંદી કારકુનોની સેવા હિંદના ટપાલ ખાતાંએ ધરાકની સરકારને ઉછીની આપી હતી તેમાંથી ૪૪૩ ને ગયે વરસે પાછા મોઢલવામાં આવ્યા છે, ૧૯૨૦ અને ૧૯૨૧ દરમ્યાન ધરાકનાં સરકારી ખાતાંઓમાં જુદા જુદા વર્ગના નોકરોનું પ્રમાણ કેટલું વધુ કે ઘટ્યું તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

નોકરનો વર્ગ.	ટપાલ ખાતું.		તાર ખાતું.		એન્જનીયરીંગ	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ધરાકી	૩૦	૮૪	૫૯	૮૭	૫૧	૬૮
બ્રીટીશ	૪	૨	૨૮	૧૧	૪	૫
હિંદી	૬૫	૧૩	૧૧	૧	૪૩	૨૫

એન્જનીયરીંગ ખાતામાં હિંદી નોકરોનું પ્રમાણ ઘટ્યું તેજ વેળા બ્રીટીશ નોકરોનું ઘટ્યું નથી.

(૧૫) “ધરાક ટ્રેડ જર્નલ”ના વા. ૧ દી જુનની અંક અમને વા. ૧૯-૮-૨૨ ને દીને મળ્યો છે તેમાં એક ઠેકાણે જણાવ્યું છે કે ધરાકમાં માલને માટે ઘણી લેવાળી હતી તેથી બગદાહના વેપારીઓને મોંઘા ભાવનો લાભ ઘણો મળ્યો હતો. બોખારા તથા વારકંદ ખાતે ઘણો માલ મોકલ્યો છે પણ માલની લાવ લઈત માટેનો તથા તેનાં રક્ષણ માટેનો ખર્ચ બહુ મોટો થાય છે તેથી એ વેપાર વધારવામાં વીધ આવે છે.

(૧૬) મેસોપોટેમીયામાં રેલ્વેઓની લંબાઈ ૮૧૫ માઇલ જેટલી છે તેમાં બગદાદ

કટ અને બગદાદ શેર ઘાટ રેલ્વેના ખર્ચે માટે ત્યાંની સરકારે ૧૯૨૧-૨૨માં સવા ત્રેસઠ લાખ રૂપયા મદદ તરીકે આપ્યા છે તે સાથે લેતાં એ વરસમાં દસ માસમાં બધી રેલ્વેઓની કુલ આવક ૧૮૧ લાખ રૂપયા જેટલી હતી જ્યાં તેનો કુલ ખર્ચ એજ વરસમાં રૂ. ૨૨૩ લાખ જેટલો હતો. કરબલા તથા નજ્દ સુધી રેલ્વેને લંબાવવાની જરૂર છે. અત્યારે ખર્ચ ઘટાડવા માટે નીચે પ્રમાણે નોકરોની સંખ્યા ઘટાડી છે:—

	૧-૪ ૨૧	૩૧-૩-૨૨
યુરોપીઅન અને દેશી ખ્રીસ્તી નોકરો	૧૦૯૫	૫૬૦
હિંદી નોકરો	૧૭૫૩૯	૫૪૨૫
સ્થાનિક મજૂરો	૫૦૭૧	૬૦૦૦

વેપારી પુછપરછ.

મેમ્બર્સ એલ. એ. હોલ્ડ કંપની (૨૫૬, બ્રોડવે, ન્યુયોર્ક સીટી) હિંદથી માલ નીકાશ કરનારી પેલીના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતેના એકલા આડત્યા તરીકે કમીશનથી કામ કરવા માગે છે. વધારે વીગત માટે લખો આ એજન્ડર મારફતે અમેરીકન કૉન્સલ સુબંધ.

સરસ બનાવવા માટે મદ્રાસની સરકાર કારખાનું નક્કાવે છે. ત્યાં બનેલા માલ પ્રત્યે ખરીદનારાઓનું લક્ષ ખેંચવાની વીનંતી મુબંધ ધલાકાના ઉદ્યોગોને લગતાં ખાતાના વડા તરફથી આ એજન્ડરને કરવામાં આવી છે. મદ્રાસની સરકારનાં ઉદ્યોગખાતાનાં વડા પાસેથી માલના નમુના તથા ભાવ વગેરે વીગત મેળવી શકાયે.

નવી બેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓ.

એપ્રિલ માસમાં સ્થપાયેલી બેઠંટ સ્ટોક કંપનીઓનો હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:-

નં.	નામ.	અધ્યક્ષ તથા ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ રૂ. (૧૦૦૦)
૧	નેશનલ બેંકીંગ એન્ડ ત્રેડીંગ કું.	નેશનલ કમર્શીયલ એજન્સી બલુચાસા ફરીદપુર	ધીરધાર તથા શરણી	૨૦
૨	ગીરીજ બેંક	જ્ઞેશચંદ્ર ચક્રવર્તી કમલસાગર, તીપેરા	બેંક	૫૦
૩	પુણીયા કમર્શીયલ બેંક	સુરેન્દ્રનાથ ભટ્ટાચાર્ય પુણીયા	બેંકનું તથા વેપાર	૨૦
૪	પંજાબ સેંટ્રલ બેંક	લાહોર	બેંક	૨૦૦
૫	આટમોહર લોન ઓફીસ	શીરીશચંદ્ર ચક્રવર્તી આટમોહર, પંજા	ધીરધાર	૧૦૦
૬	શીલોંગ યુનીયન ફંડ	આસામ	"	૨૦
૭	ઈન્ડિયન નેશનલ બેનીફીટ કું.	પી. એસ. મલ્લીકરાય મુદ્દતીયર	ચીડી	૭૫
૮	મહાત્મા ગાંધી પોરલ ઉપકાર નીધી	પી. જી. ભુલોંગમ મુદ્દતીયર	"	૧૦
૯	પોલાચી ગણેસર નીધી	એસ. ગણપતી મુદ્દતીયર પોલાચી, કેમ્પબુર	બેંક	૧૦૦
૧૦	ઈન્ડિયન મેરેજ સોસાયટી	વી. સહુ કે દેસાઈ એન્ડ કું. નવસારી	લગ્નની વીમા	૨૫
૧૧	મોટર ટ્રેડીંગ કું.	નીલમ બજાર, સીલહત	મોટરનું તથા વેપાર	૨૦૦
૧૨	લીટરેચર સોસાયટી	અમૃતસર	છાપણું-છાપણું	૨૦૦
૧૩	ડબલ્યુ ફેર્બસ એન્ડ કું.	કલાધન બીલ્ડીંગ, કલકત્તા	સંચાકામ બનાવણું	૧૦૦
૧૪	ઈન્ડિયન ઓક પેન્સીલ કું.	શુજાન વાલા	સીમેન્ટ, પ્લાસ્ટર ઓફ પેરીસ વગેરે બનાવવાનું	૨૦૦
૧૫	ગંગા વડાસ વર્કસ	બાલારાડી, બેજનોર	કાચણું ખારખાણું	૩૦૦
૧૬	પાયોનીયર ઇન્ડસ્ટ્રીલ્સ	સંયત્ કરમાધલ, શ્રીકૃષ્ણ બીલ્ડીંગ, બેંગલોર સીટી	વેપાદ આડત વગેરે	૪૦
૧૭	સુટ ટેકસ્ટાઇલ્સ	ર, મીથનદો, કલકત્તા	લુટનો વેપાર	૨૫૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧, બેંક જોટ, ફાટો મુખ્ય.

૧૮ ઇસ્ટર્ન એરોપ્લેન મથાન ટ્રેડિંગ કોર્પોરેટીવ લીમિટેડ	કલકત્તા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	વેપાર	૫૦૦
૧૯ બેંગલોર એન્ડ કું.	હૅરરોટ, કલકત્તા	"	૫૦૦૦
૨૦ પર્શિયન ટ્રેડિંગ કું.	મહમદ હુસૈન શીરાજી, કોટ મુખર્ધ.	વેપાર અને આહત	૨૦૦
૨૧ ચોકમી પર્લ સીન્ડિકેટ	હીરાભાઈ કલ્યાણભાઈ અવેરી બબર મુંબઈ	મોતી તથા અવેરાવનો વેપાર	૫૦૦
૨૨ બેચ એન્ડ કું.	ટાઉ, કર્નલગંજ, કાનપુર	"	૧૦૦
૨૩ ટ્રેડર્સ યુનિયન	૩૩૦, રામભવન બીલ્ડિંગ કેનિંગ સ્ટ્રીટ, લખનૌ	"	૨૦
૨૪ ભારત નેશનલ વેપાર કું.	ઓકારા, પંજાબ	"	૧૨૦
૨૫ લાહોર સપ્લાઈ સ્ટોર્સ કું.	લાહોર	"	૧૦૦
૨૬ નેશનલ મર્કેટાઇલ એસો- સીએશન	"	ઉદ્યોગો તથા વેપારને લગતું કામકાજ	૫૦૦
૨૭ શામ સુંદર કું.	ઓકારા, પંજાબ	રૂ, ધી, તેલ, સોનું વગેરેનો વેપાર	૩૪
૨૮ કનૈયાલાલ ઇન્દરલાલ એન્ડ કું.	૧૫, મોગલ સ્ટ્રીટ, રંશુન	અવેરાવનો વેપાર	૫૦
૨૯ કેમરે હાઉસ બુલ્ડિંગ, કોટન એન્ડ સીલ્ક મીલ્સ	પાયોનીયર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સ, બેંગલોરસ્ટ્રીટ	મીલ	૫૦૦
૩૦ મોરબન બેલ્ડિંગ કું.	કલકત્તા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	રૂ છુટ શણ વગેરેની ગાસડીઓ બાંધવી વગેરે	૫૦૦
૩૧ રીફર્મ ફ્લોર મીલ્સ	કલકત્તા	ચોખા ઘઉં વગેરેને દળવાની મીલ	૧૬૫૦
૩૨ લક્ષ્મી એપર્લ એન્ડ રાઇસ મીલ	કાનપુર	એપર્લ મીલ	૫૦૦
૩૩ શાનસ્ટેટસ ડી. એન્ડ પ્રોડ્યુસ કું.	રંશુન	ચાની પેદાશ	૫૦૦
૩૪ બબલપુર કૃષી કું.	બાલ ગોવિંદ હરીનારાયણ એન્ડ કું. દેહગામ, (કડી પ્રાંત, વડોદરા સ્ટેટ)	ખેતી	૨૦૦
૩૫ સાઉથ બહાદુરી કોલ કું.	કલકત્તા સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	કોલસાની ખાણતું	૧૫૦
૩૬ નેશનલ પ્રોડક્ટ્સ એન્ડ ટ્રેડ	કેનિંગ સ્ટ્રીટ, લખનૌ	ખાંડ બનાવવી	૧૦૦૦
૩૭ બરમા ફીલ્મ્સ	મથાન સ્ટ્રીટ રંશુન	ફીલ્મ બનાવવી	૧૦૦૦
૩૮ નેલોર જ્ઞાનપ્રચારણી સંગમ	એ. સુબીરામી રેડી નેલોર	ઉપયોગી જ્ઞાનનો પ્રસાર	૧૦

કુલ ચાપણ (એક કરોડ પચાસ લાખ સુમાળીસ હજાર રૂપયા) ૧૫૦૪૪

મે માસમાં.

નં	નામ	ઠેકાણું	કામ	રૂ.
				(૧૦૦૦)
૧	મારવાડી કમર્શીયલ બેંક	એમકારમલ ગ્રા. ૧૮૦, ફોસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા,	બેંક	૧૦૦૦૦
૨	ચોકમપલાયમ શ્રી ગણેશ વધાગાસ કાયનીધી	મન્યમ એમ શ્રીરંગ ચેટી, કોઈબટુર	"	૧૦૦
૩	હીંદુ પરસ્પરોપકારનીધી	પી. સોમ સુંદરમ સુલ્લીયર, મદ્રાસ	ચીઠી	૧
૪	વેંકટ પુરમ શ્રી કૃષ્ણવેણી વીલાસનીધી	કે. વેંકટ સ્વામી નાઈડુ, કોઈબટુર	બેંક	૧૫૦
૫	ઈન્ડિયન યુનીવર્સિટી પબ્લી- શિંગ એન્ડ ટ્રેડિંગ કંપની	મોહીની એમ. ભટ્ટાચાર્ય, ૬૨, મીરઝાપુર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	બાપવાનું	૧૦૦
૬	આનંદ બઝાર પત્રીકા	૭૧, મીરઝાપુર સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	"	૧૨
૭	નાદર પ્રેસ	કે. એ. એમ. એ. કાલ્યાણ નાદર, સીવકાશી, રામનાદ	"	૧૦
૮	ધસ્તીગાલ પ્રેસ કું.	મેરટન રોડ, કાનપુર	"	૫૦
૯	દેશગુંધ આયુર્વેદીય ઔષ- ધાલય	હીતેષી સમીતી, કલકત્તા	હવા	૫૦
૧૦	ભારત લક્ષ્મી મીલ્સ	ઈન્ડિયન યુનીયન એન્ડ કું. કુરનીયા, નડિયા	ખાંડ બનાવવી	૨૦૦
૧૧	જાનીય વિધાત્મ ઈન્ડિયન સી. વી. કૃષ્ણરવ પંતડુ ગાર્, જોનગાલ, ગંતુર	સુતાર કામ તથા હુડાર કામનું	કારખાનું	૫૦
૧૨	બંગાલ એક્યુરસુ લેટર કું.	શ્રીટીયા ઇન્ડિયન સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	એન્જનીયરનું અને લોખંડની ચીજોનું	૪૦૦
૧૩	બંગાલ ટેલીફોન કોર્પોરેશન	એ. ઇ. મીયલ હેર સ્ટ્રોટ, કલકત્તા	ટેલીફોન તથા વીજ- ળીક બજાનું	૨૦૦૦૦
૧૪	ઉત્પાલમ ટાઇલવર્કસ	વી. કે. આર. વેંકુઆયર એન્ડ પ્રથર્સ, ઉત્પાલમ, પાલઘાટ	ઘોટા તથા નળીયાં બનાવવાં.	૨૦૦
૧૫	રીલાયન્સ ગ્લાસ વર્કસ	ભટ્ટાચાર્ય એન્ડ કું. ૧૨, ઠલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા	કાચની ચીજો બનાવવી	૩૦૦
૧૬	ઇસ્ટ બંગાલ એન્ડ આસામ મેચ ફેક્ટરી	મીમેન્સીંગ	હીવાસળી સાથુ વગેરેનું કારખાનું	૫૦

ધી જોમ્મે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ સુબધ.

૧૭ રામસરૂપ અલોપીઝસાહ	રામ તરુ બોઝ લેન, કલકતા	વેપાર	૧૦,૦૦
૧૮ નાદર ટ્રેડિંગ કું.	રતનસામી નાદર નીગાપટમ	,,	૫૦
૧૯ પ્રીમીયર કું.	કે. વી. દેસાઈ, અમદાવાદ	વેપાર અને આડત	૨૦
૨૦ ઇસ્ટર્ન બંકરર્સ	નરોત્તમ મોશરજી, ઇસ્માઈલ બીલીડીંગ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ	,,	૫૦૦
૨૧ નરોત્તમ	,,	,,	૧૦,૦૦
૨૨ જે. સી. સેતલવાડ	૧૧૩, એસ્કોનેડ રોડ મુંબઈ	,,	૫,૦૦
૨૩ ઈંડો બેલ્કોન	હોકટર જેનેથ આયો, મુંબઈ	,,	૨,૦૦
૨૪ બેગ્સ સધરલેંડ એંડ કું.	હસ્તીરોડ, કાનપુર	વેપાર	૧૨,૦૦
૨૫ આરત કું.	ઓકારા, પંબાબ	વેપાર અને આડત	૫૦
૨૬ હોમ વીવીંગ એંડ ડાઇંગ કું.	દીલ્લી	વણવું રંગવું ધોવું વગેરે	૧,૫૦
૨૭ જીરાદડ ડોન એંડ કું.	,,	આયાત તથા નીકાસ	૨૫,૦૦
૨૮ બરમા કોપ્સ	મીન્યુ	બરમાના પાકનો વધારો	૧,૫૦
૨૯ બરમા ડાઇંગ	રંગુન	વેપાર	૧,૦૦
૩૦ રાણાધાટ કોટન મીલ્સ	એ. સી. પોલ એંડ કું., કલકતા	મીલ	૨૫,૦૦
૩૧ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડિંગ એંડ મેન્યુ. કું.	યુનાઈટેડ ટ્રેડિંગ કું., સરાઈલ, ટીપેશ	મીલો	૨,૦૦
૩૨ દોલવળન ટી. કું.	ગીરીશચંદ્ર બોરૂઆ ગોલાધાટ	દીવાશળી સાબુ વગે- રેની પેદાશ તથા વેપાર	૬૬
૩૩ શીવશંકા કોર્પો એંડ પ્રોડ્યુસ કું.	બીલી વરાડ રાજાણી. સાલેમ	કોર્પોની પેદાશ	૫૦૦
૩૪ એગ્રીકલ્ચર એંડ ટ્રેડ એસોસીએશન	એજન્સી માણેકતોલા રત્રીટ, કલકતા	ખેતી	૩૦૦
૩૫ બંગલ પ્લેન્ટર્સ	મી. કેનીકસ ઠલાઈન કલકતા	,,	૫૦
૩૬ મેનલ બ્રહ્મદી કોલ કું.	કેનંગ રત્રોટ, કલકતા	કોલસાની ખેડાણ	૩૦
૩૭ એમ. કે. ખાના એંડ કું.	કલકતા	,,	૨૫૦૦
૩૮ છોટાનાગપુર મીલ્સ એંડ પ્રોડ્યુસ કું.	સુકરજી એન્ડ ગંગુલી ગીરીડીહ	અખરખની ખાણ- માંથી પેદાશ તથા વેપાર	૫૦૦
૩૯ પાદરોના રાજકૃષ્ણ શુગર વર્કસ	પદરોના ગોરખપુર	ખાંડતું કારખાણું	૨૦,૦૦

કુલ થાપણ (રૂપિયા ચાર કરોડ સીતેનેર લાખ ઓગણોતેર હજાર.)

કુલ. ૪૭૭૬૬

આગનો અને દરી- આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

વી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો.

કેમ કે

દશી કંપની ઝટલે દશતું નાણું દશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

ચેનેજંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)

જીન માસમાં સ્થપાયેલી ભેંદટ સ્ટોક કંપનીઓની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

નં.	નામ	અગ્રેસરનું ઠેકાણું	કામકાજ	થાપણ (૧૦૦૦)
૧	બાગરહાટ કમર્શીયલ બેંક	ત્રેડીંગ સીન્ડીકેટ, બાગરહાટ	બેંક	૫૦
૨	કેશબધુ બેંક.	સૈલેન્દ્રનાથદાસ ગુપ્ત		
		બલપદ ગુરી	"	૧૦૦
૩	ખુલના લક્ષ્મી બેંક	સુરેન્દ્ર કે. સેન ખુલના	"	૨૫
૪	બંગાલ લોન એન્ડ ત્રેડીંગ કોર્પોરેશન	લીબરટર્સ, ખુલના	ધીરધાર	૪૦
૫	સીરનાથ કેન્પલાયમ શ્રી રૂકમણીનીધી	થંગા સ્વામી નાથકુ, કોઈબટુર	બેંક	૧૦૦
૬	વડાકુલુર મનીશ્વરનીધી	વી. સી. નાં જાપા સુડલીયર, કોઈબટુર	"	૧૦૦
૭	આણંદોડ દેવે કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	આણંદોડ	"	૨૦
૮	ન્યુ હેરલ્ડ કું.	ટી. સી. કે. કુરૂપ મદ્રાસ	ન્યુથપેપર	૧૦૦
૯	જેકબ પડાણ કું.	ત્રીવેન્દ્રમ	"	૨૦
૧૦	પાંચુલર પ્રીન્ટીંગ એન્ડ પબ્લીશીંગ કું.	"	"	૩૦
૧૧	બોમ્બોનીયર	કલકત્તા	દારૂખાતું ફટાકડા વગેરે બનાવવા	૧૦૦
૧૨	હબલ્યુ. પી. વોરેન એન્ડ કું.	"	ઈંદ્રાકટર	૨૦૦
૧૩	જે. સી. ગેમન	પ, મજબાન રોડ, મુંબઈ	"	૧૫૦૦
૧૪	સ્ટેન્ડર્ડ પ્રીક એન્ડ પેપરમાલ મેન્યુ. એન્ડ ત્રેડીંગ કું.	પ્રાઉન એન્ડ કું. કલકત્તા	ઈંટ નળીયાં વગેરે બનાવવા	૧૦૮
૧૫	બરમા ગ્લાસ વર્ક્સ	રંચુન	કાચ તથા કાચનો માલ બનાવવા	૧૦૮
૧૬	ભારત સ્વદેશી વ્યાપાર એજન્સી	સેનીટરી રોડ, લખનૌ	આહત	૨
૧૭	ઈન્ટર્ન ઇથુમીકંટસ	કલકત્તા	તેલ, ગાસલેટ વગેરેનો વેપાર	૫૦૦
૧૮	ભારત લક્ષ્મી બટન કું.	પી. બી. દાસ એન્ડકું. ૩ ગોઆ બાગન લેન, કલકત્તા	બટન વગેરે બનાવવાતું	૨૦૦
૧૯	કુમારખાલી હીનાનાથ કુંડું એન્ડ કું.	કુમારખાલી	અનાજનો વેપાર	૧૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક શ્રીટ, ફાટ' મુંબઈ.

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉন্নતી થાય તે વિચારથી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેના લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડીરેક્ટર.

૦ કાર્મ એન્ડ કુટ પ્રોડક્ટ્સ	૨૫, પોલ સ્ટ્રીટ કલકત્તા	માખણ, ઘી, અચાર, તથા ફલનો વેપાર	૧૦૦
૧ કુબાકોનમ ઇંડોનેશિયન કુાં.	વી. પી. પી. પીલાઇ, કુબા કોનમ	હોથોગ તથા ઠળાની ખીલવણી	૨૫૦
૨ રોલસ્ટોરેજ	એચ. એલ. શો, ૨, ફોર્જસ સ્ટ્રીટ, મુંબઇ	વેપાર	૩૦૦૦
૩ એસ. રોલ એન્ડ કુાં.	જી. ડી. ટૂલીન ૩૩, રામ પાટંરો, મુંબઇ	વાજત્રો	૫૦૦
૪ આર બી. બુટાલીંગ એન્ડ સન્સ	રાવલપીંડી	વેપાર તથા આકત	૧૫૦૦
૨૫ કમર્શિયલ પ્રોએસ	માંડલે	" "	૧૦૦
૨૬ થેનુજય મરીક ફેક્ટરી	કીકરી, અજમેર	" "	૩૦૦
૨૭ પદમા ઇંડીયા કોલ્કો વર્ક્સ	ત્રિવેન્દ્રમ	કોલ્કો તથા આકલેટ	૩૦૦
૨૮ પળના ટેકસ્ટાઇલ મોલ્સ	મજુમદાર એન્ડ કુાં. પમના	હોઝયરોનો વેપાર	૨૦૦
૨૯ ક્ષત્રીય સ્પી. એન્ડ વી. કુાં.	ગોવીંદ ગોતીરામ શેઠ એન્ડ કુાં., ધરમગામ	મીલ	૧૦૦
૩૦ સીરગુજરાટેટ એક્સપ્રોડે- શન ડીવેલપમેન્ટ સીન્ડીકેટ	કલકત્તા	ખાણો શોધનો વગેરે	૧૦૦૦
૩૧ બંગાલ કરણપુર કોલ કુાં.	એન્ડરુલ એન્ડ કુાં., કલકત્તા	કોલસાની ખાણો	૪૦૦
૩૨ પંબજ પોસ્ટલેન વર્ક્સ	લાહોર	પથરની ચીજોની પેદાશ તથા વેપાર	૫૦૦
૩૩ મંગલાકોન એસ્ટેટ	૨ ગુન	જમીન તથા મકાનોનો વેપાર	૨૦૦

(એક કરોડ અઢાર લાખ પંચવાન હજાર રૂપિયા) કુલ ૧૧૮૫૫

વેપારી આંકડા.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

આયાત:

	જુન.		એપ્રિલથી જુન સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. ૧૦૦૦	
જીવતાં જનાવરો ...	૭	૪૫	૨૧૦	૨૩૬
દારૂગોળો હથિયાર વિગેરે	૪૫૪	૪૮૦	૨૦૦૩	૧૫૭૭
ઝાંઝીન ...	૧૧૧૦	૫૦૯	૩૫૬૯	૧૭૪૦
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪૬૯	૪૫૧	૧૭૦૪	૧૪૩૨
બુટસ અને શુઝ ...	૧૦૩	૯૬	૫૧૯	૩૧૮
ઘર બાંધવાનો સામાન ...	૧૯૬૦	૧૨૬૨	૬૩૬૬	૩૬૬૩
મીઠુબત્તો	૧૦	૧૪	૧૯	૭૩
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૫૩૨	૧૬૨૭	૪૯૪૪	૫૧૭૩
ઘડીયાળો ...	૨૦૯	૧૩૨	૭૫૮	૪૫૬
કોલસા ...	૨૩૬૬	૩૩૧૭	૬૭૪૮	૧૨૮૫૨
કાંદો ...	૩૭	૨૨૭	૭૬	૩૩૨
કાથો (સીંદરી) ...	૩૦	૩	૬૪	૩૩
દોરડાં	૭૯	૭૮	૨૭૫	૨૫૫
કંટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથિયાર)	૧૩૦	૧૩૪	૪૬૯	૪૩૦
કપુર ...	૧૮૨	૧૨૪	૪૯૨	૨૭૮
ખીજી જાતનો મળી કુલ દવા	૧૧૨૭	૧૧૬૦	૩૫૮૭	૩૫૦૦
લુગડાં વગેરેને રંગવાની ચીજો	૨૧૬૪	૧૬૨૨	૧૦૮૪૨	૬૮૨૨
માટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૭૭૧	૬૫૬	૨૦૮૫	૨૧૫૬
ફટાકડાં	૪૬	૬૧	૧૦૪	૧૨૨
ફરનીચર ...	૧૬૮	૧૫૪	૬૪૯	૪૨૪
કાચનો સામાન....	૧૯૭૭	૨૨૬૧	૬૬૧૯	૬૪૭૩
ચોખ્ખા ...	૨	૨	૨૦	૬૦
ઘઉં	૧૨૩	...	૨૦૬૯
ઘઉંનો લોટ ...	૧	૫૫	૩	૨૫૯
ધુપ ...	૮	૧૮	૪૭	૫૯

ધી બોમ્બે દાખલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.	જુન માસમાં		એપ્રિલથી જુન સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂા. ૧૦૦૦	રૂા. ૧૦૦૦	રૂા. ૧૦૦૦	રૂા. ૧૦૦૦
હાડવેર	૫૭૬૫	૪૩૮૪	૧૬૫૬૪	૧૩૮૮૬
આમડાં બિન કેળવાયલાં ...	૯૩	૪૭	૨૦૮	૧૮૨
ધલેકટ્ટીસીટીને લગતા હથીઆરો	૪૭૮૨	૧૮૨૦	૧૫૬૩૭	૬૬૩૬
સંગીતનાં વિગેરે મળી કુલ હથીઆરો.	૫૬૬૨	૨૫૪૦	૧૬૭૭૫	૮૬૫૩
હાથીદાત	૨૦૪	૧૧૬	૬૧૪	૪૨૪
ઝવેરાત	૫૬	૧૨૦	૨૨૨	૪૫૫
કેળવાએલાં આમડાં...	૫૮૩	૩૧૮	૨૧૧૪	૧૪૩૮
દારૂ	૩૪૬૦	૨૭૯૮	૧૧૬૮૩	૬૨૩૨
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ	૩૧૭૩૩	૧૪૩૫૧	૧૦૦૨૬૮	૬૪૦૬૨
દીવાસળી	૬૦૨	૬૩૧	૩૨૬૮	૩૦૭૨
પીત્તળ કાંસુ વગેરે ...	૪૭૬	૧૭૦૦	૧૩૪૫	૬૬૩૬
ત્રાંબુ	૫૨૨	૨૩૮૪	૧૫૨૫	૬૪૩૦
લોહું	૪૮૮	૬૪૨	૧૪૦૫	૨૦૦૬
લોહું અથવા સ્ટીલ...	૧૪૨૬૬	૧૦૪૦૧	૪૬૧૬૨	૪૨૩૮૬
સ્ટીલ	૩૫૪૮	૩૫૩૪	૬૭૪૨	૧૦૦૦૦
સીસું	૧૦૧	૧૧૨	૪૬૬	૪૫૮
કલધ	૩૩૬	૪૮૬	૨૮૩૫	૧૪૬૮
ફેરોસીન	૪૫૮૮	૪૬૩૦	૧૨૬૨૦	૧૧૨૨૬
બાળવાનું તેલ	૬૮	૨૧૪૧	૩૫૧૬	૩૭૪૮
અળસીનું તેલ	૪૦	૭૪	૨૨૬	૩૧૬
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૭૦૮૬	૬૫૩૫	૨૬૬૨૩	૨૦૫૦૫
રંગ રોગાન વિગેરે ...	૬૪૧	૬૩૧	૩૦૨૮	૩૨૪૩
શગળો	૧૬૦૩	૨૦૩૨	૫૫૮૮	૫૨૬૫
રેલ્વે ગાડાંઓ તથા બીજો સામાન	૧૪૬૫૬	૧૧૫૧૭	૬૪૫૫૬	૪૨૬૬૩
રબર	૬૬૨	૧૧૩૬	૨૨૬૩	૪૧૫૦
મીઠું	૧૧૩૭	૧૬૬૧	૧૬૪૧	૩૧૪૦
સાબુ	૫૬૧	૭૫૧	૧૧૨૭	૨૩૨૬
સોપારી	૮૫૧	૧૨૮૨	૩૪૧૬	૩૧૫૭
તેજનો કુલ	૧૧૮૮	૧૬૫૬	૪૬૬૪	૪૨૬૭
સ્ટેશનરી	૮૨૬	૭૬૪	૨૬૭૫	૨૩૫૨
ખાંડ	૧૩૬૬૭	૪૩૭૬	૫૨૩૨૦	૨૨૫૪૫
રૂ	૩૪૪૫	૩૦૪૨	૬૭૮૭	૬૨૬૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૬૩૪૨	૬૨૬૨	૨૨૬૪૬	૨૭૫૦૨
સુવર્ણ હોઝીયરી ...	૫૨૮	૫૦૬	૧૪૬૫	૧૩૬૪
વગર પોએલાં પીસ શુદ્ધ	૧૭૨૨૪	૧૭૬૫૪	૫૮૬૪૬	૪૬૬૮૬

ઉંચી પોલીસ કંદેલા ટેબલટોથ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

ચીજનું નામ.

જુન માસમાં

એપ્રિલથી જુન સુધી.

૧૯૨૧ ૧૯૨૨
(રૂ. ૧૦૦૦)૧૯૨૧ ૧૯૨૨
(રૂ. ૧૦૦૦)

ઘોયલાં પીસ ગુઝ	૫૫૧૦	૮૯૨૧	૧૬૮૯૫	૨૩૮૯૯
રંગીન અને છપેલાં પીસ ગુઝ	...	૪૮૦૩	૪૫૬૯	૨૪૬૫૨	૧૫૮૫૫
શીવવાના દોરા	૩૫૧	૪૭૫	૧૧૬૮	૧૫૦૭
સુતરાઉ માલ એકંદર	૪૨૧૮૬	૪૫૩૫૮	૧૩૮૧૮૯	૧૨૫૧૩૧
રેશમ કાચું	૮૭૫	૬૬૧	૨૮૫૫	૨૧૩૬
રેશમના પીસ ગુઝ	૩૭૧૬	૧૮૧૮	૧૦૧૨૦	૫૨૫૩
કાચું લિન	૩૯	૨૮૯	૨૪૯	૮૦૧
લિનની હોઝીઅરી	૨૨	૫૩	૧૨૯	૧૪૩
લિનના પીસ ગુઝ	૬૦૫	૬૭૬	૨૩૭૬	૧૬૦૦
તંબાકુ	૭૨૦	૧૬૬૪	૨૨૮૮	૪૬૬૧
રમકડાં	૨૪૪	૩૮૩	૭૬૧	૯૬૭
છત્રીઓ	૨૬૧	૭૦	૭૬૪	૩૨૮
છત્રીઓનો સામાન	૧૪૪	૨૩૮	૫૬૬	૮૫૦
ગાડાં તથા ગાડીઓ (રેલ્વે સિવાય)	...	૩૬૧	૨૮૪	૨૩૬૪	૭૭૮
સાઇકલો (મોટર વગરની)	૧૪૦	૨૦૬	૪૩૧	૬૩૮
મોટરકાર	૧૦૬૧	૭૪૧	૪૫૭૦	૩૫૧૩
મોટર સાઇકલ	૫૫	૫૭	૨૩૭	૧૭૩
લાકડું	૧૨૬૨	૫૨૦	૩૮૬૧	૧૬૭૭

કુલ ખાનગી આયાત

૧૬૪૫૬૩ ૧૬૩૯૫૫

૬૬૦૬૮૭ ૫૩૨૯૮૨

સરકારી માલની આયાત...

૧૪૭૫૭ ૪૨૭૬

૪૦૩૧૧ ૨૬૩૬૮

નીકાશ.

જીવતાં જાનવરો	૨૮૧	૧૬૮	૬૩૩	૫૯૯
મીઘબત્તી	૬૨	૧૪૦	૨૬૧	૫૬૮
સોલ્ટ પીટર	૩૩૧	૧૬૧	૧૨૪૯	૬૪૬
કોલસા	૧૮૩	૮૧	૮૫૦	૨૩૦
કોફી	૬૩૦	૧૬૪	૭૫૭૯	૫૫૨૬
કાથો, (સોંદરી)	૫૨૩	૧૧૨૩	૧૬૬૦	૩૧૭૦
દોરાં	૧૧૨	૫૩	૩૧૨	૨૭૫
દબ્બો	૨૦૧	૭૨	૧૦૪૮	૩૮૪
ગળી	૫૬૭	૧૪૬	૨૦૨૧	૫૧૬
હરડાં જે	૪૦૦	૩૭૨	૧૦૭૫	૧૭૨૮
લુગડાં, ચામડાં વિગેરે રંગવાની ચીજ કુલ	૧૧૧૩	૭૦૪	૩૬૫૫	૨૮૮૭	

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧, બેંક ઓટ, ફોર્ટ સુબધ.

ચીજતું નામ.

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

બ્રહ્મ તથા ઝાડુ માટે રેસા	૧૦૮	૯૬	૧૯૨	૪૬૮
ફળ ને શાક	૫૩૭	૫૩૨	૧૮૧૭	૧૮૪૨
ડાંગર	—	૧	૧૬૬૫	૧૦૪૨
ચોખા	૨૧૪૬૭	૨૨૭૮૬	૭૭૬૯૧	૧૨૫૨૦૬
ધક	૨૬૨૩	૫૮	૮૦૧૧	૨૦૦
ધઉં નો લોટ	૨૪૨૬	૧૧૬૨	૭૦૦૭	૩૭૧૨
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	...	૪૩૩૯	૨૮૮૪	૧૧૬૩૬	૧૨૦૭૬
લાખ	૨૮૯	૨૫૨	૫૨૦	૧૦૬૫
કેળવાયલાં ચામડાં	...	૪૦૧૭	૩૮૬૭	૮૬૨૨	૧૨૭૮૮
ખાતર	૫૦૦	૫૭૫	૧૭૪૧	૨૪૬૧
મેંગેનીઝ ઓર	...	૫૩૪	૧૧૭૪	૨૨૪૭	૩૨૨૨
ધાતુ કુલ	...	૨૬૧૦	૨૮૭૦	૭૮૪૬	૧૦૭૭૬
અબરખ	...	૪૧૬	૪૩૭	૨૨૧૫	૧૩૬૬
દીવેલ તેલ	૨૨	૬૬	૪૬	૨૮૪
કોપરેલ તેલ	...	૩૦૬	૨૪૬	૪૦૦	૧૪૬૫
અળસીનું તેલ	...	૩	—	૫૦	૧૪
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	...	૫૬૭	૩૦૭૧	૩૩૬૩	૮૫૨૨
ખોળ	૧૧૦૦	૬૬૭	૨૫૧૧	૩૬૮૭
અફીણ	...	૨૧૪૧	૨૨૨૬	૬૯૮૦	૭૪૬૨
રબર	૮૭૩	૪૮૩	૨૪૨૯	૧૨૫૬
દીવેલી	...	૨૭૦	૧૩૬૨	૯૧૨	૪૮૮૩
ટોપરાં	૧૦૯	૯૪૮	૩૨૬	૪૮૦૯
કપાસીયા	...	૪૬૨	૧૭૭૬	૧૫૫૭	૫૨૪૪
લોંચસીંગ	...	૪૧૭૬	૩૮૩૮	૧૦૮૨૯	૨૩૦૩૪
અળસી	...	૧૬૬૫	૮૦૭૦	૪૦૬૮	૨૩૨૬૧
સરસવ	...	૪૬૫	૩૮૩૩	૧૨૭૫	૧૪૮૯૦
તલ	...	૯૨	૧૧૩૭	૧૬૫	૫૮૪૭
તેળનો	...	૮૬૮	૭૦૭	૨૮૭૫	૨૮૫૩
ખાંડ	...	૩૮૫	૪૬	૧૪૨૪	૨૫૬
ચા...	...	૫૬૧૭	૪૪૦૨	૨૧૬૫૨	૯૯૮૨
કાચું રૂ	...	૩૪૦૭૦	૫૭૮૪૯	૧૨૩૭૫૩	૧૬૫૨૭૯
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	...	૭૯૫૮	૪૮૭૪	૨૩૭૦૨	૧૪૬૭૧

મેટેલીક શીલીંગથી બીદીંગનો ઓરડો શોભે છે.

ચા.જનુ' નામ.	જન માસમાં		એપ્રિલથી જન સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	(રૂ. ૧૦૦૦)		(રૂ. ૧૦૦૦)	

રૂમાલ અને શાલી	૯	૧૩૯	૩૦૧	૫૦૪
પીસ શુકલ	૭૨૧૯	૩૬૬૩	૨૧૫૩૭	૧૩૫૮૭
શણ	૨૭૫	૨૬૩	૬૪૪	૧૨૬૨
જ્યુટ કાચું	૪૨૪૪	૬૩૯૮	૧૫૦૬૧	૩૬૬૬૯
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૪	૨૧	૪૪	૧૭૨
જ્યુટની બનાવટ	૧૯૨૬૦	૧૭૬૨૪	૬૪૨૮૬	૭૦૧૧૭
દેશમ (કાચું)	૯૫	૨૯૮	૩૭૮	૬૧૭
દેશમ કુલ	૧૧૭	૩૦૩	૪૯૨	૬૮૮
ઉન કાચું	૧૩૨૩	૩૭૧૦	૩૨૯૬	૧૧૮૭૭
ઉનની ધાબડીઓ ને ગાંઠીયા વગેરે	૩૧૨	૮૨૮	૧૩૭૦	૨૮૫૨
તંબાકુ બીડી વીગેરે	૧૦૫૪	૫૦૫	૨૨૦૧	૧૫૨૨
લાકડાં પાંદીયાં વીગેરે	૩૨૧	૫૮૫	૧૫૦૫	૨૫૭૯
કુલ ખાનગી નીકાશ	૧૫૪૫૯૯	૧૮૩૨૪૮	૫૦૮૧૧૩	૬૭૪૦૨૩
સરકારી માલની નીકાશ.	૪૬૧૨	૧૧૬૪	૧૦૯૦૨	૨૬૬૪

પરદેશનો વેપાર. જન માસમાં.

(લાખ રૂપીયા)

આયાત.

નીકાશ.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખેતરાક તંબાકુ વગેરે	૨૩૩	૧૫૨	૩૮૦	૩૧૮
કાચો માલ	૧૬૨	૨૦૦	૬૭૯	૧૧૦૨
બનેલો માલ	૧૫૧૯	૧૨૫૦	૪૬૫	૩૮૫
પરચુટણ	૩૦	૩૫	૨૧	૨૫
કુલ	૧૯૪૧	૧૬૩૯	૧૫૪૫	૧૮૩૨

એપ્રિલથી જન ત્રણ માસમાં

(લાખ રૂપીયા.)

આયાત.

નીકાશ.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખેતરાક તંબાકુ વગેરે	૮૦૬	૫૩૭	૧૩૯૨	૧૫૮૪
કાચો માલ	૫૫૦	૫૩૪	૨૧૪૯	૩૬૬૭
બનેલો માલ	૫૬૩	૪૧૭૨	૧૪૬૩	૧૪૭
પરચુટણ	૮૨	૮૧	૭૫	૫૧
કુલ	૬૦૬	૫૩૨૬	૫૦૮૧	૬૭૪૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ' ૨૧ બેંક ઓટ ફાઈટ' મુંબઈ.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (હજાર વાર)

જાત		મે માસમાં		એપ્રિલથી મે માસમાં.	
		૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧
		હજાર યાર્ડ.		હજાર યાર્ડ.	
કેસ તથા ધોચેલાં કાપડની પેદાશ	૧૭૦	૧૦૬	૨૮૭	૨૩૪
" " આયાત	૬૩	૫૯	૧૨૧	૧૩૬
રંગીન કાપડ પેદાશ	૩૪	૩૭	૬૫	૭૬
" " આયાત	૧૦	૧૩	૧૯	૩૫

સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ.)

મે માસમાં.

નં.	પેદાશ.	૧૯૨૨		૧૯૨૧	
		આયાત.	પેદાશ.	આયાત.	પેદાશ.
નં. ૧થી ૨૫	૫૩૯	૧૨	૪૯૭	૨	૨
" ૨૬થી ૪૦	૬૪	૩૨	૬૧	૨૧	૨૧
" ૪૧ અને વધારે	૨	૫	૧	૩	૩
એપ્રિલ તથા મે માસમાં					
નં. ૧થી ૨૫	૧૦૩૩	૨૨	૯૮૬	૭	૭
" ૨૬થી ૪૦	૧૨૩	૬૬	૧૧૫	૪૦	૪૦
" ૪૧ અને વધારે	૩	૧૩	૪	૮	૮

કાપડની માત્રાવાર પેદાશ. (મે માસમાં.)

પ્રાંત.		કીમત (લાખ રૂપીઆ.)		વજન (લાખ રતલ.)		લંબાઈ (લાખ વાર.)	
		૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૨૫	૪૩૨	૨૭	૨૭	૧૨૩	૧૨૭
મદ્રાસ	૧૭	૨૩	૧૦	૧૪	૩૧	૪૧
બંગાલ	૫	૭	૩	૪	૧૮	૨૨
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૧	૧૧	૮	૮	૨૫	૨૬
અજમેર મેવાડ		૨	૨	૧	૧	૫	૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર		૧૮	૨૦	૧૧	૧૩	૪૧	૫૩
દેશી રાજ્યો	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૮૧	૭૭
કુલ	૫૦૦	૫૨૩	૩૩૧	૩૪૩	૧૪૪૩	૨૧૩૮

મારસેસની રંગીન લાઠીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	મે માસમાં		એપ્રિલ તથા મે માસમાં,	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૦૨	૪૨૮	૭૬૦	૮૨૦
મદ્રાસ ...	૩૫	૪૬	૭૨	૮૮
બંગાલ ...	૨૮	૨૯	૫૫	૫૧
સયુક્ત પ્રાંતો ...	૩૧	૩૪	૬૦	૬૭
અજમેર-મેવાડ ...	૧	૧	૩	૩
પંજાબ ...	૨	૩	૫	૬
દીલ્હી ...	૧	૩	૩	૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૫	૨૭	૫૩	૫૪
દેશી રાજ્યો ...	૩૧	૩૧	૬૧	૬૩
કુલ ..	૫૬૧	૬૦૬	૧૧૦૭	૧૧૬૦

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં પડેલો માલ.

મુંબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખારોમાં ગયા મે માસ દરમિયાન પડેલા માલની વીગત ગણવા. ૮-૮-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૬-૨૨ ને દિને સ્ટોક.	જુલાઈ માસમાં થયેલી કીડીવરી.	તા. ૧-૮-૨૨ ને દિને સ્ટોક
સુતરાઈ કાપડની ગાંસડી	૧૨૧૬૦	૨૪૪૦	૧૨૧૮૮
„ „ પેટી ...	૨૦૬૩૧	૩૦૯૨	૧૮૫૩૮
દેશમ તથા ઉત્તર કાપડની ગાંસડી	૧૦૯૪	૯૫	૧૦૪૫
„ „ પેટી ...	૩૦૮૦	૨૦૫	૨૯૦૦
સુતરાઈ ટવીસ્ટ તથા થાર્ન પેકેજિસ	૧૬૮૧૨	૪૧૪૫	૧૫૩૦૬
દેશમ તથા ઉત્તર „ „	૪૬૯	૨૦૭	૩૧૬
ત્રામુ-ટન	૧૮૧૨	૧૮૮	૧૮૫૪
પીતળ-ટન	૨૧૫૮	૩૫૮	૧૮૦૪

ધી બોમ્બે રાઇલ માટ ૨૧ બેક ઓટ, 'ફાઈ' મુંબઈ.

પરદેશો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ.

વેપાર બાકીને લગતો એપ્રિલથી જુન એ ત્રણ માસ માટેનો હિસાબ તપાસતા નીચેની હકીકત માલુમ પડે છે:—

(લાંબ રૂપયા)

ત્રહેણા - દેવા	૧૬૨૦	૧૬૨૧	૧૬૨૨
હીંદી માલની નીકાશ	+૭૪૨૫	+૫૦૮૧	+૬૭૪૦
પરદેશી " "	+૫૪૩	+૩૫૦	+૩૦૬
આયાત	-૭૧૪૩	-૬૬૦૭	-૫૩૩૦
વેપાર બાકી	+૮૨૫	-૧૧૭૬	+ ૭૧૬
સોનું ચાંદી તથા ચલણી	}	}	}
નોંદેલી ખાતગી આયાત (-)			
કે નીકાશ (+)	-૨૮૬	+૧૪૧	-૧૨૬૨
મહિંચીલ ખીલ તથા મરકારા	}	}	}
લોન વગેરે માન્યતા થયેલી			
લેવડદેવડ	+૧૩૬૮	+૨	+૨૦૪
તા. ૩૦-૬-૨૨ ને બાકી લેણા			
કે દેવા	+૧૬૦૭	+૧૦૩૩	+૬૫૮
તા. ૩૧-૫-૨૨ ને દીને	+૧૬૬૬	+૮૮૧	+૭૬૨

હીંદીઓની આવક તથા કરનું પ્રમાણ.

વર્ષ	વસતીના માધ્યમીક વાર્ષિક આવક	ગણતરી કરનાર	* માધ્યમીક કર
	રૂ.		રૂ. આ. પા.
૧૮૭૧	૨૦	દાદાભાઈ નવરોજી	૧-૧૩-૮
૧૮૮૧	૨૭	સરકેવીડ બારબર	૨-૨-૩
૧૯૦૧	૩૦	લોડ કરજન	૨-૬-૩
૧૯૧૩	૨-૧૪-૦
૧૯૨૧	૫૦	મી. કુક
૧૯૨૨	૬- - -

* રેજિસ્ટ્રેશન અને રેલવે, પેસ્ટ તારખાતાની મારફતે સરકારને થતી મહેસુલ તથા મ્યુનિસિપાલિટી અને ખાનગી મરજો માન્યતા ઉધરાવાતો કર ઉપરના આંકડામાં સમાયે નથી

Registered No. B.310.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

સુટક નકલ રોકડેથી	રૂ. આ. પા.	દેશી	વાર્ષિક લવાજમ મુબદ્દ	રૂ. આ. પા.
" " વી. પી. થી	૦-૧-૦-૦		" " હિંદુસ્તાન	૩-૮-૦
	૦-૧-૦-૦		" " પરદેશ	૪-૦-૦
				૪-૧૨-૦

વેપારી એમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃણલાલ મેહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મું. VOL. XV. OCTOBER 1922. No. 4 અક્ટોબર ૧૯૨૨ અંક ૪ થી.

અનુક્રમણિકા.

૧ સામાન્યત્વ ચંદણ ૧૫૨	૫ એમ્બરનો વીભાગ ૧૭૫
૨ જુદા જુદા દેશોમાં એમ્બર એક કોમર્સનું	(૧) કમીનીની સમાચાર ૧૭૫
૩ બંધારણ ૧૫૩	(૨) એમ્બરનો એમ્બ્રોયોમેન્ટ જુદો ... ૧૭૯
૪ હોલોગ્રાફી ખાતેવણી મળેલા પ્રયત્નો ... ૧૫૬	૬ અન્ય એમ્બરો અને સચાચો ૧૮૦
૫ હોલો ગ્રાફી ખાતેવણી માટે સરકાર થું કરી રહે	૭ વેપારી વીચરો અને ખર્ચો ૧૮૮
(૧) મી કેમ્પબેલ ૧૭૭	૮ વેપારી આંકડા ૧૯૦
(૨) એ. મી. સી. વાઈ આંતરમાળી ... ૧૭૭	૯ વેપારી પુછપરછ ૧૯૮
	૧૦ એઈટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૯

સુચના—એમ્બરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમાં દર્શાવનામાં આવે તેને માટે એમ્બરની કમીટી જોખમદાર નથી.

સામ્રાજ્યત્વ ચલણ.

બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના જુદાં જુદાં સંસ્થાનો વચ્ચે હુડીના ભાવ સ્થીર રહે એવી ગોઠવણ કરવાની જરૂર હમણાં ઇંગ્લંડની પ્રજાને જણવા લાગી છે. ઇંગ્લંડ અને આસ્ટ્રેલીયા વચ્ચેના વેપારને હુડીના ભાવમાં થતી વધઘટથી હેલા થોડા માસ દરમિયાન ઘણી અગવડ પહોંચી તેને લીધે એ વાત પ્રત્યે વીશેષ લક્ષ્ય ખેંચાયું છે. એ અગવડમાં કારણરૂપે ઠાનો વાંક છે તે વીચારવા જેવું છે. આસ્ટ્રેલીયામાં સોનાની પેદાશ સારી છે અને ચલણત્વ ધોરણ પછુ સોનાત્વ છે, તે છતાં ઇંગ્લંડ સાથે હુડીનો ભાવ સ્થિર રાખી ન શકે તો તેમાં તેનો વાંક છે એમ ઇંગ્લંડના સ્વાર્થી અર્થશાસ્ત્રીઓ જણાવે છે. એ વાંક શો છે તે તો તેઓ દર્શાવી શકતા નથી પણ જો ઇંગ્લંડના ચલણમાં ફરતી નોટ આસ્ટ્રેલીયામાં પણ ચલણ વરીકે વપરાય તો એ એ દેશો વચ્ચેની હુડીના ભાવ સ્થોર રાખવાતું મુશ્કેલ ન પડે. આ વાત સત્ય છે પણ ઇંગ્લંડની હલકી નોટને પુરી દીર્ઘતની ગણવા જેવું લોણપણ આસ્ટ્રેલીયાના લોક ગવાવે એ આશા હવાઇ કીલેલા જેવીજ થઇ પડી તેથી એજ ઉપાયને જરા મોળાફૂપમાં હમણાં તેઓ રજુ કરે છે અને તે એ છે કે ઇંગ્લંડની સરકારનાં ટ્રેઝરી ખીલમાં આસ્ટ્રેલીયાએ પોતાનાં દહેણાં નાણાં રોકવાં અને એ અવેજ સામે આસ્ટ્રેલીયામાં ચલણી નોટ ફેરવવી. આ વાત અસંભવીત નથી પણ જે વેળા હુડીના ભાવ યોગ્ય હક કુદાવી જાય તે વેળા આ ઉપાય અજમાવવાને માટે એક પક્ષે એ તૈયાર રહેવું જોઈએ એટલે કે જે વેળા આસ્ટ્રેલીયામાં નીકાશ કરતાં આપાત વધારે હોવાથી હુડીના ભાવ નીચા જાય તે વેળા તેની સરકારના ટ્રેઝરી ખીલ ઇંગ્લંડ સરકારનાં જોઈએ. એ રીતે સંસ્થાનોમાં પોતાના નાણાં રોકવાને ઇંગ્લંડ તૈયાર થાય તો તેની હક બાંધવી પડે અને આસ્ટ્રેલીયાની વીજૂધની વેપાર બાકી એ હક કુદાવી ન જાય એટલી મોટી એ રકમ હોય તો એવી લેવડ દેવડથી હુડી સ્થીર થાય.

ઇંગ્લંડની પ્રજા અત્યારે જે સંજોગોમાં છે તેની અસરને લીધે એવી અરસપરસ ગોઠવણ થાય તો તેમાં કંઇ નવાઈ નથી અને ઇંગ્લંડ તથા હીંદ વચ્ચે પણ એવીજ ગોઠવણ થાય તો ઇંગ્લંડ તથા હીંદ વચ્ચેની હુડીના ભાવ સ્થીર રાખવા સરળ થઇ પડે. વેપાર ઉપર એથી કેવી અસર થશે તે વીચારીને એવી યોજના વીશે હીંદી વેપારી આલમે પોતાનો અભિપ્રાય સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે. અત્યારે જરૂરના છે કેમકે તેવા અભિપ્રાયની ગેરહાજરીમાં હીંદી સરકાર તથા ઇંગ્લંડની સરકાર વચ્ચે છાપી ગોઠવણ થાય એવો આ વખત છે.

જુદા જુદા દેશોમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનું બંધારણ.

હંનીયામાં સુધરેલા ગણતા બધજ દેશોમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ હોય છે. વેપરી આલમમાં તેની પ્રતીષ્ઠા રહે છે એટલુંજ નહીં પણ વેપારીઓની ફરીયાદો મટાડવા માટે તેમના પ્રતીનીધીરૂપે કાર્ય કરવું, વેપાર વધારવાના ઉપાયો સુચવતા રહેવું, તથા તેમાં ભેષની મદદ આપવી એ તેમનું મુખ્ય કર્તવ્ય ગણાય છે. એટલું છતાં એ મંડળોના બંધારણ બધે એક સરખાં રહેતા નથી. ઇંગ્લેન્ડમાં ખાનગી સંસ્થા જેવું અને અન્ય કેટલાક દેશોમાં સરકારી સંસ્થા જેવું તેમનું બંધારણ હોય છે.

યુનાઇટેડ કીંગડમ.

ઇંગ્લેન્ડ રોકેટલેન્ડ તથા આયર્લેન્ડ એ ત્રણ દેશોમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની સંસ્થાઓ ધણી જુના વખતથી સ્થપાયેલી છે. અગાઉના સમયમાં જુદા જુદા ઉદ્યોગોને માટે પ્રથક મહાજન જેવાં મંડળો હતા તેમાંથી ગ્લાસગોમાં ૧૭૬૦માં પ્રથમ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ નામનું મંડળ સ્થપાયું. તે પછી અત્યાર સુધીમાં વેપર ઉદ્યોગને લીધે અગત્ય ધરાવતા દરેક શહેરમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સ્થપાઈ છે અને એ બધીના પ્રતીનીધી તરીકે એસોસિએશન ઓફ બ્રીટીશ ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ સ્થપાયેલી છે. તે ઉપરાંત બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાંની બીજી ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના પ્રતીનીધીરૂપ હમ્પીરાયલ કાઉન્સિલ ઓફ કોમર્સ છે સામ્રાજ્યની એવી સંસ્થાઓના પ્રતીનીધીઓની કોન્ફરન્સ દર બે વર્ષે ભરવાનું કામ એ કાઉન્સિલ કરે છે. ઇંગ્લેન્ડમાં એ બધી ખાનગી સંસ્થા માફકજ સરકારથી સ્વતંત્ર રહે છે. જે સમયે ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવાની જાગૃતિ બ્રીટીશ સરકાર પાળતી હતા તે સમયમાં પણ ઉદ્યોગોના રખેતાઈ તરીકે મદદ મેળવવાના લાભમાંથી એ મંડળો સુક્ત રહ્યા તે નવાઈ જેવું છે. હજી પણ તેમને અધ સરકારી સંસ્થા બનાવી શકાય પણ તેમ થવા દેવાની વીરૂધ્ધમાં ત્યાં સર્વ મજબુત અભિપ્રાય ધરાવે છે. એક પક્ષે સરકાર તથા પાર્લામેન્ટ અને બીજી બાજુ બ્રીટીશ વેપારીઓ વચે તટસ્થ રહીને પોતાનું કામ તેઓ કરે છે અને એ તટસ્થતા માટે તેઓ આલમના ધરાવે છે. વેપારને લગતા પ્રશ્નોની ચર્ચા વેળા ખાસ કમીટીઓની નીમણૂક પાર્લામેન્ટ કરે છે પણ તેની કમીટીઓ કરતાં વધારે ઉપયોગી મદદ ચેમ્બર્સ પુરી પાડે છે. અમનાં સરટીફિકેટોને કેટલાક દેશોની સરકારો માન્ય રાખે છે. દેશ પરદેશ વચેના વેપાર ઉપર અસર કરે એવી (દાખલા તરીકે વેપારીઓનાં શીરનામાં, જઠાવમાં થતા ફેરફારો, વાહનના આકાંડા, ભાવો વગેરે) માહિતી વીશ્વાસપાત્ર સાધનોથી મેળવી પોતાના સભાસદોને જેમ બને તેમ જલદી પુરી પડવી એ કાર્ય પર તેઓ ધ્યાન આપે છે. વેપારીઓ વચે પડતા વાધાનો લવાઈથી નીવેડો લાવવાનું અને ઉદ્યોગો તથા વેપારને લગતી કેળવણીનો પ્રચાર કરવાનું પણ તેઓ કરે છે. એ બધાં મંડળોના બંધારણ લગભગ એક સરખાં છે.

ફાઇનલ

ફાઇનલમાં જે મંડળો છે તેમાં ચાર પ્રકાર છે. પોતાના જીવતામાં વેપાર ઉદ્યોગ, તથા માલની લાવ લઇ માટે રેલ્વે સ્ટોમર વગેરે સાધનોની ખીલવણી એ કાર્ય કરનાર મંડળો પ્રથમ પ્રકારમાં છે. પ્રત્યેક કાર્ય માટે એક જુદું મંડળ રાખવું એ તેમની કામ કરવાની રીત છે. નવી નવી ચેમ્બરોની સ્થાપના સરકારનો વેપાર ખાતાનો પ્રધાન ફરમાવે છે તેના સલાહસહોની સંખ્યા તથા તેમને ચુન્ટાશરૂઆતી લાયકાત વગેરે પણ એ નક્કી કરે છે. એ મંડળો સરકારને સલાહ આપવાની સત્તા ધરાવે છે એટલું જ નહીં પણ સરકાર તેમની સલાહ માગે તો યોગ્ય લાગે તેવી સલાહ આપવાની તેમની ફરજ ગણાય છે. પોતાના પ્રદેશમાં બનેલા માલ માટે સર્ટીફિકેટ આપવાં વગેરે કાર્ય તેમણે કરવાં પડે છે. વેપાર ઉપર અકુશ રાખવાને પ્રસંગે બાવનકો કરવા વગેરે કામ પણ તેઓ કરે છે. આપણું પોર્ટ ટ્રસ્ટ કરી શકે એવા કાર્યો કરવાની એટલે કે ગોદીઓ બાંધવી કે બંધાવવી વગેરે કાર્યો માટેની સત્તા તેમને કેટલીકવાર આપવામાં આવે છે. ટુંકામાં જેમ સુખશાંતી માટે સ્થાનિક ચુનીસીયાલીટી હોય તેમ ઉદ્યોગો તથા વેપારની ખીલવણી માટે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ હોય છે. નાકાવેરા કે બંદરવેરા તેઓ કરાવે છે પણ તે અમલમાં મેલવા અગાઉ મીનીસ્ટરની અનુમતી મેળવવી પડે છે. ચેમ્બરના ખર્ચને માટે વેપાર કે ઉદ્યોગો ઉપર કર નાખવાની પણ તેમને સત્તા આપવામાં આવે છે.

જરમની.

જરમનીમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની સ્થાપના કરવાની ખટપટ, વેપારીઓએ કરવાની હોય છે પણ વેપાર ખાતાના મીનીસ્ટરની પરવાનગીની જરૂર પડે છે. ચેમ્બરના સલાહસહી સંખ્યા, તથા કાર્યપ્રદેશ મીનીસ્ટર નક્કી કરે છે. નીચેના તથા ચુન્ટણી વગેરે સર્વ કામ ચેમ્બર પોતાની મેળે કરી લે છે પણ તે કાયદાને અનુસરોનેજ યથા શકે છે. ચેમ્બરના ડરવોની મીનીસ્ટરને તો માત્ર ખબર આપવામાં આવે છે. તેના સલાહસહી સરકારી અમલદારો હોય છે. ટુંકમાં આપણાં સહકારી મંડળોના જેવું બંધારણ તેમનું રહે છે, તેમની ફરજ નીચે પ્રમાણે વર્ણવ્યા છે:—

‘ પોતાના પ્રદેશમાં વેપાર તથા ઉદ્યોગમાં રોકાયેલા લોકોના લાભ સાંભળવા, અને વેપાર તથા ઉદ્યોગો ખીલવવામાં માહિતી તથા અનુભવીઓના અભિપ્રાય દ્વારા જોઈતી મદદ આપવી.’ એ ઉપરાંત લવાહો, હિસાબ રાખનારા, માલની પરીક્ષા કરનારા વગેરેની નીમણુક કરવાની પણ એ ચેમ્બરોને સત્તા રહે છે. માલ ક્યાં બન્યો છે તે દર્શાવનારા સર્ટીફિકેટ આપવાની તેમની ફરજ ગણાય છે. વેપારને લગતા મુકદ્દમાઓ માટેના કોર્ટના જજની નીમણુક વેળા મત આપવો, પોતાના પ્રદેશ માટે રેલ્વે એડવાઇઝરી બોર્ડ હોય તેમાં પ્રતિનિધી મોકલવા, જોઈટ સ્ટોક કંપનીઓ નવી સ્થપાય ત્યારે તેનાપર ડેબરેખ રાખવા માટેના અમલદારોને નીમવા વેપારને લગતું રજીસ્ટર રાખવું વગેરે કાર્યો ફરજ રૂપે એ ચેમ્બરોને સોંપાય છે. તેમનો ખર્ચ તેમના સલાહસહીની ચુન્ટણી કરનારાઓએ ઉપડવાનો હોય છે. કેટલીક ચેમ્બરો તો વેપારીઓ વચ્ચેના સોદાની પતાવટ માટેનાં એક્સચેન્જ, ટ્રેડ રજીસ્ટર, પ્રદર્શનો, જયા, તથા વેપાર ઉદ્યોગને લગતી કલ્પવણી માટેની શાળાઓની માલિક હોય છે.

મારસેસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

• ઇટલી •

ઇટલીમાં ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સની પ્રથમ સ્થાપના વા. ૬-૭-૧૮૬૨ ને દીને પસાર થયેલા કાયદાથી થઈ. એ અર્થ સરકારી સંસ્થાઓ રૂપે કામ કરે છે. જે ખાતાનો વહીવટ કરે તેમની પાસે પડી રહેલી ક્ષાન્ન શીટીકમાંથી તેઓ પોતાની આવક મેળવે છે અને જે સ્ટી-ફીકિટો તેઓ આપે છે તેની ઉપરના કરથી પણ આવક થાય છે. ફરીયાદ વીમા, બીજા ઓફ લેડિંગ, અને વેપારી કંત્રાહટો ઉપર કર નાંખીને આવક મેળવવાનો અને બુદ્ધા બુદ્ધા ધંધા ઉપર નાંખાયેલા કરમાં વધારો કરવાનો પણ તેમને હક રહે છે. કોઈ ધંધા ઉપર કર ન હોય તો મીનીસ્ટરની પરવાનગીથી તેવો કર નાખી શકે છે. એ બધી આવકમાંથી કરવાનો ખર્ચ મીનીસ્ટરની મંજૂરીથી જ થઈ શકે છે. પ્રથમ ખર્ચનો અડસટો અને પાછળથી બચેલી રકમનો હાંમળ મીનીસ્ટર પાસે રખાઈ રહેવા પડે છે. ધંધાઓને લગતી એક્સચેન્જ, વેપારીઓ માટેનાં ગોડાઉન, દાણાના જ્યા, રેશમનો વેપાર, તથા બીજા ધંધાદારી સાહસો ઉપર કાણુ રાખવા જેવાં કામ સરકાર એ ચેમ્બરોને સોંપે છે. ધંધાને લગતા અનુભવીઓનું, તથા નાદારોની મીત્રતાનો વહીવટ કરવાને તરતી તરીકે લાયક માણસોનું લીસ્ટ એ ચેમ્બરો તૈયાર કરે છે અને દલાલો તથા અનુભવીઓ ઉપર સરકાર તરફથી કાણુ રાખે છે. લવાદો, તથા પેલીઓની નોંધ રાખવી વગેરે જે કામ હાંદમાં સરકાર કરે છે તે કામ ઇટલીમાં સરકાર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને સોંપે છે. ઇટલીની બધી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની એક યુનીયન છે જેની હેડ ઓફિસ રોમ ખાતે છે.

સ્વીટઝરલેન્ડ.

સ્વીટઝરલેન્ડમાં ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઉપર સરકારનો કાણુ મુદત નથી. કોઈ પણ કાયદો વેપારીઓ તથા ઉદ્યોગવાળાઓને મંડળો સ્થાપતાં રોકતો કે અંકુશમાં રાખતો નથી. કોઈ પણ પ્રદારના કર નાખવાની એ ચેમ્બરોને સત્તા રહેલી નથી પણ સરકાર તરફથી તેમને અમુક રકમની નીચમીત મદદ મળે છે. દાખલા તરીકે જીનીવા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને દર વરસે પાંચ હજાર ફ્રાંકની રકમ એ રીતે મળે છે. માલ નીકાશ કરનારાઓને માલ પોતાના દેશમાં બનેલા છે એવાં સ્ટીફીકેટ એ ચેમ્બરો આપે છે. નીચમસરની લવાદ કોર્ટો જેવું ત્યાં નથી પણ પસંદગીની ત્રિવંતી સ્વીકારીને લવાદ નીમવાનું કામ ચેમ્બર કરે છે. સ્વીટઝરલેન્ડમાં જેટલી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ છે તે, તથા બેંકરોના મંડળો અને ઉદ્યોગોને લગતા તથા અવજ બીજા મંડળો—એ બધાનું એક કોન્ફેડરેશન છે તેમાં બળેલાં મંડળોની સંખ્યા એકસોની છે જેમના સત્તાસંદોની કુલ સંખ્યા પચાસ હજારની લગભગ છે.

હોલેન્ડ.

હોલેન્ડમાં ૧૮૫૦માં ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ સ્થાપાઈ તેમાં યશ ક્રન્સને ઘટે છે. જે જે શહેરમાં ટાઉન કાઉન્સીલને લાગે કે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સ્થાપાય તે ઇચ્છવા ભગ છે તે દરેક શહેરમાં રાજના હુકમથી ચેમ્બર સ્થાપાય છે. કેટલીક વેપારી કોમ પોતાને માટે સામાન્ય ચેમ્બર સ્થાપવા માટે અરજી કરે તો તેમને તે માટે પરવાનગી મળે છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

કલકત્તા ખાતે જે. સી. ગાલસ્ટનના કારખાનામાં જુની લાખને ઉપયોગમાં લેવાના સંબંધમાં ફેટલીક મુરકેલી પડતી હતી તેથી ઉદ્યોગ ખાતાના રસાયણ શાસ્ત્રીએ તેની મુલાકાત લઈ એ મુરકેલી કેમ દુર કરવી તે દેખાડ્યું હતું.

બંગાળ પેન્ટ એન્ડ વાર્નિશ વર્ક્સ લીમીટેડ (કલકત્તા) હમણું કેમ ચલે, પ્રશ્ન બદલે, અને ઇબલ બોર્ડિંગ લીન્સીડ બોર્ડિંગ તૈયાર કરે છે. એ કારખાનું વધારવા માટે સંખ્યા લેવાયા છે અને તે થોડા વખતમાં બોર્ડિંગમાં આવશે. માછલીના તેલમાંથી જે દુર કરવા માટે જે રીતે કામ લેવામાં આવે તેને બદલે બીજી સહેલી રીત શોધી કહાડવા માટે અખતરા કરવામાં આવે છે. તે પછી એ તેલને સાબુ બનાવવાના કામમાં વાપરી શકશે.

કમડમ ખાતે મેશર્સ એલન કુ. કાપડને વોટરમુફ બનાવે છે. એ કાપડ રૂ. જુટ કે શણ (Flax) નું હોય છે. રોજ દસ દલાક કામ કરે તો રોજ ચાળીસ હજાર વાર કાપડને વોટરમુફ બનાવી શકાય એવું મોટું કારખાનું એ છે. બાલીગંજ ખાતે બંગાલ વોટરમુફિંગ વર્ક્સ છે ત્યાં ચોમાસામાં પહેરવાનાં વોટરમુફ કોટ વગેરે ચીજ બનાવાય છે. ત્યાં અનુભવી મી. એમ. એસ. બોઝ છે. તે એવો દાવો કરે છે કે કાપડને વોટરમુફ કર્યા પછી તે અસલ જેવું જ હલકું, અને કુમાસવાળું રહે છે.

કન્ટેનર મીલક બનાવવા માટે દાકામાં માલિકગંજ ખાતે કુડ એન્ડ ફીશ કૅનર્સ લીમીટેડના કારખાનામાં બોર્ડિંગ છે ત્યાં બનેલા કન્ટેનર મીલકની તપાસ બહેર સુખશાંતી ખાતાં વસ્ત્રથી લેવાઈ હતી તેમાં તે સંતોષકારક માલમ પડ્યું છે.

દીવાણી બનાવવાનું કારખાનું ખુલના પાસે તથા સુન્દરબનમાં કહાડવાનો વિચાર અનુકર્યે કલકત્તાની મેસર્સ ચોરા એન્ડ કુ. તથા મેશર્સ ગંડુલી એન્ડ કંપનીએ રાખ્યો છે. દીવાણી બનાવવા માટે શો ખરચ થાય તે વિશેના આંકડા ઉદ્યોગ ખાતાંએ એ કંપનીઓને પુરા પાડ્યા છે અને તેને માટે ભેદે તેણે લાકડું નીચમસર પુરતા જગ્યામાં મળી શકશે કે કેમ તે વગેરે સવાલોની તપાસ લેવામાં આવે છે.

રટીલ કાર્ટીંગ તથા રટીલની બીજી ચીજ માટે ઘણી માગણી હોવાથી તેને પહોંચી વળવા માટે મેશર્સ સરૂપચંદ હકમીચંદ એન્ડ કંપની (૩૦, કલાર્થ રટીટ, કલકત્તા) ની માલેકી નીચે પાયોનીયર હલેકટ્રીક રટીલ કંપની સ્થપાઈ છે. તેણે બાલીગંજ ખાતે કારખાનું કહાડ્યું છે ત્યાં લોખંડના તથા રટીલના કાર્ટીંગ બનાવવા માટે સંપૂર્ણ ગોઠવણ કરેલી છે. જીલ્લાનીસ, બોળીન, આમોફાન મટેની સોય, તથા જુટમીલ માટે ચીજ બનાવવા માટે લીડસ ખાતેની બાણીતી પેટી મેશર્સ હેલી એન્ડ કંપનીએ શામગડ ખાતે મોટું કારખાનું રાખ્યું છે.

મુરશીદાબાદ ખાતે એન્જનીયર મી. એલ સી. સેને “વોટર લીફ્ટ” નવી દબની બનાવી છે તેનું નામ એમીવોટર લીફ્ટ રાખ્યું છે તેને માટે ઉદ્યોગ ખાતાના એન્જનીયરે અલીપ્રાય આપ્યો છે કે પીવાના તથા સામાન્ય ઉપયોગના પાણીને માટે એ લીફ્ટ સંતોષકારક છે.

દીવાણે માટે લાઈલ્સની ફેસી છેલ્લી ડીઝાઈન બેરો કે ?

પીતળના પાણીના નળ કલકત્તાની કારણે રેશનની ઇચ્છા મુજબ કાસીમ બજાર ખાતેના કારખાનામાં બનાવવામાં આવે છે. એ નળ બંધ કરવા કે ઉઘાડવા હોય તે માટે ફેરવવા ના “કેક” પણ બનાવવામાં આવ્યા છે અને તે સારા લાગ્યા છે પાંચસો શ્રીટ પાણીના દળ પણ છતાં પરીણામ સંતોષકારક નીવડ્યું હતું. હમણાં દર અઠવાડિયે એક થોસ જેટલો માલ બને છે અને તેના બાવ સ્ટેન્ડર્ડ પેટર્ન માટે રૂ. ૨ અને ઇંડરપેટર્ન માટે રૂ. ૧૧૧૧ ગણ્યો છે. માત્રપરા (કાંકીના, ઇસ્ટ ઇંડીયા રેલ્વે) ખાતે કે જ એડ વેવરલી બ્રુટ મીલ વીજળીક વળ બનાવી તે મારફતે અલાવવાની ગોઠવણ થઈ છે. આ વડસની અખરથી તે અમલમાં આવશે.

જંસમેરીયા (હુગલી) ખાતે નવી બ્રુટ મીલ કહાડવાની છે તેને માટે વીજળીક બળ પુરું પાડવાની પરવાનગી સંસ્કારે મેશર્સ ગૌરીપુર કંપની (૬, લાયન્સ રોડ, કલકત્તા) ને આપી છે. ઇસ્ટ ઇંડીયા રેલ્વેનાં ખાંડેલ જંકશનને રોશની માટે પણ વીજળી પુરી પાઠવામાં આવશે.

પાવરહુમ માટે વપરાતી શટલ વગેરે ચીજો ઉપર ૬૧૧ ટકા અને એવીજ ચીજો હાથની સાળ માટે મંગાવી હોય તો ૧૫ ટકા જકાત લેવાય છે. શટલ વગેરે ચીજો બેઠ માટે વાપરી શકાય એવી હોવાથી તે વીશે કર્ટગ્સ કલેક્ટરનો અભિપ્રાય સરકારે માગ્યો છે.

હાઇડ્રો કલોરીક એસીડની પેદાશના સંબંધમાં નડતી એક મુરોલી પ્રાચે સરકારનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું છે. અત્યાર સુધી એ પેદાશ માટે નીમક આયાત થાય તો તેની ઉપર જકાત લેવાતી નથી પણ તેમાંથી એ એસીડ બનાવ્યા બાદ જે સોડીયમ સલ્ફેટ અને એસીડ સોડીયમ સલ્ફેટ બાકી રહે તે નીમક તરીકે ચાલી શકે એમ માનીને તેનો નાશ કરવા માટે સરકાર તરફથી આગ્રહ કરવામાં આવતો હતો. એ ચીજો નીમક તરીકે વાપરી શકાય એમ નથી એટલુંજ નહીં પણ કાચ અને રસાયણી પદાર્થોની પેદાશ માટે ઉપયોગી છે તેથી હાલની રૂઢીમાં ચોગ્ય ફેરફાર કેવી રીતે કરવો તે વીશે કલેક્ટર એક કર્ટગ્સને પુછવામાં આવ્યું છે.

હીંદી ગેઝ અને એકસાઇડ ઉપર અમૃતસર મ્યુનીસીપાલ્ટી તરફથી ટર્મીનલ ટેક્સ લેવામાં આવે છે તેમાં ચોવાને માટે છુટ મેળવા માટે કલકત્તાની મેશર્સ ફેર્બંસ ફેર્બંસ કમ્પાઇલ કંપનીએ સરકાર પાસે મદદ માગી હતી. એ કર અગાઉ મળે એક આના જેટલો હતો તે વધારી નવ આના જેટલો કરવામાં આવ્યો હતો. કારણ કે એ ચીજોને રંગ તરીકે અણવામા આવતી હતી અને રંગ ઉપર નવ આનાનો દર હતો. કંપનીનું કહેવું એ હતું કે એ રંગ નથી પણ રંગવાળી માટી છે તેથી માટી અને સુનાના વગમાં આવે. એ બાબદમાં હીંદી સરકારને પુછાવવામાં આવ્યું છે કારણ કે મ્યુનીસીપાલ્ટી પોતાના અભિપ્રાયને વળગી રહી જકાતની રકમ ઘટાડવાની ના પાડે છે.

મદરાસની સરકારના માછલી ખાતો પાસેથી ચંબ ખરીદવાનું કંટ્રાક્ટ ઢાકા ખાતે રથપા-ચેલી એક સરકારી સરથાએ મેળવ્યું છે.

જંગલની સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતાના વડાને સલાહ આપનારો બોર્ડની સલા તા. ૯
પર ને દીને મળી હતી જે વેળા માલની ખરીદીને લગતા નીયમોની રૂયે વેપારીઓનાં
લીસ્ટ બનાવામાં આવેલાં હતાં તે ફરીથી તપાસ્યાં હતાં.

કોટન કોન્સોર્ટી બીલના અંગ્રંથમાં જે પેટીઓ ઉપર એથો અસર થાય એમ હોય
તેમનાં નામનો યાદી તૈયાર કરવાનું ઠર્યું હતું.

કૃત્યાનંદ આચર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ લીમીટેડ તરફથી તેનાં કારખાનાં સાથે રેલ્વેનાં
કારખાનાને થતી ફરીકાષ્ટ વીશે ફરીયાદ આવી હતી તે રેલ્વે બોર્ડ ઉપર મોકલવા ઠરાવ થયો હતો.

બીરબુમ જીલ્લામાં મુસો ખાતે એક ફરતી શાળા વણવાનું શીખવવા માટે કાઢવામાં
આવી છે. રેશમની રીલ તથા ટવીસ્ટ બનાવવાનું હથેલી શાલપર રેશમનો માલ વણવાનું અને
તેમાં શીખવાય છે. અપરા ખાતેની એવી શાળાને નડીયા ખાતે લક્ષ જવામાં આવી છે.
એવી જે ખાનગી શાળાઓમાં વણવાનું શીખવાનું હોય તેમાંથી જેમને મરકારી મહાદેવી
જરૂર હોય તેમને માટે રૂ. પાંચ હજારની રકમ મળુ કરવાની વીન તો કરવામાં આવી છે.
સીરામપુર ખાતેનાં વીવીંગ ઈન્સ્ટીટ્યુટ માટે પાંચ લાખ અડાવોસ હજાર એકસો રૂપયાનો ખર-
ચનો અડસટો સરકાર પાસે રજુ કરવામાં આવ્યો છે.

મ્યુઝયમવાળી બે વપારી શાળાઓ, ઉદ્યોગને લગતી બે શાળાઓ, તથા પરચુરસ
અધીને લગતી બે શાળાઓ કઢાડવા માટે સરકારે ઠરાવ કર્યો છે તેને માટે સ્થળની પસંદગી
વગેરે હાંકવ હવે પછી નહીં થવાની છે.

બીહાર તથા ઓરીસા

અસહ ખાતેની ત્રીવાશળી બનાવવાની ફેક્ટરી અંધ કાચી પડી છે કેમકે તેને માટે
જોગજુ લાકડું યોગ્ય દરે પુરવા જવામાં મળી શક્યું નહોતું. એ મુશ્કેલી મટાડવા માટે
સરકારના ઉદ્યોગ ખાતા ની મદદ માગવામાં આવી હતી અને તેણે તપાસ કરવા માંડી છે
પણ હજી સુધી કોઈ તરફથી જવાબ નથી.

ગોનીહારી ખાતે ચેમર એક સ્થાની બીહાર ટેનરીએ કામ શરૂ કર્યું છે.
ઇન્ડિયન મ્યુનિશન બોડવાળા ગી. વીધીનરોએ એને માટેના સંચા વગેરેની ઘડી આપેલી
ચોજના પ્રમાણેની ગોઠવણ એમાં થઈ છે.

નેહરો માટેની ઘણી ચોજનાઓ ઉપર વીચાર કર્યો પછી બે ચોજના માટે જોગજુ
હતું સંચાકામ ગોઠવવામાં આવ્યું.

દાડુ નાગવા માટેની સરકારી ડીસ્ટીલરી છેડી ઢપના સંચા સાથે સ્થાપવાની તૈયારી
આલે છે.

એક નાની બોહલ મીલ કઢાડવા વીશે સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતાએ સલાહ આપવી
તથા તે ગોઠવી આપવી એવી વીન તો થઈ છે ને વીશે તથા એવીજ બીજી માગણીઓ વીશે
વીચાર ચાલે છે.

ગયા ખાતે ખાળખી બનાવવનું કારખાનું કહાડવાના સળંધમાં ટેકસ્ટાઈલ ખાનાના મરકારી અનુભવીની સલાહ માગવામાં આવી છે અને તે ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવે છે કોલસાનાં ગાડાની તંગી હજી અગાઉ બેટકી છે. મદદ માટે સરકાર પર આવતી વીન'તી ની સંખ્યા વધતી જાય છે.

સીપોર્ટની મુખ્ય દરમ્યાન ઇસ્ટ ઇન્ડિયન રેલ્વેની હડતાલ મરી હતી મોંઘીરની મ્યુની-મીપાલીટીના ઝાડુવાળાઓએ પડેલી હડતાલમાં મ્યુનીમીપાલીટીએ નમ્રુ'આપ્ત'હતુ' કેમકે શેગેનો ફેલાવો થવાની ધારની હતી. જંગાલ નાગપુર રેલ્વે પર મજુરોએ અને સાઉથ મોગીમ રેલ્વેપર મજુરોએ નધારે પગર મેળવવા હડતાલ પાડી હતી પણ તેમની માગણી સ્વીકારવામાં આવી ન હતી અને છેવટે હડતાલીયાઓ વગર શરતે અગાઉના પગારે કામ પર પાછા આવ્યા હતા.

મજુરોનાં મંડળો જંધ પડતાં જાય છે. રેલ્વેમેન્સ યુનીયનની જેમીયા તથા જમાલ-પુર ખાતેની શાખાઓ. જેમીયા ખાતેની ઇન્ડિયન માર્શનસ' ફેડરેશન, અને ગીરીડીહ કોલ્લેરી વર્કર્સ યુનીયન જંધ પડ્યાં છે.

મુંબઈ

કારવાર ખાતેનાં માછલી ખાતાંના મુપરીન્ટેન્ડન્ટને નીમક ખાતાંમાં મોકલવામાં આવ્યો છે અને ગઢદનીશ મરીન બ્રેટનીસ્ટની પશુ નોકરી કમી કરવામાં આવી છે.

ઉદ્યોગખાતાંના મજદૂનીય હીરેકટર મી એફ. ઇ. ભરૂયા ધુળીયા ખાતેના દારૂ ગાળવાનાં કારખાનાની ક્રીમલ નદી કરવાના કામમાં ટેકાયા હતા. પાછા જાથી અમદાવાદ ખાતે તેમને મોકલવામાં આવ્યા છે જ્યાં કાપડ છુતરને રંગવાની બાળકમાં અખાતા શીશ્વ ઉપર તેઓ દેખરેખ રાખે છે લોકો હમણા એમાં બહુ રસ લે છે. ફેલીકો છાપનારા એમની સલાહ મટે આવ્યા હતા. હાથ વડે છાપનારાઓના કામમાં કેમ સુધારો કરી શકાય તે બાળકમાં નાના કારખાનાંવાળાઓ ધ્યાન આપવા લાગ્યા છે. એ માલની પેદાશ માટેની જે ઠવણ સુધરતા તરફ મીલોવાળા પણ નજર રાખે છે. તેને માટે યોગ્ય સંચો બનાવવા મટે અગ્યારસો રૂપિયાનું ઈનામ પટણા ખતે ગયા શીયાળામાં લરાપેટા પ્રદર્શનમાં આપવામાં આવ્યું હતું. હજી સુધી એ સંચો ધાર્યા પ્રમાણે કામ આપે નથી પણ તેમાં કદાચ એ સંચાપર કામ કરનારનો વાક હશે. એને એ સંચો કેમ ચલાવવો તે વીચેતું શીશ્વ આપવા માટે મેંગલોર મોકલવાની ગોઠવણ થાય છે.

પરદેશમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની તાલીમ લેવા જનારને મુંબઈ સરકાર એક સ્કૉલરશીપ આપે છે. એ લેનાર હાલમાં લ્યુશીયાન્યા યુનીવર્સિટીમાં એડુબન શુગર રફીનમાં તાલીમ લે છે હવે અદાર માસ બેટકો વખત વેસ્ટ ઇન્ડિઝ, હવાઈ, તથા જાવા એ મુવકોમાં ખાડનાં દાર-ખાનાંની મુવાકાલમાં કાઢશે અને તે પછી હો: આવશે. બીજી ત્રણ સ્કૉલરશીપો ખાતી છે. તેમાં એક એક્ટ્યુઅરી થવા ઇચ્છનાર માટે, એક બીચોંગ તથા નથા ઇમ્પ્રોગના અભ્યાસ માટે, અને એક ચામડાં ફેળવવાના ઉદ્યોગના અભ્યાસ માટે છે. ગયે વર્સે રસાયણ શાસ્ત્રના અભ્યાસ માટેની ત્રણ સ્કૉલરશીપો મેંગલોર જઈને, ભણતા ત્રેડયુએટોને આપવામાં આવી

હતી તેની મુદત એક વરસ વધારી છે. એવીજ ત્રણ સ્કૉલરશીપો આ વરસે કઢાડી છે તેમાં એક બનાવડી ધીની પેદાશમાં કામ લાગે એવો “ચીરટ” નામનો પદાર્થ અને લેક્ટ્રીક એસીડના સંબંધમાં શોધ જોળ માટે, બીજી મુગધ ખાતેનાં રાયલ સાયન્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં કેસીન ગ્લુ બનાવવાના અભ્યાસ માટે, અને ત્રીજી માટીના વાસણો બનાવવામાં વપરાતી “રીફ્રેક્ટરી” ચીજોનો મુગધ ખાતેની રકુલ ઓફ આર્ટમાં અભ્યાસ કરવા માટે અપાઈ છે.

બેંગલોર ખાતેનાં ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સમાં ઇલેક્ટ્રીકલ એન્જીનીયરીંગના અભ્યાસ માટે બે સ્કૉલર શીપો આપવાની ધારણા હતી પણ તે માટે અરજી કરનારાઓની લાયકાત સંતોષકારક નહીં હોવાથી આ વરસે એ આપવામાં આવી નથી.

સોનાનો કસબ બનાવવાના ઉદ્યોગ પર કેટલાક વખતથી સરકાર ક્યાન આપે છે પણ એના સંબંધમાં નક્કી મુશ્કેલીઓનો ઉપાય હજી જડ્યો નથી. એ કસબના તારને અપટા બનાવવા માટે ચોગ્ય પૈકું મેળવવાની મુશ્કેલી છે તે માટે દાપુરો ખાતે ત્રણ બતવાં પૈકાં બુઢી બુઢી ધાતુનાં બનાવ્યાં પણ તેમાંથી “ટ્રમ્પડ” રીલ નાં રોલર સંતોષ આપે એવા લાગ્યા છે. એ ઉદ્યોગના બે પ્રતીનીધીઓને પરદેશ જઈ એ ઉદ્યોગને લગતું જ્ઞાન મેળવવા માટે મદદ તરીકે દરેકને પાંચ હજાર રૂપયા આપવાનું સરકારે ઠણ્ઠણ છે. એ પ્રતીનીધીઓ કુરોપ જવા તો ૧૫ મી બુલાઈએ નોકળનાર હતા.

“એસવેલ્લો સીરેય” નામના રાપામાંથી ગમઓલીયોરેટીન અર્થાત ગુદર અને રોગાન બેવો ચીકણો પદાર્થ મેળવવાની પરવાનગી ટર્ગેન્ટાઈન તથા રોઝીન બનાવવા માટે આપવામાં આવી હતી. એને માટે રાયલ્ટી તરીકે સરકારને મળવાની રકમ પહેલાં પાંચ વરસ મુધી એવી રીતે ગણ્યો કે માલની પેદાશ પર દસ ટકા અઢવવામાં આવશે અને તે કરતાં જેટલી વધારે રકમ ઉપજશે તેટલીના ચાળીસ ટકા સરકાર લેશે. એ પાંચ વરસની મુદત પછી રકમ કંત્રાકટથી નક્કી કરવામાં આવશે. પણ એ કંત્રાકટ નહીં થાય તો હાલનો મોઠવણ ચાલુ રહેશે.

કાગળ બનાવવાના ઉદ્યોગ માટે મલો બનાવવા કાળે જંગલનું ઝાસ મેળવવાની પરવાનગી આપવાના સવલ વીશે સરકાર વીચાર ચલાવે છે. ઉદ્યોગમાં કામ લાગે એવો ઓક્ટોહાલ દાકુ બનાવવા માટે બારી નામનું ઘાસ કામ લાગે એવું છે કે નહીં તે વીશે અસિપ્રાય આપવા માટે એ ઘાસનો નમુનો એક સ્થાનિક પેદીને આપ્યો છે.

બ્રીટીશ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેરમાં કાંઈપણ નમુના મોકલાયા ન હતા કેમકે વેપાર ધંધામાં મંદી બહુ હતી. એપ્રાયર ફેર ૧૯૨૪માં ભરવાની મોઠવણ છે તેમા સામ લેવા વીશે સલાહકારી કમીટીના વીચાર સરકાર પાસે રજુ કરવામાં આવ્યા છે. આવતા હીસેબરમાં મુગધમાં રેફ્રેક્ટાસ ફેટ ભરવામાં આવે તે વેળા તેમાં હાથે વલુવા માટેની શાળ રજુ કરવાની દરખાસ્ત થઈ છે.

મુગધ ઇલાકામાં એટીના ઉદ્યોગમાં વપરાતાં હજી વજેરે બોતલોના સંબંધમાં સ્થિતિ કેવી છે તે વીશે વપાસ કરી રીપોર્ટ કરવા માટે એક કમીટી સરકારે નોમી છે. મુધારેલી

જાતનું હજી, તેની પરીક્ષા માટેની ગોઠવણ, એવાં સારાં એમરો ખેડુતોની હજીએ લાવવાની ગોઠવણ અને એવાં એમરોની રથાનીક પેદાશ માટેના સંલેગો વીશે વીગતવાર તપાસ કરી કમીટીએ રીપોર્ટ કર્યો છે તે વીશે હાલમાં સરકાર વીચાર ચલાવે છે.

માછલી પકડવાનો ઉદ્યોગ સુધારવાના સંબંધમાં રાજ્યેલી ત્રણર “વીલયમ ફેરીક” જરમાની સરકારને વેચી છે અને એને લગતું કામ બંધ પાડ્યું છે. અત્યાર સુધી થયેલી તપાસનાં પરીણામ વીશેના રીપોર્ટ મરીન બાયોલોજીસ્ટ તૈયાર કરે છે. એ અમલદારની નોકરી કીસેંબરમાં પુરી થાય છે.

સુંબઝની નજદીક યાજ્ઞાની આસપાસના ફરોયામાં માતીની પેદાશ ઘટી ગઈ છે તે સંબંધમાં તપાસ કરવામાં આવે છે ત્યાં માછલીએ અતીશય છે એમ લાગે પણ વધારે તપાસ ચલાવવાની છે. ત્યાંથી મળતાં માતી હલકી જાતના હોય છે પણ દવાના કામમાં વપરાય છે.

માટીની ચીજો બનાવાનું જે ખાતું સરકારની ચીત્ર શાળામાં છે તેના વડાએ ઇન્ટની બનાવટ માટે વપરાતી ચીજોના સંબંધમાં ઘણા પ્રયોગો કરવા પડ્યા હતા.

માટીની ચીજો કેમ બનાવવી તે વીશે પ્રયોગો કરીને વહેવડે જ્ઞાન આપવા માટેની યોજના નાણાંની તંત્રીને લીધે મુલતવી રાખવામાં આવી છે, પણ માળપર જડવાની ચીજો નળીયાં તથા ઘર ઉપયોગી માટીની ચીજો બનાવવાનું કામ વેપારીની માફક કરાય એવી ગોઠવણ ચીત્રશાળામાં કરવામાં આવી છે અને તે માટે સંશોધક સારૂ જોરડર મોકલ્યા છે.

રસાયણ વીધા સાથે ખાસ સંબંધ ધરાવતી માટીની ચીજોની, ઇલેક્ટ્રીક ઇન્જીન લેટસની તથા “રીફ્રેક્ટરી” ચીજોની પેદાશના સંબંધમાં જોરડના-સ ખાતાના ડીરેક્ટર જનરલ પર એક પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો જેમાં ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું કે એ ચીજોની તપાસ લેવા માટે તેનાં ખાતાને સગવડ કરી આપવામાં આવી છે. કેટલાક પત્ર વ્યવહાર પછી એ ચીજોની પેદાશ કરવાનું તથા તે જગ્યા રહી વચસ માટે જોરડના-સ ખાતાના કારખાનામાં મોકલવાનું ક્યું હતું. એક ઇન્જીના નળના સંબંધમાં પ્રયોગો કરવામાં આવે છે.

રતનાગીરી જિલ્લામાં માલવણ ખાતેના “કેમોલીન ડીપોઝીટસ” ની તપાસ લઈ તે વીશે જગાડ રીપોર્ટ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેના નમુના સુપરીન્ટેન્ડટ એક્સ પેટરીપર મોકલવામાં આવ્યા હતા તે જગની મુલાકાત હમણાં જીયોલોજીકલ સર્વેયળા મી. જોન્સે લીધી હતી.

કેસીનના બાવ અતીશય ઘટી જવાથી તેની પેદાશ ઘટી હતી પણ પાછળથી બાવ સુધર્યા છે. ચરકરી કારખાનામાં સુધારેલી જાતનું કેસીન એક ટન જેટલું નમુના વરીકે બનાવવામાં આવે છે. તૈયાર થયેલી તેને ઇન્ડેડ વેચવા માટે મોકલવામાં આવશે. તે માટે ઇન્ડેડ ખાતેના ઇન્ડીયન ટ્રેડ કમીશનર સાથે ગોઠવણ કરી છે. માલની જવમાં સુધારો થવાને લીધે કેટલા વધારે બાવ મળી શકે છે તે જોવાનો હેતુ છે. અત્યાર સુધી માત્ર લેકરીક કેસીન બના-

વવા મરજી ધ્યાન અપાયું છે પણ ડૉ. મેલ્ડ્રમ જેને એ કામ સોંપવામાં આવ્યું છે તેણે રીનિટ કેસીન માટેની સંબંધોળ હાથ ધરી છે. ગાલાલીથના બનાવનારાઓ એ જાત બનાવે છે. એના સંબંધમાં ઘણી ચીજો વાપરી જોવી પડશે એટલે તેને લગતા પ્રયોગોની સખ્યા મોટી થશે. કેસીનના સરમના નમુના મદ્રાસ ખાનેની પેન્સીલ ફેક્ટરીને મોકલવામાં આવ્યા હતા. રસાયણ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા માટે સ્કૉલરશીપ આપેલી એવા ઐડ્યુએટીવ મદદથી આ સરસ તથા કેસીનની તપાસ લેવામાં આવે છે.

કુવામાંથી પંપ તથા એન્જીને વાટે એડુનેને પાણી પુરું પાડવાના સંબંધમાં સર આલ્ફ્રેડ એટરને કેટલીક તપાસ ચલાવી હતી. તેમાં એમ માલમ પડ્યું કે બેથો ત્રણ હજાર ગેલન પાણી પુરું પાડવાનું હોય તે વેળા સેંટ્રીફ્યુગલ પંપ અતુક્રળ થઈ પડતા નથી એક કે બે ગળદથી પાણીના કેસ એચાતા હોય ત્યાં તેને બદલે કામમાં આવે એવા પંપ નથી. એ વીશેની અચનિ રીપોર્ટ ટાઇમ્સ એન્ડ ઈંડીયા પત્રના એન્જીનીયરીંગ સપ્લીમેન્ટમાં છપાયો છે.

ખરમા.

પ્રાંતિક સરમરોના હલોગ ખાતાંના વડાની કોન્ફરન્સ તા. ૧૭મીથી ૧૯મી એપ્રિલના દીવસોએ કલકત્તા ખાતે બંધવામાં આવી હતી તે વેળા ખરમાની સરકારના હલોગખાતાના વડા તરીકે ત્યાંના ડીલેવપમેન્ટ કમીશનરે તેમાં ભાગ લીધો હતો.

નાગપુર મ્યુઝીઅમના ક્યુરેટર મી. ઇ. એ. ડેબુની સેવા ખરમાની સરકારને હસ્તક સુકાર્ષ છે ત્ય દેર મ્યુઝીઅમ માટે નમુનાનું કેટલોગ બનાવવું અને તે નમુના રાખવાની ગોઠવણ કરવી વગેરે કામ તા. ૧૭મી એપ્રિલથી કરે છે.

હલોગ ધંધાની નિયંત્રી વીશે કેટલીક ખાસ તપાસના કાગપર મી. હમ્ફ્રી એક. ને મોકલે ખાતે નીમ્યો હતો. તેણે એ કામ પુરું કર્યું છે. હવે રીપોર્ટ કરશે.

ઇન્ડિયન ખાને એન્જીનીયરીંગ માટેનો સરકારી સ્કુલનું અંધારણ સુધારણ માટે સરકારે ઠપ્પી નીખી છે. ત્યાં હવે પત્રી કારીગર વર્ગને તેમના ધંધાનો તાલીમ આપવામાં આવશે, અને મીકેનિકલ ઇલેક્ટ્રીકલ તથા સીડીલ એન્જીનરીંગ શીખરાશે. એ ગોઠવણ ગયા જુનથી અમલમાં આવી છે. કારીગર વર્ગમાં સુતારનું, બુઝારનું, ફીટરનું, ઇંટોનું તથા સરતરની ચીજો બનાવવાનું દેગી ભાષામાં શીખરવામાં આવશે. એન્જીનીયરીંગ માટેનો અભ્યાસ પાંચ વર્ષનો છે. યુ ડીવર્સીટી કોલેજ તથા સીડીલ એન્જીનીયરીંગ ઇન્સ્ટીટ્યુટ એ ગામદમાં એક બીજાની સલાહ લઇને વતશે. ૧૯૨૩ની શરૂઆત પછી એની ગોઠવણ અમલમાં આવશે. વણવાનું શીખરવાની સ્કુલ જુદા જુદા જગ્યાઓમાં કહાડવા માટેની દરખાસ્તો મંગાઈ છે અને તે ઉપર સરકાર નીચાર ચલાવે છે.

અમરપુર ખાતેની ઓઈલ વીર્ગ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં માસ્તર વીરરની સરડીફીકેટ માટેનો અભ્યાસ કરાવવાનું ગયા. મે મામથી શરૂ થયું છે. એના પ્રીન્સીપાલનો પગાર મહીને રૂ. ૨૮૦નો છે તેને ધીમે ધીમે વધારી સાતસો સુધી લઇ જવાની ગોઠવણ થઈ છે. મદદનીશ

મેટલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

પ્રીન્સીપાલ તરીકે મુંબઈમાં ગીબેલા કેઈને રૂ. ૨૦૦-૨૦-૫૦૦ને પગારે નીમવામાં આવનાર છે.

કાચની ચીજોનું કારખાનું રંચુનમાં છે ત્યાં ડીટમારના જેવી ચીનનીઓ એક ચીનાઓની પેઠી બતાવે છે. કાચા પદાર્થ તરીકે લાંગેટી ચીમનીઓજ વાપરે છે. ગોળ વાટના દીવા માટેની દરેક ચીમની માટે ચાર આનાની કીમત રાખી છે. એજ ભાવે વેચાતી પરદેશી ચીમનીઓ કરતાં કોઈપણ રીતે એ ઉતરતી નથી એમ રંચુન ખાતેના સરકારી એડીસરે પ્રમાણપત્ર આપ્યું છે. આ કારખાનું કહાડયાને લગતગ છ માસ થયા છે. કાચને પુકવાના કામ માટે વાલીમ પામેલા ચીનાઓને દરમહીને રૂ. ૬૦થી ૮૦ને પગારે રોકવામાં આવે છે. ટંબલર, ગોબ્લેટ, વગેરે કાચની ચીજો પણ ત્યાં થોડી થોડી બને છે.

કાચનું એક બીજું કારખાનું એક બરમીઝ પેઠી રંચુનના એક પરમાં યામાએંગમાં કહાડનાર છે. એના મેનેજરે પંજાબમાં કામની વાલીમ એક વરસ લીધી છે અને ઉત્તર બરમાના શાન રોટસ તથા પાકોડુ જીલ્લામાંની રેતીમાંથી કાચ બનાવવાના સંબંધમાં બે વરસથી અખતરા કરે છે. ચીમનીઓ, ગ્લાસ, ક્રાનસે, કુળ વગેરે કાચની ચીજો બનાવવામાં એને કૌતુક મળી છે.

કાચની બેટ્ટીંગ બનાવવાનું કામ રંચુન પાસે કચુન્ડા ઠવીથી નાં એક નાનાં કારખાનામાં થાય છે એ બેટ્ટીંગની પડોળાઈ જુદા જુદા માપની રાખી શકાય છે. એને માટેના કાચો કોચીન, અલેપી તથા કલીટટથો મંગાવાય છે અને તેમાંથી હાથરૂઢે બેટ્ટીંગ બનાવાય છે એને માટે સાધારણ લેવાર્જા રહે છે.

ફરમાથી બોલ અને જોડા માટેનાં હિલ, તથા સોલ વગેરે ચીજો બનાવવા માટે એક બરમને સાહસ ઉપાડ્યું છે. તેણે બે જાપાનીઝ અનુભવીઓને એક મ.ટ. રોક્યા છે.

રંચુનનાં પેટ કમીશનરની નોકરીમાં રોકાયેલા પદ હીંદુસ્તાની દરવાનોએ વા. ૬-૪-૨૨ ને રોજ રાજનામું આપ્યું હતું. પંજાબીઓ તથા શુરખ અને નોકરી માં લેવામાં આવ્યા તથા કામકાજમાં સફરતા બદલવા બાબતે વધારે ચાંપચા કામ લેવામાં આપ્યું તે માટે વાધા દર્શાવવા માટે તેમણે એ માર્ગ લીધો હતો. ચોનીસ કલાકની નાટીસથી નોકરી છોડવા નો એમનું હક હતો એટલે એમણે હડતાલ પાડી કહેવાય નહીં. પેટ કમીશનર તેમના રાજના મા સ્વીકારી તેમની જગ્યાએ બીજાન નીમ્યા હતા. વા. ૧૬ ના તથા ૧૭ મા અમીલી રીકશા હાંકનારા ૪૫૦ જણે હડતાલ પાડી હતી કેમકે અંચા એક હાંકનર પર અંચ પલીસમને હુમલો કર્યો હતો સરકાર પાસે એ વાત રજુ કરવામાં આવતાં એણે ફરિયાદ ન બાંધે તથા ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી અને રીકશા હાંકનારાઓ પાશ પેવાને કાંઈ વળગ્યા હતા.

બમન ચુનીસાપાલાંટીના ગાડુવાળાઓ તથા ગાડુવાળાઓ અને હુનીદાસો મીલસના બરમીઝ નોકરોએ હડતાલ પાડવાની વાત વર્તમાન પત્રમાં હતી પણ એ વીરોની વીજત સરનારને મળી નથી.

મધ્યપ્રાતો.

સરકારે નીચલી રકમો ૧૯૨૨—૨૩ના વરસ માટેના બજેટમાં મંજૂર કરેલો છે:—
 ૬૨ મહીને રૂ. ૧૦૦ની એવી ત્રણ સ્કૉલરશીપ બેંગલોર ખાતે ઇંગ્લીયન રૂ.

ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સમાં ભણનારને	૩૬૦૦
ઇટાલીમાં કારીગરો માટેના શાળા	૫૩૭૦૦
આફ્રિકામાં પ્રયોગ શાળા અને શોધ ખોળા...	૭૫૦૦૦
ટેનીંગ એન્ડ લેધર સ્કુલ	૬૦૦૦૦

ઇંગ્લીયન ફેક્ટરી એક્ટમાં સુધારો કરનારો કાયદો પસાર થયો તે વીશે કારખાનાંવાળાઓ ખાતું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. નવા ફેરફારમાં એક એ હતો કે રાતે કે એવાર ટાઇમમાં સ્ત્રીઓને કારખાનામાં નોકરી કરવા દેવાય નહીં. આવતા વરસનો પાક ઉતરે તે વેળા સ્ત્રીઓને રાતે કે એવાર ટાઇમમાં કામે લગાડ્યા વગર કામને પહોંચી વળવા માટે ચોગ્ય હોય તેવી ગોઠવણ કરવાનું કારખાનાંવાળાઓને જણાવવામાં આવ્યું હતું અને તે કેવી રીતે કરો શકાય તે માટે સુચનાઓ પણ કરવામાં આવી હતી.

બૅંકોલર ઇન્સ્પેક્શન ખાતાને ફેક્ટરી ઇન્સ્પેક્શન ખાતાંથી છુટું પાડવામાં સરકારે સંમતી આપી છે.

ચેવલમલ જીલ્લામાં ધુન ગામ પાસે સીમેન્ટનું એક નવું કારખાનું ઠહાડવામાં આવનાર છે. ત્યાં “ફ્રાઇ પ્રેસેસ” થી સીમેન્ટ બનાવાશે. વળી હલકા પ્રકારનો કાલસો વાપરી શકાય એવી લઠી રાખવામાં આવશે. છેલ્લામાં છેલ્લી જરૂરમત શોધ મુજબની એ લઠી બનશે. મધ્યપ્રાતોમાં પેદા થતો કાલસો એવી હલકી બાવનો હોય છે.

છેલ્લા બાર માસમાં વલ્લુઠરોએ ખરીદેલી સુધારાવાળી “સ્ત્રી” ની સંખ્યા ૨૪૦૬ની એવી અડેક “સ્ત્રી” ના ઉપયોગથી તેમની આવકમાં રોજ આઠ આના જેટલો વધારો છે.

ખંડવા પાવર હાઉસ હવે ચાલુ થયું છે. જબલપુરમાં પણ એવું ખંધાય છે. હાંગનઘાટમાં પણ વીજળીક બળ પુરું પાડવાની યોજના પર ચીચાર ચાલે છે.

મદ્રાસ.

“સાઉથ ઇન્ડિયન વેટલ્સ” વીશે મી. કે. સી. શ્રીનોવાસં આયંગરનો લેખ બહાર પડ્યો છે.

મદ્રાસ ઇલાકામાં કાગળની પેદાશ વીશે ડૉ. ગાસ્ટનનો લેખ બહાર પડ્યો છે.

સરસ બનાવવા માટેનું કારખાનું મદ્રાસ ખતે એક અખતરા તરીકે ઠાઠવામાં આવ્યું છે તેમાં બનતો માલ બધે બધે છે. એના વખાણ ચાય છે અને એને માટે આરડો મળે છે.

કૃષ્ણ જીવામાં “ફોચેટ” લેસ બનાવવાનો ઉદ્યોગ લઘાઈ દરમ્યાન તથા તે પછી પણ ઘણા વર્ષો હતા તે હાલમાં મંદ પડી ગયો છે એ માલ ઘણું ભાગે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરીકા અને જોતો હતો. હમણા તેના ઘણી જાવના નમુના લઈને મી. એલ. બી. ઓન (ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ) છાંસની રજા પર ઇંગ્લંડ ગયો છે ઇંગ્લંડમાં એ માલ ખપે એમ છે કે કેમ તે વિશે તે વપાસ કરશે.

ટેકનીકલ અર્થાત ઉદ્યોગ ધધાને લગતી સામાન્ય કેળવણી માટેની વીશાળ યોજના ધડી કહાડવા માટે મદ્રાસની સરકારે કમીટી નીમી છે.

કુબાકોનમ ખાતે ખેતીવાડી તથા ઉદ્યોગોને લગતું પ્રદર્શન વા. હમી એપ્રિલે બરાયું તેમાં સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતાએ ભાગ લીધો હતો. એમાં મદ્રાસ ખાતના ઉદ્યોગોના જાવ જાવના ઘણા નમુના આવ્યા હતા. મદ્રાસથી પેન્સીલ્વે, રૂમાલા, ક્રશ, માટીનો ગ્લેઝ કરેલી ચીજો, ત્રાવણકોરથી કાગળ, મદુરાથી કાવરકામ, છાપેલા કાપડ, સુવરાકે તથા રેશમી સાડીઓ, પીત્તાની ચીજો, મીઠાબતીઓ, કઠ્ઠીકટના કરેલ સોપ ઇન્સ્ટીટ્યુટના સાણુ, ખાત-રના નમુના જેવા કે ફેસ્ટેટીક નોડ્યુલ્સ, બોન મીલ, શીશ ગુઆનો, વગેરે ઘણી ચીજો એ પ્રદર્શનમાં રજુ થઈ હતી.

ગયા જીન માસમાં તીરૂપુર ખાતે બરાયેલા પ્રદર્શનમાં પણ સરકારના ઉદ્યોગ ખાતાએ ભાગ લીધો હતો તેમાં કઠ્ઠીકટના સાણુ કુવુર ખાતેની ઇન્ડસ્ટ્રીયલ લેબોરેટરીમાં બનતી શાહી તથા મદરાસ ખાતેનાં સરકારી કારખાનામાં બનતો સરસ વગેરે ચીજોના નમુના હતા.

કાપડની મીલ નમુના રૂપે ચલાવવા કાજે મદરાસમાં કહાડવાની યોજના વીશે ઉદ્યોગ ખાતાની બોર્ડમાં ચર્ચા ચલાવવામાં આવી હતી. જુહી જુહી જાવની હેન્ડલુમ બનાવવી તથા તેમાં વાણા વાણા માટે બનાવવા માટેના સંચા તૈયાર કરવા અને એવા સંચાનો ફેલાવો કરવો તથા તેના ઉપયોગ મીઠીઓને શીખવવો અને એવું શીક્ષણ શાળાઓમાં આપે એવા શીક્ષકો તૈયાર કરવા એ હેતુ રાખ્યો છે. યોજનાની શરૂઆત માટે સરકારે મંજૂરી આપી છે.

બેંગલોર ખાતેની ઇન્ડીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સમાં બે વરસના અભ્યાસ માટે દર મહીને સઠ રૂપાની એવી આઠ સ્કોલરશીપો સરકારે નીચે પ્રમાણે આપી છે:-

૪ સામાન્ય તથા ૦૫૧૬ રૂ રસાયણ શાસ્ત્ર

૩ ખાયોકેમીસ્ટ્રી.

૧ ઇલેક્ટ્રો ટેકનોલોજી

મુંબઈમાં વીકટોરિયા જીમીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં ભણનારા વીવાર્ષીઓ માટેની સ્કોલરશીપોના સંખ્યા ત્રણની હતી તે વધારીને છ કરી છે.

મદરાસનાં જાહેર બાઈકામ ખાતાની વર્કશોપમાં એપ્રેન્ટીસ રહે તેમને મદરાસની ગ્રેડ સ્કૂલમાં સામાન્ય વાલીમ આપવા એવો હુકમ સરકારે કર્યો છે.

ધી બેંગલોર ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંગ્લોર, ફેલ્ડે મુંબઈ.

ધિક્કટ્ટીવ ત્રેની માટેના વર્ગોને બે વીલાગમા વહેચી નાખવાનો ઠરાવ થયો છે. એકમા વ્યવહારુ જ્ઞાન કેશી લાષામા અપાશે જે મેનવનારાઓ એન્જનીયરના હાથ નોંચે કામ કરી શકે બીજા વીલાગમા મીકેનીકલ એન્જનીયરીંગની માફક ધિક્કટ્ટીકવ એન્જનીયરીંગનું ઉત્તરતા વર્ગોનું શીક્ષણ અપાશે એ વર્ગોનો બહાર શીખેલા વીદ્યાર્થીઓને પણ પરીક્ષામા મેલવા દેવામા આવશે પણ તેમને આપવાના સરટીફિકેટમા તેમણે કયા અભ્યાસ કર્યો છે તે જણાવવામા આવશે

પંખખ

સરદાર ઇંદરસીંગને કામચલાઉ બોઇલર ઇન્સ્પેક્ટર નીમવામા આવ્યો છે

ટેકનીકલ કેળવણીને લગતો સ્ટેન્ડીંગ કમીટીએ સરકારી સ્કોલરશીપોને લાગુ નીચેના ફરીથી તપાસવા હતા અને સુતાર કામ શીખવવા માટેની જલદર ખાતેની શાળા વીશે તપાસ કરી હતી

ઇન્ડસ્ટ્રીયલ મીડલ સ્કુલ એકઝામીનેશન પહેલી વાર હેવાઇ હતી તેમા પણ વિદ્યાર્થી બેઠા હતા જેમાથી ૩૨ પાસ થયા હતા.

પંખખમા વનસ્પતિમાથી તેલ બનાવવાના ઉદ્યોગ વીશેની તપાસ ચલાવવા માટે મી બેન બ્રધરસ લંડનથી આવ્યો છે એ માટે શી શી માહિતી એકઠી કરતો તે વીશેના હુકમો કહાડ્યા છે અને નીક શ કરનારાઓની દૃષ્ટીથી એ ઉદ્યોગને લગતી માહિતી મેળવવા માટે મુંબઇ તથા કલકત્તાની મુલાકાત પણ એણે લીધી છે.

ખાણના દર જેમને મળ્યા હોય તેમણે હીસાબ કેવી રીતે રાખવા તે વીશે અમુક નમુના મશુર કરવામા આવ્યા છે તે મુજબ ખાણવાળાઓએ હીમાબ રાખવા પડશે અને તેમ થાય છે કે નહીં તે તપાસવા માટે સરકારી ખાતાનો મઈનિંગ ટ્વાર્ક વખાલ વખત જશે

ખાણને લગતા નીચેના મથક (મેન્યુઅલ) તૈયાર કરવામા આવ્યો છે ને છપાવવા માટે મશુરી માટે સરદારને મોકલવામા આવ્યો છે.

ટેકરગપલ ઇન્સ્પેક્ટરની એક જગા હુમણુ કહાડવામા આવી છે અને તે માટે ટેકરગપલ માસ્તરને નોંચ્યો છે એને લગતી શાળાઓમા અપાતા શીક્ષણની વ્યવસ્થા તથા તેમા બનતા માલના વેચાણની વ્યવસ્થા જાળવવી એ તેનું કામ ગણાયે.

મેયો સ્કુલ ઓફ આર્ટમા સુધારા કરવા વીશે ચર્ચા ચલાવવામા આવી હતી.

પંખખનાં ઉદ્યોગને લગતી માહિતી આપનાર નાનુ પુસ્તક નજીવી કામતે વેચવા માટે સરકારે પ્રગટ કર્યું છે

સંયુક્ત ખાંતો.

શ્રી યોગ આશ્રમ કામ્રેસી, દેહનાડુન ખાતે દવા બનાવવા માટે પાચ લાખ રૂપયાની થાયણથી સ્થાપવામા આવી છે.

કેટલાક લેખકો તથા કવિઓ મળીને સાહિત્ય પ્રગટ કરનારી બે લાખ રૂપયાની થાયણવાળી કંપની કદાપે છે.

કરોડીયા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ મેન્યુ. કંપની ચેરડી તથા લોટની મીલો ચલાવે છે તેને દસ લાખ રૂપયાની લોન સરકારે આપી છે. કાચ બનાવનારી એક પેટીને છેલામા છેલી ૬૫૭

હીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સના ઇન્ડી કાઝાઇના બેચો કે

સંચાકામ મંગાવવા માટે એક લાખ રૂપયા ધીરવાનું સરકારે ઠરાવ્યું છે. એ મેળવનારન કારખાનામાં એપ્રેન્ટીસને રાખવાની ગોઠવણ કરવામાં આવશે.

શાહી બનાવનારી એક કંપનીને બાર હજાર રૂપયાની લોન આપવાનું ઠરાવ્યું છે પણ તે માટે એ કંપનીએ પોતાની જમીન સરકાર પાસે ગીરા રાખવી પડશે. ઉદ્યોગોના સંબંધમાં મદદ માટે જે અરજીઓ આવે તે વીશે તપાસ કરીને બલામણુ કરવા માટેની એક કમીટી નીમવાનો સરકાર વીચાર કરે છે લોન તરીકે ધીરવા માટે સારી રકમની ગોઠવણ આવતા બજેટમાં કરવા ધારી છે.

કાએલીનના જેવી સફેદ માટીનો એક નમુનો ઉદ્યોગ ખાતાના રસાયણુ શાસ્ત્રીપર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેની તપાસ લઈ એણે એમ જાહેર કર્યું કે ગારસો ડીઝો સુધીની ગરમીની સામે તે ટકી શકે છે એટલે પોરસલેનની સીજે એમાંથી સારી રીતે બનાવી શકાશે. એ સીજ શુદ્ધ કેએલીન નથી. એ માટી કયાં અને કેટલી મળી શકે તે વીશેની તપાસ લેવાય છે.

ઉદ્યોગો સંબંધી સ્થિતિ વીશેના રીપોર્ટ દસ જુલા માટે તૈયાર થયા છે તેને પુસ્તક રૂપે પ્રગટ કરવાનો વીચાર ચાલે છે.

(૧) સુગંધી તેલ તથા અત્તર (૨) પોર્ટલેટ સીમેન્ટની પેકાશ (૩) રેસા અને (૪) રહે નાગનો પદાર્થ મેળવવા માટેની જગ્યા એ ગાર બાબદ વીશે મોનોગ્રાફ (ખાસ લેખ) છપાવવા ધાર્યો છે.

ચીનશાખાથી કારીગર વર્ગોના કામમાં કેટલો સુધારો થયો છે તે દર્શાવનારી કેટલીક વીગવ ચીનશાખાના પ્રાન્સીપાલે એકઠી કરી છે તેને દેશી ભાષામાં છપાવી કારીગર વર્ગોમાં ફેલાવવાનો ઉદ્દેશ છે.

ફીરોજાબાદ ખાતેના કાચના દારખાનાંવાળાઓની વીનતી પરથી તેમને કોલસા પુરા પાડવા માટેના ગાડાની છૂટ થાય એવી ગોઠવણ સરકારે કરી છે. પણ બીજા પેપારીઓ તથા મીલોવાળા વગેરેને માટે કોલસાનાં ગાડાની સગવડ પુરતી ન હોવાની ફરીયાદ ચાલુ છે. તેઓ જેમ માલ મળે છે તેમ વાપરે છે કેમકે એકઠો કરેલો જથ્થો તેમની પાસે સુદલ નથી અને તેથી મજુરોને નીચગીત રીતે કામ મળતું નથી.

મજુર વર્ગોની રહેણી કરણી માટેના ખર્ચ તેમનાં દરેક કુટુંબ દીક કેટલો થાય છે તેને લગતા આકાશ એકઠા કરવાનું કામ મી. મીલનર વ્હાઈટે પુરું કર્યું છે. એનો રીપોર્ટ હાંદી સરકાર પર મોકલવામાં આવ્યો છે.

માલની ખરીદી (રોસે પરચેઝ) માટેનું ખાતું વીગનો એકઠો કરવાનું શરૂઆતનું કામ કરે છે તેના પરાણામ નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે છે.

ડ્રીલ, ટવીલ, ચ દરે, સુવર, દડી, કોટનવેસ્ટ, ઉનના કાપડ જેવા કે સજ, પટી વગેરેના સંબંધમાં નમુના તરીકે કંઈ લખાઈ પહોંચાઈ કે કુમાસ તથા જાવ ગણતરી તે નકી કરવામાં આવ્યું છે અને હવે એ માલ ખરીદવા કે વેચવામાં દલાલની મદદની જરૂર રહેતી નથી અને સામટો મોટા જથ્થા માટેનો સોદો પણ કરી શકાય છે.

સીમેન્ટની ખરાદી એણે લાવે કરવા માટે સરકારે કંત્રાઈટ કર્યું છે અને તેના સંબંધમાં માલની જાવ વગેરે વીગવ નકી થઈ છે. એજ પ્રમાણે સ્ટીલની સીજ, રંગ, રોગાન, કોલટાર,

રોડટાર, દરજીકામ, કાપડ રંગવાનું કામ, અપરાધ તથા બપાની સ્ત્રીલની ચીજોના સંબંધમાં પણ કેટલીક વીગત સાથે કંત્રાકટ થયાં છે. ક્રીનાઇલ વાપરવાને બદલે તેથી બમણો શુષ્ક આપનાર ક્રીનીઓલ ખરીદવાની ગોઠવણુ થઇ છે. માલ બનાવનારાઓ પાસેથી બારોબાર મોટા જથ્થામાં નમુના પ્રમાણે માલ ખરીદવાની ગોઠવણુથી ઘણી કરકસર કરી શકાઇ છે. એ નમુના પ્રમાણેના માલ માટે તે બનાવનારાઓ ઉપર બારોબાર ઈંડેટ મોકલવાની પરવાનગી સરકારે આપી છે.

ઉદ્યોગોની ખીલવણી માટે સરકાર શું કરી શકે?

(૧)

જુદા જુદા દેશોમાં ઉદ્યોગોની ખીલવણી માટે સરકાર કેવી રીતની મદદ આપે છે તેનો અભ્યાસ કરવા માટે હિંદી સરકારે મી. વાઇ. સી. કેમ્પબેલને લંડન મોકલ્યા હતા. તેમણે એ વીશે લખેલા લેખ પરથી માલમ પડે છે કે ખીજ બધા દેશો કરતાં હિંદના સંબંધે એટલા જુદા પડે છે કે તેમનો દાખલો કાંઈપણ ફેરફાર વગર સ્વીકારી શકાય નહીં. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં એક વેળા પ્રજાની વસતી બહુ આછી હતી. હજી ઓસ્ટ્રેલીયા વગેરે કેટલાંક બ્રીટીશ સંસ્થાનોમાં વીસ્તારના પ્રમાણમાં અતીશય ઓછી છે. ત્યાં પરદેશી લોકોને એ દેશમાં આવીને વસવાને લલચાવા જેવી રાજનીતી રાખવી પડે. હિંદમાં વસતી અતી ધીચ છે એટલે દેશની બહારના લોકોને હિંદમાં આવી વસવા માટે ખાસ ઉત્તેજન આપવાની જરૂર નથી ક્રાન્સમાં રાજકીય ઉથલ પાથલોને લીધે ઔદ્યોગીક ઉન્નતીમાં વીધન નડયાં હતાં તેને પહોંચી વળવાને ખાસ ઉપાયો લેવા પડ્યા હતા. હિંદમાં રાજકીય ચળવળ છે પણ તેને લીધે ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્નો જુદાજ પ્રકારના છે. જરમની એક વેળા નાના નાના રાજ્યોના સમુદ્ધ જેવું હતું અને તે ફરેકની સત્તા જુદી હતી. એ સ્થિતિ બદલાઈને એ બધાં નાનાં રાજ્યો અઠકા ઘડ જઈ એક જરમન મહારાજ્ય થયું. તે પછીનો ઈવીહાસ જુદુંજ પ્રકારે રચ્યું કરે છે. બ્રીટીશ હિંદમાં એ મહારાજ્ય જેવી એકત્રતા છે એટલે જરમનીનો જુનો ઇતીહાસ દૃષ્ટાંત રૂપે લઈ શકાય એમ નથી. કેટલાક દેશમાં ખોરાકની ચીજ પરદેશથી આયાત કરવાની હોય છે. હિંદમાં તેમ નથી. કેટલાક દેશમાં પેદા થતો માલ પરદેશમાં ખપાવવાની જરૂર રહે છે હિંદમાં તો સ્થાનિક પેદાશનો સ્થાનિક ઉઠાવ થાય એવી વ્યવસ્થાની પહેલી જરૂર છે. કોલસાની અને વીજળીક બળનાં સાધનોની તંગી ઘણા દેશોમાં મુશ્કેલી રૂપે નજરે પડે છે પણ એ કરતાં વધારે મુશ્કેલી તો પ્રજામાં નૈતીક શુદ્ધો ખીલવવાની છે જેવા કે ઉદ્યમ, ખંવ, માહિતી, પ્રમાણીકપણું, કામની આવડત, કેળવણી, વીજ્વાસ વગેરે.

હિંદમાં ઉદ્યોગોને મદદ કેવી રીતે આપવી તે સવાલ વીશે હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશનના રીપોર્ટમાં વીવેચન કરવામાં આવ્યું છે પણ તે પછી થયેલા રાજકીય ફેરફારોને પરીણામે હવે પ્રશ્ન એ છે કે પ્રાતીક સરકારોએ કેવી રીતે ઉદ્યોગોને મદદ આપવી? એક ઉપાય તો એ છે કે વેપારને ખીલવવા. વેપાર વધશે તેમ ઉદ્યોગો ખીલશે દેશ પરદેશની પ્રજાઓ વચ્ચે હરી-ફાઈ અને અતીશય સહાય તે કમી કરીને પરસ્પર સહાય તથા વીજ્વાસ વધે એવું કરવાથી વેપાર ઘણો ખીલી શકે. હિંદના કોઈ કોઈ પ્રાંતમાં વેપારની ખીલવણી પર ધ્યાન આપનારું આવું નથી એટલે ઉદ્યોગ ખાતાએ તે સંજ્ઞાણવુ પડે છે પણ એ બે કામ જુદા જુદા ખાતાની દબરેખ નીચે હોવાં જોઈએ.

મારસેલ્સના રશીન લાઈઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ઉદ્યોગોની ખીલવણીને મુખ્ય આધાર અમુક પ્રકારની સગવડો પર છે. ઠાચી ચીજો મેળવવાય, હવા અનુકુળ રહે, પાણી, થાપણ, મજુરો, સંચા તથા ઓળારો તગેરેની છત હોય, સડકો, રેલ્વે, સ્તીમરો, બંદરો, બેંકો, વીમા કંપનીઓ, ટેલીફોન, તાર વગેરેની સગવડ હુટથી મળતી હોય, મજુરો કામની આવડવાળા હોય, તેમની ઉપર દેખરેખ રાખનારાઓ હાંસીયાર, હાંમતવાન, ઝટ નીશ્ચય પર આવી શકે એવા, મુશ્કેલીથી ન કરતાં અનેક સાધનો ઉભાં કરીને મુશ્કેલી ટાળવા યત્ન કરે એવા હોય અને મજુરો ઉપર તેમનો પ્રભાવ પડે એવા હોય તથા સર્વેમાં ઉપર ગણાયેલા નૈતીક સહયોગ હોય તો ઉદ્યોગો ઝટ ખીલે.

ઉદ્યોગ માટે જગા પસંદ કરતી વેળા સાચી વધારે અનુકુળ હોય તેજ પસંદ કરવી જોઈએ. ઉપર ગણાવેલી સગવડ જેમ વધારે તેમ તે જગા વધારે અનુકુળ ગણાય; પણ બધી સગવડ એકજ સ્થળે કોઈકજ વેળા મળી શકે છે. ઇંગ્લંડમાં ૩ પરદેશથી મંગાવવું પડે છે. હાંસીમાં કેટલેક ઠેકાણે પાણી પાતાળ કુવામાંથી લાવવું પડે છે. થાપણ બહારથી લાવવી પડે છે. સંચાકામ શ્રેષ્ઠ પ્રકારનું અમુક સ્થળેથીજ મળી શકે છે. માલ ખપાવવા માટે સ્થાનીક બજાર ઉપર આધાર હોય તોપણ તે કેટલેક દુર હોય છે.

જેની કરવી, ખાણમાંથી કોલસા વગેરે માલ મેળવવો, ઢાર ઉછેરવાં, પક્ષીઓ, માછલીઓ વગેરેને ષકડવાં વગેરે મુળ ઉદ્યોગો ગણાય. વીજળીક બળ પેદા કરવું, રેલ્વે, સ્તીમરો, વીમાનો, વગેરે ચલાવવાં, નેહરો બાંધી પાણી પુરું પાડવું વગેરે ઉદ્યોગો ગણાય ગણાય છે. મુખ્ય ઉદ્યોગો ખીલે તો ગાણ ઉદ્યોગોની ખીલવણીનું કામ સહેલું થાય. બીજી રીતે જોઈએ તો એ ગાણ ઉદ્યોગો પણ મુખ્ય ઉદ્યોગોને ઘણી સહાય આપી શકે. એ સહાય એટલી ક્રીમતી હોય છે કે એ ગાણ ઉદ્યોગોને વધારે અગત્યના ગણવા પડે છે. એ બધા ઉદ્યોગોની ખીલવણી પર એકજ ખાતાંથી ધ્યાન આપી ન શકાય પણ રેલ્વે, બંદરો વગેરેને લગતી બાબદોથી ઉદ્યોગ ખાતાના વડાએ વાકેફ રહેવું જોઈએ અને એની પાસેની જગા ઉદ્યોગો માટે અનામત રાખવાના સંબંધમાં યોગ્ય પ્રસંગે યોગ્ય સલાહ આપવી એ એની ફરજ ગણાવી જોઈએ. વીજળીક બળ પેદા કરવાની યોજના એની પાસે રજુ થાય તે વેળા એ બળ માટે આસપાસના કયા પ્રદેશમાં કેટલી માગણી થવાને સંભવ છે તે વીશે અભ્યાસ આપવાને જોણે તૈયાર રહેવું જોઈએ. હમણાં રેલ્વેઓ પણ વીજળીક બળ વાપરવા લાગી છે એ વાત એની લક્ષ બહાર રહી ન શકે. એમાં થાપણ ઘણી રોકાય પણ બુદ્ધે બુદ્ધે સ્થળેથી સરવા ફરે વીજળીક બળ મળી શકે તો તેનો ઉપયોગ કરવાનું લાભકારી નીવડે. એનાથી ઝડપ વધે છે, અને તેથી રેલ્વેને યેવડી ક્યાં જેટલો લાભ મળે છે. હાંસી દક્ષીણ ભાગમાં ઉદ્યોગોની ઉત્પત્તિ માટે એ ફરફાર વીચારવા જેવો છે. ટ્યુટીકોરીનનું બંદર ખીલવવા અને રામેશ્વરની નેહર બનાવવાની યોજનાને અંગે મદરાસથી ટ્યુટીકોરીનની રેલ્વે યેવડી કરવાની દરખાસ્ત થઈ છે. એની દરખાસ્ત વીચારતી વેળા વીજળીક બળના ઉપયોગથી શું લાભ મેળવી શકાય તે પણ વીચારવું યોગ્ય ધર્મ પડે. ઉદ્યોગ ખાતાંનો વડો માત્ર એ વીશે ધ્યાન નેત્રે. એ વીશે અભ્યાસ આપવાની આશા એની પાસે રાખે શકાય નહિ. પણ ધરમનું અને ગામડાના ઉદ્યોગો માટે વીજળીક બળનો ઉપયોગ ક્યાં લાભકારી નીવડે તે જાણવું અને યોગ્ય વખતે બીજાને સમજાવવું એ એની ફરજ ગણાય. જરમતીમાં કેટલાક ઉદ્યોગો નાચ પામવાની સ્થિતિમાં હવા તે વીજળીક બળ સરવા ફરે મળવાને

લીધેજ દેખા છે. ગામડાંના ઉદ્યોગો તથા ધરણતું ઉદ્યોગો માટે વીજળીક બળ આશીરવદ સમાન નીવડયું છે. ઇંગ્લેન્ડના એક પ્રગણામાં વીજળીક બળને ઉપયોગ નીચે જણાવેલા કામ માટે થાય છે:-ખેતરોમાં તથા ગામડાંનાં છુપડાંમાં રોશની કરવી, અનાજ ફળવું, ઠીંડવામાંથી પાક છુટો પાડવો, કેક બનાવવાં, કદમુળનો બુકો કરવો, દુધ દોહવું, લાકડા વહેરવાં, પાણી ખેંચવું, કપડાંને ધસી કરવી, અનાજ સાફ કરવું, દુધમાંથી મલાઈ કઢાવવી, લુહારની ધમણ ચલાવવી વગેરે. એ ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે દરેક પ્રકારના ધરણતું ઉદ્યોગમાં વીજળીક બળ વાપરી લાભ મેળવી શકાય ગરેરે સાફ કરવી તથા ખેતીના હળ ચલાવવામાં પણ વીજળીક બળનો ઉપયોગ કરવાના પ્રયોગ ચાલે છે. પરીણામ થોડા વખતમાં જણાશે. હીદમાં વીજળીક બળનો ઉપયોગ બાલુવામાં નથી પણ જ્યાં એ બળ નજદીકમાંથી મળી શકે તેમ હોય ત્યાં તેનો ઉપયોગ લોકોને શીખવવાનું કામ સરકારનું ઉદ્યોગ ખાતું કરી શકે.

કેળવણી અને સુખ શાંતી ઉપર ઉદ્યોગોનો આધાર છે એ વાત તો હવે સૌ સ્વીકારે છે એને લગતી જીલા કમીટીમાં ઉદ્યોગો ખાતાનો વડો હોય તો છેલ્લામાં છેલ્લી શોધનો લાભ ઉદ્યોગોને લગતી કેળવણીમાં લેવાય એમ જોવાની એની ફરજ બાબત. લોકોને જોણા અરથે વધારે સુખી થવાનાં સાદા, સહેલા અને સાધારણ ઉપાયો બતાવવાનું કામ સરકારના ઉદ્યોગ ખાતાંથી ઘણી સારી રીતે કરી શકાય. માહીતી પુરી પાડવી, શોધખોળને ઉત્તેજન આપવું, સલાહ આપવી, ઉદ્યોગોને લગતી કેળવણી આપવી વગેરે ઉપાયો દ્વારા ઉદ્યોગોને ઘણી મદદ આપી શકાય છે. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં દર અઠવાડિયે દસ હજાર અરજદારો પરદેશી બજારોમાં પોતાનો માલ ખપાવવાની બામદમાં સરકારનાં વેપાર ખાતાંની સલાહ મેળવે છે. હીદમાં પણ સરકારે એવી સેવા બજાવવી જોઈએ.

ઉદ્યોગોના સંબંધમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ અને સુધારા, નવા સંચાકામ, નવાં બજારો, પરદેશમાં ચાલતા કાયદા વગેરે સંબંધી ખાતમીની જરૂર રહે છે. કેટલીક ખાતમી (જેવી કે જકાતમા થતા ફેરફાર વગેરે.) હીદી સરકારનાં પત્રોમા પ્રગટ થાય છે. તેને અંગ્રેજીમાં ફરીથી પ્રગટ કરવાનું પ્રાંતિક સરકારોએ હાથ ધરવું જોઈએ. પણ પોતાના પ્રાંતના સંબંધમાં એવી ખાતમી હીદી સરકારને પુરી પાડવાનું કામ પ્રાંતિક ઉદ્યોગ ખાતાંએ કરવું જોઈએ.

ઉદ્યોગ ખાતાના વડાની પાસે એક પુસ્તકાલય એવું જોઈએ કે જેમાં ઉદ્યોગોને લગતી સર્વ માહિતી તથા ઇતિહાસની વીગત મળી શકે. દુનીયામાં જુદા ઉદ્યોગોની રચીતીમાં થતા ફેરફારો તથા તેના કારણો વગેરે સંબંધી માહિતી એ પુસ્તકાલયમાંથી મળવા જોઈએ. દરેક પ્રાંતમાં ઉદ્યોગો માટેનાં સાધનો કેવાં છે તેને લગતી જે માહિતી અત્યાર સુધીમાં એકઠી થઈ છે તે કરતાં પણ વોશેષ માહિતી મેળવાને ઉદ્યોગોમાં પડેલા અને પડનારાઓને પુરી પાડવી એ ખાસ કામ ઉદ્યોગ ખાતાનું ગણવું જોઈએ, કારણ કે ઉદ્યોગ માટે જગની પસંદગીને ઘણો આધાર એવી માહિતી ઉપર રહે છે.

પરદેશ સાથેના વેપાર વીશેની માહિતી વેપારી ખાતાંએ આપવી જોઈએ. પણ દેશની અંદરના વેપાર તથા બજારોને લગતી ખબર ઉદ્યોગ ખાતાંએ એકઠી કરવી જોઈએ. નવાં સાહસ ઉઠાવવાં જોઈએ. નવાં સાહસ ઉઠાવનારને એવી ખબર ઘણી ઉપયોગી

મેટલીક શીર્ષકની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ચક્ર પડે. એટલુંજ નહિ પણ દશમાં સ્થાનીક ઉદ્યોગ વેપાર ખીલવવા માટેના ઉપાય પણ એથીજ જડી શકે.

શોધખોળ માટે કેવી વ્યવસ્થા હોવી જોઈએ એ વીશે સરકાર વીચાર ચલાવે છે. ઇંગ્લંડમાં એવી ગોઠવણ છે કે જે ઉદ્યોગના લાભ માટે શોધખોળનો પ્રયત્ન હોય તે ઉદ્યોગવાળા એની વ્યવસ્થા કરે અને સરકાર તેને નાણાં સંબંધી મદદ આપે. હાલમાં તે કાપડ સુતરના ઉદ્યોગના સંબંધમાંજ ગોઠવણ થઈ શકે. શોધખોળ માટેની વ્યવસ્થાનો નીલાવ ઉદ્યોગવાળાએ કરી શકે તેજ એ દ્વન્દ્વમાંથી સરકાર મુક્ત રહી શકે. મદરાસ માટે શોધખોળના સ્થળ તરીકે બેંગલોર ખાતેના ઇંડીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સને ઉપયોગમાં લેવું યોગ્ય થઈ પડશે. તે માટે પ્રાંતીક સરકાર નાણાંની મદદ આપવી જોઈશે. તે ઉપરાંત પ્રજાકામાં બીજે બે ત્રણ સ્થળે પણ શોધખોળ માટેની ગોઠવણ રાખવી જોઈશે. મદરાસ પ્રજાકામાં એવા સ્થળ કક્કીકટ તથા કુનુર છે. સલાહ આપવાનું કામ પણ એ શોધખોળ કરનારાઓને અથવા બીજાને એજ સ્થળોએ સોંપી શકાય. ઉદ્યોગના જુદા જુદા અનુભવી સલાહકાર રાખી શકાય. ખાસ કામ માટે જુદાજ સ્ટાફ (નોકરવર્ગ) રાખવો ઠીક થઈ પડે જેમકે જમીનની સપાટી તળે પાણી કેટલું છે તે વીશેની તપાસ કરનાર ખાતું જુદુંજ રાખવું યોગ્ય ગણાય. જેમાં ઘણા ખર્ચ થાય એવી શોધખોળ માટેની ગોઠવણ કરવાનું સરકારે માથે લેવું ન જોઈએ. એવાં સાદાસ ખાનગી પેઢીએ ઉપાડી લે તેજ યોગ્ય ગણાય.

(૨)

સરકાર ઉદ્યોગને કેટલી મદદ આપી શકે તે વીશે સંયુક્ત પ્રાંતોની સરકારના ઉદ્યોગ તથા કેળવણી ખાતાના મીનીસ્ટર એ. ઝી. ઝી. વાઇ. ચીંતામણીએ લખેલા લેખમાં નીચે પ્રમાણે વીવેચન કરવામાં આવ્યું છે.

૧૯૦૭ના વરસ સુધી આ પ્રાંતની સરકારે ઉદ્યોગોના સંબંધમાં કાંઈ પણ રાજનીતી સ્વીકારી ન હતી એમ કહી શકાય. એને લગતી કેળવણીના સંબંધમાં બહુ બેલાતું તથા લખાતું હતું પણ ખર્ચ કામ ઓછું થતું. એ કેળવણી માટે બે સેક્રેટરીયો આપવાની સુચના ૧૯૦૪માં નપાસ કરવામાં આવી હતી કેમકે અપર ઇંડીયા એમ્બર ઓફ કૉમર્સે એને માટે નીચ્છાહી જવાબ વાળ્યો હતો. ૧૯૦૬માં સર જોન હુએટ સંયુક્ત પ્રાંતોના ગવર્નર થયો તેણે હાલ સરકારનાં વેપાર તથા ઉદ્યોગખાતાના પ્રથમ સલાહકાર તરીકે કામ કરેલું હોવાથી આ બાબતમાં ઉલટથી કામ લેવા માંડ્યું. આ પ્રાંતના ઉદ્યોગો વીશે સર્વે કરવાનું કામ તેણે મી. ચેટરજીને સોંપ્યું અને તેને પરીણુમે જે રીપોર્ટ મળ્યો તેમાં સર હારકોર્ટ બટલરે સુધારા વધારા કર્યા. ૧૯૦૭માં સરજોન હુએટ નઈનીવાલ ખાતે ઓધેગીઠ કૉન્ફરન્સ ભરી તે વેળા સર હારકોર્ટ બટલર તેના સેક્રેટરી હતા. સરકારે શું કરવું જોઈએ તે વીશેના વીશાળ કાર્યક્રમ કૉન્ફરન્સે સુચવ્યો તેમાંથી નાની બાબતો પ્રથમ હાથ ધરી તુરંતજ અમલમાં મેલાઈ; પણ ટેકનોલોજીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ સ્થાપવાની સુચનાનો અમલ તે પછી ચક્ર વરસે હજી હમણાં થાય છે. હમણાં આ પ્રાંતની સરકાર ઉદ્યોગોની ખીલવણી માટે શું કરે છે તેની યાદી નીચે પ્રમાણે છે:-

એને લગતાં ખાતાના વડાને સલાહ આપવા માટે મજબુત અને ઘણા વર્ગોના પ્રતીનિધીઓવાળી કમીટી છે.

ટેકનીકલ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્કુલો ઘણે સ્થળે કઢાડી છે જ્યાં ઉદ્યોગો તથા કારીગીરીનું શીક્ષણ અપાય છે.

રૂરડી ખાતે સીવીલ એન્જનીયરીંગ માટે અને કાનપુર ખાતે ખેતીવાડો માટેની કોલેજ છે. બુલંદ શહેર ખાતે ખેતીવાડીની શાળા છે તેમાં દેશી ભાષામાં વહેવાર શીક્ષણ અપાય છે.

ટેકનોલોજીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ખોલવામાં આવ્યું છે અને તેને માટે મહાન ખાંધવાપર ધ્યાન અપાય છે.

લખનૌ ખાતે મીકેનીકલ તથા ઇલેક્ટ્રીકલ એન્જનીયરીંગ માટેની કોલેજ કઢાડવાનું ઠર્યું છે. પુર્વ વીલાગમાં એક શાળા ખેતીવાડી માટે કાઢવામાં આવશે અને નાણાંની છુટ થશે તેમ જ્યાં ટેકનીકલ સ્કુલ નહીં હોય ત્યાં તે કઢાશે. બુલંદ શહેર ખાતેની શાળા ઘણું સારું કામ કરી રહી છે. પ્રાંતના દરેક મોટા વીલાગમાં એક મોટી ટેકનીકલ સ્કુલ અને દરેક જિલ્લામાં એક નાની ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્કુલ કઢાડવાની યોજના સરકારે મંજૂર કરી છે. આ વસ્તે એક ટેકનીકલ સ્કુલ અને ત્રણ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્કુલ કઢાડવાનું નક્કી થયું હતું પણ નાણાં સંબંધી મુશ્કેલીને લીધે અટકી ગયું છે.

ઉદ્યોગોને નાણાં ધીરવાના સંબંધમાં સરકારે એક બોર્ડ નીમી છે અને પાંચ લાખ રૂપયાની રકમ તેને હસ્તક મુકી છે તે ઉપરાંત અક ખાંડનું કારખાનું તથા ફ્લોર મીલ ચાલુ કરવા સ્થપાયેલી એક કંપનીને, દસ લાખ રૂપયા ધીરવામાં આવનાર છે.

સહકારી સંસ્થાઓની મદદ ઉદ્યોગો ખીલવવા માટે લેવાય એવા પ્રયત્નો થાય છે. લખનૌ તથા અલાહાબાદ ખાતેના પ્રદર્શન સહકારી સંસ્થાઓએ ભથ્થા હતાં અને તે ઘણાંજ ફેલોશિપ તથા આશા આપનારાં નીવડ્યાં હતાં.

ઉદ્યોગોને લગતી સ્થિતિ કેવી છે તે દર્શાવનારી વીગત એકઠી કરવાનું ૧૯૦૭માં થોડા મહીના માટે મી. ચેટરજીને સોંપાયું હતું પણ તે વેળા બની શકે તે કરતાં ઘણી વધારે વીગત હાથમાં એકઠા કરી છે અને તે થોડા વખતમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે.

સરકારના ઉદ્યોગ ખાતાંની શાખા તરીકે સ્ટોક્સ પર્વેઝ એટલે માલની ખરીદી માટેનું ખાતું ખોલવામાં આવ્યું છે, આયાત કરવામાં આવેલા પરદેશી માલને બદલે સ્વદેશી માલ વાપરવાની હિલચાલને જોટલી મદદ સ્વદેશી માલ ખરીદવાથી થઈ શકે તેટલી આપવાનું કામ એ ખાતા મારફતે થાય છે. એથી સરકારને ખર્ચમાં સારો બચાવ પણ થાય છે.

સઘળાં સરકારી ખાતાઓના વડાઓનું બનેલું ડિવેલપમેન્ટ બોર્ડ આ પ્રાંતના ઉદ્યોગોને ખીલવવામાં એક બીજાના પ્રયત્નોને મદદ કરવા માટે સ્થપાયેલું છે.

દુકામાં ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપી ખીલવવાની રાજનીતી સરકારે સ્વીકારી છે. અને તેને મજબુતીથી વળગી રહેવામાં આવે છે.

પણ એ બધા પ્રયત્નો છતાં એમ તો કહેવું પડશે કે સરકાર ઉદ્યોગો ન હોય ત્યાં નવા ઉદ્યોગો કરી શકે નહિં પણ જ્યાં હોય ત્યાં તેમને ખીલવવામાં માત્ર મદદ આપી શકે. આ

મારસેલ્સની રંગીન લાઠીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

પ્રાંતમાં સરકારે કયા કયા ઉદ્યોગો સ્થાપ્યા એવો પ્રશ્ન પુછાયો હતો તે બતાવે છે કે લોકોના મનમાં આ વીશે ઘણી ગેર સમજૂતી હતી છે. સરકાર 'થાપણદાર' કામ કરી ન શકે. ઉદ્યોગોની ખીલવણી માટે બનતો સર્વ પ્રયત્ન કરવા માટે કેટલાં વરસોથી હું મર કારને આગ્રહ કરતો આવ્યો છું પણ એ ઉદ્યોગો ઉપાડી લઈ ચલાવવાનું કામ લોકોનું છે. એમાં અનુભવીઓની જગા સરકાર લઈ શકે. યુવાન વિદ્યાર્થીઓને ટેકનીકલ અર્થે પદ્ધતિને લગતું જ્ઞાન તથા વાલીમ મેળવવા માટેની સગવડ સરકાર આપે પણ એ જ્ઞાન વાલીમ પ્રાપ્ત કરવાનું કામ તેમનું છે સરકારથી તે થઈ ન શકે. એ જ્ઞાન તથા વાલીમ માટેની શાળાઓનો લાભ લેવાને માટે માળાપેએ પોતાનાં બાળકોને મોકલવાં જોઈએ. કાયદો શીખી વકીલ કે એડવોકેટ થવાને બદલે ઉદ્યોગ ખીલવવાને. ધર્મ પસંદ કરવા તરફ યુવાન વીદ્યાર્થીઓની વૃત્તિ વાળવી જોઈએ. પોતાના નાણા ધીરવાને બદલે ઉદ્યોગમાં રોકવાં જોઈએ. તેમ નહીં ધાય તો સરકારી જકાવની રાજનીતી ગમે તેટલી બદલાય અને ખાદીની હીલ-ચાલ ગમે તેટલી આગળ વધે તો પણ દીંદમાં ઉદ્યોગોની ઉત્પત્તિનું સ્વપ્ન જ રહેશે. સરકારી મદદની અગત્ય ઉતારી પાડવાનો મારો હેતુ નથી હું તો એવી મદદ માટે ખસા છુંગરથી લાભમણુ કરનારો છું પણ ઉદ્યોગો સ્થાપવા તથા ખીલવવા માટે શરૂઆતનાં પગલાં ભરવાં અને અંતથી આગળ વધતા રહેવું તથા એ કામમાં લોકોને એકત્ર કરવા એ કામ ઘણું જ જરૂરનું છે અને લોકોએ જ તે કરવાનું છે.

ચેમ્બરના વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર અને બુરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૫ મી ઑગસ્ટ સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ૧ વાગે (૨૮. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મે. પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન ઉપ-પ્રમુખે લીધું હતું.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ લાલજી નારણજી

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

„ મોતીલાલ જ્ઞાનજી

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

શેઠ બી. એફ. માદન

„ એન. એમ. મંજુમદાર

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ માવજી ગોવીંદજી

„ મનુ સુભેદાર

રેલ્વે બોર્ડના ઠાગળના જવાબમાં જે અરડો કમીટીએ મંજૂર કર્યો હતો તેના સંબંધમાં મે. પ્રમુખ સાહેબ તરફથી સેક્રેટરી મારફતે કેટલીક સુચનાઓ રજૂ કરવામાં આવી હતી તે પર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો તે અરડો કોન્ફરન્સના સભાસદોની માહિતી માટે રજૂ કરવા કે કેમ અને તેમાં જણાવેલા મુદ્દા ઉપર કયા પ્રકારના ઠરાવો સબજેક્ટ કમીટીમાં રજૂ કરવા વગેરે સામાન્ય ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ કોન્ફરન્સને વખત શરૂ થવાથી ચર્ચા અંત કરવામાં આવી હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મથેન્ટસ એગ્ગર અને છુરોની કમીટીની એક સભા શનોવાર તા. ૧૯ મી ઑગસ્ટ સને ૧૯૨૨ ને રોજ ધપોરે જે ક્લાકે (૨ટા. ૮૦.) મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દરથી હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકેરદાસ.
 „ દેવીદાસ માધવજી ઠાકેરસી
 „ લાલજી નારજીજી.
 „ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકેરસી.
 „ બી. એફ. માદન.

શેઠ એન. એમ. મહુમદાર
 „ જમનાદાસ વસનજી મનજી.
 „ વદલભદાસ ચતુરભુજ શીવજી.
 „ શુભાભયંદ દેવચંદ જવેરી.

૧ ધી ઇન્ડિઅન એન્ડ એફ વેરન ઇન્ડિઆ વરક્ષી એગ્ગરમાં સભાસદ તરીકે હાજર થવાને અરજી આવેલી હતી જેને રાખેલા મુજબ એલટપર સુકવાને ઠરાવ થયેલો હતો. અરજી ફક્ત એકજ હાવાથી એલટના દિવસો મુલતવી રાખવામાં આવ્યા હતા સ્ક્રીનીયર તરીકે શેઠ ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદીને નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ધી રીફુટમેન્ટ એન્ડ ઇન્ડિઅન સીમેન્ટ કમીટીના રીપોર્ટના સંબંધમાં ના. સરકાર વરક્ષી કમીટીનો અભિપ્રાય મંગાવવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં નીમાએલી સમ કમીટી વરક્ષી એન્ડ ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડા ઉપર વિચાર કરતાં તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવાનો તથા તેની નકલ ના. સરકારને મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ મહુમ સર વિઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકેરસીના અક્ષણ મૃત્યુની ખેદયુવક નોંધ લેવાં નીચેનો ઠરાવ લેડી ઠાકેરસી તથા શેઠ માધવજી દાસોદર ઠાકેરસી ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

“ સર વિઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકેરસીના અક્ષણ મૃત્યુની ખબર એગ્ગરની કમીટીએ ધણુજ ખેદપૂર્વક સ્વીકારી છે અને એગ્ગરની સ્થાપનાથી તે તેમના મૃત્યુ સુધી એગ્ગરની કમીટીના સભાસદ તરીકે અને સને ૧૯૧૭-૧૮ માં એગ્ગરના પ્રમુખ તરીકે જે ઉંચા પ્રકારની સેવા બજાવી હતી તેની એગ્ગરની કમીટી આભારપૂર્વક નોંધ લે છે. ”

એગ્ગરની કમીટીમાં સર વિઠ્ઠલદાસની ખાલી પડેલી જગા ઉપર મેસર્સ હાવસજી દીનશા પ્રધસંવાળા શેઠ કેકેબાદ કાવસજી દીનશાહની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ વરક્ષી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ઇન્ડિઅન શીપીંગના સંબંધમાં વિચાર કરવા સારૂ હિંદી સરકાર વરક્ષી જે કમીટી નીમવામાં આવી છે તે કમીટી જે વિષયની વપાસ કરવાની હોય તેમા દેશી શીપીંગને ઉત્તેજન મળે તેવા કેટલાક વિષયો સુચવવાની બલામણુ કરી હતી. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તેમાં જણાવેલી સુચના મુજબ ના. હિંદી સરકાર પર એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ દેશી વહાણો ઉપર આગ અને સંકટ સમયે પાળવાના નિયમોના સંબંધમાં ના. મુખ્ય સરકાર વરક્ષી એગ્ગરનો અભિપ્રાય મંગાવેલ હતો. આ લખાણુ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ ઉપર અભિપ્રાય સારૂ મોકલી આપતાં તેમના વરક્ષી કેટલીક સુચનાઓ મુજબ એક ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા ના. સરકાર ખર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ દોરડાં વગરનું તારનું એક સ્ટેશન (વાયરલેસ) હીંદુસ્તાનમાં સ્થાપવાના સંબંધમાં શેઠ મુલતાન ચિનાઈ વરક્ષી કેટલીક સુચનાઓ જણાવનારો એક પત્ર આવ્યો હતો. શેઠ ચિનાઈને

મેટેલીક શ્રીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

આતે હાજર રહી કેટલીક સમજૂતી આપવાની વિનંતી કરવાથી તેઓ પણ હાજર હતા અને તેમણે સુચવેલી વિગતો ઉપરથી એક લખાણ તૈયાર કરી ના. હિંદુસ્તાન સરકાર પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. ખાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ એગ્રીમેન્ટ અને પુરોની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૫ મી ઓગસ્ટ સને ૧૯૨૨ને રોજ સાંજે ૪ કલાકે (૨૮૧ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ.

„ એન. એમ. મનુમદાર.

ઓ. શેઠ કીરોજ સી. શેઠના.

શેઠ મોસારજી મુળરાજ ખટાઈ.

„ એસ. બી. બીટીમીરીયા.

„ વાલચંદ હીરાચંદ.

„ મહમદભાઈ હાજીભાઈ લાલજી.

„ મનુ સુભેદાર.

૧. મેસર્સ જોના મીઠાભાઈ નથુ એન્ડ કું. તરફથી એગ્રીમેન્ટમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાની અરજી આવેલી હતી જેને સંબેતા મુજબ જેલટ ઉપર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. પ્રથમ મંજૂર થયેથી એક અરજી તથા આ અરજીને સાફ જેલટ માટેના દિવસો સોમવાર તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બરથી સોમવાર તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર સુધીના મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા. સ્કુટીયર શ્રીકે શેઠ ગીરજાચંદર બી. ત્રિવેદીની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. રેલ્વેના કંપની વીરૂદ્ધ સરકારી વહીવટના સંબંધમાં ના. હિંદી સરકાર તરફથી જે પત્ર માળ્યો હતો તેના જવાબમાં એક ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કમીટી આગળ જુ કરતાં મંજૂર કરવાનો તથા ના. મુંબઈ સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ મેસર્સ ગોદસેજની ત્રીજીરીએના સંબંધમાં કમીટી તરફથી નાં મુંબઈ સરકારને ત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો તે ઠરાવની રૂએ એક ખરડો તૈયાર કરવામાં માળ્યો હતો. આ ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર રવામાં આવ્યો હતો અને નાં મુંબઈ સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ એન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્ટોર્સ કમીટી પર તેઓ સલાસદ તરીકે હોવાથી આ સંબંધમાં એગ્રીમેન્ટને કોઈ સુચના કરવી હોય તો તેઓ તે સુચનાઓની નોંધ ઘણી પુરીથી લેશે અને કમીટીની જેક વખતે તે ઉપર પુરતો વિચાર કરશે. આ સુચના પર વિચાર કરતાં એગ્રીમેન્ટે તે સંબંધમાં કરેલા મૂળ લખાણ તરફ ઓ. શેઠ લલ્લુભાઈજી લક્ષ ખેંચવામાં આવ્યું હતું તથા ખાસ કરીને સ્ટોર્સને લગતાં ટેન્ડર હિંદુસ્તાનમાં મંગાવવાં જોઈએ અને તેની કમિટ રૂપીયામાંજ અંકાવવી જોઈએ એવી જે એગ્રીમેન્ટની લલામણ હતી તે તરફ એમનું ખાસ લક્ષ ખેંચવામાં આવ્યું હતું.

ખાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ એગ્રીમેન્ટ અને પુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરના ત્રણ કલાકે (૨૮૧ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે લે'ક ૨૧ ફેટ' સીટ, મુંબઈ.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરજી

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરજી

„ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ

„ કેકોબાદ કાવસજી દીનરાહ

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

શેઠ બી. એફ. માદન

„ ધર્મચંદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ

„ મહમદલાઈ હાલભાઈ લાલજી

„ માવજી ગોવિંદજી

„ મનુ સુબેદાર

૧ તા. ૫, ૧૯, અને ૨૫ મી ઓગષ્ટ સને ૧૯૨૨ને રોજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ હિંદુસ્થાનની નીશાળોમાં હિંદુસ્તાની ભાષા દાખલ કરવાની લલામણ ના. સરકારને કરવી કે કેમ તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ હલુરામ મુંગીલાલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ૩ અને ૩૫ ટકાની સરકારી લોનના સંબંધમાં તેમણે જે મેમોરેન્ડમ તૈયાર કર્યું છે તેની નકલ બીટલી હતી અને દાદ માંગેલી હતી. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ વીટ્ટોરીયા જ્યુબીલી ટેકનિકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધીત્વના સંબંધમાં વીચાર કરતાં તેના બોર્ડનું બંધારણ વીગેરે બાબતોની માહિતી મંગાવવાનો તથા ત્યાર બાદ કમીટી આગળ તે બાબત રજૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ હિંદી સનદી નોકરીમાં દેશીઓની ભરતી કરવાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે બાબત મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ લન્ડન સ્કૂલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં હિંદી વીદ્યાર્થીઓને સ્કૂલમાં ધણાજ ઓછા પ્રમાણમાં દાખલ કરવામાં આવે છે એ મતલબનો જે પત્ર કમીટી તરફથી લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં સ્કૂલના રજીસ્ટ્રાર તરફથી પત્ર આવ્યો. તે કે કમીટીની ગેરસમજૂત છે અને હિંદી વીદ્યાર્થીઓને ધણાજ વધવા પ્રમાણમાં નાખલ કરવામાં આવે છે. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં સ્કૂલ તરફથી જે સમજૂતી આપવામાં આવી તે સાટ આભાર માનનારો એક પત્ર લખી જલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ લેન્ડ એકવીઝીશન એક્ટના સુધારાના સંબંધમાં ના. હિંદી સરકારને જવાબનો જે ખરકો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે કમીટીમાં ફેરવ્યા બાદ તે પર વીચાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે રૂ. ૮૫૦ માલના ટનેજની માપણીના સંબંધમાં ચેમ્બરે બોમ્બે ચેમ્બર સાથે બેઠવું. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ શેઠ લખમીદાસ સ્વજી ટેરરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે ધરદેશી ધોતી દેશમાં બનેલી હોય એવું બાન કરાવતો ખરકો વાપરવામાં આવેલી એક ધોતી મોકલેલી હતી અને કલેક્ટર ઓફ કમર્સને તે સંબંધમાં પત્ર લખવાની વીનંતી કરેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં કલેક્ટર ઓફ કમર્સને નમુનાની ધોતી બીટીને એક પત્ર લખી પુછવાનો ઠરાવ થયો કે મોકલેલી ધોતી ઉપરની છાપ જોવાં તેમાં મરકેન્ડાઇઝ માઈસ એક્ટનો લંબ થયેલો છે કે નહીં. વળી શેઠ લખમીદાસ પાસેથી બીજા બે ધોતીના નમુના મેળવીને સુંબઈ

ઉંચી પોલીસ કરતા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

વધા અમદાવાદની મીલ માલીકાની એસોસીએશન ઉપર પણ અલીઆય સાડ મોઠલી આપવાનો દરખાસ થયો હતો.

૧૦ શેક માવજી ગોર્વાદજી તરફથી સુચના રજુ કરવામાં આવી હતી કે હાલ મુંબઈના બજારમાં “કોરનર” નો પ્રચાર વધી પડવાથી બેંકો શેર ઉપર નાણાં ધીરીને ઉત્તેજન આપે નહીં તે મતલબનો દરખાસ એમ્બર તરફથી કરવો. આ સુચના વ્યવહાર નહીં લાગવાથી તે ઉપર પગલાં ન લેવાનો દરખાસ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) એમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો

આ એમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમા જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે જે ગ્રહસ્થાને પોતાની ઓફીસો કારખાનાં અથવા પેદીઓ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ એમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ એમ્બરના સલાસદેહો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ એમ્બરને મોઠલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર મખરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી

“ADVERTISEMENT.”

“A Jain youth, already employed in a respectable Marwari Firm since six years upcountry and having 8 years experience in Wool and Cotton business desires a decent job at Bombay. Can go abroad. Please communicate M. “C/o The Secretary, Indian Merchants Chamber.”

A Hindu gentleman, with 20 years business experience—Imports and Exports—having travelled all over Europe, is open to engagement for responsible post on suitable terms, No objection to go abroad, Apply to Secretary, Indian Merchants Chamber.

“અઠ અંડરએજ્યુએટ યુવક વ્યાપારી કેળવણી (Commercial education) માટે અમેરીકા યા જર્મની જવા માગે છે. લેન ઉપર મદદની જરૂર છે. લખો. J. C/o આ માસિક.”

જોઈએ છે એક હિન્દુ યુવકને કોઈ ખાનદાન શેઠીઆની નીચે નોકરી. વેપારને લગતો પત્રવ્યવહાર જાણે છે અને ગુજરાતી નામાનો સારો અનુભવ ધરાવે છે. બહારગામ ૧૫ વર્ષ નોકરી કરેલ છે. જામીન આપવા તૈયાર છે. ઉંમર વર્ષ ૩૦ લખો ‘એફ’ આ માસિકને સરવાળે.

ધી બોમ્બે ટાઇમ માટે ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ ફાટ મુંબઈ.

અન્ય ચેમ્બરો તથા સંસ્થાઓ.

પાસપોર્ટની રૂઢી વીરૂધ્ધ ન્યુયોર્ક મર્ચન્ટ એસોસીએશન

દેશપરદેશની મુસાફરી કરનારા વેપારીઓને પાસ પોર્ટ લેવાની જે દરજ્જા પડે છે તે રૂઢીની વીરૂધ્ધ ન્યુયોર્કના વેપારી અને મંડળીએ ફરીબાદ ઉઠાવી જમરી લડત ચલાવી છે અને દેશપરદેશની સરકારો સાથે મચવત કરીને એ રૂઢી બંધ પાડવાનો આગ્રહ સરકારને કર્યો છે એમનું કહેવું એ છે કે એવી રૂઢીથી વેપારીઓ નકામા હેરાન થાય છે અને તેમને માથે નાહક બોલો પડે છે એ પાસપોર્ટ કઢાડવા માટે તથા તેની પાછળ સહી કરવા માટે દસ ડોલરની જે પ્રી લેવાય છે તે લેવાનું તુરવજ બંધ પાડવું અથવા એ કામ કરવામાં સરકારને જે ખર્ચ થતો હોય તેટલોજ લેવો એવી વીન'તી પણ એ મંડળીએ ત્યાંની સરકાર પામે રજુ કરી હતી. એવો પાસપોર્ટ મેળવવાની જરૂર પડે તેવે પ્રશ્નને સરકાર પાસેથી તે મેળવવાનો પ્રત્યેક શહેરીને હક છે એટલે તે માટે સરકારને થતા ખર્ચ કરતાં વધારે રકમ આપવાની એને દરજ્જા પાડવી ન જોઈએ એવી એમનો દલીલ છે. વળી બીજું એમ પણ કહેવું છે કે એ રૂઢી ત્યાંની સરકારે દાખલ કરી તેથી જ સરકારે પણ તે શરૂ કરી છે અને અગાઉ જે ડોલરની ફી હતી તે વધારીને દસ ડોલરની કરવામાં આવી તેથી બીજા દેશની સરકારે પણ પાસપોર્ટ માટેની ફી વધારી. ઇંગ્લંડ, ડેન્માર્ક, શ્વીસ ઇટલી, મેક્સિકો, એલેક્ઝાન્ડ્રિયા, જુઓ સ્લાવયા, નોરવે, પોલેન્ડ, રુમાનીયા, તથા સ્વીડન જનારાઓએ દરેક વેળા પાસપોર્ટ જપ્ત થેરા કરાવેલો પડે છે અને તે માટે દસ સેટ આપવા પડે છે એટલુંજ નહીં પણ તે માટે કેટલો વખત બરબાદ કરવો પડે છે.

પંજાબ ચેમ્બર અને સર્જેટ સીંઝું વાપરવાનો સવાલ.

દેશ પરદેશની સરકારો વચે થયેલી સમજીતીને પરીણામે એવું કહ્યું હતું કે સર્જેટ સીંસાનો ઉપયોગ રંગસોપાન વગેરે માટે કરનામા આવે તેને લીધે કેટલાકની તબીયત ઉપર ઘણી સાઠી અસર થાય છે માટે એની પેઢાશપર અંકુશ મેલવો. આ વીશે હીંદી સરકારે ઘડવા ધારેલા કાયદા વીશે પંજાબ ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સનો મત માગવામાં આવતાં તેણે કરાવ કર્યો કે સરકારને જણાવવું કે વધારે તપાસ કર્યા વગર આ બાબદમાં આ ચેમ્બર અબ્ધિ-પ્રાય આપી શકે તેમ નથી અને પુરતી તપાસ કરવામાં ઘણા વખત નીકળી જાય એવો સંભવ છે. વળી ચેમ્બરે એવો પણ કરાવ કર્યો કે સભાસદોને વીન'તી કરવી કે જેમને આ બાબદ સાથે સંબંધ હોય તેમણે પોતાની તરફથી ખાનગી પેટી તરીકે અભિપ્રાય સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતા ઉપર મોકલી આપવો.

કોસ્તાપરની સ્ટીમરો ઉપર લેવાનો કર અને પંજાબ ચેમ્બર

કોસ્તાપર ફરવી સ્ટીમરો પાસેથી કર લેવાના સવાલ વીશે હીંદી સરકારનો પત્ર પંજાબ ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સ સંમુખ રજુ થયો તે ઉપરથી એમ કરાવ થયો કે એ કર નાંખવાની વહેવાર યોજના પ્રત્યે ચેમ્બરની અનુમતી છે પણ તે વસુલ કરવાનું પોર્ટ તરફને સોંપવું જેથી બંદરમાંથી કલીયરન્સ સરટીફિકેટ મેળવવા અગાઉ એ કર ભરવાની દરજ્જા દરેક સ્ટીમરને પડે.

મારસેલ્સની રંગોન લાદીએ સફાઈદાર અને મજબુત.

એ કરનો બોલ છેવટે કોની ઉપર પડશે તે વીશે ચેમ્બર કાંઈ અભિપ્રાય આપી શકતી નથી પણ એમ માને છે કે સ્તીમરની આવક ઉપર પાંચ ટકા જેટલો કર નખાય તો પણ તે અતીશય બોલ રૂપ થઈ પડે.

વીજળીક બળ માટેના કર વીશે માઇસોર ચેમ્બરની ભલામણ.

વીજળીક બળ પુરૂં પાડવા માટેના દર નાના ઉદ્યોગો વાળાઓને માટે વધારે હલકા રાખવા ભેદ્યે એવી ભલામણ કરવાનો સવાલ માઇસોર ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સ સન્મુખ રજૂ કરવામાં આવતાં પ્રમુખે જણાવ્યું કે ઉદ્યે. અને લગતા સરકારી ખાતાં તરફથી એ બાબદમાં તપાસ ચલાવવામાં આવે છે. ચેમ્બરે તે ઉપરથી ભલામણ કરવાનું મુલતવી રાખ્યું હતું.

વેપારીઓને માટે સુસાફરીના ઓછા દર

મદ્રાસ અને સદન મરાઠા રેલ્વે પર વેપારી પેઢીના આડત્યા તે પેઢીને કામે મુસાફરી કરતા હોય તે વેળા તેમને માટે ઓછા દરની સગવડ પ્રથમ વર્ગના મુસાફરો માટે કરી આપવાના સવાલ વીશે ચર્ચાને અંતે માઇસોર ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સ દરાવ કર્યા કે એની સગવડ. ધીજા વર્ગના ઉતાડોને પણ આપવી, એવી ભલામણ કરવી.

લાંચ રૂશ્વત સામે લુખેશ.

લાંચ રૂશ્વત લેવાતી અટકાવવા માટે લંડન ખાતે રથપાથેલી “ગ્રાઇમરી એન્ડ સીક્રેટ કમીશન્સ પ્રીવેન્શન લીગ” ના સેક્રેટરીએ માઇસોરની ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સને વીનંતી કરી હતી કે લીગ સાથે જોડાવું. ચેમ્બરે એવો જવાબ વાળવા ઠંસવ ક્યો કે એ વીનંતી સ્વીકારવાને ચેમ્બર તૈયાર નથી.

મીલોમાં તહેવારો અને મુંબઈના મીલ માલીકો

કારખાનાંઓને લયતા કાયદાની એક બારીકી વીશે મુંબઈની મીલ ઓનર્સ એસોસી-એશન તથા સરકાર વચ્ચે પત્રવ્યવહાર ચાલ્યો હતો. એસોસીએશને મીલો બંધ રાખવાના દીવસોની યાદી કરી ચીફ ઇન્સ્પેક્ટર ઓફ ફેક્ટરીઝ ઉપર મોકલી હતી અને તેણે એવો વાંધો લીધો હતો કે તા. ૩૦મી જુલાઈથી તા. ૫મી આગસ્ટ સુધી અને તા. ૫લીથી તા. ૭મી અક્ટોબર સુધીની મુદત દરમિયાન મીલો બંધ રાખવાના દીવસની ગોઠવણ કાયદાને અનુસરતી નથી. મંડળીએ જણાવ્યું કે સ્વીચાર તા. ૩૦મી જુલાઈને બદલે શનીવાર તા. ૨૬મી જુલાઈને નાળ પંચમીને તહેવારનો દીવસ, સ્વીચાર તા. ૬લી આગસ્ટને બદલે તા. ૭ મી આગસ્ટનો નાળીયેરી પુર્ણીમાનો તહેવારનો દીવસ, તથા સ્વીચાર તા. ૫ લી અક્ટોબરને બદલે તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બરનો દશેરાના તહેવારનો દીવસ મીલો બંધ રાખવા માટે નકી કરવામાં કાંઈ ગેરવાજબી ન હતું. મંડળીના પ્રતિનીધી સર વીલ્કિન્સને “અઠવાડિયા” શબ્દની વ્યાખ્યા સુધારવાની સરકારને વીનંતી કરી હતી મંડળીએ વીશેષમાં એ જણાવ્યું હતું કે કાયદો ઘડતી વેળા સ્વીચારને બદલે ધીજે દીવસ નકી કરવાની પરવાનગ અપાઈ તેનો હેતુ આવા ફેરફારથી સચવાય છે માટે એ પ્રમાણે ફેરફાર કરવાની પરવ નગી આપવી.

મીલોમાં કામ કરવાનો વખત.

મુંબઈમાં ફેટલીક મીલો ડબલ શીફ્ટ સીસ્ટમથી કામ કરે છે એટલે કે આઠ કલા મજુરોની એક ટોળીથી અને તે પછીના આઠ કલાક મજુરોની બીજી ટોળીથી કા-ચલાવે છે એ પ્રમાણે કામ લેવાય તો મુંબઈમાં મજુરોનો વસતી વધે અને હાલના સંજોગો

તેમ થવાથી રાગ વગેરે ઉપદ્રવો વધે એમ છે માટે ગોમ્મે મીલ ઓનર્સ એસોસીએશનનો મંડળીએ એવો ઠરાવ કર્યો કે મંડળીના સભાસદોએ એ પ્રમાણે કામ લેવું નહીં. આ ઠરાવથી નારાજ થઈ કેટલાક સભાસદોએ રાજીનામું આપ્યું હતું અને કેટલાકને એ ઠરાવ વીરૂધ્ધ કામ કરવાથી સભાસદની યાદીમાંથી કમી કરવામાં આવ્યા હતા. એ મીલવાળાઓ ઉબલ રીફ્રેટ રૂઢીથી કામ લેતા હોવાથી મીલવાળાઓને હરીફાઈમાં ખમવું પડે તેથી એ એસોસીએશને સરકારને વીનંતી કરી કે એ રૂઢીથી કામ લેવાની પરવાનગી રૂ. ૨૧ મી કલમની રૂ. ૨૧ આપવી નહીં. સરકારે તેના જવાબમાં જણાવ્યું કે એ કલમ પ્રમાણે બરોબર કામ લેવામાં આવશે પણ જેઓ આઠ કલાક ચાલુ કામ એક ટોળી પાસે લેતા હોય તેમને કલમ ત્રીસમી લાગુ પડતી નથી.

ગોમ્મીન ઉપરની જકાત

ગોમ્મીનની ઉપર રા. ટકાને બદલે પંદર ટકાની જગાત લેવાનું ધોરણ કલકત્તાના ડલેક્ટર ઓફ ઇસ્ટર્ન્સ રાજ્ય હું અને તેને પગલે ચાલીને સુબંધના કસ્ટમ્સ કલેક્ટરે પણ પંદર ટકા લેખેની જગાત ગોમ્મીન ઉપર લેવા માંડી હતી તે વીશે વાંધો દર્શાવનારો પત્ર સુબંધનો મીલ ઓનર્સ એસોસીએશને સરકાર પર મોકલ્યો હતો.

ઇંડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડ કમર્શીયલ કો-એસ અને સુબંધના

મીલમાલિકોની મંડળી

ઇંડીયન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કોન્ફેડરેન્સ અને ઇંડીયન કમર્શીયલ કાન્ફેસ નામે બે મંડળો જુદાં હતાં તેને ૧૯૨૦માં એકત્ર કરી લેગી બેઠક ભરવામાં આવી હતી તે પછી ફરીથી બેઠક ભરવાનો સમય વીટી જવા છતાં તે ભરવાનું હજી સુધી નાણાનાં સાધનો આછાં હોવાથી બની શક્યું નહીં માટે તે સ્થિતિ સુધારવા કાળે મદદ આપવી એવી વીનંતી કરનારો પત્ર એ એકત્ર મંડળના સેક્રેટરી મી. જે. કે. મહેતાએ લખ્યો હતો જેમાં એ મંડળોએ કરેલાં ઉપયોગી કામ પ્રત્યે પણ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. ગોમ્મે મીલ ઓનર્સ એસોસીએશન પાસે એ પત્ર રખાયા ત્યાં તેણે એવો ઠરાવ કર્યો કે એ મંડળો પ્રત્યે એસોસીએશનની સહાનુભૂતિ છે પણ હાલની રૂ. સબંધી સ્થિતિને લીધે તેને મદદ તરીકે કાંઈપણ રકમ આપી શકાય એમ નથી.

નેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનું વાર્ષિક લીસ્ટ

નેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓનું લીસ્ટ દર મહીને પ્રગટ થાય અને દરવર્ષે તેને લગતા આંકડા ઉપરથી એકત્ર ચાર પ્રગટ થાય તે વાર્ષિક રીપોર્ટ રૂ. નામ સાથેની યાદી છપાવવાની જરૂર ન રહે એમ લાગવાથી એ યાદી છપાવવાનું બંધ પાડવા વીશે સરકારે વેપારી મંડળોનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. ગોમ્મે મીલ ઓનર્સ એસોસીએશનની કમીટીએ જવાબ વાળ્યો કે એ વાર્ષિક યાદી ઘણી કામ લાગે છે માટે તે છપાવવાનું બંધ પાડવું ન લેઇએ.

પંજાબ અમેરીકન રૂના પાકનો વીસ્તાર તથા ઉત્તર વીશેના આંકડા

આ આંકડા દરેક પ્રાંતને લગતા રીપોર્ટમાં આપવામાં આવે છે તે છતાં સમગ્ર હિંદને લગતા રીપોર્ટમાં એ વીશેના ખેટા આંકડા છપાય છે એમ જણાવી એમાં સુધારો કરવાની સરકારને ભલામણ કરવા બાબતે ઇંડીયન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીએ ગોમ્મે મીલ ઓનર્સ એસોસીએશનનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો. તેના એવો જવાબ આપનારો એ એસોસીએશનની કમીટીએ ઠરાવ કર્યો હતો કે પંજાબ અમેરીકન રૂની શુદ્ધ જાતના વીસ્તાર તથા પાક દેખાડનારા આંકડા સમગ્ર હિંદને લગતા રીપોર્ટમાં છુટા દર્શાવવા લેઇએ પણ દેશી રૂ સાથે

. મેટેલીક રીફાઇનના ચારી ડાઝાઇન ગમશે કે ?

લેખાઈ ગયેલી જાતના રૂ ને લગતા આંકડાનો એમાં સમાવેશ ન થાય તેનો સંભાળ લેવાવી જોઈએ.

મુંબઈમાં ગુજરાતની ટપાલ વહેલી મેળવવાનો પ્રયત્ન

અમદાવાદ મીલ ઓનર્સ એસોસીએશને ફરીયાદ કરી હતી કે ગુજરાતની ટપાલ મુંબઈ માં ત્રણ કલાક મોડી પહોંચતી હોવાથી વેપારી વર્ગને ઘણી અગવડ થાય છે. મુંબઈની મીલ ઓનર્સ એસોસીએશને પણ એવીજ ફરીયાદ કરનારો પત્ર ટપાલ ખાતાના વડાને લખ્યો હતો. પોસ્ટ માર્ટર જનરલે તેનો જવાબ બેઝને એવો આપ્યો કે આ બાબત રેલ્વે કંપની સાથે પત્ર વ્યવહાર તમે કરો. એવો પત્ર વ્યવહાર કરવાનું કામ ટપાલ ખાતું માથે લઈ શકે તેમ નથી પણ જો રેલ્વે કંપની ટપાલ વહેલી લાવશે તો તેને વહેલી વહેંચવાની ગોઠવણ ટપાલ ખાતું કરશે. મુંબઈની મીલ ઓનર્સ એસોસીએશને બી. બી. એન્ડ સી. આઈ રેલ્વે પર પત્ર લખી વીન'તી કરી છે કે મુંબઈમાં ટપાલ વહેલે મળે એ માટે ટ્રેનોના ટાઈમમાં જરૂર હોય તેવા ફેરફાર કરવો.

આવકવેરાને લગતા કાયદાની ખામીઓ અને બંગાલ એમ્બર

કોઈપણ વ્યક્તિને બાજ આપતી વેળા એ બાજની રકમ ઉપર આવક વેરો કાપી લેવો અને તે કાપી લીધાનું સરટીફિકેટ આપવું એમ કાયદામાં ફરમાવેલું છે અને તેને માટે અમુક ફોર્મ મુકરર થયું છે પણ એ ફોર્મ સરકારી લોન માટે અનુકૂળ હોવા છતાં બીજા કાગળોને માટે અનુકૂળ નથી એમ જણાવી તેમા ઘટતો ફેરફાર કરવાની સુચના બંગાળની એમ્બર એન્ડ કોમર્સ સરકારની પાસે રજુ કરી છે અને જણાવ્યું કે સરટીફિકેટ માટે માગણી ન હોય તો પણ તે આપવું એવી જે ફરજ નાખવામાં આવી છે તે કહાડી નાંખી એવું કાવવું કે જો માગણી કરવામા આવે તો એવું સરટીફિકેટ આપવું પડે.

વારસામાં મળતી મીલકત ઉપર કર

બંગાળની સરકારે એક કમીટી એ. મી. પી. સી. મીનના પ્રમુખપણા હેઠળ નીમી છે અને તેને ફરમાવ્યું છે કે વારસાની રૂએ જે કાંઈ મીલકત મળે તેની ઉપર કર લેવાની રૂઢી દાખલ કરવી હોય તો કયા રૂપમાં એ કર નાખવો અને તેને માટે હાલના કાયદામાં કેવા ફેરફારો કરવા તથા એ કર વસુલ કરવા માટે શી ગોઠવણ કરવો તે વીશે તપાસ ચલાવી રીપોર્ટ કરવો. એ વીશે બંગાળ એમ્બર એન્ડ કોમર્સના અભિપ્રાય માગવામાં આવતાં તેણે જણાવ્યું કે એવો કર જુદા જુદા પ્રાંતોમાં જુદા જુદા પ્રમાણમાં હોય તો ઘણી મુશ્કેલીઓ ઉભી થવાનો સંભાવ નહિ છે માટે એવો કર નાખવો હોય તો તે માટેના કાયદો પ્રાંતીક નહીં પણ દ્વિતી ધારાસભા પાસે પસાર કરાવવો જોઈએ.

બ્રાઝીલીયન હીરા ઉપરની આયાત જકાત

૧૯૦૩ માં હીરા ઉપરની આયાત જકાત વીશે ગરકાર વિચાર ચલ્યો ત્યારે બ્રાઝીલીયન હીરાનો ઉપયોગ સંખ્યા કામના ભાગ તરીકે થતો ન હતો પણ હવે તો એ હીરાની આયાતનો મોટો ભાગ હાર્લીંગ મશીન માટે થાય છે એટલે અને સંખ્યા કામના વિભાગ જેવા ગણી એના ઉપરની જકાત પંદર ટકાને બદલે ૨૫ ટકા લેખે લેવાનો સરકારને બદલામણુ કરશે એવી વીન'તી બંગાળની એમ્બર એન્ડ કોમર્સે કલકત્તા ખાતેના કરકસ કલેક્ટરને કરી છે.

બી. એમ્બર, ટાઇલ મોર્ટર, રેન્ડ, એન્ડ કો. લિમિટેડ, મુંબઈ.

રવીવારે આપેલાં બીલ ઓફ લેડીંગને કાયદેસર ગણવામાં વધે

જે બીલ ઓફ લેડીંગની ઉપર રવીવારની તારીખ હોય તેને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ગેરકાયદેનાં ગણવામાં આવે છે કે કેમ તે વીશે અમેરીકન કોન્સલને બંગાળની ચેમ્બરે પુછાવતાં તેનાં વેપાર ખાતાનાં વેપારી કાયદાને લગતા વીભાગે એવો અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે બીલ ઓફ લેડીંગને કાયદેસર ક્યારે ગણવાં તે નક્કી કરવા માટે જે પ્રકારના કાયદા છે:— (૧) ૧૮૯૩ નો હાર્ડર એક્ટ અને (૨) યુની ફાર્મ બીલ્સ ઓફ લેડીંગ એક્ટસ. એમાંથી એકેમાં આ સુધા વીશે કાંઈપણ જણાવેલું નથી. પણ બીલ ઓફ લેડીંગ પણ એક પ્રકારનું નીગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ છે એટલે એક તથા હુડીયો જેવાં બીજાં નીગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટની માફકજ એના સંબંધમાં પણ ગણી શકાય. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના કેટલાક વીભાગમાં રવીવારને લગતા જે કાયદા ચાલે છે તેની રૂયે રવીવારે લખેલા એક ગેર કાયદેસર ગણાય છે બીજા કેટલાક વીભાગમાં એવા એક કે નોટને કાયદેસર ગણવામાં આવે છે પણ તેની આપલે રવીવારે કરવાની મનાઈ છે. અમને એમ નથી લાગતું કે કત્તકતામાં રવીવારે લખેલાં બીલ ઓફ લેડીંગને એટલા કારણસર ગેરકાયદે ઠરાવવાની દલીલને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની કોર્ટ વચ્ચન આપે. એવાં બીલ રવીવારે કહાડવાનું કામ ગેરકાયદે ગણાય કે કેમ તે નક્કી કરવાનું કામ હીંદી સત્તાવાળાઓનું છે.

આરમી કેન્ટીન બોર્ડ

લશ્કરી હોસ્પીટલો વગેરેના વહીવટ માટે આર્મી કેન્ટીન બોર્ડ હીંદી સરકારે સ્થાપી છે અને તેમાં બંગાલ ચેમ્બરના પ્રમુખને કોરપોરેશનના પ્રતિનિધી તરીકે નીમ્યા છે. તેના સંબંધમાં બંગાલ ચેમ્બરે સરકારને એવી સુચના કરીકે એ નીમણુંક આ ચેમ્બરના પ્રમુખ તરીકેના ઓફિસની રૂયે થયેલી ગણુવી અને જે વેળા આ ચેમ્બરના પ્રમુખની હાજરીની જરૂર હોય પણ તે પ્રમુખ જાતે હાજર થઈ શકે એમ ન હોય તે વેળા પોતાને નાહલે બીજાને એકલવાની છુટ એને આપવી. આર્મી કેન્ટીન બોર્ડ એ સુચના રવીકારી છે.

તોલ તથા માપ કરવાના કામથી બંગાલ ચેમ્બરને થયેલી આવક

બંગાલની ચેમ્બર વેપારીઓની વીન'તી ઉપરથી તેમનાં પેકેજોનાં તોલ કે માપ કહાડવ તું કામ કરે છે એ કામથી તેને તા. ૩૦-૬-૨૨ ને દીને આખર થયેલા વરસમાં રૂ. ૮૯૭૩૦૮-૪-૧૧ ની આવક થઈ હતી અને તેમાંથી ખર્ચ રૂ. ૮૧૨૯૩૮-૧૪-૯ નો જતાં ચોખી આવક રૂ. ૮૪:૬૯-૬-૨ જેટલી રહી હતી. એને લગતી સીક્યુરીટીઓ ઉપર મળેલા વ્યાજની રકમ રૂ. ૨૨૬૪૨-૯-૬ ની હતી તે સાથે લેતાં તથા ખર્ચ માટે રૂ. ૧૩૩૪૭-૫-૧ ની રકમ બાજુ કહાડવાં સેવટે ચોખી આવક રૂ. ૬૩૬૬૪-૮-૧૦ ની રહી હતી.

આઝીલમાં જુટની પેદાશ.

આઝીલમા કેફીને પાક સારા થાય છે પણ ન્યુટનો પાક કરવામાં ઘણી હરકત અત્યાર સુધી નડતી હતી. હમણાં જુટના બી હીંદીથી આઝીલ લઈ જઈને ત્યાં જુટનો પાક કરવામાં ફતેહ મળી છે. આ પાકનો ઉચ્ચેગ આઝીલમાં ઘણો ખીલશે એમ લાગે છે. મોટા પાયાપર એ પાક કરવાને આધાર તંત્રના પ્રમાણમાં સાદાં બી મળવા ઉપર રહેશે. અત્યારસુધી એવાં બીયાંની નીકાશ ઉપર ઘણી ભારે જકાવ હતી. આ મતલબનો તારનો સંદેશો આઝીલીયન અમેરીકન નામના પત્રના તા. ૧૩-૫-૨૨ ના અંકમાં પ્રગટ થયો હતો જેમાંથી કેટલોક ભાગ બંગાલ

સરકારનાં જેતીવાડી તથા ઉદ્યોગનાં ખાતાંએ મંગલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ઉપર મોઢલ્યો હતો. તે ચેમ્બરનો કમીટીએ એ વીશે જીટના ઉદ્યોગને લગતી મંડળોનો અભિપ્રાય મંગાવવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

બ્રીટીશ કોલોનીયા સાથેનો વેપાર

બ્રીટીશ કોલોનીયા સાથેના કે વાન્કુવર શહેર સાથેના વેપાર વીશે જેને કાંઈ પણ ખાતમી જોઈતી હોય તે વાન્કુવર ષોર્ડ્ઝ ઓફ ટ્રેડના મેજિસ્ટ્રો પસેથી મેળવી શકશે એમ જાણવાનારો પત્ર જંગલની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મળ્યો છે જેમાં એમ પણ જણાવ્યું છે કે નીકાશ થતા માલની બહુ તપાસી તે મટે સરટીરીકેટ આપવાનું કામ પણ એ ષોર્ડ્ઝ કરે છે અટલે માલ મંગાવનારને તે બાબદમાં ખાતરી મેળવવાનું સાધન રહે છે. ચેમ્બરના સલાહદોને આ બાબદમાં ખાતરી લેતા અને જોઈતી માહિતી બારોબાર મંગાવવાની સગવડનો હુદ્દી લાભ લેતા કરવાની વાનંતી એ પત્રમાં કંવામાં આવી છે.

રેલ્વેની મેનેજમેન્ટ અને બરમા ચેમ્બર

બરમા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ એવી સુચના કરી છે કે ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રેલ્વે તથા જી. આઇ. પી. રેલ્વેનો કારભાર હોંડવા સ્થપાયેલા કંપનીનું આપવો અને તેની ષોર્ડ્ઝ ઓફ ડિરેક્ટરનું બંધારણ પણ એવું રાખવું કે કંપનીના પ્રમુખ બેઠાના પ્રમુખ રહે અને કંપનીના પચ્ચત્તીની-ધીઆ તથા સરકારની તલા પાચ જણ દીરેક્ટરો થાય, ષોર્ડ્ઝના કાંઈ પણ કરવાને અમલમાં મેલવા અગાઉ સરકારને પુછાવવાની જરૂર લાગે ના એટલે વખત બેઠાનો ઠરાવ મુલતવી રાખવાની પણ ગોઠવણ રહે.

નીચોન યુસેન કચશાનાં બીલ ઓફ લેડિંગ વીશે ફરીયાદ.

નીચોન યુસેન કચશા સ્ટીમશીપ કંપની બીલ ઓફ લેડિંગમાં મળી સખત શરતોપર સ્હી કચાવી લે છે અને નુકશાન લાગે તે. પણ તે માટે બદલો આપવા માટે તેના રશુન તથા કલકતાનો શાખાના કારભારીઓના પાટે છે એવી ફરીયાદ હતી ને વીશે બરમાનો ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ઠરાવ કર્યો કે એ કંપનીને પુછાવવું કે આ ફરીયાદમાં જણાવેલી હકીકત પ્રમાણે નુકશાની આપવાનો જે ના પાડવામાં આવી તે માટે તમારી સંમતી છે ?

સ્તીમરપર હાંદગી બચાવવાનાં સાધનો.

સ્તીમર ઉપર જોખમવળા હાંદગી બચાવવાના સાધન રાખવાના સંબંધમાં સરકારે નીચેલી કમીટીની ભાગાણે વીશે બરમાની સરકારે બરમાની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો અભિપ્રાય માગ્યો હતો એના અક બહામશુ એવી હતી કે જેને લીધે સ્ટીમરની રચના અમુક પ્રકારની રાખતા પડે અને બાકર સુધીમાં તે પ્રમાણે ન હોય તો ફેફાર કરવા માટે બંધ કરવો પડે. બરમાની ચેમ્બરે જવાબ આપ્યો કે આ સવાલ સાથે સુબળ તથા કલકતાની મોટી સ્ટીમર કંપનીઓનું વધાર સંબંધ છે માટે તેમને પુછીને સરકાર જે નીચેના ઘણે તે બરમાને પણ અનુકુળ નીવડે અથવા અંલવ મળી શકાય.

ફ્રેન્સી કલોથમાં રેશમનું પ્રમાણ

ફ્રેન્સી કલોથમાં ફેટલા દકા રેશમ હોય તો તે પ્રમાણે નહિવું ગણી એ માલ ઉપર પંદર દકા જકાત લેવી અને વધારે હોય તો તેને રેશમનો માલ ગણી ૩૦ દકા લેશે જકાત લેવા નહી કરવાના સંબંધમાં સરકારે કાંઈ નીચેના ઘડયા હોય તો તે પુર પાડવાની

બી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેક ઓફ ફેટ' સુબંધ.

માગણી અને બે એવું પ્રમાણ નહીં કરેલું ન હોય તો પાંચ ટકા જેટલું એ પ્રમાણ કરાવવાની સુચના બરમા ચેમ્બરે સરકાર પાસે રજુ કરી છે.

સ્તીમર પર માલ ચઢાવવા વગેરે કામમાં છેલ્લેનો નોકરીએ રાખવાની મનાઈ

બરમાની સરકારે કહાડેલા એક બંદેર પત્રની નોંધ બરમા ચેમ્બરે લીધી હતી જેમાં જણાવ્યું હતું કે સ્તીમર પર કે બંદર પર માલ ચઢાવવાના કે ઉતારવાના કે એવાજ કામ માટે બાર વરસની અંદરની ઉંમરનાં છેલ્લેનાં કામે લગાડવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

સ્તીમર કંપનીઓને ચેતવણી

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં ફેલ્ડસાની ખાલુના મગુરોએ હુકમના પાર્ટી હોવાથી ત્યાં જની સ્તીમરો ત્યાંથી ફેલ્ડસા મેળવી શકશે નહીં એમ જણાવનારો તારનો રુદ્ધેશ હીંદી પ્રધાને મોકલ્યો હતો તે બરમાની સરકાર મારફતે બરમા ચેમ્બરને મળ્યો હતો. ચેમ્બરે તેની નોંધ લીધી હતી.

દક્ષીણ આફ્રીકાથી ઢોર આયાત કરવાનો સવાલ

દક્ષીણ આફ્રીકાની ફ્રીસ્ટેટ કેટલ પ્રીક્સ એસોસિએશન તથા હીંદી સરકાર વચ્ચે ચાલેલ પત્ર વ્યવહારની નકલ બરમાની ચેમ્બરને મળી હતી જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દક્ષીણ આફ્રીકા ફ્રીસ્ટેટ કેટલ મગાવવાનો હીંદી સરકારનો તૈયાર નથી. ચેમ્બરે પત્રની નોંધ લીધી હતી.

કરતમ્સનું કામ કરતા સીપાઇઓએ અંગરેજી ભાષા બોલવાની ફરજ

બરમાની ચેમ્બરને તેના એક સલાસદે લખેલા કાગળમાં એવી ફરીયાદ હતી કે વેપારીઓ કરતમ્સનું કામ કરવા માટે પોતાની વરફાંઓ જોડીસના સીપાઇઓ મોકલે તે વેળા તે સીપાઇ અંગ્રેજી ભાષાનું પુરતું જ્ઞાન ધરાવતો હોવો જોઈએ એવો નીયમ ચીફ કલેક્ટર આફ્રિકા કરતમ્સે બહાર પાડ્યો છે જે વાંધો લેવા જોગ છે. બરમા ચેમ્બરે તે ઉપરથી એ નીયમ સામે વાધો લીધેલો હતો જેમાં જણાવ્યું કે દરેક વેપારી આ જાગડમાં વાંધો ઉઠાવે છે માટે આ નીયમ રદ કરવો. અંગ્રેજી ભાષાના જ્ઞાનની જરૂર હોય એવું કામ તો કારકુનો કરે છે પણ જ્યાં પાસ કહાવવાનું છે એવું કામ હોય અને ઘડાં વસ કામ કરવાને લીધે આફ્રીસના સીપાઇઓ તેથી સવ તો માહિયગાર થયેલા હોય ત્યાં તેમને એ કામ સોંપવામાં આવે છે માટે સરકારે તે જાગડ વાધો લેવો ચોગ્ય નથી. આચાર સુધી સીપાઇઓ સતો વકારક રીતે કામ કરતા આવ્યા છે.

પરદેશ વસવાટ કરવા જનારને લગતા નીયમો

પરદેશ વસવાટ કરવા જનારોએ લગતા એસોસિએશન એક્ટની રૂયે ધડેલા નીયમો લીધે બરમા ચેમ્બરને અશીપ્રાય માગવામાં આવ્યો હતો પણ તેણે જવાબ વાળ્યો કે એ નીયમોની ખસર બરમા પર ઘણી નથી માટે એ વાંધે કાંઈપણ અભિપ્રાય આ ચેમ્બર આપતી નથી.

મેટેલીક ટીલીગ્રાફની આવી રીજીડન અમ્યે કે

રંજુન શીપીંગ ગેઝેટ

બરમા એગ્રીમેન્ટ દ્વારા પોસ્ટ માસ્ટર જનરલના એક પત્રની નોંધ લીધી હતી જેમાં જણાવ્યું હતું કે સરકારનાં વારખાતાના પ્રેમમાંથી રંજુન શીપીંગ ગેઝેટ રાજ ચાર વાર અને સ્વીવારે બે વાર પ્રગટ થાય છે. લવાજમ વગેરેની વીગત પણ એ પત્રમાં આવેલી હતી.

હિન્દી ઉતાડ અને વેપારીઓની હાડમારી દુર કરનારી મંડળી.

આ મંડળી કારોબારી કમીટીની એક સભા વા ૭ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૨ ના રાજ મી એલ. રાય સંપતના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. તે વખતે નીચે જણાવેલા સભ્યો હાજર હતા.

૧ મી. એલ. રાય. સંપત (પ્રમુખ)	૪ મી. શંભુપ્રસાદ શીવપ્રસાદ મહેતા
૨ „ આલ્ફ્રેડ વિલર	૫ „ જીવરાજ જી. નેણસી
૩ „ લક્ષ્મીદાસ સ્વચ્છ તેરસી.	

૧ શરૂઆતમાં વાર્ષિક રીપોર્ટ કમિટી સમક્ષ મુકવામાં આવ્યો હતો ને રીપોર્ટની ૧૦૦૦ નકલ છપાવવાનું નક્કી કર્યું હતું.

૨ મી. એન. એમ. જોશીના ત્રીજા વગ ના મુસાફરાની સગવડતા બાબતનો કાઉન્સિલમાં મુકેલા ઠરાવ સંબંધી આવેલા પત્રની નોંધ લેવામાં આવી છે.

૩ રેલવે સ્ટેશન પર પાણી પુર પાડવા સંબંધી અકોલાથી આવેલા પત્ર વાચવામાં આવ્યો હતો ને તે પત્રની નકલ જી. આઈ. પી. રેલવે પર મોકલી રેલવે કંપનીએ તે બાબત રી જોઈવલ્યુ કરી તેની વપાસ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ હીરકટર એન્ડ ઇનફરમેશન તરફથી રેલગાડીની થતી ભીડ સંબંધી આવેલી પ્રેસ નોટ કારોબારી સમીતીના સભ્યોના અભિપ્રાય માટે મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૫ મ્યુનિસીપાલ સેક્રેટરી તરફથી રેલવે ગાડીના પગથીયા પર મુસાફરી કરવા સંબંધી આવેલા પત્રની નોંધ લીધી હતી.

૬ સાબરમતી સ્ટેશન પર મોટી લાઇન પરથી બીજી લાઇન પર જવાને પુટપ્રીજ કે લેવલ ક્રોસિંગ ન હોવાથી ત્યાં થયેલા અકસ્માત બાબત રેલવે કંપનીનું ધ્યાન ખેંચવાની મી અલ્ફ્રેડ વીલરની દરખાસ મંજૂર થઈ હતી ને રેલવે કંપનીને કાગળ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યારબાદ બીજા દિવસને માટે સભા મુલતવી રાખવામાં આવી હતી.

વેપારી ખખરો.

જર્નલ એક સાયટીરીક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટસ-આ નામનું મારીક કહાડવાનું કામ ઇન્ટીટ્યુટ એક ફીઝીકસ તરફથી આરંભાયું છે. શરૂઆતનો આંક બહાર પડ્યો છે અને એ વીશે વધારે માહિતી જોઈતી હોય તેમણે એ આંક મંગાવીને જોવો. એનું વાર્ષિક લવાજમ ત્રીસ શીલિંગ છે. એ મારીકના સંબંધમાં ફેટલાક બહુતા અનુભવીઓનો કમીટી નીમવામાં આવી છે અને તેનો સેક્રેટરી મી. એક. એસ રપાયસ છે. એ મારીકનો અધિપતી ડૉ. ઇ. એચ રેનર છે.

એક હીટીંગ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટમાં મેળવેલી કીર્તિ-મો. ધીરેદ્રનાથ દે હીંદની બહાર ફ્રાન્સલીંગ એન્જનીયર તરીકે કામ કરનાર હાથી તરીકે એકલા અને પહેલા છે. ગ્લાસગો શહેરની કોરપોરેશને પ્રેલન નામના વીલાગમાં સંઘા સાથેનાં મોટાં બાંધકામ લેવા કરવા માટેની સંપૂર્ણ યોજના માગી હતી અને તે રજુ કરવાનું આમંત્રણ એમને તથા બીજી ઘણી એન્જનીયરોનો પહેલીએને મોકલ્યું હતું. એ બાંધકામ ફેટલાં મોટાં હશે તેનો ખ્યાલ એટલા ઉપરથી આવશે કે તે માટે ખર્ચનો અંકસટો ત્રણ લાખ પાઉન્ડનો હતો. રીનફોર્સ કોન્ક્રીટ, તથા સ્ટીલના બાંધકામ, ગટરો, રેલ્વેઓ, પાણીના નાળા, સ્ટીમ તથા ગેસ પુરી પાડવાના કામ, એન્જનો વગેરે ઘણા પ્રકારનું કામ એમાં હતું. એ સર્વ માટેનો યોજના મી. દેએ રજુ કરી તે સહથી ઓછી ખર્ચાળુ હતી અને કોરપોરેશને તે મંજૂર કરી છે, એ બાંધકામ માટે જોઈતી સીમે માટેના આરદરો લંડન, ગ્લાસગો વગેરે ઘણા સ્થળોનાં કારખાનાં વાળાઓને આપવાના હતાં. તે કોને કઈ શરતે આપવાં તે નક્કી કરવાનું કામ મી. દેને સોંપાયું હતું. એ કારખાનાવાળાઓ પોતાની યોજનાઓ તથા પ્લાનો અને ભાવે દર્શાવી દે'ડો મોકલશે તેમાથી મી. દે પસંદ કરશે તેને આરદર મળશે અને તેમણે મી. દેના હુકમ પ્રમાણે તે બજા લાવવા જોઈશે. ઇંટરનેશનલ એન્જનીયરીંગ સીન્ડીકેટના તથા ઇકોનોમીક રીસર્ચસ કંપનીના ડીરેક્ટર તરીકે પણ તે બહુતા થયા હ આટલી કીર્તિ કોઈ હીટીંગ અગાઉ એવા કામમાં મેળવી નથી. ગેર વકસ માટેના સંઘા કામ વીશેનો તેમને લેખ પ્રગટ કરતાં "ઇન્સ્ટ્રીસ ઇંડીયા" નામના મારીકમાં એમનાં વખાણ કરવામાં આવ્યા છે. મી. દેનો જન્મ ૧૮૯૨માં કલકત્તા ખાતે થયો હતો અને એમણે કલકત્તામાં તથા પાછળથી રોકાલેન્ડમાં ગ્લાસગોમાં કેળવણી લીધી હતી. એન્જનીયરીંગને લગતી પરીક્ષાઓ એમણે ત્યાં પસાર કરી હતી અને પછી બ્યવહાર અનુભવ પણ ત્યાં લીધો હતો તે માટે જુદી જુદી પેઢીઓમાં કામ કરવાની તેમને જરૂર પડી હતી. ઘણી હીટી પેઢીઓએ લંડન ખાતેના કન્સલ્ટીંગ એન્જનીયર તરીકે એમને રોકી લીધા છે. મોડર્ન મ્યુનીસીપલ એન્જનીયરીંગ પ્રેક્ટીસ નામનું પુસ્તક એમણે લખ્યું છે. એમણે લગભગ દરમ્યાન સ્વીમિંગ બનાવવાનું કામ કર્યું હતું અને નૌકાખાતાનાં બીના પણ ફેટલાક કામ કરી આપ્યાં હતાં.

મેટેલીક શીલિંગની સારી રીજાર્બન ગમશે કે?

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

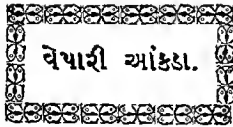
દરેક કંપની એટલે દરેક નાણું દરેકમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

, યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દરેકના પૈસા દરેકમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા
સંભવ છે.)
(૪૩)

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ ના જુલાઈ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

આયાત:	જુલાઈ		એપ્રિલથી જુલાઈ સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. ૧૦૦૦	
જીવવાં જનાવરો ...	૫૩	૧૧૦	૨૬૩	૩૬૬
દારૂગોળો હથિયાર વિગેરે	૫૨૪	૪૬૫	૨૫૨૭	૨૦૭૩
બોળીન ...	૮૯૮	૨૯૮	૪૪૬૮	૨૦૩૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪૬૩	૪૪૯	૨૧૬૭	૧૮૮૧
પુટસ અને શુભ ...	૮૨	૧૧૪	૬૦૨	૪૩૩
ધર બાંધવાનો સામાન ...	૯૫૩	૧૨૭૭	૭૩૧૯	૫૨૩૪
મીઘબત્તી	૫	૨૦	૨૫	૯૪
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૪૩૮	૧૬૪૮	૬૨૮૩	૬૮૨૧
ધડીયાળો ...	૩૧૭	૮૩	૧૧૨૫	૫૩૬
કોલસા ...	૩૮૭૬	૨૬૬૨	૧૦૧૨૪	૧૫૫૪૪
કોફી ...	૩૮	૧૩૯	૧૧૫	૪૭૧
કાથો (સીંદરી) ...	૪૧	૧	૧૩૬	૩૩૪
કોરડાં	૫૪	૬૬	૩૨૬	૩૨૧
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથિયાર)	૧૦૪	૧૯૬	૫૭૩	૬૨૬
કપુર ...	૧૫૨	૧૬૧	૬૪૫	૪૪૦
બીજી બત્તી મળી કુલ દવા	૯૪૦	૧૨૪૪	૪૫૨૮	૪૭૪૪
લુગડાં વગેરેને રંગવાની ચીજો	૧૧૭૬	૨૫૪૬	૧૨૦૧૮	૯૩૬૯
ભાટીની ચીજો તથા ચીની કામ	૪૩૧	૬૩૩	૨૫૧૭	૨૭૯૦
ફેટાકડાં ...	૮૫	૧૧૦	૧૮૬	૨૩૨
ફેનીઅર ...	૧૨૦	૧૭૬	૭૬૬	૬૦૩
કાચનો સામાન	૧૬૩૬	૨૧૧૫	૮૨૫૫	૮૫૮૬
ચોખ્ખા ...	૨	૨	૨૩	૬૨
બેઉં	૧૪૧	...	૨૨૪૧
બેઉંનો લોહ	૩૩	૩	૨૬૨
ધુપ ...	૪	૪	૫૨	૬૩

ઉપરોક્ત ચોલીસ કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જાયો ?

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ થાય તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેનો લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઊઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

ચીજીનું નામ.	જુલાઈ માસમાં		એપ્રિલથી જુલાઈ સુધી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	રૂ. ૧૦૦૦		રૂ. ૧૦૦૦	
હાર્ડવેર	૪૮૩૩	૪૫૦૭	૨૪૪૨૮	૧૮૩૬૪
આમણાં બિન ફેળવાયલાં ...	૭૧	૪૧	૨૭૯	૨૨૪
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતા હથાકાતો	૩૨૬૨	૧૬૩૦	૧૬૨ ૦	૮૫૬૭
સંગીતનાં વિગેરે મળી કુલ હથાકાતો	૩૬૬૨	૨૬૪૪	૨૩૭૬૭	૧૧૬૦૦
હાથીદાત	૩૪૮	૧૬૨	૧૨૬૩	૬૧૭
ઝવેરાત	૮૪	૮૮	૩૦૭	૫૪૩
લાખ	૨૬	૨૮૫	૮૮	૧૬૪૧
ફેળવાયેલાં આમણાં...	૪ ૬	૧૧૩	૨૫૦૩	૧૮૫૧
ઘાટ	૨૧૧	૨૮ ૬	૧૪૫૬૪	૧૦૦૫૨
મશીનરી અને મીલ રેકોર્સ	૨ ૭૩	૧૩૦૧૨	૧૨૩૧૦૧	૭૫૧૦૪
દીવાલગી	૬૦૬	૧૦ ૬	૪૨ ૫	૪૧૨૮
એલ્યુમીનમ	૪૩૧	૭૦૫	૧૪૪૭	૩૧૧૭
પીત્તાળ કાંઠુ વગેરે	૫૬૦	૧૭૬૨	૧ ૫	૮૬૮
ગ્રાંબુ	૪૧૦	૨૬૮૦	૧૬૭૬	૮૨૧૧
જરૂરનાં સીલવર	૬૪	૧૩૬	૩૦૩	૫૬૨
લોહ	૧૫૨	૧૬૭	૧ ૫૮	૨૫૦૬
લોહ અથવા સ્ટીલ ..	૧૨૫ ૫	૬૬૮ ૬	૫ ૭ ૮	૫૨૫૬૬
સ્ટીલ	૩૩૭૮	૩૭૬૮	૧૩ ૨૧	૧૩૭-૬
સીસું	૪૧	૧૦૫	૫ ૧	૫૬૪
કલમ	૧ ૧૩	૩૩૩	૧૦ ૫	૧૮ ૧
ફેરોસીન	૧૬૨૨	૪૦૬૧	૧૦ ૦ ૩	૧૫૨૮૮
ખાખાવાનું તેલ	૧૧૧૧	૭૪૨	૪૬૦૧	૪૦૬૦
અળસીનું તેલ	૧૩૮	૮૬	૩૬૭	૪૦૬
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ ..	૪૩૧૧	૬૩૨	૩૦૬૩ ૧	૨૬૬૪૮
રંગ રોગાન વિગેરે	૧૦૨૪	૧૦૫૪	૧૦ ૨	૪૨૧૮
દાગળો	૨૮૩	૨૫૮	૮૬૩	૮૧૪૮
દાગળો બનાવનારો માત્રો વગેરે	૦૩૨	૪૭૪	૧૩૪૩	૧૩૪૭
ફેલ્ડે ગાદાઓ તથા જાળો સામાન	૮૬૧૭	૬૭૬૫	૭ ૪ ૭	૪૨૧૮૬
રબર	૧૨૪૭	૧૨૩	૨૫ ૧	૫૨૭૪
મીઠું	૮ ૭	૧૭૬૮	૨ ૬૮	૪૬૦૮
તલના બીયાં	૪૦૭	૧૦૬	૬૬૭	૨૨૬
સાબુ	૫૬૫	૬૬૬	૧૬૬૩	૨૮૬૬
સોપારી	૧૩૬૨	૧૩૩૬	૪૮ ૬	૪૪૬૩
તેજનો કુલ	૧૦૬૨	૨૧૨૬	૬૬૬૩	૬૬૪
રેશનરી	૧૧૮૬	૮૨	૩૮૬૬	૩૨૧૪
ખાંડ	૨૧૩૦૬	૧૦૮૧૬	૭૩૬૨૭	૩૩૩૨૧
ફે	૩૫૪૪	૨૬૬	૧૩૩૨૨	૮૬૫૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૭૮૮૬	૮૦૩૬	૩૦૫૨૮	૩૫૫૩૬
સુવર્ણ હોઝીયરી	૪૭૮	૬૩૨	૧૬૭૪	૧૬૬૬
વગર ઘેઘેલાં પીસ ચુકેલ	૧૮૧૦૩	૩૪૫ ૩	૭૦૦૫૨	૮૧૨૦૩

ધી બેઝે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેક ઓફ, ફેર્ડ, મુબાઈ.

ચીજીનું નામ.

જીલ્લામાં

એપ્રોક્ષી જીલ્લામાં સુધી

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

ધોયલાં પીસ શુક્ર	૭૬૪૬	૧૧૬૧	૨૪૮૪૨	૩૫૧૬૧
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર	...	૨૮૪૧	૬૦૨૧	૨૭૪૬૩	૨૧૮૭૭
શીવવાના દોરા	૪૬૭	૫૮૪	૧૬૬૫	૨૦૬૧
સુતરાઉ માલ એકંદર	૩૮૮૬૫	૬૨૨૫૧	૧૬૭૨૬૭	૧૮૧૦૬૧
રેશમ કાચું	૧૨૬૬	૮૦૫	૪૧૨૨	૨૬૪૨
રેશમના પીસ શુક્ર	૨૧૫૫	૧૬૫૦	૧૨૨૭૬	૭૨૨૪
કાચું ઉન	૨૬૨	૧૨૮	૫૧૧	૬૩૦
ઉનની હોઝીગરી	૨૨	૫૭	૧૫૧	૨૦૧
ઉનના પીસ શુક્ર	૮૨૬	૧૧૧૪	૪૬૨૫	૩૬૬૨
તંબાકુ	૭૧૭	૨૮૭૪	૩૦૦૫	૬૭૬૬
રમકડાં	૨૩૨	૫૦૨	૬૬૩	૧૪૭૦
છત્રીઓ	૧૨૦	૮૩	૮૮૫	૪૧૧
છત્રીઓનો આમાન	૨૦૨	૨૨૬	૭૬૬	૧૦૭૭
ગાડાં તથા ગડીયા (પેદે સિવાય)	...	૬૭૬	૨૧૩	૩૩૩૩	૮૬૨
સાઇકલો (મોટર વગરની)	...	૮૩	૨૬	૫૧૪	૮૫૫
મોટરકાર	૧૧૨૬	૫૨૭	૫૭૦૦	૪૦૪૦
મોટર સંકેત	૫૭	૨૩	૨૬૫	૧૬૬
સ્ત્રીમહેના વીમાગ	૫૮	૧૩૬૧	૨૮૮૧	૫૧૦૦
લાકડું	૬૨૬	૨૫૭	૪૮૨૧	૧૩૫

કુલ ખાનગી આયાત

૧૭:૧૭૩ ૧૮૧૫૩૨

૮૩૭૮૬૧ ૭૧૨૪૧૩

સરકારી માલની આયાત...

૮૫૫ ૧૦૮૮

૪૬૮૬ ૪૦૩૫૭

પરદેશી માલની નીકાશ

૮૬૨ ૧૮૬૬૬

૪૮૬૬૬ ૪૩૪૬૧

નીકાશ.

જીવતાં જાનવરો	૨૮૦	૨૨૭ .	૧૨૧૪	૮૨૬
મીઠુભત્તી	૧૨	૧૧૬	૩૬૩	૭૧૪
સોલ્ટ પીટર	૨૫૬	૪૨૨	૧૫૦૮	૧૦૬૬
કોલસા	૧૮૭	૧૩૭	૧૦૩૭	૩૬૭
કોફી	૩૨	૩૦	૭૬૧૧	૫૫૫૭
કાથો, (સીંદરી)	...	૧૪૪	૩૫૭	૧૮૦૪	૬૫૨૮
દોરડાં	૧૫૦	૧૪૦	૪૬૨	૪૧૬
દવાઓ	૧૬૫	૧૭૧	૧૨૧૪	૫૫૫
ગળી	૪૦૭	૮૭	૨૪૪૮	૬૦૩
હરડાં બે	૬૬૬	૭૪૨	૧૭૧૨	૨૪૭૦
લુગડાં, આમડાં વિગેરે રંગનાની ચીજ કુલ	૧૨૦૩	૧૦૪૧	૪૮૬૬	૬૬૨૬	

ધા બેઝ એપ્રિલ માટે ૨૧, એક આટ, ફોર્ટ સુબધ.

ગીજીનું નામ.	જીલ્લામાં માસમાં		એપ્રોક્ષી જીલ્લામાં મુખી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	(રૂા. ૧૦૦૦)		(રૂા. ૧૦૦૦)	
બ્રહ્મ તથા બ્રહ્મ માટે રેસા	૧૨૩	૧૫૩	૪૧૬	૬૨૨
કુળ ને શાક	૩૫૦	૪૮૩	૨૧૬૮	૨૩૨૫
ડાંગર	—	—	૧૬૬૫	૧૦૪૨
ચોખા	૩૧૪૬૯	૨૨૬૦૭	૧૦૬૧૬૦	૧૪૮૧૧૭
બક	૪૬૨૯	૩૫	૧૨૬૪૦	૨૩૫
બકનો લોટ	૨૧૦૩	૭૮૦	૬૧૧૧	૪૫૦૨
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	૫૮૧૧	૪૮૭૦	૧૭૪૪૮	૧૬૬૪૯
લાખ	૮૬૮૮	૧૦૬૦૨	૨૫૮૧૮	૩૨૧૮૫
કેળવાયલાં ચામડાં	૩૫૪૨	૪૮૬૪	૧૨૧૬૫	૧૭૬૮૩
ખાતર	૮૬૪	૮૨૬	૨૩૩૫	૩૨૬૦
મેથેનીઝ બોર	૮૧૭	૧૫૫૬	૩૦૬૪	૪૭૮૨
ધાતુ કુલ	૨૫૩૪	૩૭૮૫	૧૦૩૮૩	૧૩૭૦૫
અબરખ	૫૦૬	૪૩૪	૨૭૮૪	૧૩૩
મુખડતું તેલ	૬૮	૧૭૦	૨૬૫	૬૬૫
દીવેલ તેલ	૭૫	૧૪૫	૬૨૧	૪૩૦
કોપરેલ તેલ	૧૩	૧૩	૪૧૩	૧૫૦૬
અળમીનું તેલ	૧૫	૪૩	૬૫	૫૭
બીલુ બાવનાં તેલો અળા કુલ	૨૪૪૩	૫૦૦	૫૮૩૬	૬૦૨૨
અદીણ	૬૩૭	૧૪૭૦	૩૧૪૮	૫૧૫૮
મીણ	૧૩૫૩	૨૨૭૫	૮૩૩૪	૬૭૬૭
રબર	૩૮૭	૮૬૫	૨૮૬૬	૪૩૧૮
દીવેલી	૨૨૭	૨૩૬	૨૬૫૯	૧૪૬૬
ટેપરાં	૩૩૩	૧૧૪૦	૧૨૪૫	૬૦૨૪
કપાસીયા	૨	૧	૩૨૮	૪૬૦૦
લોચંચીંગ	૩૫૦	૬૨૭	૧૬૨૭	૬૧૭૨
અળાસી	૪૧૨૩	૪૭૬૫	૧૪૬૫૨	૨૧૮૨૬
સરસવ	૪૫૦૬	૮૧૭૪	૮૧૭૪	૩૧૩૬૫
સલ	૧૪૬૧	૫૧૭૭	૨૭૬૬	૨૦૮૬૭
તલ	૬૨	૧૫૫૫	૨૨૭	૭૪૦૩
તેભાનો	૪૧૪	૮૭૪	૩૨૬૦	૩૭૨૭
ખાંડ	૧૧૦	૫૬	૧૫૩૨	૩૧૨
ચા...	૫૩૬૩	૧૬૪૦૦	૨૭૦૪૫	૨૬૩૮૨
કાચું રૂ.	૨૬૧૮૫	૬૨૫૭૬	૧૫૨૬૩૬	૨૨૭૮૫૬
ટવીસ્ટ અને ધાન	૫૫૩૧	૬૩૮૭	૨૬૨૩૩	૨૪૦૫૬

મેટેલીક શીલીંગમી બીલીંગનો બોરડો ચોથો છે.

ચીજનું નામ.

જુલાઈ માસમાં

એપ્રિલથી જુલાઈ સુધી

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

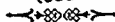
૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

રૂમાલ અને શાલ	૪૬	૨૦૦	૩૪૦	૭૦૪
મીસ ગુઝ	૬૫૭૬	૫૧૧૭	૨૮૧૧૪	૧૮૭૦૫
શણ તથા તેની બનાવટ	૨૯૧	૬૩૩	૯૨૭	૧૮૯૮
જ્યુટ કાચું	૬૬૮૫	૧૩૬૨૭	૨૧૭૪૭	૫૦૩૨૭
ટવીસ્ટ અને ચાન	૭	૪૪	૫૨	૨૧૭
જ્યુટની બનાવટ	૨૧૯૫૪	૨૬૫૧૫	૮૬૨૪૦	૯૬૬૩૨
રેશમ (કાચું)	૨૭૨	૪૦૯	૬૫૦	૧૦૩૬
રેશમ કુલ	૨૯૬	૪૨૪	૭૮૮	૧૧૧૭
લિન કાચું	૧૩૯૮	૪૫૮૮	૪૬૬૫	૧૬૪૬૬
લિનની બાબદીઓ ને ગાદીયા વગેરે	૫૧૩	૮૭૪	૧૮૨૪	૩૬૮૪
વંઝાકુ બીડી વીગેરે	૪૦૫	૭૦૩	૨૬૦૭	૨૨૨૬
લાકડાં પાટીયાં વીગેરે	૭૫૬	૫૩૬	૨૨૬૧	૩૧૧૫

કુલ ખાનગી નીકાશ	૧૬૬૦૪૫	૨૩૧૪૫૬	૬૭૪૧૫૯	૯૦૪૬૨૪
સરકારી માલની નિકાશ.	૧૭૦૦	૭૧૦	૧૨૬૦૩	૩૬૭૫

પરદેશનો વેપાર. જુલાઈ માસમાં.

(લાભ રૂપીયા)

આયાત.

નીકાશ

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૨૯૨

૨૨૨

૪૭૫

૪૪૨

૧૫૫

૧૬૧

૭૧૬

૧૨૪૭

૧૨૮૯

૧૪૧૨

૪૪૬

૫૫૫

... ... | ૧ | ૨ |

૩૦ ૧૭ | ૧૮ | ૧૫ |

કુલ ...

૧૭૭૧

૧૮૧૫

૧૬૬૦

૨૩૧૪

એપ્રિલથી જુલાઈ ચારે માસમાં

(લાભ રૂપીયા.)

આયાત.

નીકાશ.

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૦૬૮

૭૬૦

૧૮૬૮

૨૦૨૬

૭૦૫

૬૭૭

૨૮૬૬

૪૬૬૫

૬૪૫૭

૫૫૮૧

૧૯૦૯

૧૯૮૪

૨

૪

૧૨

૮

૧૧૩

૧૦૦

૮૫

૬૧

કુલ ...

૮૩૭૮

૭૧૨૪

૬૭૮૧

૯૦૪૬

ધી મોઝમે ટાઇલ માટ ૨૧ બેઠ ઓટ ફેટ' સુ'બધ.

કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (લાખ વાર)

વર્ષ		જુન માસમાં એપ્રિલથી જુન ત્રણ માસમાં.			
		૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧
કેસ તથા ધોચેલા કાપડની	પેદાશ ...	૧૦૫૮	૧૦૬૪	૩૯૩૭	૩૪૩૯
"	આયાત ...	૭૩૫	૫૮૧	૧૨૫૩	૧૨૪૨
રંગીન કાપડ	પેદાશ ...	૩૫૧	૩૬૫	૧૦૧૧	૧૧૫૬
"	આયાત ...	૮૫	૭૬	૨૮૪	૪૨૭

સુતરની તંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ.)

નં.	વર્ષ	પેદાશ.	જુન માસમાં.		પેદાશ.	આયાત.
			૧૯૨૨	આયાત.	૧૯૨૧	આયાત.
૧	૧૯૨૫	૫૩૭	૫	૫૧૪	૨	૨
"	૨૧૯	૫૯	૬૯	૧૨	૩૨	૩૨
"	૪૧ અને વધારે	૨	૫	૨	૭	૭
એપ્રિલથી જુન ત્રણ માસમાં						
૧	૧૯૨૫	૧૫૭૩	૨૮	૧૫૦૧	૬	૬
"	૨૧૯	૧૮૩	૧૦૬	૧૭૮	૭૨	૭૨
"	૪૧ અને વધારે	૫	૧૯	૬	૧૫	૧૫

સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાં.		જુન માસમાં		એપ્રિલથી જુન માસમાં.	
		૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૨૭	૪૨૧	૧૨ ૭	૧૨૪૧
મદ્રાસ	...	૩૧	૪૪	૧૦૩	૧૩૨
બંગાલ	...	૨૭	૨૫	૮૨	૭૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	...	૩૧	૩૫	૬૧	૧૦૨
અજમેર-મેવાડ	...	૨	૧	૬	૫
પંજાબ	...	૨	૨	૭	૮
દીલ્હી	...	૧	૩	૫	૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બી.સાર.	...	૨૬	૨૭	૮૦	૮૨
દેશી રાજ્યો	...	૨૮	૩૭	૮૯	૧૦
કુલ	...	૫૬૯	૫૬૯	૧૬૮૬	૧૭૫૬

કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

(લાખ રતલ)

	જુન ૧૯૨૨	મે ૧૯૨૨	જુન ૧૯૨૧
સુતરની પેદાશ	૫૬૯	૬૦૬	૫૭૯
કાપડની પેદાશ	૩૨૭	૮૪૩	૩૪૦

કાપડની પ્રાંતવાર પેદાશ. (જુન માસમાં.)

પ્રાંત.	દીર્ઘ (લાખ રૂપીયા.)	વચન (લાખ રતલ.)	લંબાઈ (લાખ વાર.)
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૪૫	૩૮૨	૨૮૩ ૨૪૬ ૧૦૮૧ ૧૧૨૮
મદ્રાસ	૧૧	૧૯	૬ ૧૨ ૨૨ ૩૭
બંગાલ ...	૬	૬	૪ ૪ ૨૦ ૧૯
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૧૨	૧૪	૮ ૧૦ ૨૮ ૩૨
આન્ધ્રપ્રદેશ-મેવાડ	૨	૧	૧ ૧ ૬ ૪
પ્રાંત તથા બીજા	૨૦	૨૦	૧૩ ૧૩ ૪૬ ૫૧
ચેા ...	૧૫	૩૪	૨૦ ૩૮ ૭૩ ૧૨૬
કુલ ...	૫૧૫	૪૮૩	૩૪૦ ૩૨૭ ૧૪૮૬ ૧૪૧૦

એપ્રિલથી જુન-ત્રણ માસમાં.

પ્રાંત	દીર્ઘ (લાખ રૂપયા)	વચન (લાખ રતલ)	લંબાઈ (લાખ વાર)
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
મુંબઈ	૧૩૬૨	૧૨૧૬	૮૭૧ ૭૭૫ ૩૬૫૨ ૩૫૮૦
મદ્રાસ	૪૯	૬૩	૩૦ ૩૬ ૯૨ ૧૧૭
બંગાલ	૧૭	૧૬	૧૧ ૧૦ ૫૪ ૫૧
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૪	૪૭	૨૪ ૨૬ ૭૬ ૮૭
આન્ધ્રપ્રદેશ-મેવાડ	૭	૬	૪ ૪ ૧૭ ૧૭
દીલ્હી	૨	૮	૧ ૫ ૩ ૧૬
મધ્યપ્રાંતો-બીહાર	૬૦	૬૧	૩૯ ૪૦ ૧૫૨ ૧૫૭
કેશી રાજ્યો	૫૬	૭૬	૬૬ ૮૫ ૨૪૧ ૯૧૬
કુલ	૧૫૮૯	૧૪૮૭	૧૦૫૦ ૯૮૮ ૪૫૬૫ ૪૬૪૮

ધી નોમ્સ ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફાઈ મુંબઈ.

પરદેશ સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ.

વેપાર બાકીને લગતો એપ્રોક્ષથી જુવાઇ એ ચાર માસ માટેનો હિસાબ તપાસવાં નોંધેલી
-હકીકત માલમ પડે છે:-

(લાખ રૂપયા)

પરદેશી -દેવા	૧૨૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
હોંતી માલની નીકાશ	+૯૩૨૪	+૬૭૪૨	+૯૦૪૬
પરદેશી ,, ,,	+૫૧૩	+૪૩૮	+૪૩૧
આયાત	-૬૬૬૮	-૮૩૭૬	-૬૭૭૮
વેપાર બાકી	+૬૯	-૧૨૦૧	+૨૬૬૯
સોનું ચાદી તથા ચત્તણી નોટોની ખાતગી આયાત કે નીકાશ } (-) (+)	-૩૦૬	+૨૬૫	-૧૬૧૪
કાઉન્સીલ બીલ તથા સરકારી લોન વગેરે મારફતે થયેલી લેવડદેવડ } વા. ૩૧-૭-૨૨ ને બાકી લેણા	+૧૮૬૬	+૫૮	+૨૦૫
કે દેવા	+૧૬૨૯	+૮૭૮	+૬૯૦
તા. ૩૦-૬-૨૨ ને દીને	+૧૯૦૭	+૧૦૩૩	+૬૫૮

વેપારી પુછપરછ.

બેંચઅમમાં કારખાતું ચલાવતી એક પેટી એસએસ્ટોસ-સીમેન્ટ સ્ટેટ, એસએસ્ટોસ ફેલ્ટ
, રૂફિંગ વગેરે માલ આયાત કરનારાની સાથે કામ પડવા માગે છે. એ વીથેની વધુ
પુછપરછ માટે પત્ર લખેા બેંચઅમ કોન્સલ્ટને, (કફપરેડ કોલાબા) મુંબઈ.

મેથઅન્ સીહાઇડ ફ્રીયર્સ (Messrs Sohaid Freres ૧૨૬ રૂડી પ્રેવીડટ વીલ્સન, લેવેલો-
ઇસ, પેરેટ, ફ્રાન્સ) નીચે જલુવેટી ચીજોની નીકાશ તથા કમીયાન એજન્ટ તરીકેનું કામ
કરે છે-ભારતદામ, લેસ, હોઝીયરી, કાપડ, રેગમ, અત્તાર, તેજનો, વાઇન, સ્પીરીટ, ચેમ્પેન,
તેલ વગેરે. તેલના બીયાં તથા ગુંદરના વેપારને લગતું કામ કરનાર આડત્યાની આફીસ મારસેલ્સ-
માં છે. વીથેય પુછપરછ માટે લખેા ફ્રેચ કોન્સલ્ટને, મુંબઈ.

નવી બેઈટ સ્ટોક કંપનીઓ.

જુલાઈ માસમાં સ્થપાયેલી બેઈટ સ્ટોક કંપનીઓનો હકીકત નીચે પ્રમાણે છે:-

નં.	નામ.	અધ્યક્ષ તથા ઠેકાણું.	કામકાજ.	ધાપણ રૂ. (૧૦૦૦)
૧	બાગલકોટ કમરી ચલ બેંક	ચુલવાડી એડ કું.	બેંક	૨૦૦
૨	નધનીવાલ બેંક	સંયુક્ત પ્રામા	"	૫૦૦
૩	કરીદાબાદ લેાન એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ ડેવેલોપમેન્ટ	અક્ષવર્તી ચેટરજી એન્ડ કું.	ધીરધાર	૧૦૦
૪	ઓંધીપુર શ્રીરામ ટ્રેડીંગી	એન. ગોપાલ નાયકર ટ્રેડીંગી	બેંક અને ધીરધાર	૭૫
૫	ચેતુકોરા મારૂતી બેનીફીટ	પી. વી. રેડીગાર્ડ અનંતપુર		
૬	સીરનાઇકન પલાયમ ધાણા લક્ષ્મી બેંક	પરમેનન્ટ ઇન્ડ એ. એમ. ધર્મચરમ ચેટી, ટ્રેડીંગી	"	૪૬
૭	વેલંદી પલાયમ યાધવકુલ ગોપાલકૃષ્ણ વીલાસનીધી	મારૂચકોનન ટ્રેડીંગી	"	૫૦
૮	ટી. આર. પ્રાટ	કલકત્તા	ગોટરકારનો વેપાર	૧૬૦૦
૯	રામપાલ એન્ડ કું.	કે. એ. આયર તીનાવેલી	"	૨૦૦
૧૦	અલીગઢ ટ્રાન્સપોર્ટ કું.	દીલ્હી	"	૧૦૦
૧૧	શ્રી વાણી વીલાસ મીડીકેટ	ટી. કે બાલમુખમન્યમ ત્રીચીનાગોલી	છાપખાતું	૩૦૦
૧૨	કામવીર ઇલેક્ટ્રિક પ્રોડીંગ વર્કસ	એસ. ખી. પરમેશ્વર જીવદીંગ ત્રિભીવન રોડ ગીરગામ, મુમ્બઇ	"	૫૦
૧૩	વેલીક પ્રેસ	લખનૌ.	"	૧૦૦
૧૪	હીન્દ પ્રોડીંગ એન્ડ પબ્લિશીંગ કું.	દેસાઇ રાવળ એન્ડ કું.		
૧૫	નેશનલ ન્યુસ પેપર્સ	નવસારી	"	૨૫
૧૬	મધ્ય લાસ્ટ પ્રોડીંગ એન્ડ પબ્લિશીંગ કું.	લાહોર	"	૫૦૦
૧૭	ડી. વોલ્ડી એન્ડ કું.	ખંડવા	"	૨૫
૧૮	એમ. સી. નંદી એન્ડ સન્સ	ફેન્સીલેન, કલકત્તા	તથા તથા રસાયણી પદાર્થો	૩૦૦૦
		૧૩, દરમહવા રસ્તો કલકત્તા	લોખંડ તથા રૂટીલની બીજી બનાવવી	૧૩૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ, ટ્રેડ મુમ્બઇ.

૧૬ બેલેરી ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઈ કું. એસ. એમ. હુસેન	વીજળીક લાળ તથા શેશની પુરી પાડવી	૦૦૦૦
૨૦ બ્રાચ ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઈ એંડ યુનીફાલ એંડ કું. ડીવેલપમેંટ કોર્પોરેશન	૮ હીનલેન, કેન્ટ, ગુજરાત	૧૦૦૦
૨૧ કેરલ કું.	કે. આર. મેનન મદ્રાસ	ધરો બાંધવાના
૨૨ એંડ. કુપર	કેનીંગ સ્પ્રીટ કલકતા	સામાનનો વેપાર
૨૩ હસ્ટ મીડીયમ ઇન્ડીયલ્સ	હેલ હાઉસી સ્કવેર કલકતા	વેપાર
૨૪ બંગાળ હેટ મેન્યુ. કું.	એચ. બ્રાહ્મ એંડ કું. કલકતા	વેપાર અને ગાર માતાં
૨૫ બંગાળ પાલ્ટી કીશરી, એંડ ટીંગા કું.	હુસેન મદ્રાસ એંડ કું. રામગોપાલ સ્પ્રીટ, કલકતા	ટોપીઓ બનાવવી
૨૬ ન્યુ કંડરટ્રીઝ	બીશનસીંગ વ્યુઝેન્ડ કીશોર કલકતા	ડેરી ચકાવતી માછલી પકડી જાનવરો ઉછેરવાં તથા વેપાર
૨૭ હલ ચોખરી એંડ કું.	કોર્પોરેશન સ્પ્રીટ કલકતા	સોય વગેરે બંધી
૨૮ યાજ્ઞ મ બ્રહ્મસ	કે. સી. એમ. રાજા પાલગટ (મદ્રાસ)	બનાવવી
૨૯ સરથુ બીડીંગ કું.	તાલુકદાર એંડ સન્સ રામસંભંગજી, કુતુબપુર	વેપાર
૩૦ મદુરા ઇન્ડસ્ટ્રીયલ્સ	બી. એસ. કે. એમ. આયર મદુરા	કપડાં શીવવાં ગુંથવાં વગેરે
૩૧ તામ્પરી હેડસ્પીન્ગ એંડ વર્કીંગ કું.	બી. એસ. રાવગડ્ડ, અનંતપુર	કાપડ સુતર બનાવવું.
૩૨ બસીન ટાઇલ ટ્રેડીંગ કું.	બસીન (બરમા)	કાપડ સુતરની પેદાશ
૩૩ બંગાળ ફોટન સીન્ડીકેટ	શાંતિ એન. રોય સ્ટ્રેંડરોડ કલકતા	લાકડાં કાપવાની મીલ તથા લાકડાનો વેપાર
૩૪ હંસ્ટ ઇન્ડીયા કોર્પોરેશન	કલકતા બીલ્ડીંગ કલકતા	ખેતી વગેરે ઉઘે ગની ખીલવણી
૩૫ બંદર કલ્પુર કોલ કું.	એલ્ફ્રેડ કું. ૮, કલકતા	કોલસાની બાંધેનું
૩૬ હંસ્ટ એંડ મુકરજી	કલકતા ૩૦, બનીયા પુકર રોડ, કલકતા	મકાન બાંધવાં તથા જમીનનો વેપાર
૩૭ સમર્પન લેંડસ	૫૦, મચીટ સ્પ્રીટ રંગુન	,,
૩૮ ન્યુ ટેલ-શલ કલબ	અમરેન્દ્ર એસ બોલ, ૩૧ મેગોડેન, કલકતા	કલબ ચલાવવી
૩૯ રતન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એંડ એક્સપોર્ટમેન્ટ કું.	પી. આર. પીલાઈ મદ્રાસ	સીનેમા

(કેલ થાપણ ઉપર એક કરોડ ચાસી લાખ ચુનાવીસ હજાર નવસો પચાસ) રૂ. ૧૮૩૪૪

માસેલ્સની રંગીન લાલોઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

જુલક નકલ રોકડથી રા. આ. પા. ૦-૧-૦-૦
 " " વી. પી. થી ૦-૧-૧૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લંબાજમ મુ'બઈ રા. આ. પા. ૩-૮-૦-૦
 " " હોદ્દસ્તાન ૪-૦-૦-૦
 " " પરદેશ ૪-૧૨-૦-૦

વેપારી એમ્પ્લરનું માસિક.

અધિપતી—જયમુખજાલ કૃષ્ણજાલ મેડેના.

પુસ્તક ૧૫ મું. VOL XV. NOVEMBER 1922, No. ૦ નવેમ્બર ૧૯૨૨ અંક ૫ મો

અનુક્રમણિકા.

૧ કુનીયાના રત્ન, બુલારની સીતી ... ૨૦૨	૮ ચેમ્બરનો વીઆમ ... ૨૨૬
(૧) યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ... ૨૦૨	(૧) કમીટીની સમાવેશ ... ૨૨૬
(૨) મેટ્રોપોલિટન ... ૨૦૩	(૨) ચેમ્બરનો એગ્રીમેન્ટ ટુ રીફ ... ૨૩૦
(૩) યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ... ૨૧૦	૯ અન્ય કમિટી ... ૨૩૧
(૪) હોર્સ ... ૨૧૧	૧૦ વેપારી કાયદા ... ૨૩૪
(૫) લાઇસન્સ ... ૨૧૨	૧૧ વેપારી ખતરો ... ૨૩૪
(૬) કુનીયાના રત્ન ... ૨૧૩	૧૨ હોદ્દસ્તાન અને ચેમ્બરનો પાક ... ૨૩૬
(૭) પેટાસ કમિટીનો અગ્રે આક્રમ ... ૨૧૪	૧૩ જોડીયા સંપ્રદાયના ફેલોસ કમિટીની પેટાસ ... ૨૩૭
૨ યુનાઇટેડ કાપડ સુવર્ણનો ઉદ્યોગ ... ૨૧૪	૧૪ વેપારી પુલવર ... ૨૩૯
૩ યુનાઇટેડ ઓઈલ બનાવવાનો ઉદ્યોગ ... ૨૧૫	૧૫ વેપારી આક્રમ ... ૨૪૦
૪ જુરતર વીથનો ઉપયોગ ... ૨૧૬	(૧) હોદ્દસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ... ૨૪૦
૫ હોદ્દસ્તાન રેલવેઓને એક માપની કરવાની જરૂર ... ૨૧૮	(૨) પરદેશનો વેપાર ... ૨૪૦
૬ આર્થિક પેટાસને લગતી હજારો એકડી ... ૨૨૦	(૩) પરદેશો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લે-હેન્ડ ... ૨૪૮
૭ કેમ કમીટી ... ૨૨૦	(૪) પેટાસની વ મારેમાં પેટાસ માત્ર ... ૨૪૮
૮ નોંધ ... ૨૨૩	(૫) બેંગલોર ઓનલા આપની દિશા ... ૨૪૬
(૧) સરકારે વેપારનો ઉદ્યોગ ચલાવે ... ૨૨૩	(૧) કમિટીની રિપોર્ટ ... ૨૯
(૨) સરકારે વેપારનો ઉદ્યોગ ચલાવે ... ૨૨૩	(૨) રોલ આદી વ્યાપકતાની નોંધ ... ૨૫૦
(૩) સરકારે વેપારનો ઉદ્યોગ ચલાવે ... ૨૨૪	
(૪) સરકારે વેપારનો ઉદ્યોગ ચલાવે ... ૨૨૪	
(૫) સરકારે વેપારનો ઉદ્યોગ ચલાવે ... ૨૨૪	

બનરમાં વેચાવા આવેલો પાક છેલાં કેટલાક વરસ દરમિયાન નીચે પ્રમાણે હતો:—

હજાર	ગાંસડી
૧૯૧૧-૧૨	૧૬૦૪૩
૧૯૧૨-૧૩	૧૪૧૨૮
૧૯૧૩-૧૪	૧૪૮૮૪
૧૯૧૪-૧૫	૧૫૦૬૭
૧૯૧૫-૧૬	૧૨૬૫૩
૧૯૧૬-૧૭	૧૨૬૭૫
૧૯૧૭-૧૮	૧૧૬૧૧
૧૯૧૮-૧૯	૧૧૬૦૨
૧૯૧૯-૨૦	૧૨૨૧૭
૧૯૨૦-૨૧	૧૧૩૫૫
૧૯૨૧-૨૨	૧૧૪૬૪

પાકની ખરેખરી ઉત્તરમાં પડતો તફાવત આ કરતાં ઘણો વધારે હોય છે પણ બનર ભાવમાં થતી વધઘટ તથા તેનાં બીજાં કારણોની અમર એટલી બળવાન રહે છે કે કોઈ વરસે પાક અતીશય મોટો કે અતીશય ઓછો થાય તો પણ તેની બનર ઉપર ઘણી અસર થવા દે નહીં અને પાક વધારે હોય તે વેળા બાકી સીલીકમાં વધારે પડી રહે અને બનરમાં ઓછો આવે. જ્યારે કોઈ વેળા પાક ઓછો ઉતરે તે વેળા આગલી સીલીકનો માલ બનરમાં આવી બનરમાં આવી પડતી ખુટ ઘટાડે.

છેલ્લી યુરોપની લડાઈ જાગી ત્યારે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં પાક ઘણોજ સારો હતો પણ લડાઈને લીધે માલ યુરોપ મોકલી નહીં શકાય તેથી તે વરસે કેવી રીતે વર્તવું એમ ચિંતા પડવાથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની એકા એ રૂ ઉપર સ્વલ દીઠ પાંચ સેન્ટ પણ ધીરવાની ના પાડતી હતી પાછળથી લડાઈ દરમિયાન બધી ચીજોના ભાવ વધ્યા અને નાણાની દેલમ છેલ થઈ ત્યારે કેટલીક એકા રૂ ઉપર સ્વલ દીઠ પાંચોસથી ચાલીસ સેન્ટ સુધી ધીરવાને તૈયાર હતી તે પછી પાછા રૂના ભાવ ગઈયા અને સ્વલદીઠ નવથી દસ સેન્ટના થઈ ગયા હતા. ફરીથી વધવાની વલણ હમણાં જોવામાં આવે છે. પણ કોઈ એમ પણ કહે છે કે પાછા ચાલીસ સેન્ટના ભાવ થશે આ અનુમાન કેટલું ખરું છે તે વપાસવા માટે પાકની ખરી ઉતર જોવી હોય તો, છેલા કેટલાક વરસ દરમિયાન તે કેટલી હતી તે દર્શાવનાર આકાશ નીચે આપ્યા છે—

હજાર ગાંસડી.	
૧૯૧૪	૧૬૧૩૫
૧૯૧૮	૧૨૦૪૦
૧૯૧૯	૧૧૪૨૦
૧૯૨૦	૧૩૪૩૯
૧૯૨૧	૭૯૫૩

વળી એ પણ યાદ રાખવું જોઈએ કે છેલા ત્રીસ વરસમાં કોઈ પણ વરસે થયેલા પાક કરતાં પણ ઓછો પાક ૧૯૨૧ માં થયો હતો. ૧૯૧૪ની વરસ સાથે સરખાવતા તે પચાસ

ટકા કરતાં પણ ઓછો છે એ તો ઉપર આપેલા આંકડા ઉપરથી સ્પષ્ટ છે. એ ઓછો રાખવામાં ખેડુતોએ સમજીને મદદ કરી હતી. જહુ પાક થાય અને તેથી ભાવ ઘટી જાય તો નુકશાન જાય. વળી એને, આંગલે વરસે પાક ઓછો થયો હતો તેમાંથી બાકી ઘણો માલ રહેલો હતો અને ભાવ ગગડવા માંડેલાજ હતા. ૧૯૨૧ નો પાક કરવાની વખતે એટલો નીચો ભાવ હતો કે પાક કરવો પોસાય નહીં. આટલાં કારણોને લીધે તેમણે પાક ઓછો કરવામાં જ પોતાનો લાભ માન્યો, એ ઘટાડો કરવા વીશે તેમણે જેટલી વાતો કરી તેટલી સંપૂર્ણ પણે અમલમાં સુકી નથી પણ પાકના વીરતારમાં તમણે ઘણો ઘટાડો કર્યો એમાં શક નથી. વીરવાર ઘટે એટલે ઉતર ઓછો થાયજ તેમાં વળી ખાતરનો ઉપયોગ પણ ખેડુનોએ પોતાની ગરીબાઈને લીધે ઓછો કર્યો. જો રૂના ભાવ સારા હોવ તો કદાચ વધારે ખાતર વાપરત પણ રૂ સરતો હોવાથી ખાતર માટેનો ખર્ચ પરવડે એમ નહતું. તે વધી પાકમાં જીવડાં પડવાથી નુકશાની થઈ એટલે આખરે ઉતર ઘણીજ થોડી થઈ.

એમ છતાં પણ રૂની અછત તો કોઈ વેળા જણાઈ નથી. આગલા વરસની બાકી મોટી હતી તે અને નવો પાક બજારમાં આવ્યો એટલે મીલો માટે તથા પરદેશ સાથેના વેપાર માટે કાંઈ વાંચી નહી નથી. હવે ત્રમય બદલાયો છે. હવે બાકી રહેલો માલ બહુ નથી, એ ઘટીને અગાઉ હમેશાં રહેતો હતો તેટલો થઈ ગયો છે જો મીલોમાં રૂનો વપરાશ ઘટી ગયો નહોતો તો બાકી આટલો માલ પણ રહેત નહીં. ભાવ નીચા રહેવાથી અને વેપાર મંદ આવવાથી માલની પેઠાશમાં તેમજ ઉઠાવમાં ઘટાડો થયો હતો તેમાંથી કાંઈક સુધારો ૧૯૨૧-૨૨ માં થયો તેનો અસર રૂના ઉઠાવને લગતા આંકડામાં જણાય છે. ન્યુ ઇંગ્લેન્ડમાં કાપડના ભાવ વધતા જતા હતા પણ માલ વાપનનાર એટલો ઓછો ભાવ આપવાને તૈયાર ન હતા. દક્ષિણની મીલોની હરીફાઈ વધારે. જોશમાં હતી. દક્ષિણના મીલવાળાઓ ઓછા નફાએ, કામ લગ શકે તેમ હતું કેમકે તેમને રૂ પાસેથી મળતો હતો અને મચ્છુરી સરની હતી. ન્યુ ઇંગ્લેન્ડની મીલોવાળાઓએ તેથી મચ્છુરીના દર વીસ ટકા ઘટાડવા અને મચ્છુરીના કલોક બાર ટકા વધારવા ઠાવ કર્યો અને મચ્છુર વગેરે તે માન્ય રાખવાની ના પાડવાથી હડવાળ શરૂ થઈ. ફેબ્રુઆરીમાં રહોડ ટાપુમાં, ન્યુ હેમ્પશાયરમાં, કનેક્ટીકટમાં, અને મેસીચુસેટ્સમાં હડવાળ જાગી. છેવટે મચ્છુરો થાકીને કામે વળગ્યા પણ જેટલા દિવસ હડવાળ ચાલુ રહી તેની અસર રૂના વપરાશ પર થઈ. એ જુલાઈમાં ગયે વરસે રૂનો ઉઠાવ ૧૯૨૦-૨૧ કરતાં ૧૯૨૧-૨૨ માં ઓછો હતો. માત્ર જુલાઈ માસના આકડા લઈએ તો એ ઘટાડો (૧૬૫૨૯૯ ને બદલે ૧૫૩૬૧૨) ૧૧૬૮૭ ગાંસડી જેટલો હતો. પાછળથી સુધારો થયો અને આખા વરસના આકડા લઈએ તો ૨૧૨૫ હજારને બદલે ૨૪ લાખ ગાંસડીને ઉગાડ થયેલો જાહેર પડે છે. દક્ષિણના સુલકોને લગતી વિગત ઉપરથી માલમ પડે છે કે ત્યાં રૂનો વપરાશ આગલે વરસે ૧૯૮ હજાર ગાંસડી જેટલો હતો ત ૧૯૨૧-૨૨ માં વધીને ૪૦૧૮ હજાર ગાંસડી જેટલો થયો હતા આખા દેશને માટેના સામગ્રી આકડા લેતા એમ માલમ પડે છે કે રૂના વપરાશ પર ૨૩ હજાર ગાંસડી પરથી વધી ૬૪૧૮ હજાર ગાંસડી જેટલો થયો છે. અમા મોટા ભાગ રૂ ઉગાડનારા વિભાગોમાંજ હતો. પરદેશમાં પણ એવીજ રીતે રૂના વપરાશ આગલા વરસની સરખામણીના વધારે હતો કેમકે આગલે વરસે ન્યાકાશ ૫૮૦૬ હજાર ગાંસડીની થઈ હતી. જ્યારે ૧૯૨૧-૨૨ માં નીકાશ ૬૩૩૭ હજાર ગાંસડીની હતી. ત્રણની ઉતર ઘટી અને રૂનો ઉઠાવ ૫૬૪૧ તને પરીણામે

ખચરમાં પડી રહેલો ફોનો જથ્થો ઘટ્યો છે ગઈ તા ૩૧-૭-૨૨ ને હીને તે ૨૮૨૮ હજાર ગાસડી જેટલો હતો જ્યારે અગત્યે વરસે તે ૬૫૩૪ હજાર ગાસડી જેટલો હતો.

દુનિયામાં અમેરીકન ફોનો જથ્થો.

આટલા આંકડાને આધારે હવે દુનિયામાં અમેરીકન ફોનો જથ્થો કેટલો છે લગતા આંકડા નીચે રજુ કર્યા છે—

	(હજાર ગાસડી)		
લોટ	૧૬૨૨	૧૬૨૧	૧૬૨૦
યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં કારખાનાઓમાં	૧૧૦૩	૧૦૨૫	૧૩૫૮
” સરકારી વખાનોમાં	૧૩૭૪	૩૬૩૩	૨૦૫૫
લીવરપુલમાં	૪૭૩	૬૮૫	૭૦૦
મેન્ચેસ્ટરમાં	૪૫	૭૫	૧૧૬
યુરોપના બંદરોએ	૪૪૨	૫૦૬	૩૬૦
યુરોપ જતો સ્વીમરમાં	૧૭૧	૩૮૬	૧૬૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટસની મીલોમાં	૧૨૦૦	૧૧૨૪	૬૪૭
બાંધાન તથા ચીનમાં (તથા ત્યાં જતો સ્વીમરમાં)	૩૦૦	૨૫૦	૨૦૦
યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં તે શીવાય રહેલો	૧૨૫	૧૧૫૦	૧૫૦
લોટસ	૩૩૬	૬૮૬	૧૦૦૯
કુલ	૫૫૭૩	૧૦૦૨૧	૭૦૬૨

આ જથ્થો ગયા વરસના ૫ ચાવન ટકા જેટલો જ છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં મીલોનો ઉદ્યોગ.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસના દક્ષીણ વીભાગમાં કાપડ સુતરની મીલોનો ઉદ્યોગ વધતો જાય છે તેને લગતી વીગત નીચે રજુ કરી છે —

મીલોની લાખ સ્પીડયો ; હજાર સુવરનો ઉદ્યોગ

	સંખ્યા	ગોડવેલા	વપરાતા	હુમો	સરેરાશ નં	લાખ રતલ
૧૯૨૧-૨૨	૭૮૦	૧૬૨	૧૫૮	૨૬૭	૧૬	૧૬૩૭૧
૧૯૨૦-૨૧	૮૦૮	૧૫૩	૧૫૧	૨૭૮	૨૧	૧૫૪૬૯
૧૯૧૯-૨૦	૭૬૮	૧૪૬	૧૪૭	૨૭૦	૨૧	૧૮૧૩૪
૧૯૧૭-૧૮	૭૮૬	૧૪૩	૧૪૧	૨૬૯	૨૦	૨૦૬૧૨
૧૯૧૬-૧૭	૭૭૫	૧૪૦	૧૩૬	૨૬૪	૨૨	૨૧૧૮૬
૧૯૧૪-૧૫	૭૫૪	૧૩૦	૧૨૭	૨૫૩	૨૨	૧૫૧૮૬
૧૯૦૭-૦૮	૭૧૭	૧૦૪	૯૮	૨૦૫	૨૦	૧૦૬૭૦
૧૯૦૨-૦૩	૫૬૪	૭૭	૬૭	૧૫૩	૧૯	૯૮૩૬
૧૮૯૭-૯૮	૩૯૧	૩૬	૩૫	૯૧	૧૮	૫૭૭૧

મેટ્રીક શીલીંગની સારી વીગતન ગમશે કે ?

આ આંકડા દેખાડે છે કે બે મીલો હજી સંપૂર્ણ રીતે કામ કરતી નથી. ૧૯૧૬-૧૭ માં સ્પીન્ડલોની સંખ્યા બોલી હતી તોપણ ઘણો વધારે રૂનો વપરાશ થયો હતો. બીજી વાત આ આંકડા પરથી મોલમ પડે છે કે મીલોની સંખ્યાના પ્રમાણમાં સ્પીન્ડલોની સંખ્યામાં વીશેષ વધારો થયો છે.

ઉત્તરના વીભાગમાં સ્પીન્ડલોની સંખ્યા બે કરોડ જેટલી ગણવામાં આવે છે. એ સંખ્યા ૧૯૧૮-૧૯ માં ૧૬૬ લાખ, ૧૯૧૯-૨૦ માં ૧૬૯ લાખ અને ૧૯૨૦-૨૧ માં ૨૦૦ લાખ જેટલી હતી. ૧૯૨૧-૨૨ માં કાંઈ ગણવાનું વધારો થયો નથી.

યુરોપની સ્થિતિ.

યુરોપના જેટલાક દેશોમાં વેપાર સેન્ટ્રલની મંદી આગળ વેરસ જેટલી ન હતી એક છેવી લડાઈની અસર તદ્દન નીમૂળ યદ્ય નથી. હજી હુડીના ભાવની અસ્થિરતાને લીધે વેપાર તથા ઉદ્યોગોને હાની પહોંચે છે નાણાંની સંગવડ બોલી હોવાથી પૈસુ એવીજ અસર થાય છે. જરમનીની સ્થિતિ તો એવી ખરાબ યદ્ય છે કે તેની પાસેથી લડાઈની નુકસાનીનો ખંડલો ફેલી રીતે મેળવવો તે વીશે એકમત ઉપર આવવાનું મીત્ર રાજ્યો માટે અમોઘ પિત યદ્ય પડ્યું છે. તેને માટે વારંવાર કોન્ફરન્સો ભરાય છે પણ હજી ઘણા પ્રશ્નોનું નીરાકરણ બાકી છે અને તેવાં સંઘર્ષો ગાંધી પ્રમુદ્ધ સ્થિતિમાં વીશ્વાસપાત્ર સરકારની સ્થાપના કરવાનો છે. આ બંધાની અસર એ છે કે વેપાર તદ્દન અનીયમીત યદ્ય ગયો છે.

એટા પ્રીટન

૧૯૨૧ માં આંગર મહીનામાં કાપડ સુવરની મીલોના ઉદ્યોગની મંદી ચાલુ હતી. સપ્ટેમ્બરમાં વધારે કામ કાંઈ થયું હતું અને ૧૯૨૨ માં એ ઉદ્યોગ હંમેશાના નેશમાં આવ્યો હતો. તે પરથી અત્યાર સુધી મોમલો સુધર્યો રહ્યો છે અને એ ઉદ્યોગ છેલ્લા અઢાર માસની અગાડી હતો તે કરતાં અત્યારે વધારે સારી સ્થિતિમાં છે. એ કોન્ફરન્સ કારણ એટલું છે કે કાપડને ઉડાવે કરનારાં મુલકોમાં આવડો જયો ખપી જવાથી થઈ ગયો છે અને નાણાં સંઘર્ષો સંગવડ પૈસુ સુધરી છે. વળી કાપડના ભાવમાં વધારો થતો દેખીને પૈસું કેટલાક વેપારીઓએ એરિ હરો નોંધાવ્યાં હશે. અત્યારે તો વેપારીઓ તેમજ મીલોવાળા બંધાની પાસે માલનો સંગ્રહ થોડો છે અને તેથી વાંચના કંબીલા લાંબી સુદત સુધીના નોંધાયા છે. ભાવ વધારવાની વલણ છે અને ઉદ્યોગની સ્થિતિ છ માસ અગાડ હતી તે કરતાં ઘણી વધારે મજબુત છે. એમના માગ્યા પ્રમાણે ગોધા ભાવે આપવાને અરીદનારાઓ તત્તેયાર નથી. તેથી ભાવો વધી શકતા નથી. પરદેશો માટેની કાપડની આખા વરસ દરમિયાન ખરીદી બહુ અનીયમીત હતી. છેલ્લા થોડા મહીનાથી એમાં સુધારો થયો છે. અત્યારે (સપ્ટેમ્બર ૨૭) લેક્સાયરમાં હુમોમાંથી સેક્ટરે હો કામ કરે છે ગોધા જાનેવારી માસમાં એ પ્રમાણ પડે તકા જેટલું હતું. હજી પણ કાપડ માટે જે ભાવ મળે છે તે કાંઈ મીલોવાળાઓ માટે ઘણા નફાકારક નથી. જે મીલોએ ઘણા એરડરો નોંધેલા છે તેઓ વધારે ભાવ મેળવવા માટે અટક્યા છે. આરડર મળવાની શરૂઆત તો ગયા ફેબ્રુઆરીમાં થઈ હતી જે વેળા ચીનથી એરડરો મળ્યા હતા તે વેળા સુખ્ય લેવાળી ધોયેલા કાપડ માટે તથા ફેરી માલ માટે હતી. પછીથી ફેરી શરૂ થઈ અને આરડરો માટે લેવાલી જાગી. એ લેવાલી ખલાસ થવા આવી એટલામાં ફેરી માટે વરદીઓ મળવા લાગી અને તે હંમેશા

મુજબ આલુ છે. ચોમાસું સાડું નીવડે તો સારી ધરાકી નીકળવાની વડી રાખવામાં આવે છે. મેલમલ ધોતી તથા જગનાથી મોટી રકમ માટે, સોઠા સુબેષ, કલકતા, કરાંથી તથા મહારાષ્ટ્ર માટે થોડા વખત પર થયા હતા. હવે કેટલીક લેવાલી નવેંબરની છે. હિલીવરી માટે ફેરી શર્ટિંગ માટેનો વેપાર પણ વધતો જાય છે. કાપડનાં લાવ વધતા જાય છે કેમકે રૂના લાવ વધે છે અને માલ બનાવનારાઓના હાથમાં વરદીઓ ઘણી હોવાથી તેઓ સ્વતંત્ર બન્યા છે. છેલ્લાં થોડાંક અઠવાડિયાથી ચીન માટેનું કામકાજ નીરાશા ઉપજવનારું છે ત્યાં રાજકીય તથા નાણાં સંબંધી સ્થિતિ બેઠકે તેવી નથી. તેથી વેપારીઓ માલની ખરીદી કરતાં અટકે છે. જાવા તથા સિંગાપુરથી ખેતી ખખડે વધારે સારી છે અને ધોયેલા માલનું કામકાજ ઠીક થાય છે. ટર્કી તરફનાં કેટલાંક બંદરોથી બજારને ટેકા મળ્યો છે અને ટર્કી તથા ઇજીપ્ત માટે જે સોઠા થાય છે તે મીલોવાળાઓને ઉત્તેજન આપનારા છે એ તરફ નાણાં સંબંધી સ્થિતિ રહેજે ચીંતા કરાવે એવી છે પણ ત્યાં માલ બહુ નથી ફક્ત અમેરીકા સાથે વેપાર કરનારાઓ જણાવે છે કે ત્યાં લેવાલી સુધરી છે અને મધ્ય અમેરીકા માટે, પણ વધારે કામકાજ થાય છે.

યુરોપના દેશો માટે એટલું બહુ કામકાજ થયું કે તે બહુને આશ્ચર્ય પામીયે. તેનું કારણ એમ છે કે છાપવા તથા ફીનીશ કરવા માટેના દર ત્યાં બહુ સસ્તા છે તેથી ત્યાં ઘણો માલ એ કામ માટે ગયો છે. સ્વીટઝરલેન્ડ જરમની તથા ફ્રાન્સ માટે મોટા પાયાપર ખરીદી થઈ છે. છેલ્લા જુન સુધીના છ માસમાં ઇંગ્લેન્ડથી સ્વીટઝરલેન્ડ ખાતે સાડા સાત કરોડ ચોરસ વાર નેટલો માલ ગયો હતો, ગયે વરસે જ્યારે એજ મુદતમાં ત્યાં ગયેલો માલ ૧૧૦ લાખ ચોરસવાર નેટલોજ હતો ગયે વરસે એ છ માસમાં જરમની ખાતે પચાસ લાખ ચોરસવાર કાપડ ગયું હતું જ્યારે આ વરસે જુન આખરના છ માસમાં ૪૧૦ લાખ ચોરસવાર કાપડ જરમની ખાતે નીકાશ થયું હતું ફ્રાન્સ માટેના એવા આંકડા ૪૦ લાખ પરથી ૧૬૦ લાખ નેટલા થયા છે. ઇંગ્લેન્ડમાં માલ વાપવનારાઓ વરફથી લેવાલી પણ સારી હતી કેમકે લોકોમાં બેરોજગારી ધટી હતી જનાળો બરોબર ન હોવાથી હલકા વજનના ફેન્સી માલ માટે લાવ વડી પ્રમાણે ઉપજ્યા ન હતા. કેલીકો ધોવાના છાપવાના તથા રંગવાના દર ઘટાડવા માટેના પ્રયાનો આવે છે. ગયા ડિસેમ્બરની આખર કરતાં એછો માલ જુન આખરે મીલોમાં રહેલો હતો. એથી માલના લાવ ઘટવા અટક્યા હતા હજી ૧૬૨૦માં વેપારમાં આવેલી મંદીની અસરમાંથી ઘણી પેટીઓ મુકત થઈ નથી.

ગઈ વા. ૩૦-૧-૨૨ને દીને આખર થયેલાં વરસમાં ઇંગ્લેન્ડના પરદેશો સાથેના કાપડના વેપાર કેટલો હતો તે આગલા વરસે સાથે સરખાવીને દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે:-

	૧૬૧૯-૨૦	૧૬૨૦-૨૧	૧૬૨૧-૨૨
મુતર (લાખ રવલ)	૧૬૩૧	૧૧૬૫	૨૦૧૫
કાપડ (લાખ ચોરસવાર)	૪૪૪૭૬	૩૨૫૦૭	૩૫૪૨૪

મુતરની મીલોની સ્થિતિ ગયા વરસ કરતાં ઘણી વધારે સારી છે. આ બાર માસમાં મીલો એાખ કલાક ચલાવવાની જરૂર પડી નથી. અનીયમીત રીતે કામ કરવાથી જે વધારે માલ બનતો હતો તેમાં ઘણો ઘટાડો થયો છે. લગભગ બધી મીલોમાં પુરા કલાક કામ આવે છે. માત્ર થોડીક મીલો વરદીની ગેરહાજરીને લીધે કામ કરતી અટકી છે. 'પરીણમે'

ટવીર તથા વેક્ટનો નથી થતી ગયો છે. હવે ખરીદનાર પાસે વધારે ભાવ માગવામાં આવે છે.

ઇંગ્લંડમાં ખપવા અમેરીકન માલ માટે છેલા થોડા મહીનામાં ઘણું કાર્મકાજ થયું છે. કાપડ માટે વાયદાનાં જે કંટ્રાક્ટ કરી રાખેલાં હતાં તેને પહેાંચી વળવા માટે એ ખરીદી થાય છે. ઇંગ્લંડમાં માલ એટલો બને છે કે તે બધો કયા નાખવો તેની મુશ્કેલી અવારનવાર થાય છે અને દર અઠવાડયે નીચનીવ રીતે ખરીદી ચાલુ રહે તોજ તે મટે. ઇન્ટરપ્રયનર વાપરનારી મીલો કાર્મકાજ વધારે સારી રીતે કરી શકે છે. છેલા થોડા માસથી તેમનું કાર્મ ઘણું સાફ ચાલે છે. કેટલાક નંબરના સુતરના સોદા વધારે નફાકારક હવે થઈ શકે છે અને કાંઈન માલ બનાવનારાઓની સ્થિતિ પણ કેટલાક વખત અગાઉ હતી તે કરતાં વધારે સારી છે. પરદેશ મોકલવા માટે સુવરની લેવાળી વધારે છે યુરોપના બનરો માટે મોટા પાયાપર કાર્મકાજ થાય છે. તા ૩૦ ૬-૨૨ ને રોજ આખર થયેલા છ માસમાં હોલેંડ ખાતે મોકલેલું કાપડ ૩૨૦ લાખ રતલ જેટલું હતું. ગયે વરસે એજ મુદત દરમ્યાન ત્યાં ૧૪૦ લાખ રતલ કાપડ ગયું હતું. જરમનીએ ૫૦ લાખ રતલને ઠેકાણે ૧૬૦ લાખ રતલ કાપડ લીધું હતું. હોલેંડના તથા ચીન માટે પણ કુટથી નીકાશ થતી રહે છે.

આ વરસમાં મજુર વર્ગ સાથે કાંઈ વાધો પડ્યો નથી એ સંતોષ સાથે નોંધ લેવા જોગ છે. મજુરીના દર સંબંધી ગોઠવણ તા. ૨૩-૩-૨૨ને રોજ પુરી થઈ હતી તે પછી વરતજ મજુરીના દર ઘટાડી ૭૫ ટકા જેટલા કરવાનો પ્રયત્ન મીલોવાળાઓએ કર્યો. મજુરોમાં તે વેળા સંપ ન હતો પણ ઉવટે મજુરો તથા મીલવાળાઓ વચ્ચે સમાધાનીથી ગોઠવણ થઈને મજુરીના દર ઓછા નહીં નહીં થયા. એ નવી ગોઠવણ આવવા મે મહીના સુધી ચાલશે. તે પછી પાછા બેઠ પહોના પ્રતીનાધીઓએ દરમાં જે ફેરફાર કરવાની ઇચ્છા હશે તે વીશે એક મહીનાની નોટીસ આપવી પડશે છેલા ઘટાડાથી મીલોવાળાઓને દર અઠવાડયે ઠોઢ લાખ પાઉંડનો લાભ થયો એમ અડચટો છે. તેનો લાભ મીલોવાળાઓને મળે એવી સ્થિતિ તે વેળા નહતી. તેથી એની અસર માત્ર માલના ભાવ ઘટવામાં થઈ. ખરી રીતે એટલો નફો કાપડ સુતર ખરીદનારને મળ્યો.

ખ્રીટીય સાઆજ્યમાં વધારે ૩ ઉગાડવા તરફ ઇંગ્લંડના મીલોવાળાઓની ઘણી વૃત્તિ રહે છે. તે માટે શરૂઆતનું કાર્મ એમ્પાયર કોન્ટ્રોલ ઓર્ગેન એસોસીએશન ઘણી સારી રીતે કરે છે. કંઈ જગ્યાએ રૂના પાકનો વીરતારવધારી શકાશે તે વીશે ઘણી સારી માહિતી તેણે એકઠી કરીને પુરી પાડી છે. જે રૂ આયાવ થાય તેના ઉપર ગાંસડી દીઠ ૭ પેન્સ જેટલી આયાવ જકાવ નાંખવાની શરતે દસ લાખ પાઉંડ જેટલી રકમ મદદ તરીકે એ એસોસીએશનને આપવાનું ઇંગ્લંડની સરકારે ઠરાવ્યું હતું. લેન્ડશાયર તથા મેન્ચેસ્ટરના મીલોવાળાઓએ એ યોજનાને ટેકો આપ્યો પણ રૂ વાપરનારી કેટલીક પેઢીઓ વીરુદ્ધ પડવાથી એ વીશે કાયદો થડવાની ફરજ ઉભી થઈ. એ કાયદો એક કે બે મહીનામાં અમલમાં આવશે.

ગયા જુન માસમાં સ્ટોકહોમ ખાતે કાન્થેસ બરાઈ હતી તે વેળા ચર્ચાના વીષયોમાં એક એ હતો કે અડવાડીયામાં ૪૮ કલાક કરતાં વધારે વખત મજુરો પાસે કાર્મ ન લેવું. એ દરખાસ્તથી ઉચોગ ઉપર કેવી અસર થાય તે વીશે ઘણા સારા નીબંધો એ વેળા વચ્ચાયા હતા.

ધી ઓએ ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ સુબધ.

એ પ્રમાણે વખતના હદ બાંધી ઉદ્યોગને માટે લાલકારક નથી એમ છેવટે અભિપ્રાય થયો હતો. ક્રાંતિ જાતના સંબંધમાં વાધો પડે ત્યારે તેનો નીવેડો લવાલીથી લાવવા માટેની ગોઠવણ સુધારવાના વીશેષ પ્રયત્ન કરવામાં આવનાર છે.

ગ્રેટબ્રિટનમાં સ્પીન્ડલોની સંખ્યા હાલ ૫૬ પદ્મજની ગણવામાં આવે છે.

આવતી મોસમમાં ગ્રેટબ્રિટનમાં અમેરીકન કૂનો વપરાશ ૨૫ લાખ ગાસડી જેટલો થશે એમ વહી રાખવામાં આવે છે

યુરોપના દેશોમાં

કાપડ સુવર બનાવવાનો ઉદ્યોગ યુરોપમાં છેલ્લી લઘાઈ પછી જેટલી ઝડપે પાછો ખીલી નીકળવાની વહી નાખવામાં આવતી હતી તેટલી ઝડપે યુરોપના દેશોમાં એ ખીલ્યો નથી બનીધ્યો એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ કેવી રહેશે તે વીશે ઘણો અહેસાસ રહે છે કારણ કે નાણા સંબંધી તથા સત્ક્રીય મામલો બહુ અચીર છે તેમ છતાં ક્રાંતિ ઉઠાવ અગાઉ કરતા વધારે છે અને મિલો વધારે ભેરુથી કામ કરવા લાગી છે હુકીના ભાવ અચીર હોવાથી દેશ પર દેશ વચેના વેપારમાં પણ હદ બદલાની વધઘટ થતી રહે છે

જરમની માટે લઘાઈ પછીના વરસોમાં મડથી વધારે સાડ વરસ આ હતું ઘણી ખરી મિલો કામે લાગી હતી કે બેળવવા માટે તેમને ઓછી મુશ્કેલી આ વરસે નહીં હતી પણ એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ હજી સારી ન ગણાય. હુકીના ભાવ ગતવેલા હોવાથી હમણા કદાચ મોલ ઠીક અપાવી શકે પણ તે સ્થિતિ કાયમ ટકી ન શકે, ઇંગ્લેન્ડથી જરમનીમાં સુવરની આયાત ઘણી વધી છે જરમનીમાં સ્પીન્ડલોની સંખ્યા હદ લાખ જેટલી છે.

ફ્રાન્સમાં કાપડ સુવરનો ઉદ્યોગ તેજમાં છે. વધારે મિલો કામ કરવા લાગી છે અને કારખાનાઓ પુરેપુરા કલાક કામ કરે છે એટલે માલની પેદાશમાં તે પ્રમાણે વધારો થયો છે ફ્રાન્સમાં કાપડ સુવરનો સ્થાનિક ઉદ્યોગ પણ અગાઉ કરતા વધારે છે અને પરદેશો સાથે પણ ફ્રાન્સનો વેપાર વધતો જાય છે સ્પીન્ડલોની સંખ્યા હદ લાખ જેટલી ધરવામાં આવે છે.

હોલેન્ડમાં કાપડ સુવરના ઉદ્યોગની સ્થિતિ આગલે વરસે હતી તે જગાવાઈ રહી છે, પણ નફાકારક ભાવ બેળવવામાં મીલવાળાઓને ઘણી હરકત પડી હતી ભાવ વધારવાની વીચીર માટે ઘણીવાર વેપાર અંકેશવો પડ્યો હતો ઇંગ્લેન્ડથી સુવરની આયાત અગાઉ કરતા વધારે થાય છે સ્પીન્ડલોની સંખ્યા ૫૬૪૦૦૦ જેટલી ધારવામાં આવે છે

રશિયામાં માંમલો કુલ છે તે વીચેની બીજા સંપાત ખમર બેળવેલી મુશ્કેલ છે રશિયાથી વેપાર વધારવા માટે ઇંગ્લેન્ડ આવેલા રશિયન કમિશનરે પૂરી પોટેલી ખમર મુજબ ત્યાં કાપડ સુવરની પેદાશ ઓખર માસ દરમ્યાન ઘણી એનીયમીત હતી સ્પીન્ડલોની સંખ્યા સીતર લાખ જેટલી છે પણ તેમાંથી માત્ર ઈંગ્લીશ્વર લાખ હાલમાં ઉપયોગમાં છે, તે પણ વેપાર વધે એવા ચીન્હો હવે જણાય છે

એલ્ગ્યમમાં કાપડ સુવરની મિલો વધારે સારી સ્થિતિમાં છે સુવરની મિલોને કેટલાક વખત ઓછા કલાક ચલાવવી પડી હતી જરમનીની જબરી હરીફાઈથી કેટલીક પેઢીઓને નુકશાન થયું છે. સ્પીન્ડલોની સંખ્યા સોળ લાખ છે

મારસેલસની રગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

આસ્ત્રોઆમાં આ ઉદયોગની સ્થિતિ ઘણી સુધારા ગઈ છે. એના સંબંધમાં વીન્ના-સપાન માહિતી પુરી પાડવાનું બહુ મુશ્કેલ છે. સ્પીન્ડલોની સંખ્યા દસ લાખ કરતાં વધારે છે પણ તેમાંથી મોટા ભાગ એાછા કલાક કામ કરે છે.

એકોસ્લોવાકયામાં કાપડ સુતરના વેપારની સ્થિતિ સુધરવાની ખબર મળી છે. હાલમાં ત્યાં ૩૫ લાખ સ્પીન્ડલો છે જેમાંથી ૩૦ લાખ સ્પીન્ડલો કામ કરે છે. આ વરસમાં કેટલીક મીલ એાછા કલાક કામ કરતી હતી પણ હવે માલની પેદાશ વધે એવો સંભવ દેખાય છે.

સામાન્ય રીતે યુરોપમાં સ્થિતિ હજી અસ્થિર છે અને નાનાં રાજ્યોમાં લડાઈ અગાઉની ઉદ્યોગની સ્થિતિ પાછી લાવવામાં ઘણી મુશ્કેલી નડે છે પણ તે બધી ધીમે ધીમે દુર થતી જાય છે એટલે એક રીતે મામડો ભાર મહીના અગાઉ હતો તે કરતાં વધારે સારો છે અને જેમ વંચત જશે તેમ વધારે સુધરશે એમ લાગે છે.

હીંદમાં.

કાપડ સુતરની મીલોના ઉદ્યોગની શરૂઆત ૧૮૫૧ માં થઈ હતી. પછી તેને લગતા આકડા વગેરે વીગતે તો ૧૮૭૯-૮૦ ના વરસથી જ મળી શકે છે. ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસ આખરે મીલો ૨૬૩, સ્પીન્ડલો ૬૭ લાખ અને લુમો ૧૧૭૫૫૪ હતી. રાજ સંદેશ ૩૦૫૫૧૧ જણને મજૂર તરીકે શેકવામાં આવેલા હતા જેમાં ૨૨૨૮૮૪ પુરૂષ, ૫૪૬૪૭ સ્ત્રીઓ અને ૨૭૯૮૦ બેકરો હતા. એ મીલોમાં કુલ ૩૮૩૫ લાખ રૂપયા અને ૩૧૮૪૦૦ પાઉંડ થાપણ તરીકે શેકવાના કબુલવામાં આવ્યા હતા, પણ તેમાંથી રૂ. ૨૭,૦૭, લાખ અને પાઉંડ ૨,૫૮,૮૮૮ વસુલ થયેલા હતા. વગી તે ઉપરાંત ડીબિયરથી રૂ. ૩૪૨ લાખ અને પાઉંડ નવાણું ૬૯૪ ઉભા કરવામાં આવ્યા હતા એ વરસમાં સુતરની પેદાશ ૫૬૭૩ લાખ રતલ જેટલી હતી જેમાંથી ૧૬૦૩ લાખ રતલ સુતર નીકાશ થયું હતું. છેલ્લાં થોડાં વરસ દરમ્યાન એ ઉદ્યોગ વધારે ખીલ્યો હોય એમ લાગતું નથી કેમકે સુતરની પેદાશ ૧૯૧૬-૧૭માં ૬૪૪૪ લાખ રતલ અને ૧૯૦૧-૨ માં ૫૭૭૩ લાખ રતલ જેટલી હતી. ૧૯૦૬-૭ થી ૧૯૧૦-૧૧ સુધીના પાંચ વરસ દરમ્યાન સંદેશ પેદાશ ૬૦૮૯ લાખ રતલ જેટલી હતી તેટલી પેદાશ ૧૯૧૯-૨૦ માં પણ થઈ નથી તે કારણ કે એ લડાઈના છેવટના ભાગમાં સુતરની પેદાશ ૫૮૦૫ લાખ રતલ સુધી ઘટી ગઈ હતી તેની અસર હવે મટતી જાય છે પણ વહન મટી ગઈ નથી.

કાપડની પેદાશ પણ બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં ૧૯૧૬-૧૭ માં ૩૫૪૮ લાખ રતલ જેટલી હતી તે ૧૯૧૭-૧૮ માં વધીને ૩૫૬૧ લાખ રતલ થઈ હતી તે પછી ૧૯૧૮-૧૯ માં ઘટીને ૩૨૫૭ લાખ રતલ જેટલી થઈ હતી. આ બધાં આકડા બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનને લગતા છે. હિંદનાં કેશી રાજ્યોને સાથે લેતા કાપડની પેદાશ ૩૫૫૬ લાખ રતલ પરથી વધી ૩૮૩૮ લાખ રતલ જેટલી થઈ છે. એ ઉદ્યોગની એક ખુશી એ છે કે એક પછી એક વરસોની પેદાશ સરખાવીએ તો તેમાં નીચમસર વધારો કે ઘટાડો નજરે પડે છે. એક વરસે અતીશય મોટો વધારો કે ઘટાડો થાય અને બીજો વરસે તેથી વીરૂધ્ધ સ્થિતિ થાય એવું બનતું નથી; એટલે કે એ ઉદ્યોગની પેદાશ ઘણી નીચમીત હોય છે. કાપડના લંબાઈ કેટલા વાર હતી તે દર્શાવનારા આંકડા વર્ષાંસીએ તો કાપડની પેદાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

૧૯૧૬-૧૭ માં	૧૪૭૮૧
૧૯૧૭-૧૮ માં	૧૬૧૪૧
૧૯૧૮-૧૯ માં	૧૪૫૦૭
૧૯૧૯-૨૦ માં	૧૬૩૬૭

જાપાન.

કાપડ સુતરની મીલોના ઉદ્યોગોની ગાળકમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ તથા યુરોપના દેશોને બાદ રાખીએ તો બાકીના દેશોમાં ફોનો ઉઠાવ કરનારા દેશ તરીકે મુખ્ય સ્થાન જાપાનનું છે. વા. ૩૧-૧૨-૨૧ને દીને સુતરની મીલોમાં ૧૫૫૬૪૫ અને કાપડની મીલોમાં ૪૨૦૪૬ મજૂરો કામ કરતા હતા તા. ૩૦-૬-૨૨ને દીને આખર થયેલા વરસમાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ પાસેથી ૯૮૭૩૧૦ ગાંસડી અને બીજા દેશોમાંથી ૧૭૬૫૮૨૧ ગાંસડી ફોનો ઉઠાવ જાપાને કર્યો હતો. છેલ્લી મોસમમાં જાપાનમાં વપરાયેલા ૩૨૩૬૪૬૬૭ ગાંસડી જેટલો ધારવામાં આવે છે.

ચીન.

હુનીયાંના કાપડ સુતરના ઉદ્યોગમાં ચીનનો ભાગ અડધુ થોડો છે; પણ તે હવે વધતી જાય છે. વા. ૧-૪-૨૨ને દીને ચીનમાંથી બહાર પડેલી સલાવાર યાદી પરથી જણાય છે કે છેલા જાનેવારીમાં ચીનમાં રપીન્ડલો ૧૭૩૨૬૩૨ હતાં એની સરખામણી અગાઉના મહીના થી નીચે દર્શાવી છે.—

ચીનમાં

રપીન્ડલોની સંખ્યા

જુલાઈ ૧૯૨૦	૧૨,૮૦,૦૩૬
જાનેવારી ૧૯૨૧	૧૩,૬૧,૩૦૪
જુલાઈ ૧૯૨૧	૧૫,૫૨,૬૫૦
જાનેવારી ૧૯૨૨	૧૭,૨૨,૬૩૨

આ આંકડા તૈયાર થયા ત્યારે ૧૮૧૩૦૫ રપીન્ડલો નખાતા હતાં તે ઉપરના આંકડામાં ગણ્યાં નથી, એ મીલો હવે દર વરસે લગભગ દસલાખ ગાંસડી ૩ વાપરશે એમ અંદાજ છે કેમકે ૧૯૨૧ના પહેલા છ માસમાં ફોનો વપરાશ ૪૬૭૮૮૬ ગાંસડી જેટલો થયો હતો એમાં ૯૨૭૭૪ ગાંસડી અમેરીકન ફોની હતી જ્યારે ચીનાઈ ફોની ૭૨૮૩૨૮ ગાંસડી હતી બાકીની મોટે ભાગે હોંદી ફોની અને થોડીક ઇંગ્લેન્ડનું વગેરે ફોની હતી. ચીનમાં ફોનો આંટલો મોટો પાક થાય છે એ બાદીને વાંચનાર આશ્ચર્ય પામશે પણ ૧૯૧૬માં ચીનમાં ફોનો પાકની ઉત્તર પાંચસો રતલની એક એવી ચાલીસ લાખ ગાંસડી જેટલી હતી.

દુનીયામાં રૂનો, વાર્ષિક વિધાન,

(દરેક પાંચસો સ્વર્ણની એવી હજાર ગાંસડી)

દેશ	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
ગ્રેટબ્રિટન	૨૭૦૦	૩૩૦૦	૩૨૦૦	૨૫૦૦
યુરોપના બીજા દેશો	૪૪૦૦	૩૩૦૦	૩૮૦૦	૩૪૦૦
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ (ફર્વર)	૨૩૧૩	૨૦૭૦	૨૬૩૫	૨૫૧૬
,, (દક્ષિણ)	૩૮૫૫	૩૦૬૩	૩૬૨૬	૩૩૬૨
ઇસ્ટઇન્ડીઝ	૧૬૫૦	૧૫૦૦	૧૫૩૦	૧૬૦૨
જાપાન	૨૩૬૪	૧૭૦૪	૧૭૬૨	૧૭૦૦
કેનેડા	૨૧૬	૧૭૬	૨૨૧	૧૬૮
મેક્સિકો	૭૦	૭૦	૧	૧
બીજા દેશો	૧૫૦૦	૬૦૦	૭૦૦	૩૭૫
વરસમાં કુલ	૧૬૦૭૨	૧૫૮૦૮	૧૭૭૭૭	૧૫૬૮૬
દર અબાડીએ સરેરાશ	૩૭૬	૩૦૪	૩૪૧	૩૦૧

૧૯૨૧-૨૨ માં રૂનો ઠરાવ.

૧૯૨૦-૨૧ કરતા ૩૨૬૪૧૪૬ ગાંસડી નેટલો વધેલો. જેમાંથી ૧૬૧૫૦ કરતા ૧૨૭૦૭૭૬ ગાંસડી નેટલો એછા છે.

દુનીયાનો રૂનો પાક.

જુદા જુદા દેશોમાં બજારમાં ફેટલી ગાંસડી આવી તે નીચે પ્રમાણે બતાવેલી છે:—

(હજાર ગાંસડી)

દેશ	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૧૯-૨૦	૧૯૧૮-૧૯
યુનાઇટેડસ્ટેટ્સ	૧૧૪૬૪	૧૧૨૧૮	૧૧૮૧૪	૧૧૪૧૦
ઇસ્ટઇન્ડીઝ	૪૫૦૦	૩૬૫૦	૪૨૭૪	૩૮૬૬
જાપાન	૧૨૮૦	૮૦૦	૧૦૭૧	૬૦૬
આફ્રીકા વગેરે	૨૦૦૦	૧૩૫૦	૧૦૫૦	૬૮૦
કુલ (વરસમાં)	૧૬૧૯૪	૧૭૦૧૮	૧૮૨૧૧	૧૬૮૬૧
વપરાશ	૧૬૦૭૨	૧૫૮૦૮	૧૭૭૭૭	૧૫૬૮૬
બાકી વધેલો	૧૨૨	૧૨૧૦	૪૩૩	૧૧૭૨
આગલી બાકી સાથે લેતા				
તા. ૧ બી આગસ્ટ	૧૬૮૦	૫૭૭૦	૫૩૬૬	૪૧૫૩

ગઇ તા. ૧-૮-૨૨ ને દીને રૂની પુરાવ બાકી દુનીયામાં ૭૧૦૧૭૬૨ ગાંસડી નેટલો હતી. ૧૨૧૧૦ને લગતા આંકડા આમાં અણ્યા નથી.

હુનીયાની'મીલોમાં સ્પર્ધાકો' સંખ્યા (લાખ સ્પર્ધાકો)

દેશ	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૧૯	૧૯૧૮
એટલીટા	૫૬૫	૫૬૫	૫૬૫	૫૭૦	૫૭૦
સુરેપના બીજા દેશો	૪૩૬	૪૩૬	૪૩૬	૪૩૨	૪૩૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૩૬૧	૩૫૩	૩૪૮	૩૪૨	૩૩૮
ઈસ્ટ ઇન્ડીઝ	૬૮	૬૮	૬૭	૬૬	૬૬
ભાપાન	૪૪	૩૮	૩૭	૩૩	૩૦
ચીન ઇન્ડીઝ વગેરે	૨૨	૧૭	૧૭	૧૫	૧૫
કેનેડા	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩
મેક્સિકો વગેરે	૨૫	૨૫	૨૫	૨૦	૧૫
કુલ	૧૫૩૬	૧૫૧૬	૧૫૧૦	૧૪૬૪	૧૪૮૨

ઈંગ્લેન્ડનો કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

સુરેપના દેશો અને ઇસ્ટ ઇન્ડીઝ હુનીયાના લાખ અતીશય ગગડવાથી ઇંગ્લેન્ડના વેપારને નહતી મુશ્કેલીના ખાલ એટલા પરથી આવી શકે કે પેરીશની હુનીયાના લાખ લઠાઈ અગાઉ એક પાઉન્ડની બરોબર પચીસ ફેડ હતા તેને બદલે હવે ૧૫૦૦૦ છે જરમનીના માર્ક એક પાઉન્ડની બરોબર વીસ હતા તે બદલે ૨૫૦૦૦ થયું ગયા અને પછી પાછા વધીને વા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે ૧૯૦૦ રહ્યા તે પછી આજુબુધીનાં પણ ઘણી વધુ થઈ ચકી રહી છે આરનીયાના ફોન એક પાઉન્ડની બરોબર પચીસ રહેવાને બદલે સાઠા ત્રણ લાખ રહ્યા છે. જેમ એ બાબ એમ વધે તેમ ઇંગ્લેન્ડના માલ મોકલનારાઓને પરવડે નહીં અને તેથી એ દેશોમાં ઇંગ્લેન્ડનો માલ જતો અટકી પડ્યો છે એમ કહીએ તો, તે ઘણું ભાગે સાચું છે. જો હુનીયાના લાખ સ્પર્ધા થાય તો વેપાર વધારે સારો ચાલી શકે એન્ગ્લેન્ડના મીલવાળાઓને બીજા જે મુશ્કેલી નડે છે તે એ છે કે અમેરીકા સાથેની હુનીયાના ભાવની વધુ થવાને લીધે રૂના લાખમાં ઘણી હેરફેર થતી રહે છે આગસ્ટની અંધવચમાં રૂના ભાવ નીચી ગયા અને પાછા બીજા પખવાડયામાં વધી ગયા વળી તા. ૧લી સપ્ટેમ્બરે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના છુટાને નીચાટ બહાર પડ્યો ત્યારે પાક ઓછો ઉતરવાની ગણતરી એમાં હતી તે છતાં ભાવ વધવાને બદલે ઘટવા લાગ્યા કયા દેશનો ઉદ્યોગ આવા અસ્થીર મામલામાં લાભો વખત કામ ચાલુ રાખી શકે? પણ એન્ગ્લેન્ડનાઓને ફેડેલોક અલુમિનીયમ લાસ પણ થયો છે લાખલા તરીકે અમેરીકામાં મીલોમાં ઉત્પાદન બરતુ સુતર બનાવવા માટે સાચું રૂ વપરાતું તેને બદલે તેઓ હલકું રૂ વાપરી નીચા ન બરતુ સુતર બનાવવા લાગ્યા છે જેથી સાચું રૂ વધારે જ્યાંમાં એન્ગ્લેન્ડને મળી શકે. તેમ છતાં હવે અંકવાલીયે થનીવારે રવીવારે અને સોમવારે મીલો બધા રાખવાનાં સવાલ પર વીચાર ચલાવવાની તેમને ફરજ પડી હતી કેમકે સુતરના બજારની સ્થિતિ બહુ ભારીક થઈ પડી હતી એ દરખાસ્ત ઉપર વા. ૧૬મી સપ્ટેમ્બરે મવ લેવોના હવાં ફોર્મલેસ બોર્ડ ફરીથી રથપાય એવી હિલચાતની અફવા સંભળાય છે પણ એન્ગ્લેન્ડના માર્કેટ ફોન રપીનસ એસોસીએશનના ફેડરેશનની કમીટી એ બાબ અલુઅલુપણું બતાવે છે.

ચીન માટે રૂ લાખ કરવા વધારે સ્પર્ધાકો બનાવવાના આરંભે મેક્સિકો ખાતે પ્રધર્મને મળેલા છે એમ વર્તમાન પડે અજાણતા હવાં પણ એમણે એ વાત ખોટી છે એમ બહાર

હિવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનના બોથો ફેડ

કચું છે. એ પેઢી પાસે માત્ર બે લાખ સ્પીડલ માટેના ઓરડર હતા છે. મોટરવાળાઓ લાખ ઘટાડે છે તેથી મોટરોના અપ વધશે; સ્તીમરો બાંધવાના ઉદ્યોગમાં ફરીથી તેજ આવવા લાગી છે. રસાયણી પદાર્થોના લાવમાં ઘટાડો થયો છે. જલીચીંગ પાઉડર એમોન્યા, આલ્કલી અને કેસ્ટીક સોડાના લાવ ઘટ્યા છે.

ચુકાલીન્ટસ ઓઇલ બનાવવાના ઉદ્યોગ.

નીલગીરીમાં ચુકાલીન્ટસ તેલ બનાવવાની શરૂઆત ૧૮૬૦ માં યુરોપીયનોએ કરી હતી. તે પછી આજ સુધી એ ઉદ્યોગ પ્રગતી કરતો રહ્યો છે. હવે એ તેલ સારી રીતે ખર્ચે છે. બ્રીટીશ દવા બનાવનારાઓને એ તેલની જરૂર પડે તે માટે નીલગીરીમાં "ઇંગ્લેન્ડ" નામના રોપમાંથી બનેલું એ તેલ ઘણું અનુકુળ નીવડે છે. એટલું છતાં આસ્ટ્રેલીયાથી એ તેલ હાઈમાં મોટા જથ્થામાં આયાત થાય છે તે આશ્ચર્યકારક છે. અત્યારે હાઈમાં બાર મહીનામાં રતલ ૨૪૦૦ કરતા વધારે તૈયાર થઈને વેચાય છે. રોપાવાળા બાગના માલીકે એને માટે કારખાતું સ્થાપ્યું છે તેમાં એ બને છે એ બાગમાં પાંચ જણ કામ કરે છે. વળી એક ઘણીમાં રોજ ત્રણ રતલ જેટલું એ તેલ ગુટ બોટાનીકલ ગાઈ-સમાંથી મળેલા રોપામાંથી તૈયાર થાય છે. ઉતાકામંદથી મળેલા તેલને ફરીથી ગાળી કઠાડવાનું ફેલીકસટોપ લેબોરેટરીના મેનેજર શ્રી. બ્રાઉન શીવાય ક્રાઈ કરતું નથી બીજાને એ કામમાં કુતેલ મળી નથી. ઉતાકામંદમાં એને માટે જે સંચાકામ ગોઠવેલું છે તે ઘણું સારું છે. એ ઉદ્યોગને ખીલવવા માટે મુખ્ય જરૂર રોપાની પેદાશ વધારવાની છે જેમ તેના પાંદડાં વધારે મળે તેમ વધારે તેલ પેદા કરી શકાય. આસ્ટ્રેલીયામાં એ તેલ પેદા કરવાનો ઉદ્યોગ સારો ચાલે છે. તેણે કારણજ એ છે કે ત્યાં હંમેશાં એને માટે જોઈતાં પાંદડાં મળી શકે છે. ત્યાં એના રોપામાંથી પાંદડાં તોડ્યા પછી પણ તેને ફરીથી બટ પાંદડાં થાય છે. નીલગીરીમાં એમ થતું નથી. હાઈમાં તો એક મોટો બગીચો એને માટે રાખી તેનો એકે એક ભાગ વારી પ્રમાણે પાંદડાં ચુટવા માટે કામમાં લેવાય તોજ તે ઉદ્યોગની જરૂર પુરી પડી શકે. જો પાંદડાનો રસ-આઠ ટકા જેટલો ઉતરવાની ગણતરી ગણીયે તો પણ દર વરસે ૨૪૦૦ રતલ જેટલી એ તેલની પેદાશ માટે ૧૩૦૦ ટન જેટલાં પાંદડાં દર વરસે મળવાં જોઈએ. એ રોપા માટે અત્યારે રોકાયેલી જમીનનો વીરતાર ૧૯૧૪ એકર જેટલો છે તેમાંથી દરેક એકર દીઠ પાંચ ટન પાંદડાં મળે છે. એટલે જ એ બધા રોપાને ચુટવામાં આવે તો ૬૫૭૦ ટન પાંદડાં મળવાં જોઈએ પણ સરકારને તો દર વરસે માત્ર બસો રૂપયા જેટલી આવક થાય છે તે ઉપરથી બસો રતલ દીઠ આઠ પાંચ લેખે ગણતાં માત્ર ૪૫૦ ટન પાંદડાં સરકાર પુરાં પાડે છે એટલે કે ૧૩૦૦ ટનમાંથી ૮૫૦ ટન પાંદડાં ખાનગી બાગમાંથી મેળવાય છે. જો ઉદ્યોગ માટે બાગ લેવો હોય તો રોપા ફરી ફરીને વાવવા અને પાછા મોટા થયા પછી કાપી લેવા પડે. તે માટે ખર્ચ નીચે પ્રમાણે થાય:—

	રૂ. આ. પા
૨૦૦ રતલ પાંદડાં	૦—૦—૮
એકઠાં કરવાનો ખર્ચ	૦—૬—૦
ગાડી ભાડું	૦—૮—૦
સંચાકામ વગેરે થાપણ પર બચાવ	૦—૪—૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફાટ મુંબઈ.

એકર હીઠ બસો રતલ પાઠડામાંથી ૨૭૬ આડસ તેલ મળે તેની હીમત બે રૂપયા થાય
એ રીતે એમાં નફો બાર આના રહે

મીઠા પ્રાઉન પાઠડા એક જગાએથી બીજી જગાએ લઈ જવાનો ખર્ચ બચાવે છે કેમ
કે એવું કારખાનુ પાસે છે એને ખર્ચ નીચે પ્રમાણે થાય છે

	રૂ. આ પા.
૧૧૧૧ રતલ તેલ માટે પાઠડા	૦-૧૦-૦
એકઠા કરવા વગેરે	૦-૨-૩
ખાટલી વગેરે પરચુટલું	૦-૩-૯

૧-૦-૦

એક ખાટલીમાં હોઠ રતલ તેલ હોય છે અને તે ઉપર દસથી બાર આના નફો મળે
છે દરેક ખાટલી હોઠથી બે રૂપીયે વેચાય છે નીલગીરીમાં એ તેલ ગાળનારા દરેક રતલ
હીઠ છ થી આઠ આના મેળવે છે. આસ્ત્રેનીયાથી આવતું યુકાલીપ્ટસ તેલ રતલ
એક રૂપયે મળે છે લંડનમાં એનો લાવ રૂા ૧૧ જેટલો લગભગ રહે છે
હીંદથી લંડન સુધી મોકલવાનો ખર્ચ દર રતલે એકથી બે આના કરતા વધારે
થતો નથી જેટલો નીલગીરીથી મેળવેલા એ તેલની કીમત હીંદમાં દર રતલે
એાછામાં એાછી એક રૂપયા જેટલી ગણવી જોઈએ આસ્ત્રેનીયન તેલની હરીફાઈમાં ટકી
રહેવા માટે નીલગીરીના એ તેલ ગાળનારાઓએ પોતાનો ખર્ચ ઘટાડવો પડશે જો એ ધર્મને
રતલ હીઠ ૫ દર આના જેટલો પેટ્રોલ વગેરે સાથે વેતા મુખ્ય કે કલકત્તામાં પડે તોજ એ હિંદોગ
હરીફાઈમાં ટકી શકે દેહરાદુન ખાતે શાસ્ત્રીય શોધખોળ ખાતાના સચાયણ શાસ્ત્રી મી પુરણસીંહે
કરેલા અખતવાઓ પરથી માલમ પડે છે કે એમાં કરકસર થઈ શકે તેમ છે પાઠડાની જાત
ઉપર ઘણા આધાર રહે છે સુકા પાઠડાના વજન ઉપર ગણીએ તો માત્ર ૧૪ ટકા જેટલું
તેલ મળે છે, પણ ૧૮૭૩ પછી વાવેલા જાડના પાકા પાઠડા લેવાય તો ૨૨૮ ટકા જેટલું
તેલ મળી શકે છે. માટે એ કામની શરૂઆત કરવાની વખતે તો એ પાકા પાઠડાનોજ
ઉપયોગ કરવો જોઈએ ગાળવા વગેરેના કામ માટે અર્ધશીક્ષીત મજૂરો મારફતે કામ
લેવાનો અને વારવાર એાજર નવા વસાવવાનો ખર્ચ કરવા કરતા તેને માટે પ્રમાણમાં
એાછો ખર્ચ આવે એવું સંચાકામ વસાવવા માટે થાપણ રૂપે રકમ વપરાય તો હિંદોગને
માટે વધારે લાભકારી નીવડે એક જગાએથી બીજી જગાએ લઈ જવા માટેના વગેરે ખર્ચ
કેવી રીતે ઘટાડવો એ તો એ સાહસ ચલાવનારની હોશીયારી પર આધાર રાખે એ તેલ
ગાળવાને માટે કેવું સચાકામ વાપરવું લાભકારી થઈ પડે તે દર્શાવનારો વીગત “ઈડાસ્ત્રીયન
ઈડીયા” નામના માસીકના સપ્ટેમ્બરના અંકમાં આપી છે.

ભુસ્તર વીચાનો ઉપયોગ.

હીંદમાં ભુસ્તર વીચાને લગતા ખાતાની શરૂઆત ૧૮૫૧માં થઈ હતી. ઇંગલંડમાં
એવી શરૂઆત ૧૮૫૫માં, કેનેડામાં ૧૮૪૨ માં, સ્પેનમાં અને આસ્ટ્રીયા હંગેરીમાં ૧૮૪૯
માં, અને બેલ્જિયમમાં ૧૮૭૬ માં થઈ હતી એ વીચાની મદદથી શોધખોળ કરવાની પહેલ

મારસદસનાં રંગીન લોકાચાં મસકાઈદાર અને મંગળુત.

વીત્યમ રમીય નામના માણસે ઇશ્વરમાં ૧૭૬૬ માં ઠરી. તેણે પ્રથમ એ વીધાની દ્રષ્ટીએ ઇશ્વર તથા વેદસનો નકશે તૈયાર કરવાનું ૧૮૧૫ માં પુરું કર્યું. દર માઈલ દીક એક ઇંચના પ્રમાણમાં નકશે તૈયાર કરવાનું કામ હીંદના કેટલાક જાતા માટે થયું છે પણ આખા દેશને માટેના “સર્વે મેપ” હજી તૈયાર કરી શકાયો નથી, એ બનાવવા માટે સુલકમાં જુદે જુદે ઠેકણિં ફરીને ખાસ ખોદવાની અને ત્યાં ફવા ધરે છે તેની પરીક્ષા કરવાની જરૂર પડે છે. તે કામ કરતાં અમલદારોને એક કેટલાકને એમ લાગે કે આ શું નકામી મહેનત કરવા હશે? પણ એથી શા લાભ થાય છે ને તેમને જણાવવા એમણે પ્રથમ લાભ તો જમીનમાં ઠવા પાણી છે, અને ઠવાં તેલ, કોલસા, સોનું, રૂપું વગેરે ધાતુઓની ખાણો, અને ઠવાં પાકા પથરા, સુનો, સ્ત્રીમીટ વગેરે પદાર્થો છે તેની ખબર એથી મળે છે. તળાવખાધના પહેલાં જમીનની પરીક્ષા કરવી પડે છે કે અહીં પાણી રહેશે કે જમીનમાં ઉવરી પડશે? આ જગાએ તલાવ બંધાય તો તેમાં વનસ્પતી ઢગવાથી પાણી ખરાબ થવાનો સંભવ કેટલો છે? આ પરીક્ષા માટે ભુસ્તર વીધાનું જ્ઞાન કામ લાગે છે. ખેતીને માટે કુવા ખોદવા માંડનાર સ્થાવીક રીતે બહુવા માગે કે કેટલું ખોદતા પાણી મળશે? તેના જવાબ ભુસ્તર શાસ્ત્રી આપી શકે. રેલ્વેઓ તથા ઘરો બાધનાર કેટલીક વેળા ટેકરીઓ પરની જમીન વધારે પસંદ કરે છે અથવા એવી જગાએ પોતાનું કામ કરવાની એમને ફરજ પડે છે. તેવે પ્રસંગે ભુસ્તર શાસ્ત્રી એમને કહી શકે કે આ જગા કોઈ વેળા ધસી પડવાનો સંભવ કેટલો છે? ટેકરીઓ ધમી પડવાનું એટલીકાર બને છે કે રેલ્વે બાધનારે એ વીશે વીચાર કર્યો વગર ચાલેજ નહીં. વળી જે જમીનમાંથી રેલ્વે લઈ જવી હોય ત્યાં જમીન ખોદીને માર્ગ કરવો, અથવા પાસે જમીનની માટીથી અથવા ખાસ પુરીને રેલ્વે માટેની જમીન ઉંચી કરવી જરૂરની થઈ પડે તે વેળા ખોદવાનું કામ કયો માર્ગ લેવાથી સહેલું પડશે તે દર્શાવવાનું કામ ભુસ્તર શાસ્ત્રી કરી શકે. દેશમાં થતા ધરતીકંપના આંચકા વારંવાર કે કોઈ કોઈ વાર અને કેટલા બેથથી લાગશે તે એ કહી શકે મકાન બાધનારને એ જ્ઞાન ઉપયોગનું છે. દેશના રાજકીય વીભાગોની માફક ભુસ્તર વિધાની દ્રષ્ટીથી પણ દેશના પ્રાંત અને જુદાઓ થાય છે. તેની સરહદ નક્કી કરતી વેળા ભુસ્તર શાસ્ત્રીને જોયો હોય તો શીકારની પાછળ પડેલો શીકારી યાદ આવ્યા વગર રહે નહીં. એવા કામમાંથી કેટલીકવાર ખાણોની શોધ થઈ છે. હીંદના ઘણા ભાગોમાં કોલસાની, બહુચીસ્તાનમાં કોમેટની, બીહાર તથા ઓરિસ્સા, સુબંધ, મધ્યપ્રાંતો, તથા મહારાસ્ટ્ર વગેરે ભાગોમાં એકસાધટની, મધ્યપ્રાંતો તથા મહારાસ્ટ્રમાં એંગેનીઝની ટીનાસરીમાં પુલકામની, અને અન્ય સ્થળોએ બીજી સીન્સની ખાણો સરકારના ભુસ્તર શાસ્ત્રીઓએ શોધી કઢાડી છે.

હીંદમાં અમુક ખનીજ પદાર્થો ઠવાં ઠવાં મળી શકશે તેની વીગતવાર સર્વે કરવાનું કોઈ કોઈ વાર સરકારી અમલદારોને સોંપાયું છે અને તેમણે તે વીગત એકઠી કરીને તેના વીશે સોંદાવલોકન કરનાર લેખ મોકલ્યા છે. કોલસા, કારાડમ, એંગેનીઝ, અબરખ, તથા પેત્રોલીયમ માટે એવા લેખ બહાર પડ્યા છે. હવે કઈ ચાજ માટેની ખાણ ક્યાં શોધવી અથવા અમુક જાતનાં ખાણ શોધવાનું કામ કવી રીતે કરવું તે વીશે ભુસ્તર શાસ્ત્રી સલાહ આપી શકે. કેટલીકવાર એ રીતનો સલાહ લેવા જતાં જે ઉત્તર મળે છે તે ઘણો નીરાશા ઉપભવનાર હોય છે પણ તે સલાહ લેનારને ખબર નથી હોતી કે એ રીત નીરાશાજનક સલાહને પરીણામે કેટલા નાણા બરબાદ થતાં અટક્યાં છે. ખાણોમાં રસ્તા કરવા તથા સંચાકામ મોકલવું તેમાં ભુસ્તરશાસ્ત્રીની પાસે સલાહ ઘણી ઉપયોગી થાય એટલા વાત તો સહેલાઈથી સમજાય એમ છે. એના નકશાની

મહદથી મી. ઇ. એસ. પીનફોલ્ડે રાવણપીંડી ખેતર આગળ જમીનથી ૪૦૦ ફીટ ઉંડા તેલના ઝરા શોધી કઢાડયા હતા. એને માટે ખાડા જોડવા વગેરે કામ અટક એપ્રિલ ૧૯૫૧નીએ માથે લીધું હતું. ખેતી માટે જમીન કયા પ્રકારની છે તથા જમીનની સપાટી નીચેના વર ચુનાના છે કે કંઈ જાતના છે અને કંઈ જાતના પાક માટે વધારે અનુકૂળ નીવડશે તે વીશે ભુસ્તર શાસ્ત્રીની સલાહ ઉપયોગી થઈ પડે. હિંદમાં ખાતાલ કુવા શોધવાની ઇચ્છા ધણુને હોય છે પણ હિંદમાં જમીનનું બંધારણ એવું છે કે કોઈકજ ઠેમણે એ ઇચ્છા પાર પડી શકે. એવી શોધ માટેના પ્રયત્ન પાછળ નાણાંની મોટી રકમ બરબાદ કરતાં અટકાવનાર ભુસ્તર શાસ્ત્રીની સલાહની કૌંમત કેવી રીતે આંકવી એ કોણ કહી શકે? પરદેશી પથરાને બદલે હિંદમાંજ મળી શકે. એવા પથર વાપરવાની સલાહ સરકારના ભુસ્તર શાસ્ત્રીએ આપી તેથી હિંદને કેટલો લાભ થયો તે આંકવાનું કામ પણ મુશ્કેલજ ગણાશે.

હિંદમાં ખાણોના ઉદ્યોગ ખીલવામાં કેવી રાજનીતીથી કામ લેવું તે સુચવવાનું એ વીધા જાણનારઓજ સારી રીતે જાની શકે. એક લખનાર તો એટલે સુધી વાતો કરે છે કે બે ભુસ્તર વીધા જાણનાર કોઈ ન હોત તો ખાણોની શોધ કેવી રીતે થઈ શકતી? માટે ખાણોની પેદાશ ઉપરની જે મહેસુલ સરકારને મળે છે તે મેળવવા સરકારે એ વીધાને આભાર માનવો જોઈએ. એવો મહેસુલ જુદો જુદો ચીજ ઉપર જુદા જુદા દરથી લેવામાં આવે છે અને તે વસુલ કરવાનું કામ પ્રાલીક સરકારોનું છે એટલે એ રકમ કેટલી થાય છે તેની વીગવ મળી શકે તેમ નથી પણ જનરલ એન્ડ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ એન્ડ લેબરના આગળ ૧૯૨૨ના અંકમાં હિંદી સરકારનાં ભુસ્તર વીધાથી સર્વે કરનારા ખાતાના ડીરેક્ટર મી. એલ. લી. ફેમોએ એવા અડસટો જાહેર કર્યો છે કે દર વર્સે સરકારને આજામાં આજી ૮૪ લાખ રૂપયા જેટલી આવક થતી હોવી જોઈએ. એ કહી છે કે એ ખાતાની પાછળ સરકાર એ આવક નો પાંત્રીસમો ભાગ પણ ખરચતી નથી. ૩૨ માઈલે એક ઇંચના પ્રમાણ-વાળા જે નટશા હિંદ માટે એ ખાતાએ તૈયાર કયા છે તેથી હિંદના પ્રાચીન ઇતીહાસ ઉપર કેટલું અજવાળું પડે છે. એ દુષ્ટીથી હિંદના ઐતીહાસીક બનાવોનો ખુત્તસો પુરો પાડવાનું કામ કોઈ વીદ્વાન હવે પછી ઉપાડી લેશે એવી આપણે આશા રાખીશું. જમીનને ઠેકાણે ચરખી સમુદ્ર તથા બંગાલનો ઉપસાગર કયાંદે અડેવી રીતે થયા તે વીશેનું વર્ણન ખચીત અ નંદ સાથે બોધ આપનાર નીવડી શકે.

હિંદની રેલ્વેઓને એક માપની કરવાની જરૂર.

મી. એફ. જી. રોયલટોસન નામના એન્જીનિયરે આ વીષે થોડા વખત પર રોયલ સોસાયટી ઓફ આર્ટસ સન્મુખ આપેલા ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે ૧૮૫૧ના વરસ અગાઉ રેલ્વે માટે કયા માપને બહાલી આપવી એ સલાહની ચર્ચા ઈંગ્લંડમાં ઘણી જાહેર ચાલી હતી અને છેવટે સાત ફીટની તથા ૪ ફીટ ૮ ઇંચની એમ બે માપની રેલ્વેઓ માટે બહાલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. સાત ફીટની રેલ્વેને બદલીને ૪ ફી. ૮ ઇંચ કરવાથી રેલ્વેના ખર્ચમાં તથા લોકોની સગવડમાં થનારા લાભનો વીચાર કરી ત્યાંની ગેટ-વેસ્ટન રેલ્વેએ એ ફેરફાર કરવાનો ઠરાવ કર્યો અને તે ૧૮૮૨માં અમલમાં આવ્યો. સાત ફીટના માપની રેલ્વે ઇંગ્લંડમાં તે વેળાએ એકજ હતી તે આ રીતે બંધ પડી. હિંદમાં

મારસિલની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

૧૮૫૧માં સરકારે પાા ફીટનું માપ બદલાવવાનું કારણ કયેા તે, સાતફીટ અને પોણાપાંચ ફીટ બેમાંથી વચ્ચેના ભાગે બદલાવવા રૂપે હશે. તે પછીનાં પંદર કે વીસ વર્ષમાં પાંચ ફીટના માપના રહેવા હોવામાં પાા ફીટના માપની નાખાઈ તેને માટેની ચાપણુ પાઉંડમાં ગણવાં તે ઉપર પાંચ ટકાની વહેંચણી માટે સરકારે નતમીનગીરી આપી.

કમનસીબે આ દેશમાં રહેવા નાંખવાનું કામ નવું હોવાથી તથા પડાડો તથા નદી નાલાં વચ્ચેથી રસ્તો કરવાનો હોવાથી ખરચ ઘણા થયેા અને ઈંગ્લંડ સાથેની હુડીનો ભાવ ઘટી જવાથી રહેવાની ઓછી આવકને પુરી કરી આપવા માટે હીંડી સરકારે લોગવવાની ખોટની રકમ પણ મોટી આપવા લાગી તેથી ૧૮૬૬માં એવો કાવ થયેા કે ૩ ફીટ ૩૩ ઇંચની પહોળાંધવાળી મીટર ગેજ રહેવા નાંખવાનું સરકારેજ કરવું. એમ કરવામાં એવો હેતુ હતો કે તેના શરૂઆતનો ખર્ચ એછા પડે. એ માપ માત્ર થોડા વખત માટેજ સરકારી પાછળથી એ રહેવાનો મોટા માપની કરી નાખવાના ધારણા તે વેળા પણ હતી. ૧૮૭૩માં ઇન્સ્ટીટ્યુશન ઓફ સીવીલ એન્જનીયર્સ, સન્મુખ આલેક્સી ચર્ચા દરમ્યાન મી. થોનટને જણાવ્યું હતું કે હીંડમાં બે બ્રુદા માપની રહેવાની હરીફાઈ કરે એવો હેતુ કોઈ વેળા હતોજ નહીં અને એકજ સ્થળેથી એકજ દીશામાં બે માપની રહેવાનો બંધ એવું બનવા દીધું નથી ૧૮૭૩ પછી આ સ્થિતિ કેટલી બદલાઈ છે તે તો હાલનો રહેવાનો નકશો બેવાથી તરત જાણી શકાયે. કેટલેક ઠેકાણે રહેવાના માપમાં પાછળથી ફેરફાર થયેા છે. દાખલા તરીકે પંબગ નોરધન રહેવા મીટર ગેજની હતી તે પહોળા માપની રહેવામાં ફેરવાઈ ગઈ છે. એથી ઉલટું ઇરોડ અને નીગાપટમ વચ્ચેની રહેવા પુર્વે પહોળા માપનો હતી તે પાછળથી મીટર ગેજની થઈ છે. છેવટે એ બે માપમાંથી કયુ રાખવું તે નક્કી કરવા માટે એક કમીટી ૧૮૮૬માં સરકારે નીમી, અને તેણે એવી ભલામણ કરી કે પાા ફીટની પહોળાઈ રાખવી આ મીનાયના કોઈપણ માપની રહેવા બાંધવા માટે પરવાનગી આપવી નહીં પણ જ્યાં હોય ત્યાં તે રહેવા દેવી. જ્યાં શાખા રહેવા બાંધવી હોય ત્યાં જેની શાખા એ યવાની હોય તેનું માપ શાખા રહેવા માટે રાખવું. જ્યાં પહોળા માપની રહેવા સાથે એનો મેળાવ ધાય ત્યાં એવી રીતે કામ લેવું કે સાંકડા માપને બંડીને પહોળા માપની રહેવા કરવાનું વધારે સહેલું થાય. તે પછી રહેવા બાંધાઈ તેમાં આ ભલામણ જરાજર પળાઈ નહીં અને જ્યાં ત્યાં મીટર ગેજની રહેવા નાંખાઈ તથા એ એક બીજા સાથે બાંધાઈ. પહોળા માપની આઉડ એંડ રોડીલ ખંડ રહેવાના મુલકમાં મીટરગેજની રહેવા કાનપુરથી બારાલ સુધીના ૮૦ માઈલ માટે એટલા સાડા નાખાઈ કે તેથી મીટર ગેજની રહેવા એક બીજા સાથે સંધાય. હાઈદરાબાદ ગોદાવરી રહેવા (૩૯૧ માઈલ) પણ મીટર ગેજની બાંધાઈ. જિલ્લપુર બીકાનેર રહેવા બાંધાઈ તે વેળા મીટરગેજને પસંદગી અપાઈ છે પણ મુંબઈ તથા કરાંચી વચ્ચેના સંબંધ બાંધાયે તે વેળા એને પહોળા માપની કરવી પડશે. ઇસ્ટર્ન બંગાલ રહેવાના કેટલેક ભાગ તેા અત્યારે પહોળા માપનો કરવામાં આગ્યે છે. રજપુતાના માલવા રહેવાને પાછળથી પહોળા માપમાં ફેરવી નાંખવાનો પ્રથમ હેતુ હતો પણ પાછળથી પહોળા માપની નાગડા રહેવા થઈ એટલે હવે રજપુતાના માળવા રહેવાએ માલવી જે લાવ લઈજા કરવી જોઈએ તે નાગડા રહેવા મારફતે થાય છે. હવે તો જ્યાં સુધી દરેક શહેરની પાસે પહોળા માપની તેમજ સાંકડા માપના એમ બેડ રહેવાની સગવડ ન હોય ત્યાં સુધી ઘણી જગ્યાએ માલને એક માપની રહેવામાંથી બીજા માપની રહેવામાં ફેરબદલ કરવાની જરૂર પડશે. ખર્ચમાં થયેલા બજાવથી

દ્રોથી એવી વીગત એકઠી કરવાનું કામ ૧૯૧૨ ના વર્સ માટે હાથ ધરવામાં આવ્યું તે વેળા મકાન બાંધવાના ધંધાને પડતો મુકયો તેમજ જ્યાં માત્ર પાચ કે એાછા માણસો કામ કરતા હોય તેને 'પણ ગણતરીમાં ન લેવાનું' કરાવ્યું. એ વેળા એકઠી થઇ તે વીગત પ્રગટ કરવામાં આવી નહીં. ૧૯૨૦ ના વર્સમાં પેદાશ કેટલી થઇ તેને લગતી વીગત એકઠી કરવાનું ૧૯૨૧ માં 'હાથ ધરવામાં આવ્યું'. પત્રકોમાં ફેરફાર કરવા સંબંધી ચેમ્બરોની સલાહ લેવાઇ. આયાત તથા નીકાશને લગતા આકડા કામમાં લાગે એવો કેટલોક ફેરફાર કરવામાં આવ્યો. વીજળીક બળ ગેસ બળતણ સ્તીમ વગેરે સંબંધી વિશેષ ચોક્કસથી વીગત મંગાઇ, મજૂરી તરીકે અપાયત્રી કુલ સ્કમ દરેક કારખાનાવાળા પાસે મંગાઇ. કરકસરને ખાતર એ કામ પડતું મુકવાની બનામણ કરવામાં આવી પણ પ્રધાન મંત્રી તેને સ્વીકારી નથી અને વીગત અત્યારે એકઠી થાય છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં ૧૭૬૦ માં વસતીની પહેલી ગણતરી થઇ કેમકે સરકારનો ખરચ દરેક વીલાગે વસતીની પ્રમાણમાં ઉપાડવો એમ કાયદામાં હતું. ૧૯૧૦ સુધી એવી રીતે ગણતરી દર દસ વર્સે કરવામાં આવતી. આજની પેદાશ વીથે મહત્તી એકઠી કરવાનું પ્રથમ ૧૮૧૦ માં થયું પણ ૧૮૪૦ થી ૧૮૭૦ સુધીમાં વધારે વધારે સવાલો પુછાવા માડ્યા અને ૧૮૮૦ તથા ૧૮૯૦ ના વર્સ માટે વધારે વીગત એકઠી કરવામાં આવી ૧૯૦૦ ના વર્સ માટે એ કામ પર ખાસ અમલદાર નીમાયો અને તેની જુદી આફીસ રચાવવા કાજે તા. ૩ જી માર્ચ ૧૮૯૬ માં કાયદો બસ્યો તે વેળા વચ્ચી, જન્મ, તથા મરણ, ખેતી, અને માલ બનાવવાનાં તથા બળ પેદા કરનારાં કારખાનાં એટલી બાબદ વીથે વીગત એકઠી કરવા કરાવ્યું હતું. તા. ૬ ઠી માર્ચ ૧૯૦૨ને દીને બસ્યેલા કાયદેથી એ આફીસ હંમેશ માટે સ્થપાયેલી ગણવાનું કયું છે અને વેપાર તથા ઉદ્યોગ ખતાના હાથ નીચે એ ખાતું ગયું છે. એ કામ લાખી મુદતે થાય તે દરમ્યાન તે કામનો અનુભવ ધરાવનાર એ ખાતામાથી જવા રહે નહોં તે હેતુથી જોઇતી ગોઠવણ કરવામાં આવી અને કેટલીક વીગત એ દસ વર્ષના ગાળાની વચમાં એકઠી કરવાનું કરાવ્યું તા. ૨ જી જુલાઇ ૧૯૦૬ ને દીને ખાસ કરેલા કાયદાની રૂયે તેરમી વાર વસતીની ગણતરી ગણવામાં આવી તે વેળા ખેતી, કારખાના તથા ખાણો સંબંધી વીગત પણ એકઠી કરવાનું કરાવ્યું હતું. ટપેન્ટાઇન તથા રોઝીનને લગતી વીગત અગાઉ કોઇવાર એકઠી કરવામાં આવી ન હતી તે પણ એકઠી થાય એ કાયદામાં ખાસ ગોઠવણ ૧૯૧૦ માં કરી હતી. એ વેળા કુલ ૭૪૮૦૦૯ ટ વર જેટલો ખચે બધી વીગત એકઠી કરવા પાછળ થયો હતો. કામની શરૂઆત તા. ૧-૧-૧૦ને દીને થઇને એજ વર્ષના નવેમ્બરમાં કામ પુરું થયું હતું. ૧૯૧૪માં ફરીથી એની વીગત એકઠી કરવામાં આવી હતી. જે કારખાના બધ હવા તેની હેયાતી ગણવામાં આવી ન હતી. માલસોના વર્ગો નીચે પ્રમાણે હતા:- (૧) માલિકો તથા તેમની પેઢીના ભાગીદારો (૨) પગારદાર અમલદારો, (૩) મુખરી-ન્ટેન્ટો તથા મેનેજરો (૪) ક્લાકો, માલની ખરીદી કે વેચાણ કરનારા વગેરે ઉત્તરતી પંક્તીના નેહરો અને (૫) છુટક કામ કરનારાઓ તથા રોજના મજૂરો, વર્ષ દરમ્યાન મજૂરોની હાજરીની માસીક સરેરાશ લેવાતી ૧૯૧૪ માટેના કાયદાના ચાલુને લગતી વીગત એકઠી થાય તે માટેની ખાસ કલમ હતી તેમાં કારાયત્રી તેમજ કીછીની લીધેલી બેઠ પ્રધાનની રકમો પણ ગણાઇ જતી હતી. જે જમીન કે મકાન ફાટે લેવાયા હંચ નાન લગતી ખબ

ક્યાં પોલીસ કરેલા ટબકટોય ખરીદ કરવા ક્યા જયો ?

આપવી પણ તેની કીંમત ગણવી નહીં એમ એમાં ઠરાવ હતો. બીજા ખાતામાં શેકેલી યાપણને આઠ ઠરીને રકમ દર્શાવવાની ખસ આજ્ઞા હતી. ત્રીજાકતમાં (૧) જમીન, મકાન તથા સંચા કામ (૨) કાચો માલ, ફોલસા વગેરે (૩) શેકડ હુડીઓ વગેરે અને (૪) કુલ અસ્કયામતના આંકડા રજુ કરવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી. જેનું હોય તેટલી રકમ બાદ કરવાની ન હતી. કોઈ કારખાનાવાળા એમાંથી એક મથાળાની રકમ બીજા મથાળા નીચે દર્શાવે એમ કેટલીક વાર બને પણ તેવી ભુલ અટકાવવાનો હેતુ નહોતો. કુલ આંકડો ખરો આવવાનો વીશેષ સંભવ રહે એ હેતુ હતો. નુર વગેરે માટે અપાયેલી રકમો જુદી દર્શાવતી પડતી. કાચા માલની સાથે ફોલસો, છુટ્ટીકટ તેલ વગેરેને તથા માલ પહોંચાડવા માટે બારદાન પેટીઓ, ડબ્બા, વગેરે ચેકીંગને પણ ગણવી પડતી. માલ તૈયાર કરવાના ખર્ચ તથા તેનાર થયેલા માલની કીંમત, દર્શાવવાના સંબંધમાં વીગતવાર સુચના અપાઈ હતી. એકજ ચીજની કીંમત બે વાર ગણવાનો સંભવ આમ વીગતવાર આંકડા ગોળવવાથી દુર થતો હતો તેમ છતાં માલ બંનાવવા માટેના બધા ખર્ચનો એમાં સમાવેશ થતો નહીં એટલે માલ બનાવનારને નફો કેટલો રહેતો તેની માહિતી એ ઉપરથી મળી શકે એમ ન હતું. વ્યાજ, ઘસારા, ભાડું વીમો, રીપેર, જાહેર ખર્ચના ખર્ચ વગેરેને ગણવતરી બહાર રાખવા ઠરાવેલું હતું. તેરમી વારના એ સેન્સસમાં મળેલી વીગતથી અગ્યાર પુરતેકો ભરાયો છે અને તેમાં આંકડો, નવમું તથા ડસમું એ ત્રણમાં માલની પેદાશ વીશેની હકીકતજ આપી છે એ બધાનો સાર ૧૯૧૬માં પ્રગટ થયો હતો.

માલની પેદાશને લગતી વીગત હમણાં એકઠી કરવાની જરૂર હોઈએ પછી સરકારને પડી છે. કારણ કે ઇન્ટરનેશનલ લેબર કોન્ફરન્સ માટે અમુક માહિતી પુરી પાડવી પડે છે. એ વીગત એકઠી કરવા માટે ઇંગ્લેન્ડમાં અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં કેવી ગોઠવણ થઈ હતી તેની વીગત એટલા માટે આપી છે કે એ કામમાં નડતો મુશ્કેલીઓ તથા તેનો ઇતીહાસ સમજાય.

નાંધ.

સરકારે વેપારનો ઇન્જરો લેવાનો સવાલ.

કેનેડાના સંબંધમાં આ કીચેની ચર્ચા કરતાં “ધીરાઈડ ટેમ્બલ” નામના ત્રીમાસીકના સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૧ ના અંકમાં લખનાર જણાવે છે કે કેનેડાના ખેડુનોની એક ફરીવાદ એવી છે કે વેપારીઓ તેમની સ્પીડીને ગેરવાજબી લાભ લે છે. કેનેડાના પશ્ચિમ વિભાગમાં ઘણો પાક આગ-રટમાં ઉતરે છે અને તા. ૧ લી નવેમ્બરે ખેડુને એ (માગનારને કે સરકારને) નાણાં ભરવાનાં હોય છે. તે કેમ ભરવાં તેની ધોરણે કીધે તા. ૧ લી નવેમ્બરની અગાઉ પોતાનો માલ વેચી નોંખવાની તેમને ફરજ પડે છે તે વેળા સસ્તે ભાવે એ માલ વેપારીઓ લઈ લેખે છે અને પછી મોંઘા ભાવ થાય ત્યારે વેચી નફો ખાય છે. આમ કરનાર વેપારીઓ ઉપર કરનો બોજ વધારી તેટલો બોજ ખેડુને ઉપરના કરમાંથી ઘટાડવાની દરખાસ્ત અત્યારે નથી. અત્યારે તો દરખાસ્ત એવી છે કે લંડન હરમ્યાન સરકારે ઇકિનો વેપાર પોતાના સંપૂર્ણ કાબુમાં લીધો હોય તેવીજ ગોઠવણ હમણાં પેશ કરવી. તે વેળા એ ગોઠવણને પરીણામે નફો થયો હોય અને એ નફામાંથી ખર્ચ જતાં બાકીની રકમ જે ખેડુને જેટલો માલ આપ્યો તેના પ્રમાણમાં વહેંચી લીધી હતી. અત્યારે એવા ચોજના સરકારે હાથ ધરી શકે કે કેમ એવો

ધી બોજે ટાઇલ માર્ટ ૨૨ બેંક સીટ, ફોટો મુબઈ.

કાયદાનો સવાલ ઉપસ્થિત થતાં સરકારના સલાહકારોએ એવો મત આપ્યો કે કોઇપણ બે અથવા વધુ પ્રાંતો વચ્ચેથી માગણી થાય તો તેમની વિતી એવી થોડીના સરકાર માથે જાય શકે. મેનોટોર્બા પ્રાંતમાં અત્યારે છેલ્લી ધારીસભી વીસરજન થયેલી છે અને નવી ધારાસભા ચુંટાવાનું વાર છે તેટલો સમય આવી થોડીનાએ પ્રાંતને લાંબુ પાડવા માટેની મજુરી બીજા કોઇથી આવી શકાય તેમ નથી અને એ પ્રાંતને જ આવી થોડીનામાં ન ભેળવાય તો સરકારને ઘઉં વેચવાની ફરજ પડનારો કંઈકો ફરીથી માન થોડાજ વિભાગને લાંબુ પાડવાથી ધાર્યો હેતુ સરે એમ નથી. એ લેખક જણાવે છે કે ઘઉંનો પાક કરનારાઓ બધા સંપૂર્ણ રીતે સહકારી મંડળની માફક કામ લે એજ સહુથી સારો માર્ગ છે. જે નવી ચુંટણી પૂરી થાય જણાવે અંગાંઠે જુની ધારા સભાને વીસરજન થયેલી ન ગણવાની ગોઠવણ હોત તો આંખી મુરકેલી નહવ નહીં.

આસ્ટ્રેલીયામાં જાકતની પદ્ધતી બદલવાની ચર્ચા ગંધે વર્સેજ થઇ હતી અને તેને પરીણામે જાકતની નવી ગોઠવણ તથા ટેરીફ બોર્ડની સ્થાપના થઇ છે. નવી થોડીનામાં કેટલીક ચીજની ઉપર આયાત જાકત વધારે પડી છે પણ તેથી જેને નુકશાન જતું હોય તેઓ જે ફરીયાદ કરે તો સરકાર પાસે જવાબ તૈયાર છે કે તમારો વેપાર ધબકારે રાખીને અમે તમને નફો કરી આપ્યો છે અને હજી પણ તમારી ધબકા હોય તો એવો ધબકારો લેવાને માટે સરકાર તૈયાર છે. હાલ ઇન્ડિયાન પરદેશો સાથે આસ્ટ્રેલીયાનો વેપાર બોધો હતો તેનું મારણ એજ હતું કે એ વેપાર ધબકારા રૂપે સરકારને હાથે હતો. બોધો વેપાર તે વેળા સારો હતો એમ દલીલ કરવામાં આવે છે અને ફરીથી સરકારને કોઇપણ ચીજને ધબકારો લેવાનો આગ્રહ કરવામાં આવે તો તેનો અર્થ એટલોજ થઇ શકે કે ખેડુત વર્ગને સરકારમાં એટલો વિશ્વાસ છે કે દેશના પ્રતિનિધિ રૂપે સરકાર રહેવાં વેપારીઓ માહોમાહો ફરીકાંધે કરી ન શકે તે લાભ માટે ખેડુતો ઘણા આંતુર છે અને વેપારીઓ સાથે કાંમ પાડવાથી વધારે લાભ મેળવવાની તેમને આશા નથી. હાંદમાં ઘઉં, ચાખા, રૂ કે કોઇપણ ચીજનો વેપાર સરકારે ચોતાના હાથમાં લેવો એવી દરખાસ્ત હોય તો હાંદના ખેડુતો શો અભિપ્રાય આપશે? વેપારી વર્ગ તો વિરૂધ્ધ પડે એમાં કાંઇ આશ્ચર્યકારક નથી.

સ્વદેશી માટે ખરો આગ્રહ કેવો હોય?

આસ્ટ્રેલીયાની સરકારની રાજનીતી વીરો ટીકા કરવા “રાઉડ ટેબલ” નામના ત્રીમાસીમાં લખનાર જણાવે છે કે લશ્કરને ભેટો સામાન બનાવવાનું કામ આસ્ટ્રેલીયાની સરકાર ચોતાના હાથમાં રાખશે એટલુંજ નહિ પણ એ કામ લશ્કરનેજ સોંપશે. આથી એ લશ્કરના સીપાહીઓની તાલીમના કામમાં હરકત પડશે અને લશ્કર માટે ભેટો ચીજોની માટો જથ્થો એકઠો કરેલો છે તો પણ સીપાહીની તાલીમને લોકો એ ચીજો બનાવવાનું કામ તેમની પાસે લેવામાં આવે એવી ફરજ પડી છે. તે માટે એ લેખક દલગીરી દર્શાવે છે. હાંદમાં એવો પ્રસંગ હોય તો હાંદી સરકાર કેવી રીતે વતે તેનું ચિત્ર કોઇ દોરશે?

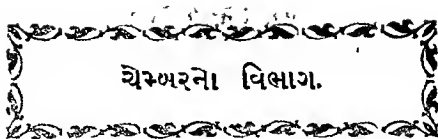
એટલીક ચીજોની સારી લીધાનું ગમશે કે?

દુનીયામાં તેલની પેદાશ.

ખાળવાને માટે તેલનો ઉપયોગ એટલી ઝડપથી વધે છે કે દુનીયામાં તેલની પેદાશ દરવરસે કેટલી થાય છે તે જાણવું ઉપયોગનું થઈ પડે. અમેરીકન પેટ્રોલીયમ ઇન્સ્ટીટ્યુટ તરફથી તેને લગતી હકીકત એકઠી કરીને ગણતર પાડવામાં આવી છે તેમાં રશીયા વીશેની માહિતીને અધુરી ગણવી પડશે. કેમકે ત્યાં રથોત્તી ઘણી અનીશ્ચિત છે એટલુંજ નહીં પણ એને લગતી વીશ્વાસપાત્ર અને અત્યાર સુધીની માહિતી મળી શકે તેમ નથી. બાકી સર્વ હકીકત ઉપરથી માલમ પડે છે કે દુનીયામાં આ વરસે ખાળવાના તેલની પેદાશ ૭૦ કરોડ બેરલ ઉપરાંત છે એમાંથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાંથી ૪૭ કરોડ બેરલની પેદાશ છે બ્યારે ત્યાં તેનો વપરાશ પણ કરોડ બેરલ જેટલો છે તેથી ત્યાં એને માટે ઘણી ચોંટા રાખવામાં આવે છે. મેક્સીકોમાં એ તેલના ઝરા છે ત્યાંથી જોઈતો બાકીનો માલ મેળવવા તરફ તેમનું ધ્યાન છે. હમણાં મેક્સીકોમાં એની પેદાશ વધી છે. હાલમાં બાજુ મહીને ત્યાં ૧૯ કરોડ બેરલ જેટલી પેદાશ થાય છે. દુનીયામાં એ તેલ કયાં મળી શકે તેમ છે તેની માહિતી રાખી નવા દરીયા પોતાના ઉદ્યોગને હેરાન ન કરે એટલી સંભાળ અમેરીકાના તેલવાળાઓ રાખે છે. દુનીયાના કેરોસીન તેલની પેદાશના ૮૦ ટકા જેટલો ભાગ એ અમેરીકન નાણાંવટી-ઓના કાબુ હેઠળ અત્યારે છે બ્યારે માત્ર પાંચ ટકા જેટલો ભાગ ઉપર ક્રીટીશિનો કાબુ છે. થીટીશ સામ્રાજ્યમાં માત્ર ૨૫ ટકા જેટલી એની પેદાશ છે જેમાં ૧૫ ટકા જેટલો ભાગ હાઈદમાં છે. અત્યારે જે ૭૦ કરોડ બેરલ જેટલું ગાસતેલ દુનીયામાં પેદા થાય છે તે માત્ર ૧૫૫૫ કરોડ ટન કોલસાની બરોજાર થયે એટલે દુનીયામાં કોલસાની પેદાશના સેંકડે બાર ટકા જેટલું એ થયું. એકલા ઇંગ્લંડમાં એ કરતાં વધારે કોલસો વરે છે. તેલની છત અને પેદાશનાં સાધનો અત્યારે ઘટતાં જાય છે. બ્યારે કોલસાની પેદાશ કરવાના સાધનો આર હજારો વધે સુધી ખુદે તેમ નથી. કોલસાના કરતાં તેલનો ભાવ વધારે રહેવાનું કારણ એજ છે. લંડનમાં એક ટન તેલનો ભાવ ૫૦ શીલ્લિંગ અને એક ટન કોલસાનો ૪૭૦ કે ૩૫ શીલ્લિંગ ગણાય, તેલની તંગી ઘટાડવા માટે “શેલ” (shell) ઓઈલની તરફ નજર ઠોડાવાય છે. એને લાકડા જેવી કોઈ ચીજમાંથી મેળવાય છે. એક ટન જેટલી એ ચીજને દારૂની માફક મૂકીમાં ગાળવાથી એકસો ગેલન તેલ મળે છે અને દુનીયામાં એ રીતે તેલ મેળવવાનાં સાધન ઘણાં વીશાળ હોવાથી પેટ્રોલીયમની દરીકાઈ એ સારી રીતે કરી શકશે ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં જોઆડા (Joondja) ખાતે એ શેલ તેલ માટે કારખાનું છે તેમાંથી દરરોજ પંદર હજાર ગેલન જેટલી પેદાશ થાય છે. હાઈદમાં એ શેલ તેલ માટેનાં સાધન કેટલાં છે તેની માહિતી પાપણી સરકારનાં જંગલ ખાતામાંથી મળી શકવી જોઈએ.

ઇન્ટરનેશનલ એમ્બર ઓફ કોમર્સ અને લવાદી.

આ એમ્બરના કામકાજનો સાર મેન્ચેસ્ટરની એમ્બરના માસીકમાં આવ્યો છે તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે એ ઘણું સાફ કામ કરે છે. પરદેશોમાં વેપારીઓ સાથે ઇંગ્લંડના વેપારી-ઓને કે કારખાનાંવાળાઓને વાંધો પડે તે વેળા એ એમ્બર મારફતે લવાદીની ગોઠવણ થઈ શકે છે.

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) કમીટીની સલાહો.

ધી ઇન્ડિયન 'મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કમર્સ'ની કમીટીની એક મહત્ત્વ મંગળવાર તા. ૧૨ મી માર્ચેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રાજ ગણેરે ત્રણ કલાકે (૨૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચેનાં બેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા

શેઠ પુરથોતમદાસ હાકેરદાસ (પ્રમુખ)	શેઠ કીર્તિભાઈ પ્રેમચંદ
„ દેવીદાસ માધવજી હારદસી	„ વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શીવજી
„ લલજી નારણજી	„ ગીરજાશંકર જી. ત્રીવેદી
„ કાન્નલ ઇશ્વારીમ રસીમતુલ્કા	„ વાલચંદ હીનાચંદ
„ જી. એક. માદન	„ સર દીનશાહ એમ. પીટી.
„ એન. એમ. મણુસદાર	„ ઠાકુરજીવંદ દેવચંદ ઝવેરી

૧ લોન્ડ એક્ટીવિશન એક્ટના સુધારાના સંબંધમાં ના. હીંદીમરખારના જવાબનો જે ખરડો તૈયાર કરવામા આવ્યો હતો તે કેટલાક સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો તથા તે ના. હીંદી સરકાર પર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ તે જે બહેર સંસ્થા ઉપર ચેમ્બરનું પ્રતિનિધિત્વ છે તે તે સંસ્થાઓ ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધિઓની મુદત નક્કી કરવાના પ્રશ્ન ઉપર વીચાર કરતાં ડીરેક્ટરે એક ઇન્કોર્પોરેશન સલાહકારક મહાળ ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધિની મુદત સંસ્કારના પ્રતિનિધિની માફક ત્રણ વર્ષની મુદત કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ઇન્ડિયન પબ્લિક ટાઉન કમિટીની આગમમા શેઠ રામજી ભારમત તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વધુ વિચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી ચેમ્બરના સલાહકાર તરીકે રાજનામાના પત્રો આવેલા હોવાથી તેમનાં રાજનામા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી કરાચી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન.

„ શેઠ હોરમસજી કુવરજી મોદી.	„ મેસર્સ નંચુભાઈ મેઘજી કું.
„ મેસર્સ. ગુરજી, વલ્લભદાસ ત્રી કું.	„ નંચુભાઈ મેઘજી દનાની કું.
„ આપશી, ભારાની કું.	„ કાનજી કરસનજી કું.
„ એચ. ચેતનજી કું.	„ શ્રી વાઘજી વલ્લભ કેશવ મેન્ડુ. કું. લીં.
„ એ. એમ. ઠાકરજી કું.	„ મેસર્સ કાકુભાઈ નારણદાસની કું.
„ સામજી વદ્રાવનની કું.	„ દીનશાહ ડી. કરાણીની કું.

પ્રાકૃત મેસર્સ દોષદસની ડીરેક્ટરો' કયા નોવા મળ્યા ?

શેઠ વીઠાણ અરદેશર તારાપે રવાણા.
 „ અમરીતલાલ માણેકલાલ ઠક્કર.
 „ જહાગીર એચ. એલ. બાટલીવાલા.
 મેસર્સ રતીલાલની કુ
 શેઠ રામદાસ ઠરસનદાસ.
 મેસર્સ ડોસા હજીની કુ
 „ એ. એચ નાઝરની કુ.
 શેઠ લાડચંદ એલડાસ વોરા

ધી ન્યુ ઇંગ્લીશ પ્રેસ.
 ધી મેન્ટલ પ્રેસીંગ અને મેન્યુ કુ લી.
 મેસર્સ જમનાદાસ કરસનદાસની કુ.
 પેરતનણ જહાગીરજીની કુ.
 શેઠ હીરાલાલ બકોરદાસ
 „ ડોસાભાઈ મગનલાલ.
 „ રાઘવજી ઇંગલની કુ
 મેસર્સ જીવતામ વસનજીની કુ.

નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી ચેમ્બરના સભામંદ તરીકેનું વાર્ષિક લવાજમ એક વર્ષ કરતાં વધુ વખત બાકી હોવાથી અને તે સંબંધમાં યાદ દેવડાવનાગ પત્રો લખવા છતાં લવાજમ વસૂલ નહીં થવાથી ચેમ્બરના કાયદા કાનુન. નં. ૭ (ખ) ની રૂએ સજા સંદોના લીસ્ટ પરથી તેમના નામ કમી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મેસર્સ સુર્યોત્તમ કાઠીદાસની કુ
 „ દક્ષીન્યદ ધરમદાસની કુ.
 „ વીઠલાલ રાધાકીસનની કુ.
 શેઠ નારાયણદાસ ગીરધરદાસ
 ધી કચ્છ રીમ મેવીગેશન કુ
 મેસર્સ એસ. લાલની કુ

શેઠ. બરજેરજી દોરાજી પાટે.
 મેસર્સ સુદરદાસ પદમગીની કુ.
 „ મદનજી મોહનજીનો કુ,
 „ દેસાઈ ચીનાઈની કુ.
 શેઠ ગોવિંદજી કુમેરદાસ કાપડીયા
 શેઠ લાલજી પદમગી.

શેઠ વસંતજી ઠકરમી હાલાઈને ના. મુમઈની હાઈ કોર્ટે નાદર કરાવેલા હોવાથી ચેમ્બરના કાયદા કાનુનના નીચમ નં ૭. (ખ) ની રૂએ ચેમ્બરના સભાસદના લીસ્ટમાંથી એમનું નામ કમી કરવામાં આવ્યું છે. તે ભવલભને જે પત્ર ચેમ્બરના સેક્રેટરી તરફથી એ. પ્રમુખ હપર લખવામાં આવ્યો હતો તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ કમીટી તરફથી નીમવામાં આવેલી રીપોર્ટનું સમ કમીટીના રીપોર્ટ હપર વીચાર કરતાં તે બાજુમાં વધુ વીચાર કરવા સારૂ સળ કમીટીને લક્ષ્યમાં કરવાનો તથા તે સળ કમીટી ઉપર વધારાના સલાસદો તરીકે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ લાલજી નારણજી
 „ જી. બી. ત્રિવેદી.

શેઠ કાજલ ઇમ્રહીમ.
 „ શુભાચંદ દેવચંદ.

૬ ઇન્ડિઅન ફેક્ટરી એક્ટની રૂએ થડાવેલા ફેક્ટરી રૂલ્સમાં સુધારો કરવાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્ર આવેલો હતો તે પર વીચાર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ઇન્ડિઅન ફેક્ટરી એક્ટની કલમ ૨ પ્રેરા કલમ નં. ૮ના સુધારાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે સુધારો મંજૂર રાખવાનો તથા તે ભવલભને પત્ર ના સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ ડ્રાફ્ટનાં નાંખ્યાં ઠયા દરે ભરવા (જે દીવસે હુંડી ભરવામાં આવે તે) દીવસના દરે ભરવાં કે જે દીવસે હુંડી પાકતી હોય તે દીવસના દરે વીગેરે ખાખતો ઉપર વીચાર કરવા સારું જે સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે સળ કમીટીનો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ રીપોર્ટ ઉપર વીચાર કરતા તે બાબતમાં કાયદાનો સુધારો કરવા બાંધવ ના. હોદી સરકારને કોઈ વિચારી મંડળો તરફથી ભલામણ કરવામાં આવી છે કે કેમ તે વિશેનો ખુલાસો ના. હોદી સરકાર તરફથી મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. એક એકસચેંજ બેઠક બીજી બેઠકનો ડ્રાફ્ટ સ્વીકારતી નથી અને પોતાનેજ બેઠકે ડ્રાફ્ટ નક્કી કરેલા હુંડીના દરે ખરીદવાની વેપારીઓને જે ફરજ પાડે છે તે સંબંધમાં ચેમ્બરે એસોસીએટેડ એક્સચેંજ બેંકના ચેરમેન સાથે જે પત્રવ્યવહાર કરેલો હતો. તેની નકલ બીડીને તે સંબંધમાં બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના અભીપ્રાય પત્રદ્વારા લખી ખુલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ મેશન ટાટા આચરન અને સ્ટીલ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે પરદેશી લોખંડનો સામાન દેશમાં ઘણોજ સોધો આવે આવાત થાય છે તેથી તે સામે વાધો ઉઠાવી વ્યાજબી પગલા લેવાં. પત્ર ઉપર વીચાર કરતા તે સંબંધમાં ના. હોદી સરકારને એક પત્ર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. તે ખરડો તૈયાર કરીને કમીટીમાં ફેરવ્યા બાદ કમીટીની પસંદગી લઈ મોકલી આપવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૧૦ ઇન્ટરનેશનલ સેનીટરી કનવેનશનની ભલામણો ઉપર ના. સરકારે ચેમ્બરને અભીપ્રાય મંગાવ્યો હતો. આ બાબતમાં કમીટીને કોઈ કહેવાનું નથી તે મતલબનો પત્ર લખ જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ દરીયાઈ મુસાફરી દરમિયાન ઇંગ્લી બચાવવાના સાધનો ઉપર વીચાર કરવા સારું ના. સરકાર તરફથી નીમાયેલી કમીટીની ભલામણો ઉપર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ બાબતમાં ચેમ્બરને કોઈ વીચાર દર્શાવાના નથી તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ રોઈ સર કાઝલભાઈ કરીમભાઈ તથા રોઈ શુરજ વલ્લભદાસની ચેમ્બરની કમીટીમાંથી ત્રણ માસ કરવાં વધુ વખત સુધી ગેર હાજરી હોવાથી ચેમ્બરના કાયદા કાર્નુન નં. ૧૫ ની રૂયે કમીટી આગળ તેમના નામ રજુ કરવામાં આવ્યાં હતાં અને તેમની ફરીથી કમીટીના સભાસદ વરીફે નીમણુંક કરવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ ધી બોમ્બે ટેલીફોન કંપનીના મેનેજર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ચેમ્બરના સભાસદોને ટેલીફોન એક્સચેન્જનું કામકાજ કેવી રીતે થાય છે તે વિષયમાંની ઇચ્છા હોય તો તેઓ તે કામકાજ ઘણુંજ ખુશીથી સમજાવશે. આ પત્ર ચેમ્બરના માસીકમાં પ્રસીધ્ધ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૪ પરદેશી ધોતી દેશમાં બનેલી હોય તેવી ટ્રીકીટ વાળી ધોતીના સંબંધમાં કલેક્ટર ઓફ કન્ટ્રીસને જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે ધોતી આવાત થતી વખતે ખાતાનું લક્ષ ખેંચાયું હતું પણ આવાત કરનાર વેપારી તરફથી એવી ખાત્રી આપવામાં આવી હતી કે ભવિષ્યમાં ટ્રીકીટમાં થતો

ફેરફાર કરી આયાત કરવામાં આવશે. તે પરથી તે મતલબની ખાતરી લઇને માલ હાથલ કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. મર્યાદામાં માર્કેસ એક્ટની રૂએ યુનાઇટેડ કીંગડમમાં બેનતા માલ ઉપર “વીલાયતમાં બનેલો છે” એ મતલબના શબ્દો લખવાની ફરજ નથી તે સંબંધમાં કાયદાનો ફેરફાર સુચવનારો એક પત્ર કમીટી આગળ ખરડો રજુ કર્યો બાદ ના. હીંદી સરકાર પર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્યાદાસ એમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા બેઠકો થયો હાજર હતા.

શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)	શેઠ એન. એમ મહુમદાર
,, દેવીદાસ માધવભાઈ ઠાકરસી	,, જમનાદાસ વસનભાઈ મનભાઈ
,, હંસરાજ પ્રાગભાઈ ઠાકરસી	,, વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શીવભાઈ
,, કેકેભાઈ કાવસભાઈ દીનેશદાસ	,, ગીરજાશંકર બી ત્રીવેદી
,, મોતીલાલ વલ્લભભાઈ	,, વાલચંદ હીરાચંદ
,, ધર્મદાસ લક્ષ્મીદાસ	,, મનુ સુબેદાર

એમ્બરના નવા ધારા ધોરણનો ખરડો જે કમીટીના સભાસદોમાં અગાઉથી ફેરવવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચારણાવાવામાં આવ્યો હતો. ધારા ધોરણના ખરડામાંથી અનુક્રમે પહેલી પાંચ કલમ પર પુરતો વીચાર કરી એમ સુધારા વધારા સાથે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. ત્યાર બાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી સભા બરખાસ્ત કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

‘ધી ઇન્ડિઅન’ મર્યાદાસ એમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા. ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (સ્ટા. ટા.) એમ્બરના નવા ધારા ધોરણના ખરડા ઉપર વધુ વીચાર કરવા સાથે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા બેઠકો થયો હાજર હતા. મે. પ્રમુખની ગેર હાજરીમાં તેમનું સ્થાન એમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવભાઈ ઠાકરસીએ લીધું હતું.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગભાઈ ઠાકરસી	શેઠ વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શીવભાઈ
,, કેકેભાઈ કાવસભાઈ દીનેશદાસ	,, માવલ જોશિદાસ
,, મોતીલાલ વલ્લભભાઈ	,, શુભચંદ હેવચંદ એવેરી
,, એન. એમ. મહુમદાર	

૧ એમ્બરના કાયદા કાનુનના ખરડા ઉપર વધુ વીચાર કરતાં કલમ ૧ થી ૧૧ સુધીમાં કેટલાક સુધારા વધારા સાથે તે મંજૂર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો બાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્યાદાસ એમ્બર અને જુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૮ મી સપ્ટેમ્બરને રોજ બપોરે ૬ કલાકે (સ્ટા. ટા.) એમ્બરના નવા ધારા ધોરણના ખરડા ઉપર વધુ વીચાર

કેરવા સાડ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહરથો હાજર હતા. મે. પ્રમુખ તથા મે. ઉપ-પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં પ્રમુખનું સ્થાન શેઠ, હંસરાજ પ્રાજી ઠાકરસીને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ એન. એમ. મહુમદાર

શેઠ માવજી ગોવિંદજી

” વાલચંદ હીરાચંદ

” મનુ સુએદાર

૧ તા. ૨ જી સપ્ટેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રોજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મીનીટા જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ એમ્બરના હાથદા કાનુનના અંક ઉપર વધુ વીચાર કરતાં કલમ ૧૨ થી ૧૪ સુધીમાં કેટલાક સુધારા વધારા સચે તે મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ કમીટીને વખત પુરતો નહીં હોવાથી સભા અરખાસ્તે થઈ હતી.

(૨) એમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ પુરો.

આ એમ્બર વરક્ષી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ પુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે હર મહીને આ માસિકમાં જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે. જે અહરથોને પોતાની એપ્રીસી કારખાનાં અથવા પેદીએ માટે નોકરીની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ એમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ એમ્બરના સભાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ સુજળ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિશે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ એમ્બરને મોકલી આપવી, જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તેમની પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાના નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમ.જે જણાવવા તરફી લેવી.

" A Jain youth, already employed in a respectable Marwari Firm since six years, upcountry and having 8 years experience in Wool and Cotton business desires a decent job at Bombay. Can go abroad. Please communicate " M. C/o The, Secretary, Indian Merchants Chamber."

અન્ય ચેમ્બરો તથા સંસ્થાઓ.

મજૂરીનો દર.

ગ્લાસગોની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની સલામત સર ફેક્ટરીક ગાર્ડીનર અને સર એડમ નીમાએ એક વાત ઉપર સર્વેનું ધ્યાન ઝેન્ડુ હતું. તેમણે જણાવ્યું કે ફેક્ટરીક ઉદ્યોગોમાં રોકાયેલા મજૂરોના પગારમાં લડાઈ પછી તે ઉદ્યોગોની સ્થિતિ માઠી થવાથી ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે જ્યારે સરકારી નોકરીમાં તથા બીજા ફેક્ટરીક ઉદ્યોગો જેમાં હરીફાઈની અસર બહુ થોડી હોય છે તેમાં રોકાયેલાઓ લડાઈ દરમિયાન વધેલા દરમાંયા હજી મેળવે છે. આ તકાવત દર કરવો જોઈએ.

બીજા ઓફ લેડીંગની શરતો.

ભોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને પુછેલા સલાહના જવાબમાં તેણે એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે માલ અહાવવાની દારીખ નહીં થઈ હોય અને પછી બીજા કાર્ગ ગોડવણ થયા વગર માલ અહાવવામાં લીત થાય તો માલના કબજાલાનો ભંગ થયો ગણાય. વળી માલ બંધ જગાએ મોકલવાને બદલે બીજા જગાએ મોકલવામાં આવે તો તેથી પણ કબજાલાનો ભંગ થયેલો ગણાય.

જનરલ એવરેજ કોણુ આપે ?

એક પેઢીએ પુછેલા સલાહના જવાબમાં ભોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે સ્તોમરના એજન્ટને જે પેઢી બીજા બ્રાન્ડ લેડીંગ માલ પાછો મેળવવા માટે આપે તેણે જનરલ એવરેજનો ખર્ચ આપવો, જોઈએ કારણ કે અમ માની લેવામાં આવ્યું છે કે વીમાની પોલીસી પણ તેની પાસેજ હોવી જોઈએ અને જનરલ એવરેજની ખોટ વીમાં ક પના પાસેથી જરી લવાની સત્તા એ પોલીસીની રૂયે તેને હોવી જોઈએ.

એસપેરેન્ડોનુ શીક્ષણ.

મુ બધ સરકારે ભોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને પુછાવ્યું હતું કે ટેશપરદેશ વચેના વ્યવહારને માટે એસપેરેન્ડો ભાષાનો ઉપયોગ સ્વીકારવાનો સવાલ લીગ ઓફ નેશન્સ પાસે રજુ થયો છે ત ધ્યાનમાં લઈને એ ભાષાના અભ્યાસ માટે હિંદમાં ગોડવણ કરવી કે નહીં ? ભોમ્બે ચેમ્બરે તેના જવાબમાં જણાવ્યું કે હુનીયાના બીજા ભાગોમાં એસપેરેન્ડોનો ઉપયોગ સામાન્ય થઈ જાય તો નહીં ત્યાસુધી અને તે પછી પણ હિંદના રક્ષણ માટે, સુખ શાંતિ માટે અને સાધારણ દેશી તથા અંગ્રેજ કેળવણી માટે ખર્ચના પુરતી જોગવાઈ કરાય ત્યાસુધી એસપેરેન્ડો ભાષા શીખવવાના પગલા કરવા ઇષ્ટ નથી.

સ્ટીમરમાં જોખમ સામે સાવચેતીના ધલાજો.

આ બાબદમાં ઘટેલા નીચેના સુધારેલા ખરડા નામદાર સરકારે બહાર પાડ્યો હતો તે વીશે મુખ્ય ચેમ્બર એન્ડ કોમર્સ નીચે પ્રમાણે અભિપ્રાય આપ્યો હતો.-

આ નીચેના બે વીલાગ છે તેમાંથી પહેલો વીલાગ આગ હોલવવા તથા અટકાવવાના ધલાજો વિષે છે જ્યારે બીજો વિભાગ આફર્નની ખબર બીજી સ્ટીમરો વગેરેને પહોંચાડવા સંબંધે છે નામદાર સરકારે એના સંબંધમાં કેટલીક કલમો ઘડી કહાડી છે જે મુજબ ન વતેવા માટે શીક્ષા નથી પણ એ કલમો ન પાળનારને જોઈતી સરટીફિકેટ ન આપવાની સર્વેયરને સત્તા આપવી ધારી છે, પણ એને અંગે સ્ટીમરની રચનામાં જે ફેરફાર કરવા પડે એમ છે તે એના છે કે તેમાં ઘણી સ્ટીમરોવાળી કંપનીને ઘણા વખત, કહો કે ઘણાં વરસો, નીકળી જાય માટે આ ચેમ્બરની કમીટી આગ્રહપુર્વક લક્ષમણ કરે છે કે તે માટે પુરતો વખત આપ્યા વગર એ નીચેના અર્થલક્ષમાં મેલવા નહીં. અત્યાર સુધી સ્ટીમર કંપનીઓએ ઉતાડ્યોની લાવલઈનું કામ સંતોષકારક રીતે કરેલું છે તે જોતા એમને આવા નીચેનાથી હેરાન કરવા ન જોઈએ. વળી એ નીચેના ન પાળનારને સરટીફિકેટ આપવાની ના પાડવાની સત્તા સર્વેયરને આપવામાં આવે તો તે સત્તાને દુરુપયોગ થવાનો સંભવ બહુ રહે, અને તેમાં પણ જો સ્ટીમરની રચનામાં ફેરફાર ન કરવાના કારણથી સરટીફિકેટ આપવાની ના પડાય તો સ્ટીમરોની લાવલઈનું કરવાનું કામ અટકી પડે માટે એવી સત્તા આપવી ન જોઈએ.

નીચેનામાંથી પહેલા છ તો ચાર હજાર ટન કરતાં વધારે વજનની સ્ટીમરોને લાગુ પડે છે. તેમાં ઉતાડ્યો તથા ખલાસીઓ માટેની જગામાંથી પાણી કાઢી નાખવા માટે ત્રણ પંપ રાખવાનું પહેલા નીચમમાં છે; પુણુ હાલ બે પંપ હોય છે અને તે પુરતા લાગે છે માટે એ નીચમ તે પ્રમાણે ફેરવવા જોઈએ. વળી પાણી પહોંચાડવા માટે છુટ્ટી નળીથી જ્યાં પુરતી સગવડ કરી શકાય ત્યાં દરેક બાજુએ જુદો નળ નાખવાની ફરજ પાડવી યોગ્ય નથી.

રસાયણ શક્તિને બળે આગ જુગાવવાના સંચા ઉતાડ્યો માટેના દરેક વીલાગમાં રાખવા કરાવ્યું છે ત્યાં વીલાગ શબ્દની વીગતવાર વ્યાખ્યા કરવી જોઈએ. એ પપને રાખવાની જગાએ કચરો ભરાય તો તે પંપ વાપરવાની વખતે જોઈએ તેવું કામ કરી શકે નહીં માટે એને એન્જન રૂમમાં રાખવા જોઈએ. જે વેળા ઉતાડ્યો ન હોય પણ માત્ર ખલાસીઓ કામ કરવા હોય તે વેળા પણ પંપ તુરત વાપરી શકાય એવી સ્થિતિમાં રાખવા એવું ફરજિયાત કરવાની જરૂર નથી. ઉતાડ્યો હોય તેવી વેળાએ ફરજિયાત હોય તો બસ છે એવી હોજ પાઇપને પાણીના નળની પાસે રાખવામાં આવે તો તેના કેટલાક ભાગ ચોરાઈ જવાનો સંભવ રહે અને તેમ થાય તો હોજ નકામો યધ પડે માટે આગ હોલવવાનો હોજ એવી જગાએ રાખવો કે તેની સંભાળ લેવાય અને જ્યાંથી જ્યારે કામ પડે ત્યારે તુરત એ મેળની શકાય ભંડારમાં આગ લાગે તે વેળા વરાળથી તેને હોલવવા માટે જડેલી નળીઓ ન હોય ત્યાં છુટ્ટી નળીઓથી એ કામ લઈ શકાય માટે જ્યાં તેવી ગોઠવણ ન હોય ત્યાં જડેલી અથવા છુટ્ટી નળીઓ એ કામ માટે હાજર રાખવી જોઈએ. આગ હોલવવા માટે મંજૂર રાખવા લાયક હોય તેવી જાવના સંચાએ ની યાદી નામદાર સરકારે પ્રગટ કરી. જે સ્ટીમરોમાં રચના ઘણી ફેરવવી પડે તેમ હોય તેમને એ બધા ફેરફારો કરવાની ફરજ પાડવી નહીં એમ આ ચેમ્બરની આગ્રહપુર્વક

ઉચ્ચ પ્રાણીક કરતાં ટેમ્બેટોગ ખરીદ કરવા કયા જશા ?

બલામણ છે. વળી કોરટાપર બસો માઈલ કરતાં ઓછા વક્રાવતની મુસાફરી કરતી સ્ટીમરોને આ નીયમોના બીજા બીલાગમાંથી મુક્ત રાખવાની ગોઠવણ છે મર્ચન્ટ શીપીંગ કન્વેન્શન એક્ટની તેરમી કલમમાં છે તે તેવીજ છુટ હોઈ શક્યદામાં પણ રાખવી જોઈએ.

એલના કાગળોની વહેંચણી.

ફેટલીક પેટીઓ પોતાના કાગળો ટપાલ ઓફીસમાંથી જલદી બારોબાર મળે તે માટે એ ઓફીસમાં એક પેટી લાડે રાખે છે. એમ કરનારને પણ તેમના પત્રો મોડા મળવાની ફરીયાદ મળતાં જોઈએ એમને તે વિષે ટપાલ ખાતાને ફરીયાદ કરી હતી તેના જવાબ એ એમને એવો મળ્યો હતો કે હમણાં વધારે સારી ગોઠવણ કરવામાં આવી છે અને વખત જતાં એમાં પણ વીશેષ સુધારો કરવાની આશા છે.

તારખાતાં સામે ફરીયાદ

જોઈએ એમને એક કોમિસે ફરીયાદ કરી હતી કે તાર મોકલવામાં ઘણી ઢીલ થાય છે અને તારના શબ્દો ઘણીવાર રહી જાય છે; હોઈ સરકારે તેના જવાબમાં જણાવ્યું કે લગભગ અગાઉ જેવી ઝડપી ગોઠવણ હતી તેવી કરવા વરફ સરકારની નજર છે પણ ઇન્ટરનલ ટેલીગ્રાફ કંપની મારફતે તાર મોકલવાની જે સગવડ હતી તે પાછી ચાલુ થયે ત્યારે કામમાં સુધારો થયે એ કંપની તારના દોરડાં નવેસરથી નાંખવાનું કામ બનતી ઝડપે કરે છે અને તેને પરીણામે લંડન તથા હોઈ વચેના તારના સંદેશોમાં હવે અગાઉની માફક ઢીલ થતી નથી. એડન અને કોલોમ્બો વચે તાર નાંખવાનું તથા એડન અને સ્વેડ વચે તારનાં દોરડાં રીપેર કરવાનું કામ પુરૂ થયા પછી વધારે ઝડપ થયે. સંદેશો આમાંથી શબ્દો જવા રહે એવી ફરીયાદ માટે હવે અગાઉની માફક કારણ રહેતું નથી, એવી ફરીયાદો હવે ઓછી મળે છે. હોઈની અંદર પંજુ તારના વ્યવહારમાં ઝડપ વધી છે અને તેમાં હજી વધારો થાય એવાં પગલાં લેવાયા છે. દોરડા વગરના તારના સંદેશો મોકલવાની તથા લેવાની ગોઠવણ કરવા બાબતમાં ઇંગ્લેન્ડની સરકાર સાથે પત્ર વ્યવહાર ચાલે છે અને નડતી મુશ્કેલીઓ થોડા વખતમાં દુર કરી શકાયે એવી આશા છે પણ ગણા દરે વીશેષ વાકીફના તાર પહેલા મોકલવાની ગોઠવણ બંધ પાઠવાના સંબંધમાં પછી જવાબ આપવામાં આવશે.

સરકાર અને સ્ટીમરો સંબંધી નીયમો.

ફરીયાદ વહેવારને લગતા નીયમોમાંથી સરકારી સ્ટીમરોને મુક્ત રાખવાના સામે ઇન્ટરનેશનલ એગ્રીમેન્ટ એક કોમિસે વાંધો લીધો છે.

એક બીજા કારણમાં એજ મંડળ જણાવે છે કે સ્ટીમરો પર કયા દેશનો વાવંટો ફેરે છે તે જાહેર તેની સાથે કામ લેવાની રીત યોગ્ય નથી. બધા દેશની સ્ટીમરો માટે એક સરખી રીતે કામ લેવું જોઈએ. પરદેશી સ્ટીમરોની પાસેથી કર લેવાની રીતને પણ એ એગ્રીમેન્ટ વખોડી કઢાડી છે. તે જણાવે છે કે એ રીતે દાખલ કરવાથી ફરીયાદ વેપારમાં લાવ લઈજાને ખર્ચ વધી જશે.

કસ્ટમ્સના નીયમો વીશે દેશપરદેશની સરકારોના

પ્રતીનીધીઓનું કોન્ફરન્સ.

આવું કોન્ફરન્સ જુલાઈ ૧૯૨૩ માં બરવાનું ફ્રેંચ સરકારે ઇનિત દેખ્યું છે. જોકાવ નાખવામાં આવતે અગાઉને આલની બાબતે કબાલી થયો હોય તેને એ જોકાવ લાગુ પાડવી

નહીં એવી એક દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે તે વીશે તથા કુલ વજન અને સારી વજન ની વ્યાખ્યા વગેરે વીશે એ વેળા નીચાર ચલાવવામાં આવશે, તેને માટે વીધયોની યાદી વગેરે તઈયારી કરવાનું કામ ઈંટરનેશનલ એગ્રર ઓફ કોમર્સ કરે છે.

વેપારી કાયદા.

નેઈટ રોક કંપનીઓને લગતા એક કાયદાની એક કલમ બાબે ઇંગ્લંડની પાર્લામેન્ટના હાઉસ ઓફ લોર્ડસ તરફથી હાલમાં ચુકાદો અપાયો છે, બાબત એવી હતી કે ઇંગ્લંડ મા સ્થપાયેલી એક કંપની બોલીવીયામાં ખાણ ચલાવતી હતી. તેના કેટલાક શેર હોલ્ડરો જરમન હતા. નકશામાંથી વહેંચણી આપવાનો હસવ કરતી વેળા તે કંપનીએ એમ નકી કંચુ કે જે શેર હોલ્ડરો દુરમન પ્રજામાં હોય તેમને આપવાની વહેંચણી દુરમનના મુલકમાં કંપનીની જે મીલકત છે તેમાંથી આપવી. ઉમરાવોની સલાહે કરાવ્યું કે દુરમનના મુલકમાં રહેલી મીલકત તથા વહેંચણી વસુલ કરવાનો સવાલ ભુદોજ છે પણ શેર હોલ્ડરોને વહેંચણી આપવાની બાબતમાં એવી શરત કરી ચકાયજ નહીં; માટે જરમન શેર હોલ્ડરોને આપવાનાં ડીરીડન્ડની રકમ કંપનીએ દુરમનની પ્રજાના વતી વહેંચણી વસુલ કરનાર અમલદારને આપી દેવી.

વેપારી ખબરો.

ખંભાલ નાગપુર રેલ્વેનાં ચંદીલ સ્ટેશનથી હેસલા સુધી સીતેર માઈલની રેલ્વે બાંધવા માટે વીગતવાર સરવ કરવાની મંજૂરી અપાઈ છે. સાઉથ કલ્કતુર કોલ ફીલ્ડસ રેલ્વેનું છેલ્લું સ્ટેશન હેસલા થશે.

બુગોસ્લાવીયામાં ખાંડનો પાક આ વરસે બહુ સારો છે. બીટની પેકારા બાધીસથી પચોસ હબ્બર ગાંઠા બરાબ એટલી થવાની વકી છે, દરેક ગાંઠામાં દસ મીટીકટન માય છે. સળ-કો-એટ-સ્કોપેનના રાજ્યમાં પાકનો વિસ્તાર ત્રીસ ટકા જેટલો વધ્યો છે અને જાવ પણ સારા વરસાદને લીધે દસ ટકા વધારે સારી નીવડવાની વકી છે. (ઇડીયન ટ્રેડ જર્નલ તા. ૨૮-૯-૨૨.)

ઈટાલી-નાગપુર રેલ્વે દ્વે બધાં રહેવા આવી છે અને એક કે બે મહીનામાં ખુટ્ટી મેલવામાં આવે એવી વકી છે. શેગામથી નાગપુર સુધીની રેલ્વે સડક બેવડી કરવાનું કામ પણ ચાલે છે.

એડનથી નીકાશ થતા મીણનો ગોટા ભાગ ઇંગ્લંડ જાય છે. છેલ્લાં બે વરસથી એ વેપાર સુલ્લ ધઈ ગયો હતો તેમાં હવે પાછી તેજ આવી છે. યુકોપમાં મીણ માટે સારી લેવાટી બગી છે અને એળીનીનીયાના ચંદાલા જીલ્લામાંથી ઘણું સરસ મીણ એડન આવે છે. અરેબીયાના યમન પ્રાંતમાંથી મીણ આવે છે પણ તે હલકા પ્રકારનું હોય છે. એડનમાં મીણની આયાત તથા નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી:—

મેટેલીક શીલીંગની સરે રીઝાઇન ગમચ કે ૧

	આયાત	નીકાશ
	હાઉસવેડ	હાઉસવેડ
૧૯૧૩-૧૪	૧૫૯૩	૧૪૬૨
૧૯૧૯-૨૦	૩૮૬૦	૪૦૮૬
૧૯૨૦-૨૧	૨૧૮	૩૩૫

આરજેન્ટાઇનમાં રેલ્વેઓના વધારા કરવાનું ચાલુ છે. ષ્યુનો એરીસથી રૂટરે મોઠલેલા ખાસ તારમાં એવીશે જણાવ્યું છે કે લાખલાઠા વગેરે જલાઓમા ૮૩૦ કીલોમીટર જેટલી લંબાઇની રેલ્વે બાંધવાની ઠરી છે જેમા ૧૮૦ કીલોમીટર જેટલી રેલ્વે સાફડા માપની રહેશે એ વધારા માટે ૧૫૦ લાખ પેસો (સોનાના) જેટલો ખર્ચ કરવા મંજૂરી ધારા સભાએ આપી છે. એને લગતા કોન્ટ્રેક્ટો ત્યાની સરકાર તા. ૩૧મી અક્ટોબરે આપનાર હતી. ઘણા જમીનદારોએ એ રેલ્વે માટે પોતાની જમીન આપી છે.

એકસાલીક એસીકની આયાત ઉપર ઇંગ્લેન્ડમાં કર લેવામાં આવે છે પણ એ ચીજપર ઇંગ્લેન્ડના ઉદ્યોગનાં રક્ષણને લગતા કાયદાની રૂપે આયાત જકાત નાખવાનું થોડું નથી એમના વાઘો લેવામાં આવ્યાથી ત્યાની બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ એ ફરીયાદ રીફરીને મોકલી આપવા ઠરાવ્યું છે. એ રીફરીની નીમણુંક બોર્ડના ચાંસેલર કરશે, જેમને એકસાલીક એસીકને લગતા ઉદ્યોગ સાથે સંબંધ હોય તેમણે ઇંગ્લેન્ડનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડના મદદનીશ સેક્રેટરી સાથે પત્ર વેવહાર કરશે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે.

બેંકીક રલેંગ સુપર ફ્રેસ્ટ્રેટ ઓફ લાઇમ અને ખાતરોની નીકાશ છુટથી કરવા માટે ઇંગ્લેન્ડનાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ પરવાનગી આપી છે.

આરજેન્ટાઇનમાં ઉદ્યોગોને રક્ષણ આપવામાટે ત્યાની સરકારે એમ ઠરાવ્યું છે કે તેલની પેદાશ કરવી તેલને સાફ કરવું રૂચાર કરવું ભૂંટની ચોંટ જનાવવી વગેરે ઉદ્યોગોમા નાણાં રોકનારાઓને ઉત્તેજન આપવા માટે ઉદ્યોગો કાળે જરૂરનાં સંચાઈ કામોની આયાત ઉપર જકાત લેવાનું બંધ પાડવામાં આવશે અથવા તે ઉપર માત્ર નામની જકાત લેવાશે. આ ફેરફાર માટે ખાસ કરીને બહાલી માગવામા આવી છે પણ તે મળવા અગાઉ ખાતાના પ્રધાને એવી બોર્ડવણ ઠરી છે કે માત્ર આયાત કરનાર પોસે લેખો જમીન લેવી કે જકાત માગવામાં આવશે તો હું તે આપીશ. આવી જમીનગીરી આપનારને એ સંચાઈ કામ જકાત આપ્યા વગર આયાત કરવા દેવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. એ ઉદ્યોગો માટે કાચા પદાર્થોની આયાત ઉપર માત્ર પાંચ ટકા જેટલી જ જકાત લેવામાં આવશે.

મેક્સિકોમાં પેત્રોલીયમની નીકાશ ઉપરની જકાતમા ચાળીસ ટકા જેટલો ઘટાડો કરવામા આવ્યો છે.

આઇસ લેંડના ટાપુમાં ચેન્નાલીયમ આયાત કરવાના હક્કને ઇંગ્લેન્ડે આપવામાં આવ્યો છે. એને અમલ આવતા ફેબ્રુઆરીથી થશે.

લુથીકેટીંગ એકલ તરીકે કયા પદાર્થને ગણવા અને તેમાં કેવા શુભ રહેલા હોવા ભેદથી તે દર્શાવવા માટેની વીગત યુનાઇટેડ રેટસની સરકારે બહાર પાડી છે જેમા એના છ વર્ગ કરી દરેકનાં શુભ વર્ણવ્યા છે. વીશેષ વીગત ઇકસ્પ્રીવલ ઇડીયા" (સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૨) મા આપી છે.

પપની ભુદી ભુદી જાતમાં હમણાં એક વધી છે. એને ન્યુ ડ્રીટસન ઉટલી ચેરરી પપ તરીકે "ન ડ્રીટસન ઇડીયા" (સપ્ટેમ્બર)માં વર્ણવ્યો છે એ પપ કાંઈ અમુક શોધને લીધે અગલી જાતના પપ કરતા એકાંખરે વધારે સારું કામ આપે છે એમ એમા જણાવ્યું છે.

રેલ્વેનો વધારો ટુનીયામાં ઝડપથી થતો જાય છે દક્ષીણ આફ્રીકાને ન્યાસાલેંડ સાથે સીધા સંબંધમાં લાવી શકે એવી ટ્રાન્સ જર્મીનીયા રેલ્વે ગઈ તા. ૧લી જુલાઈએ ખુલી ગઈ છે. એની લંબાઈ ૧૫૭ માઈલ છે એ. બાધવા માટેનું કંટાકટ ૮૧૦ હર્બર પાઉંડ માટે આપવામાં આવ્યું હતું. ટેટે કોલ પ્રીલ્ડસ નામે એળખાતી કોલસાની ખાણોવાળા લાગભા એની સાખાઓ નંખાશે ત્યારે તે ઘણી લાભકારી થઈ પડશે એને માટે કહાડેલા ડીમેન્ચર પરના બ્યાજ માટે પચીસ વરસ સુધીની જામીનગીરી ન્યાસા લેંડની સરકારે આપી છે. એ રેલ્વે માટેની કંપનીએ છ લાખ પાઉંડ ન્યાયલ તરીકે કહાડ્યા છે અને બાર લાખ પાઉંડ ડીમેન્ચરથી લેવા કયા છે.

હીદનો રૂ અને ચોખાનો પેાક.

કલકત્તાથી મંગેલા વારમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે આખા હીદનો રૂના પાકની બહાર પડેલી ખીજી યાદીમાં જણાવ્યું છે કે કુલે ૧,૭૪,૧૨,૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં વાવેતર થયું હતું જે ગયા વરસના એજ સમય કરતાં ૮ ટકાનો વધારો જતાવે છે. એક હર રીતે પાકની સ્થિતિ સારી છે. ચોખાને લગતી પહેલી યાદી પરથી માલમ પડે છે કે ૭,૪૮,૬૬,૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં વાવેતર થયું છે જે આગલા વર્ષના એજ સમય કરતા ૧ ટકાનો વધારો જતાવે છે. પાકની સ્થિતિ સામાન્ય રીતે સારી છે.

શ્રીકૃષ્ણ સામ્રાજ્યમાં “કલેકસ કાળ”ની પેદાશ.

એણસીનાં બીનાં તેલ માટે પંજુ પંજુની ઝાણાં છે એ તેલ કાઢી લીધા પછી રહેવા એણ માટે પંજુ તે પંજુ છે પંજુ એના જે હોડ ચાય છે તેના રેસા પંજુ ઘણા ઉપયોગી હાય છે. એ હોડ વાવતી તથા ઉર્મીડતી વેળા કલેક કલેક એવી સંભળ લેવાય છે કે જેથી બીનાં વધારે મળે અને કલેક કલેક રેસા ઉપર ધ્યાન આપાય છે રેસા મેળવવા માટે ના પોડનેજ વીચાર કરીએ તો શ્રીકૃષ્ણ સામ્રાજ્યમાં એની પેદાશ કેવી રીતે વધારી શકાય એ સવાલ હમણાં ઇશ્વરની પ્રતિભા ધ્યાન એમું છે. એવા હોડ સાધારણ રીતે ઉત્તર દ્વિસંસ્કૃત્યમ, હોલડ વગેરે દેશોમાં ચાય છે કારણ કે ત્યાંના હવા માણી એને અત્યુષ્ણ આવે છે. લઠાઈ અગાઉ યુનાઇટેડ કીંગડમમાં દર વરસે એક લાખ ટન કલેકસ રેસા વપરાતા હતા તેમાંથી સાઠ હજાર ટન રેશીયાથી આવતા, હજાર હજાર ટન આપલ ડમાં પેદા થતા, અને આકીના હોલડ તથા બેલ્જિયમથી લાવવામાં આવતા.

ઇશ્વરમાં રૂની લાવ વધીને કલેકસનાં જેટલાં ધાય નંકી ત્યાં સુધી યુનાઇટેડ કીંગડમમાં કલેકસનાં વપરાયે પંજુનાં સંભવ નથી એના રેસા પાકીને તૈયાર ચાય છે ત્યારે તેને કાપવામાં આવતા નથી પંજુ હોલ એવી કાંઠવામાં આવે છે. એ કામ માટે વપરાતું રેસામાં સુધારો કરવાનાં પ્રયત્ન ચાય છે. એક ટન રેસા માટે ચારથી આઠ એકર જેટલી જમીનની જરૂર પડે છે એટલે એ એ ચવા માટે મહુરને કામે લગાડીએ તો મહેનત વધી નય અને પુરતાં મહુરો મેળવવાની મુશ્કેલી પડે. પંજુ રેસા એથી લેવામાં વાર લાગે તે પંજુ ન પરવડે. થોડા દિવસ પંજુ વીરલગીડવાથી રેસાની નવ બગડી નય છે. રેસામાંથી એમું ધાસ તથા હોલ લઈ તેને પોણીમાં આઠેક દિવસ રહેવાં દે છે તે પછી કાઢી સુકવી સંચાવડે રેસા મેળવાય છે અને આસપાસના લોકકાના લુકા જેવો પદાર્થ ખરી પડે છે. સંકેતવાનું કામ વેળાસર ન ચાય તો રેસા નરમ અને હલકા ચઈ પડે છે.

આ ઉપરાંત સમગ્રે કે એની પેદાશ વધારવામાં યુરોપ સાધન રૂપે વેબનમર મહુરે તથા સંચા કામની મદદ મેળવવી જોઈએ. એ મહુરો સરતા અને ન્યાં આકત્રીએ ત્યાં નય એવા જોઈએ. વળી સંચાકામ પ્રચાળ હોવાથી એકર દીઠ કવર પંજુ વધારે હોય તોજ અનાજને બદલે એનો પાક કરવાનું પરવડી શકે. લઠાઈ અગાઉ બીધરલ ડમાં એના પાકનો વીરતાર ઘડીને પચાસ હજાર એકર ચઈ ગિયે હતા ત્યાં મહુરેની છંદા છે અને એ વીરતારને ચાર ગણા વધારી શકાય તેમ છે. રેસા માટે ક્રીમત હોલનાં કરવી વધારે આપી પરવડે એમ નથી કારણ કે એમાંથી મેલતુ દીનન એમું લાવે કરતાં વધારે ખર્ચે વેચી શકાતું નથી. એના બીનાં મેળવવાનું કામ જોણ છતાં અત્યારે તે પ્રત્યે જે બેઠકારી રહે છે તે જવી જોઈએ. તેના લાભ વધારે મળે તેમ રેસા સરવા મેળવી શકાય. આયર.

લંઠમાં એ પાકને મોટેની મોસમ બહુજી રહે છે એટલા વખતમાં એને બીજવી સુકવી લેવા પડે છે. જો તેમાં વાર લાગે તો ખાછી વરસાડની ધારતી રહે છે. આ કારણ બીયાં બચાવી લેવા પર એડુતો ધ્યાન આપી શકતા નથી. આયરલંડના કક્ષીય વીભાગમ એ પાક સારો થતો હતો પણ વખત સર પાક ઉતારી બીજવી સુકવવા વગેરે કામમાં બે દરકારી રાખવાથી એડુતોને એાછો ભાવ મળ્યો તેથી અત્યારે એ પાક કરવાનું કામ બંન બંધ પડી ગયું છે. આયરલંડમાં હવે તો એ પાક ફરીથી સારો ચલાવે. આધાર સારા બીયાં મળવા ઉપર છે. શોધખોળને પરીણામે એકર હીઠ ઉતર બમણી કસાય એવી આશા રાખવાને કારણ મળ્યું છે. જો એ સફળ થાય અને બે લાખ એકરના વીસ્તારમાં પાક થાય અને અહીં એકર હીઠ ટન રેસા જેટલી ઉતર મળે તો એ દેશમાંથીજ એ રી હજાર ટન જેટલો રેસો યુનાઇટેડ કિંગડમની મીલોને મળી શકે. પણ જો એના ભાવ ઉંચા રહેતો ફ્રાન્સ વગેરે ફરીફે હાજર હશેજ એથી ઉલટું જો એના ભાવ સસ્તા રહે તો એ માલ પરદેશો ખાતે નીકાશ થઈ જવાને સંભવ રહે. એમાં સુખ્ય ફરીફાઈ રશીયાની છે. ત્યાં એનો પાક ઘણા થાય છે. તેનો મોટો જથ્થો પરદેશોમાં જાય છે. હમણાં રશીયામાં મામલો કેવો છે તે કોઈ કક્ષી ચકે તેમ નથી પણ એમ માની લેવામાં આવે છે કે કેટલાક વરસો સુધી રશીયાથી ઘણું 'ફલેક્સ' પરદેશો ખાતે નીકાશ થશે નહીં. ઇંગ્લંડ તથા સ્કોટલંડમાં એનો પાક વધારવાના ઉપાયો લાગુ કરના સમયથી લેવાય છે. પણ તેના પ્રીણામ વીશે અભીપ્રાય આપી શકાય તેમ નથી. કેનેડામાં એની પેદાશ હંમેશાં એાછી હોય છે. ત્યાં એ પાક કરાય એવો મુલક થોડો એટલુંજ નહિ પણ ત્યાં મજુરોની વગી ઘણી છે. ત્યાંનો પાક બધો યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની મીલોમાં જાય છે. હીંદમાં તથા ઇન્ડિયામાં એ પાક કરવાના પ્રયત્નો થયા છે પણ તેમાં ઘણી ફિતલ મળી નથી. હીંદમાં તથા બરમામાં હવા પાણી એને અનુકુળ છે પણ મજુરો પાસે કામ લેવામાં સંભાળ રખાય તો એમાં સાફ પ્રીણામ લાવી શકાય. કોલોનીમાં છેલ્લે દસ કે બાર વરસથી એ પાક થાય છે. હવા પાણી અનુકુળ છે અને ઘણી જમીન હજી એને માટે વાપરી શકાય એવી છે. મજુરો પણ પ્રરક્ષણ અને સસ્તા છે. લગાઈ પુરી થતા ઘણા જમ્મ અનુભવ વગર ત્યાં એ પાક કરવા ગયા તેમને એમાં જશ ન મળ્યો પણ તે અગાઉ એ ઉદ્યોગ ત્યાં ખીલતી અવસ્થામાં હતો. એક વેળા એનો વીસ્તાર ત્રીસ હજાર એકર જેટલો હતો. પણ તેની ઉતર ઘણીજ એાછી હતી કારણ કે ક્યારે પાક કરવો અને ક્યારે તેને ઉતારવો તે વીશે મુશ્કેલી સમાનને અભાવ હતો. પણ જેમણે લગાઈ કરમ્યાન તથા તે અગાઉ ત્યાં એ પાક કરેલો હતો તેઓ એને માટેનું અર્ચાય સાફ ગણે છે.

વેપારી પુછપરછ.

કામપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હોય તો તેણે અમને ખબર આપવી જોઈ એ સંબંધી વીગત આ કોલમમાં દાખલ કરીશું.

૧. નીચે જણાવેલ પૂછપરછ ધન્ડીઅન-ટ્રેડ જનરલ કંપરથી લીધેલી છે એ વિષેની વધારે માહિતી મેળવવા ધન્ડીઅરે નીચે દર્શાવેલા નંબર લખીને પોતાના બેંક રેકર્ડ્સ સાથે ડિરેક્ટર જનરલ એન્ડ કોમર્સિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ સીટ, કલકત્તાને પૂછવું:—

એલ. ૧૬૪ મદ્રાસની એક પેટી—મેગેનીઝ ચોરના ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

૨. ૧૬૫ ન્યુયોર્કની એક પેટી—સીદરની સફાઈ, દાદરપર નાંખવાની કાયાની જાજગો, તથા

૩. કનની કીનારીવાળી રત્ન (ખોળાઓ) બનાવનારાઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે.

અથવા એલ. હેલર એક સન ૧૮૭૬ નામની એમેરીકન પેટી (૪૦, ફેલ્ડ, ફોર્ટ પેરીસ, ફ્રાન્સ) હોલમાંથી મોતી નીકાશ કરનારાઓ સાથે બારોબર કામ પાડવા માંગે છે.

એક બેલ્જિયન પેટીના કારખાનામાં પટી, ચાંક (કાર્બોનેટ એન્ડ ફેક્સમ) તથા બળા કીનારેલું કામ માગુ છે એ પેટી એ બીજાના ખરીદનારાઓ સાથે કામ પાડવા માંગે છે. પોતાનો આલે હોલમાં ખપાવવા માટે એજન્ટ નીમવાની પણ એમની ઇચ્છા છે આ વિષે વધારે માહિતી માટે લખો બેલ્જિયન કોન્સલને (૬૬ પરેડ મુઅઇ.)

બેલ્જિયમમાં પ્રલેક્ટ્રીક કેબલ તથા વાર (વાયર) બનાવવાનું કારખાનું ચલાવનારી એક પેટી હોલમાં બીજા ખરીદનારા સાથે કામ પાડવા માંગે છે વીગત માટે પુછો બેલ્જિયન કોન્સલને (૬૬ લેવેડ મુઅઇ.)

વેપારી આંકડા.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

ઈ. સ. ૧૯૨૨ના ઓગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશની એ પ્રમાણે હતી:—

આયાત: ઓગસ્ટ એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધી

૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦) (રૂ. ૧૦૦૦)

શુભવા જનાવરો	૬૩	૨૫૬	૩૨૭	૬૫૩
હાફગોળો હથીયાર વિગેરે	૪૮૧	૫૬૪	૩૦૦૬	૨૬૩૮
બોળીન	૧૨૬૯	૩૬૩	૫૭૩૮	૨૪૩૨
કાપેલી ચાપડી, નકશા વિગેરે	૩૩૬	૩૭૬	૨૫૦૪	૨૨૫૮
બુટ્ટા અને શુઝ	૮૭	૧૭૧	૬૮૬	૬૦૪
ધર ખાંધવાનો સામાન	૧૨૬૦	૧૦૬૪	૮૬૦૬	૬૩૨૬
મીઠુણતી	૧૫	૨૪	૪૦	૧૧૮
સ્નાયુલિંક પદાર્થો	૧૦૦૪	૧૭૦૩	૭૩૮૭	૮૫૨૫
ચીઝીયો	૧૦૫	૧૦૬	૧૨૩૧	૬૪૮
કેલ્સી	૪૦૮૬	૩૬૮૨	૧૪૧૩	૧૬૨૨૬
કાફી	૧૪	૨૦૭	૧૩૦	૬૭૮
કાથો (સીંદરી)	૪	૩	૧૪૦	૩૭
દોરડાં	૧૪૦	૬૧	૪૭૦	૩૮૩
કટલરી (કાપકુપ કરવાના હથીયાર)	૧૪૦	૨૩૯	૭૧૩	૮૬૫
કપુર	૨૩૭	૮૭	૮૮૨	૫૨૭
બીજી જાતની મળી કુલ દવા	૧૩૩૩	૧૨૬૦	૫૮૬૧	૬૦૫
લુગડાં વગેરેને રંગવાની ચીઝો	૨૨૬૨	૧૬૬૩	૧૪૩૧૦	૧૧૦૩૩
માટીની ચીઝો વગેરે ચીની કામ	૪૪૧	૧૮૨	૨૬૫૮	૩૩૭૨
ફટાકડા	૨૫૮	૨૨૦	૪૪૭	૪૫૩
ફરનીચર	૧૬૧	૧૧૧	૬૩૧	૭૧૫
કાચનો સામાન	૧૮૬૪	૨૨૩૮	૧૦૧૨૦	૧૦૮૨૭
ચોખા	૩	૩	૨૬	૬૫
વજી	...	૯૪	..	૨૩૩૫
વજીનો લોઢ	...	૧૦૦	૪	૩૬૩
કુપ	૨	૨૬	૫૪	૮૬

ઉચ્ચ ગોળીય કદેલા ટેબલોમાં ખરીદ કરવા કયા નંબરો?

આંગનો અને દરી-

આનો વીમો

કયાં ઉતરાવશો?

વી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

શી કંપની એટલે દશનું નાણું દશમાં રહે.

એમ કાનજની કું.

મેનજીંગ એજન્ટ્સ.

યુનીવર્સલ ફાયરિંગ, કોર્પોરેશન પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુખ્ય.

નોં. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળે
સંભવ છે.)

ચીજનું નામ

ઓગસ્ટ માસ મા

એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધી

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૧

૧૯૨૨

રૂ. ૧૦૦૦

રૂ. ૧૦૦૦

હાડ વેર	૪૮૫૮	૪૪૫૩	૨૯૨૮૬	૨૨૮૪૭
ચામડાં બિન કેળવાયલા	૧૧૬	૭૧	૩૯૬	૨૯૬
ધલેદટ્ટીસીટીને લગતા હથીઆરો	૩૨૩૨	૧૬૪૩	૨૨૪૬૨	૧૦૨૧૦
સંગીતનાં વિગેરે મળી કુલ હથીઆરો	૪૧૮૮	૨૬૭૧	૨૭૯૫૬	૧૪૨૭૨
હાથીઠાલ	૨૯૧	૩૮૮	૧૫૫૪	૧૦૦૫
ઝવેરાત	૧૦૯	૨૧૧	૪૧૬	૭૫૫
લાખ	૧૭	૧૯૬	૧૦૬	૨૧૩૮
કેળવાયેલા ચામડાં	૪૭૩	૪૦૭	૨૯૯૬	૨૨૫૮
ઘર	૨૬૩૭	૨૭૬૧	૧૭૫૩૨	૧૪૮૩૩
મશીનરી અને મીલ સ્ટોસ	૨૭૫૬૦	૧૮૧૬૨	૧૫૧૫૬૨	૯૫૨૯૭
દીવાસળી	૨૧૩૧	૧૩૩૩	૬૩૩૭	૫૪૬૧
એલ્યુમીનયમ	૪૨૬	૧૧૫૨	૧૮૭૬	૪૨૬૬
પીત્તળ કાંસુ વગેરે	૯૪૩	૨૭૬૨	૨૮૪૮	૧૧૧૬૧
ગ્રાંથુ	૭૭૫	૧૩૭૫	૨૭૫૧	૯૯૮૨
જગમન, સીલ્વર	૬૧	૧૩૬	૪૩૫	૯૬૪
લોહ	૩૭૨	૩૫૪	૨૩૩૧	૨૮૬૭
લોહ અથવા સ્ટીલ	૧૦૫૧૦	૯૩૧૬	૬૬૨૬૮	૬૧૬૧૨
સ્ટીલ	૩૫૭૦	૩૧૬૪	૧૬૬૬૧	૧૬૬૬૩
સીસુ	૧૦૮	૬૨	૬૫૦	૬૫૬
ઠંલક	૭૨૧	૪૩૦	૪૭૭૭	૨૨૩૨
કુરોસીન	૧૬	૧૫૫૯	૧૪૦૫૯	૧૬૮૪૭
બાળવાનું તેલ	૭૩૨	૧૦૧૨	૫૩૬૩	૫૫૦૩
અળસીનું તેલ	૮૭	૩૪	૪૫૫	૪૪૩
સર્વ જાતનાં તેલો મળી કુલ	૫૫૬૮	૫૭૮૪	૩૬૫૦૩	૩૨૬૩૩
રંગ રાગાનું વિગેરે	૧૦૪૬	૧૦૮૨	૫૦૯૬	૫૩૮૧
ઝાગળો	૨૦૧૮	૨૪૯૦	૧૦૩૧૨	૧૦૬૩૯
ઝાગળો બનાવવાનાં માલો વગેરે	૪૫૫	૧૨૮	૧૭૯૯	૧૪૭૬
બી વગેરે ખાવાની દીલો	૨૨૯૯	૨૧૮૧	૮૯૯૨	૯૩૨૪
રેલ્વે ગાડાંઓ તથા બીજાં સાધન	૧૪૧૧૪	૭૩૭૪	૮૭૫૬૨	૫૬૫૫૬
રબર	૬૬૦	૧૦૩૦	૪૫૦૨	૬૩૦૫
મીઠું	૨૦૦૪	૧૮૬૭	૪૭૭૨	૬૮૦૬
તંદુરો પીચ	૬૬૭	૬૬૭	૧૦૬૪	૨૮૮
સાબુ	૭૬૮	૮૦૨	૨૪૬૬	૩૭૯૮

ધી બોગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

(૧૪)

ચોક્કસ નામ.

ઓગસ્ટ માસમાં

ઓગસ્ટથી ઓગસ્ટ

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

૧૯૨૧ ૧૯૨૨

(રૂ. ૧૦૦૦)

(રૂ. ૧૦૦૦)

તેજનો	૪૭૫૫૦૦	૧૮૬૮	૮૧૬૪	...	૮૨૬૧
કેટશનરી	૬૧૬	૭૧૪	૪૪૮૪	...	૩૬૨૧
આંક	૩૨૬૧૭	૧૮૨૭૦	૧૦૬૨૪૫	...	૫૧૫૬૬
રૂ	૩૦૮૭	૨૬૬૧	૧૬૪૨૦	...	૧૧૬૫૧
ટવીસ્ટ અને ચાન	૭૩૭૬	૭૬૪૮	૩૭૬૦૮	...	૪૩૪૮૭
સુતરાઈ હોઝીયરી	૧૭૮૬	૬૮૮૫	૨૭૬૩	...	૧૨૮૮૨
વગર પોચેલાં પીસ શુઝ	૨૦૮૭૬	૩૭૬૩૬	૬૭૬૨૬	...	૧૧૮૮૪૨
ધોયલો પીસ શુઝ	૬૬૧૧૩	૧૪૪૩૫	૩૩૬૫૫	...	૪૬૬૨૭
રંબીન અને છાપેલાં પીસ શુઝ	૩૩૮૪	૬૩૬૩	૩૦૮૭૮	...	૩૧૨૭૦
શીવવાની હોરા	૧૬૨૨	૬૦૬	૨૩૧૮	...	૨૬૬૮
સુતરાઈ માલ એકંદર	૪૬૬૨૮	૭૪૮૬૩	૨૨૭૨૫૮	...	૧૨૬૪૬૧૬
રેશમ કાચું	૧૬૩૩	૩૪૭૮	૬૦૫૫	...	૧૬૪૨૧
રેશમના પીસ શુઝ	૨૮૦૨	૩૨૬૭	૧૬૬૮૩	...	૧૨૩૮૫
કાચું હાથ	૪૪	૫૦	૫૫૬	...	૧૧૬૮૦
કનની હોઝીયરી	૬૭	૭૨	૨૧૬	...	૨૭૪
કનના પીસ શુઝ	૧૩૧૨	૧૩૫૨	૫૬૩૮	...	૫૬૪૪
તંબાકુ	૫૭૭	૧૨૦૭૮	૩૫૮૨	...	૮૮૪૪
રમકડાં	૧૩૫૪	૪૧૪	૧૩૪૮	...	૧૮૮૫
છત્રીઓ	૮૦	૪૬	૬૬૬	...	૪૫૮
છત્રીઓના સામાન	૩૧૪	૩૮૮	૬૧૪	...	૧૨૬૫
ગાડાં તથા બાઈઓ (રેલ્વે સિવાય)	૪૭૮	૨૪૬	૩૮૫૧	...	૧૨૪૧
સાધકલો (મોટર વગરની)	૬૫	૩૫૮	૬૧૦	...	૧૨૧૪
મોટરકાર	૧૦૪૬	૧૦૨૧	૬૭૪૬	...	૫૦૬૨
મોટર સાધકલ	૫૮	૬૦	૩૫૩	...	૨૮૬
સ્ત્રીમથનાબીભાગ	૫૪૭	૩૬૩	૩૪૨૬	...	૪૪૬૩
લાકડું	૧૨૩૬	૭૫૩	૬૦૬૦	...	૧૨૬૮૬

જામકુલ ખાતરી આયાત

૨૦૮૦૨૦ ૨૧૨૦૧૭

૧૦૪૫૮૮૨ ૬૨૨૪૭૬

અરકારો માલની આયાત...

૬૬૦૪ ૧૩૮૪૬

૫૬૭૪૧ ૫૪૨૦૩

પરદેશી માલની ખાતરી ખીકારા

૧૩૧૧૪ ૧૪૬૦૬

૫૬૭૪૧ ૫૭૭૪૪

અરકારો

૬૬૬૬ ૭૩

૫૬૫૮ ૪૮૦

ચીજીનું નામ. આગસ્ટ માસમાં એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધી
 ૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨
 (રૂ. ૧૦૦૦) (રૂ. ૧૦૦૦)

નંબર	૬૭૨	૪૨૮	૩૩૩૨	૧૯૨૫
સિવેલી	૧૦૦૬	૨૩૭૮	૨૨૫૨	૮૪૦૨
ટોપરાં	૧	—	૩૨૬	૪૬૦૧
કપાસીયા	૬૩૦	૧૪૫૮	૨૮૫૮	૭૬૩૧
ભોંયસીંગ	૨૭૩૦	૩૦૮૫	૧૭૬૮૩	૩૦૬૧૪
અળસી	૪૬૦૭	૬૩૨૧	૧૩૧૮૨	૪૦૭૧૭
સરસવ	૧૭૦૦	૫૭૨૦	૪૪૬૭	૨૬૫૮૮
તલ	૧૦૩	૭૦૩	૩૩૧	૮૧૦૬
તેબનો	૫૬૮	૬૩૪	૩૮૫૮	૪૩૬૨
ખાંડ	૧૫૨	૬૨	૧૭૦૫	૪૦૫
ચા...	૧૭૪૩૨	૨૫૪૬૨	૪૪૪૭૮	૫૧૮૭૫
કાચું રૂ	૩૭૬૬૭	૪૫૫૨૬	૧૬૦૬૦૭	૨૭૩૩૮૨
ટર્બીટ અને ચાન	૧૧૧૬૦	૩૮૪૧	૪૦૪૨૪	૨૭૬૦૦
રૂમાલ અને શાલ	૨૩૭	૨૨૨	૩૬૮	૬૨૭
પીસ શુગર	૬૭૬૬	૬૬૭૨	૩૭૬૧૪	૨૫૩૭૭
શાલુ-દાયા તેની બનાવટ	૨૫૬	૮૦૦	૧૧૧૮૩	૨૬૬૬
ન્યુટ કાચું	૫૩૭૦	૧૦૭૦૬	૨૭૧૧૭	૬૧૦૩૬
ટર્બીટ અને ચાન	૧૨૬	૬૪	૧૮૧	૨૬૧
ન્યુટની બનાવટ	૨૫૭૨૪	૪૧૭૪૧	૧૧૧૬૬૫	૧૩૮૩૩૨
રેશમ (કાચું)	૧૮૪	૩૧૨	૧૮૪	૧૩૪૬
રેશમ કુલ	૧૬૭	૩૪૧	૬૮૬	૧૪૫૪
ઉન કાચું	૨૨૧૫	૨૫૬૧	૬૬૧૭૦	૨૦૦૨૭
ફૂનની પાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૫૭૧	૧૦૬૧	૨૪૬૩	૪૮૨૫
વંખાશ્રુ બીડી વગેરે	૫૮૨	૮૮૫	૩૧૮૬	૩૧૧૧
લાકડા પાટીયાં વગેરે	૩૧૩	૬૦૨	૨૫૭૫	૩૭૧૭
બીડી માલની કુલ ખાનગી નીકાશ	૧૮૪૫૪૨	૨૩૭૫૧૫	૮૫૮૭૦૨	૧૧૪૨૦૬૭
માલની સરકારી નીકાશ	૫૪૨૫૬	૬૫૫૦	૧૩૮૬૨	૪૨૨૬૬

ચિરદેશનો વેપાર.

(લાખ રૂપીયા.)

નીકાશ.

આગસ્ટ માસ.

આયાત.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વાંઝાક વગેરે ...	૪૨૭	૩૦૯	૪૬૦	૫૫૯
કાચો માલ ...	૧૮૫	૨૧૩	૭૫૨	૧૧૦૮
બનેલો માલ ...	૫૮૪	૬૬૨	૪૪૭	૧૫૬૭
જીવતાં જાનવરો	૨	૨	૧
પરચુટણ ...	૨૫	૨૭	૧૫	૧૨
કુલ ...	૨૦૮૦	૨૧૨૦	૧૮૪૫	૨૩૭૫

એપ્રિલથી આગસ્ટ પાંચ માસમાં

(લાખ રૂપીયા.)

આયાત.

નીકાશ.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખોરાક વાંઝાક વગેરે ...	૧૫૨૫	૧૦૬૯	૨૫૫૮	૨૫૮૯
કાચો માલ ...	૮૬૧	૮૬૧	૩૬૧૮	૬૦૭૪
બનેલો માલ ...	૭૮૬૯	૭૧૪૮	૨૪૬૪	૨૬૭૬
જીવતાં જાનવરો	૧૪	૧૦
પરચુટણ ...	૧૩૮	૧૦૮	૧૦૦	૭૩
કુલ ...	૧૦૪૫૮	૯૨૨૪	૮૫૮૭	૧૧૪૨૦

પરદેશી સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ.

વેપાર બાકીને લગતો 'એપ્રોક્ષી' આગર સુધીના પાંચ માસ માટેનો હીસાબ વપાસવાં નીચેની હકીકત માલમ પડે છે:—

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	(સાબ રૂપયા)
મલ્ટી-દેવા	૬૫૮૭	૬૧૬૨૦	૬૩૬૧૬૨૧	૧૬૨૨
હોદ્દી માલની નીકાશ		+૧૨૩૨	+૮૫૮૭	+૬૧૧૪૨૧
પરદેશી "		+૮૬૫	+૫૮	+૫૭૭
આયાત		-૧૩૦૫૮	-૧૦૪૫૬	-૮૮૧૨

વેપાર બાકી	+૬૬૧	-૧૩૦૪	+૩૮૬
સોનું શાંદી તથા ચલ્લેલી નોટાની ખાનગી આયાત (-) કે નોકાશ (+)	-૬૩૮	+૫૪૬	-૨૧૧૦

મલ્ટીસીલ બીલ તથા સરકારી લોન વગેરે મારફતે થયેલી લેવડદેવડ	+૨૨૭૦	+૧૩૧	+૨૨૬
---	-------	------	------

૧૯૨૧-૮-૨૨ ને બાકી લેણા	૬૬૩૬	૬૬૩૬	૬૬૩૬
દે દેવા	+૬૭૭	-૬૨૪	+૧૩૦૫
૧૯૨૦-૭-૨૨ ને દીને	+૧૨૬	+૮૩૮	+૬૬૦

પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખતેમાં પડેલો માલ.

મુખર્જનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની વખતેમાં ગયા સપ્ટેમ્બર માસ દરમિયાન પડેલા માલની વીગત અષ્ટ ૧૧. ૭-૧૦-૨૨ ને દીને બહાર પાડવામાં આવી છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

માલની જાત.	તા. ૧-૬-૨૨ સપ્ટેમ્બર માસમાં	તા. ૧-૧૦-૨૨
ને દિને સ્ટોક.	થયેલી	ને દિને સ્ટોક
	હીલીવરી.	
સુવરાઈ કાપડની ગાંસડી	૧૩૮૬૭	૩૦૮૩
” ” પેટી ...	૧૭૭૩૦	૨૨૦૮
રેશમ તથા ઉનના કાપડની ગાંસડી	૧૦૧૨	૫૮
” ” પેટી ...	૨૭૭૫	૨૨૮
સુવરાઈ ટવીસ્ટ તથા યાર્ન પેકેજસ	૧૪૬૬૧	૩૦૧૪
રેશમ તથા ઉનના ” ”	૪૮૬	૧૭૧
ત્રાંબુ-ટન	૧૬૧૬	૨૩૭
બીવળ-ટન	૧૫૮૪	૨૮૬

હાથી પોલીસ કરેલા ટેબલમાં, ખરીદ કરવા ક્યાં જાયો ?

આગસ્ટ માસમાં આવેલી વધવટની હિસાબ

૧૯૨૧ ના આગસ્ટના વેપાર સાથે સરખાવતાં આ વરસે આગસ્ટમાં જે ચીજોની વધારે આયાત છતાં વધારે ક્રોમવ અથવા ઓછી આયાત છતાં વધારે ક્રોમવ હોય એવી ચીજોની યાદી નીચે આપી છે.

વધારાવાળાં	માત્રા	ક્રોમવ હોય રૂપિયા.
ખાર તથા ચેનલ (ટીલ) ...	+ ૨૦૫૨ (ટન)	— ૫૩૬
લોખંડના કાળીયા તથા તથા નિટ	+ ૧૩૮૦ „	— ૧૮૦
„ નળ તથા નીટીંગ	+ ૬૫૮ „	— ૪૬૧
„ શીટ અને પ્લેટ	+ ૧૬૧૦ „	— ૬૫
રંગ એનીલાઇન	+ ૧૬૧૫૪૦ (રવલ)	— ૩૫૫
મોટરકાર	+ ૧૬૪ (નંગ)	— ૨૭
સીમેન્ટ	+ ૩૦૭૨ (ટન)	— ૧૬૭
ચોડા	— ૧	+ ૧૬૭
ખાણવાનું તેલ	— ૭૩૩૬૭૭ (ગેલન)	+ ૨૮૦
ઘાટ (સ્પીડી)	+ ૬૫૩૬૨ „	— ૩૦૦
નીકાશ		
શુદ્ધ તથા શુદ્ધ	— ૨૩૦૬ (બેડી)	+ ૧૧
કોંક્રી	+ ૧૧૮૦૬ (હંદ્રવેટ)	— ૧૩
આયર્ન આંગણ (વગર કાળવાયલી)	— ૧૩ (ટન)	+ ૪૪૭
અફીણ	— ૩૧ પેટી	+ ૧૭૬
આખણ	+ ૨૦ (હંદ્રવેટ)	— ૪
રબર (કાચુ)	+ ૭૭૧૩૮ (રવલ)	— ૨૪૫
રૂ	— ૩૦૧૬ (ટન)	+ ૭૫૫૮

કસ્ટમ્સની મહેસુલ.

(લાખ રૂપિયા.)

	આગસ્ટમાં		એપ્રિલથી આગસ્ટ.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
આયાત પર	૨૩૭	૩૩૦	૧૦૫૫	૧૩૪૫
નીકાશ પર	૩૬	૩૬	૧૭૧	૧૬૫

સોનું, ચાંદી, તથા ડિયલણીનો નોટની આયાત નીકાશ.

	આગસ્ટ માસમાં	એપ્રિલથી આગસ્ટ સુધી
	૧૯૨૧ ૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
હજાર રૂપયા.	(રૂ. ૧૦૦૦) હજાર રૂપયા	
સોનું ખાનગી આયાત	૫૯૭૩ ૧૫૯૮૩	૩૨૪૨૬ ૧૫૫૩૪૪
“ સરકારી ”	(.....) ૧૦૨	
“ ખાનગી નીકાશ ”	૪૩૨૨૭ ૭૬	૧૪૧૮૪૪ ૨૮૧
“ સરકારી ”	(.....) ૪૬૦	
ચાંદી ખાનગી આયાત	૧૧૭૩૨ ૬૮૨૩	૬૦૭૬૧ ૬૬૬૫૧
“ સરકારી ”	(.....) ૧૭૦૬	૭૬ ૩૮૬૧
“ ખાનગી નીકાશ ”	૨૫૫૧ ૬૨૬૧	૬૦૩૦ ૧૩૬૮૮
“ સરકારી ”	૭-.....	૧૦.....
નોટ ખાનગી આયાત	(.....) ૧૩૮ ૩૧૬૦
“ સરકારી ”	(.....) ૫૦૦ ૧૭૨૧
“ નીકાશ ” ૮૫૦ ૮૫૦

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

શ્રી. આ. પા.
જુલૈ નકલ રોકડેથી ... ૧-૬-૦
" " વી. પી. ચી ... ૦-૧૦-૦

દેશી

શ્રી. આ. પા.
વાર્ષિક સવાજમ મુ'બાઈ ૩-૮-૦
" " હિંદુસ્તાન ૪-૦-૦
" " પરદેશ ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

પૃસ્તક ૧૫ મું. VOL. XV. DECEMBER 1922 No. 6 ડીસેમ્બર ૧૯૨૨ અંક ૬ છે

અનુક્રમણિકા.

૧ વેપારને લોભે લગાઈ	૨૫૨
૨ નોંધ	૨૫૩
(૧) ખાલોમાં સ્ત્રીઓ તથા બાળકો પાસે કામ લેવાનો સવાલ ...	૨૫૩
(૨) યુનાઈટેડ રટેટસની જગત પદ્ધતી ...	૨૫૪
૩ દુનીયાનો તેલનો ઉલોમ	૨૫૫
૪ હીન્દુસ્તાન કોટન એક્સચેન્જ	૨૫૬
૫ ચેમ્બરનો વીભાગ	૨૬૧
(૧) જનરલ સમાચો	૨૬૧
(૨) કમીટીની સમાચો	૨૬૬
(૩) ચેમ્બર તરફથી કોરપોરેટરને મુંઠવાના નીચમો	૨૮૨
(૪) એક્ઝોયમ્પેટ ખુદો	૨૮૩
૬ અન્ય ચેમ્બરો	૨૮૪
૭ વેપારી ખબરો	૨૮૬

૮ વેપારી આંકડા	૨૮૮
(૧) હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર ...	૨૮૮
(૨) પરદેશનો વેપાર	૨૯૫
(૩) પરદેશી સાથે વેપારને અંગે થયેલી ઘેલુદેણી	૨૯૬
(૪) સુવરની માંતવાર પેદારા	૨૯૭
(૫) સુવરની પેદારા તથા આયાતની સરખામણી	૨૯૭
(૬) કાપડની પેદારા તથા આયાતની સરખામણી	૨૯૭
(૭) કાપડ સુવરનો ઉલોમ	૨૯૮
(૮) કાપડની માંતવાર પેદારા	૨૯૮
(૯) સર્વેચરમાં આવતી વધપડ	૨૯૯
(૧૦) કસ્ટમની મહેસુલ	૨૯૯
(૧૧) સોલુ આંદો તથા ચલણી નોટની આયાત તથા નીકાશ	

મુથના—ચેમ્બરની કમીગીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમા દર્શાવવામા આવે તેને માટે ચેમ્બરની કમીગી જોખમદાર નથી

આ માસીકતે થોડા લેખો લખી મોકલવાનું સર્વને આમ ત્રણ છે. અનુકુળ લેખો ઉપકાર
સંસ્થાના સ્વીકારવામાં આવશે

વેપારના લોભે લૂંટાઈ.

ટર્કીના મોમલો આગકાલ સવેતું ધ્યાન ખેંચી રહ્યા છે પણ જ્યારે ખીલાફતની ધાર્મિક હિલચાલના હીમાયતીઓ માત્ર રાજ્યદ્વારી બાબત રખા કરે છે ત્યારે વેપાર સાથે સબધ ધરાવતી બીજી બાબત પણ રખા કરવાની જરૂર બાકી રહે છે. વેપારની દ્રષ્ટીએ જોખમી તેો પણ ધગલડની સરકારની રાજનીતી કેટલીક લોભી અને અયોગ્ય છે તે તુરંત દેખાઈ આવે છે એ વેપારી લોભ કેવા પ્રકારનો છે તે સમજાવવા માટે થોડાક ઇતીહાસ જોવો પડશે. બહાલીતી વાત છે કે લડાઈમાં ઘણી ઉપયોગી અને જરૂરી એવી ચીજો મોલેલી એક બાજુ વામાં કામે આવે, એવા ખનીજ તેલની છે અને તેમાં પણ ઘણાજ મોટા જથ્થામાં “નેફ્ટ્રા ઓઇલ” છે અને તે સારી જાવતુ મેળવી શકાય એવા પ્રદેશોમાં એક મુખ્ય મુલક “મોસલ” નામે ઓળખાય છે. ટર્કીની સલ્તનતમાં એ મુલક આવેલો છે અને કમાલપાશા કહે છે કે એ મુલકમાં હકો મેળવવા માટે છેડી યુરોપીયન લડાઈ પછી ટર્કીની સરકાર સાથે કરવામાં આવેલા કરાર સ્વીકારવાને અગોશની સરકાર તૈયાર નહોતી મોસલના મુલકમાંથી ખનીજ તેલ મેળવવાના હકના સબધમાં ટર્કીના સરકાર પાસે ૧૯૧૪ માં લડાઈ બગવાની અગાઉ ધગલ ટે એક કરાર કરાવી લીધો હતો જેમાં એમ ગોઠવણ હતી કે એ હકથી જે લાભ થાય તેનો અરધો ભાગ ધગલ ટે, પા ભાગ જરમનીના પાપણવાળાઓ લ અને બાકીના પા ભાગ ટર્કીને મળે. ૧૯૧૬ માં ધગલ ટે ફ્રાન્સ વચ્ચે થયેલા કોલકરારમાં મોસલના મુલકમાં ફ્રાન્સનો હાથ સર્વોપરી ગણવાનો કબજાત હતી, પણ લડાઈ પછી જરમની પાસેથી હવે વસુલ કરવાની બાબતમાં ફ્રાન્સને ધગલ ટેની મદદની જરૂર પડી તેનો લાભ લઇને ધગલ ટે ફ્રાન્સ સાથે વા ૧૫ માર્ચ ૧૯૨૦ ને દીને કોલકરાર કર્યો જે “સેનરેમો” ના કોલકરાર તરીકે ઓળખાય છે એની રૂએ એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે મોસલના મુલકમાંથી ખનીજ તેલ મળે તેને બુમધ્ય સમુદ્રના કીનારે બહર મુધી પહોંચાડવા માટે નળો નાખવાની જરૂર લાગે તો ફ્રેંચ સરકારે પોતાના તાબાના મુલકમાં એટલે કે સીરીયામાં એ નળો નાખવા માટે સગવડ કરી આપવી એને માટે જે જમીન લેવી પડે તેના માલિકને તે જમીનની કિંમત આપવી પણ તે સીવાય કાંઈ પણ રકમ કર તરીકે ફ્રેંચ સરકારે માગવી નહીં અને એના બદલામાં ધગલ ટેની સરકાર મોસલમાંથી જે ખનીજ તેલ કાળા સમુદ્રમાં મોકલે તેના પા ભાગની કિંમત ફ્રેંચ સરકારને આપે જો ધગલ ટેની સરકારને બદલે એ પેદાશનું કામ કોઈ કંપની કરે તો તેના શેરોમાં પા ભાગ ફ્રેંચ સરકારને મળે બુમધ્ય સમુદ્રના કયા બંદરે એ તેલના નીકાળ કરવી અને એ તેલનો લાભ કેવી રીતે ગણવો તે વીષેના કરાર કરવાનું બાકી રાખ્યું હતું. એ પછી ત્રણ અઠવાડિયે વા ૧૭-૫-૨૦ ને દીને ફ્રેંચ સરકારે અમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકારને જણાવ્યું કે એ મોસલના મુલક ઉપર હીંગ એન્ડ નેશન્સ ધગલ ટે

હથી પોલીસ ઠરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશે ?

અધીકાર આપવા માગે છે તે સામે કેટલે સરકાર વીરોધ દર્શાવે છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની ત્યાં સુધી યુરોપના મામલામાં હાથ ધાલવાનો લેણા દર્શાવતી નહીં હતી. તેણે જ્યારે ફ્રાન્સ આવીરોધનું કારણ બંધનું ત્યારે પોતાને માટે લાભ મેળવવા પ્રયત્ન કર્યો. જેને પરીણામે ઇંગ્લેન્ડે કમ્યુલાત આપી કે એ પેદાશનો જે પાલાય ટર્કીને આપવાનો હતો તે હવે પછી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સને મળ્યો. મહે કે ઇંગ્લેન્ડ તો માત્ર અરધો ભાગજ સળશે અને બાકીનો પા ભાગ જરમનીને બદલે ફ્રાન્સને મળનાર છે. આ પ્રમાણે તેલની પેદાશના લાભની વહેંચણી પણ રૂઝાનીયામાં એવા તેલની પેદાશ થાય છે ત્યાંથી તેલ મેળવવા માટે ફ્રાન્સને ડાર નેલ્સની સામુદ્રધુની પર કબજો મેળવવો જોઈએ અને ડાળા સમુદ્ર તથા ભુમધ્ય સમુદ્ર વચ્ચે મોસલના તથા ફોકિયસના તેલની લાવલધન માટે ઇંગ્લેન્ડને પણ એજ સામુદ્રધુ પર કાબુની જરૂર રહે. એ તે ન હોય તો લડાઈ ભગતાં ટર્કી એ તેલની લાવલધન થત અટકાવે તે વેળા એરોપેનો ફરવવા માટે તથા લશ્કરના વહેવાર માટે જોઈતા તેલ વગ એ એરોપેનો તથા લશ્કર નકામાં ધર્મ પડે. ફ્રાન્સ દરવરસે આ લાખ ટને તેલ સ્ટેન્ડર્ડ ઓઇલ કંપની પાસેથી મેળવે છે અને દર-વરસે એનો ઉપયોગ વધવાથી તે તેલની જરૂર વધી છે. આ બાબદમાં એંગ્લો પર્શિયન કંપની માટે ઇંગ્લેન્ડની સરકાર કામ કરે છે જ્યારે અમેરીકાની સ્ટેન્ડર્ડ ઓઇલ કંપનીનો સંબંધ ઉપર દર્શાવેલો છે વળી અમેરીકન ચેસ્ટર કાર્પોરેશન નામે અમેરીકન કંપની એંગોરાની સરકાર સાથે સંદેશા ચલાવી રહી છે. પેલેસ્ટાઇનના મુલ કંમોથી ખનીજ તેલ મેળવવાનો હક યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સને લડાઈ અગાઉ કરારથી મળ્યો હતો તેની ઇંગ્લેન્ડથી ના પાડી શકાય તેમ નથી. વોશીંગ્ટન, જીનોઆ, તથા હેગ ખાતે મળેલાં કોન્ફરન્સ વેળા એક વરફ સ્ટેન્ડર્ડ ઓઇલ કંપની અને બીજી વરફ શેયલ ડચ શેલ કંપની વચ્ચે સમજુતી માટે સંદેશા ચાલી રહ્યા હતા તે વેળા ઇંગ્લેન્ડના પ્રતિનીધીએ જણાવ્યું કે સેનરેમોના કરાર કંઈ અમેરીકાના કે ઇટલીના લાભને હાની પહોંચાડવા માટે ન હતા.

હવે મુરફેલી એ છે કે લશ્કરી તથા નૌકાબળ માટે તથા હવાઈ ફોજ માટે એન્જીનો બાળવાનું તેલ માગે છે પણ એ તેલ મેળવવાના પ્રયત્ન માટે એ ફ્રેન્સની જરૂર પડે છે. એમ લડાઈ માટે વેપાર અને વેપાર મોટે લડાઈની જરૂર હતી થાય છે. ચરૂ કયાં કર્યું અને અત કમ લાવવો એ સવાલ છે.

નાંધ.

ખાણોમાં સ્ત્રીઓ તથા બાળકો પાસે કામ લેવાનો સવાલ.

હાલની ખાણોને લગતા કાયદામાં મુસવવામાં આવેલા ફેરફાર એવા છે કે ખાણોમાં છોકરાઓના કામે લગાડી શકાય નહીં અને સ્ત્રીઓને કાગે લગાડવામાં પણ અમુક પ્રકારનો અકુશ રહે. એ વીધે ખાણોના માલિકોએ હાર્ડી સરકાર ઉપર મોખ્ખેલા પત્રમાં પોતાનો વાંધો દર્શાવ્યો છે. તેઓ જણાવે છે કે હાલની ગોઠવણથી પુરૂષ તથા સ્ત્રીઓ બીજાને કામમાં સહાયતા કરે છે. માલિક કોલેસો ખોદે છે તો સ્ત્રી તેને ટોપલામાં ભરે છે જો કોઈ પુરૂષ પરણ્યો ન હોતો તો અગર અન્ય કારણથી પોતાની બેરીરી મદદ વગરનો હોય છે

ધો બોમ્બે-ટાઇલ માટે-૨૧-એક સ્ત્રી, ફેર્ડ-મુબાઇ.

તો ને બીજી કાંઈ એવી બેરીને શોધી કહાડ છે કે જે એણે ખોદી કહાડેલા કાલમા ટોપલામાં ભરે, છોકરાં તો સાધારણ રીતે માની સાથેજ હોય છે. તેઓ કાંઈ કામ કરવા માટેજ ત્યાં આવતા નથી પણ પોતાની માની દેખરેખ નીચે રહેવાનું છોડીને બીજે કાંઈ સ્થળે તેઓ જઈ શકતા નથી. જો બેરીને ખાણોમાં કામ કરવા માટે રોકવામાં કાંઈ વાંધો નહીં, કે પુરૂષ પોતાની સ્ત્રીની મજૂરીથી પોતાની આવક વધારી નહીં શકે તો કુટુંબના ભરણપોશણના ખર્ચનો બોલ તેણે એકલાએ ઉપાડવો પડશે, અને તે વધારે મજૂરી માંગશે જેથી ખાણો છોડીને બીજે કાંઈ ઠેકાણે નોકરી માટે તેને જવું પડશે. ખાણોના ઉદ્યોગ પર તેથી ઘણી માઠી અસર થશે. હાલમાં બીજા ઘણા ઉદ્યોગોનો આધાર ખાણોની પેદાશ પર રહેલો હોવાથી અને હોકિની તબીયત પર હાલની ગોઠણથી તુરતમાં કંઈ ખરાબ અસર થવાનો સંભવ ન હોવાથી કાયદામાં ધારેલા ફેરફાર હમણાં નહીં કરતાં એમ ઠરાવવું કે છોકરાંને ખાણોમાં જવાની મનાઈ કરવાનું સાત વરસ મુલતવી રાખવું અને એ વરસામાં ખાણોમાં જતાં છોકરીની સંખ્યા ઘટાડીને બંધ પાડવાનું કામ ખાણોવાળાને સોંપવું. બંગાળ, બીહાર, તથા એવીસામાં તો ખાણોમાં કામ કરતી સ્ત્રીઓની સંખ્યા ઘટાડી શકાય તેમ નથી અને તેમને રોકવાની મનાઈ કરવાની સત્તા સ્થાનિક સરકારને આપવાનું નકામું છે. એવી સત્તા આપવાથી મજૂર વર્ગ બેહુકી માગણીઓ કરવા પ્રેરાશે અને તેથી આ દરખાસ્ત સાથે ખાણોવાળાઓની કમીટી કાયદામાં કરવા ધારેલા સુધારાની વીરૂદ્ધમાં મજબુત વાંધો લે છે.

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની જકાત પદ્ધતી.

આ વીધે “કાર્લ રેડક” નામના ગૃહસ્થનો લખેલો લેખ અનેના સોશ્યાલીસ્ટ પત્રમાં પ્રગટ થયો છે. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તા. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરે અમેરીકન જકાત પદ્ધતીમાં ફેરફાર અમલમાં આવ્યા તેથી અમેરીકનોના મહત્તી ભાગ ઉદ્યોગને ફોજ મળી છે અને ખેડૂતોને નાણાવાળાઓ ઉપર જીત મળી છે. યુરોપની પ્રજા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પાસે નાણાં ઉછીનાં મેળવવા કાગે છુમરાણ કરી રહી છે પણ તેના જવાબમાં અમેરીકન નાણાંવાળાઓ પોતાનું નાણું પરદેશ ધસકાઈ જતું અટકાવવાની વીરોધ ચીંતામાં પડ્યા છે અને યુરોપનો માલ પોતાના દેશમાં આયાત થતા અટકાવવા અથવા તેમાં હરકત કરવા પ્રયત્નશીલ થયા છે. એનું પરીણામ એકજ આવી શકે કે જરમની ફ્રાન્સનું દેવું વાળી ન શકે અને ફ્રાન્સ તથા ઇંગ્લંડ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સનું દેવું આપી ન શકે એથી ચાપ્લિનદારોના દોર બધે વધે અને કાર્લ ચીન્સે યુરોપને પુરી પાડનાર દેશ તરીકે રશીયાની મહત્તા પણ વધે. લકાઇ દરર્યાન પાયમાલ થયેલું યુરોપ હવે પુનરુદ્ધાર માટે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની મદદ માટે ટાંપી રહ્યું છે. એ આશા સહથી વધારે જર્મનીને છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તો પ્રજાક્રીય રાજ્યશાસન પદ્ધતીને ફેલાવે બધે થયેલો એવા ધરૂં છે એમાં નવાઈ નથી એટલે જર્મનીમાં ફેસરની આપણુક સત્તાને ઠેકાણે એ પદ્ધતી ચાલુ થાય તેમાં અમેરીકનોએ મદદ કરવીજ બાઈએ. વરસેલસની સુલેહમાં જર્મનીને કચરી નાંખના શસ્ત્રો થઈ અને તેને માટે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે વાંધો ન લીધો અને માત્ર યુરોપના દેશોને જે સંબંધ હોય એવા મામલામાં વચ્ચે પડવાની ના પાડી તો પણ એટલું તો બધા જાણે છે કે અમેરીકા જર્મનીને મદદ આપશે એવી આશા જર્મનીમાંથી નાશ પામી નથી.

મેટેલીક શીલા નળી સારી કીચડન ગમશે કે ?

જ્યારે એમ બધાંની ખાત્રી થઇ કે જર્મની મીત્ર રાજ્યોને પોતાનું 'હેલ્' વાળી આપી શકશે નહીં ત્યારે પોતાની બાજુ 'હાર્લેલી' કબુલ કરવાને બદલે બધા અમેરીકા વરફ મદદ માટે ભેવા લાગ્યા. જુદા જુદા દેશો યુનાઇટેડ સ્ટેટસના કેટલા કરજદાર છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

	કરોડ ડોલર
ઇંગ્લંડ	૪૧૯
ફ્રાન્સ	૩૩૫
પ્રતલી	૧૬૩
બેલ્ગિયમ	૩૫
રશીયા	૧૭
બીજા દેશો	૩૧

૧૦૦૦

આ દશ અબજ ડોલરની રકમ છોડી દેવાની માગણી યુરોપની છે એવી માટી દોલત કાંઈ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ છોડી દઈ ન શકે, પણ યુરોપ પુછે છે કે એ મુદ્દલ આપવાની વાત બાંજુએ સુકતા વ્યાજ પણ આપવાની શકતી સુરોપમા નથી તેનું શું કરવું?

૧૯૨૧માં યુરોપથી જેટલો માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ખ ને મોકલ્યો તે કરતાં ૧૬૦ કરોડ ડોલર જેટલો વધારે માલ ત્યાંથી યુરોપમા આવ્યો અને લગાડ અગાક લીધેલા પાચ અબજ ડોલર ઉપર સાત ટકા લેખે વ્યાજના ૩૫ કરોડ ડોલર મળી ૧૯૫ કરોડ 'હેલ્' ૧૯૨૧ના વરસમાં યુરોપે કયું તેમાંથી વ્યાજના હસ કરોડ, યુરોપીયનોએ અમેરીકામા કરેલા નફાના પચાસ કરોડ, યુરોપ મચેલા અમેરીકનોના પંદર કરોડ અને વીમા વગેરે માટેના પાચ કરોડ મળી એ શી કરોડ ડોલર યુરોપે યુનાઇટેડ સ્ટેટસને આપ્યા ગણાય ખાંડીની રકમનું શું કરવું? જ્ઞેન ફારેસ્ટર ડાલાસે 'ફારેન એફેસ' નામના પત્રમા આપેલા આકાશ પરથી આ વીગત લેવામા આવી છે. કરતમ્પ જાહતની નવી ગોઠવણથી આ મામલા ઉપર ફેવી ગભીર અમર થશે તે હવે સમજાયે.

નવી ગોઠવણ બે કો, અમેરીકાના ઉદ્યોગવાળાઓ વથા જેડુતો વચ્ચેની ભાજગડને લીધે થઈ છે. યુરોપ ખાને માલ ખરીદવા માટેનાં નાણાં મોકલનારી બેંકો ખીજને કહે છે કે તમે વમારું 'હેલ્' છોડી દો એમ થવાથી જર્મનીના દેવાનો નીકાલ આવશે. અત્યાર સુધીમા છેલ્લા થોડા વરસો દરમ્યાન અમેરીકાએ યુરોપને ખીરેલા નાણાં પર લીધેલું વ્યાજ હદ ખદાર આરે હવે તો તેનો લાભ લેનારે હવે લેલું છોડી દેવું પડે તે માટે તૈયાર થવું જોઈએ.

દુનીયાના તેલના ઉદ્યોગ.

કેટલીક વાર કોલસાના લાવ સસ્તા ભેધને એમ લાગે છે કે દુનીયામા તેલની પદવી હલકી થઈ પડશે, કેમ કે સસ્તો કોલસો સુકીને તેલ વાપરવાને કોણ લલચાય? કોલસાની ખાણોમાં મજુરોએ હળતાળ પાડવાથી કોલસો મેળવવાની મુશ્કેલી પડી તે વેળા કેટલાક એન્જનો કોલસાની ગરમીથી વરાળ બનાવીને ચલાવવાને બદલે તેલથી ચલાવવાની ગોઠવણ કરી હતી પણ તેમને હવે ફરીથી ફરફાર કરી જુની ગોઠવણ આણુ કરવામા લાલ દેખાયો છે;

ધી ઝોમ્મે ટાઈલ માટે ૨૧ એક્રીટ ફેલ્ટ મ'ખાહ.

પણ તેલનો ઉપયોગ દુનીયામાં વધતો જાય છે. એટલે કોલસાથી જ્યાં કામ ચાલી શકે ત્યાં તેલ વાપરવું એ દુનીયાને નુકસાનકારક છે, અને કેટલાક ઉદ્યોગોમાં તો ઉંચી જાતનું તેલ વાપર્યા વગર ચાલી શકે એમ નથી. તેલનો સાથી સાતો ઉપયોગ એવા ઉદ્યોગ માટેના બળતણ તરીકે છે. દરીયાઈ વેપારમાં એનું સ્થાન ઉંચું છે અને જેમ દીવસ જશે તેમ એ વધારે અજબુત થશે. કોલસો વાપરનારી સ્ટીમરો માત્ર સદનો ઉપયોગ કરનારાં વડાશ્રુને હરીફાઈમાંથી હાંકી મેલવી જાય છે અને સ્ટીમરોમાં પણ ઝડપની અને સગવડની જેને માટે જરૂર હોય તેણે તો કોલસાને બદલે તેલનો ઉપયોગ કરવો પડશે. માલ લઈ જનારી સ્ટીમરોમાં ડીસલ એન્જિનો વપરાય ત્યાં તેલનીજ જરૂર પડે, એટલે સ્ટીમરોમાં પણ કોલસાના ઉપયોગને બદલે તેલનો વપરાશ જ વધશે. તેમાં કેટલીકવાર હલકું તેલ ચાલી શકે છે અને ઉંચા તેલને બદલે હલકા તેલનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. તેનું પરીણામ એ આવશે કે કોલસાનો ઉપયોગ વધારે મોંઘો પડી જાય છે એમ સ્ટીમરવાળાઓ સમજવા લાગશે. વળી ગરમી એક ત્રરખી રાખવાની જરૂર હોય ત્યાં તો કોલસાથી ચાલી શકેજ નહીં. ફ્રીપ ફાઇલિંગ, ધનેમર્સિંગ, કાયના પેદાશ, વથા રહેણું દેવાના કામમાં ગરમી એકસરખી હોવાની એટલી જરૂર રહે છે કે તેલ વાપરવાથી જેવી સગવડ થાય એવી કોલસાથી થઈ ન શકે.

આ બધા વધતા જતા ઉપયોગને પહોંચી વળવા જેટલી તેલની પેદાશ છે કે? આ સવાલ ઘણી વાર પુછાય છે પણ તેમાં પુછનારઓના સ્વાર્થ સીવાય કંઈ સુદો નથી. હજી ઘણાં વરસો સુધી દુનીયામાં તેલની પેદાશ બેઠકે તેટલી કરવાના સાધન ખુદી પડવાનાં નથી. એમ એંગ્લો પર્શિયન એઇલ કંપનીનો પ્રમુખ સર ચાલ્ફર્સ બ્રીનવે જણાવે છે. તેલના નવા નવા સ્રોતો શોધાય છે અને પેદાશ વધતી જાય છે તેથી કોઈ કોઈ વખત સરામાંથી પેદાશ ઘટતી પણ હશે. પરંતુ દુનીયામાં ખય કરતાં એટલી પેદાશ હોય એવો સમય તો ઉદ્યોગોની હાલની સ્થિતિ જોતા લાગે વખત ચાલે નહીં. દુનીયામાં તેલની પેદાશ ધાર્યા મુજબજ થાય એમ જાને નહીં અને તેથી તે વધારે કે એછી થવાથી લાવમાં વધતટ થાય અને પરીણામે તેનો ઉપયોગ પણ વધે કે ઘટે પણ એવા ફેરફારો લાગે સમય ટકે એમ નથી. તેલની પેદાશનાં સાધનો વધે છે. તે ઉપરાંત કાચા ખનીજ પદાર્થોમાંથી શુદ્ધ તેલ મેળવવાની કીયા થતી હોય તે દરમિયાન જે ગરબાલી થતી હતી તે ઘટતી જાય એવી શોધો થતી રહે છે. એનું પરીણામ એ આવ્યું છે કે એવી શોધો નો લાભ જે મોટી કંપનીઓ લઈ શકે છે તેમની હરીફાઈમાં નાની કંપનીઓ ટકી શકતી નથી. કાચા ખનીજ તેલમાંથી ઉદ્યોગો માટે કામ લાગે એવાં બ્રહ્મી છુદી જાતનાં તેલ બનાવવાની ગોઠવણ હમણાં ઈંગ્લંડમાં ઘણી મારો થઈ છે. તેથી હવે એમ મનાવા લાગ્યું છે કે જ્યાં તૈયાર માલ ખપે તેમ હોય તેવાં સ્થળોની પાસે એવો માલ બનાવવાનાં કારખાનાં કઢાડવાં લબકારક છે કેમ કે તૈયાર માલ જેમ જેમ બેઠકે તેમ તેમ બનાવવામાં આવે તેથી તેનો મોટો જઠો જાણી સુકવો પડતો નથી અને બેઠકે તે કરવા વધારે બનાવેટો માલ પડી રહેવાથી તેમાં જે બગાડ થાય તે ચૂકે છે. કાચા પદાર્થોમાંથી તૈયાર માલ બનાવ્યા બાદ બાકી રહેવા ફાજલ પદાર્થોને પણ ઉપયોગમાં લઈને કેટલાક પ્રકારનો માલ બનાવાય છે. જ્યાં મોટાં કારખાનાં હોય ત્યાં એ બેઠ કીયા કરી શકાય છે તેથી ખચમાં વધારે બચાવ થાય છે. એંગ્લો પર્શિયન એઇલ કંપનીની ડાન્કનીટી એવી છે કે બ્રીટીશ સામ્રાજ્યનાં દરેક મુખ્ય વીલાગમાં એનું મોટું કારખાનું કઢાડ્યું. અમાંજે, સામ્રાજ્યને વથા દુનીયાને લાભ છે એમ તે માને છે.

ઉંચા પોલીસ ઠરેલા ટેબલટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં ઉદ્યોગો ચલાવનાર કે તેને માટે થાપણ પુરી પાડનાર તે દેશનો વતની હોવો જોઈએ એવો કાયદો નથી તેથી ત્યાં કોઈપણ દેશની પ્રજા જમીને ઉદ્યોગમાં ભાગ લઈ શકે છે. હુનીયામાં પણ બધા એજ સંજ્ઞાનીતી પાળે એમ એ દેશની સરકાર ઈચ્છે છે. એ માટે સ્થપાવેલા “નરટ” એન્ડે કે ગર્ભવર કંપનીઓ તથા સરકારો વચ્ચે એ ઉદ્યોગ પર કાબુ મેળવવા માટે હરીફાઈ ચાલી રહી હોય એવી વાતો આપણે માંલગીયે છીએ પણ તે માત્ર અતીશયોક્તીજ હોય છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સ્ટેન્ડર્ડ ઓઇલ કંપનીના પ્રમુખ મી. એ સી. બેન્ડર્ડને અભિપ્રાય એવો છે કે હુમણા તેલની પેદાશમાં જે ઝડપથી વધારો થતો રહ્યો છે તે ઉપરથી એમ ખાતરી રાખી ન શકાય કે તેલની પેદાશ પાછી ઘટી નહીં જાય. હુનીયાના બધા દેશોમાં પેટ્રોલીયમની સહિથી વધારે પેદાશ કરનારો દેશ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ છે અને માથા નીક વપરાશ લોકો કે કુલ વપરાશ સરખાવો તો પણ તેમાં એજ દેશનો નંબર પહોંચે છે. છેલ્લા કેટલાક વરસોમાં ત્યાં પેદાશ વધી છે તે છતાં આયાત વધારવા જવી પડે છે. ૧૯૧૮માં મેક્સીકોથી ૩૬૦ લાખ બેરલ પેટ્રોલીયમ આયાત થયું હતું પણ ૧૯૨૧માં એ આયાત વધીને ૧૨૮૦ લાખ બેરલ જેટલી થઈ હતી. ૧૯૨૨ના જુન સુધીના છ માસમાં મેક્સીકોથી થયેલી આયાત જોવા આ વરસમાં એ આકડો ૧૫૮૦ લાખ સુધી જશે. હવે પેટ્રોલીયમ માટે ગંભીર ચોધવાને પ્રશ્ન રહ્યો નથી. હવે તો જોઈએ તેટલો જથ્થો કેમ મેળવવો એજ પ્રશ્ન છે. એ કાંઈ ખનીજ પદાર્થ મેળવવાનોજ સવાલ નથી કુદરત એમાં ઘણી મદદ કરે છે. કેટલીક વાર તો ઝરણાં એટલા નેશથી પુરી નીકળે છે કે તે જોઈને આશ્ચર્ય લાગે. એ ગતી એટલીજ ઝડપથી ધીમી પણ પડી જાય છે. થોડાક વરસો અગાઉ એમ લાગતું હતું કે મેક્સીકોમાં પેટ્રોલીયમની પેદાશ અતીશય ઝડપથી વધશે અને તેમાં ઘટાડો થવા અગાઉ ઘણા વરસો લાગશે. થોડાક વરસ તો એ આશા વાજળી લાગે એવું પરીણામ ગાળ્યું પણ એ લામ કાયમનો ગણીને ત્યાં એ ઉદ્યોગમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસના ચલણમાં ગણવા આશરે પચાસ કરોડ ડોલર જેટલી થાપણ રોકવામાં આવી અને રેલ્વેના ગાડાં બંદરપર ડક્કા, વગેરે માટે થયેલો ખર્ચ જુદો. એ પછી હમણાં ત્યાં પેટ્રોલીયમની પેદાશ એટલી થોડી થાય છે કે એ ઉદ્યોગનો બે ત્રીયાસ ભાગ તો બંધ પડ્યો છે થાપણ રોકનારા કોને માત્ર થોડાક ટકા જેટલુંજ મળી શકશે અને બાકીની રકમ ખોટ ખાતે લખી વાળવી પડશે. એ ખોટ ધ્યાનમાં લઈએ તો એ ઉદ્યોગ નફાકારક ગણી ન શકાય. આ પ્રમાણે મોટી ખોટ લોગવી શકે અને તે માટેનો મોટો જોખમ ઉઠવી શકે એવી કંપનીઓજ હવે તો ટકી શકે. ગમે એવી મોટી કંપનીઓ હોય તો પણ તેને એમ લાગ્યા વગર રહે નહીં કે હુનીયામાં એ ઉદ્યોગની જે સ્થિતિ છે તે જોવા થાપણ પુરતી નથી જેટલુંજ નહીં પણ એકજ પ્રદેશમાં થાપણ રોકવાથી રહેતા અતીશય જોખમને લીધે તેણે જુદા જુદા પ્રદેશોમાં એક સાથે કામ કરવાની ગોઠવણ કરવી જોઈએ. ૧૯૦૬માં યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં એ તેલની પેદાશ ૧૨૨૦ લાખ બેરલ જેટલી હતી તે વધીને ૧૯૨૨ ના જાનેવારીથી જુન સુધીના છ મહીનામાં ૨૭૬૫ લાખ બેરલ થઈ હતી એમાં જેટની વધારે થાપણ રોકવાની જરૂર પડી એટલી સ્ટેન્ડર્ડ ઓઇલ કંપની ઉભી કરી શકત નહીં તેથી નવી કંપનીઓ સ્થપાઈ. એકલા યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં પણ જોઈએ તેટલો માલ પુરો પાડવાનું એક કંપની માટે શક્ય નથી તો હુનીયામાં મામલો સંભાળી લેવાનું કોઈથી બની શકે એ આશાજ વ્યર્થ છે. ખાસ ઇન્કારા આપો તો પણ એ આશા

સફળ થઈ શકે નહીં. હમણાં તો જરૂરનું એ છે કે ક્યાંથી તેલ મળી શકે એમ છે, તેની શોધખોળ કરવી. થાપણુદારને એ ઉદ્યોગમાં નાણા રોકવા માટે એકઠા કરવા પછી ઉદ્યોગ મોટા પાયાપર ચલાવવાની ગોઠવણ કરવી. એ શોધખોળ માટે તથા તે પછી ઉદ્યોગ ચલાવવા માટે જોઈતી થાપણ સરકારથી પુરી પાડી ન શકાય એટલે બધા દેશોમાંથી જોઈતી થાપણ ખાનગી થાપણુવાળાએ પાસેથી મેળવવાનો પ્રયત્ન કરવો જ પડશે. વળી એ નાણાં રોકનારાઓને દરેક રીતે ખાતરી અને રક્ષણ પણુ આપવું પડશે. દુનીયાનાં દરેક દેશમાં આ ઉદ્યોગ માટે કોઈ ખાનગી સાહસને ઠગરો આપવાને બદલે જેમાં દુનીયાના કોઈપણ દેશનો શહેરી ભાગ લઈ શકે એવી સંસ્થાઓને જ એ ઉદ્યોગ ચલાવવા દેવો એવો આગ્રહ યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર કરે છે તેનું કારણ એજ છે. અમેરીકા કાંઈ માત્ર પોતાના સ્વાર્થ માટે લડતું નથી પણ દુનીયામાં બધે એ પેદાશ વધે અને જન સમાજ સુખી થાય એવી વ્યવસ્થા થયેલી જોવા ઇચ્છે છે. દુનીયામાં જ્યાં જ્યાં પેત્રોલીયમ મળી શકે એમ હોય ત્યાંથી તે મેળવાય એટલા માટેજ એનો પ્રયત્ન છે. કોઈપણ હરીફના કરવાં વીશેષ હક મેળવવાની અમેરીકાનો ખાગણી નથી પણ યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં જે પ્રમાણે પરદેશીઓને હક અપાય છે તેજ પ્રમાણે પરદેશીમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસની પ્રજાને અપાય એવું એ મને છે.

ઇંગ્લંડમાં લેન્ડાસા ખાતે ગાદુજ મોટાં કારખાનામાં ખનીજ તેલ સાફ કરવાનું કામ ૧૯૨૧ ના લુલ્લાઈ માસમાં શરૂ થયું હતું પણ ગયા જુન માસ સુધી એ આશુ' કારખાનું ઉપયોગમાં લેવાતું થયું ન હતું. હવે ત્યાં દર વરસે ૧૨ લાખ ટન પેત્રોલીયમ સાફ કરાશે એમ એંગ્લો-પર્શિયન એઇલ કંપનીના ગણતરી છે. પ્રથમ વર્ષમાં એ કારખાનામાં થયેલાં કામના પરીણામે એટલો સંતોષ મળ્યો છે કે એથી અરધા ઠંઠનું જંગલર કારખાનું શ્રેજ માઉથ ખાતે કઢાડવાની ગોઠવણ થઈ છે. વળી ઇંગ્લંડમાં ક્રાઉલી ખાતે અંગવી પેટ્રોલીયમ કારખોરેશને કારખાનું કઢાડયું છે ત્યાં દર અઠવાડયે એક હજાર ટન મેકસીકન તેલ સાફ કરાય છે. તેમાં વધારો કરી દર વરસે ૧૫૮ હજાર ટન તેલ સાફ કરવાની ગોઠવણ માટે પ્રયત્ન ચાલે છે. ત્રીનીદાદ સેટલ એઇલ ક્રીલ્ડસ કંપની ઇંગ્લંડમાં પોતાની પેદાશ સાફ કરવા માટે કારખાનું કઢાડે છે. ઇંગ્લાડમાં આ કાંઈ નવો ઉદ્યોગ નથી. સ્કોટલંડમાં શેલ એઇલનો ઉદ્યોગ ઘણું વરસથી ચાલે છે. તેલ સાફ કરવાનાં કારખાનાં ત્યાં ઘણું વરસથી કામ કરે છે, પણ મેક્સીકો ધરાન વગેરે દુરના મુલકથી તેલ લાવીને સાફ કરવાનો ઉદ્યોગ હાલના જેવા મોટા પાયાપર તો હાલમાંજ ચાલ્યો છે. અગાઉ તેલ સાફ કરવા માટે નાનાં નાનાં કારખાનાં રચે સ્થળે નીકળતા હવે તો તેલ નળ વાટે મોકલાય છે અને તે સાફ કરવા માટે મોટાં કારખાનાંજ લાલ કરી શકે છે. એવાં કારખાનાં તૈયાર માલનો ખપ જ્યાં હોય ત્યાંજ સ્થાપવાં વધારે લાભકારી નીવડે છે કેમ કે જ્યાં તેમની પેદાશ હોય ત્યાં તે ઘટી જાય ત્યારે કારખાનું નકામું થઈ પડે પણ એ તૈયાર માલનો ઉઠાવ થાય એવે સ્થળે હોય તો ગમે ત્યાંથી કાચો માલ લાવીને ચલાવી શકાય. વળી તૈયાર માલમાં જુદી જુદી જાત હોવાથી તેને અન્ય સ્થળે મોકલવાની સુરેકલી નડે છે તેવી કાચા માલની લાવ લઈના માટે નહતી નથી. કાચો માલ મોકલવામાં ખર્ચ પણ ઓછો પડે છે. કેટલાક દેશમાં ખરમીથી ઉદ્યોગને ફાળી થાય છે તે એ ઉદ્યોગ કંડા મુલકમાં સાલવાથી દુર થઈ શકે. પણ આ બધા લાભ ક્યારે મળે કે કારખા-

મેટ્રીક સીલીઝની સારી રીઝાઇન ગમશે કે ?

નામાં બધી જાતનો તૈયાર માલ અને અને તે પણ એટલા પ્રમાણમાં કે ખપતે પુગી વળી શકે. એક અનુભવી એમ કહે છે કે અમેરીકામાં કારખાનાં પરનો કાળુ રસાયણી પદાર્થના ઉદ્યાગમાં લાગેલાઓના હાથમાં હોવાથી કારખાનાં બેઠાએ તેવું સાફ પરીણામ લાવી શકવાં નથી અને કુદરતને પુરાં પાડેલાં સાધનોનો પુરો લાભ લઈ શકતાં નથી. ત્યાં માલની ખરબાદી ઘણી થાય છે. પેદા થયેલા માલના ગ્યાદીસ ટકા જેટલો ભાગજી યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં સાફ કરવાનાં કારખાનામાંથી પુરેપુરો સાફ થાય છે. ત્યાંની સરકાર જણાવે છે કે પેદાશના ચાર ટકા જેટલો માલ તો એવી ખરબાદીમાં જાય છે જે કે એ નુકશાન અટકાવી શકાય એવું ઈશ્વરમાં હુમણું રથાપેલા જે મોટા કારખાનામાં આવી ખરબાદી અટકાવીને કાચા તેલમાં રહેલાં સર્વ વસ્તુના પુરો લાભ લેવાની ગોઠવણ થઈ છે. લેકાસીના કારખાનામાં કેરોસીન, મીણ, બ્રુક્ષીકેટીંગ ઓઇલ, દવાનાં તેલ, ગેસ ઓઇલ, તથા એસ્કેન્ટ બનશે. ત્યાં બાળવાનું તેલ પેદા થશે નહીં અને વપરાશે પણ નહીં. કેમ કે નીચે કોલસાની ખાણો આવેલી છે. ફાક્ટરી ખાતેના કારખાનામાં નવી રસાયણીક પ્રક્રિયાથી કામ લેવાશે તેથી ખારથી તેર ટકા પેત્રોલ તથા છ ટકા સફેદ સ્પીરીટ મળશે એમ આશા છે. દરેક જાતના તેલ માટે તેને અનુકુળ રીતે કામ લેવાની રીત પણ જુદી હોય છે પણ તેમાં શાસ્ત્રીય રીતનો અમલ જેમ અને તેમ વધારે કરવાની શરૂઆત ઈંગ્લંડનાં કારખાનાંઓમાં થઈ છે એમ દાવો કરવામાં આવે છે. કાચા તેલમાંથી જે જે તૈયાર માલ બનાવાશે તે કહી શકાય નહીં પણ હુમણું એમ તો કહી શકાય કે જેટલું બાળવાનું તેલ ત્યાં અને છે તેટલા માટે ત્યાં ઉદ્યોગ નથી. બ્રીટીશ કોલસાની સાથે તો એ હરીફાઈ કરી શકશે નહીં. હાલની રીતે તો ઈંગ્લંડમાં તેલ માફ કરવાનું કોઈપણ કારખાનું નહીં શકે નહીં. એંગ્લો પર્શિયન ઓઇલ કંપની જ્યારે કેરોસીન, મીણ, તથા બ્રુક્ષીકેટીંગ ઓઇલ બનાવશે ત્યારે બગદારની ખરી કસોટી થશે તે વેળા મીણ સરતું થશે. મીણ બત્તીના દીવાના લાભ મમળવવા માટે જાહેર ખજાર આપવાનો જરૂર પડશે. પરદેશી હરીફાઈને હાલત માટે બાલ ઘટાડવા પડશે. કંતેરનો ભેવટનો આધાર તો કેલું તેલ મળે છે અને તેમાંથી તૈયાર માલ કેવો અને કેટલા પ્રમાણમાં મેળવી શકાય છે તે ઉપર રહેશે.

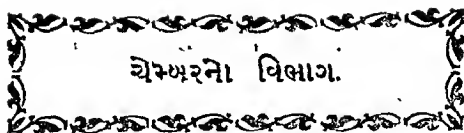
લીવરપુલ કોલન એકસચેન્જ.

હુનીયાંના દરેક દેશમાંથી રૂનાં આયાત કે નીકાશ થતી હશે પણ તે બધાંમાં ઈંગ્લંડનો ઉદ્યાગ અને વેપાર મોટો છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં રૂની પેદાશ બીજા દેશે કરતાં અતીશય મોટી હોવા છતાં લેંકેશાયરમાં, સ્પીન્ડલોમાંથી અરધા ભાગ મટેજ, અમેરીકન રૂ, પુરો પાડી શકાય છે. જરમની તથા ફ્રાન્સનાં મળીને જેટલો સ્પીન્ડલ થાય તે કરતાં લેંકેશાયરનાં માત્ર એલડહામ વીભાગમાં વધારે સ્પીન્ડલો છે. હીલ્ડ, ચીન, તથા જાપાન એ ત્રણે દેશોમાં મળી છેલ્લાં સો વરસમાં જેટલાં સ્પીન્ડલો ચાલુ થયાં છે તેટલાં (૧૨૦ લાખ) ઈશ્વરમાં લગાઈ અગાઉના દસ વરસમાં વધ્યાં હતાં. છ કરોડ સ્પીન્ડલો ઈંગ્લંડમાં છે એ બધાંને માટે બેઠાનું રૂ પુરું પાડવાનું કામ લીવરપુલ કોલન એસોસિએશનનું છે. લેંકેશાયરને રૂ પુરું પાડવાનું કામ

બી બોએ, ટાઇલ માટ ૨૧ બેક ક્રીડ, ફોટો સુખ.

લીવરપુલે છેલાં ૧૬૪ વર્સથી ક્યું છે. ૧૭૫૭માં જેમેકાથી ૨૮ ગાંસડી ત્યાં આયાત થઈ હતી અને તે દરેકમાં દોઢસો રતલ રૂ' હતું. ૧૯૧૧-૧૨માં લીવરપુલમાં ૩ની આયાત ૫૧ લાખ ગાંસડી જેટલી હતી. એ રાખવા માટે સાતસો વખારો છે, જેમાં વીસથી પચીસ લાખ ગાંસડી રૂ રાખી શકાય. ૧૯૧૫ માં એક વેળા એ વખારોમાં પડેલો રૂનો જથ્થો ૧૭૮ લાખ ગાંસડી જેટલો થયો હતો. અમેરીકન સીવીલ વોર સીવાય કોઈ પણ પ્રસંગે ઇંગ્લંડમાં ૩ની આયાત જાંધ પડી નથી. અંત્યારે ૩ના બજારમાં લીવરપુલની બુરોબરી કોઈ કરી શકે તેમ નથી. લીવરપુલ કોટન એસોસીએશનની સ્થાપના ૧૮૮૨ માં થઈ હતી. તેની અગાઉ ૧૮૪૧ માં સ્થપાયેલી લીવરપુલ કોટન પ્રોડક્સ એસોસીએશન હતી. ૧ની સંસ્થામાં દલાલો, વેપારીઓ વગેરે બધાને એકઠા કરવામાં આવ્યા હતા. અત્યારે એના સભાસદ થવું હોય તો બેલટથી થતી ચુંટણીમાં ચુટાવું જોઈએ અને એનો એક ચોર ધરાવવો જોઈએ. અત્યારે એના ૫૭૦ સભાસદો છે એનું મકાન હાલના શહેનશાહ પંચમ જ્યોર્જ ૧૯૦૬ માં જ્યારે પોને માત્ર પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ હતા ત્યારે ખુદજુ મેલ્યુ હતું. કામ કરવાની રીત પણ ત્યાં હવે અગાઉના જેવી વાવગા ઉરાડવાની રહી નથી. અત્યારે ત્યાં અમેરીકન કે ઇંગ્લીશીયન ૩ના સોદા કરનારનો અવાજ ખુલ્લું અને અતોશય તીવ્રો હોય છે. એને કામ કરતાં જોનાર આશ્ચર્ય પામ્યા વગર રહે નહીં. એના મુખ્ય હોલની ઉપર છાપડું કાચનું છે. ત્યાં કોટન બેંક છે, કલીયરીંગ હાઉસ છે, અને તાર, ટપાલ, ટેલીફોન વગેરેની સર્વ સગવડ રાખેલી છે. ઉપર કલમ છે એ પણ ભુલવી ન જોઈએ આ કોટન એક્સચેન્જના મકાન કરતા પણ લીવરપુલનું રૂનું બજાર વધારે મોટું છે. ત્યાં નાણા સંબંધી, વીમા વીશે અને જાંદર તથા વખારોની સગવડને લગતા વીવીધ પ્રશ્નો વારંવાર ઉપસ્થિત થાય છે. માલ ઉપાડવો મુકવો, એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે ફેરવવો વગેરે કામને લગતા પ્રશ્નો પણ નીકળે છે અને ખુદી તથા ગડિનવને માટે ત્યાં ઘણીજ જરૂર રહે છે. લીવરપુલ કોટન એક્સચેન્જને આટલી પ્રતીકા મેળવી તેનું કારણ એ છે કે તેણે પોતાના આગેવાનની ચુંટણી કરવામાં હંમેશા ઘણું હડપણ વાપર્યું છે તેમજ એવા ગૃહસ્થાને પસંદ કર્યા છે કે જેમને ૩ના બજારોને લગતી આશ્ચર્યકારક માહિતી હોય અને શહેરી તરીકેના કર્વંબનું ઉત્તમ પ્રકારે ભાનુ હોય એવા ગૃહસ્થાને પસંદ કરવધીજ હુનીયામાં લીવરપુલની પ્રતીકા જામી છે. ૧૯૨૨-૨૩ ના વરસ માટેના પ્રમુખ મી. એડવડ પોરીટ છે. એમનો ૩ના બજાર માથેનો સંબંધ ચાવીસ કરતા વધારે વરસનો છે. એનો વધારે પરીચય ઇંગ્લેન્ડના ૩ના બજાર સાથે છે. ૧૮૧૯ માં તેમણે હડસંડીડમાં ૩ના દલાલ તથા વેપારી તરીકે કામ શરૂ કર્યું હતું. ૧૮૮૭ માં તેઓ લીવરપુલ ગયા અને ત્યાં કામ કરવા માટે મેસર્સ હુટસ પોરીટ એન્ડ કુ. સ્થાપી હડસંડીડની મેશર્સ પોરીટ એન્ડ રીવી કંપનીની સાથે તેને ઘાટો સંબંધ રાખ્યો. ૧૮૯૨ માં મી. હુટસ કામકાજથી ફારેગ થયા ત્યાંથી મેસર્સ પોરીટ એન્ડ રીવીના નામથી કામ કરવામાં આવે છે એમાં વડા ભાગીયા મી. પોરીટ છે. એમણે ચુરોપના બધા દેશોની મુલાકાત લીધી છે.

લીવરપુલ ખાતે લવાલીની જે ગોડવલુ ૩ના બજારમાં છે તે માટે તે આખી હુનીયામાં પંક્તિ છે. ૩ના વેપાર જેવો શુંયંવલીયો મામલો બીજા કોઈ નથી. ત્યાં ૧૮ જાતના કંત્રાકટ થાય છે. તેને લગતા નીચેમોની સખ્યા ૭૨૬ છે અને તેમાં વખનોવખન ફેરફાર થતો રહે છે

ચેમ્બરનો વિભાગ.

(૧) ચેમ્બરની જનરલ સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરની ત્રીજી ત્રીમાસીક જનરલ સભા તા. ૨૮-૧૦-૨૨ ને રોજ બપોરના કોટમાં આવેલા ચેમ્બરના હોલમાં ઓ. ગી૦ પરસેતમદાસ કાઠેરદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી.

સભામાં શરૂઆતમાં એ. પ્રમુખે ગયા સપ્ટેમ્બર માસ સુધીના ચેમ્બરના કામકાજનો ત્રીમાસીક રીપોર્ટ સભાની બહાદરી માટે રજૂ કરીને હતો.

પ્રમુખનું બાધણ

ઉપરોક્ત રીપોર્ટ સભા આગળ હજુ રજૂ કરવાં પ્રમુખે જણાવ્યું હતું કે, મારીપોર્ટની ખાસ બાબત ઉપર બોલવા જેવું કંઈ નથી કારણ તમારી કમીટીએ તે ઉપર મારી રીતે ચાળવણી કરી છે.

છેલ્લા ત્રણ માસમાં આપણું ધ્યાન એથી રહેતી બાબત શીસકલ કમીશનનો રીપોર્ટ છે. હીંદના જકાતી સવાલો ભેવા આ રીપોર્ટ અને તેના પ્રમુખની નુકસાની તથા તેના બીજા ચાર સભાસદોની યાદી આપણે સંતોષકારક લેખીશું. હું નથી ધારતો કે તેથી વીરૂદ્ધ વીચાર કોઈ ધરાવતું હોય, પણ જો રીપોર્ટની ભલામણ મુજબ અમલ થાય તો હિંદ હજુ ઘણું કરી બતાવવાનું છે. હિંદી વેપારીઓ આ કમીશનના પ્રમુખના વીચારો તેમજ બીજા ચાર સભાસદોની યાદીની પુરતી કહર કરે છે. કેટલાકે ચોંટા રાખે છે કે આગળ એવા કમીશનોએ કીધેલી ભલામણને અસરકારક ઉપર પાછી ચઢાવવામાં આવી છે તેમજ આ કમીશનની ભલામણોના બાબતમાં યશો. પણ હવે તે બાબતમાં કેવા પગલાં ભરવા તે ધારાસભાઓનું કામ છે.

ગીપોર્ટમાં પરદેશથી ધમધેકાર માલ આવી પડતો અટકાવવાની બાબત જણાવી છે, તે વાંચે હું કહીશ કે, તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીની સભામાં સર દોરાબ તાતાએ કીધેલા બાધણ ઉપર તમારું હું ધ્યાન એથીશ.

શીસકલ કમીશનના રીપોર્ટના ૧૩૩ થી ૧૪૦ મા ફકરામાંની ભલામણો સર દોરાબ તાતાએ જણાવેલા મામલાને વેદરાઈ રીતે પુગી વાગવા માટે બંધગેસતી નહીં કહેવાય. કમીશને સચળ મુજબની ટેરીફ બોર્ડે ત્રણ મહીનામાં પોતાની ભલામણો મોકલવી એમ ફરકાર કરવાની હું સુચના કરીશ, અને તે ઉપર ધારાસભાના આપણા સભાસદોનું હું ધ્યાન એથીશ.

વેપાર ધંધાની ન ધારેલી મંદીથી ફારટ દરવારનું કામકાજ વધા જવા પામ્યું છે, અને હાઈ કોર્ટમાં વધારાના જજની નીમણૂક થવા છતાં કામકાજ એટલું બધું વધી ગયું છે કે, એક સાધારણ મુકદ્દમાને ફરિયાદી થતાં બે વર્ષ થવાની વડી છે અને આમ લાંબી મુદતે ફરિયાદી થાય તો વેપાર ધંધાને કેન્દ્રું નુકશાન થાય એ સઘળા જાણે છે, તેમ જળી બીજી તરફ અપ્રમાણિક વેપારીઓ આવા મુકદ્દમામાંથી બે વર્ષ જેટલી મુદત વીતાવીને ઘણા લાભ મેળવી શકે છે, અને એવા મુકદ્દમાઓથી તેઓને ઉત્તેજન મળે છે. મુંબઈની સરકાર હાલમાં પોતાના સઘળા ખાતાઓમાં ખર્ચે જોઈતાં કરવાની સંખત કોશિશ ચલાવે છે, તેથી હાલમાં હાઈ કોર્ટમાં ખર્ચ વધારવાનું વ્યાજબી લેખાય નહીં તે છતાં બીજા કેટલાક દેશોમાં સીટી કોર્ટ નામની જે કોર્ટો નીલાવવામાં આવે છે તેમ જ ન્યાય આપવાનું અજમાવવામાં આવે તો કેટલાક વધુ જલ્લે નેમાઈને આ સવાલનો ફરિયાદી સહેલાઈથી થઈ જાય. આ બાબત ઉપર લાગતાવળગતાઓ વીચાર ચલાવે છે તેથી એ સવાલનો નીવેડો આવે તો આપણા ઘણા વેપારીઓને રાહત મળે. ગયા જોગસ્ટ માસની સભા વેળાએ આપણે જાણતા ન હતા કે મુંબઈમાં મોટા પ્રમાણમાં સ્ટ્રો ચાલીને કેટલાક બજારો ઉપર તેની અસર થશે. બજારમાં વધારે ગભરાટ થતો અટકાવવાના હેતુથી ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કોર્ટને એસોસીએશનના ડીરેક્ટરો સામેનો મુકદ્દમા જોડી લેવામાં આવ્યો હતો. ઉપરની સંસ્થાના ગમે એવા ભલા હેતુ છતાં ઘણાક નિર્દોષ માણસો દગાઈને પોતાનો ઘણાક પૈસો ગુમાવી બેઠા છે. આવી રીતે અનુદરશી પગલાંથી કે એકદમ કરીને મંદીવાળી ટોળી નથી પોતાને કાયદો કરો શકી કે નથી રૂના વેપારને કાયદો કરી શકી. આવી રીતે એકદમ કુદરૂપતો બની જવા ચાહનારા ઉપર અકુશ રાખવાની કૌથી સારી રીત એ છે કે બહાર પ્રજાએ એવાં પગલાંને વખોડી કાઢીને કંઈ ઉત્તેજન આપવું જોઈએ નહીં.

અત્રેના સ્થાનિક શેર બજારના હાલહવાલ કારોબારની બાબત ધારામલમાં ગયા મહીનામાં મુકદ્દમાસ્ત લાવવામાં આવી હતી. અને ત્રીજી હવેલીવાલાની મુખ્ય સુચના સભાએ સ્વીકારી હતી, પણ સરકારે એ બાબત તપાસ ચલાવવાની સુચનાનો મુદ્દારો સભાએ સ્વીકાર્યો છે. સરકારને જો વચ્ચે પડવા જેવું લાગતે તો એ બાબત તેને ક્યારનીએ હાથ ધરી હતે. જુનું શેર બજાર લગભગ ૫૦ વરસ થયાં હસ્ટીમાં છે, આ બજારવાળા ગમે એવા મોટા પાયાના સોદાને જવાબ આપવાને શક્તિવાન હોવા જોઈએ. આ બજારના લાગતાવળગતાઓ આજના વખત પ્રમાણે નવા કાનુનો દાખલ કરવાને ના પાડે ત્યાં સુધી કે.ઈ.ને તેઓના કારભારની વચ્ચે જવાને હક નથી, છતાં પણ જો સરકાર ચોક્કસ બાબતોમાં આ લોહો પાસેથી ઘટતી વીગતો મેળવીને તેઓને ચેતવણી આપે તો કંઈક સુધારા થવા પામશે. સરકારે આ શેર બજારના આગેવાનો પાસેથી ખાત્રા મેળવવી જોઈએ કે, હાલમાં બનેલા બનાવો જેવા હવે વધુ વાર બનવા પામશે નહીં.

છેલ્લી લડાઈ પછી સરકારને નાણાં ધીરવામાં મુંબઈએ હંમેશાં આગેવાની લીધી છે. છેલ્લી ટ્રેપ કરેડની લેનમાં મુંબઈએ ૨૪ કરેડનો ફાળો આપ્યો હતો. આથી સરકારની ફરજ છે કે, અત્રેના શેર બજારમાં કંઈની વાંધાભરેલી રૂઢી હોય તો તેને વચ્ચે પડીને દૂર કરવી. કારણ એવી વાંધાભરી રૂઢીથી નાણાં ચેકનાસઓનો વીચાર ઉઠી જાય છે.

બ્રોકન મોસેક ટાઇલ્સની ડીઝાઈનો કયા જોવા મળશે ?

હું અને ગંભીર ચેતવણી આપીશ કે શેર બજારના હીરેક્ટરો તથા તેના આગેવાનોની હાલની રૂઢીથી નાણાં રાકનારી પ્રજા ખીન્નઈ ગઈ છે. ચાલુ સાલની રાંડઆત સુધી પ્રજાએ ઘણું સહન કરીધું હતું, પણ તે પછી આ બજારના લાગતાવળગતાઓએ પ્રજાનો વીશ્વાસ ખોઈ દીધો છે. અને જો શેર દલાલો પોતાનો લાભ જાળવવા માગતા હોય તો તેઓએ પ્રજાની ખાતરી કરી આપવી જોઈએ કે તેઓ આગંડી બુની પુરાણી રૂઢીમાં સુધારા કરવાને તૈયાર છે. દલાલોએ જાણ્યું જોઈએ કે શેર બજાર જાહેર પ્રજાના હાથમાં આવે છે, અને બજારના સારા કારોબારથી નાણાં રાકનારાઓને બજાર ઉપર ભરોસો આવે છે.

શેર બજાર ઉપરનો ભરોસો ઉઠી જવાથી પ્રજા ઉપર ઘણી માડી અસરો થઈ છે, એમાં તો કંઈ પણ શક નથી. હું આથી દલાલ ભાઈઓને ચેતવણી આપીશ કે તેઓએ હવે પોતાની આગંડી રૂઢીમાં સુધારા કરવા પોતાના તમામ કાયદા કાનુનો બદલી નાંખવાની તેઓને જરૂર છે. જો આવા ઘટતા સુધારા કરવામાં નહીં આવે તો આપણી ચેંબરને આ સુધારા કરવાની માગણી કરવાની આગેવાની લેવી પડશે.

ચાલુ અઠવાડિયામાં હીંદી સરકારના વેપારી ખાતાં ઉપર મોકલેલો સર વીવીધમ મેયરના મરણનો શોક દર્શાવનારો તારનો સંદેશો વખોને પસંદ પડ્યો હતો. હીંદી સરકારના ખાતનથી તરીકે લઠાઈના હીંગામમાં મરહુમે મોટી સેવા બજાવી હતી.

મરહુમને ઘણી સુરકેલીઓ વચ્ચે પોતાનું કામ કરવું પડતું હતું. રહેલે કમીટી દબ્બર લંડનમાં ગયે સાલ એઓએ ઘણી ઉપયોગી બુજાની આપી હતી. લોગ એક્ નેશનસની એક બેઠકમાં એઓએ હીંદ તરફના એક પ્રતિનીધી તરીકે જાહેર કીધું હતું કે, લોગ એક્ નેશનસે પોતાના ખર્ચ માટે રૂણો મેળવવા સીવાય હાંદના માટે કંઈ પણ ઉપયોગી કામ બજાવ્યું નથી. આવા એક હાંદના ખેરખાહના મરણથી આપણે ઘણું ખોચું છે.

સર વીવીધમની જગાએ હવે એક હીંદીની નેમણુંક થવી જોઈએ છે એવો આ ચેમ્બરનો મત છે, કારણ હાલ કમીશનર જેવો એકોધો ચલાવવાને એક હીંદી વધારે લાયક છે, અને ખાસ કરીને પરદેશોની કોન્ફરન્સમાં નીકળતા સવાલોના ખુલાસા આપીને ઘણી ચુંચવણો આ હીંદી સભામંદળ દુર કરી શકે.

કન્યકેય કમીટીમાં જોડાવાને હું જનાર હોવાથી કદાચ આવતી વાર્ષિક સભા વેળાએ હું હાજર થઈ શકીશ નહીં. તેથી છેલ્લા નવ માસમાં વખોએ મારી વરફ જે માથા દેખાડી મારું કામ કરવામાં જે દીલોજન મદદ આપી છે તે માટે વખારો આ વડે હું મોટો આભાર માતું છું.

અત્રે ચેમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ ચેક દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીએ પ્રમુખની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો.

ત્યાર બાદ ચેમ્બરના નવા કાયદા કાનુન ઉપર વીચાર ચલાવી તે પસાર કરવાનું કામ હાથ ધરતા પહેલા ત્રણ કાનુનો પસાર થવા બાદ ખાચ વાગતાનો અમલ થઈ જવાથી ફેટલાઈ સભાસદોની સુચના ઉપરથી મે. પ્રમુખે ચનીવર તા. ૪ થી નવે બરના દિવસ ઉપર સભા મુલતવી રાખી હતી જે બાદ પ્રમુખનો આભાર માનીને આ સભા વીસરજન થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન પ્રેસન્ટસ ચેમ્બરની મુલતવી રહેલી સભા ચનીવર તા. ૪ થી નવેમ્બરે બપોરે ત્રણ કલાકે ચેમ્બરના હોલમાં પાછી મળી હતી જે પ્રસંગે મે પ્રમુખની ચેર-

પહેલો નીયમ એ હતો કે બોમ્બે મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના કોર્પોરેટર થવાને માટે ઉમેદવારી કરનાર તથા મત આપનાર અહરથ ચેંબરના સભાસદ હોવા જોઈએ. અથવા તો સભાસદ પેદીના ભાગીદાર, અથવા તો સભાસદ પેદીએ અથવા તો મંડળે નીમેલા પ્રતીનીધી તરીકે હોવા જોઈએ કે જેની ખમર વખતે વખત ચેંબરના સેક્રેટરીને મળેલી હોવી જોઈએ.

આ નીયમ સભા આગળ રજુ થતાં શેઠ લખમીદાસ સ્વંજ ટેરસીએ દરખાસ્ત રજુ કરી કે તેની આખરે “પણુ આવા ઉમેદવારો હીંદીજ હોવા જોઈએ” એટલા શબ્દો ઉમેરવા. આ દરખાસ્તને શેઠ કેકેબાદ એકનવાળ તરફથી ટેકો આપવામા આવ્યો હતો. દરખાસ્ત પસાર થતાં તે રૂલની આખરે એટલા શબ્દો ઉમેરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

નીયમ નં. ૨-આ નીયમ રજુ થતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

નીયમ નં. ૩-માં “ચાર હીવસ” ને બદલે “બોલામાં બોલા સાત હીવસ” એટલા શબ્દો દાખલ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

નીયમ નં. ૪ માં “સાત હીવસ અગઉ” એ શબ્દો પહિલા “બોલામાં બોલા” એટલા શબ્દો ઉમેરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

નીયમ નં. ૫-આ નીયમ ઉપર કેટલીક લખાણથી ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. ચુંટણી માટેના બે હીવસને બદલે એક હીવસ રાખવાનો તથા ચુંટણી માટેના મત પત્રકો નોખવાનો વખત સવારના ૧૦ થી સાંજના ૫ (૨:૫૦ ટા.) ને બદલે ૧૦ થી ૬ (૨:૫૦ ટા.) નો રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

આગળ ચાલતા મીં. તેરસીએ જણાવ્યું હતું કે આપણી ચુંટણીમા ચાહ એવડો અને બાણાખીણા ઉમેદવારો મતદારોને ન આપે તે સંભાળવું જોઈએ. તમજ ઉમેદવારોએ મત આપનારાઓને ગાડીમા લાવવા નહીં જોઈએ. સરકારે ચુંટણીમા ગેરવાજખી લાગવગ અને દબાણ (“કરપશન”) અટકાવવા જે કાનુનો નક્કી કર્યો છે તે આપણે આપણી ચુંટણીમા દાખલ કરવા જોઈએ.

મીં. મજમુદાર-શુ. સરકારી કાયદાની બધી કલમોનો તમો અમલ કરવા માગો છો ?

મીં. તેરસી-હા મારો તો એવો વીચાર છે કે બને તો સરકારી સઘળા કાનુનોનો અમલ કરવો. ગાડીઘોડા વાપરવાની છુટ આપીએ તો પપસાવાળા ચુંટણીમા ફાવી જાય, અને ગરીબ ઉમેદવાર બીચારો રવડી વગ ગરીબને તો બીચારાને પોતાના મતદારને પોસ્ટ કાર્ડ મોકલવાનું ખર્ચ પણ ન પાલવે માટે આપણે ઠરાવું જોઈએ કે ઉમેદવારોએ રીફ્રેશમેન્ટ ન આપવું અને ગાડીઓ ન મોકલવી.

અને મીં. જમનાદાસ દ્વારદાદાસે ભાડુતી ગાડી રોકવી અને પોતાની ખાનગી ગાડીમાં કોઇને લાવવો એ બાબત વચ્ચેનો તફાવત સમજાવ્યો હતો. ખાનગી ગાડીની વ્યાખ્યા બાબે કેટલીક ચર્ચા ચાલી હતી. આખરે સેક્રેટરી અને પ્રમુખની સુચનાથી ગાડીની બાબત પડતો મુકાબ હતો અને બેલટ રૂમમા મત આપનાર મત આપવા જાય તે વખતે ઉમેદવાર કે તેના એજન્ટને અંદર નહીં જવા દેવાનો મીં. તેરસીનો મુદ્દારો પસાર થયો હતો.

મારસેદસની રૂગીન લાદીએ સફાઈદાર અને મજબુત.

છેવટના સુધારા વધારા સાથે નીચે પ્રમાણે નીચમ નં. ૫. પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. કમિટી એક એવો દિવસ ઠરવશે (કે જેની ચેમ્બરોને ખબર આપવામાં આવશે) કે જે દિવસ દરમિયાન બપોરે ૧૦ કલાકથી સાંજે ૬ કલાક સુધી (રટા. ટા.) ચેમ્બરની ઓફીસમાં બેલટ બોક્સ ખુલ્લી રહેશે. સભાસદોને મતપત્ર ચેમ્બરની ઓફીસમાં, પુરાં પાડવામાં આવશે અને સભાસદોએ તે બરીને બેલટ બોક્સમાં નાંખવા જોઈશે. મત આપનાર સભાસદોની સહીની ચીઠ્ઠીઓ એક બીજી પેટીમાં મુકવામાં આવશે અને આ બંને પેટીઓ સેક્રેટરી અગર તે તેમના તરફથી નીમાણેલા અમલદારના ચાર્જમાં રહેશે. ચુંટણીના દિવસે સાંજે ૬ કલાકે (રટા. ટા.) રહુટીની અંદર બેલટ બોક્સ સીલ કરશે અને બીજે દિવસે મતપત્રો વપાયા બાદ ચુંટણીનું પરીણામ બહિર કરશે. મુખ્ય મતપત્રક પાછું આવ્યા શિવાય બીજું મતપત્રક આપવામાં આવશે નહીં. ઉમેદવારોને તથા તેમના એજન્ટોને જે ચોરડામાં બેલટ બોક્સ મુકેલી હશે તે ચોરડામાં (પોતાના મત નોંધવાના કામ શીવાય) જવા દેવામાં આવશે નહીં તથા ચુંટણીના સંબંધમાં રીફ્રેશમેન્ટ રાખવા દેવામાં આવશે નહીં.

બાદ નીચલા ૬, ૭, ૮, અને ૯ કાનુનો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

૬. જે ઉમેદવારને સૌથી વધારે મત મળશે તેને ચુંટાયલો બહિર કરવામાં આવશે.

૭. જો બે કે વધારે ઉમેદવારોને સરખા મતો મળે તો તેવે વખતે સરખા મત મેળવનારાઓ વચ્ચે ઉપર જણાવેલી રીતિ પ્રમાણે ચુંટણી ફરીથી કરવામાં આવશે.

૮. જો એક જ ઉમેદવાર હશે તો તેને ચુંટી ઠરાયલો ગણવામાં આવશે.

૯. જો કંઈક સંભેગથી કોરપોરેટરની જગ્યા ખાલી પડે ને નેને બદલે બીજાને નીમવાની જરૂર પડે તો ઉપર જણાવેલી રીતિ પ્રમાણે ચુંટણી કરવામાં આવશે.

ચેમ્બરના કાયદા કાનુનોમાં સુધારો કરવાનો સવાલ.

બાદ આગલી બે સભાઓની અધુરો રહેલી ચેમ્બરના કાયદા કાનુનોમાં સુધારા કરવાની બાબત હાથ ધરવામાં આવી હતી. ચેમ્બરના હાલના કાનુનોમાં સુધારા કરવા માટે કમિટીએ વીચાર કરો ૩૭ સુધારાઓ સુચવ્યા હતા અને તેમાંના કેટલાકો પર આગલી બે જનરલ સભામાં વીચાર આવ્યો હતો. મે. પ્રમુખે કમિટી તરફથી નીચલો ઠરાવ રજુ કર્યો હતો.

કમિટીનો ઠરાવ.

“ ગઈ બે મીટીંગોમાં કેટલીએક અગત્યની કલમે ઉપર ધ્યેલા ઠરાવો ઉપરથી કમિટીને એમ જણાય છે કે ચેમ્બરના સભાસદો ચેમ્બરના આહુ કાયદામાં ફેરફાર કરવાની જરૂર જોતા નથી જેથી કમિટી એવા ઠરાવ ઉપર આવી છે કે જનરલ સભાનો વખત ન લેતાં બાકીના સુધારા ઉપર વધુ વીચાર કરવાનું હાલ તુરત મોકુફ રાખવું.”

પ્રમુખે ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું હતું કે “આગલી સભામાં ચાલેલી ચર્ચા વખતે જનરલ સભા ચેમ્બરના કાનુનમાં કંઈ ફેરફાર કરવા ન માગતી હોય એવી તેની વલણ જણાઈ હતી. મી. તેરસી અને બી. કે. કેટલાક સભાસદ બોલ્યા હતા કે ‘જીવું એટલું સુનું’ તો હવે કમિટી બાકીના સુધારાઓ પોતા તરફથી રજુ કરી સભાનો વખત લેવા માંગતી નથી.

ધી બેન્ક ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ટ્રેડ મેં બેંક.

શેઠ તરસીએ જણાવ્યું કે 'હું અને કેટલીક ખુલાસો કરવા માગું છું. કમીટી આ ઠરાવ લાવી છે તે પરથી તે આપણી સામે હેઠાઈ પડી હોય અને ભાવ પ્રદર્શિત થાય છે અને જાણે આપણે તેના સુધારાને હઠાવી નાંખવાળા, માંગતા હોઈએ એવું તે બતાવવા માગતી હોય તેમ લાગે છે. પણ વાત એમ છે કે આપણે કેટલાક સુધારા માટે ખુલાસા માગ્યા હતા, તેના સંતોષકારક જવાબો આપવામાં આવ્યા ન હોવા અલબત્ત એક વાત જનરલ સભાને સંતોષકારક ન લાગે તો તે બાકબુલ કરવાની તેને સત્તા છે તેમ છતાં કેટલાક સુધારાઓ સારા હતા.

પ્રશ્ન-“જીવું તે જ સુવું” એ તમારા પોતાના જ શબ્દો હતા. “જીવું તેરસી-અલબત્ત કેટલાક સુધારા માટે “જીવું તે સુવું” એ કહેવત લાગુ પડે છે, પણ કેટલાક નવા સુધારાનારા પણ હતા. હવે કમીટી બાકીના સુધારા જેથી લેવા માંગે છે, તે શા માટે તે સમજવું નથી શું કમીટી જનરલ સભાથી રીસાઈ છે? કમીટીની આ વલણ ખર્ચીત ન સમજાય તેવી છે.

પ્રશ્ન મીં મનમોહનદાસ રામજીએ બોલતાં જણાવ્યું કે પહેલી સભામાં હું હાજર ન હતો. અને બીજી સભામાં હું મોટેથી માત્ર હાજરી આપી શક્યો હતા એટલે આગલી સભાઓમાં આલેહી ચર્ચા પર હું કંઈ પણ અભીપ્રાય આપી શકું તેમ નથી તેમ છતાં કમીટીની નેમ અને મતલબ માટે બે શબ્દો બોલીશ. ચેમ્બરની આવક વધારવાને કમીટીના અગત્યના સુધારાનો સ્વીકાર ન થયો ત્યારે હવે તેને લાગે છે કે બાકીના બીન અગત્યના સુધારા માટે સભાનો વધુ વખત ન લેવો. અલબત્ત આ સુધારાઓ કરવાની સભાની ખાદેશ હશે તો કોઈ પણ સભાસદ એ માટેની દરખાસ્ત લાવી શકશે પણ કમીટી પોતે આ માટે દબાણ કરવા માગતી નથી.

વાત એમ છે કે આપણા સેક્રેટરી જ્યારે છૂટીવા કોનફરન્સમાં ગયા ત્યારે ચેમ્બર તરફથી તેમને યુરોપમાં આપણા જેવા મંડળોના કાયદા કાનુનોનો અભ્યાસ કરવાની અને આપણા કાનુનો સાથ તેને સરખાવવાની નીનંતી કરવામાં આવી હતી. આ માટે રૂ. ૭૦૦૦ નું ખર્ચ કરવામાં આવ્યું છે. સેક્રેટરીએ પોતાને મળેલા અનુભવને આધારે આ નવા સુધારાઓ ઘડી કહાડ્યા છે, અને કમીટીએ તે પર વીચાર કરી તે તમારી સમક્ષ મુક્યા હતા, પણ જ્યારે આગલી સભાઓની વલણ જોઈ એટલે એ સુધારા તે પોતાની તરફથી મુકવાનું દબાણ કે આગ્રહ કરતી નથી, અને પોતાના સુધારા પાછા જેથી લેવાની માગણી કરે છે જેનો સ્વીકાર કરવો કે અસ્વીકાર કરવો એ તમારી મુનસફીનો વાત છે. મીં વીઠલદાસ ડી. ગોર્ખાદજીએ જણાવ્યું કે સુધારા પાછા જેથી લઈ કમીટી શું બતાવવા માંગે છે. એ તો જણાવાય છે કે તે આપણાથી રીસાઈ છે, અને આ રીતે તો આ સભાને ખરાબ લાગે એવું પગલું ભરાય છે.

મીં એન. એમ. મહમદારે એવું બોલતાં જણાવ્યું કે આ બાબતની ચર્ચાએ એવું વલણ લેવા માડ્યું છે. કે જેથી કેટલીક ગેરસમજાવટીઓ હલી થાય છે, ૭૦૦૦ રૂપીઆનો આપણે ખર્ચ કર્યો છે તે આપણા કાયદામાં ફેરફાર કરાવવા માટે કર્યો છે એમ ધારી લેવાનું નથી.

મીં તરસીએ જણાવ્યું કે સેક્રેટરી માટે મને માન છે, પણ તેમણે યુરોપના અનુભવ ઉપરથી હાલના કાનુનો ઘડ્યા હોય તો મારે કહેવું પડશે કે કેટલાક કાનુનો ઘણા રીએક્શનરી છે. વળી આ નીચેના અને કાનુનો ડેમોક્રેટીક નથી તેમાં પણ રેકવીઝિશન ચોક્કસપણે કાનુન હોય. લીવરપુલ ચેંબરમાં ૯૦૦૦ મેંગર છતાં ત્યાં ૩૬ મેંગરનું રેકવીઝિશન કામ કરી શકે છે. બધા કાનુનો કમીટી જે લાવી છે તે ખરાબ છે એમ હું કહેવા માંગતો નથી; કેટલાક સારા અને કેટલાક નંદામાં છે, પણ તે રીસાઈ જઈ કમીટી બાકીના કરાવે પાછા એવી લેવા પરવાનગી માંગે તો હું તો આપું નહીં. અત્રે ચેક જમનાદાસ દ્વારાકાદાસે જણાવ્યું કે કમીટીએ આપણા બંધારણમાં સુધારાઓ કરવા કેટલાક નવા કાનુનો તૈયાર કરેલા, પણ તેના કેટલાક અગત્યના કાનુનોને અસ્વીકાર થવાથી કમીટીને લાગે કે જનરલ સભાની હાલના ચેંબરના બંધારણમાં ફેરફાર કરવાની તૃપ્તિ નથી એ તો કુદરતી છે. આપણે આપણા સેક્રેટરીના અનુભવને આધારે આ નવા ફેરફારો કયાં, પણ સભાને પસંદ ના પડે તો ખેર, કમીટી ચેંબરના લાંબા બળવવા આતુર છે. કમીટીની નીચાં સામે આશ્વેય થવાની જરૂર નથી, તેમ તે રીસાઈ પણ નથી.

આગળ ચાલતાં ચેક જમનાદાસે જણાવ્યું કે મીં તરસીને હું તેમના એક આશ્વેયને જવાબ આપવા માંગુ છું. અલગતે મીં તરસી વીદવાન છે, તેમને યુરોપનાં મંડળોને બોલોળા અનુભવ છે પણ મારી બાજુ અને અનુભવથી હું કહી શકું છું કે આપણી ચેંબરનું બંધારણ સર્વથી મધ્ય ડેમોક્રેટીક છે. ત્યાંના યુરોપનાં આવા મંડળોમાં મેંબર એકલા પેપારીઓ હોય છે, અને પ્રોફેસર કીન્સ જેવા સુનદા અર્થશાસ્ત્રીઓ તેના મેંગર બની શકતાં નથી. જ્યારે આપણે ત્યાં પેપારી કે અનુભવી દરેક મેંગર થઈ શકે છે, કમીટી દરેક વખતે પાસે પોતાના સુધારા પાછા જેવી લેવાની પરવાનગી માંગે છે એમાં રીસાવાત્રી, સ્વીકારાની, કે જનરલ સભાનું અપમાન, કરવાની વાતજ નથી.

ત્યાર બાદ મી. ટેરસીએ નવા કાયદા કાનુન ઉપર વીચાર કરવાં આજે જનરલ સભાની એક કમીટી નેમવાની સુચના કરી હતી પણ પ્રમુખે તે રીફરરી રાખ્યું નહીં એમ જણાવ્યું હતું, આખરે અર્થા ગહુ લાંબી ચાલતાં પ્રમુખે કચેજર લાચ પાંડી કમીટીની ફરખાસ્ત સભા સમક્ષ રજુ કરી હતી તે ૨૨ વીરૂષ ૮ ગતે પસાર થઈ હતી, એટલે કે કમીટીને સભામાં તેમના બાકીના સુધારાઓ જેવી લેવાની પરવાનગી આપી હતી.

છેવટે પ્રમુખને ઉપકાર માની સભા જરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) કમીટીની સલાઓ.

ધી ઈન્ડિઅન મચન્ટસ ચેમ્બર અને યુરોની કમીટીની એકે સભા ધુધવરે વ. ૪ થી ચક્રોત્તર સને ૧૯૨૨ ને રાજ ગૌરે ત્રણ કલાકે (સા. ટા.) મળી હતી જેવળા નીચે જણાવેલા ગૃહરણે હાજર હતા. મે. પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેડું સ્થાન મે. ઉપ-પ્રમુખે લીધું હતું.

શેક દેવીદાસ, માધવજી ઠાકરસી. શેક વાલચંદ હીરાચંદ
 આ. શેક લલ્લુભાઈ શામળદાસ. મહમદભાઈ હજીભાઈ લાલજી
 શેક ફાજલ મુબાશ્શીમ રહીમનુદલા. માધવજી ગોવિંદજી
 એમ. એમ. મહુમદાર. જમનાદાસ દ્વારાકાદાસ,
 જમનાદાસ વસનજી મનજી.
 મોદારજી મુળેશજી ખાડાઉ.

૧ મદ્રાસ અને સધને મરાઠા રેલ્વેના જનરલ ટ્રાફિક મેનેજર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં વેપારી પેઢીઓના પ્રતીનિધીઓને ઓછે દરે રેલ્વેમાં મુસાફરી કરવા દેવાની ભલામણ ઉપર કમીટીનો અભીપ્રાય - મંગાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં ભલામણની વરફેણમાં મત આપીને તથા તે પ્રમાણેના કનસેશનનો લાભ ખીબ વર્ગના મુસાફરોને પણ મળવા જોઈએ એ મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. વળી એવાં કનસેશનોની પદ્ધતી બી. બી. એન્ડ. સી. આઈ. તથા જી. આઈ. પી. રેલ્વે ઉપર પણ શરૂ થવી જોઈએ તે મતલબનો પત્ર તે રેલ્વેના ટ્રાફિક મેનેજરે ઉપર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ હિંદુસ્થાનને સાફ લંડનમાં જે સ્ટોસની ખરીદી યાચ છે તેની વીગતો જણાવનારાં છ માસીક પત્રકો ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પુરાં પાડવામાં આવ્યાં હતાં. પત્રકો કમીટીના સભાસદોમાં તેમની માહિતી સાફ ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ બી. આઈ. એસ. એન. કંપની તરફથી પેસેન્જરોના બનમાલના સંબંધમાં બહાર પડેલી નોટીસના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હિંદી સરકારપર જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે નોટીસમાં વાપરેલા શબ્દો સામાન્ય રીતે દરેક નોટીસમાં વાપરવામાં આવે છે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪. નીચે જણાવેલી ત્રણ બાબતો ઉપર ના. સરકાર તરફથી કમીટીનો અભીપ્રાય પુછાવેલો હતો.

૧. રીવીઝન એન્ડ રૂલ્સ અંડર ધી ઇન્ડિઅન ફેક્ટરી એક્ટ.

૨. વર્કમેન કોમ્પેનસેશન બીલ.

૩. ઇન્ડિઅન બોઇલર્સ બીલ.

આ બાબતમાં વીચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની સમ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. પ્રમુખ તથા ઉપ-પ્રમુખ (હાઇદાની રૂએ)

શેઠ જમનાદાસ દારકાદાસ

શેઠ એન. બી. સહલાવવાળા.

૧. લાલજી નારણજી

„ મનમોહનદાસ ચમણ

મનુ સુબેદાર

„ માવજી ગોર્વાલજી શેઠ

૫. આફ્રીકામાં સરકાર તરફથી કોરાં કાપક ઉપર જે વધારે જકાત નાખવામાં આવેલી હતી તે સામે વાધો ઉઠાવનારો એક વાર મોગાસાની કોલોનીઅલ મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશન તરફથી આવેલો હતો અને હાલ માગેલી હતી. જુદા જુદા દેશોમાંથી દર વર્ષે આફ્રીકામાં કોર્ડ કાપક કેટલું આયાત થાય છે વીગેરે વીગતો તે એસોસીએશન તરફથી મંગાવી ત્યાર બાદ કામ કમીટી આગળ ફરીથી રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. પરદેશથી આયાત થતાં માલની વીગતો જણાવનારું જે પુરવઠ સરકાર તરફથી બહાર પડે છે તેમાં જો કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તેમ કરવાની ભલામણ કરનારો એક પત્ર

ના. હોંડી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી મળેલો હતો. આ પત્ર કમીટીના સભાસદોમાં ફેરવવાનો તથા તેની નકલ સીડનહામ કોલેજવાળા પ્રેફેસર બેરી ઉપર મોકલી તેમની સુચનાઓ મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭. મેસર્સ ગોદડેજીની તીબેરીના સંબંધમાં બી. મી. લોરેન્સ તરફથી કાઉન્સિલમાં જે જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો તેની નકલ કમીટીની માફીતી સારૂ ના. મુબંધ સરકાર તરફથી પુરી પાડવામાં આવી હતી. જવાબ 'સંતોષકારક નથી' તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારપર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮. મી. ડમ્બુ. આર. નોરમન તરફથી એમણે ધુમસને વખતે દેલ્લે ઉપર અકસ્માત અટકાવવાને સારૂ જે યત્ન શોધી કઢાવ્યું હતું તે દેલ્લે ઉપર વાપરવાની ભલામણ કરનારો એક પત્ર આવેલો હતો. ઠાક એક ગૃહરથની શોધખોળનું પરીણામ અમલમાં મુકવાની ના સરકારને ભલામણ કરવી એવી ચેમ્બરની પદ્ધતિ નથી એ મતલબનો પત્ર મી. નોરમનને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯. બોમ્બરવેટરીઝના ડાયરેક્ટર જનરલ તરફથી હિંદુસ્થાનને સારૂ એક અઠવાડીક રૂતુને લગતો રીપોર્ટ પ્રસીદ્ધ કરવાની ભલામણ ઉપર ચેમ્બરનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો અને બે રીપોર્ટ પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવે તો ચેમ્બર તરફથી સભાસદો માફક થયે કે કેમ તે પુછાવવામાં આવ્યું હતું. પત્રની નકલ ચેમ્બરના સભાસદોમાં, સરકાર દ્વારા ફેરવીને જેટલા સભાસદો માફક થવાની ઇચ્છા બતાવે તે પ્રમાણે ડાયરેક્ટર ઉપર પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦. શેઠ સુરજ વલ્લભદાસ તરફથી વશીયતને કારણે કમીટીમાંથી સભાસદ તરીકે રાજીનામાનો પત્ર આવેલો હતો. રાજીનામું મંજૂર કરવાનો તથા તેમની ખાલી પડેલી જગ્યાપર શેઠ એમ. એમ. અમરસીની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧. શેઠ જહાંગીર બી. પીટી ઇંગ્લાઝ જનાર હોવાથી કમીટીની મીટીંગમાંથી ગેરહાજર રહેવાની પરવાનગી માગનાર એક પત્ર આવેલો હતો. રજા મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨. મરકેડાઇઝ માકે એકટમાં સુધારો સુચવવાના સંબંધમાં ના. સરકારના પત્રનો જે ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે ફેટલાક સુધારા વધારા સાથે પસાર કરવાનો તથા તે ના. હોંડી સરકારને મોકલો આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. અમુક માલ હીંદુસ્થાનમાં બનેલો છે એવી છાપ મારવાની ફરજ પાડવાની ભલામણ કરવી કે કેમ તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં તે સજબમાં મુબંધની મીલ માલીકોની મંડળીનો અભીપ્રાય મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩. પરદેશથી લોખંડનો સામાન દેશમાં "ઇમ્પીંગ" ની પદ્ધતી ઉપર આધાર થવાના સંબંધમાં મેસર્સ ટાટા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કા. ની સુચનાથી ના. સરકારપર જે પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો તેના ખરડો કમીટી આગળ રજુ થતાં તે ફેટલાક સુધારાવધારા સાથે પસાર થયો હતો તથા તે ના. સરકારને મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન અને પુરોની કમીટીની એક સભા, શનીવાર તા ૭ મી એપ્રિલના રોજ ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (૨:૩૦) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મે પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન, ઉપ-પ્રમુખ શ્રેષ્ઠ દેવીદાસ માધવજી, ઠાકરસીએ લીધું હતું. કમીટીનું કામકાજ શરૂ થયા બાદ મે. પ્રમુખે આવી કમીટીના કામકાજમાં બાગ લીધો હતો.

૧. આ. શ્રેષ્ઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ (પ્રમુખ)	શ્રેષ્ઠ મોરારજી મુળરાજ અટ.ઉ.
શ્રેષ્ઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.	વાલચંદ હીરાચંદ
હરભાઈ પ્રાગજી ઠાકરસી.	માવજી ગોવિંદજી
એન. એમ. મણુમદાર	એમ. એમ. અમરસી.

૧. તા. ૧૨; ૧૬; તથા ૨૮ સપ્ટેમ્બરને રોજ મળેલી કમીટીની ત્રીજીની ત્રીજીવાર જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. એસોસિએશન કમિટીના કાનુનના ખરડા ઉપર વધુ વિચાર કરવા કલમ ૧૪ થી ૧૭ સુધી: વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું અને કેટલાક સુધારા વધારા સાથે તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. પસાર થયેલી કલમોમાંથી રેકર્ડીંગીશનને લગતી કલમ નં. ૧૧ મી ફરીથી કમીટી આગળ, વીચાર કરવાને શરૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. વ્યારબાદ બાકી રહેલી કલમોના અંશમાં એવો ઠરાવ થયો હતો કે એસોસિએશનને શ્રેષ્ઠ એન. એમ. મણુમદારની સલાહથી જે ફેરફાર સુધવવામાં આવે તે પ્રમાણે ફરીથી તૈયાર કરીને તે ખરડે એસોસિએશન ઉપ-પ્રમુખની મંજૂરીથી એસોસિએશનની સામાન્ય સભા આગળ રજુ કરવો. બાદ સભા ખરબારત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન અને પુરોની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૧૪ મી એપ્રિલના રોજ ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ૩ કલાકે (૨:૩૦) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા

આ. શ્રેષ્ઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ (પ્રમુખ)	શ્રેષ્ઠ મોરારજી મુળરાજ અટ.ઉ.
શ્રેષ્ઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.	લ. બી. ત્રિવેદી.
હરભાઈ પ્રાગજી ઠાકરસી	વાલચંદ હીરાચંદ
મોતીલાલ વલ્લભજી	માવજી ગોવિંદજી
બી. એફ. માલન.	મણુ મુમદાર
એન. એમ. મણુમદાર	એમ. એમ. અમરસી
આ. શ્રેષ્ઠ દીરોજી મી. સેના.	

મે. પ્રમુખે એસોસિએશનના વરફાળી એસોસિએશનના પ્રમુખ ઉપર પત્ર આપ્યો હતો કે તેમની કમીટીનો એવો વીચાર છે કે ના. સરકાર વરફાળી રેકર્ડીંગીશન સંબંધમાં જે ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો છે તે વરફાળી સંતોષ જણાવેલા અને તે ઠરાવ પ્રમાણે વાકીદ પગલાં લેવાની ના. સરકારને બહામણ કરવી આ બાબતમાં એસોસિએશનની કમીટી તેમની સાથે જોડાયે છે કેમ કે મતલબને પુલાસો પુલાવેલો હતો મે. પ્રમુખ વરફાળી આ એક અગત્યની બાબત તરીકે કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવી હતી. એસોસિએશનના પ્રમુખે જઈ ત્રીમાસિક સામાન્ય

સભામાં પોતાના ભાવણમાં આ વીચાર ઉપર જે વીચારો જણાવેલા હતા તે ભેતાં કમીટી કાંઈ તેથી વધુ પગલાં લેવા માગતી નથી તે મતલબનો પત્ર જોગે એમના પ્રમુખ ઉપર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ધી વિક્ટોરિયા જ્યુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઉપર એમના પ્રતિનીધીત્વ માગવું કે કેમ તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં કાંઈ પગલાં ન લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ હીંદી સનદી નોટરીમાં દેશીઓની ભરતી કરવાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલા પત્રનો નક્કલ ધી યુનાઈટેડ પ્રાવીન્સીસ, એમના બી. ઓ. ઉપર તરફથી પુરી પાડવામાં આવી હતી. પત્ર ના. સરકાર તરફથી નહીં મળવાથી તે ઉપર કાંઈ પણ પગલાં ન લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ જોગે જ્યુનીસીયલ કોરપોરેશનમાં એમના પ્રતિનીધીની ચુંટણી કરવાના સંબંધમાં નીચેના જે ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ નીચે જણાવેલી પેદીઓ તરફથી પત્ર આવેલા હતા કે તેમના પ્રતિનીધી તરીકે હાલ જે ગૃહસ્થો છે તેમને પ્રતિનીધી તરીકે નહીં પણ સ્વતંત્ર ગૃહસ્થ તરીકે સભાસદ ગણવા.

પ્રતિનીધી.
૧ મેથમ' લોગીલાલ મનમુખલાલ શેઠ મનમુખલાલ આદિલાઈ
૨ " હેરમચલ ખરસેદલ આ. શેઠ હીરાજી સી. મેહતા
૩ " અલીમહમદ મકલાઈ એન્ડ કું શેઠ અલીમહમદ આર. મકલાઈ.

શેઠ બમનજી સી. ગઝદર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તેઓ બમનજી સી. ગઝદરની પેદી તરીકે સભાસદ થવા માગે છે.

ઉપર પ્રમાણે નામના ફેરફાર ફીકારવાનો તથા તેમને તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવના ઠરાવ થયો હતો.

૬ બી. આઇ. એસ. એન. કંપનીના કોન્ટ્રાક્ટની મુદત વધારવાના સંબંધમાં ના. મુખ્ય સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો, અને તેમાં કંપનીની હાલ કેવા પ્રકારની "સરવીસ" છે તેનો કોઠો બીકેલો હતો અને તેમાં કાંઈ સુચના કરવી હોય તો કરવાને કમીટીને વીનંતી કરી હતી. આ પત્રના જવાબમાં જે ખરડો કમીટી આગળ રજુ થયો હતો તેમાં કેટલોક ફેરફાર કરી તે ના. સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ડ્રફ્ટના નાણા બેંકમાં ભરવાનો દર નક્કી કરવાના સંબંધમાં એસોસીએટેડ બેંક તરફથી ના. હીંદી સરકાર સાથે જે પત્ર વ્યવહાર થયો હતો તેની નક્કલ ના. હીંદી સરકારના નાણા ખાતા તરફથી પુરી પાડવામાં આવેલી હતી અને કમીટીનો અલીપ્રાય મેંગાવેલો હતો. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સમ. કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી જોગે ટાઇલ માટ રેલ્વે બેંક સીટ, ફાટ મુખ્ય.

મે. પ્રમુખ તથા ઉપ-પ્રમુખ (હાદ્દાની રૂએ)

શેઠ. લાલજી નારાયણજી

„ મનુ મુખેદાર

„ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ મોતીલાલ કાનજી

„ ગોપાલજી ચંપશી.

„ એસ. એન. પોંચખાનાવાળા

૮ કરન્સી નોટસ હીંદુસ્થાનમાં છાપવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના. હીંદી સરકારને જે ભલામણ કરવામાં આવી હતી તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. પત્રની નકલ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો ઉપર અલીપ્રાય સાફ મોકલી આપવાનો કરાવ થયો હતો:-

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

„ મનુ મુખેદાર

„ એન. એમ. મનુમદાર

„ બી. એફ. માદન

૯ મેથર્સ જોબ મીઠાભાઈ નથુ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે યુરોપના બજારમાં રૂની જે લાતો વેચાય છે તેમાં એક લાવ “નેટીવ સીલિકેશન” વરીફે એળખાય છે અને ફક્ત તે કારણથીજ તેને હલકું ગણવામાં આવે છે અને કીમત પણ ઓછી ઉપજે છે. આ બાબતમાં દાદ માગી હતી. આ પત્રની નકલ તેમજે ઇશ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવી એ મતલબનો પત્ર મેથર્સ જોબ મીઠાભાઈ નથુને લખી જણાવવાનો કરાવ થયો હતો.

૧૦ ચેમ્બરના નવા કાયદા કાનુનમાં ચેમ્બરની ખાસ સામાન્ય સભા રેકવીઝીશનથી બોલાવવાના સંબંધમાં જે કલમ હતી તે ઉપર ફરીથી વિચાર કરતાં રેકવીઝીશનથી સભા બોલાવનાર સભાસદોનું પ્રમાણ ફુલ સભાસદોના કથા ટકા હોયું એકઠું એ મતલબનો સુધારો ગંભીર રાખવાનો કરાવ થયો હતો.

૧૧ ગોહરજની લીમિટનીના સંબંધમાં ના. મુખ્ય સરકાર તરફથી મળેલા પત્રના જવાબમાં જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં શેઠ એન. એમ. મનુમદાર તથા. મે. પ્રમુખને ડેટલોક ઘટતો ફેરફાર કરો તે પત્ર ના. સરકારપર મોકલી આપવાની સલાહ આપવાનો કરાવ થયો હતો.

ગાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા ચાનીવાર તા. ૨૮ મી અક્ટોબર ૧૯૨૨ ને શેઠ બપોરે બે કલાકે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબૂત.

૧ એન. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (પ્રમુખ)	૮ એન. શેઠ શ્રીરામ સી. શેઠના
૨ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ પ્રમુખ)	૯ શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરજી શીવજી
૩ શેઠ હંસરાજ ખાજજી ઠાકરસી	૧૦ શેઠ મોરારજી મુલરાજ ખટાઉ
૪ મોતીલાલ દાનજી	૧૧ શેઠ મનુ સુબેદાર
૫ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી	૧૨ શેઠ એમ. એમ. અમરસી
૬ શેઠ કાંતલ ઇશ્વારીમ રહીમતુલ્લા	૧૩ શેઠ શુભાનંદ દેવચંદ
૭ શેઠ એન. એમ. મહુમદાર	

૧ ના. સરકારના ખર્ચમાં કાપકુપ કરવાની ભલામણોના ઉપર વીચાર કરવા સારૂ કમીટી તરફથી જે સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી તેનો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખર્ચમાં શેઠ મનુ સુબેદાર જે સુધારા વધારા મુજબ તે દાખલ કરીને ખરડા મુજબ એક પત્ર ના સરકારને મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ પરદેશી હુડીઓનાં નાણાંનો દર નક્કી કરવાના સંબંધમાં ના. હોદી સરકાર તરફથી એસોસીએટેડ એક્સચેન્જ બેંકે તેમની સાથે જે પત્ર વ્યવહાર કરેલો તેની નકલ બીડેલી હતી અને કમીટીને અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ બાબતમાં જે સળ કમીટી નીમવામાં આવી હતી તેનો રીપોર્ટ રજુ થતાં તે પસાર કરવાનો તથા તે ના. સરકાર ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ એ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ તથા શેઠ એન. એમ. મહુમદાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ના સરકાર તરફથી ફીક્કલ ઠમોચનનો જે રીપોર્ટ પ્રમીટ કરવામાં આવ્યો છે તે પર વીચાર કરવા સારૂ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સળ કમીટી નીમવી.

મે. પ્રમુખ.

એ. શેઠ. પી. સી. સેટના.

શેઠ બી. એફ. માદન

” ” લલ્લુભાઈ સામળદાસ

” એન. એમ. મહુમદાર

” મનમોહનદાસ રામજી

” મનુ સુબેદાર

આ બાબત ઉપર વીચાર કરતાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે એક સળ કમીટી નીમવાનો તથા તેમાં નીચેનાં નામ ઉમેરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મે. ઉપ-પ્રમુખ તથા શેઠ વાઙ્મયંદ હીરાચંદ

૪ ઇન્ડિઅન કોટન ટ્રાન્સપોર્ટ એક્ટની હેઠળ લાઇસન્સ આપવાના સંબંધમાં સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી તરફથી તથા બીરારના ધોલજે રૂના મારકેટ સ્થાપવાના સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી જે પત્રો આવેલા હતા તેના જવાબમાં મે. પ્રમુખ તરફથી ખરડો કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ખરડામાં ટેલેલિક સુધારોવધારો કરી તે સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી ઉપર તથા ના. મુંબઈ સરદારપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ શેઠ એચ. પી. મોદી તરફથી ચેન્નઈમાં સલાસદ તરીકે દાખલ થવાને અફળ આવેલી હતી જેને રાખેલા મુજબ બેલડ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ગ્રાંજે ટાઇલ માટ ૨૧ નેંક સીટ, ફોટો મુંબઈ.

કુટુંબીયર તરીકે શેઠ મોરારજી-મુળરાજ બંધની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. અરજી ફક્ત એક જ હોવાથી તેનો બેઠક માલવાનું કામ ચલાવતી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. બાદ સભા બેરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશનની કમીટીની એક સભા રાનીવારવા, ૪ થી નવેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રાજ બપોરે બે કલાકે સ્ટા. ટા. મળી હતી તે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી હાકરસી (ઉપ પ્રમુખ)	૭ શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી
૨ " મનમોહનદાસ રામજી	૮ " ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદી
૩ " હંસરાજ પ્રાગજી હાકરસી	૯ " મનુ સુબેદાર
૪ જોના. શેઠ. લલ્લુભાઈ શામળદાસ	૧૦ " એમ. એમ. અમરસી.
૫ શેઠ કેકાબાઈ ધવસજી દીનશાહ	૧૧ " શુભાંગચંદ દેવચંદ
૬ શેઠ એન. એમ. મનુમદાર	

૧. નવા ટેરીફ રોડચુલમા જણાવેલા જમલના દર ઉપર જે વેપારીઓ તરફથી અભી-પ્રાય આવેલા હતા તે ઉપર વીચાર કરતાં તે બાબતમાં વધુ વિચાર કરવા સારૂ વાદ દ્વી નવેમ્બરને રાજ હાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિઅલ ઇન્ટેલીજન્સની મુલાકાતને સારૂ મળતાં પહેલાં એક કલાક અગાઉ કમીટીએ મળી વિચાર કરી ત્યાર બાદ હાયરેક્ટર સાથે ચર્ચા કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ મુળધના ખીલવણો ખાતા તરફથી લોકડાની જે ખરીદી કરવામાં આવી હતી તે તરફ લક્ષ્ય ખેંચનારા એક પત્ર ધી યુનાઇટેડ ઇન્ડિઆ લેન્ડર્સ એસોસિયેશન તરફથી મળેલો હતો અને, કમીટીની દાદ માંગેલી હતી. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં એક પત્ર મા. મુળધ સરકાર પર તથા બીજો પત્ર ના. હોદી સરકાર પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ હોંડુસ્તાનને લાગતાવળગતા વેપારી કેલકત્તરની ટુકી ટીપની નંબર ના. હોંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પુરી પાડવામાં આવી હતી જે કમીટીના સલાહદોમાં તેમની માહિતી સારૂ ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ધી મોમ્બાસા ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન તરફથી આફ્રીકામાં આયાત થતા કોરા કાપડ ઉપર તથા નાખવામાં આવેલા જમલના સળંધમાં જે પત્ર આવ્યો હતો તેપર વિચાર કરતાં ના. હોંદી સરકાર પર પત્ર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ ઇન્ડિઅન શીપિંગનાં સળંધમાં કમીટી તરફથી ના. હોંદી સરકાર પર જે તાર કરવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સને ૧૯૨૫ સુધી પી. એન્ડ. એ. સાથેનો ફોર્ટ્રાઈટ લેખાવવામાં આવ્યો છે પણ કંપની સાથે કાયમની વ્યવસ્થા કરવાનું કામ હોંદી સરકાર કરનાર નથી પણ બ્રીટીશ પોર્ટ ઓફીસ તરફથી કરવામાં આવનાર છે. પરમાં વધારામાં જણાવનામાં આવ્યું હતું કે સરકાર તરફથી ધારાસભાના

કેટલાંક સભાસદોને અભીપ્રાય લેવામાં આવશે. આ પત્રના જવાબમાં આ. શેઠ લેલ્યુલાઈ સામળદાસ તથા શેઠ. મનુ સુબેદાર તરફથી જે સુચનાઓ કરવામાં આવે તે મુજબ એક ખરેખર કમીટીમાં ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ગાદ સભા ખરખારત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિયેશનની કમીટીની એક સભા સોમવાર તા. ૬ ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે બે કલાકે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. એ. પ્રમુખ તથા ઉપ-પ્રમુખની ચેરહાજરીમાં પ્રમુખશ્રી, ધ્યાન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજીને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી ૪ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

૨. એન. એમ. મજુમદાર ૫. મનુ સુબેદાર

૩. ગિરિનથંકર બી. ત્રિવેદી ૬. એમ. એમ. અમરસી.

ટેલીફોન શેડ્યુલમાં "લેલ્યુએશનના" નકકી થયેલા આંકડા ઉપર એસોસિયેશનના કેટલાંક સભાસદો તરફથી જે અભીપ્રાયો આવેલા હતા તે પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. અને તેજ રોજ ત્રણ કલાકે હાયડ્રોકેટર જનરલ એફ કોમર્શિયલ ઇન્ડેસ્ટ્રીઝના આગળ કયા ધોરણે ચર્ચા કરવી તેનું ટેલિફોન વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યાર બાદ હાયડ્રોકેટર જનરલ આવી પહોંચવાથી કમીટીએ એમની સાથેની મુલાકાતનું કામ હાથપર લીધું હતું. હાયડ્રોકેટર જનરલ સાથે કેટલેક કલેક્ટર મી. વોટ્સની પથુ હાજર હતા. શરૂઆતમાં તેમને આવકાર આપતાં એ. પ્રમુખે જણાવ્યું કે શેડ્યુલની નકલો ખાતા તરફથી ઘણીજ મોડી મળે છે અને તે સંબંધમાં ગયા વર્ષના પ્રમુખ તરફથી તે વર્ષમાં થયેલી મુલાકાત વખતે ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું તેમ છતાં પણ આ વર્ષે નકલો ઘણીજ મોડી મળવાથી કમીટી તે ઉપર પુરેના વિચાર કરી શકી નથી તેથી ભવિષ્યમાં નકલે પ્રથમથી પુરી પાડવામાં આવશે એવી આશા બતાવવામાં આવી હતી. જવાબમાં હાયડ્રોકેટર જનરલે ખુલાસો કર્યો કે મુલાકાતની મોટીસ ચાર અઠવાડિયાં પહેલાં કમીટીને આપવામાં આવે છે અને તે દરમ્યાન કમીટી તરફથી પોતાના આંકડા મેળવી શકાય તેમ છે અને તે આંકડા સાથે સરકાર તરફથી મળેલા આંકડાની સરખામણી કરીને ચર્ચા થઈ શકે તેમ છે. તેમ છતાં પણ ભવિષ્યમાં ખાતા તરફથી બનતી ઉતાવળે શેડ્યુલની નકલો પુરી પાડવામાં આવશે એ મતજામનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર બાદ એ. પ્રમુખ તરફથી એવી સુચના કરવામાં આવી હતી કે માલની કીમતને ધોરણે બધું શેડ્યુલ નકકી કરવામાં આવે તો કેમ ? જવાબમાં હાયડ્રોકેટર જનરલ તરફથી ખુલાસો મળ્યો હતો કે એમના ધારવા પ્રમાણે "લેલ્યુએશન" ની પદ્ધતિ વેપારી કોમર્સમાં માનીતી છે કારણ કે તેઓ ચોક્કસ રીતે જાગતનું ધોણુ આપ્યા વર્ષને સારું શું રહેશે તે આગળથી સમજી શકે છે કે જે પ્રમાણની સગવડ માલની કીમત ઉપર લેવામાં આવેલી અંકડા ("એડવેલોરમ") ની પદ્ધતિમાં મળી શકે તેમ નથી. ત્યાર બાદ સામાન્ય ચર્ચા પુરી કરવામાં આવી હતી અને જાગતને સારું જે આંકડા નકકી કરવામાં આવ્યા હતા તે ઉપર અંતુકે ચર્ચા શરૂ થઈ હતી. મેસર્સ હોલતરામ હારીરામના પ્રતીનીધી તરફથી રંગના સંબંધમાં તથા મી. જી. બી. ત્રિવેદી તરફથી લોખંડને લગતા આંકડા ઉપર વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું તથા કરીઆણું, કેમીકલ્સ,

બીજેરની બાબતમાં જે વેપારીઓ તરફથી લેખી જવાબ આવેલા હતા તે મુજબ મે. પ્રમુખ તરફથી સુચના કરવામાં આવી હતી. શેઠ મનુ સુબેદાર તરફથી રૂમરના સંબંધમાં ફેટલીક સુચના કરવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ હાથરેક્ટર જનરલ તરફથી હીન્ડુસ્તાનની અંદરના વેપારને લગતા આંકડાનું પુસ્તક જે ના. સરકાર તરફથી પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવે છે તેની ઉપયોગીતા વીધે કમીટીના અલીપ્રાય પુછવામાં આવ્યો હતો. કમીટીના અલીપ્રાય બધા સભાસદોમાં તેની ચર્ચા કર્યા બાદ મોકલી આપવામાં આવશે એ મતવજનો પુલસિ કરવામાં આવ્યો હતો. બાદ હાથરેક્ટર જનરલનો આભાર માની સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશનની કમીટીની એક ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૯ મી. નવેમ્બર સને ૧૯૨૨ને રોજ સાંજે છ કલાકે (૨૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા. મે. પ્રમુખ તથા 'ઉપ-પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં પ્રમુખત્વ' સ્થાન શેઠ મનમોહનદાસ રામજીને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ મનમોહનદાસ રામજી	૫ શેઠ એચ. બી. બીલીમીરીયા
૨ „ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	૬ „ વાલચંદ હીરાચંદ
૩ „ મેલીલાલ વલ્લભજી	૭ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ
૪ „ એન. એમ. મજુમદાર	૮ „ શુભાચંદ હેતચંદ જવેરી

૧. શેઠ એમ. બી. મરચન્ટ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં વીમાને લગતું જીલ મારાસલામાં એસોસિયેશન તરફથી રજુ કરવાની ભલામણ કરેલી હતી. આ બાબત ઉપર વીચાર કરતાં બીજા દેશોમાં તે સંબંધમાં શું સ્થિતિ છે તેની બીજો શેઠ. એમ. બી. મરચન્ટ પાસેથી પત્ર દ્વારા પુછાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. શેઠ સુલતાન ચીનાઈ તરફથી પેટ્રોલ ઉપર નીકાશ જઠાત નાંખવાની ભલામણ કરનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર આવતી કમીટી સુધી વીચાર કરવાનું મુલતવી રાખવાનો તથા તે કમીટીની બેઠક વખતે શેઠ ચીનાઈને રૂમરમાં હાજર રહેવાની વીનંતી કરનારો એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીનાં સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે શેઠ પુરષોત્તમદાસ દોદરાદાસ બદારગામ જવાબી એમની જગાએ એસોસિયેશન પ્રતિનિધી વરીકે બીજા કોઈ ચલાસદનું નામ મોકલી આપવું કારણ કે તેમની કમીટીની બેઠક થોડા વખતમાં મળનાર છે. એસોસિયેશન મુળ પ્રતિનિધી શેઠ મયુરાદાસ વસનજી તરફથી પોતે એસોસિયેશન પ્રતિનિધી વરીકે કોટન કમીટી ઉપર કામ કરવા પુછી છે એ મતવજનો પત્ર મળેલો હોવાથી તેમના પત્રની આભાર સહીત નોંધ લેવાનો તથા તેમનું નામ સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ એસોસિયેશન જનરલ સભામાં એસોસિયેશન નવા કાયદા કાનુનનો ફેટલીક કલમો ૨૬ ચવાથી જે સ્થાતી હોઈ થઈ હતી તે પર વીચાર કરતાં ફેટલીક ચર્ચા કર્યા બાદ તે સંબંધમાં વધુ વીચાર કરવા સાફ મુકવાર તા. ૧૦ મી નવેમ્બરને રોજ બપોરે બે કલાકે (૨૫. ટા.) કમીટીની એક ખાસ સભા બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક ખાસ સભા શુક્રવાર તા. ૧૦ મી નવેમ્બર સને ૧૯૨૨ને રોજ બપોરે બે કલાકે (૧૨ા. ૮ા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહસથો હાજર હતા.

શેઠ મનમોહનદાસ રામભાઈ પ્રમુખસ્થાન આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ મનમોહનદાસ રામભાઈ ૪ શેઠ એન. એમ. મહુમદાર

૨ „ હંસરાજ પ્રભાઈ ઠાકરચી ૫ „ ગીરમથકર બી. ત્રીવેદી

૩ „ મોતીલાલ વલ્લભભાઈ ૬ „ એમ. એમ. અમરસી

ચેમ્બરની જનરલ સભામાં રજુ થયેલા કાયદા કાનુનોમાં ફેટલાક અગત્યના કાનુનો રજૂ થવાથી જે રથીતી ઉભી થઈ હતી તે ઉપર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. ફેટલુંક વીવેચન થયા બાદ નીચેનો ઠરાવ શનીવાર તા. ૧૧ મી નવેમ્બરને રોજ મળનારી જનરલ સભાના પ્રમુખને કમીટી વરફથી જનરલ સભા આગળ રજુ કરવાને સાફ સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

“ગઈ બે જનરલ મીટિંગમાં ફેટલીએક અગત્યની કલમો ઉપર થયેલા ઠરાવો ઉપરથી કમીટીને એમ જણાય છે કે ચેમ્બરના સમાસદો ચેમ્બરના ચાલુ કાયદાઓમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર જોતા નથી. તેથી કમીટી એવા ઠરાવ ઉપર આવી છે કે જનરલ સભાનો વખત ન લેતાં બાકોના સુધારા ઉપર વધુ વીચાર કરવાનું હાલ મોકુફ રાખવું.”

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૧૮ મી નવેમ્બર સને ૧૯૨૨ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૧૨ા. ૮ા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહસથો હાજર હતા. પ્રમુખનું સ્થાન ચેમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરચીએ લીધું હતું.

૧ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરચી

૬ શેઠ એન. એમ. મહુમદાર

૨ „ મનમોહનદાસ રામભાઈ

૭ „ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી

૩ „ ફેદોબાદ કાવસજી દીનશાહ

૮ „ વાલચંદ હીરાચંદ

૪ „ કાજલ ઈબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

૯ „ એમ. એમ. અમરસી

૫ „ બી. એફ. માહન

૧૦ „ શુલાભચંદ દેવચંદ

૧ તા. ૪; ૭; વધા ૧૪મી ઓક્ટોબર સને ૧૯૨૨ને રોજ મળેલી કમીટીની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ શેઠ મુલતાન ચીનાઈ વરફથી પેટ્રોલ ઉપર નીકાચ જકાત નાંખવાની બલામબુના સંબંધમાં ફેટલીક ડ્રમમાં ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો ત્યાર બાદ સેક્રેટરીએ એમની સાથે વાતચીત કરી જે વીગતો એમના તરફથી રજૂ કરવામાં આવી હતી તે ઉપરથી એક અરજો તૈયાર કરી આવતી કમીટી આગળ રજૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ રેલ્વે ઉપર લિવાડીએ ફેટલીક સગવડો આપવાના સંબંધમાં કલકત્તાની માર્વાડી એસોસીએશન તરફથી રેલ્વે બોર્ડ ઉપર જે પત્ર લખવામાં આવેલો હતો તેની નકલ ચેમ્બરને પુરી પાઠવામાં આવેલી હતી. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં પત્રમાં લખેલી બાબત

સાથે કમીટી સંમત છે તે મતવર્તનો પર રેલ્વે ઓફિસના સેક્રેટરી ઉપર લખી જણાવવાનો તથા તેની નકલ મારસેડની એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવાનો કાયદો થયો હતો.

૪. આગળ ચેરમન ઓફ કોમર્સની કમીટીએ ઓગસ્ટ માસમાં કરેલા કાર્યકારના અહેવાલ ઉપરથી જણાવ્યું હતું કે નીચે જણાવેલી બે બાબતો ઉપર એમનો મત ના. સરકાર તરફથી પુછાવવામાં આવ્યો હતો અને ચેરમેનને મતવર્તનો પર લખવામાં આવ્યો ન હતો.

(૧) પરદેશથી કિંદુસ્તાનમાં આવતા થતા સુતરાઉ કાપડ ઉપર જે ભુદી ભુદી જકાત લેવામાં આવે છે તેનું દીરડા.

(૨) માલનું "ઇનવાઇઝ" આવું ન હોય તે દરમિયાન માલ ઉપર કોમ ચલાડિ જકાતનો આંકડો નક્કી કરવા બાબત.

આ બાબત ઉપર વીચાર કરતાં સેક્રેટરીએ કલેક્ટર ઓફ ટેક્સ ઉપર પત્ર લખી ખુલાસો માંગાવવાનો કાયદો થયો હતો.

૫ શેઠ એ. એમ. કાંદાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જી. ઓઈ. પી અને જી. વી. એન્ડ. સી. ઓઈ કંપની તરફથી ચોક્કસનાં પાંચમાં ૨૫ ટકાનો વધારો કરવામાં આવેલો છે તે સામે વાધો ઉઠાવવો. પત્રની નકલ ધી રેસેન્સ એન્ડ માર્કેટ રીલીફ એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવાનો કાયદો થયો હતો.

૬ એમેએ પાટડરના બોન્ડ ઉપર સરેલીકલસની જગા પર જીજ સલાસદની સહી દાખલ કરવાના સંબંધમાં વીચાર કરતા તેમનો જગાએ શેઠ મનમોહનદાસ રામભટ્ટ નામ દાખલ કરવાનો કાયદો થયો હતો.

૭ મેસર્સ એમ. પી મેકેડો એન્ડ કુ. તરફથી ટેલીફોન કંપની તરફથી ટેલીફોન મેળવવા માટે ઘણો વખત થયા અરજી કરેલો પણ કોઈ સંતોષાતરક જમામ નથી મળેલા તે તરફ કમીટીનું લક્ષ્ય એવારે એક પત્ર આવ્યો હતો અને હાદ માગી હતી. આ બાબતમાં કમીટીએ કરેલા પ. વ્યવહાર તરફ લક્ષ્ય એવીને અને કંપની તરફથી જે છેલ્લે પત્ર મળેલો હતો તેની નકલ બીટીને મી. મેકેડોને પત્ર લખી જણાવવાનો કાયદો થયો હતો.

૮ મરકેન્ડ ઇલ માર્ક એકટના સુધારાના સંબંધમાં જે બલામણુ કરનારો પત્ર કમીટી તરફથી લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હોદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સુચના સુવળ સુધારો કરવો વ્યાજબી જણાતો નથી.

હોદુસ્તાનમાં બનતા માલ ઉપર "હોદુસ્તાનમાં બનેલો" એ શબ્દ લખવાની ફરજ પાડવાની બલામણુ ના. સરકારને કરવાના સંબંધમાં સુવળની મીટિંગ માલીકોની મંડળી તરફથી જે અભીપ્રાય પુછાવેલો હતો તેના જવાબમાં તેમના તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે જે પ્રમાણેની સુચના કરવાને માટે એમની એસોસીએશન કોઈ જરૂર નથી નથી. આ બાબતે પત્રો આવતી કમીટીના એજન્ડા ઉપર લાવવાનો તથા તે દરમિયાન વીચાર સુલવની જાણવાનો કાયદો થયો હતો.

૯ શેઠ નારણજી, હરીભાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે, કોમપણી ચીજનો ટેરીફ વેચ્યુએશનનો આંકડો નક્કી કરવામાં આવે તે પહેલાં તે ચીજ ઉપરની જકાત જેટલા ટકા હોય તેટલી રકમ બાંદ કર્યા પછી આંકડો ઠેરવેલો. એ મતલબની સુચના ના. સરકારને કરવાની ભલામણ કરવી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તે પ્રમાણેની પદ્ધતી ઉપરજ આંકડો ઠેરવવામાં આવે છે કે જેમ તે મતલબનો જીલ્લાસાનો પત્ર કરદાર કલેક્ટર ઉપર લખી પુછાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ મેસર્સ નગીનદાસ અને માણિકલાલ તરફથી ઇતકમ ટેક્સ એક્ટમાં સુધારાને લગતી ફેટલીફ ભલામણો સુચવનારો પત્ર આવ્યો હતો જે કમીટીના સભાસદોમાં માહિતી સારૂ ફેરવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ અમદાવાદના સીલ, માહીકોની મંડળી તરફથી ઇતકમ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૧૬ ના સુધારાના સંબંધમાં કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. કમીટીએ એ બાબતમાં ફરેલો પત્ર વ્યવહાર ભેટાં તે ઉપર ફરીથી લખાણ કરવાનું યોગ્ય ધારવી, નથી તે મતલબનો. પત્ર એસોસીએશનને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ શીર્ષીંગના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે વાર કરવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હીંદી શરદારના વેપાર ખાતાં તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમા જણાવ્યું હતું કે વાર પર્ગલીક વકસે 'ખીતી' તરફ નીકાલ કરવા સાડ મોકલી આપવામાં આવ્યો છે/અને સીંધીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના ચેરમેન સરકાર ઉપર ફરેલા અક્ષેપના સંબંધમાં પણ તપાસ કરી ખાતા તરફથી જવાબ આપવામાં આવશે, આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૩ મુંબાઈ મ્યુનિસીપાલિટીના કમીશર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં બોમ્બે મ્યુનિસીપલ એક્ટની રૂમ ચેમ્બરને કોરપોરેશન ઉપર એક પ્રતીનીધી ચુટવાનો જે હક મળ્યો છે તે તરફ કમીટીનું જુદું જોરનું હતું, અને તે સંબંધમાં ચુટણીના હીરસો વા. ૮ મી ફેબ્રુઆરીથી વા. ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી અને ૧૯૨૩ના રાખવાની સુચના ફરેલી હતી. વા. ૮ મી ફેબ્રુઆરી ચુટણીને સાડ અનુકુળ છે તે મતલબનો. પત્ર કમીશરને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

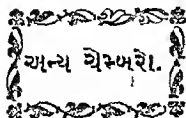
૧૪ ધી ગુજરાત હોમીયરી ફેક્ટરીના માલીક તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં શુધવાના એક સંચા ઉપર જકાવ ખાતા તરફથી ગેરવ્યાજની રીતે જે બારે જકાવ લેવામાં આવી હતી તે તરફ કમીટીનું લક્ષ જોરનું હતું અને દાદ માંગી હતી. આ બાબતમાં કમીટી તરફથી ગયે વર્ષે કરદાર ખાતા સાથે પત્ર વ્યવહાર થયેલો હોવાથી તેવીજ ખામી તમાં ફરીથી આવવાને લખવાનું, કમીટી વ્યાજની ધારતી નથી એ મતલબનો. પત્ર ફેક્ટરીના માલીકને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૫ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે દાખલ થવાને સ્પરણા આપેલી હતી જેને રાખેતા મુજબ બેલટ ઉપર ચોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેન હીરસો સોમવાર તા. ૨૭ મી નવેમ્બરથી સોમવાર તા. ૪ થી ડીસેમ્બર નક્કી કરવામાં આવ્યા હતાં સ્કુટીનીઅર તરીકે શેઠ એમ. અરમસીની નીમચુંક કરવાનો ઠરાવ થયે હતો. શેઠ એચ. પી. જોશીની અરજીનો જે બેલટ મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો તે અરજી પણ બેલટ સાથે કાઢવાનો ઠરાવ થયો હતો.

A young Hindu youth, having experience of Business Line and Import Export for ten years, Wants to join any good firm No objection to go a broad please apply S. H. M. C/o this Paper.

An undergraduate having knowledge of typewriting seeks employment in business line.

Please write to 'B' C/o this journal.

રોમ ખાતે વેપારી ચેમ્બરેની કોન્ગ્રેસ.

૧૯૨૧ના લગન ખાતે લેવી રીતે કોન્ગ્રેસ ભરાઈ હતી તેવી કોન્ગ્રેસ રોમ ખાતે ૧૬-૨૩ના ઈરુગા ભરવાનો વીચાર છે તેમા જરૂરનીએ મીત્ર રાત્રેને આપવાની રકમ વગેરે મુશ્કેલ સવાનોની ચર્ચા પણ થયે. એ સવાનોને નીવેડો રાજદવારીએ હજી સુધી લાવી શક્યા નથી અને જો કોન્ગ્રેસ ખૂબે ત્યા સુધી પણ તેનો નીવેડો આવ્યો ન હોય તો તે નીવેડો લાવવા માટે વેપારીએ પ્રયત્ન કરે એમાં કાંઈ ખોટું નથી ઇટરનેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની સભાસદ ચેમ્બરેની સંપ્રદાય વર્ધીને ૧૬ ની રાત્રે છે એમા છેલ્લી બેમા એક રૂપેનમા ચેટ્ટીમા નવી સ્થપાઈ છે તથા બીજી સ્વીઝરલેન્ડની છે રોમ ખાતેની કોન્ગ્રેસમા એ બંધાના પ્રતીનિધી આવવાની વધી છે

ઇજિપ્તમાં બનતા કાપડમાં દગો.

ઇજિપ્તમા બનતા કાપડના તાકાને વાજની વેળા ઓછી કે વધારે લાંબાઈ રાખી એકં-દરે ખરી લાંબાઈ હોય તે કરતાં વધારે દેખાડવાનો પ્રયત્ન થાય છે તે અટકવવા માટે એ હુકમ નામદાર ઇરમાઈઝ સીલીક પાસાએ (કેસો ખરીદના નાણાં ખાતાના પ્રધાને) બહાર પાડ્યે છે તેની નકલ મેન્ચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મળતાં તે ચેમ્બરે તેમાં કેટલાક સુધારા પધારા સૂચવ્યા છે એ સુધારામાંથી કેટલાકને માટે ન એમને હોંડવા ચાલવા કાયદામાથી દૂર રાખવામાં છે. જળી પરકેશથી આચાર, ચલેલા માવનો, છાપવાળો, ભાગ કાઢી નાખી નવેસરથી ગડી કરી ખરીદનારને છેતરવાનો પ્રયત્ન થાય તે અટકવવા માટે એવી સુચના કરી છે કે જો નીચેના પ્રમાણે આચાર, ચલો માવપર વીગત, છાપની પહે તે ગોંથમો સ્થાપી પેદાશના માલને પણ લાગુ પાડવા નવા નીચેના તા ૧૬ મી જુન ૧૯૨૩ થી અમલમા આવે તે અગાઉ પણ ખરીદનાર છેતરાય એવો મલ આચત કરવા કે વેચવાનું ક્રમ ગેરકાયદે ગણાય એવો હુકમ કદાવવાની સૂચના પણ કરવામાં આવી છે

શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

દક્ષીણ આફ્રીકામાં થતી ચામડાં રંગવા માટેની ઝાડની છાલ.

વોટલ બાર્ક નામે ઓળખાતી ઝાડની છાલના નમુના દક્ષીણ આફ્રીકાથી ઇંગ્લી-
રીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટે મેળાયા હતા. લડધ અગાઉ એ માલ જરમની જતો હતો. હવે ઇંગ્લંડમાં
એનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. એની પેઠાશ કેટલી વધારી શકાય એમ છે તે વીશે તપાસ
કરવામાં આવે છે.

તારના સંદેશા માટેના ખાસ અર્થવાળા શબ્દોનો “કે” કોડ

જે પ્રમણે તારના સંદેશા માટે એ. બી. સી. કોડ કે બેટરી કોડ વપરાય છે તે પ્રમાણે
વાપરવા માટે “કે” નામનો નવો કોડ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેનો ઉપયોગ કોન્સ-
લો કરે તે માટે ઇંગ્લંડની સરકારના વેપાર ખાતાએ મંજુરી આપી છે એ વીશે સગવડવાળો
છે એમ જણાવવામાં આવે છે પણ તેની ખાતરી અનુભવથીજ સારી રીતે થઈ શકે. એ
મેળાવવાનું ઠેકાણું એમેચીએશન ઓફ એગ્રીમેન્ટ ઓફ કોમર્સ (૧૪, કવીનસ્-સ ગેટ, લડન
એસ. ડબલ્યુ. ૧) અથવા કોઈ પણ કોન્સલ મારફતે એની કીમત શી ૧૦/૬ છે.

બેલ્કાસ્ટ માટે રહેતી ચીંતા.

બેલ્કાસ્ટની એગ્રીમેન્ટ ઓફ કોમર્સ તરફથી મેન્ચેસ્ટરની એગ્રીમેન્ટ ઓફ કોમર્સ ઉપર પત્ર
લખી જણાવવા મા આવ્યું છે કે બેલ્કાસ્ટના વેપારીઓને હમણા એવા પત્રો મળે છે કે તમે
એગ્રીમેન્ટ ઓફ કોમર્સે તે સાથેજ નાણા સુકવશે કેમકે તમરા મુલકમાં અશાંતી છે આમ લખ-
નારાઓને ખબર નથી કે બેલ્કાસ્ટ તથા તેની આસપાસના ભગમાં સંપૂર્ણ શાંતી છે અને
તેલ મોકલનારાઓને વીશેષ ધારની રાખવાનું કાંઈ પણ કારણ નથી. બેલ્કાસ્ટના કોઈ પણ
એક ભાગમાંની બીજા ભગમાં માલ મોકલવી વેળા બેટરી સગવડ કે અગવડ રહે તેવીજ
બેલ્કાસ્ટ માલ મોકલના માટે રહે છે.

ઇંગ્લંડનું ચલણ હલકું પડી ગયું છે? કેનેડાના કહે છે.

કેનેડામાં આયાત થતા માલના સંબંધમાં જે પ્રકારના સરટીફિકેટ માગવામાં આવે છે
એકમાં સ્થાનીક લાવ જણાવવા પડે છે અને બીજામાં ખાતરી આપવી પડે છે કે ચલણ
હલકું પડી ગયું નથી. કેનેડાના કર્મચારી ખાતા તરફથી મળેલા સંદેશા પરથી મેન્ચેસ્ટર
એગ્રીમેન્ટ જણાવવામાં આવ્યું છે કે બીજા પ્રકારના સરટીફિકેટની ઇંગ્લંડના વેપારીઓ માટે જરૂર
નથી કેમકે ઇંગ્લંડનું ચલણ હલકું પડી ગયું નથી.

કેનેડામાં તથા આસ્ટ્રેલીયામાં આયાત થતા માલ માટેના નીયમો.

કેનેડા તથા આસ્ટ્રેલીયામાં આયાત થતા માલના સંબંધમાં, લેવામાં આવતાં સરટીફી-
કેટોને લગતા નીયમોમાં કેટલાક ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે. આસ્ટ્રેલીયન સરકારે નવી જાત
ના સંબંધમાં સમજણ આપનારી જે ચાલી બહાર પાડી છે તે ઇંગ્લંડના “મેડ ઓફ ટ્રેડ
જર્નલ” તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરના અંકમાં છપાઈ છે. નવી જાતને લગતો એ કાયદો
જે જનવર તા. ૧૬-૨-૨૨ના અંકમાં છપાયો હતો.

વેપારી ખબરો.

લોખંડના વેપારમાં બેલજીઅમની હરીફાઈ.

ફ્રેન્ચની કીંગમ ધટી ગયેલી હોવાથી લોખંડના વેપારમાં બેલજીઅમની હરીફાઈ વધુ તીવ્ર બની છે. બેલજીઅમ નં ૩ લોખંડ એનટરપ્રાઇઝ માટે એફ. એ. બી. ૬ પાઉંડ ૧૦ શીલીંગના ભાવે આપવામાં આવે છે, જે ડીલીવરી કરવામાં આવે તો ૮ પૌંડની બરાબર થાય. સ્ટેફરડ શાયરના કારખાનાવાળાઓ ફ્રીનીડ લોખંડના માલ માટે ૬ પૌંડ ૧૫ શીલીંગ લે છે. લોખંડના બેલજીઅમ ભાવ એનટરપ્રાઇઝ માટે ૬ પૌંડ ૫ શીલીંગના છે. જ્યારે થોડા વખત ઉપર એ ભાવ ૬ પાઉંડ ૧૨ શીલીંગ ૬ પેન્સનો હતો. હાલના આંકડો ડીલીવરી કરેલા માલ માટે ૭ પાઉંડ ૧૨ શીલીંગ ૬ પેન્સનો છે જ્યારે તેની સરખામણીમાં ઇંગ્લીશ ભાવ ૬ પાઉંડનો છે. નીકાશ કરનારાઓ હવે બ્રીટીશ સ્ટેન્ડર્ડની બરાબરી કરી શકે તેવો માલ પુરો પાડવાને તૈયાર છે.

જર્મન પોલાદના કારખાનાઓ અને ટ્રશીઆ.

જર્મન રશીઅન ટ્રેડિંગ કંપની હેલ્સિનકી એટાલેવાલ્ક ટોળીએ ઉભી કરી છે એ ગરૂપમાં ફ્રીનીક્ સ્ટીલ કંપની, ધી રહીનીશ સ્ટીલ કંપની, અને ધી ગ્રાઇમન અને વીસન આયર્ન વર્ક્સ કંપની છે. આની શેરની થાપણ ૩૦૦૦૦૦ પાઉંડ જેટલી જરૂરમન નાણાંમાં જે ખાતાનો અરધો ભાગ રશીઅન સરકાર અને બાકીનો અર્ધો ભાગ જર્મન સરકાર પુરો પાડશે. વુલ્ક ગરૂક કંપનીના હસ્તકમાં ૭૫૦૦૦૦ પાઉંડની ફીક્સ્ટ મુકશે અને વધારામાં પાઉંડ ૫૦૦૦૦૦ ની ફેક્સ્ટ રશીઅન સરકારને આપશે. જેનો અમલ માત્ર ડીલીવરી કરવાના રૂપમાં થશે. નવી કંપની રશીઆમાં લોખંડ અને પોલાદની આયત કરવાનું માથે લેશે ખાસ કરીને વોલક ગરૂક પાસેથી વધારામાં કંપની રશીઅન માલની નીકાશ જર્મની અને રશીઆનાં જુદા જુદાં શહેરોમાં શાખાઓ સ્થપી એ જાને દેશ વચ્ચેના વેપાર વધારવા આ બેડાણો ઉપર અવધાર પડેલા લેનીને સહી કરી છે એમ કહેવાય છે.

એવી વાત પણ બહાર આવી છે કે ગ્લીનીશ સ્ટીલ વર્ક્સ કંપની લીમીટેડ વાનડર બ્રાઇઝામન અને વીસન સુનાઇટેડ સ્ટીલ વર્ક્સ સાથે ૫૦ વર્ષના લખન સમઘમાં બેડાવા કરાદો રાખે છે. નફાને એકઠો કરી આગળ ગોઠવી રાખેલા ધોરણ પ્રમાણે તેની વહેંચણી કરવાનો કરાદો રાખવામાં આવ્યો છે. વળી હાયરેક્ટરોને અદલ બદલ કરવાનો પણ વીચાર રાખવામાં આવ્યો છે.

એમોનીઆ સદેશ.

ઇંગલંડના આ દેશનો વેપાર મંદ છે અને વાયદાની ડીલીવરી માટે દેશની અંદરના અને નીકાશના વેપારમાં હમ કે કસ રહેયો નથી અમેરીકન વેપાર એ દીશમાં અજબ રીતે બગવત થયો છે અને બપાનની બજારમાં બ્રીટનના વેપારને થેકો પહોંચાડે એવો ભય છે. ઇંગલંડની અંદરના વેપાર શાવ છે. ભે કે ૧૮ પાઉંડ અને ૧૯ પાઉંડના દનના ભાવે નીકાશ સતેષકારક છે. અમેરીકન બજાર તુરત જ અંડવથી સચેત થતું ભય છે અને ૧૫ પાઉંડની આર્સપાસ ભાવે રહેવાથી બપાન અને ફ્રાન્સના વેપારમાં હરીફાઈ કબી થવાનો સંભવ છે.

૧૯૨૩ ના વરસ માટેના રખરનો ઉત્પન્નના અંકસંદ્ધા.

મેક્સી સીમીગટન અને ગ્રીકલેર અડચટો કરે છે કે ૧૯૨૩માં દુનીઆમાં કુલે રખરનો જથ્થો (સધળો બ્રેકન) ૩૦૦૦૦૦ ટન જેટલો હતરશે જ્યારે જપન ૩૭૦૦૦૦ ટન જેટલો થશે. અત્યાર પહેલાં જે આંકડાઓ મળી છે તે જોતાં ખપત ૧૯૨૨માં ૩૫૦૦૦૦ ટન જેટલો થશે અને રસ્તાની ત્રાસપોચત જે ધીમે ધીમે મુધરે છે એ જોતાં ૧૯૨૩ માં ૧૯૨૨ કરતાં ભાવમાં ૧૦ ટકાનો વધારો થશે.

મેટલીક શીલીંગની સારી હીઝાબન ગમશે કે ?

(૯) સપ્ટેમ્બર માંસમાં લાવની વધવેટ.

૧૯૨૧ ના સપ્ટેમ્બરના વેપાર સાથે સંરખાવતાં આ વરસે સપ્ટેમ્બરમાં જે ચીજોની વધારે આયાત છતાં એાછી ક્રીમિત અથવા એાછી આયાત છતાં વધારે ક્રીમિત હોય એવી ચીજોની યાદી નીચે આપી છે:—

આયાત	ક્રીમિત હબાર રૂપિયા
રૂઝું સુવર	+ ૨૭૬૧૨૫ (રતલ) — ૬૦૬
સાબુ	- ૧૦૭ (હંદ્રવેટ) + ૩૦૮
સીમેન્ટ	+ ૨૬૬૩ (ટન) — ૧૫૭
દારૂ (રપીરીટે)	+ ૫૪૮૯૭ (ગેલન) — ૧૫૩
એલીઝરાઈનરંગ	+ ૧૪૬૪૭ (રતલ) — ૧૩૧
દીવાસળી	+ ૭૬૧૪૮ (ગ્રીસ) — ૧૧૪
છાપવાના કાગળ	+ ૬૧૦૨ (હંદ્રવેટ) — ૬૬
કાચ	- ૨૧૭૫૫૭ (ચોરસવાર) — ૬૧
નીકાશ	
કેરકચીળાં	+ ૮૪૫ (હંદ્રવેટ) — ૭
કાંદા	+ ૫૫૫ (ન) — ૫૭
ગાયનાં ચાંમણાં	- ૧૬૬ (ટન) + ૩૨૮
લાખ (સીડ)	- ૧૩ (હંદ્રવેટ) + ૬
અબરખ	+ ૨૦૦૬ (હંદ્રવેટ) — ૪૦
અફીણ	- ૮૦ (પેટી) + ૧૪૩
ગુટ (કાચુ)	- ૭૪૩૮ (ટન) + ૨૭૧૩
ગુલો કોયળો	- ૪૩૫૫૮૦૦ (નંગ) + ૨૧૨૧
રેશમ કાચુ	- ૬૧૭૨ (રતલ) — ૩૮

(૧૦) કસ્ટમ્સની મહેસુલ.

(લાખ રૂપિયા)

	સપ્ટેમ્બર	એપ્રિલથી	સપ્ટેમ્બર સુધીમાં
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
આયાત પર	૨૩૧	૨૮૬	૧૨૮૬ ૧૬૩૫
નીકાશ પર	૩૫	૨૬	૨૦૬ ૧૨૫

(૧૧) સોનું, ચાંદી, તથા ચલેણી નોટની આયાત અને નીકાશ.

સપ્ટેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં	
૧૯૨૧		૧૯૨૨	
હજાર રૂપયા.		હજાર રૂપયા.	
સોનું ખાનગી આયાત	૨૬૪૮	૩૧૧૭૯	૩૫૦૭૫
સરકારી	૧૦૨
ખાનગી નીકાશ	૧૮૬૪૦	૬૨	૧૬૦૪૮૪
સરકારી	૪૬૦
ચાંદી ખાનગી આયાત	૧૨૬૩૬	૧૩૬૪૦	૭૩૪૦૧
સરકારી	૬૬
ખાનગી નીકાશ	૩૦૫૨	૫૭૭૫	૬૦૮૩
સરકારી	૮	૧૦
નોટ ખાનગી આયાત	૧૬૯
સરકારી	૫૦૦
નીકાશ	૫	૫

૧૨
૨૬-૨૩

Registered No. B.810.

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER

શ્રી. આ. પા.
છુટક નકલ રાકડેથી ૦-૧-૦
" " વી. પી. થી ૦-૧૦-૦

દેશી

શ્રી. આ. પા.
વાર્ષિક લવાજમ મુ'બદ ૩-૮-૦
" " હિંદુસ્તાન ૪-૦-૦
" " પરદેશ ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મુ. VOL. XV. JANUARY 1923. No. 7 જાન્યુઆરી ૧૯૨૩ અંક ૭.

અનુક્રમણિકા.

અગ્રલેખો

સરકારની વાંધાજરી રાખીતી ૩૦૨
હુડીને આગે હબી થયેલી ગુચવણના
સુચવાતા હપાયો ... ૩૦૩

નોંધ

લીવરપુલ ટાઇન એક્ટચેન્જ ૩૦૪
હીંદીઓનો ફરજો ... ૩૦૫
પૂર્વ આફ્રિકા સયે હીંદીનો થયેલો જતો
વેપાર ... ૩૦૫

ચચાપત્રો

નિલાવળે સાથે ઉલ્લેખ મહેતી નરર ૩૦૬
આફ્રિકા માટે હીંદી રહીમરો ... ૩૦૭

વીધયો

ખાંડનો ઉલ્લેખ અને વેપાર
(ભેરીસ, મેક્સીકો, આઝીલ) ... ૩૦૮
૧ વેપારી ખબરો ... ૩૧૦
૨ વેપારી પુછપરછ ... ૩૧૨
ચેમ્બરનો વીલાગ
૧ જાન્યુ સભા ... ૩૧૩
૨ કમીટીની સભાઓ ... ૩૧૭
૩ ચેમ્બરના સભાસદોએ જણાવેલી હાલત ૩૨૧

૪ એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો ... ૩૨૨
૫ અન્ય ચેમ્બરો ... ૩૨૨
૬ વેપારી આકાડા ... ૩૨૭
(૧) હિંદુસ્તાનનો ફરીયાદી વેપાર ... ૩૨૭
(૨) પરદેશ સાથેનો વેપાર ... ૩૨૮
(૩) સોલુ આદી તથા ચલણી નોટની ...
આયાત તથા નીકાશ ... ૩૨૫
(૪) પરદેશો સાથે વેપારને આગે થયેલી
લેણદેણ ... ૩૨૬
(૫) કસ્ટમની મહેસુલ ... ૩૨૬
(૬) ભાવની વધવટ ... ૩૨૬
(૭) સુવરની માતવાર પેદારો ... ૩૨૭
(૮) સુવરની નંબરવાર પેદારો તથા
આયાતની સરખામણી ... ૩૨૭
(૯) કાપડની પેદાર તથા આયાતની
સરખામણી ... ૩૨૭
(૧૦) કાપડ સુવરનો ઉલ્લેખ ... ૩૨૮
(૧૧) કાપડની માતવાર પેદારો ... ૩૨૮
(૧૨) સાકરી વખતેના પડેડો માવ ... ૩૨૯
(૧૩) ફુનીયામાં જુદા જુદા પાકોનો
વીસ્તાર (ધડ, નવ, મકાઈ, અજરી,
ચોખા, રૂ) ... ૩૫૦

સુચના—ચેમ્બરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસિકમાં દર્શાવવામાં આવે તેને માટે ચેમ્બરની કમીટી જોખમદાર નથી.

આ માસિકને યોગ્ય લેખો લખી મોકલવાનું સર્વને આમંત્રણ છે. અતુકુળ લેખો ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

સરકારની વાંધાલરી રાજનીતી.

સરકારનો અર્થ હદ બહાર વધારી દેવામાં આવ્યા પછી જ્યારે તેને પહોંચી વળવા માટે આવકમાં સાધનો ન જહ્યાં ત્યારે અર્થમાં કાપકુપ માટેનાં કમીશનો નીમાયાં છે. હિંદી સરકારનાં અર્થ પાસાંની તપાસ ઇચ્છકેપ કમીટી દરથે જ્યારે પ્રાંતીક સરકારોએ ચોતપોતાને માટે જુદાં જુદાં કમીશનો નીમ્યાં છે; પણ જે અર્થ સામે ઘણીજ સખત ફરીયાદ કેટલાં વરસો થયાં હિંદી પ્રજા કરતી આવી છે તે વીથે કાંઈ પણ દાદ મળે એવો સંભવ હજી દેખાતો નથી. કમીશનો નીમાય પણ કેમ જાણીથે કે તેનો રીપોર્ટ હિંદી પ્રજાને અતુકુળ નીવડથે ? અતુકુળ રીપોર્ટ થાય તો તેને સરકાર સ્વીકારથે એવી શી ખાતરી ? અને સ્વીકાર્યા છતાં અમલમાં મેલવામાં બુદ્ધાનાં કાદવામાં નહીં આવે એવો સંભવ કેટલો ? આ સવાલો દરેક કમીશનને અંગે પુછાય છે. ઇચ્છકેપ કમીટી નીમાઈ ત્યારે અમને આશા હતી કે અરસમાં ખરી કાપકુપ કરવાને સરકારની ઇચ્છા હથે પણ તે પછી આજ સુધીમાં બનેલા બનાવે અમારી આશા નષ્ટ કરી છે, અને વેપારી આલમને ચીંતામાં નાંખી છે. પ્રજા માગે છે કે લશ્કરી અર્થ ઘટાડો; લશ્કરમાં ખ્રીટીશ સીપાહોને બદલે હિંદીઓને રાખો, લશ્કરમાં તેમજ સુલકી ખાતાઓમાં અમલદારો તરીકે યુરોપીયનોને બદલે હિંદીઓને નીમો, અને સરકારી અર્થ ઉપર ધારાસભાનો કાબુ રાખો. આ માગણીઓ સરકારને ગમતી નથી. હિંદી સરકારના કુલ અર્થના ત્રીજા ભાગ કરતાં પણ ઓછી રકમ ઉપર જ હિંદી ધારાસભાનો કાબુ છે. લશ્કરી અર્થ તથા યુરોપીઅન અમલદારોના યગર વીથે તપાસ કરવા માટે પણ હિંદી પ્રજાનની સંમતી લેવી પડે એમ લાગે છે. બંગાળ અને મધ્ય પ્રાંતોમાં અર્થની કાપકુપ માટે કમીટીઓ નીમાઈ તે પછી સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ધારાસભા પાસે કમીટી નીમવાના પ્રશ્નની ચર્ચા જ્યારે આલી તે વેળા સર હુડોવીક પોર્ટરે જણાવ્યું કે કેટલીક બાબતો વીથેની તપાસ અગાઉથી ચઢતા સત્તાવાળાઓની પરવાનગી મેળવ્યા વગર હાથ ધરી શકાય નહીં. બંગાળ તથા મધ્ય પ્રાંતોમાં નીમાયલી કમીટીઓને આવો કાંઈ અંકુશ ન હતો. જો આ પ્રમાણે નવા અંકુશો નખાય તો પ્રાંતીક સ્વરાજ્યનો પણ કાંઈ અર્થ ન રહે. જ્યાં પ્રાંતીક સરકારને વીથેશ સવા આપવી જોઈથે ત્યાં તે નહીં આપવાનો આવો આગ્રહ છે ત્યારે જ્યાં સત્તા આપવી ન જોઈથે ત્યાં તે આપવાનો ખોટો આગ્રહ પણ રખાય છે. બરમાની સરકારે સ્ટીમરના નુર બાબદ બ્રીટીશ ઇંડીયા સ્ટીમર કંપની સાથે કંટાકટ કરતી વેળા હિંદમાં રથાપેલી સીધીયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની પાસે ટેન્ડર પણ ન માગ્યાં તે વીથે ઇંડીયન મયર્ટસ ચેમ્બરે લખેલા પત્રના જવાબમાં સરકારે જણાવ્યું છે કે આવી બાબદમાં સ્થાનીક સરકારની સત્તાની આડે હિંદો સરકાર આવી શકે નહીં. આ કોન્ટ્રાક્ટ બરમાની સરકારની વતી લંડનમાં હિંદી સરકારના પ્રતીનિધીએ કયું હવું અને તે અમલદાર હિંદી સરકારના સીધા કાબુ હેઠળ રહીને કામ કરે છે એમ બ્રીટીશ પાર્લા-

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જથો ?

મેંટને જણાવવામાં આવ્યું છે તો પછી હિંદની કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટસમાં પસાર થયેલા ઠરાવ પ્રમાણે અમલ કરીને હિંદી કંપનીઓને પસંદગી આપવાની રાજનીતી પ્રમાણે વર્તવાની આજ્ઞા એ અમલદારને હિંદી સરકાર શા માટે આપતી નથી? સ્વરાજ ભોગવતા સરથાને આવી બાબતમાં કેવી રીતે વર્તે છે તેનું વાળુ દૃષ્ટાંત આસ્ટ્રેલીયાએ પુરું પાડ્યું છે. આસ્ટ્રેલીયાનો ઘડનો પાક ઉપાડી જવા માટે ત્યાંની સરકારના લંડન ખાતેના એજન્ટે લંડનની સ્ટીમર કંપનીઓ સાથે ગોઠવણ કરી દીધી તેની ખર્ચ મળતાં તુરંતજ આસ્ટ્રેલીયાની સ્ટીમર કંપનીઓએ તારથી વાધો ઉઠાવ્યો છે. તેઓ જણાવે છે કે એ ગોઠવણથી આસ્ટ્રેલીયાના ઘઉં ઉગાડનારાઓને અન્યાય થાય છે. હિંદમાં તો પ્રાંતીક સરકારો લંડન ખાતેના કમીશનરને વાક કહાડે અને તે હિંદી સરકારની ઉપર ભ્રષ્ટમદારી લેખો પાડે અને હિંદી સરકાર કહે કે પ્રાંતીક સરકારની આ બાબત છે તેમાં હિંદી સરકારથી માયું મારી શકાય નહીં પ્રજાની વ્યાજબી માગણીઓને આમ ઉઠાવવાનું ક્યારે મટશે? હિંદી પ્રજાની ઉદ્યોગીક ઉન્નતી માટેના પ્રયત્નોને હિંદી સરકાર કેટલો ટેકો આપે છે તે પણ સરકારે ખુલી રીતે બતાવ્યું છે. હિંદી ધારાસભામાં સ્ટીમરોના સંબંધમાં શું કરવું તે વીશે તપાસ ચલાવવાને માટે કમીટી નીમવાને ઠરાવ ગયા બનેવારી 'માસમાં પસાર થયો તો પણ હજુ એ કમીટી નીમાઈ નથી તે લીધ, અને એક રૂપયાને એ સીલિંગની બરોબર ઠરાવવા માટેના કાયદા હિંદી ધારાસભામાંથી પસાર કરાવતી વેળા કસ્ટોડી ઉતાવળ, એ બેની સરખામણી કરીએ છીએ ત્યારે એમ લાગ્યા વગર રહેતું નથી કે સરકારની રાજનીતી ઘણી વાધા ભરી છે અને વેપારી આલમના લાભ માટે કે પ્રજાના અભિપ્રાય માટે સરકાર ઘણી જ બેદરકાર છે.

હુંડીને અંગે ઉભી થયેલી ગુચવણના સુચવાતા ઉપાયો.

ગયે વર્સે જ્યારે અહીંના કાપડીયાઓ સાથે મેન્ચેસ્ટરવાળાઓને વધા તેમના આડત્યાઓને વાધો પડ્યો ત્યારે મુખ્ય મુદ્દો એ હતો કે હુંડીનો ભાવ બે શીર્સોગનો કંટાકટમાં ઠરાવેલો ન હોવા છતાં બે વેપારીઓએ એ બાબતમાં હિંદી સરકાર ઉપર એવો નિશ્વાસ રાખેલો હતો કે બે શીર્સોગનો દર ટકાવી રાખવા માટે હિંદી સરકાર પોતાનાથી બનતું કરશે તેઓ, એ બાબતમાં હિંદી સરકાર પોતાનાથી બનતા સર્વ ઇલાજો લેવામાં નીષ્ફળ ગયાને લીધે, કંટાકટની કલમમાંથી છટકી શકે કે કેમ? કાયદાની દૃષ્ટિએ જોવા આ કંટાકટોની બાબતને હિંદી સરકાર ભેટે સંબંધ ન હતો એટલે એ સલાહનો નીવડો કોર્ટથી લાવી શકાય તેમ ન હતું પણ તેને અંગે બીજા પ્રશ્ન ઉભો થયો અને તે એ કે હુંડી પાકે તે દીને હુંડીનો બે દર હોય તે દરે તેના નાણાં ગણવા કે બે દીને નાણાં અપાય તે દીને હુંડીનો બે દર હોય તે પ્રમાણે ગણવા? આનો ચુકાદો કોર્ટમાંથી મેળવવામાં આવ્યો છે અને તે એવો છે કે હુંડી પાકે તે દીને બે દર હોય ને પ્રમાણે નાણાં આપવા લેવા ભેદ એ આ ચુકાદો ઘણો વાજબી છે. કેમકે બે નાણાં ભરવાને દીને બે ભાવ હોય તે પ્રમાણે નાણાં આપવાનું કરે તો એ ભાવની વધઘટનો ભ્રષ્ટમ તથા લાભ હિંદી વેપારીઓનેજ રહે અને જેમ ભ્રષ્ટમમાં નુકસાન છે તેમ લાભના સંભવમાં પણ લાભચના બે મુજ છે તે સરને ઉત્તેજન આપનાર હોઈ વેપારને હાનીકરતા છે અને તેથીજ કોર્ટના ચુકાદાને નોક્ષ કરવા કારણે હિંદી ધારાસભા પાસે કાયદો ઘડાવવાનો જે તંજાજીજ

યુરોપીયન વેપારી વર્ગ તરફથી ચાલે છે તે પ્રત્યે હિંદી વેપારી વર્ગ વીરોધ દર્શાવે છે. ઇંગ્લંડ તરફથી હિંદમાં નીમાયેલા દૂધ કમીશનર મી. એઈન્સકે પણ યુરોપીયનોની દલીલ પ્રત્યે દોરવાઈ ગયા છે તે જોઈ વાંચનાર સમગ્ર શક્ય છે હિંદ અને ઇંગ્લંડ વચેની હુંડીના બજારની સ્થિતિ હજી સર્વને ઘણીજ ડામાડોળ લાગતી હોવી જોઈએ. જો એ હુંડીને દર સ્થીર રહેવાની વક્રી હોય તો આવા સવાલની ચર્ચા આટલા જોશથી ચાલી ન શકે. આ સ્થિતિનો ઇલાજ લાવવા કાજે એક સુચના એવી કરવામાં આવી છે કે બ્રિટીશ સામ્રાજ્યનાં બધા વીભાગોમાં ચાલે એવું ચલણ સ્થાપવું. આના અર્થે જે રીતે ઘડ શકે. એક અર્થમાં તો બ્રિટીશ સોવરિનનો સોનાનો સીકો હિંદમાં પણ હજી “લીગલ ટેન્ડર” અર્થાત કાયદાએ સ્વીકારેલા ચલણ તરીકે ચાલુ છે એટલે તેવા સીકો હિંદમાં પણ વીરોધ કરવા કરવાનો સુચનાનો હેતુ ગણીએ તો મુશ્કેલી માત્ર દુનીયામાં સોનાની ચાલુ અછતનીજ છે. હિંદની વેપાર બાકી અત્યારે તરફેણમાં છે પણ ઇંગ્લંડનો સરકાર સાથે સોનાના બજારમાં હરી-કાંધમાં હિંદ અત્યારે બહુ કાવતું નથી કારણ કે ખાણવાળા પાસેથી સોનું મેળવવાની અને તેના સીકા પાડવાની જેવી સગવડ ઇંગ્લંડે કરી છે તેવી કરવાને હિંદથી બંધુ નથી. પણ એ ઉપસાવ બીજી મુશ્કેલી એ છે કે કોઈપણ દેશમાં સોનાના અને ચાંદીનાં સીકો એકી સાથે અનફૂદ પ્રમાણમાં લીગલ ટેન્ડર તરીકે લાગે વખત ચાલી ન શકે એમ અર્થશાસ્ત્રીઓમાં માન્યતા છે. તે પ્રમાણે ગણતાં જો હિંદમાં સોનાના સીકા ચલણમાં સારી સંખ્યામાં ફરતા થાય તો ચાંદીના સીકાને ચલણમાંથી હાંકી કંડાડે. આવી સ્થિતિ આવવા ન દેવાની જે સંભાળ સરકાર રાખે છે તેને લીધે સોનાના સીકા હિંદમાં મોટા પ્રમાણમાં નથી ફરતા. આ મુશ્કેલીનો ઇલાજ સુચવવા જોઈએ. બીજી અર્થ એ છે કે હાલ જ્યારે સોનાની દુનીયામાં અછત છે ત્યારે બીજા દેશોની માફક એની ગરજ કાગળની ચલણી ને ટોચી નીભાવવી અને તે નોટોનું ચલણ સામ્રાજ્યમાં સામાન્ય કરવું. આ અર્થમાં એ સુચનાને કેટલેક ઠેકાણે અસંભવીત ગણવામાં આવે છે તેમાં નવાઈ નથી, કેમકે સામાન્ય સીદાવ રૂપે એ સંભવીત હોવા છતાં એને બંધારમાં મેલતી વેળા નડવાનો મુશ્કેલીઓ ઘણી છે. એ નોટો સામે અનામત શાની રાખવી? કેટલા પ્રમાણમાં રાખવી? કયાં રાખવી? તેનો વક્રિવટ કોના કાબુમાં રાખવો? આ વગેરે સવાલોનું નીરાકરણ સહેલું નથી અને તેથી એ સુચનાના સંબંધમાં સામાન્ય ડર એ દર્શાવવામાં આવે છે કે સંસ્થાનો તથા હિંદની ચલણ સંબંધી રાજનીતી ઉપરનો કાણુ બ્રિટીશ સરકારને સોંપવાનો એમાં હેતુ હોવો જોઈએ. આ ડર જ્યાં સુધી રહે ત્યાં સુધી સંસ્થાનો અને વીરોધ કરીને હિંદની વેપારી આલમ તેનો વીરુદ્ધ થયા વગર રહેશે નહીં એવી અમારી ખાતરી છે.

નાંધ.

લીવરપુલ કોટન એક્સ્ચેન્જ—આ વીરો ગયા અઠવામાં અમે કેટલુંક વીવેચન કર્યું છે. આ મંડળના વીરોધ લામ એ છે કે લીવરપુલ કોટન એક્સચેન્જના અપોલ કમીટીના ચુકાદા ઉત્તમ હોય છે એમ સર્વે ઠેકાણે સ્વીકારાય છે. દુનીયાના દરેક દેશમાંથી વાંધાની લગતી માટે એની પાસે અરજી આવે છે. જ્યારે લીવરપુલમાં ચુકાદો થાય છે ત્યારે પક્ષકારોમાં અસંતોષ કોઈક વારજ થાય છે.

ઉંચો પોલીસ કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જગ્યા?

લીવરપુલમાં ખીજી સગવડ એ છે કે કોઈપણ વખતે રૂનાં નાણાં કરા શકાય છે. લીવરપુલમાં 'મેશાં' રૂને માટે લેવાળી હોય છે. લાવમાં ઘસડો કરીએ તો તુરત માલ વેચી શકાય છે. વર્ગીયાં મીલવાળો પોતાને જે જાતનું રૂ જોઈએ તે જાતનું રૂ કોઈપણ વેળા મેળવી શકે છે ત્યાં કોઈપણ સ્થળે રાખેલો રૂ કંઈ જાતનો છે તે તુરત નજરે જોઈ શકાય એવી ગોઠવણ છે. અમેરીકન રૂનો મોટો જથ્થો ત્યાં હોવાથી વેચનારાઓ 'હ'મેશાં વધારે સંખ્યામાં હોય છે. ખરોદનાર પોતાને શું જોઈએ એટલું જણાવે કે તુરત વેચનાર પોતાની પાસેથી રૂના નમુના રજૂ કરે છે અને એવા ઘણા નમુનામાંથી ખરોદનાર પોતાને જોઈએ તેવો માલ પસંદ કરી લે છે. વેચનારાઓની હરીફાઈને લીધે મીલવાળાને લાભ રહે છે. ખરીદ થએલા 'માલની કીનીવરી' તુરત લઈ શકાય છે અને તેજ દીને અન્ય કોઈ સ્થળે-મોકલવો હોય તો તેમ પણ કરી શકાય. કીનીવરી લીધા પછી દસ દીવસમાં નાણા આપવાનાં હોય છે. રૂ નીકાશ કરવા માટે ઉત્તમ સગવડ છે. નાણાંની દ્રષ્ટીએ પણ લીવરપુલ કોટન એક્સચેન્જ સદ્ગત છે. દર શુરવારે વલણની આપલે થાય છે. કોઈપણ રીતે એને આંચ આવી શકે તેમ નથી.

હોંદીઓનો દરજ્જો સંસ્થાનામાં કેવો છે તે વીશે કેટલીક ચર્ચા હોંદી સરકારના પ્રતીનીધી તરીકે રા. ઓ. શાસ્ત્રીએ આસ્ત્રેલીયા, ન્યુઝીલેન્ડ, તથા કેનેડાની પોતાની મુસાફરી દરમિયાન ચલાવી હતી જેમા તેમણે ધ્યાન ખેંચ્યું હતું કે શીયામની પ્રજામાંથી કોઈ કેનેડા જાય તો ત્યાં અમુક વીધીથી કેનેડાની પ્રજા ધર્મ-શકે પણ હોંદી સરકારની પ્રજાથી ખોટીશ સરકારની રેયત તરીકેના હક, કેનેડા, આસ્ત્રેલીયા કે ન્યુઝીલેન્ડમાં મેળવી શકાય એવો વીધો નથી. ખોટીશ હોંદીની પ્રજાને આ સ્થિતિ ઘણીજ શરમાવનારી છે. હુમણાં લાઈમખ "ઈડીયન એપીનીયન" પર ધ્યાન ખેંચ્યું છે કે ડરમન ખાતે જાપાનીઝ નૈકાનો એક વીમાગ જ્યાં તેના વડા અમલદારોનું ત્યાંની રેયલ હોટેલમાં સ્વાગત ઘણી સારી રીતે કરવામાં આવ્યું હતું પણ હોંદીની પ્રજાના પ્રતીનીધી તરીકે રા. ઓ. શાસ્ત્રી દક્ષીણ અફ્રિકા જાય એવી વાત છેલ્લા ઇમ્પીરીયલ કેન્ફરન્સમાં જ્યારે નીકળી હતી ત્યારે એ પ્રમાણે ન કરવાની એમને સલાહ મળી હતી. આ એ ખીના દર્શાવે છે કે દક્ષીણ અફ્રિકામાં હોંદીઓ કરતા જાપાનીઝો વધારે આવકાર પામે છે. પણ એ કરતાં વધારે ખરાબ દાખલો યુઃ હોંદમાં જન્યો છે. પંજાબની સરકારે પોતાના પ્રાતમા જાપાનીઝ દારૂનો આયાત માટે પરવાનગી આપી છે પણ હોંદમાં આવેલા વડોદરા રાજ્યમાં જનેલા દારૂની આયાત પંજાબમાં ન થવા દેવાને હુકમ કહાડયો છે. વડોદરા રાજ્યની પ્રજાને હોંદી સરકારે પર રાજ્યની રેયલતા હક આપવા પડે તો તેઓ આસ્ત્રેલીયા કે કેનેડા જઈ ત્યાંની સરકારે ઠરાવ્યા પ્રમાણેની વીધીથી ત્યાંની પ્રજા બની હોંદીઓ સામેનો ત્યાનો પ્રજાનો મુગ મટાડે એવો માર્ગ સુચનાય છે. હોંદના દેશી રાજ્યોની પ્રજા અને ખોટીશ હોંદના વેપારીઓ મળી આ મુશ્કેલીને વહેવારૂ રૂપ આપવાને પ્રયત્ન કર્યો તો તેઓ હોંદની એક પ્રકારે ઉત્તમ સેવા બજાવી શકશે. હોંદના દેશી રાજ્યોએ મુલકોમા પોતાના પ્રતીનીધી મોકલી શકે તો આ સલાહને નીલ્વંચ જલકી લાવી શકાય.

પુર્વ આફ્રિકા સાથે ઘટના જતો વેપાર—કેટલા વરસથી હોંદી વેપારી આફ્રિકાની ફરીયાદ હતી કે હુનીયાના ખીજા દેશોની સરકારો અન્ય દેશો ખાતે પોતાના વેપારી પ્રતીનીધીઓ (Consuls) નીમી વેપાર ખીલવવા માટે જેવા

ધી જોમ્મે ટાઇલ માટે રા. એક. એટ. ફોર્. મુંબઈ.

પ્રયત્નો કરે છે તેવા હિંદી સરકાર કરતી નથી. એ પોકારને માન આપીને થોડાંક વસ્ત્રથી લંડનમાં તથા બ્રિટીશ પુર્વ આફ્રીકામાં મોંબાસા ખાતે ઇંડીયન ટ્રેડ કમીશનરની નીમણુક થઈ છે; પણ હિંદની વેપારી આલમને તેનો હાલના કરતાં વીશેષ પ્રમાણમાં લાભ લેવો ઘટે છે. છેલ્લા થોડાક મહીનાથી મોંબાસા ખાતેનો ઇંડીયન ટ્રેડ કમીશનર અત્રેની મીલમાલિકાની મંડળીનું ધ્યાન ખેંચતો રહ્યો છે કે પુર્વ આફ્રીકા સાથેના આપણા વેપારને નવાનીઝ માલ હરીફાઈમાં પાછો હાથવતો નથી છે એ બાબદમાં મીલમાલિકાની અત્રેની તથા અમદાવાદની મંડળીઓ શાં પગલાં લેવાં છે તે તેમણે વેપારી આલમને જણાવવું ઘટે છે.

ચર્ચાપત્રો.

(૧) વિદ્યાલયો સાથે ઉદ્યોગગૃહો હોવાની જરૂર.

લેખક:—

(ગુલાબચંદ મુળચંદ બાવિશી હેડમાસ્ટર—ધી. શીયા ઇ. ઇ. આગાખાન સ્કૂલ,

દારેસલામ આફ્રીકા)

પ્રત્યેક ગ્રહોદ્યા શહેરોમાં વિદ્યાલયો હસંતી ધરાવે છે. એટલું જ નહીં પણ ચોક્કસ નગરોમાં, કેમકી વિદ્યાલયો પણ અસ્તિત્વ ધરાવે છે. સ્કૂલો માન્યતા મૂળ્ય તેવા વિદ્યાલયોમાં અમુક પ્રદેશની અમુક કળાઓનું જ્ઞાન અપાય છે તેમજ તે કળાનું જ્ઞાન પણ આગવસાધામાં અપાય છે. તેમાંથી ડોક્ટરો, એન્જીનિયરો, વિવિંગ મારતરો, વિગેરે વિગેરે થાય છે. આ એક સાલાઅનું ચિન્હ તો કહેવાયજ; પણ લાગુરગ હોય અને પોતાનામાં કાળેલિયત હોય તોજ એની સિદ્ધિ થઈ શકે છે. છતાં પોરકી નોકરી કરવાનીજ રહે છે. આવશ્યક કળાના જ્ઞાનથી, કોઈપણ પ્રદેશમાં કોઈપણ ખાતામાં નોકરી કરવી, તે કાદી નાખવા જેવી વાવ નથી, ભરણ પોષણ અર્થે તે ઉત્તમ છે, પણ આનું બુજ થયેજ નેવામાં આવે છે અને જુજ માણસોજ આવી તાલીમ મેળવીને નોકરીથી અથવા સ્વતંત્ર ધંધાથી મુખી હોય છે. એવાં ધણાં વિદ્યાલયો તેમજ છાત્રાલયો છે કે જેની સાથે ઉદ્યોગ ગૃહ (Industry Halls) જોડાયેલાં નથી કે જેની આવશ્યકતા છે. આથી વિદ્યાર્થીઓ મેટ્રીક કે બી. એ. થઈને, નોકરી શોધવા; ભલામણોના થોળાં જગવામાં ઘાટીને, મંડયા રહે છે; અને મહા સુશીખતે નોકરી શોધી શકે છે; પણ જો ચોક્કસ પ્રકારનો ઉદ્યોગો જેવા કે ટાઈપીંગ, બુકબીન્ડિંગ, શોટ્સ, લેખનકળા, ફોટોગ્રાફી, ચિત્રકામ આદિ શીખેલાં હોય તો ગમે તે સ્થળે ગમે તે સ્વતંત્ર ધંધો થઈ શકે, અને તે પુરતું જ જ્ઞાન મેળવવામાં એાછી ઉમ્મરનો વ્યય કરવો પડે. કોમના આગેવાનો આ બાબત હાથમાં લે તો બની શકે, યા તો રાજ્ય બુદ્ધ હાથમાં લે તો બની શકે.

ભાવનગર, અમદાવાદ, રાજકોટ, મુંબઈ, હાંબડી, વિગેરે સ્થળે એવાં એવાં નમૂનેદાર બે રીંગો-વિદ્યાલયો-છાત્રાલયો આવી રહેલાં છે કે જ્યાં એવા ઉદ્યોગ ગૃહની ચોક્કસ ખેતી છે, પણ જો તેવા વિદ્યાલયો સાથે ઉદ્યોગ ગૃહ Industries Halls ની જોડાવણી થાય તો ખદાર પડતાં વિદ્યાર્થીઓ પોતાનું અને પોતાના કુટુંબનું સુખસાન મેળવી સ્વાસ્થ્ય બની દેશને ઉપયોગી થઈ શકે.

મેટ્રીક શીર્ડીગનાં સારી હાજીન ગમશે કે?

(૨) આફ્રીકા માટે હિંદી સ્ટીમરો.

. શાખાશા!! ખંડવાણી!!

૩૦૦ ઉપરાંત વર્ષ થયા હિન્દીયો પુરે આફ્રિકામાં વ્યાપાર તેમજ નોકરી અર્થે આગ્યા છે અને અધારામાં રહેલા પુર્વ આફ્રિકાને અનેક પ્રકારનાં જાતી અને જીવ લોગે અજવાળામાં લાવવા તનતોડ મહેનત કરવા રહ્યા છે, પરંતુ આપણે આપણા કોષ કમનસીબે કે આપણી વ્યવસ્થા કરવાની કુનેહના અભાવે પુર્વ આફ્રિકામાં સત્તા જમાવી શક્યા નથી, અને જરાવરા જમાવી શક્યા હોઈયે તો માત્ર અન્દરે અન્દરજ છે. રાજ્ય પ્રકરણી કાર્યોમાં હિન્દીનું પ્રાધાન્યપણ ક્યાંઈએ જોવાનું નથી. અદ્યત્વ રાજ્યકર્તા સત્તાને અનુભવ આપવો હોય તો હિન્દી આલમ તૈયાર છે. એક વખત પુર્વ આફ્રિકાની લગ્નમ હિન્દીયોને સોંપે અને અનુભવે કે તેઓમાં તે તન્ત્ર અર્થાવવાની સારિતક વાકાત છે કે નહીં !!! પણ ઉપર રહે કહ્યું તેમ શરૂઆતથીજ એવા વિકટ સંયોગો વચ્ચેથી અતના હિન્દીઓને પસાર થવું પડ્યું છે અને પડે છે કે, હવે તેવી સ્થિતિનો જન્મ થાય, તેમ હું માનું ખરો.

આપણી પેઢીયો છે, આપણાં મંદીરો તથા મસ્જીદો છે, પુસ્તકાલયો છે, સંસ્થાઓ છે, કેળવણી ખાતાઓ છે, અને વિશાળ પ્રમાણમાં વસ્તી ધરાવીયે છીયે. હમરો બઢે લાખો રૂપયા હિન્દુસ્તાનની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં મોકલાવીયે છીએ, પણ રાજ્ય કરતી મંડળીમાં આપણો જરા પણ નકર અવાજ નથી. આપણા વર્તમાન પત્રો પણ છે તેમાંલું એક નૈરાખીમાં પ્રગટ થતું “પ્રસ્ટ આફ્રીકા કોનીકલ” હતું તે પણ દેખાવાને અગેજ બંધ પડ્યું એટલે આપણે ટકકર ઝોલી શકતાં નથી. આ બધુંયે હોવા છતાં આપણી પાસે અમુક આશાના કિરણો છે જેનો સ્વપ્ને પણ ખ્યાલ ન હોઈ શકે તેવી અજગ યીજ આજે આપણે નજરે નજર નિહાળવા લાગ્યવંત બન્યા છીએ. અને આ ધી ખંડવાણી સ્ટીમ શીપ લાઇન છે, કે જેની પહેલી સ્ટીમર એસ. એસ. આફ્રિકા, પૂર્વ અને દક્ષિણ આફ્રિકાના અન્દરે આવવા માટે એકટોબરની શરૂઆતમાં મુંબઈથી ઉપડી ગયાનું આપણે સાંભળી ચુક્યા છીએ, અને એક બે દિવસમાં અહીં પણ આવશે. આ હરિક્ષ્ણ હિમમતી છે, લોગની છે, અને એકસપીનો ખરો સરવાળો મેળવવાની છે. લાઇનના માલીક શ્રીમાન મહમદ યુસુફ ખંડવાણી દેશ દાઝવાળા અને સારા વિચારના મિલનસાર નર છે, અને હિન્દીયો માટે, હિંદી ગૃહસ્થના ખર્ચે, અને હિન્દી આધિપ્રત્ય હેઠળ આ સ્ટીમરો દોડવી શરૂ થઈ છે, તે ખાતે ખરેખર મગફરીના ઉમળકા આવે છે, અને અવકરણથી ધન્યવાદનાં આનંદોલનો બધ છે. આ કાર્યમાં તેઓને સફળતા મળે અને સર્વે હિન્દી ભાઈયો સ્વદેશી લાઇનને દરેક સોગો ઉત્તેજન આપો.

ચેક કરીમજી જીવણજીની પણ સાવ નહાની સ્ટીમરો કેરટ લાઇનમાં ચાલે છે તે પણ એક જાતનો મોટો અહેસાસ છે. એઓને પણ ધન્યવાદ છે.

સ્ટીમરો થઈ, હવે બેન્કની જરૂર છે. પ્રભુ! આફ્રિકામાં રહેતા સર્વે હિન્દીભાઈઓને સંપત્તિ ગ્રંથીમાં શું અને હૃદય એકતા કરાવ!! આમીન.

દારેસલામ (આફ્રીકા)

તા. ૨૧-૧૦-૨૨

ગુલોબચંદ મૂળચંદ આયેશી

ગુલવાળા.

ખાંડના ઉદ્યોગ અને વેપાર.

મોરીસની ખાંડના ઉદ્યોગની હકૂદી સ્થિતિ—સને ૧૯૨૧-૨૨ની મોસમનો ખાંડનો પાક ૧,૮૭,૪૨૦ ટનનો હતો છે. જેટલો જોઈએ. પાક આગળ કઠી નોંધાયેલો હતો. સરાસરી કરતાં ઘટાડો સેંકડે પા (૦) ટકા જેટલો છે, અને શેરડીમાંથી નીકળેલી ખાંડનું પ્રમાણ ૯૬૦ ટન આગળ હતું, જે છેલ્લાં વીસ વરસ થયા નહીં જોવામાં આવેલું જેટલું નીચું પ્રમાણ છે.

મોરીસની ખાંડ પોતે લઈ લેવાનું ઇંગ્લેન્ડ કે ત્રાકટ કીધું હતું તે મોરીસને થયેલ નફાકારક નીવડ્યું હતું. આ કોન્ટ્રેક્ટ હેઠળ ગયે વરસે ઇંગ્લેન્ડની સરકારને વેચવામાં આવેલી ૫૦ કીલોમીટર જેટલી ખાંડ માટે રૂ. ૫૦ નો ભાવ ઉપજ્યો હતો, જ્યારે હમણાં રૂ. ૧૧ થી ૧૪ ઉપજે છે.

ખાંડની પેદાશની પડવલ સને ૧૯૧૪ના વરસથી મકમળ છે. વધતી રહી છે. ૧૯૨૧માં તે સરવેથી ઉંચી ટોચે આવી હતી. જ્યારે વેચાણ ભાવ સરાસરી ઉપર ઉતરી પડ્યો હતો. મોરીસના કારખાનાઓના માટે ભાગે ૧૯૨૧-૨૨ ની મોસમમાં ખોટ ખમોટી જણાવવામાં આવે છે. કારીગરોની તંગીને સળંગ પાક ઉતારવામાં મોટી મુશ્કેલી નડે છે. અમલોરોની તંગી અને તે સાથે ખરાબ નીવડેલી રૂતુ અને વેચાણ ભાવમાં થયેલા ઘટાડાં પરીણામે કેટલાક હાલ એકર જેટલો સને ૧૯૨૦-૨૧ નો શેરડીનો પાક કાપ્યા વગર એમનો એમ અત્યંત મોસમ માટે છોડવો પડ્યો હતો. ૧૯૨૧ની આખેરીએ શેરડીના પાકનો વીસ્તાર ૧,૭૯,૮૦૦ એકર જેટલો હતો.

મોરીસથી ૧૯૨૧-૨૨ માં નીકાશ કરવામાં આવેલી ખાંડ ૨૦૦,૨૬૬ ટન જેટલી હતી. આમાંનો અરધાથી વધુ ભાગ, એટલે ૧,૧૧,૫૬૬ ટન જેટલો માલ યુરોપીયન વેપારીઓએ ઇંગ્લેન્ડ ખાતે નીકાશ કીધો હતો, અને એશીયાટીક વેપારીઓએ હાંક ખાતે ૨૬,૨૬૬ ટન જેટલો નીકાશ કીધો હતો.

યુરોપમાં ખાંડ માટેના બીટનો પાક—યુરોપના ઉત્તર અને મધ્ય વિભાગમાં બીટના પાકને શરૂઆતમાં ઠંડીથી કાંઈક દાની પહોંચી હતી અને જીનની શરૂઆત સુધી એવી આશા ન હતી કે પાક આગલા વરસ કરતાં વધારે સારો ઉતરશે. પછી જીલાઈમાં સારો વરસાદ થયાથી પાકની સ્થિતિ સુધરી અને આગરની શરૂઆતમાં એવી આશા બંધાઈ કે ગયા વરસ કરતાં પાંચ લાખ ટન વધારે ખાંડ એ પાકમાંથી મળશે. પાછળથી હવા અતુક્રળ નીવડી નથી. જરમનીના પાકમાં આ વરસે ખાંડનું પ્રમાણ સવા પંદર ટકા છે જ્યારે ગયે વરસે તે પોણા અંદાજે ટકા હતું. એકાદો વાકીયા, ફ્રાન્સ, અને બેલ્જિયમમાં પણ પાકમાં ખાંડનું પ્રમાણ ગયા વરસ કરતાં ઓછું છે. આ વરસે પાકની ઉતર વળનમાં ગયા વરસ કરતાં વધારે થયે, પણ તેમાંથી ખાંડ ગયા વરસ કરતાં સવા બે લાખ ટન જેટલી

ડિવાઇને માટે ટાઇલ્સની ફેક્સી છેલ્લી ડીઝાઇન બોયો કે ૧

વધારે મળશે. આમાં રશીયાને ગણ્યું નથી. સ્વીડનમાં ૨૨૭ હજાર ટનને બદલે ૧૦૦ હજાર ટન જેટલીજ પેદાશ થશે. સ્પેનની પેદાશ ગયા વરસ કરતાં ૭૪ હજાર ટન વધારે થશે. ઇટલી ગયા વરસ કરતાં ૩૩ હજાર ટન વધારે આપશે. ફ્રાન્સમાં ૧૫૦ હજાર ટનની પેદાશ થવાની આશા સપ્ટેમ્બર માં હુની પણ તે પછી કાંઈક ઓછી આશા રહે છે જરમનનો પાક ૩૦૦ થી ૩૫૦ હજાર ટન થવાની વકી હતી તેને બદલે હવે ૨૦૦ થી ૨૫૦ હજાર ટન જેટલો થવાની વકી રહે છે. ડેન્માર્કમાં પણ પાકને પાછાથી નુકશાન થયું છે. રશીયા શીવાયના યુરોપમાંથી કુલ પેદાશ ગયા વરસ કરતાં ૨૨૫ હજાર ટન જેટલી વધારે ગણી શકાય.

ખાડનો ખપ જરમનનીમાં અગાઉ કરતા વધાર થશે એમ લાગે છે કેમકે માસ અને ચરમીના માધ્યમ થયા છે. ઇંગ્લંડમાં જો ખાડ ઉતરતી જગત ઘટે તો ઉકાવ વધારે થાય. લડાઈ અગાઉ માથા દોડ ૮૬ રતલ ખાડ ઇંગ્લંડમાં વપરાતી પણ હાલ તો દર માથા દીઠ ૭૧ રતલ ખાડ ઇંગ્લંડમાં વપરાતી છે. ૧૯૨૨ ના જાનેવારીથી જુલાઈ આખર સુધીમાં ઇંગ્લંડમાં ખાડનો વપરાશ ૮૩૫૧૩૫ ટન જેટલો હતો જ્યારે ગયે વરસે જાન માર્ચનામાં તે ૮૧૪૩૭ ટન અને ૧૯૨૦માં એ અરસામાં ૭૧૬૫૧૧ ટન જેટલો હતો. ઇટલીમાં પણ ખાડનો માથા દોડ વપરાશ વધતો જાય છે ત્યાં સ્થાનિક પેદાશ પુરતી થઈ પડશે નહીં.

જુલા જુલા દેશોમાં ખીટના પાકનો વીસ્તાર તથા ઉતર નાંચે દર્શાવી છે —

દેશ	૧૯૨૧-૨૨		૧૯૨૨-૨૩	
	વીસ્તાર	ઉત્પાદન	વીસ્તાર	ઉત્પાદન
	હજાર હેકટર	હજાર ટન	હજાર હેકટર	હજાર ટન
જર્મની	૩૩૨	૧૩૦૦	૩૬૦	૧૫૦૦
ઝેકાર્લોવાકયા	૧૯૧	૬૫૯	૧૯૦	૬૨૫
ફ્રાન્સ	૧૧૪	૩૦૦	૧૨૫	૪૦૦
બેલજિયમ	૮૫	૨૬૦	૫૯	૩૦૦
હોલેન્ડ	૭૦	૩૫૦	૫૮	૨૭૫
ઇટલી	૭૩	૨૧૮	૮૫	૨૫૦
પોલેન્ડ	૮૨	૧૭૧	૯૫	૨૨૫
સ્પેન	૪૫	૬૬	૬૫	૧૪૦
ડેન્માર્ક	૩૪	૧૩૦	૧૪	૧૧૦
સ્વીડન	૪૮	૨૨૭	૧૬	૧૦૦
હંગરી	૨૫	૬૬	૨૦	૬૦
રુમાન્યા	૩૭	૨૫	૨૫	૪૦
યુગોસ્લાવીયા	૧૭	૪૧	૧૫	૩૫
આસ્ટ્રીયા	૮	૧૬	૧૦	૨૦

ધી ઝાંખે ટાઇલ માટ ૨૧ એક સીટ, ફોર્ડ સુબધ.

અહોરીયા	૧૨	૧૨	૯	૧૫
ઈંગ્લેન્ડ	૩	૮	૩	૯
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૧	૫	૧	૫
શીસ્વેડ	૧	૨	૧	૨
	૧૧૮૩	૩૮૮૭	૧૧૬૩	૪૧૧૧

મેક્સીકોમાં ખાંડની પેદાશ માટેનો અડસટો અગાઉ ૧૧૦ હજાર ટનનો હતો પણ હવે એમ લાગે છે કે ૯૦ થી ૧૦૦ હજાર ટન જેટલી પેદાશ થશે.

મેક્સીકોમાં રૂના પાક માટેનો અડસટો પચીસથી ત્રીસ હજાર ગાંસડી જેટલો છે. તેમાં દક્ષિણ કેન્ઝિનાથી ૯૦ થી ૧૦૦ હજાર ગાંસડી આવશે. એ માત્ર હમેશાં જાપાન ખાતે નીકાશ થતો હતો. અક્ટોબરની શરૂઆતમાં મેક્સીકો દેશમાં કુદ્દ સાડાં હજાર ગાંસડી રૂનો જથ્થો હતો. નવો પાક મેક્સીકોના બજારમાં આવે ત્યાં મુધીમાં ત્યાંની મીઠો માટે રૂનો ઉડાવ ૧૧૦ હજાર ગાંસડી કરતા વધારે નહીં થાય એવી વત્રી હતી એટલે ત્યાં રૂની તંગી જેવો મામલો હતો.

ખાંડનો જથ્થો બ્રાઝીલમાં તા. ૧૯-૬-૨૨ ને દીને પર્નામ્યુકોમાં ૮૦૨૦૦ અને રાયોડીજેનીરોમાં ૨૦૦૭૮૨ ગુણ જેટલો હતો. તા. ૨૩ મી આગસ્ટે તે ૭૧૦૦ અને ૧૭૪૧૬૧ ગુણ જેટલો હતો. એ બજાર મજબુત હતું.

વેપારી ખબરો.

જાપાનમાં ઉત્તના માલની આયાત—મેક્સિકોથી લખેલા તા. ૨૮ મી આક્ટોબરના પત્રના જણાવ્યું છે કે છેલ્લા થોડા વખત થયાં જાપાનમાં ઈંગ્લેન્ડના ઉત્તની આયાત વધતા લાગી છે. આ વરસના જુન મહીનામાં ઉત્તના કાપડની કુલે અયાત ૧૭૪૮૩૩૦૦ ચોરસગર અને પાઉન્ડ ૩૭૨૬૪૮૯ ની કોમન રી થઈ હતી. આ વરસે ઈંગ્લેન્ડથી ઉત્તના માલની આયાત કરનાર તરીકે જાપાન પહેલો નંબર રહ્યું હતું. લંડન ખાતેના જાપાનીસ વેપારી કમીશનરના કહેવા પ્રમાણે ઈંગ્લેન્ડમાં ઉત્તના માલ બનાવનારાઓએ વાયદાનો હિસીલીના મોટા ચોરસો મેળવ્યા છે. યુરોપથી જાપાન આવતી હરેક સ્ટીમરમાં આજકાલ ૨૦૦ પેરીઓ ઉત્તના માલનો તો હોય છે જ ને કે થોડોક માલ અમેરીકાનો અને કંઈક જરમનીનો હોય છે. ઘણુંખરું એ પ્રાપ્ત ઈંગ્લેન્ડથી આવે છે. ઈંગ્લેન્ડ ઉત્તના ઉંચી જાતના માલના માલ ચોક્કાદામાં હિસીલી માટે ૫-૫૦ ચેન આપવામાં આવે છે અને સ.ધારણુ ચેરરજ માલ માટે ૪ ચેન માંગવામાં આવે છે. ધી ટોડીએ કેઓરી કંઈથાનો માલ નં ૬૫૦ જાપાનમાં નંબરી માલ ગણાય છે, પણ તે ઈંગ્લીશ માલ સાથે હિસીલી કરી થકનો નથી. ટોડીએની કેઓરી કંઈથાને

મેક્સીકો ચોલાગની સારા-હાજાઈન ગમશે કે?

તેનો સેનશુ ફેક્ટરી બંધ કરી પડી હતી. ટુંકામાં પરદેશી માલના દમણને લીધે જાપાન દેશની ઉનનો મીલો મોટી મુશ્કેલીમાં છે આમ હોવાથી જાપાનીસ ઉનની મીલોએ જાડો માલ જનાવવાનું બંધ કરી પાતળો માલ જેવો કે સરજ અને મસૂનીન જનાવવા માડ્યું છે કારણ કે જાપાનીસ કારખાનાઓ પાસે જાડો માલ પુરાજળ રોકામાં પડ્યો છે. પાતળા માલની માસમ મવાસ થઇ છે, એટલે તેઓના ર્પીની ભવીષ્યમાં વધુ ખરાબ થવાનો સંભવ છે.

ફ્રાન્સમાં બાજરીનો વપરાશ—ફ્રાન્સમાં ઘઉંના વિષાદ પર સરકારનો કંત્રોલ છે તેનો ઉપયોગ કરીને ઘઉંનો વપરાશ ઘટે એવા પગલા ભરાય છે કેમકે ઘઉંનો પાક આ વરસે વીસ લાખ ટન જેટલો એછો ઉતરવાની વક્રી છે ત્યાં સરકારે એવું ફરમાન કહાડ્યું છે કે ઘઉંમાંથી લોટ બનાવનારી મીલોએ એના જુવાનો અમુક ટકા કરતા વધારે ભાગ લોટથી જુદો પાકે તો તેણે જુદો કંથો ગણાયો ખીન્ની માટે વધારે સારો લોટ બનાવવા કાગે ખાસ રજા આપવામાં આવશે. આથી એમ લાગે છે કે ત્યાં બાજરીનો વપરાશ વધશે.

ચીનમાં રૂની પેદાશ—ન્યુયોર્કનું ‘ફોનીકલ’ પત્ર તા. ૨-૬-૨૨ ના અંકમાં (પા ૧૦૬૨) જણાવે છે કે ચીનમાં રૂની પેદાશ ૧૯૧૬ ના વરસમાં દરેક પાંચસો રતનની એવી ચાલીસ લાખ ગાસડી કરતા વધારે હતી ૧,૫૭૩૬,૭૭,૧૦૯ ‘કેટલ’ જેટલો કિંતર ઉપરથી એ પત્રે આ અંકો કહાડ્યો છે કેમકે ત્રણ ‘કેટલ’ એટલે કે ચાર રતનની લગભગ ધાય છે.

આઝીલમાં સીમેન્ટની આયાત રાયોડીજેનીરા અને સેન્ટેસ ખાતે તા. ૨૧ મી આગસ્ટથી તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ૨૮૫૬૮ બેરલ જર્મનીથી અને ૧૩૮૨૨ બેરલ નોર્વે તથા સ્વીડનથી થઇ હતી.

કાફીનો જથ્થો આઝીલમાં મઇ તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બરે સેન્ટેસ ખાતે ૨૩૫૬૧૦૦ ગુણ અને રાયોડીજેનીરા ખાતે ૧૭૬૪૭૦૪ ગુણ જેટલો હતો. મઇ તા. ૨૩ મી આગસ્ટે તે ૨૫૩૪૬૬૧ અને ૧૭૭૪૦૭૬ ગુણ જેટલો હતો તા. ૧-૬-૨૨ થી તા. ૧૬-૬-૨૨ દરમિયાન થયેલી આયાત તથા નીકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

	આયાત	નીકાશ
સેન્ટેસ	૩૬૩૧૭૬	૪૫૭૧૬૬
રાયોડીજેનીરા	૧૭૬૪૫૭	૧૭૪૧૭૬
કુલ	૫૩૯૬૩૬	૬૩૧૩૪૮

બજાર મજબુત હતું. બ્રાઝીલે અમેરીકોનાને દશ લાખ ગુણ કાફી વેચી છે એની અફવા ફેલાઇ હતી પણ તે ખોટી છે એમ સરકારે જાહેર કયુ હતું.

શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હતો કે કેટલાક સંસ્થાનો (જેવાં કે હોમકોલ, સીડોન)માં દેશીઓ તરફ ઐર્થિક વર્તણૂક હાથ ધરવામાં આવતી હોય તેમ એકના બહુવામાં નથી તેથી ઠરીને દરખાસ્તમાં બધાં સંસ્થાનોના જે સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે તે વ્યાજગ્રી નથી. આ દલીલના જવાબમાં શેઠ વલ્લભદાસ લક્ષ્મીદાસ તરફથી કેટલુંક વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું ત્યારબાદ શેઠ માદનની સુચના મુજબ શેઠ હંસરાજના સુધારામાં તે પ્રમાણેનો યોગ્ય ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો. મી. મેરજભાઈ માદને શેઠ હંસરાજના સુધારાને ટેકો આપ્યો હતો. (, ,)

ત્યારબાદ શેઠ કાવસજી દીનશા, એડનવાળા તરફથી સુધારો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો કે શેઠ મનસુખલાલની દરખાસ્તમાંથી ઉભી થતી તથા સંસ્થાનોમાં હિંદીઓની સ્થિતિમાંથી ઉભી થતી બીજી બબ્બેતોના સબખમાં જે કાર્ય પગલા લેવાની જરૂર લાગે તે પગલા સુચવનારો એક રીપોર્ટ ચેમ્બર આગળ મેં માસની અંદર રજૂ કરવા સાડ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સમ કમીટી નીમચી અને એ સમ કમીટીને બીજા ગૃહસ્થોની નીમણુંક કરવની સલા આપવી આ દરખાસ્તને શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો.

સબ-કમીટીના સલાસદોના નામ.

શેઠ. દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (કેપ-પ્રમુખ)	શેઠ. બી. એફ. માદન.
„ મનસુખલાલ એલકલાઈ	„ એસ. ડી. ચક્રવર્તી
„ લખમીદાસ રવજી ટેરસી	„ મનુ સુબેદાર
„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	શેઠ મનમોહનદાસ રામજી
એન શેઠ શ્રીરામ સી. શેઠના	શેઠ કેકેબાદ કાવસજી દીનશા એડનવાળા
શેઠ નારજી દયાજી	„ વાલચંદ હીરાચંદ
„ ત્રીકમદાસ ચક્રભાઈ	„ એમ એમ અમરસી
„ રજુછોડદાસ હરજીવનદાસ ગાધી	„ એન એમ. મહુમદાર
„ વલ્લભદાસ લક્ષ્મીદાસ	„ લાલજી નારજી

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી તરફથી પોતાનો સુધારો પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો. અને શેઠ એડનવાળાના સુધારા ઉપર મત લેવા તે સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો. ત્યારબાદ નીચે જણાવેલી ચેમ્બરની કમીટીના બધારણને લગતી તથા કમીટીની ચુંટણીની પદ્ધતિને લગતી દરખાસ્તો શેઠ નારજી દયાજી તરફથી એકઠી રજૂ કરવામાં આવી હતી અને શેઠ લખમીદાસ રવજી ટેરસી તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો.

સાફ દીધેલા આમડાના નોંધ (૧) કમીટીનું બંધારણ.

એલેક્ઝાન્દરીઆબાદે એક ટી મારફત કરવામાં આવશે અને તે કમીટીનું બંધારણ બકરાના આમડાની નીકાશ કરના.

(૧) ચુટી કઢાડેલા સભાસદો:—આ સભાસદોની સંખ્યા પ્રમુખ અને ઉપ પ્રમુખ સાથે કુલ ૨૧ રાખવામાં આવશે અને ચેરમનના સભાસદોમાંથી નીચેના નિયમ અનુસાર ચુટી કઢવામાં આવશે જે ચુટણીનું પરીણામ વાર્ષિક સામાન્ય સભા વખતે જાહેર કરવામાં આવશે.

(૨) નીમાએલા સભાસદો:—

વાર્ષિક સામાન્ય સભા મળ્યા બાદ કમિટી પોતાની પ્રથમ સભા વખતે વધારેમાં વધારે ચેરમનના સલાહ હોય તેવી દશ એસોસીએશનોના પ્રતિનિધીઓની નીમણુંક કરશે.

(૩) “કેમ્પાઈટ” સભાસદો:—આ કલમની પેટા કલમ (૨) માં જણાવેલા સભાસદો ઉપરાંત બીજા ચાર સભાસદો કમિટી પોતાની પ્રથમ મીટીંગમાં નીમી શકશે.

કમિટીના સભાસદો માટે દરખાસ્ત.

ચેરમનના સભાસદોની યાદી તથા વર્ષ દરમ્યાન બરાએલી કમિટીની સભામાં સભાસદોએ કેટલીવાર હાજરી આપી હતી તે દર્શાવનારી નોંધ સર્વે સભાસદોને તા. ૧૫ જાન્યુઆરી અગાઉ સેક્રેટરી તરફથી મોકલી આપવામાં આવશે તે મળ્યા બાદ એક અઠવાડિયાની અંદર કમિટીના સભાસદો વરીકે તથા ચેરમનના પ્રમુખ અને ઉપ-પ્રમુખ વરીકે જેમને ચુટવા હોય તેમને માટેની દરખાસ્ત દરખાસ્ત કરનાર તથા ટેકા આપનારનાં નામ સાથે સભાસદોએ મોકલી આપવી. મળેલી દરખાસ્તોની ટીપ દરખાસ્ત કરનાર તથા ટેકા આપનારના નામ સાથે સેક્રેટરી તૈયાર કરશે, ત્યાર બાદ જે સભાસદોને માટે દરખાસ્ત મળેલી હશે તેઓ તે દરખાસ્ત માન્ય રાખે છે કે કેમ તે બાબત સેક્રેટરી તેવા ફરેક સભાસદને પૂછાવી જશે અને પત્ર મળ્યા બાદ જે દિવસની અંદર જવાબ મોકલી આપવાની વિનંતી કરશે. જવાબ વાળવામાં નહિ આવે તો સભાસદ દરખાસ્ત માન્ય રાખે છે એમ ગણવામાં આવશે. દરખાસ્તોની ઉવટની ટીપ મત પત્રક (Voting paper) કહેવાશે.

(૨) ચુટણીની રીત.

(અ) કમિટીના સભાસદો તથા ચેરમનના પ્રમુખ અને ઉપ-પ્રમુખની ચુટણી માટે કમિટી એક દિવસ મુકરર કરશે જે એક દિવસ વાર્ષિક સામાન્ય સભાની તારીખ પહેલાં ઓછામાં ઓછું એક અઠવાડિયું અગાઉ હશે, અને જેની ખગર ચેરમનના ષઠા સભાસદોને સરકચુલરથી તેમજ મુખ્ય શહેરનાં ઓછામાં ઓછાં બે શુજરાતી અને બે ઇંગ્લેશ વર્તમાન પત્રો દ્વારા આપવામાં આવશે. આ દિવસ દરમિયાન સવારના (સ્ટા. ટા.) ૧૦ થી સાંજના ૬ વાગ્યા સુધી ચેરમનની ઓફીસમાં બેલટ બોક્સ ઉઘાડી રાખવામાં આવશે. સભાસદોને ચેરમનની ઓફીસમાં મતપત્રકો આપવામાં આવશે જેઓ તે ભરીને બેલટ બોક્સમાં નાખશે. મત આપનાર સભાસદોનાં નામવાળી ચિટ્ટીઓ બીજી પેટીમાં નાખવામાં આવશે અને આ બન્ને પેટીઓ ચેરમનના સેક્રેટરી અથવા તેણે નીમેલા ચેરમનના એક અમલદારની દેખરેખ હેઠળ રહેશે. આવી ચુટણી થયા પહેલાં કમિટી બે સ્કુટિનિયરો નીમશે જેઓ ચુટણીને દિવસે સાંજે છ વાગે (સ્ટા. ટા.) બેલટ બોક્સ સ્વીચ કરશે અને મત ગણવાનું કામ બીજે દિવસે હાથ ધરશે અને એક અઠવાડિયાની અંદર બની શકે તેટલું વહેલું પરીણામ જાહેર કરશે. જેમને સહુથી વધારે મત-મળ્યા હશે તેમને રીતસર ચુટાએલા ગણવામાં આવશે.

ધી બે મે તાઇલ માટે ૨૧ બેક ઓટ ફાઇટ મુ બાઇ

પણ નવી ચુંટાએલી કમિટીની પહેલી બેઠક પહેલાં જ એક અથવા વધારે સભાસદ કમિટી ઉપર રહેવાની સંકેટરીને ના જણાવશે તો તેની અથવા તેમની જગ્યાએ તેના અથવા તેમના પછી બાકીનામાંથી જેને અથવા જેઓને બીજા બધા કરતાં વધારે મત મળ્યા હશે તેને અથવા તેઓને ચુંટાએલા જણવામાં આવશે.

(બ) ચેમ્બરના પ્રમુખ અથવા ઉપ-પ્રમુખની ચુંટણીમાં એક અથવા બંને માટે મતો સરખાં થાય તો તેમની ચુંટણી માટે કમિટી ફરીથી બેઠક માગશે. જો કમિટીના સભાસદોની ચુંટણીમાં મતની સંખ્યા સરખી થાય તો સરખાં મતો મેળવવા સભાસદો માટે ચિઠ્ઠી ઉપાડવામાં આવશે ને જેની તરફેણમાં ચિઠ્ઠી ખેંચાશે તે સભાસદ તરીકે ચુંટાશે.

કલમ નં. ૧ ની પેટા કલમ (૨) અને (૩) મુજબ નવી કમિટી ૧૪ સભાસદો કેવોપર કરી શકશે.

આ દરખાસ્તોની વીરૂદ્ધમાં શેઠ મનમોહનદાસ રામજી તરફથી કેટલુંક વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું અને તેના જવાબમાં શેઠ નારણજી દયાળ, ત્રીકમદાસ ચક્રભાઈ તથા લખમીદાસ ટેરસી તરફથી કેટલોક ખુલાસો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર બાદ શેઠ એન. એમ. મંજુમદાર તરફથી સુધારો રજુ કરવામાં આવ્યો હતો કે શેઠ નારણજી દયાળની દરખાસ્ત ઉપર વીચાર કરવા સારું એક કમિટી નીમી તેને રીપોર્ટ કરવા સારું જણાવવું આ સુધારાને શેઠ એમ. એમ. અમરસી તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર બાદ રીપોર્ટ કેટલી મુદતમાં રજુ કરવો એ જાણવતું કેટલુંક વીવેચન થયા પછી શેઠ મંજુમદારે પોતાનો સુધારો આપો ખેંચી લીધો હતો.

દરખાસ્ત ઉપર મત લેતાં તે ૬ વીરૂદ્ધ ૧૫ મતે ઉડી ગઈ હતી.

ત્યાર બાદ શેઠ નારણજી દયાળ તરફથી નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરવામાં આવી હતી જેને શેઠ લખમીદાસ રવજી ટેરસી તરફથી ટેકો આપવામાં આવ્યો હતો.

ચેમ્બરના કાયદા કાનુની કલમ ૬ થી ૩૦ સુધીમાં ફેરફાર કરી પડતો સુધારો વધારો કરવાની જરૂર છે અને તેમાં ફેરફાર સુચવવા માટે વીચાર કરી રીપોર્ટ કરવા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સમ-કમિટી નીમવી અને તે સમ-કમિટીએ પોતાનો રીપોર્ટ એક ત્રાસની અંદર જનરલ સભા આગળ રજુ કરવો.

સમ-કમિટીના પ્રહરથોનાં નામ.

૧ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ	૬ શેઠ લખમીદાસ રવજી ટેરસી.
૨ „ એન. એમ. મંજુમદાર	૭ „ નારણજી દયાળ.
૩ „ મનુ મુખેદાર	૮ „ વીકલદાસ ડી. ગોર્વાહજી.
૪ „ શુભાષયદેવચંદ	૯ „ સુરજમલ લલિતભાઈ.
૫ „ જમનાદાસ દારકદાસ.	

આ દરખાસ્તની વીરૂદ્ધમાં શેઠ મનમોહનદાસ રામજી તરફથી કેટલુંક વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું છેવટે મત લેતાં તે અગીયાર વીરૂદ્ધ ૫૬ મતથી ઉડી ગઈ હતી.

બાદ સભાના પ્રમુખનો આભાર માની સભા બંધ થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ એમ્પરની કમીટીનો એક સભા ધનીવાર તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરને રોજ બપોરે બે કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. એમ્પરના ઉપ-પ્રમુખ 'શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીએ પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.	શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ.
„ ફાજલ 'મ'આહીમ રહીમતુંદલા.	„ વાલચંદ હીરાચંદ.
„ બી. એફ. માદન.	„ કેકેખાદ ઠાવસજી દીનશાહ
„ એન. એમ મજુમદાર.	„ એમ. એમ. અમરશી.
„ જમનાદાસ વસનજી મનજી.	

૧ તા. ૨ જી ડીસેમ્બરને રોજ મળેલી કમીટીનો મીટીંગનો મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ કરન્સી નોટો હોંદુરયાનમાં છાપવાની કમીટીની ભલામણના સંબંધમાં ના. હોંદી સરકારના નાણાં ખાતા તરફથી કેટલીક વધુ અકાશની માહિતી આપનારો જે પત્ર આવેલો હતો તે પર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ વર્તમાનપત્રો દ્વારા એમ જણાવ્યું હતું કે પરદેશી શીપીંગ કંપનીઓના ઇન્કમટેક્સની બાબતમાં ના. હોંદી સરકાર તરફથી સઘની વેપારી એસોસિએશનોના અસીપ્રાય પુછાવેલા છે. આ એમ્પરને તે બાબતમાં કંઈ પત્ર મળેલો નહીં હોવાથી તે બાબતમાં ના. હોંદી સરકારનું ધ્યાન ખેંચનારો એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ હોંદુરયાનની રેલ્વે ઉપર લશ્કરી માલ ખાસ દરથી લઈ જવાને બદલે બે સામાન્ય દરથીજ લઈ જવામાં આવે તો રેલ્વેની આવકમાં કેટલો વધારો થવાનો અંતર છે એ મત-લભનો કમીટી તરફથી રેલ્વે બોર્ડ ઉપર જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં બોર્ડ તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ઉપર જણાવેલા સવાલને લગતા કોઈ બીટેલા હતા. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં ના. હોંદી સરકાર પર એક એવો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે સરકારની માની ઠીવાળીનો અને સરકારના વહીવટ નીચે જે રેલ્વે નો વહીવટ હોય તેવી રેલ્વે ઉપર લશ્કરી માલ સામાન્ય દરે લઈ જવો કે જેથી કરીને લશ્કરી ખર્ચના આંકડાને વધારે ચોખ્ખો ખ્યાલ આવી શકે.

૫ મેશર્સ લાલચંદ એન્ડ કું. તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સરકારની માલીકીના પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ તથા “સ્ટેમ્પ છાપવાતું” કામ હોંદુરયાનમાં કરવું. એ બંને સવાલો ઉપર એમના તરફથી ના. હોંદી સરકારને જે નેટ મોકલવામાં આવેલી હતી તેની નકલો બીટેલી હતી. આ બાબતમાં વીચાર કરતા તેમના લખાણને ટેકો આપનારો એક પત્ર “રીપ્રેઝન્ટ” કમીટી પર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેદીઓ તરફથી એમ્પરના સભાસદ તરીકેનાં શરૂનામાં આવેલાં હતાં જે રીકારવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેસર્સ મોરારજી વીરજી કું.	૮ શેઠ ચીમનલલ કલ્યાણદાસ કું.
૨ „ સીતારામ કું.	૯ „ મહમદ ઉસમાન કું.
૩ „ અનલોજ ગોવિંદજી કું.	૧૦ શેઠ અમરતલાલ ઠાળીદાસ
૪ „ ચંદુલાલ જમનાદાસ શાહ ;	૧૧ મેસર્સ સી. એમ. બ્રધર્સ કું.

- ૫ મેસર્સ છોટાલાલ મંગળદાસ કું. ૧૨ શેઠ કાનભાઈ ગોરધનદાસ ટોપરાણી
 ૬ „ અદમદ હુસેન કું. ૧૩ મેસર્સ ગોપાળભાઈ ચાંપશી કું.
 ૭ „ ગોપાળભાઈ ચાંપશી કું, (શેઠ ગોપાળભાઈ રામભાઈ)
 (શેઠ નેણસી ચાંપસી) ૧૪ „ એચ. એ. ખંભાતા કું.

નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તથા પેઢીઓ તરફથી એમ્બરનું વાર્ષિક લવાજમ વખતે વખત લાગવાની વીન'તી કરવા છતાં નહીં મળવાથી તેમનાં નામ સભાસદના લીસ્ટમાંથી કમી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેસર્સ કુરામભાઈ પાલનભાઈ તલાટી કું.

૭ ધી સીંધીયા સ્ટીમ કુંપનીના ચેરમેન તરફથી ના. સરકારની શીર્ષીંગ સંબંધી રાજનીતી સંબંધમાં કરવામાં આવેલા આદેશોના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી ખુલાસોના પત્ર આવ્યો હતો જેની નકલ સીંધીયા સ્ટીમ કું. ઉપર માહિતી સારૂ મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ ઇન્ડિઅન શીર્ષીંગ અને પી. એન્ડ એ. કેન્ટ્રીકન્ટના સંબંધમાં સજ કમીટી તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે ખરડા ઉપર મે. પ્રમુખને કેટલોક ખુલાસો જણાવનારી એક નોટ મળેલી હતી જે પર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ શેઠ ડબલ્યુ. ડી. હાલાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કેટના એક તરફ નાદારીના હુકમથી જો એમને સભાસદ તરીકે રહ કરવામાં આવ્યા હોય તો તે વ્યાજબી નથી અને તેમની એમ્બરમાં હવે શું સ્થિતી છે તે સંબંધમાં તાકીદે ખુલાસો આપવો, આ પત્રના જવાબમાં સેક્રેટરી તરફથી એમ્બરના ડાનુન તરફ લક્ષ એચનાદો જે પત્ર શેઠ હાલાઈને લખી જણાવવામાં આવ્યો હતો તે પત્રના સીવાય કમીટીને બીજા કંઈ ખુલાસો કરવાનો નથી. અને મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ એમ્બરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૨ જી ડિસેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨:૫૦ ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા. મે. પ્રમુખ તથા ઉપ-પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં પ્રમુખનું સ્થાન શેઠ મન-મોહનદાસ રામભાઈને આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ મનમોહનદાસ રામભાઈ	૭ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ
૨ „ લાલભાઈ નારણભાઈ	૮ „ એન. એમ. મંજુભાઈ
૩ „ હંસરાજ પ્રાગળ ઠાકરસી	૯ „ બી. એફ. માદન
૪ એન. શેઠ લલુભાઈ શામળદાસ	૧૦ „ મોતીલાલ વલ્લભભાઈ
૫ „ શેઠ મનુસુખેદાર	૧૧ „ કેકેળાદ સી. દીનશાહ
૬ „ માવભાઈ ગોવિંદભાઈ	૧૨ „ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ
- ૧ તા. ૨૮ મી એપ્રિલ તથા તા. ૪, ૬, ૮, ૧૦, તથા ૧૮ નવેમ્બરને રોજ મળેલી કમીટીની ચીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.
 ૨ મરકેન્ડાઈઝ માર્કે એકન્ટના મુધારાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ના. હીંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે

મારસેડસની ૨ ગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કમીટીની સુચના પ્રમાણે સુધારો કરવાનું એમને વ્યાજબી જણાતું નથી. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં એકટમાં સુધારો રજુ કરનારૂં બીજા ચેમ્બરના પ્રતીનીધી શેઠ મનમોહનદાસ રામજી મારફત લેજિસલેટીવ એમેન્ડમેન્ટ્સમાં રજુ કરાવાના તથા ગીલનો ખરો ચેમ્બરના સોસીસીટર મેસર્સ ક્રેપ્ટન અને વૈદ્ય મારફત તૈયાર કરાવવાને ઠરાવ થયો હતો.

૩ મરકેન્ડાઈઝ માર્ક એક્ટની હેઠળ અમુક માલ હિંદુસ્તાનમાં જાતેલો છે એ મતલબની છાપ મારવાની લલામણ ના. સરકારને કરવી કે કેમ તેના સંબંધમાં મુંબઈની ગીલ માટી-કોની મંડળીનો જે અભીપ્રાય પુછાયેલો હતો તેના જવાબમાં તેમના તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે એ પ્રકારની સુચના કરવાને સાડ મંડળી કાંઈ જરૂર જોતી નથી. પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી મેસર્સ ગોદરેજની તીજરીના સંબંધમાં ફરીથી પત્ર આવ્યો હતો કે મેસર્સ ગોદરેજની તીજરી ખરીદવી બંધ કરવામાં સરકારનો હેતુ ફક્ત પોતાના કીંમતી કાગળોની સલામતીનોજ હતો અને કમીટી તરફથી જે મોટો સંબંધનીતિના પ્રશ્ન ઉભો કરવામાં આવ્યો છે, તેવો પ્રશ્ન સરકાર સમક્ષ હતોજ નહીં આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તે ગણતમાં એક ઘટતો ઠરાવ સ્થાનિક ધારાસભામાં શેઠ જી. ત્રીવેદી રજુ કરશે કે કેમ તે મતલબનો ખુલાસો પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ શેઠ મનમોહનદાસ રામજી તરફથી મુંબઈ મુકામે એક હીનેન્સીઅલ ટ્રાન્સેન્સ ગોલાવવાની સુચના કમીટી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી હતી. આ બાબત ઉપર ચેમ્બરની જુનો હીનેન્સ સબકમીટી ઉપર તથા બીજા મુખ્ય વેપારી સ્થળોની દેશી વેપારી એસોસીએશન તથા એકસપર્ટી ઉપર એક સરકયુલર પત્ર ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ લખી તેમનો અભીપ્રાય મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ શીપીંગના સંબંધમાં સબ કમીટી તરફથી જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે કમીટી આગળ રજુ થતાં તે ઉપર તથા તે ખરડાના સંબંધમાં મે. પ્રમુખ તરફથી પોતાના વીચાર દર્શાવનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો. મેલની લાવ લઇજ કરવાને માટે જેવી રીતે ના. હિંદી સરકાર પાસેથી “સબસીડી” લેવામાં આવે છે તેવી રીતે બીજા જે દેશો કે જેઓ “સરવીસ” નો લાભ લે છે તેમની પાસેથી કેટલી “સબસીડી” લેવામાં આવે છે તેના આંકડા મંગાવનારો એક પત્ર ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફ ભાંગવાનો તથા તેનો જવાબ આવે તે દરમિયાન ખરડા ઉપર વીચાર સુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ઇસ્ટ આફ્રીકામાં કોરા કાપડ ઉપર જે ભારે આવાત જકાત નાંખેલી છે અને તે સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હિંદી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે ગણતમાં “ઇન્ડીઆ ઓફીસ” ના. બ્રીટીશ સરકારનાં સંસ્થાનોના પ્રધાનશ્રી ધ્યાન ખેંચ્યું એ મતલબનો પત્ર હિંદી સરકાર તરફથી “ઇન્ડીઆ ઓફીસ” ઉપર લખી મોકલવામાં આવેલો છે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ મેસર્સ મેકેરો એન્ડ કુ. તરફથી બ્રાન્ડે ટેલીફોન કંપની ટેલીફોન પુરા પાડવામાં જે વાર કરે છે તે સંબંધમાં કમીટીની ઢાઢ માગનારો ફરીથી એક પત્ર આવેલો હતો જેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધા બ્રાન્ડે ટાઇલ માટે રૂ. બેંક ઓફ, ફાઈ મુંબઈ.

૬ પેટ્રોલ ઉપર નીકાશ જઠાતની લજામણના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ના હોદ્દો સરકારને પત્રનો જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે રજુ કરતા સભાના પ્રમુખનો મંજૂરીથી તે ના. હોદ્દો સરકાર પર રવાના કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ કોલેજાની લાવણપણ કરવાને સારૂ રેલ્વેનાં ગાડાં પુરાં પાડવાની જે નવી પદ્ધતી રેલ્વે બોર્ડ તરફથી અમલમાં મુકવામાં આવી હતી અને તે સંબંધમાં મેથર્સ કાવસજી દ્વાનથા પ્રધસે રેલ્વે બોર્ડ ઉપર જે પત્ર લખેલો હતો તેની નકલ તેમના તરફથી કમીટીને મોકલવામાં આવેલી હતી. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતા તે સંબંધમાં ના. હોદ્દો સરકાર પર પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ શેઠ મનસુખલાલ ઝોઘડભાઈ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં ચેમ્બરનાં હરે પછીની મળનારી જનરલ સભામાં નીચેની દરખાસ્ત રજુ કરવાની નોટીસ આપેલી હતી.

“ના. કમીટીશ ચેમ્બરના તાજ નોંધેના તથા સ્વતંત્ર સંસ્થાઓમાં હોદ્દોઓ પ્રત્યે જે અયોગ્ય અને અસાધ્ય વર્તન ચલાવવામાં આવે છે તે માટે આ ચેમ્બર ઠગવ કરે છે કે તેઓના કોઈપણ ચેમ્બરે સંસ્થાઓમાં રજીસ્ટર ધરેલી વીમા કું. માં વીમો ઉતરાવવો નહીં તેમજ તેની બેંકોમાં પોતાનું નાણું રોકવું નહીં તેમજ સંસ્થાઓમાં જન્મેલ બીન હોદ્દોને પોતાને ત્યાં નેકરીમાં એજન્ટ તરીકે અથવા બીજી આડકતરી રીતે નાણાનો લાભ તેમને મળે તેવા કાંઈ પણ લાભ આપવા નહીં અને આ ઠરાવનો જાગ કરનાર ચેમ્બરને ચેમ્બરના ચેમ્બર તરીકે રદ કરવા અને જે જે વારો મંડળો આપણી ચેમ્બરમાં હાથવ થયેલ છે તે સર્વેને પણ ઉપર મુજબ ઠરાવ કરવા જવામજૂ કરવી.”

આ દરખાસ્ત ચેમ્બરની તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરને રોજ મળનાર જનરલ સભામાં રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨. ચેમ્બરના કાયદા કાનુનના કલમ નં. ૬ થી નં. ૩૦ સુધીની કલમો ઉપર વીચાર કરવા સાથે ચેમ્બરનો ખાસ જનરલ સભા બોલાવવાને સારૂ દથ સભાસદોની સહી હેઠળ રેકવીઝીશન આવેલું હતું અને તેમાં જણાવેલું હતું કે ચેમ્બરના હાલના કાયદા કાનુનની કલમ ૬ થી ૩૦ સુધીમાં ફેરફાર કરી ઘટ્ટો સુધારા વધારો કરવાની જરૂર છે અને તેવા ફેરફાર સુચવવા માટે વીચાર કરી રીપોર્ટ કરવા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સમ કમીટી નીમરી અને તે સમ કમીટીએ પોતાનો રીપોર્ટ એક માસની અંદર જનરલ સભા આગળ રજુ કરવો તથા નવા કાયદા કાનુનમાંથી ચુંટણીને લગતા નીચેના જરૂરી હોવાથી મીટીંગે તેનો નીકાલ લાવવાની અરજ છે.

સમ કમીટીના ગૃહસ્થોનાં નામ.

૧ શેઠ પુરષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.	૬ શેઠ લખમીદાસ રવજી તેરસી.
૨ „ એન. એમ. મહુમદાર.	૭ „ નારણજી દયાળ.
૩ „ મનુ સુભેદાર.	૮ „ વીકુલદાસ ડી. ગોવીંદજી
૪ „ શુભાખયંદ દેવચંદ.	૯ „ સુરજમલ લલ્લુભાઈ.
૫ „ જમનાદાસ દારકાદાસ.	

આ રેકવીઝીશન ઉપર વીચાર કરવા સારૂ ચેમ્બરની એક અધ્યક્ષરણ સામાન્ય સભા શનીવાર તા. ૧૬ મી ડીસેમ્બરને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨ટા. ૩૦) બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. બોદ સભા બંરખાસ્ત થઈ હતી.

મારસેદ્દની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

(૩) ચેમ્બરના સભાસદોએ ચલાવેલી હડત.

(૧) બ્રીટીશ એમ્પાયર એકઝીબીશન.

બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં અનેકી ઈન્જિનુ' પ્રદર્શન ઇન્ડસ્ટ્રીમાં ભરવાનું છે તેમાં ભાગ લેવા કાળે ખર્ચ કરવાની બહાલી માગનારો ઠરાવ મુંબઈની ધારાસભામાં સરકાર વરફી રચી કરવામાં આવ્યો હતો.

શેક ગીરીજથાકર ત્રીવેદીએ ઠરાવની સામે મજબુતીથી થતાં જણાવ્યું કે હિંદ શકે નશા હવતું ભાગીદાર રહે એમ હું ધન્ય હું પણ જ્યારે શકેલાહતનું પ્રદર્શન ભરાય છે અને તેમાં હિંદની યોગદાન વધારવાની વાતો થાય છે ત્યારે એક બીજા ભુગી જવાય છે કે હજુ હિંદને શાહન-શાહુતમાં સમાનતા મળી નથી. શકે નશાહતના સવળા ભાગમાં હિંદને સમાન ગણવામાં આવ્યો ત્યારે હું આ ઠરાવને ટેકો આપીશ પણ હવે તો સંસ્થાનોમાં હિંદોએને અંતર્ય જેવા ગણવામાં આવે છે. અવી સ્થિતિમાં આપણે પ્રદર્શનમાં ભાગ નહી લઈશું તોજ સંસ્થાનો સામેના આપણા વિરોધની અમર થશે. ફિન્ડી વેપારીઓ પણ આ પ્રદર્શનમાં ભાગ લેવા ઇચ્છતા નથી માટે હું આ ઠરાવની સામે થાઉં છું.

શેક લાલજી નારણજીએ તે પછી ઠરાવના વીરૂદ્ધ વીવેચન કર્યું હતું જે પ્રેક્ષ ગેલરી સુધી સાંભળી શકાયું ન હતું તેઓ એનું કહેતાં સંભળાયા હતા કે ઠરાવને હાલના સ્વરૂપમાં હું ટેકો આપી શકતો નથી. ખરી રીતે આવો ઠરાવ પ્રચારે નહી પણ મુંબઈની વેપારી કોમના કોઈ પ્રતીનિધીએ લાવવો જોઈતો હતો. સાધારણ સંયોગમાં હું પોતે આવો ઠરાવ લાવવ પણ આ પછી સાથે જે રીતે કામ લેવામાં આવે છે તે જોતાં આપણે પ્રદર્શનમાં ભાગ લઈ શકીએ નહી.

તેમણે તો પછી એક સુપારો રચી કરવામાં માંગ્યો હતો પણ પ્રમુખે તે કાનુન બંદર ઠરાવ્યો હતો. શેક લાલજીએ તે પછી ઠરાવના વીરૂદ્ધ વીવેચન કર્યું હતું.

મુંબઈનાં પોર્ટ ટ્રસ્ટની બોર્ડનું બંધારણ.

આ બંધારણ સુધારવા માટેના ખરડા નિયેની ચર્ચા મુંબઈની ધારાસભામાં ચાલી તે વેળા શેક લાલજી નારણજીએ જણાવ્યું કે આ બીજામાં બોરડના સમાસદોનો સંખ્યા ૧૭ બદલે ૨૧ ની રાખી હિંદોએની સંખ્યા પાંચને બદલે ૮ ની કરવાની મુથના કરવામાં આવી છે તેના સંખ્યામાં હું જણાવીશું કે ૨૧ સમાસદોની બોર્ડમાં ૮ હિંદોએને રાખવામાં આવે તેથી શું દહાડો વળ્યો? બીજાના સીદાંત તરફ મારી પસંદગી છે પણ ફિન્ડીઓની જે સંખ્યા રાખવામાં આવી છે તેમાં વધારો કરવાનો જરૂર છે. મુંબઈના બારા સાથે ફક્ત મુંબઈનેજ નહિ પણ આખા દેશને સંબંધ છે કારણ કે મુંબઈ એ હિંદનું મુખ્ય વેપારી ગાર્ડ છે. મારો વાંધો છે, તે એજ છે કે બોર્ડમાં અંગ્રેજ સમાસદોનો સંખ્યા વધારે હોવાથી તેઓ અંગ્રેજ વેપારીઓના લાભ વધુ જાગ્રે છે જ્યારે હિંદી વેપારીઓના લાભની તેઓ બહુ કનવાર કરતા નથી. આથી હું હિંદોએની સંખ્યા વધારવાની ભાગમણુ કરું છું.

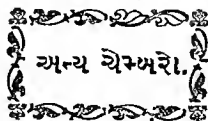
શેક જી. બી. ત્રીવેદીએ બીજાના સીદાંત તરફ મળતાપણુ બતાવી જણાવ્યું કે આ બીજામાં હિંદીએને ટ્રસ્ટીઓની બોરડમાં વધુ સંખ્યામાં રાખવાની જે સગવડ રાખવામાં આવી છે. તે બદલ હું જોનારેબલ સમાસદને મુબારકમાદો આપુ છું. મુંબઈના બારા સાથે હિંદી વેપારીઓને વધુ સંખ્યા હોવાની મુંબઈની દેશી વેપારી ચેમ્બરે બોર્ડ કંપસના ચોવાના પ્રતીનિધીઓની સંખ્યામાં વધારો કરવાના માંગણી કરી છે. તે માટે મારે જણાવવાનું કે પોર્ટ ટ્રસ્ટમાં

૬૦ હજાર હિંદી માણસો કામ કરે છે તે પણ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ. નામદાર સરકાર તરફથી રાજ્ય કારોબારમાં હિંદીઓને મોટા લાભ અપાયો છે અને ધારા સભામાં પ્રવેશની ધીમીઓની સંખ્યા વધારે રાખી છે તે જોતાં સરકારે. પોર્ટ ટ્રસ્ટની જોડ ઉપર પણ હિંદી સલાસદો વધુ સંખ્યામાં રાખવા જોઈએ. અંગ્રેજ વેપારીઓને અહીંના બારાં સાથ બહુ સંબંધ નથી કારણ કે તેમની ઓફીસો તો ઘણું ખર્ચ પરદેશોમાં હોય છે. આથી હિંદીઓના લાભ જાળવવા માટે જોડ ઉપર હિંદીઓની બહુમતી હોવી જોઈએ. વળી સરકાર તરફથી સલાસદો નોમવાની જે રૂઠી છે તે કાઢી નાખી વેપારીઓમાંથી વધુ સલાસદો ચુંટાઈ આવે તે સીધાંત દાખલ કરવો જોઈએ.

(૪) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે ૬૦ મહીને આ માસિકમાં જૂદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે. જે અહરથોને પોતાની ઓફીસો કારખાનાં અથવા પેઢીઓ માટે નોકરોની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સલાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી, જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તેમની પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

A HINDU YOUTH with knowledge of English Accounts and commercial correspondence seeks situation as a Ledger Clerk in a Limited Concern. At present engaged. Please Commercial "H." C/o Secretary this Chamber."

હિંદી ઉતારૂઓ અને વેપારીઓની હાડમારી દુર કરનારી મંડળી.

આ મંડળીની કારોબારી કમીટીની સુલતવી રહેલી એક સભા શુક્રવાર તા. ૧૫-૧૨-૨૨ ને રાત્ર મંડળની ઓફીસમાં શેઠ લીલાધરરાય સંપતના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા સભ્યો હાજર હતા:—

૧ શેઠ એલ. રાય સંપત (પ્રમુખ)

૩ શેઠ જીવરાજ જી. નેજસી

૨ ,, મણીલાલ એન. જોશી.

૪ ,, વિઠ્ઠલાલ દામોદર ગોાવંદજી.

૧ ગણ કમિટીની મીટીંગની મીનીટો વાંચી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો

મારસેલ્સની રંગીન છાત્રીઓ સફાઈકાર અને મજબુત.

૨ શેઠ નરોત્તમ મોરારજીએ પ્રમુખ પદનું સંજ્ઞાનું આપવાથી, તેમની જગ્યાએ એ. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસને નીમવાનો, અને શેઠ એસ. એસ મહેતા મી. જીવરાજ જી. નેણુસીની સાથે સેક્રેટરી તરીકે કામ કરવાને અશક્ત હોવાથી તેમની જગ્યા પર શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદને નીમવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩ નીચે જણાવેલા સભ્યો બહાર ગામના હોવાથી કમીટીની મીટીંગમાં હાજર રહેવાને સગવડ ન હોવાથી અથવા તે મંડળના કેઈપણ કામમાં લાગ લેતા ન હોવાથી તેમની જગ્યા પર નીચે જણાવેલા સભ્યો નીમવા એવી મતલબનો એક ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

જુના	નવા
(૧) મી. અનંતરામ વેકુંઠરામ.	મી. એન. એમ. મણુમદાર
(૨) " જી. ડી. વૈદ્ય.	" ગૌરીકાન્ત માલવિયા
(૩) " જી. એમ. દાદાચાનજી.	" મનમુખલાલ હરીશાલ મહેતા
(૪) " જી. ડી. તલાગી.	" કાઝલભાઈ ઈબ્રાહિમ
(૫) " કે. એફ. નરિમાન	" એફ. જે. જીનવાળા

(૪) જી. આઈ. પી. રેલ્લેની સાથે લિખારીઓ અને ગાડીમાં માલ વેચનારાઓ સંબંધી થયેલો પત્ર વહેવાર વાંચવામાં આવ્યો હતો. આ મંડળના સભ્યો તરફથી કચેરીમાં કમ્પનીને અપાતી મદદને કોર્ટેજન આપી તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને લવિષ્યમાં પણ તેવી-જ રીતે મદદ આપવાનું ચાલુ રાખવાનો વીનવવામાં આવ્યું હતું.

(૫) જી. આઈ. પી. રેલ્લેની ન્યુ એલેસ્ટ્રીક સખમન દ્રેન અજમાએશ ખાતર દોહા-વવામાં આવી હતી તે વખતે મી. જીવરાજ નેણુસીને હાજર રહેવાનું આમંત્રણ કરવામાં આવ્યું હતું. તે વિષેના તેમના વિચાર કમીટી સમક્ષ ઠરાવ્યા હતા. તેઓને કમીટી તરફથી સુધારાવધારાનું સુચન કરવાનું પુછાવામાં આવ્યું હતું.

(૬) રેલ્વે યોર્ડ તરફથી જાનાળુને સગવડને માટે રેલ્વે કુ. ઓએ ૫૨૨૫૨ ડબ્બાઓ ઉઠાના આપવા એવી મતલબનો કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો અને તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

(૭) જી. આઈ. પી. રેલ્વે કુપનીના નવા કુટુંબો માટે ઇન્ટર અને ત્રીજા ર્ગના ડબ્બાઓની ચુકિતની નોંધ લેવામાં આવી હતી અને રેલ્વે કુપની તરફથી તેમના પ્લેન મંગા-વાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.

(૮) અડાસના સભ્યો તરફથી આ મંડળને આપેલા ૧૦૧ રૂપીઆ અંકે રૂપીઆ એકસો એકની મદદને માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે અને અડાસ ફલેગ સ્ટેશન ઉધડાંઓ તેને માટે તેઓને સુસારક બાદી આપવી એવી મતલબનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૯) મી. રસુલભાઈને કેસ મી. ડી. પી. મહુવાકર વકીલના અભિપ્રાય માટે મોકલવો અને એ તેઓ કેસના આગળ પગલાં લેવાની સલાહ આપે તો તે પક્ષને તે કેસ આગળ ચલાવવો એવી ખબર કરવી એવો ઠરાવ આવ્યો હતો.

(૧૦) જી. પી. એન્ડ સી આઈ રેલ્વે કુ. તરફથી આવેલા કાગળને માટે સેક્રેટરીએ અસર કરે તેવું ઉપરુદેશન એજન્ટને મળવાને લઈ જવું એવું ફરમાવવામાં આવ્યું હતું.

ગાઠ સભા સુલભવી રહી હતી.

હીંદમાં કરકસર કરવાનો જરૂર વીશે ઇંચકેપ કમીટીને યુરોપીયન એસોસીએશનની અરજ.

કલકત્તાની યુરોપીયન એસોસીએશનની કાઉન્સિલે લોર્ડ ઇંચકેપ ઉપર પત્ર લખ જણાવ્યું છે કે હીંદના યુરોપીયન કેમના પ્રતીનીધીઓ તરીકે યુરોપીયન એસોસીએશન કાઉન્સિલને લાગે છે કે કરકસરનો સવાલ એવો છે કે તેની અસર દરેક યુરોપીયન પર

થાય છે તે જતાં આપ નામદારની કમીટી સમક્ષ અમારા વીચાર રજુ કરવાની અમે આ તક લઇએ છીએ. હોંદમાં મોંઘવારી ઘટે એવા કોઈ પણ પગલાને કાઉન્સીલ આવકાર આપે છે પણ અમને લાગે છે કે આ વીશેના દેશના વહીવટ માટેનાં સંચાક્રમમાં કરકસર કરવાથી ધારેલી અસર થાય તેમ હાગતું નથી અને તેથી અમે જે કોમના પ્રતીનિધીઓ છીએ તેના બનમાલને નુકશાન થવાનો સંભવ છે. કાઉન્સીલ ધારે છે કે સામાન્ય રીતે જોલતાં આ દેશનો વહીવટ પહેલાંથીજ કરકસરથી ચલાવામાં આવે છે. પ્રબળીય સરકાર અને સત્તાની વહેંચણીનું ધોરણ સુધારાને પરીણામે દાખલ થવાથી ખર્ચ વધી ગયો છે અને પ્રબળીય સંસ્થાઓની વધુ ખીલવણી થતાં કારભારનો ખર્ચ હજુ વધી પડવો જોઈએ. આ ખર્ચને પહોંચી વળવું જોઈએ અને હોંદી રાજદ્વારીઓ જણાવે છે તેમ દેશ કર ઉઠાવી શકે તેની હદ આવી રહી હોય તો એટલો ઉપાય આ દેશના સાધનોની ખીલવણી કરવાનો છે.

આમ છતાં દેશ કર ઉપાડી શકે એટલી હદે જઈ પહોંચે છે તે કાઉન્સીલ માનતી નથી. જો કે અમુક અમુક દીશમાં રાહત આપવાની જરૂર છે છતાં તેની ખાતરી થઈ છે કે કર ભેગા કરવા માટેના સંચાક્રમને વધુ મજબુત બનાવવામાં આવે તો હાલના કરની જે ઉપજ થાય છે તે ઘણી વધી જાય. એ તો બહુતી ખીના છે કે ઘણા માણસો જે દરે કર આપવો જોઈએ તે દર પ્રમાણે આપતા નથી અને આ કારણે ફોજદારી ફરીવાર ઘણી આછી મંડાય છે.

વળી કાઉન્સીલ આપ નામદારનું લક્ષ્ય એ બીના તરફ જોયું છે કે આ દેશમાં બંધા-રજુની વીરૂધ્ધની રાજદ્વારી ચળવળથી મહેસુલમાં ખોટ જાય છે અને સીધા ખર્ચ ઘણો વધે છે.

દેશની અંદર શાંતી બળવવા માટે વખતો વખત લશ્કર મોકલવામાં આવે છે. ઠંડે-વાતા શાંતીલખી પાહરાથી વેપાર પર અંકુશ નાખવામાં આવ્યો છે. કરકસરની આવક ઘટી છે રેલ્વેની આવક ઓછી થઈ છે અને રાજદ્વારીઓએ હડતાલ પસાવી છે. બંધારણ વીરૂધ્ધની ચળવળથી દેશમાં અશાંતી હતપત્ત થઈ છે અને આંદોને તેથી ઘેરો પહોંચ્યો છે, હુન્નર ઉદ્યોગની ખીલવણી મુલતવવી રહી છે અને લોન માટે ભારે વ્યાજ આપવું પડે છે. જો વડી ધારાસભા સરકારને તેના વહીવટ ચલાવવાના પ્રાયશીક કામમાં ટેકો આપે અને વ્યક્તીગત છુટાપણાં અને દેશનાં નાણાંને લગતી સ્થીતી પર અસર થાય તેવી ચળવળ સંબંધી મક્કમપણે કામ લે તો કરકસર થાય અને મહેસુલ પણ આપોઆપ વધે. સુલેહાં શાંતી બળવવા માટેના સંચાક્રમ પાછળનો ખર્ચ ઘટાડવાને બુદ્ધી. બુદ્ધી કાઉન્સીલના પગલાંને આ કાઉન્સીલ મજબુત પણે વજોડી ઠંડાડે છે અને જો આપ નામદારની કમીટીને જે કામ સોંપાયલું છે તેમાં તેના સમાવેશ ચતો નથી, છતાં વડી સરકાર તે પર ઘણું અંકુશ રાખી શકે તેમ છે. અંદરની ગડબડને પહોંચી વળવા માટે લશ્કરી મદદ પર આધાર રાખવાનું સ્થાનીક સરકારનું વલણ જલું જણાય છે. ખર્ચ રીતે અંદરની ગડબડને પહોંચી વળવાનું કામ પોલીસનું છે. જો વડી સરકાર સ્થાનીક સરકાર પાસે લશ્કર રોકવા માટેનો ખર્ચ મોંઘે તો સ્થાનીક સરકાર પોલીસ પાછળનો ખર્ચ ઘટાડે નહીં અને પુરતી પોલીસ રાખતાં લોકો અને નાણાંને લગતી સ્થીતીને પણ લાભ થાય.

કાઉન્સીલને લાગે છે કે આ દેશના મામલો જોતાં દેશના હુન્નર ઉદ્યોગ અને ખેતી-વાડીની ખીલવણી પર રચાયેલી નાણાંને હુર, અંદર લગતી રાજ્યનીતીની જરૂર છે. દેશની નાણાંને લગતી તળીઓથી સ્થિતિ તો મજબુત છે અને મહેસુલ ભેગી કરવા માટેનું હાલનું સંચાક્રમ અસરકારક હોય તો આવક કરતાં ખર્ચ વધી જવાથી જે ખાધ આવે છે તે ઘણી ઓછી થાય.

દીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાલ્લસની છેલ્લી હીજાબનો જોયો કે :

ધંગલડમાં અને હાઈદમાં બનેલું કાપડ—ગયા અકટોળર માસમાં ઈંડીઅન મચંટસ ચેમ્બરે હાઈદી સરકારને અરજ કરી હતી કે વેપારી મારકાને લગતા કાયદામાં એવો ફેરફાર કરવો કે જેથી ધંગલડમાં બનેલા માલ ઉપર તે માલ ધંગલડમાં બનેલો છે એમ જણાવનારી છાપ મારવાની ફરજ પડે. હાઈદમાં બનેલા માલ ઉપર પણ એજ પ્રમાણે એ માલ હાઈદમાં બનેલો છે એવું દર્શાવનારી છાપ મારવાની ફરજ પાડવાની સુચના ચેમ્બરે સરકારને કરવી એમ સુચવવામાં આવ્યું હતું અને તે વખતે તેણે મુંબઈની મીલ માલેકોની મંડળીનો અભિપ્રાય સુચવવામાં આવ્યું હતું અને તે વીશે તેણે મુંબઈમાં મીલ માલેકોની મંડળીનો અભિપ્રાય માંગ્યો હતો. તેમા એમ પણ જણાવ્યું હતું કે આ રીતે મોકલેલા નમુના હાઈદમાં બનેલા છે તે છતાં તે હાઈદની બહાર બન્યા હોય એવો દેખાવ આપે છે મીલ માલેકોની મંડળીએ જણાવ્યું કે એ નમુના ઈંડીઅન મચંટસ ચેમ્બરને જેવા લાગ્યા છે તેવા નથી અને એવો એક પણ દાખલો અમે બહુતા નથી કે જેમાં હાઈદમાં બનેલો માલ પરદેશી માલમા ખપી જાય એવી તેના પર છાપ હોય. આથી ચેમ્બરે કરેલી એમાથી એક પણ સુચનાને મુંબઈના મીલમાલેકોની મંડળી ટેકો આપી શકતી નથી.

કાપડની કમિત વકાત માટે અગાઉ નકી દરાવી હતી તે લાવ ગયા માથે માસમાં ફરી તપાસવામાં આવ્યા ન હતા પણ જો તે લાવમા વધુ ઘટાડો થાય તો દરમ્યાન તેની ફરીથી તપાસ લેવાની કમુલાત સરકારે આપી હતી. એ ઇજુલાવનો લાભ લેવાની સુચના પર અમદાવાદના મીલમાલેકોની મંડળીએ મુંબઈના મીલમાલેકોની મંડળીનું મત ગયા અકટોળરમાં માગ્યું અને જણાવ્યું હતું કે જો તેમ કરવામા વાર લાગ્યા તો પાછળથી ફેબ્રુઆરી મહીના સુધી એ કામ સરકાર હાથ ધરશે નહીં. મુંબઈના મીલમાલેકોની મંડળીએ જણાવ્યું કે કાપડના હાલના બાવની મજબુતી જોતાં હમણાં સરકાર પાસે આવી સુચના લઈ જવી યોગ્ય લાગતી નથી પણ જો પાછળથી બાવ ઘટશે તો તે વેળા આ ઠરાવ વીશે ફરીથી વીચાર ચલાવશે.

એક્સાઈઝ કમીટીની સન્મુખ વહરજના બનેવારી માસમાં જુલાની આપવા માટે પોતાના પ્રતીનાંધી તરીકે મુંબઈના મીલ માલેકોની મંડળીએ મી. એસ ડી. સકલાતવાળા, મી. એફ સ્ટોન્સ, તથા મી. એચ. પી. ગોદીને નીમ્યા છે.

મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં મોકલવાના પોતાના પ્રતીનાંધીની નુવંટણી માટે કેટલાક નીચમે મુંબઈની મીલમાલેકોની મંડળીની ખાસ સભામાં પસાર કરવામાં આવ્યા છે.

પરદેશી ચલણમાં હુડી લખાઈ હોય તેના પર સ્ટાંપ કેટલો ગણવો તે વીશે એસોશીએટેડ એક્સ્ચેન્જ બેંકોની પાસે સુચના માગનારો પત્ર બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે લખ્યો હતો. જવાબમાં એ બેંકો તરફથી એમ જણવવામાં આવ્યું હતું કે એવી હુડીયોની કીમત બહુત લાવથી રૂપયામાં નકી કરી તે ઉપર કાયદા પ્રમાણે સ્ટેમ્પસ મરવાનું ઠરાવવું ઠીક થઈ પડશે. બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે એ વીશે વીચાર ચલાવે છે.

ધંગલડના મીલોમાં મજૂરીના દર-ધંગલડની કાપડની મીલોમાં જે દર પલીચર, ડાયર, તથા ટ્રાંકરને આપવામાં આવે છે તે ઘણા ભારે છે અને મીલોના માલેકો ધીબ મજૂરોના દરમાં ઘટાડો કરી શકે છે પણ આ મજૂરોનાં મંડળો અજબુત હોવાથી તેમના કર ઘટાડી શકતાં નથી ને વીશે કાંક પગલાં લેવાની સુચના બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે ઉપર તેના એક સભાસદે કરી હતી પણ બોમ્બે ચેમ્બરે તેમ કરવાની ના પાડતાં જણાવ્યું કે જો હોઈ પણ પગલું આ બાબદમાં અહીં લેવામાં આવે તો ધંગલડના માલ નીમણ કરનારાઓની સ્થિતિ ઉપર મારી અસર થાય; તેથી અહીં જેઓ એ માલ મંગાવતા હોય તેમણે પોતે જેની પાસે એ માલ મંગાવતા હોય તેમના પર પત્ર લખી ખટપટ કરવી વધારે ધરગત થઈ પડશે.

લવારી માટેની ગોઠવણ—ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ઓફ ધી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ નામના મંડ-
ળમાં એ દેશની વેપારી ચેમ્બરો સમાસદ છે તેમની મારફતે એ ચેમ્બર એવી ગોઠવણ કરવા
પ્રયત્ન કરે છે કે જેથી એ દેશના દરેક વીભાગમાં લવાઈ તરીકે નીમવા લાયક ગૃહસ્થાની
યાત્રી કરવી, અને સ્થાનિક વેપારી ચેમ્બર ન હોય ત્યાં તે સ્થાપવી જેથી વેપારીઓ વચ્ચે
વાંધા પડતા સ્થાનિક ચેમ્બર મારફતે લવાદોનો નીમણુંક કરાવી વાંધાની પતાવટ કરાવી
શકાય. એ કામ માટે નીમાયેલી કમીટીના પ્રમુખ મી. ઓવન હી. યંગ છે જેઓ ત્યાંની
જનરલ લેલેક્ટ્રીક કંપનીના ડીરેક્ટરોની યોડના પ્રમુખ છે. વળી દેશ પરદેશના વેપારીઓ
વચ્ચેના વાંધાની પતાવટ માટે ઈંટરનેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સાથે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની
ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ભેગાં ગઈ છે એટલે કોઈ વાંધાની બાબતમાં પક્ષકારોમાંથી એક
પક્ષકાર એક દેશનો અને બીજો પક્ષકાર બીજા દેશનો હોય તો પણ તેમની વચ્ચેના વાંધાની
પતાવટ માટે લવારીનો ગોઠવણ થઈ શકે. દેશ પરદેશ માટેની એ ચેમ્બરે લવારીને લગતી
સમસ્યા આપના મટે એક નાનું પુસ્તક બહાર પાડ્યું છે જેમાં તેણે સમગ્રવ્યાપ્ત છે કે બે
પક્ષકારને સમજાવવાનું કામ એ લવારીનું પ્રથમ કાર્ય છે તે પછી જ એક પક્ષકાર ન માને
તો કાયદાની મદદ વગર પણ વેપારી મંડળોની સહાયતા કે એવા કોઈ અન્ય ધંધાજથી
પક્ષકારો વચ્ચેના વાંધા પતાવટો એ ગીચું કાર્ય છે અને તેથી પણ હેતુ ન સરે તો જ્યાં કાય-
દાની મદદ મળી શકે તેમ હોય ત્યાં તે મદદ મેળવીને લવાદોના ચુકાદાનો અમલ કરાવે
એ ત્રીજું કાર્ય ગણાય. જ્યાં કાયદો એવી મદદ ન આપતો હોય ત્યાં કાયદામ ભુધારો
કરાવવા માટેના પ્રયત્ન પણ કરવામાં આવે છે.

વાંધો પડતા કેઈ પણ પક્ષકાર સમસ્યા માટે સ્થાનિક વેપારી ચેમ્બરની મદદ માગી
શકે. બીજા પક્ષકાર સ્થાનિક ન હોય પણ પોતાના દેશમાં હોય તો પ્રથમ પક્ષકાર પોતાના
દેશની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની મદદ માગી શકે અને જો બીજો પક્ષકાર પરદેશમાં હોય
તો દેશ પરદેશ માટેની ઈંટરનેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની મદદ કોઈ પણ પક્ષકાર માગી
શકે. પછી જે ચેમ્બરને એવી માગણી થઈ હોય તે લવાદોની નીમણુંક કરે અને પછી લવાદો
પક્ષકારો પાસે લવાદાના ઉપર સહી માગે જો કોઈ પક્ષકાર તેવી સહી આપવાની ના
પાડે તો એક્સટરની હકીકત સાબળીને લવાદો ચુકાદો આપે. લવાદોમાં મતભેદ પડે તો
વધુમતે નીચું થાય એ નીચું પક્ષકારને જણાવ્યા પછી એક મહીનામાં જો તેનો અમલ
ન થાય તો જે પક્ષકારના લાભમાં હોય તેણે પોતાના દેશની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને તે વીશે
ખબર આપવી જો એવી ખબર મળેથી તે ચેમ્બરની ફરજ એવી રહે કે બીજો પક્ષકાર જે વેપારી
મંડળોના સમાસદ હોય તે વેપારી મંડળો મારફતે પ્રયત્ન કરી લવાઈ કોર્ટના ચુકાદાને
અમલમાં લાવવા ઈંટરનેશનલ ચેમ્બરનો આરબીટ્રેશન (લવાઈ) કોર્ટનો તા. ૨૪-૭-૨૨ને દીને
મળેલી ભેડકમાં બેઠાંયમ, ઈંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ, સ્વીડન, પોલેન્ડ તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સના પ્રતિનાધી
ઓ હાજર હતા. તેમણે એવો ઠરાવ કર્યો કે નોંચે દર્શાવેલી કલમ દરેક કમિટીમાં હાજર
કરવાનો લગભગ કરવી. આ કમિટી કરનાર પક્ષકારો વચ્ચે આ કરારના શરતોનો અમલ કરવા
બાબદ અથવા કરાર પ્રમાણે વર્તવા બાબદ વાંધો પડે તો તેના સંબંધમાં ઈંટરનેશનલ
ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે ઠરાવેલા નોંધો પ્રમાણે નોંધાયેલી લવાઈ કોર્ટના ચુકાદાને તાબે થવાનું
તેઓ બંધાય છે.

વેપારી આંકડા.

(૧) હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

અક્ટોબરમાં લાખ રૂપીયા. એપ્રિલથી અક્ટોબર
૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨
પરદેશી માલની ખાનગી આયાત.

રેલવે માટેનો સામાન.

રેલવે માટે ગાડાં	૯૨	૪૭	૩૨૯	૫૪૨	૩૨૭
„ એન્જીનો	૪૦	૧૯	૧૫૨	૪૧૬	૧૧૪
„ પુત્ર ભાંધવાનો સામાન	૪	૫	૧૧	૪૩	૨૩
„ રેલ વગેરે...	૭	૧૧	૨૮	૭૪	૮૫
„ સ્ટીપર (ક્રાઇડના)	૯	૬	૩૧	૨૫	૧૨૫
„ „ (ગાઠડાંના)	૫	૧૦	૨૩
„ બીજા સામાન	૮	૩	૩૧	૩૬	૨૭

ધ્વજાંગી ...	૧૬૧	૯૦	૫૭૪	૧૧૨૮	૬૭૬
કેનેડાથી	૨	૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી	૫	૧૦	૧૨
આસ્ટ્રેલિયાથી	૫	૮	...
બીજા દેશોથી	૩	૪	૬	૨૨

એકંદર ... ૧૬૨ ૯૩ ૫૮૯ ૧૧૫૫ ૨૮

રૂ, શણ, છુટ, તથા ઉન અને તેની ચીજો.

રૂ	...	૨૩	૫	૫૧	૨૨૮	૧૩૨
કેડુ સુવર	...	૬૬	૫૩	૫૫૮	૩૮૨	૪૪૭
ધોધેલું	„	૭	૩	૪૨	૨૭	૨૭
રંગીન	„	૩૦	૧૭	૨૦૮	૧૪૦	૮૬
મર્સરાઇઝડ	„	૨	૬	૪૪	૧૩	૨૪
રૂમાલ-શાલ	...	૧	૨	૨૭	૬	૭
હોલીયરી	...	૮	૧૦	૧૩૫	૪૧	૪૫
કાપડ કોર્ડ	...	૨૩૧	૩૩૮	૧૬૪૧	૧૪૦૬	૧૭૭૪
ધોધેલું	„	૧૪૧	૧૫૨	૧૫૩૯	૫૮૧	૭૭૭
રંગીન	„	૬૫	૧૫૩	૨૧૯૦	૪૨૩	૫૬૮
કોર્ડ	...	૩	૭	૬૪	૧૬	૨૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા મુબં.

	અક્ટોબરમ	લાખ રૂપીયા.	અપ્રીલથી અક્ટોબર		
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
સીવવાના દોરા ..	૬	૬	૫૧	૩૬	૩૬
હોમરેડગરી ..	૫	૧૦	૧૮૪	૩૮	૪૭
શણ કાચું ...	૧	...	૫	૬	૩
શણનો માલ	૪	૧	૧
બુટની ચીજો ...	૩	૧	૧૪	૧૩	૮
રેશમ કાચું ...	૧૦	૧૧	૧૧૪	૮૬	૧૦૦
મુવર " ...	૩	૭	૪૫	૨૫	૩૦
રેશમનો લોખવાળો માલ	૧	૨	૨૮	૬	૬
રેશમી કપડાં ...	૬	૧૬	૨૩૬	૧૬૭	૧૫૫
ઉન કાચું	૩	૬	૧૧
ધાબળીયો ગાલીચા...	૧	...	૧૦	૭	૫
ઉનની હોઝીયરી	૧	૧૭	૩	૫
" હું કાપડાં ...	૭	૧૧	૩૦૭	૫૩	૫૫
શાલ	૧	૨
બનાવટી રેશમ કાચું	૧	૪	૩	૩
" " નો માલ	૨	૭૪	૫	૫
તૈયાર કપડાં ...	૪	૫	૧૧૨	૩૭	૩૩
સોના ચાંદીના બારીક તાર કસબ	૧	૨	૩૬	૧૬	૧૪
હેટ, બોન્ટ વગેરે	૧	૧	૧૬	૬	૭
બુના કપડાં	૧	૧	૬	૩	૫
માટર હુક કપડાં...	૧	૧	૧
ઓબરો,					
વીજળીક પાખા	૩	૧	૧૪	૩૮	૨૦
વીજળીના તાર ...	૨	૧	૨૭	૨૫	૧૬
ઇન્ડ્યુક્શન (રબર વગરના)	૩	૨	૨૩	૩૮	૨૨
વીજળીક લેંપ ...	૨	૧	૧૧	૧૭	૧૪
એક્યુમ્યુલેટર	૫	૫	૧
ઇલેક્ટ્રીક ઓબર કલ...	૨૭	૧૮	૧૬૬	૨૮૭	૧૩૨
બધી જાતના ઓબર...	૩૫	૨૨	૨૪૪	૩૫૮	૧૮૭
સંચા					
એન્ટેના ...	૧૨	૬	૮૮	૧૫૭	૧૨૦
વીજળીક મંચાકામ ...	૨૮	૨૫	૮૫	૨૧૫	૧૮૦
બોઇલર	૬	૧૬	૬૪	૧૫૦	૯૬
ધાતુ પર કામ કરવાના	૪	૫	૫૨	૮૮	૩૫
ખાણો માટેના	૫	૪	૬	૪૮	૨૧
ઓઇલ મીલના ..	૩	૧	૨	૩૦	૮

ઉંચી પોલીસ કલેક્ટર દેખાડેલ અરીફ કરવા કયા જશે ?

	અક્ટોબરમાં	દાખ રૂપીઆ.	એપ્રિલથી અક્ટોબર
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦
પેપર ...	૫	...	૬
આઈસ	૧૦
ચોખાની ...	૨	૩	૨૦
લાઈસાંચી ...	૧	...	૫
શીવવાના ...	૧	૭	૪૬
ખાંડ બનાવવાના ...	૩	...	૯
આ માટેના ...	૨	૨	૨૧
સુતર બનાવવાના ...	૨૫	૫૬	૫૩
કાપડ " ...	૧૫	૧૨	૫૮
બ્લીચીંગ ડાઈંગ....	...	૧	...
કાપડની ગીંટો માટેના ફલ	૪૭	૭૫	૧૪૨
જુટની " ...	૨૭	૨૦	૧૦૬
ચટ્સ ...	૧	૧	૭
ઉનની મીલ માટે...	...	૧	...
ટાઈપરાઈટર ...	૧	૧	૨૦
ગાફીની જાતના ...	૪૭	૪૩	૧૬૬
ધાતુની ચીજો.			
એલ્યુમીનમ ...	૧	૬	૪૭
પીત્તળ કાંચ વગેરેની ચીજો	૭	૧૬	૨૦૬
તાંબુ પતરાં વગેરે...	...	૩	૧૬
વાંબાની ચીજો....	૬	૯	૧૬૬
લોખંડ ...	૩	૬	૬૨
લોખંડ કે સ્ટીલ			
થાંભલા વગેરે	૮	૬	૧૧૮
બોલ્ટ તથા નટ ...	૧	૩	૪૧
ટુપ તથા સ્પ્રીંગ....	૭	૭	૬૧
ખીલા-નીવેટ-વોશર	૧	૨	૪૮
(કાર્ટ) પાઇપ તથા ફીટીંગ	૪	૮	૫૧
રેલ્સ ...	૧	૧	૨૦
શીટ તથા પ્લેટ:—			
ગાલ્વેનાઇઝડ કોર્ટેજ	૨૭	૨૫	૨૦૮
આદાં ગાલ્વેનાઇઝડ	૬	૪	૩૦
કલઈ અઢાપેલાં....	૨૧	૧૬	૧૫૫
ખીજી જાતનાં ...	૯	૧૮	૨૨૧
(સાઈ) ટયુબ પાઇપ વગેરે	૪૦	૧૩	૧૩૧

ખી બોર્ડે ટાઇલ માટે ૨૧ લોંક સીટ, ફાઈ ધુળઈ.

	અકટોબરમાં	લાખ રૂપીઆ.	એપ્રિલથી અકટોબર
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦
વાયર નેલ ...	૨	૩	૧૬
,, રેપ ...	૨	૩	૧૬
સ્ટીલ—			
એંગલ	૩	૩	૫૩
સ્પ્રિંગ ...	૧	...	૭
બાર	૧૭	૨૫	૨૬૨
ચેનલ	૧૦
કાર્ટ સ્ટીલ ...	૨	૧	૨૬
ચીસુ ...	૧	...	૧૩
કલ્ક ...	૨	૩	૪૬
જસત ...	૨	૨	૨૦
પરચુટણ ચીજો.			
ખાંડ સારી ...	૩૮૬	૧૬૬	૯૩૩
ગોળ	૫	૪૩
ચીકાઇ ...	૧	૨	૨૪
સેકેરીન	૪
ઘોઠા ...	૧	૩	૨૪
હુપીયારા હાડુગોળો...	૪	૬	૨૯
ચીનિ શીવાયતી કારીગરીની ચીજો ૧	૨
એસ્પેસ્ટોસ	૧૦
એલ્ટીંગ ...	૭	૬	૮૨
બોળીન ...	૯	૫	૨૪
બુટ તથા શુઝ ...	૧	૨	૬૧
બ્રશ તથા બ્રશ્સ	૧૦
સીમેન્ટ ...	૧૩	૧૦	૮૬
એસ્ક્રાઇટ ...	૩	૫	૬
ક્ષાયર બ્રીક્સ ...	૧	...	૪
નળીયાં ...	૨	૨	૨૨
બટન ...	૧	૨	૧૬
મીણબત્તી	૬
નવર	૩
રસાયણી પદાર્થો...	૧૯	૨૦	૧૮૭
ચાયના કલે ...	૨	૧	૧૭
ઘડીયાળો	૧	૨૫
કેલસા ...	૬૧	૬	૭

મેટેલીક શીલ્ડિંગની સારી લીસાઈન ગમશે કે ?

	અક્ટોબરમાં	લાખ રૂપીયા.	એપ્રિલથી અક્ટોબર		
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
કેઠક ...	૧	૧	૧૦
કેશી	૬	૨	૧૦
વનરપતીનાં દોરડાં	૧	...	૮	૬	૪
ખુચ	૨	૨	૨
કટલરી ...	૧	૨	૩૦	૧૦	૧૩
કપુર ...	૨	૨	૧૯	૧૪	૯
બધી દવા ...	૧૨	૧૫	૧૩૫	૮૫	૮૮
એલીઝરાઇન રંગ...	૭	૬	૪૦	૪૭	૨૪
એનીલાઇન ,, ...	૧૧	૧૭	૧૨૪	૧૧૮	૧૨૬
બનાવટી ગળી	૧	૨	૨
કેસર	૬	૧	૪
માટીની ચીજ ચીનીકામ	૫	૬	૪૬	૪૦	૪૬
ધલેકટ્ટો પ્લેટેડ ચીજ	૧	...	૬	૭	૩
ફટાકડાં ...	૨	૧	૧૦	૧૦	૯
માછડી	૧૪	૧૦	૧૪
લાલ કળ તથા લાલુ	૩	૩	૪
આલુ ...	૫	૫	૧૭	૨૨	૧૬
ખજુર ...	૨૪	૨૦	૪૨	૪૨	૪૧
બીજાં સુકાં ફળ	૩	૨	૩
ફરનીચર ...	૨	૧	૨૪	૧૩	૯
કાચની ચીજ ...	૧૪	૨૩	૨૧૮	૧૩૧	૧૪૭
સરસ	૨	૧	૧
ઘઉં ...	૩૫	૨	...	૫૨	૨૬
ઘઉંનો લોટ	૫
બધાં અનાજ ...	૩૮	૩	૩	૬૧	૪૧
શુદ્ધર ધુપ વગેરે ...	૨	૩	૧૬	૧૫	૧૩
હાડવેર ...	૩૬	૪૫	૪૫૭	૩૭૨	૩૧૪
દેળવાયાં વગરનાં ચામડાં	૧	...	૭	૬	૪
હાથીદાંતની ચીજ ...	૫	૪	૧૪	૨૬	૨૭
અવાહીર	૭	૨	૫
સોના ચાંદીની પ્લેટો...	...	૧	૬	૦	૫
લાખ	૧૫	૧	૨૨
કેવાયલાં ચામડાં ...	૩	૪	૭૩	૩૮	૨૯
એલ-બીર-ગોટ ...	૭	૯	૫૪	૫૩	૫૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ લેક આર્ટ, ફોર્ટ સુબધ.

	અક્ટોબરમાં	લેખ રૂપીઆ.	એપ્રિલથી અક્ટોબર
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦
સ્પીરીટ ...	૧૫	૨૧	૧૬૫
વાઈન ...	૨	૨	૩૬
ખાતર	૨	૮
દીવાસળી	૧૭	૨૦	૧૨૬

તેલ—

અત્તરો	૯	૩	૪
કેગેસીન ...	૧૭	૧૦	૨૮૪	૧૬૬	૧૬૭
ફ્યુઅલ ઓઇલ...	૮	૧૨	૭૧	૭૪	૮૧
લુપ્રીકેટીંગ"	૧૫	૧૪	૧૨૬	૧૭૭	૧૧૮
બીજી ભવનાં બનીજ તેલ	૩	૧	૫	૧૫	૧૧
કોપરલ તેલ	૨	૧	...
અળસીલું તેલ...	૧૧	૫	૫

ઓઇલ કલેથ...	...	૧	૧૯	૩	૫
ચેન્ટ અને કલસ	૮	૧૦	૮૫	૫૬	૬૦

વાર્નિશ ...	૧	૧	૧૯	૮	૧૦
કાગળ પેકીંગ ...	૩	૨	૩૧	૧૨	૧૭
„ છાપવાના ...	૬	૯	૧૨૬	૪૬	૫૪
લખવાના ...	૩	૫	૧૧૩	૩૦	૩૬
કાર્ડ બોર્ડ ...	૧	૧	૨૧	૨૦	૭
કાગળ બનાવવા માટેનો આવે	...	૧	૨૮	૧૯	૧૬
કેલકુલર, પીચ વગેરે	૮	૩	૪
આમકાં માટેનું પોલીશ	૨૧	૨	૩
ધાતુ	૫	૪	૫
મોતી ...	૧૬	૧૪	૨૪	૩૭	૬૫
અવાહીર	૧૮	૯૩	૧	૭૬
છાપખાનાં માટેની ચીજો (કાગળ શીવાયની)	૧	૧	૯	૧૧	૮
બીસ્કીટ તથા કેક	૧	૪	૩૭	૬	૧૩
ચેટ'ટ કુડ ...	૫	૪	૪૫	૨૯	૩૬
ફૂધ ...	૫	૩	૨૮	૩૬	૨૨
આવાખીવાની ચીજો કુલ	૨૩	૨૬	૨૨૮	૧૩૧	૧૪૨

મટેલીક શીલીંગથી બીલીંગનો ગ્રાવટો ચાલે છે.

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દરી કંપની એટલે દરનું નાણું દરમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

ચેનજંગ એજન્ટસ.

યુનિવર્સલ બીલ્ડીંગ, ફાયર અને મરીટાઇમ સુરંધ.

તા. ૬.—(જો દરના પૈસા દરમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા

સંભવ છે.)

(૪૩)

	અક્ટોબરમાં	લાખ રૂપીઆ.	એપ્રિલથી અક્ટોબર
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦
રખનાં મોટર ટાયર	૬	૧૧	૮૯
„ ટયુબ	૧	૧૭
„ બુટ વગેરે	૩	૬	૫૧
મીઠું—			
ધ'ગલંડથી ...	૨	૨	૨૩
જરમનીથી	૨	૧૬
સ્પેનથી	૪	૧૨
એડનથી ...	૭	૨	૪૬
મજબૂતથી ...	૩	૬	૩૫
ધટાલયન આફ્રીકાથી	૧૫	૧૯	૧૪૪
એ મીઠું ક્યાં ખાધું:—			
ખ'ગલ	૧	૧૦
ખરમામાં	૧	૮
એકંદર ...	૧૫	૧૭	૧૩૩
તેલનાં બીયાં...	૨૪
શ'ખ કોડી વગેરે	૧
બીડી પીનારાઓ માટેની ત'બાકુ શીવાયની ચીજો }	૫
સાણુ ...	૯	૧૩	૧૦૭
સોપારી ...	૧૦	૧૦	૮૯
લર્વાંગ ...	૧	૪	૧૦
તેલનો કુલ ...	૧૨	૧૬	૧૦૬
ખેળ-લાહી	૨	૧૦
સ્ટેશનરી:—			
ધ'ગલંડથી ...	૫	૫	૬૬
જાપાનથી	૧૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી	૧૩
એકંદર ...	૬	૮	૯૮
આ ...	૪	૭	૨૪
ટીચેસ્ટ ધ'ગલંડથી	૫	...	૩૧
„ બીજા દેશોથી...	૧	...	૮
ટેલીફોન માટેનો સામાન (વીજળીક નહીં એવો)	૨	૧	૧
ત'બાકુ રાહી...	૨	૩

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ થાય તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેના લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

અક્ટોબરમાં

લાખ રૂપીઆ.

એપ્રિલથી અક્ટોબર

૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨

સીમાર	૨	૧	૧
સીગારેટ ધંગલ ડથી	૧૦	૨૨	૬૬	૪૧	૧૦૪
" બીજા દેશોથી...	૨	...	૭૪	૬	૩
તંબાકુની ચીજો કુલ	૧૭	૨૬	૧૬૦	૬૭	૧૩૩
ટેબલેટનો સામાન	૧	૪	૩૭	૬	૨૧
ચમકડા	૩	૫	૩૬	૨૦	૨૬
છત્રીઓ આખી	૧૧	૧૦	૬
" ના લાગ	...	૧	૧૩	૧૧	૧૪
રેલ્વે શીવાયના ગાડી કે ગાડા	૩	૨	૩૦	૪૫	૧૭
ગોટ્ટ શીવાયની સાધકલ	૧	૪	૬૨	૮	૧૬
મોટરકાર ...	૧૨	૧૬	૩૮૦	૮૭	૭૬
મોટર સાધકલ...	૨૬	૪	૪
સ્ત્રીમરના વીલાગ	...	૩	૭	૪૧	૩૮
લાકડાના પાટીયા	૬	૩	૭૧	૫૫	૨૭
લાકડાની ચીજો ..	૧	...	૧૬	૧૮	૫
ટપાલ મારફતે આવેલી ચીજો	૪૬	૨૫	૪૦૮	૨૦૫	૧૬૪

પરદેશી માલની સરકારી આયાત.

હથીયાર હાથગોળો	...	૩	૪૧	૬	...
તંબાકુ કપડા	...	૧	૫	૭	૬
રેલ્વે શીવાયના ગાડા
ગાડી વગેરે	૩	૮	૩૬	૭૫	૩૬
ઘડીયાળો	૧૫	૧	...	૫૮	૧૧૦
હવા	...	૧	૧૩	૧૫	૧૩
હાઈવેર તથા કટલરી	૪	૬	૫૫	૪૮	૩૭
ઓબ્જેક્ટ	૮	૬	૨૮	૫૫	૨૮
મશીનરી	૩	૭	૪૩	૬૩	૪૭
ધાતુની બીજી ચીજો ..	૫	૬	૧૩૮	૭૩	૫૫
રેલ્વે માર્કે ઓબ્જેક્ટો
ગાડા વગેરે	૨૧	૧૬	૧૧૬	૧૩૬	૧૬૩
સ્ત્રીમરના વીલાગ	૧	...	૭	૨૫	૨૦
સ્પેશનરી	૧	૪	૧૪	૧૬	૨૭
કાપડ મુલશક	૩	૪	૧૫

પરદેશી માલની અનગી નીકાશ

ખાડ	...	૧૧	૧૬	૫૦૫	૬૮	૧૪૨
રે	...	૧૨	૭	૨૫	૧૪	૫૭

• હિવાલને મારે ટાઈલ્સની ફેન્સી છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે ?

	અક્ટોબરમાં	લાખ રૂપીયા.	એપ્રિલથી અક્ટોબર
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
સુવેર	...	૨	૧ ૫ ૮ ૧૧
રૂમાલ શાલ	૫ ૨ ૧
કાપડ	...	૩૭	૨૮ ૨૦૧ ૨૩૪ ૧૮૫
દોરા	...	૧	...
હોબરડેશરી	...	૧	૬ ૧૧ ૭
રેશમની ચીન્ને	...	૧	૧૫ ૧૬ ૩
ઉન	૪૬ ૫૪ ૪૦
ઉનની ચીન્ને	...	૨	૫ ૧૬ ૪૦
તૈયાર કપડાં	...	૨	૨૬ ૪૩ ૨૧
હથીયાર દારૂગોળો	૧ ૧
રસાયણી પદાર્થો	૩ ૩ ૩
કોલસા	૨ ૧૬
કોફી	...	૧	...
કંદલરી	૨ ૩ ૫
દવા	...	૧	૧૫ ૫ ૪
રંગવાની ચીન્ને	૨ ૨ ૪
ચીનીકામ	૪ ૩ ૨
માછલી	૫ ૬ ૫
ફળ તથા લાલ	...	૧	૩ ૨૩ ૨૪
ફરનીચર	૧ ૨ ૧
કાચ	...	૧	...
ચુંદર છુપ વગેરે	...	૧	૧૭ ૧૨ ૧૧
હાડવેર	...	૩	૧ ૧૭ ૧૫
કેળવાયા વગરના આમડા	૧ ૪૨ ૨ ૨૫
ઓળવો	૪ ૬ ૭
હાથીદાંત	૫ ૬ ૪
અવાહીર તથા સોના
આદીની પેટ	૨ ૧ ૨
કેળવાયેલા આમડા	...	૧	૧ ૧૨ ૮
દારૂ	૩ ૩ ૧
મરીનરી	...	૧	૨ ૬ ૧૨ ૧૫
દીવાસળી	૧ ૧ ૨ ૪
ધાતુની ચીન્ને	...	૧	૨૩ ૧૨ ૧૧
તેલ	...	૧	૧૧ ૨ ૨
કાગળ તથા પુઠા	૩ ૫ ૩
ખાવા પીવાની ચીન્ને	૭ ૬ ૨
રખરની ચીન્ને	૨ ૪ ૧
તેમનો	૩ ૬ ૭

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ એક આદ, ફાઇ મુ'બંધ.

	અક્ટોબરમાં ૧૯૧૧	લાખ રૂપિયા. ૧૯૧૨	૧૯૨૦	એપ્રિલથી અક્ટોબર ૧૯૨૧	૧૯૨૨
ગાડી-ગાડાં ...	૧	...	૧૨	૧૪	૮
પોસ્ટ મારફતે ...	૫	૧	૨૬	૨૨	૨૦

હીંદી માલની ખાતગી નીકારા—

અનાજ—					
ચાખા ...	૫૩	૨૧૪	૧૧૩૫	૧૫૩૭	૨૧૫૬
ઘઉં	૧	૧	૧૨	૧૪૨	૫
ધઉંનો લોટ ...	૧૧	૧૧	૬૩	૧૩૭	૭૬
જવ	૮	૧૮	૩
જુવાર—ખાજરા	૧	૧૮	૪	૩
મકાઈ	૨	૧	૨
દાળ ...	૧૪	૪	૩૩	૩૬	૨૬
ચણા ...	૧	૧	૬	૭	૭
મસૂર	૧	૨	૧	૨
તેલનાં બીયાં—					
સુગંધી તેલનાં બીયાં	૧	૫	૧૩	૧૪	૨૬
હીવેલી ...	૨	૬	૨૩	૩૫	૧૧૨
કોપરાં ...	૨	...	૫	૬	૫૦
કપાસીયા ...	૪	૬	૭૭	૪૬	૬૩
લોખંડાંગ ...	૪૩	૩૧	૧૫૩	૨૬૧	૩૮૫
અળસી ...	૧૦	૫૨	૫૦૬	૧૭૫	૫૦૪
મહુડા	૫	૧	૧	૧૮
રાઈ	૩	૧	૬
ખસખસ	૧૨	૧૨	૭
મુરસી ...	૧૧	૧૩	૪૩૧	૬૫	૩૧૬
તલ ...	૬	૧	૩૬	૧૫	૮૫
તેલ—					
સુખકનું તેલ	૧	૨૧	૪	૧૩
બેન્ડાઈન } તથા પેટ્રોલ	૪૬	૧૨૬	૮૪	૧૪૪
હીવેલ	૫	૨	૮
કોપરેલ ...	૭	...	૮	૧૩	૧૬
અળસીનું તેલ	૧૧	૧	...
તથા મુરસીનું તેલ	૭	૫	૭
તલનું તેલ	૧	૧	૧
બોળાં—					
લોખંડાંગનો	૧	૩	૩૧	૨૭	૩૨
કપાસીયાનો	૬	...	૨
અળસીનો	૧૧	૭	૮
મુરસી તથા તલનો	૫	૬	૨૪	૨૩	૪૪
બીજાં	૧	૬

બ્રાકન મોઝેક ટાઈલ્સની હિંજાઈનો કયાં ભેવા મળશે ?

અક્ટોબરમાં

લાખ રૂપીયા.

એપ્રિલથી અક્ટોબર

૧૯૨૧

૧૯૨૨

૧૯૨૦

૧૯૨૧

૧૯૨૨

રૂ, શણ, જીટ, રેશમ, ઉન, તથા તેની ચીજો.

રૂનો કચરો ...	૫	૩	૩૩	૨૫	૪૭
કપોઠ	૧	૪	૧	૯
સુતર ...	૪૬	૨૩	૭૧૪	૫૨૦	૩૪૬
રૂમાલ-શાલ	૨	૨૭	૪	૧૨
કાપડ કોર્ડ ...	૭	૭	૧૬૦	૭૧	૬૬
,, ઘોચેલું	૮	૩	૩
,, રંગીન ...	૫૨	૮૫૫	૩૦૨	૪૧૬	૩૦૮
દોરા ...	૨	૧	૧૬	૨૩	૧૫
હેબરડેશરી	૨	૪
શણ-કાચું ...	૪	૪	૬૧	૧૬	૩૫
જીટ ...	૧૬૧	૩૨૬	૮૧૪	૫૬૩	૧૨૨૪
,, સુતર	૨	૨૫	૩	૬
,, કોથળા ...	૧૫૨	૧૪૫	૧૬૩૪	૮૩૧	૬૧૫
,, ગની કલોચ ...	૧૪૨	૨૨૯	૨૦૨૪	૯૦૭	૧૨૮૬
,, દોરડાં-દોરી	૧૨	૫	૭
રેશમ કાચું	૩	૧૧	૭	૧૩
,, દોકડાં ...	૧	૧	૬	૫	૬
ઉન ...	૮	૬	૧૫૭	૧૦૬	૨૫૬
ધાબળી ગાલીચા ...	૪	૫	૫૩	૩૪	૬૦

ધાતુ:—

પીતલ-કાંસુ	૩	૩	૩
કોમાઈટ	૧	૮	૧	૭
લોખંડ-સ્ટીલ ...	૪	૭	૩૨	૩૧	૪૬
સીસું ...	૬	૬	૫૬	૫૮	૭૮
મેંગેનીઝ ...	૮	૧૭	૮૯	૪૬	૧૦૧
ઠલક ...	૩	૩	૬	૧૬	૧૭
ગુલ્ફામ	૨૨	૪	...
જસલ	૧	૬
ખાતુ-કુલ ...	૨૭	૪૨	૨૩૫	૧૬૬	૨૭૧
અબરખ ...	૭	૫	૭૬	૪૨	૩૩

પરચુટણ ચીજો:—

જીવતાં જાનવરો ...	૨	૨	૨૦	૧૬	૧૩
તૈયાર કપડાં ...	૧	૧	૬	૧૨	૨૨
પુસ્તકો ...	૧	...	૨	૩	૩

ધી બાબે ટાઇલ માટે ૨૧ એક્રીટ, ફોર્ટ સુબખ.

અકટોબરમાં લાખ રૂપિયા એપ્રિલથી અકટોબર
૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨

શુદ્ધ તથા શુદ્ધ	૬	૨	૨
જાંબરાં	...	૨	૧	૧૧	૮	૮
મંકાત બાંધવાનો સામાન	૧	૪	...	૪	૬	૭
મીઠુબતી	...	૧	...	૧૪	૭	૧૦
સુરેખાર (સોલ્ટપીટર)	૨	૫	૫	૪૮	૨૪	૨૨
બીજા વસાયણી પદાર્થો	૪	૨	૩
કોલસા	૧૦૨	૧૨	૬
કોડી	...	૧૦	૧૭	૭૭	૬૦	૭૫
કાચો—દોરડી	...	૨૩	૧૦	૬૧	૪૭	૬૫
વનસ્પતીનાં દોરડાં	૮	૭	૬
ઝેરકચોળાં	૫	૫	૨
સેદા	...	૧	...	૭	૫	૪
દવાઓ કુલ	...	૧	૧	૧૨૩	૧૭	૧૨
ગંધો	...	૨	...	૧૮	૩૨	૬
ફરસાં	...	૨	૫	૨૬	૩૧	૪૧
ફરસાંનું સ્ત્રાવ	૪	૨	૩
લોકેમરીયાં	૭	૫	૬
રંગવાની ચીજો કુલ	૭	૭	૭	૬૪	૭૬	૬૬
જાડું તથા અશ માટેના	૬
રેસા	...	૧	૧	૭	૬	૧૦
માછલી	...	૪	૪	૨૬	૨૮	૨૭
રાંગરનાં છોડાં	૫	૧	૧	૭૭
ધાસ શુદ્ધ વગેરે	૧૨	૧	૧	૬૮	૭૦	૭
કાદા	...	૨	૨	૧૬	૧૭	૧૬
ફળ તથા ભાજુ કુલ	૪	૪	૪	૩૪	૩૩	૩૪
ફરનીચર	૩	૩	૪
કાચની ચીજો
હાંગર	૬	૧૬	૧૨
શુદ્ધ વગેરે	૭	૧	૪
હાઉસ-કટલરી	૪	૪	૪
ન કેળવાયલાં સામકાં:
લેશનાં	...	૧	૨૦	૬	૬	૧૧
કાચનાં	...	૧૦	૧૧	૧૧૬	૮૮	૧૧૮
પાછાનાં	૮	૨	૨

ગોદેલીકે શીલંગની સારી લીઝાધન ગમશે કે ?

	અક્ટોબરમાં ૧૯૨૧	લાખ રૂપીઆ. ૧૯૨૨	૧૯૨૦	ઓક્ટોબર ૧૯૨૧	૧૯૨૨
ખજાનાં ...	૨૫	૨૭	૨૪૧	૨૧૦	૧૭-
ઘેટાના	૧૮	૨૦	૧
શીંગડાં ...	૨	...	૪	૫	૭
ઓખરો	૧	૧
જેડરોન ...	૪	૨	૧૦	૧૧	૧૧
લાખ ...	૫૮	૪૫	૫૨૬	૪૨૬	૪૭૫
કેળવણી ચામડા ...	૩૫	૩૬	૨૦૨	૨૧૫	૨૬૬
ખાતર ...	૧૧	૭	૭૬	૫૭	૬૧
અશીલુ ...	૧૬	૧૨	૧૫૩	૧૩૩	૧૪૭
મીલ ...	૬	૬	૫૮	૫૩	૭૫
ધી ...	૪	૧	૩૦	૩૦	૧૬
ચટણી-અથાણું	૬	૬	૮
રખર-કાચું ...	૬	૩	૭૭	૪૩	૨૬
મરચાં ...	૩	૩	૨૨	૧૮	૨૮
સુંઠ	૬	૮	૬
પીપર ...	૧	૪	૧૨	૧૮	૧૮
ખાડ ...	૧	...	૮૩	૧૬	૨
ગોળ	૩
ચરખી	૩	૨	૧
ચા ...	૨૪૦	૩૦૮	૬૧૭	૮૭૮	૧૦૮૧
ચાનો કચરો	૭	૩	...
રૂ ...	૩૪૫	૧૬૮	૨૬૪૧	૨૫૬૫	૩૦૬૩
તંબાકુ-સાદી ...	૪	૬	૪૧	૩૬	૩૬
તંબાકુની ચીજો	૬	૧	૧
રમકડાં	૧	૧	૧
લાકડા સાગના પાટીયાં ...	૨	૬	૭૬	૨૭	૪૦
સુખડ	૩	૩	૩
પોસ્ટ મારફતે ...	૧૮	૧૧	૧૬૭	૧૦૨	૬૪

હીંદી માલની સરકારી નીકાશ.

ચાનાજી ...	૧	૧૨૫	૪૮	૮
અશીલુ ...	૭	૫	૫૪	૩૫

(૨) પરદેશી સાથેનો વેપાર

પરદેશી માલની આયાત.		આક્ટોબરમાં		એપ્રિલથી ઓક્ટોબર	
ખોરાક વાંઝાકુ વગેરે	...	૧૬૨૧	૧૬૨૨	૧૬૨૧	૧૬૨૨
કાચો માલ	...	૫૪૮	૩૭૧	૨૪૪૫	...
બનેલો માલ	...	૧૮૬	૧૨૬	૧૨૭૨	૧૧૬૦
છવતાં જાનવરો	...	૧૫૪૨	૧૭૬૧	૧૦૮૩૬	૧૦૨૮૫
પરચુટણ	...	૧	૩	૫	૧૩
		૪૬	૨૬	૨૦૫	૧૬૫
કુલ ખાનગી	...	૨૩૩૬	૨૨૬૦	૧૪૭૬૬	૧૩૩૩૬
સરકારી	...	૧૭૬	૭૬	૮૭૩	૬૮૫

પરદેશી માલની નીકાશ.

ખોરાક વાંઝાકુ વગેરે	...	૧૬	૨૪	૧૬૦	૧૬૩
કાચો માલ	...	૧૫	૧૬	૧૦૦	૧૭૬
બનેલો માલ	...	૬૬	૫૫	૪૬૭	૪૦૪
છવતાં જાનવરો	૧	...
પરચુટણ	...	૫	૨	૨૨	૨૧
કુલ ખાનગી	...	૧૦૫	૬૭	૭૮૦	૭૬૭
સરકારી	...	૪	...	૬૭	૪૪

હોંદી માલની નીકાશ.

ખોરાક વાંઝાકુ વગેરે	...	૩૬૭	૫૬૭	૩૧૨૨	૩૬૬૭
કાચો માલ	...	૭૬૦	૮૬૪	૫૩૫૨	૭૭૫૫
બનેલો માલ	...	૫૩૭	૫૬૦	૩૫૮૮	૩૬૬૩
છવતાં જાનવરો	...	૨	૨	૧૬	૧૩
પરચુટણ	...	૧૮	૧૨	૧૩૩	૬૫
કુલ ખાનગી	...	૧૭૧૪	૨૦૬૫	૧૨૨૧૪	૧૫૫૨૩
સરકારી	...	૧૦	૬	૧૫૮	૬૫

હિંદી પોલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવ

હીંદનો જુદા જુદા દેશો સાથેનો વેપાર.

આયાત. અકટોબરમાં (લાખ રૂપયા) એપ્રિલથી અકટોબર.

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ઈન્ડિયા	૧૩૨૫	૧૪૦૮	૮૨૧૬	૮૦૬૮
એફન	૧૧	૩	૪૯	૩૭
મસોપોટેમીયા	૧૫	૧૬	૩૪	૪૬
સીલોન	૧૩	૧૩	૭૭	૬૮
ફોટનાં સંસ્થાનો	૨૨	૩૧	૨૫૪	૨૫૯
હોંગકોંગ	૧૦	૯	૧૧૩	૯૨
પંજાબ	૮	૭	૩૯	૪૮
દક્ષિણ આફ્રીકા	૧૯	૩	૧૦૪	૫૦
મોરીશસ	૨૫	—	૬૫	૮૭
બર્મા-પેન્મા	૨	૪	૩૩	૩૪
કેનીયા	૧૩	૮	૯૫	૭૪
કેનેડા	૧	૬	૨૫	૪૪
આસ્ટ્રેલીયા	૪૪	૬	૧૨૦	૬૭
બીબી ઓસ્ટ્રીયા સંસ્થાનો	૧૫	૧૯	૬૧	૬૫
ગ્રીકીશ સામ્રાજ્ય	૧૫૩૦	૧૫૪૦	૯૨૯૨	૯૦૩૫
રશીયા	૫	...
સ્વીડન	૮	૧૦	૪૩	૬૦
નોર્વે	૨	૭	૨૧	૪૫
જર્મની	૬૧	૧૧૨	૩૪૨	૭૧૮
હોલેન્ડ	૨૫	૨૨	૧૪૩	૧૩૨
બેલ્જિયમ	૨૬	૬૮	૩૧૨	૩૭૬
ફ્રાન્સ	૧૨	૧૭	૧૩૩	૧૧૪
સ્પેન	૧	૪	૧૩	૧૨
સ્વીટ્ઝરલેન્ડ	૫	૬	૪૬	૫૫
પોર્ટુગી	૧૫	૨૦	૧૦૪	૧૦૫
આસ્ટ્રીયા	૧	૩	૧૬	૧૩
ટર્કી (એશીયા)	૧	...	૩	...
અરબીયા	૧૪	૧૧	૩૩	૩૮
ધરાન	૧૦	૧૪	૮૧	૯૧
બાલ	૩૬૩	૨૦૩	૧૫૨૩	૬૧૬
બોરનીયા	૫	...	૩૯	૪૨
સીયામ	૫	૨	૩૫	૨૦
ચીન	૧૭	૨૫	૧૫૯	૧૭૨
જાપાન	૬૪	૧૧૭	૮૮૨	૭૭૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ્ ૨૧ બેક ઓટ, ફેટ્ ઝુબર્ધ.

ચાર્ટર્ડ ગીઝ આફ્રીકા	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬
ઇટલીયન	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૧૫૪	૧૫૪	૧૫૪	૧૫૪
બીબી-હેથો	૫	૫	૫	૫
પરફેશો કુલ	૮૦૬	૮૦૬	૮૦૬	૮૦૬
એક્ટર	૨૩૩૬	૨૩૩૬	૨૩૩૬	૨૩૩૬
નીકાશ.				
ઇંગ્લેન્ડ	૪૩૧	૪૩૧	૪૩૧	૪૩૧
એક્ટ	૪	૪	૪	૪
મેસોપોટેમીયા	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦
સીલોન	૫૬	૫૬	૫૬	૫૬
સ્ટ્રેટના સંસ્થાનો	૫૪	૫૪	૫૪	૫૪
હોંગકોંગ	૪૮	૪૮	૪૮	૪૮
મલ્ટા	૭	૭	૭	૭
દક્ષિણ આફ્રીકા	૧૭	૧૭	૧૭	૧૭
મારીશસ	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨
જંગલાર-પેન્થા	૬	૬	૬	૬
કેનીયા	૫	૫	૫	૫
કેનેડા	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪
પ્રીટીશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	૧	૧	૧	૧
આસ્ટ્રેલીયા	૬૬	૬૬	૬૬	૬૬
બીબી પ્રીટીશ સંસ્થાનો	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬
પ્રીટીશ સામ્રાજ્ય	૭૬૫	૭૬૫	૭૬૫	૭૬૫
સ્વીડન	૧	૧	૧	૧
નોર્વે	૨	૨	૨	૨
જર્મની	૧૦૬	૧૦૬	૧૦૬	૧૦૬
હોલેન્ડ	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩
બેલ્જિયમ	૫૭	૫૭	૫૭	૫૭
ફ્રાન્સ	૭૮	૭૮	૭૮	૭૮
સ્પેન	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪
ઇટલી	૬૨	૬૨	૬૨	૬૨
આસ્ટ્રીયા	૮	૮	૮	૮
ટર્કી (યુરોપ)	૩	૩	૩	૩
ટર્કી (એશીયા)				

હવે પાલીસા કરવા ટેન્ડરોથી ખરીદ કરવા કર્યા જશે ?

અરેબીયા	૨૧	૧૬	૧૬૮	૧૫૦
હરાન	૧૩	૧૩૬	૧૩૪	૬૨
સુમાત્રા	૧૦	૭૧૬	૨૫	૬૩
બાવા બોરનીયો	૧૦	૩૨	૨૨૩	૧૩૦
સીયામ	૬	૧૫	૮૬૪	૭૬
પંડા ચાઇના	૧૦	૧	૧૨૦	૬૩
ચીન—	—	—	૬૨૨	૮૦૪
બાપાન	૨૩૧	૦૧૧૧	૧૮૭૭	૧૮૨૫
પોર્ટુગીઝ આફ્રીકા	૪	૪	૩૩	૪૬
હાલાંદીયન	૧	૫
ચુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૧૮૧	૨૪૪	૧૩૫૪	૧૬૮૨
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	૧૪	૫૨	૬૫	૩૧૩
હાલીવુ અમેરીકા	૨૭	૬૬૨	૨૧૪	૨૭૪
ઓશ્યેન્યા	૬૬૩	૫	૮
બીના દેશો	૧૦	—	૭૪	૧૧૦
પરદેશો કુલ	૮૪૮	૧૦૩૭	૭૧૧૨	૬૮૨૦૩
એકંદર	૧૭૧૪	૨૦૬૫	૧૨૨૧૪	૧૫૫૨૩

(૩) સોનું, ચાંદી, તેથા અક્ષેણી નોટની આયાત અને નીકાશ.

	અક્ટોબર માસમાં	એપ્રિલથી અક્ટોબર સુધીમાં
સોનું આનગી આયાત	૧૬૨૧૨૨ ૧૬૨૨	૧૬૨૧ ૧૬૨૨
સરકારી	૨૩૬૨૫	૫૬૩૬૦
આનગી નીકાશ	૧૮૧૪ ૫૫	૧૬૨૨૯૯
સરકારી	૨૬૧	૭૨૧
આનગી આયાત	૨૦૧૨૫ ૧૪૪૪૯	૬૩૫૨૭
સરકારી	૩૭૦ ૧૪૦૩	૩૭૬
આનગી નીકાશ	૬૩૪૦ ૩૧૪૬	૫૪૨૩
સરકારી	૧૦
નોટ આનગી આયાત ૩૩૨ ૩૬૬૨
સરકારી ૩૪૨ ૨૦૬૪
આનગી નીકાશ ૫
સરકારી ૧૦૦૦ ૧૮૫૦

(૪) પરદેશો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ.

(લાખ રૂપયા)	અક્ટોબરમાં	એપ્રિલથી	અક્ટોબર
વેપાર બાકી	૧૯૨૧ -૫૧૭	૧૯૨૨ -૧૨૮	૧૯૨૧ -૧૭૭૩
સોનું ચાંદી તથા અલગી નોટો	-૩૩૩	-૩૫૨	+૨૭૯
ઠાકરીલ ળીલ તથા સરકારી લોન વગેરે	+૪	+૧૩	+૧૩૫
એકંદર	-૮૫૦	-૪૬૭	-૧૩૫૬
			+૬૩૦

(૫) કસ્ટમ્સના મહેસુલ.
(લાખ રૂપયા)

	અક્ટોબર	એપ્રિલથી	અક્ટોબર સુધીમાં
આયાત પર	૧૯૨૧ ૨૭૭	૧૯૨૨ ૩૪૨	૧૯૨૧ ૧૪૬૭
નીકાશ પર	૩૩	૫૫	૧૮૭૭
નીમકની આયાતપર	૧૧	૨૩	૧૮૦
			૧૨૨

(૬) ભાવની વધવટ.

૧૯૨૧ ના અક્ટોબરના વેપાર સાથે સરખાવતાં આ વરસે અક્ટોબરમાં જે ચીજોની વધારે આયાત છતાં એાછી કીમત અથવા એાછી આયાત છતાં વધારે કીમત હોય એવી ચીજોની યાદી નીચે આપી છે:—

આયાત.	અક્ટોબરમાં	રૂપિયા.
લુપ્તીકેટીંગ એાઇલ	+ ૮૫૬૫૧ (ગેલન)	-૩૧૬૬૩૧
ફેરોસીન તેલ	+ ૪૫૨૪૯ "	-૭૧૦૪૧૩
લોખંડ કે સ્ટીલનાં		
" રીટ તથા પ્લેટ (કલર્મવાળા)	+ ૮૮૮ (ટન)	-૪૬૧૦૬૮
" (ગેલ્વેનાઇઝડ)	+ ૮૪૧ (ટન)	-૩૮૬૬૨૨
ચીમીટ	+ ૧૪૨૮ (ટન)	-૨૬૭૪૭૮
એલોઝરાઇન રંગ	+ ૭૬૪૩૫ (રતલ)	-૧૫૬૬૨૭
ચોપડીયો વગેરે	+ ૧૨૪ (કંદ્રવેટ)	-૮૬૨૬૮
નીકાશ		
બીસલ્સ (ઝાંખરાં)	+ ૧૬૦ (કંદ્રવેટ)	-૪૦૫૨૫
રોરડાં (વનસ્પતીના રેસાનાં)	+ ૩૫૭ (કંદ્રવેટ)	-૫૫૮
" (બુટની)	- ૧૬૦ (કંદ્રવેટ)	+૧૫૦૩૫
હરગતુ સત્	- ૨૬૩ "	+૮૬૪૨
કાંદા	+ ૧૧૧૨૮ "	-૨૧૮૩
લઈનો લોટ	+ ૮૮૬ (ટન)	-૫૬૭
ઝાયનાં ચાંમડાં (ન ફેળવાયેલાં)	- ૨૩૧ (")	+ ૮૮૫૭૭
મેંદાનાં	+ ૨૩ (")	-૭૬૫૬
સલ્ફેટ એાફ એમોનીયા	- ૧૬ (")	+ ૬૬૮૮
અખરખ	+ ૩૦૫૮ (કંદ્રવેટ)	-૧૩૫૬૧૫
કોપરનાં ઓળ	+ ૭૫ (ટન)	-૬૬૮૪

બોક્સ મેએક ટાઈલ્સની ડીઝાઇનો કયાં ભેવા મળશે?

(૭) સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	આગષ્ટ માસમાં		એપ્રિલથી આગષ્ટ સુધીમાં	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૨૦	૪૧૬	૨૦૭૬	૨૦૭૦
મદ્રાસ ...	૩૨	૪૬	૧૬૬	૨૨૫
બંગાલ ...	૨૮	૨૫	૧૪૦	૧૨૭
સંયુક્ત પ્રાંતો ...	૩૨	૩૩	૧૬૦	૧૬૬
અજમેર-મેવાડ ...	૨	૨	૧૦	૬
પંજાબ ...	૩	૨	૧૩	૧૩
દિલ્હી ...	૨	૩	૬	૧૫
મધ્ય પ્રાંતો વધા બીરાર.	૨૮	૨૭	૧૩૬	૧૩૫
દેશી રાજ્યો ...	૩૪	૨૮	૧૫૬	૧૭૮
કુલ ..	૫૮૪	૫૬૦	૨૮૭૫	૨૬૪૫

(૮) સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ.)

	આગષ્ટ માસમાં.			
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૧	આયાત.
નં. ૧થી ૨૫	૫૩૬	૫	૫૨૩	૨
„ ૨૬થી ૪૦	૫૮	૨૭	૫૮	૨૨
„ ૪૧ અને વધારે	૨	૫	૨	૪
એપ્રિલથી આગષ્ટ સુધીમાં				
નં. ૧થી ૨૫	૨૬૩૩	૩૮	૨૫૫૮	૧૬
„ ૨૬થી ૪૦	૩૦૧	૧૬૭	૩૦૩	૧૧૭
„ ૪૧ અને વધારે	૧૦	૩૦	૧૦	૨૫

(૯) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (લાખ વાર)

જાત	આગષ્ટ માસમાં એપ્રિલથી આગષ્ટ સુધીમાં.			
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧
કોરાં વયા ધોયેલાં કાપડની પેદાશ ...	૧૦૮૧	૧૦૭૫	૬૦૮૪	૫૪૪૬
„ „ આયાત ...	૧૫૨૨	૭૭૫	૪૭૮૭	૩૩૮૬
રંગીન કાપડ પેદાશ ...	૪૧૩	૪૧૨	૧૭૮૮	૧૬૨૬
„ „ આયાત ...	૧૮૩	૫૭	૫૮૪	૫૩૧

(૧૦) કાપડ, સુતરનો ડિવોગ. (૭)

(લાખ રવડ)

આગષ્ટ માસમાં	આ વરસે	ગયે વરસે	ગયે મહીને
સુતરની પેદાશ	૬૦૦	૫૮૪	૫૮૫
કાપડની પેદાશ	૩૫૧	૩૪૪	૩૨૨
એપ્રિલથી આગષ્ટ			
સુતરની પેદાશ	૨૯૪૫	૨૯૭૫
કાપડની પેદાશ	૧૬૭૨	૧૬૬૪

(૧૧) કાપડની માંતવાર પેદાશ. (આગષ્ટ માસમાં.)

પ્રાવ.	કીમત (લાખ રૂપીયા)	વજન (લાખ રવડ)	લંગાઈ (લાખ વાર)			
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
સુબધ	૪૪૨	૪૨૫	૨૮૨	૨૭૪	૧૨૬૦	૧૨૧૮
મદ્રાસ	૧૧	૨૧	૭	૧૪	૨૩	૪૬
બંગાલ	૮	૭	૫	૪	૨૪	૨૧
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૩	૧૭	૬	૧૨	૩૧	૪૩
અજમેર મેવાડ	૨	૨	૧	૧	૭	૬
દીલ્હી ...	૧	૩	...	૨	૨	૮
સંયુક્ત પ્રાંતો તથા બીજાં	૧૯	૨૧	૧૨	૧૪	૪૭	૫૬
દેશી રાજ્યો	૨૦	૨૩	૨૪	૨૭	૮૯	૯૯
કુલ ...	૫૨૦	૫૨૧	૩૪૪	૩૫૧	૧૪૮૭	૧૪૬૪

એપ્રિલથી આગષ્ટ—પાંચ માસમાં.

પ્રાત	કીમત (લાખ રૂપિયા)	વજન (લાખ રતલ)	લંગાઈ (લાખ વાર)			
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
સુબધ	૨૧૭૮	૨૦૪૧	૧૩૯૩	૧૩૦૯	૬૨૭૬	૫૯૬૪
મદ્રાસ	૬૮	૧૦૩	૪૨	૬૬	૧૩૫	૨૦૪
બંગાલ	૩૨	૨૯	૨૦	૧૯	૯૮	૯૦
સંયુક્ત પ્રાંતો	૬૨	૭૧	૪૪	૫૦	૧૪૬	૧૭૨
અજમેર-મેવાડ	૧૧	૧૦	૮	૭	૩૧	૨૭
દીલ્હી	૪	૧૫	૨	૧૦	૭	૨૯
મધ્યપ્રાંતો-બીહાર	૧૦૦	૧૦૪	૬૫	૬૮	૨૫૦	૨૬૩
દેશી રાજ્યો	૯૭	૧૨૨	૧૧૭	૧૪૧	૪૨૫	૧૧૧૯
કુલ	૨૫૫૫	૨૫૦૦	૧૬૬૪	૧૬૭૨	૭૩૭૩	૭૮૭૩

માસેલસની રૂંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

તા. ૩૧-૧૦-૧૯૨૨ ને દીને જુદે જુદે ઠેકાણે-સરકારી વખાણેમાં પડેલા માલ.

	ખંખાલ	મુખ્ય	સીધ	મદ્રાસ	બરમા	કુલ
કાપડ ડોઝ (વૉર)	૩૬૭૪૦૬૦	૩૬૭૪૦૬૦
„ ધોચેલું „	૧૦૬૬૩૬૬	૨૬૨૨૨	૧૦૬૨૬૨૧
„ રંગીન: „	૩૮૫૪૧૭	૫૧૫૩૬	૧૩૦૧૦	૪૪૯૯૬૬
દારૂ—(ગેલન)						
એલ-બીર—પોર્ટ	૩૪૧૫૮	૨૭૯૬૮	૩૮૬૩૮	૬૦૧૮	૧૦૬૮૦૨
પ્રાંડી „	૨૫૨૨૬	૬૩૦૫	૭૩૫૪	૧૦૬૧૬	૫૨૬૦	૫૮૦૬૧
જીન „	૩૬૩૬	૨૪૫૨	૨૨૬૦	૧૬૭૬	૩૨૧૩	૧૩૫૪૦
લીફર „	૩૫૫૬	૪૫૪	૮૦૬	૬૬	૧૮૧	૫૦૬૩
રમ „	૨૫૩૭૫૬	૨૩૮૮	૫૫૫	૪૩૨	૧૪૨૫૦	૨૭૧૩૮૧
ઠ્ઠીરકી „	૬૭૮૫૬	૧૮૨૪૮	૩૧૦૪૨	૧૩૩૮૫	૬૩૫૬	૧૩૬૮૬૩
બીન સ્પીરીટ „	૧૯૦૬૬	૪૮૬	૪	૬૩૬૮	૧૦૨૭	૨૬૬૭૪
વાઈન „	૧૬૧૬૨	૧૧૬૭૨	૬૦૬૨	૨૩૭૫	૩૭૭૩	૪૩૦૪૪
લોખંડ સ્ટીલ (ટન)	૧૧૦	૧૧૭	૧૨૨૭
કેસોસીન તેલ (ગે)	૪૫૬૫૦૨	૪૫૬૫૦૨
નીમક (ટન)	૧૪૫૫૬૪	૨	૨૩૨૬૮	૧૬૮૬૬૪
રેશમી કાપડ (વાર)	૧૬૨૭૨	૧૬૨૭૨
ખાંડ (ટન)...	૭૪૬	૧૭૦૬૭	૬૫૨૮	૫૦૩	૨૪૮૪૪
તાંબાકુ (રવડા)	૫૯૧૨૮૩	૬૮૪૩૮	૬૮૫૦૮	૮૩૬૧૨	૧૩૩૪૨૦	૬૭૫૫૬૧

(૧૩) દુનીયામાં જુદા જુદા પાકનો વીસ્તાર.
(હજાર એકર.)

દેશ	ઘઉં	બવ	મકાઈ	અણસી
હીંદુસ્તાન	૩૦૧૦૬	૮૫૩૧	૭૭૮૮	૨૪૮૨
અલ્બાનીયા	૨૬૪૭	૨૪૪૪	૨૨	૧
આરજેન્ટાઇન	૧૪૮૧૭	૬૬૭	૮૦૬૦	૩૪૮૪
આસ્ટ્રેલીયા	૯૦૮૨
કેનેડા	૧૮૨૩૨	૨૫૫૨	૨૦૨	૧૪૨૮
ડેન્માર્ક	૧૬૪	૫૮૫
ઇજીપ્ત	૧૧૯૦	૩૪૦	...	૬
ફ્રાન્સ	૧૧૯૯૫	૧૪૯૫	૮૧૯	૭૦
ઈટલી	૧૧૨૯૦	૪૬૪	૩૭૦૭	૪૪
જર્મની	૩૪૧૩	૨૯૬૨	...	૬
બલ્ગેરીયા	૨૧૫૪	૫૦૨	૧૪૧૯	૧
આસ્ટ્રીયા હંગેરી	૨૪૫૧	૧૪૩૬	૧૮૬૪	...
બાપાન	૧૩૩૫	૨૬૯૧	૧૩૬	...
લક્ષમબર્ગ	૨૭	૫
રોલેન્ડ	૧૫૬	૫૬	...	૫૩
ન્યુઝીલેન્ડ	૨૧૨
નોર્વે	૪૧	૧૫૬
રુમાનીયા	૫૧૫૬	૩૩૦૮	૭૩૩૦	૩૧
સ્પેન	૧૦૨૫૫	૪૩૧૯	૧૧૬૮	૬
સ્વીડન	૩૬૦	૪૦૨	...	૭
સ્વીટઝરલેન્ડ	૧૧૯	૧૮	૬	...
ટુનિસ	૧૩૪૩	૬૩૪	૨૩	૮
ઈક્વીવ આફ્રીકા	૮૧૩	૬૧	૩૪૬૩	...
યુનાઇટેડ કીંગડમ	૧૬૭૬	૨૦૪૮	...	૧૫૧
યુનાઇટેડ સ્ટેટસ	૫૭૧૬૨	૮૦૮૩	૧૦૪૬૦૧	૧૭૮૫
બ્રિટન	૭૫૦	૧૧	...	૮૧
હીંદુસ્તાન	...	ચોખા	...	૩,
અલ્બાનીયા	...	૮૧૩૫૭	...	૨૩૪૧૭
ઇજીપ્ત	...	૧૪૦	...	૧
ઈટલી	...	૨૮૨	...	૧૮૬૮
બલ્ગેરીયા	...	૮	...	૪
બાપાન	૬
સ્પેન	...	૧૨૦
યુનાઇટેડસ્ટેટસ	...	૧૩૩૭	...	૩૬૩૮૩

મેટેરીક રીલીઝની ચારી હીઝાઇન ગમશે કે ?

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

શ્રુતક નંબર રોડેથી રા. આ. પા. ૦-૬-૦
 " " વી. પી. થી ૦-૧૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લવાજમ મુજબ ૩-૮-૦
 હાલના ૪-૪-૦
 મિલકત ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મું. VOL. XV. FEBRUARY 1923. No. 8 ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૩. અંક, ૮.

અનુક્રમણિકા.

ચેમ્બરનું બદલાયેલું નામ	૩૫૨
૧ આંકડાઓનો અભ્યાસ	૩૫૨
૨ હુંડી, સોલુ, તથા ચાંદીના વેપારીઓને લેવાયેલી નોંધ	૩૫૩
નોંધ	
(૧) કામદાર વગેરે સાથે સહકાર	૩૫૫
(૨) વેપારી કાલકારો	૩૫૬
૪ આંપણી ખેતી	૩૫૭
ચેમ્બરની વિભાગ	
(૧) કમીટીની સભાઓ	૩૬૦
(૨) સબ કમીટીનો રીપોર્ટ	૩૬૬
(૩) ચેમ્બરના યોજાયેલાં મેટિંગ્સ	૩૬૮
૬ અન્ય ચેમ્બરો	૩૬૮
૭ હાલમાં સ્થપાયેલી નેશનલ સ્ટોર્સ કંપનીઓ	૩૬૯
૮ વીસ મહારાના ધરોહર	૩૭૨
૯ હાલમાં રસાયણી પદાર્થો (ખનાવવાનો ઉપયોગ)	૩૭૪
૧૦ વેપારી પુછપરછ	૩૭૭

૧ વેપારી આંકડા	૩૭૮
(૧) દિલ્હીનાં દરીયાઈ વેપાર	૩૭૮
(૨) પારંગો સાથેના વેપાર	૩૮૩
(૩) સોલુ જાડી તથા ચલણી નોંધ	૩૮૭
આયાત તથા નીકારા	૩૮૭
(૪) પારંગો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ	૩૮૭
(૫) કસ્ટમની મહેસુલ	૩૮૭
(૬) શાખની વધવે	૩૮૭
(૭) સુવરની માંતવાર પેદારા	૩૮૮
(૮) સુવરની નાંજરવાર પેદારા તથા આયાતની સરખામણી	૩૮૮
(૯) કાપડની પેદારા તથા અપરજની સરખામણી	૩૮૮
(૧૦) કાપડ સુવરનો ઉલ્લેખ	૩૮૮
(૧૧) કાપડની માંતવાર પેદારા	૩૮૮
(૧૨) સરકારી અપરજોમાં મેલ	૩૮૮

કરતા હોઈ પ્રધાન જરા પણ વાર લેગોડે. એની મજબૂતરી એવી હોવાની હોલ સંભવ છે કે આવના ચોમાસામાં ચાલીતુ તથા હોઈની હુડીતુ બન્નર નરમ જશે એમ આગે હાલની તેજ મોસમનો લાભ જેમ બને તેમ લઈ લેવો; અને બની શકે તો ચોલડ રેન્ડડ રીઝવ ફંડને વધારે મજબૂત બનાવવું એવી એની રાજનીતી લાગે છે. એ ગોલડરેન્ડડ રીઝવ વધારવાનો તો માત્ર એકજ ઇલાજ નવા રૂપયા પાડવાનો છે. ને માટે હાલના ભવિષ્યોદીની ખરીદી હોઈ પ્રધાન તરફથી થતી હોય તો અસભવીત નથી પણ યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર પીટમેન એટની કપે ખરીદી કરતી બધ પડે એવો સમય દુર નથી અને તે પછી હુનીઆમાં ચહીના ભાવ હાલના કરતા પણ નીચા જવાનો સંભવ રહે છે એટલે હોઈ પ્રધાન પણ તેટલે વખત સુધી ચાંદીની ખરીદી બંને તો સુલતવી રાખે એજ લાભકાર અને સંભવીત છે જો એમ થાય તો ચોમાસામાં નાણાની છુટના સમયમાં હોઈ પ્રધાન તરફની લેવાલીથી ચાલીતુ બન્નર પણ હાલની સપાટીથી રહેજ નીચે ટકી રહે અને એ બન્નર મજબૂત થવાં હોઈની હુડીની બન્નર પણ સ્થીર થાય. હુડીતુ બન્નર વધી જાય તો તેને લીધે ઇંગ્લંડથી સોનું મ ગાવવાનું વધારે સરતુ પડે અને જો હુડીતુ બન્નર થટે અને હાલની સ્થીતીએ રહે તો પણ તેના પ્રમાણમાં સોનાના ભાર હાલના કરતાં ઓછા રહે. આટલા કારણસર સોનાના બન્નરમાં વેપારીઓએ તેજની રૂખા વણાઈ ન જવું એવી ગમારી મજબૂત લાગમણ છે.

ચાલીના બન્નરમાં ઉપર કહી ગયા તેમ ચાર, મહીના પછી યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર ખરીદી કરતી બધ પડે તે વેળા મંદી આવવાનો સંભવ છે અને જો તે વેળા ચાલી ખરીદવા માટે હોઈ સરકાર બહાર પડે તો આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી તો પણ એવી ખરીદી હોઈ પ્રધાન કરશે એવી ખાતરી રાખી વર્તવામાં રહેલો જોખમ ચાલીના વેપારીઓની ધ્યાન બહાર રહેવો ન જોઈએ.

હુડીના બન્નરમાં વધવડનો આધાર ઘણી બાબતો પર રહેતો હોવાથી તે સર્વેનું સામટું જોર નીચારવું પડે છે અને તેમાં હોઈ સરકારની રાજનીતીની અસર ઘણી રહેવી હોવાથી નવા સુધી એ રાજનીતીનું સ્વરૂપ ચોક્કસ પછે સમજાય નહીં ત્યાં સુધી બન્નરમાં વધવડનો સંભવ વધારે રહેશે. જ્યાં સુધી હોઈની નીકાશ આચારના કરતા વધારે હોય ત્યાં સુધી હુડીના ભાવ ઉચા જવાની વલણ રહે એ સ્વાભાવીક ગણાય; તેનો લાભ લઈને ચાલીની ખરીદી ચાલુ રાખી નવા રૂપયા પાડવામાં જો કંઈ બહાર ઉલટ હોઈ પ્રધાન રાખે તો તેની અસર એ થાય કે હોઈમાં રૂપયાની નાણાં બન્નરમાં વધારે છુટ રહે અને સોનાની આચાર ઓછી અને મોડી થાય જેને પરીણમે વેપારીઓ જીતવામાં પછીને ચાંદીનો તથા સોનાનો ઉચા ભાવ ટકી રહેવાની વધી રાખે. એ રાજનીતી મુજબનું સરકારનું ચર્તન જે હીને અટકે તે હીને બેક બન્નરમાં મંદી થવા વર ન લાગે એવો જોખમ વેપારી વર્ગને માથે રહે. સરકાર ધારે તો હોઈની આચાર કરતા નીકાશ જેટલી વધારે થાય તેના પ્રમાણમાં હુડીનો ભાવ વધવા કંઈ શકે અને ધારે તો રૂપયાના નવા નીકાશો પુર છુટથી પડવાનું ચાલુ રાખી હુડીના બન્નરનો પાયો એવો જીલો કરી નાખે કે રૂપિયાની અંદર સહેલી ચાલીને લીધે એની જે કીમત રહે તેટલી નીચી હાં વરફ હુડીના ભાવને ગગડવાની વલણ ખાતરી સાથે રાખી શકાય. આ બેમાંથી કયો માર્ગ હોઈ સરકાર લેશે તે કહેવું સહેલું ન ગણાય પણ હોઈ પ્રધાનનો કાઉન્સીલમાં આપણુ

ઉંચા પોલીસ કસ્ટો ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયા જશે ?

જાણીતા હોદ્દા મી. દાદોબા મેરવાનજી દલાલ છે તેમની હાજરી ઉપરથી એવો વીશ્વાસ રાખી શકાય કે આંદોની ખરીદી, વેચાણ વધારે અને ઘીજી વેળા ઓછી એમ રાખવાને બદલે હુ મેશાં લગભગ સર્વેથી રાખવાની આ હેશી વેપારીઓની ચેમ્બરની સુચના પર સત્તાવાળાઓ વીશેષ ધ્યાન આપશે અને હુડીનો ભાવ બે શોર્ટીંગ સુધી લઈ જવાના પ્રયત્નને બદલે તેમાં સ્વભાવિક વધઘટ થઈને બજાર પોતાની ટમેળે સ્થિરતા પામે તેમા મદદ કરવા તરફ વધારે લક્ષ્ય રાખશે. પણ આ માત્ર આશા છે તેના પાયો સરકારની મરજી પર અવલંબે છે, અને એટલે અમે તેના પર વીશ્વાસ રાખવામાં ભ્રમ મરહેલો છે હોદ્દાના ઉદ્યોગોની સ્થિતિ ઉપર આશ્ચર્ય થવાનો ભ્રમ ખેડીને પણ બે શીર્ટીંગ પર હુડીનો ભાવ લઈ જવાનું સરકાર ધારે તો અમુક હદ સુધી તેમા ફાવી શકે. અત્યાર સુધી તે માટે લીધેલા ઉપાયો અધુરા હતા અને સંભોગો પણ પ્રતિકુળ હતા. હવે સ્થિતિ બદલાઈ છે તે જોતા વધારે મુશ્કેલી પડે છે, શીર્ટીંગ ભાવ તરફ વધવાનો તથા તે ધીની તેને ત્યાં ટકાવવાનો પ્રયત્ન મળ્યુંવર્થી સરકાર કરે તો આશ્ચર્ય પામવા જેવું નથી. તેની સાથે એમ પણ ખરું છે કે હોદ્દાની પ્રમુખ નોટા કે સોનાના સીકકા કરતા રૂપયા વધારે માગે છે એવો માન્યતાને વળગી રહીને, નવાં રૂપયા પાડવાનું સરકાર ચાલુ રાખે તો હુડી નીચી ગયા વગર ન રહે. એક બાજુનો ભ્રમ વાંચારીનેજ વેપારીઓએ વર્તવું ભર્યું.

નાંધ.

કામદાર વર્ગો સાથે સહકાર કરવાની કેન્દ્રી જરૂર શેઠ વર્ગને છે તે જો તેઓ સમજે, ને એ સહકારથી શેઠ વર્ગને પોતાને થનારા લાભથી તેઓ વાકેફ હોય તો ઉદ્યોગોની સ્થિતિ હાલના કરતા વધારે સારી રહે. અત્યારે કામદારોના મનમા અશાંતિ ધણી છે હાલના શેઠ વર્ગનો તેઓ જેટલો દોષ કહાડે છે તે કરતાં વધારે દોષ સમાજની ચાલતી આવેલી વ્યવસ્થાનો કહાડે છે એટલે કે શેઠ વર્ગની સામે તેમને ખાસ અવિશ્વાસ નથી. પણ જો શેઠ વર્ગ તરફથી કોઈ ઉપદેશક તેમને ઉદ્યોગોની સ્થિતિ સમજાવવા બાંધ તો તેના ઉપર કામદારો વિશ્વાસ સુકશે નહીં; કેમકે એવા ઉપદેશકો માટે તેમની એવી માન્યતા હોય છે કે હુ મેશાં તેઓ પુરી હકીકત રજૂ કરતા નથી એટલું જ નહીં પણ પોતાના શેઠને ખુશ કરી શકાય તેવી દલીલો બાંધી ખુઝીને વાપરે છે. જ્યારે તેમના શેઠ બદલાય છે ત્યારે તેમની દલીલો બદલાય છે. એવા ઉપદેશકોમા કામદારો વિશ્વાસ કેમ રાખે? એવો અવા નથી હોતા તેમની નીમણુંક પણ શેઠ તરફથી થયેલી ડોકાવાથી કામદારો તેમનામા વીશ્વાસ મેલતાં અચકાય છે એનો ઇલાજ એ છે કે ઉદ્યોગોની સ્થિતિ વંશે જેને જેવું કહેવું ઘટે તેને તેવું કહેવાની ફરજવાળા ઉપદેશકોનાં નામણુંક શેઠ વર્ગ તથા કામદાર વર્ગ બેઉના પ્રતિનીધીઓએ મળીને કરવી પોતાને જે સાચું લાગે તેજ જણાવે એવી માન્યતા પોતાને માટે ટકાવી રાખવાની કાળજી રાખનારા ઉપદેશકોજ ગભરા અને તેમને તે માન્યતા ટકાવી રાખવા માટે ભ્રમણી સગવડ આપવી. એમ કરવાથી કામદારો પણ તેમનામાં વીશ્વાસ રાખશે અને ઉદ્યોગોની સ્થિતિ વીશે જે હકીકત રજૂ કરવામા આવશે તેનો અભ્યાસ કરવા પ્રેરાશે જેમ એ અભ્યાસ વધશે તેમ કામદાર વર્ગ શેઠ વર્ગની સાથે વધારે હળી મળીને કામ કરશે કારણ કે એકબીજાની મુરકેલીઓ એક સમજી શકશે. ઉપદેશકો શબ્દને બદલે શીક્ષકો શબ્દ વાપરવાથી કામ વધારે સહેલું થશે. તેમને પણ સમર્થની

હેતુ કે તમે માત્ર પુસ્તકીયા સીદ્ધાંત સમજાવનાર શીક્ષકો નથી પણ અર્થ શાસ્ત્રના નીચમે વ્યવહારમાં કેવી રીતે પ્રવર્તે છે તે દર્શાવનાર શીક્ષકો છો માટે તમારા વીદ્યાર્થીઓ, જેઓ મોટી ઉમરનો લગભગ અંશેણ કામદાર છે તેમની માનસીક શક્તિઓને ધ્યાનમાં લઈને કામ કરજો. મોટાનિહાને સમજાવે કામદારોને વધારે વાર લાગશે. કામદાર વર્ગમાંથી જો તેવા શીક્ષકો મેળવ્યા હશે તો વધારે સરળ રીતે કામ કરી શકાશે. તેઓ સમજાવી શકશે કે કાંઈ પણ ફેરફાર વગર કોઈ સ્થિતિ લાગે. સમય ટકી શકે નહીં અને મોટા ફેરફારો ઉતાવળે કરવામાં કોઈને લાભ નથી પણ ઘણાને નુકશાન છે.

બરમીંગહામમાં નેશનલ એલાયન્સ ઓફ એમ્પ્લોયર્સ ઓફ એમ્પ્લોયર્સ નામનું મંડળ એવાજ હેતુથી સ્થપાયું છે. તેમાં ૧૮ પ્રતિનીધી શેઠ વગ નીચે છે અને ૧૮ પ્રતિનીધીઓ બુદ્ધા બુદ્ધા સ્થળોએ મળુદોનાં મંડળોએ મુટેલા હોય છે. યુનીવર્સિટીની મદદથી તેમણે આવા શીક્ષણ માટે યોજના કરી. વીદ્યાર્થીઓને મોકલવાનો હક કામદારોના મંડળોને આપ્યો. તેમને યુનીવર્સિટીમાં અર્થશાસ્ત્ર, ઉદ્યોગોનો ઇવીદ્વાસ, વાક્યચાતુર્ય, જકાત તથા કરાનાં પદ્ધતિ, બાહર સલાઓમાં કામ કરવાની રીત વગેરે વીશે એક વરસ શીક્ષણ આપાયું. બીજે વરસે એ બાબતો શીખવા માટે બાવીસ જણને નીમવાના હતા પણ કામદારોના મંડળોએ ૧૩૦ જણને મોકલ્યા. આ કાર્યમાં કામદાર વર્ગનો ઉત્સાહ આ રીતે વધારી શકાય છે.

એમની પાસે ખુલા મેદાનમાં ઉલોગો તથા સંસારી વીધો પર વીદ્યેતો કરાવવાં અને તેમાં રમુ થતી હકીકત સંપૂર્ણ, સ્વયં અને નાજપક્ષ પછે દર્શાવેલી હોવી જોઈએ. એ હકીકત કયાંથી મળી અને તે ખરી છે એમ ખાતરી કેવી રીતે કરી શકાય તે પણ દર્શાવવું જોઈએ. કેટલાક વીદ્યાર્થીઓને કારખાનાંઓને લગતી વર્ક કમીટીઓમાં નીમે એટલે આવી બાબતોનો અભ્યાસ કરવા તરફ તેમનું લક્ષ વીશેષ આકર્ષાશે. અભ્યાસ માટે એક વરસનો સમય પુરતો થઈ પણ પડશે નહીં પણ આપણો હેતુ એ મુલત દરમ્યાન વીધય શીખવવાનો ન રહે. આપણે તો એ શીખવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન કરવા અને તેના સાધનો દર્શાવી, સરળતા કરી આપવી એટલું જ તારીએ. હવે એવા અભ્યાસ માટેની સંસ્થાઓ તથા વીદ્યાર્થીઓની સંખ્યા બરમીંગહામમાં ઝડપથી વધતી જાય છે.

વેપારી કોલકરારો.

ઇંગ્લંડ તથા સ્પેનની સરકારો વચે હામણી જે કોલકરાર તા. ૩૧ મી અક્ટોબરે મેટ્રીડમાં થયા છે તે માટે બરમીંગહામ એગ્રર ઓફ કોમર્સનાં જર્નલમાં સરકારને મુબારકબાદી આપવામાં આવી છે. એ ઉપરાંત એમ પણ જાગ્યું છે કે એ કોલકરારોમાં જે કેટલીક છુટ મળવાનું જાન્યું છે તે માટે વેપારી આવને પ્રાદીય એગ્રર ઓફ કોમર્સ ની એસોસીએશન, વગેરે મંડળોનો પણ આભાર માનવો પડશે. એમાં આગેવાન લાગ બરમીંગહામની એગ્રર લીધા હો. છેલ્લા ત્રીમ વરસથી કાંઈ નવું ખુલ્લા કાલકરાર કરેલા ન હતા તેને સ્થાને હવે એવી જોઈતણ થઈ છે કે તા. ૬ ડી નવે બરમી એક દેશની સરકાર એક બીબને એવી છુટ આપશે કે જે બીબ કોલકરાર પણ આપે ન જાય. આ કલમ "સોર્ટ ફેવર્ડ"

નેશનલ ક્લોઝ " તરીકે બહુલી છે. અત્યાર સુધી માત્ર એક બીજને એવો લાભ આપતા હતા પણ તે છ મહીનાની નોટીસથી રદ કરી શકાય એવી ગોઠવણ હતી. હવે ત્રણ વરસ સુધી અને તે પછી પણ છ મહીનાની નોટીસ પુરી થતા સુધી નીરાંત રાખી શકાયો.

હિંદી સરકારને આ ફોલકરાર સાથે કેવો સંબંધ છે તે એ જનલમાં જણાવ્યું નથી. ફ્રાન્સ તથા ઇટલી વચે તા. ૨૧-૧૧-૧૮૬૮ માં થયેલા ફોલકરારો બંધ પાડવાની નોટીસ અપાઇ ગઇ હતી પણ તે પછી ગઇ તા. ૧૩ મી નવેમ્બરે એવાજ ફોલકરારો ફરીથી કરવામાં આવ્યા છે અને તે તા. ૨૮ મી નવેમ્બરથી અમલમાં આવ્યા છે. ઇટલીની સાથે ઇંગ્લંડને અગ્ર પેરસ " મોસ્ટ ફ્રેન્ડ " નેશન " તરીકે ગણવાની ગોઠવણ છે એટલે નવા ફોલકરારોનો જે લાભ ફ્રાન્સને મળ્યો તે લાભનો ઇંગ્લંડને પણ હક રહેશે.

સ્પેન સાથેના કરારમાં ઇંગ્લંડે એટલી કમુલાત આપી છે કે લોખંડનો એર (ખાણમાંથી નીકળેલો બુકો) તથા છુચ વગેરેની આયાત ઉપરનો કર હાલમાં છે તે કરતાં વધારી શકાયો નહીં.

જે ઇંગ્લંડની સરકારની સાથે રહીને હિંદી સરકારે પણ એવાજ કરાર પર સહી કરી હોય તો જે વેળા સ્પેનમાં લોખંડના બુકાની પેલાશ વધી પડવાથી તે ઘણો સરતો થઇ જાય તે વેળા તેની આયાત દીર્ઘમાં યાચે અને હિંદીની ખાણોમાંથી લોખંડ કાઢવાના ઉદ્યોગને ફરીકાંઈથી ધક્કો પહોંચાડે. ફીક્કલ કમીશનના રીપોર્ટ ઉપરથી કેવાં પગલાં ભરવાં તે નક્કી થાય તે અગાઉ જો આવી ગોઠવણ થઇ હોય તો ચોખ્ખું ન જણાય. દુનીયામાં બુદ્ધા બુદ્ધા દેશોની સરકારો વચ્ચે આવા જે કરારો થાય તેની કેવી અસર હિંદુસ્તાનના વેપાર કે ઉદ્યોગો ઉપર થવાનો સંભવ છે તે દર્શાવી તે પ્રત્યે વેપારી મંડળોનું ધ્યાન ખેંચનારી યાદીઓ વખતો વખત હિંદી સરકારનાં વેપાર ખાતાઓએ બહાર પાડવી જોઈએ.

આપણા ખેતી.

આપણા દેશમાં ખેતીનો વીસ્તાર વીશાળ છે અને ઉદ્યોગોમાં એ મુખ્ય છે પણ જેટલી જમીન ખેતીના કામમાં લઇ શકાય તેવી છે તેટલી ખેડાતી નથી હિંદના ખેતીના ઉદ્યોગોને લગતા આંકડા ઉપરથી નીચે જે વીગત આપી છે તેમાં " ખેડાય એવી પણ ન ખેડાયેલી " જમીનનો વીસ્તાર પણ દર્શાવ્યો છે તે ધ્યાન પુગવા લાયક છે:-

(હબર એકર)

જિલ્લો	જંગલ	ખેડાય નહીં એવી	ખેડાય એવી પણ ન ખેડાયેલી	પહોર	પાક માટે રોકાયેલી	કુલ
અમદાવાદ	૧૨	૪૭૭	૧૧૩	૪૫૨	૧૩૬૬	૨૪૫૨
ગોડા	—	૧૫૫	૧૨	૪૨	૮૨૧	૧૦૩૧
અંબહાલ	૨૧૨	૧૦૪	૮૫	૬૬	૫૨૮	૧૦૨૬
ભરૂચ	—	૨૫૧	૨૭	૨૬	૬૩૪	૬૪૦
સુરત	૪૪	૧૭૪	૬૨	૨૩	૭૫૨	—
ખાનદેશ	—	—	—	—	—	—
પંચીમ	૧૪૫૮	૨૭૬	૧૬૭	૨૨૬	૧૩૪૮	૩૪૮૧
પુર્વ	૪૬૧	૩૨૧	૬૪	૮૫	૧૬૭૬	૨૬૦૮
નારીક	૮૧૬	૩૬૮	૭૩	૫૫૫	૧૬૨૬	૩૭૬૬

(હાનરેબલ)

જિલ્લો	જોડાયેલી નહીં	જોડાયેલી	પડતર	પાક માટે	કુલ
	એવી	પણ ન		સાધાયેલી	
		જોડાયેલી			
અહમદનગર	૫૩૧	૪૫૩	૪૦	૫૭૯	૨૬૩૭
પુના	૪૨૪	૪૨૬	૧૩	૬૫૨	૧૯૧૧
ચાંદ્રપુર	૧૧૨	૨૬૧	૧૬	૪૧૩	૨૧૧૨
જલારા	૪૪૬	૩૨૮	૩૧	૩૪૮	૧૯૮૫
બેલગામ	૪૩૭	૨૪૫	૭૦	૪૧૯	૧૭૭૯
બીજાપુર	૧૭૭	૧૯૪	૪૮	૪૧૧	૨૮૨૧
ધારવાડ	૨૪૩	૨૩૮	૪૬	૨૪૬	૨૧૭૨
થાણી	૭૩૪	૪૫૬	૪૮	૪૨૯	૬૧૭
કોલાબા	૩૩૧	૨૩૨	૨૦	૪૧૨	૩૮૯
રત્નાગીરી	૧૪	૭૩૦	૮	૧૦૦૮	૮૦૦
કાનરા	૨૦૭૨	૭૨	૪૧	૧૦૫	૨૩૪
કુલ	૮૫૩૩	૫૮૦૬	૬૬૩	૬૫૩૮	૨૬૮૭૭
સીધ	૭૧૮	૧૪૧૦૮	૬૦૧૭	૫૨૨૭	૪૦૬૬
ભા	૩૮	૩૧	૨	૧૨	૪૮૬
ફલ્ટણ	૧૩	૨૬	—	૪૩	૧૭૨
સચીન	—	૨	૪	—	૨૧
ભાવનગર	૭	૫૬	૩૯૮	૨૪	૭૭૧
ધરમપુર	૬૦	૧૦	૧૪૦	—	૧૨૩
વડોદરા	૪૩૬	૮૦૦	૮૬૭	—	૩૦૨૭

સુબધ ઇલાકામાં નેહેરો તથા પાક.

૧૯૧૬-૨૦ માં સુબધ ઇલાકામાં (સીધામાં કરવા) પ્રીતિય સુલકમાં કેટલી જમીન ફેલી શકે તે બાબતે મેળવતી તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

સરકારી નેહેરોથી	૭૪	—	—	—	૬૭૪	૬૬	૭૪૨
ખાનગી	—	—	—	—	—	—	૨૨૧૫૭૫
તાલાવોમાંથી	—	—	—	—	—	—	૫૧૧૧૪
કુવાથી	—	—	—	—	—	—	૧૦૯૪૬૦
બીજા સાધનોથી	—	—	—	—	—	—	૧૧૬૫૧૭
કુલ	—	—	—	—	—	—	૩૯૮૪૦
ખાસ સાધનોથી કુલ	—	—	—	—	—	—	૧૦૭૨૫૦૬

મારસેલ્સની રીતીન લાક્ષણિક સફાઈકાર અને અન્યુત.

એ જમીનમા પાકતો વીસ્તાર ૧૯૧૯-૨૦ મા કેમલો હતો તે નીચે દર્શાવ્યો છે—

ઉપર દર્શાવેલા જમીન સાથેનાથી
પાણી મેળવનારી જમીન

હજાર એકર

પાકવાળી કુલ
જમીન

ચોખા	૧૯૩	૧૯૩૧
ધઉ	૧૮૭	૧૪૧૬
જવ	૧૪	૨૫
જુવાર	૧૧૮૮	૭૮૦૨
બાજરા	૮૮	૪૫૦૬
મકાઈ	૪૪	૨૨૪
હાળ-ચણા	૬૪૬	૧૪૪
બીજા અનાજ	૧૩૭	૩૧૨૭
શેરડી	૧૭	૪૮
૩	૬	૪૦૨૫
બીજા પાક	૨૦૦	*
કુલ	૧૧૮૩	૨૭૭૧
એ વાર પાકવાળી		૮૭૧

* આ નીશાનીવાળા આંકડાની વીગત નીચે આપી છે—

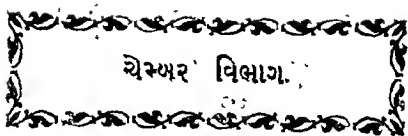
(હજાર એકર)	(હજાર એકર)	(હજાર એકર)
આળસી ૧૧૬	લોયસીંગ ૧૩૬	૨ ગ માટેની ચીજી ૪૬૭
તલ ૧૮૬	તેલના બીજા બીયા ૨૩૮	વ બાકું ૧૦૦
	તેલનો ૨૦૧	ધાસ ૧૮૮૭
સરસી ૭	રેસા ૧૧૧	લાલ કુળ કંદ ૫૭૪
રાઈ		

સુબઈ ધલાકામાં ઢોર કેટલાં છે,

સીધી શીવાય સુબઈ ધલાકામાં ખ્રીટીશ સુલકમા ગાડા હાળ તથા ઢોરની સખ્યા કેટલી હતી તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે—

	હજાર
ગાડા	૨૨૪૭
હાળ	૧૦૮૩
આખલા	૪૪૫
બળદ	૨૬૨૦
ગાય	૧૬૩૬
વાછરડા	૧૫૬૭
પાડા-મોટા	૨૦૧
નાના	૬૭૪
લેશ	૮૮૭
મોટા	૧૪૩૬
બકરા	૧૪૫૨
ધોડા	૭૦
ચોડી	૪૨
ટકું	૧૮
ગધેડાં	૭૦
ઉંટ	૨

ધી જોએ ટાઇલ માટે ૨૧ એકર ત્રીટ, ફાટ સુબઈ.

ચેમ્બર વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિયેશનની કમીટીની એક સભા શનીવાર વા. ૨૩ મી ડિસેમ્બર ને રોજ મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી શક્તશી

એ. શેઠ હીરાજી સી. શેઠના

” મનમોહનદાસ રામજી

શેઠ વલ્લભદાસ ચ. શીવજી

” મોતીલાલ દાનજી

” મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ

” મોતીલાલ વલ્લભજી

” ગીરજશંકર ભી. ત્રિવેદી

” ફાઝલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

” મતુ સુએકર

” બી. એફ. માદન

” ડેકેબાઈ કાવસજી મીનશાહ

” એન. એન. મણુમદાર

૧. શનીવાર વા. ૧૬ મી ડિસેમ્બર અને ૧૬૨૨ ને રોજની કમીટીની મીનીટો જે સભા સહોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. ફીસકલ કમીશનના રીપોર્ટ ઉપર વીચાર કરવા સાથે નીમાએવી એસોસિયેશનની સભા-કમીટીના રીપોર્ટ તથા તે રીપોર્ટ ઉપર શેઠ મનમોહનદાસ રામજીની “નોટ” ઉપર વીચાર કરવાં રીપોર્ટ મંજૂર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો અને વધારામાં એવી બલામણુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો કે “ટેરીફ બોર્ડ” નીમવામાં આવે તેના પ્રમુખ હીંદી હોવા ભ્રષ્ટ્રએ તથા જેના બીજા સભા-સહોમાં પણ હીંદીઓની બહુમતી હોવી ભ્રષ્ટ્રએ.

૩. શેઠ માવજી ગોર્લદજી તરફથી ફોલ ટ્રાન્સ્પોર્ટેશનની ફોલસા લાવ લઈએ કરવાની પદ્ધતીની બાબતમાં પોતાનો અભીપ્રાય જણાવનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરવાં ના. હીંદી સરકારને એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ કામચલાઉ પદ્ધતીની મુદત પુરી થયેથી તે પદ્ધતીને કાયમ કરવાં પહેલાં વેપારી સંસ્થાઓનો મત લેવો ભ્રષ્ટ્રએ.

૪ અને ૧૬૨૨ના ઇન્ડિયન ઇન્કમટેક્સ એક્ટની કલમ ૫૬ ની ફેઝ જે નીચેના કલમોમાં આવેલા છે તેમાંના નીચમ ૧૩માં સુધારો સુચવનારો અને તે પર કમીટીનો અભીપ્રાય મંજૂરનારો એક પત્ર ના. હીંદી સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી મળેલો હતો. સાદની કંપનીઓ કે જે પોતાના નફા ઉપર કર આપતી નથી અને ગળીની કંપનીઓ કે જે બીલકુલ કર આપતી નથી એવી કંપનીઓના સંબંધમાં સુધારો સુચવેલો હતો. આ પત્રના જવાબમાં સુચવેલા સુધારા સાથે કમીટી સંમત છે તે મવલખનો પત્ર ના. હીંદી સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

પ્રશ્ન મોટેક ટાઇલ્સની હિજાબી કયાં ભેવા-મળશે ?

૫ દેશી ખલાસીઓને નોકાશાસ્ત્રમાં કેળવવા સાડ નીશાળના સંબંધમાં બોમ્બે ચેમ્બરના વીચારો દર્શાવનારું જે લખાણ વાં ૧૨મી ડીસેમ્બરના ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયામાં પ્રગટ થયેલું હતું તે પર વીચાર કરતાં તે બાબતમાં આ ચેમ્બરનો અભીપ્રાય કેમ લેવામાં આવ્યો, નહતો એ મતલબનો ના. સરકાર પર એક પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ નાં મુંબઈ સરકારના ન્યાયખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ખાસ સંસ્થાઓને કાઉન્સીલમાં પ્રતિનીધીની સુટણીનું અર્થ ઘણા મોટા પ્રમાણમાં થવાનો સંભવ નહીં હોવાથી અને એવી સંસ્થાઓ પોતાનો અર્થ ઉઠાવી શકે એવી રીતીમાં હોવાથી એવી સંસ્થાઓએ પોતાનું કાઉન્સીલની સુટણીનું અર્થ પોતેજ ઉપાડવું એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. આ પત્રની લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ સભાસદોની અરજીઓ:—

નીચે જણાવેલા શરૂઆત તરફથી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે હાજલ થવાને અરજીઓ આવેલી હતી જેમને રાખેલા મુજબ બેલ્ટ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલ્ટ માટેના દીવસો વા. ૩-૧-૧૬૨૩ થી વાં ૧૦-૧-૧૬૨૩ સુધીના નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા. રફ્ટીનીયર તરીકે શેઠ મોરારજી મુળરાજની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ શેઠ પીરોજશા રવનજી દેશાઈ

૨ શેઠ ઇબ્રાહીમ ગુલામહુસેન કરીમભાઈ

(મેસર્સ કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ એન્ડ સંસ્વાળા)

૮ નાં મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી પત્ર:—

ખી. આઈ. એસ. એન. કંપનીના કોન્ટ્રાક્ટની નકલ પુરી પાડવામાં આવેલી હતી તે પર વીચાર કરતાં તેના સંબંધમાં શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ તરફથી જે લેખામણા આવી હતી તે મુજબ એક પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ નાં હીંદી સરકારના નવા અમલચી જે વેળા મુંબઈ મુકામે હતરે તે વેળા ચેમ્બરની મુલાકાતે આવવાને સાડ તેઓને આમ ત્રણ મોકલવાના સંબંધમાં વીચારવાં હાલ તુરત તે બાબતમાં કાંઈ પગલાં નહીં લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ ચેમ્બરનું માસીક ચલાવવામાં છેલ્લાં કેટલાક વર્ષો થયાં ખોટા બચ છે તેથી તેની લવિયની વ્યવસ્થા સબધી વીચાર કરતાં તે બાબત નવા વર્ષની કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ ચેમ્બરના કામકાજની ખીલવણીના સંબંધમાં થોડા વખત પહેલાં સેક્રેટરી તરફથી મે. પ્રમુખ ઉપર જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તે પર વિચાર કરતાં તે બાબત પણ ચેમ્બરની નવી કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ ચેમ્બરના ખીલ કલેક્ટરથી એક ખીલના રૂ. ૬૦૭ શુમ થવાથી અને તે બાબતમાં કાંઈ પહે પત્તો નહીં લાગવાથી ખીલ કલેક્ટરને લવિયમાં એવી ગફલત ન થાય તેવી વાકીદ આપીને તે રકમ માંડી વાળવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મેન્સ એગરની કમીટીની એક સભા શનીવાર વા. ૩૦ મી. ડિસેમ્બર સેને પદરને રાજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨૫. ટી.) મિળી હતી જેવેળા ત્રીજે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

આ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ

શેઠ બી. એફ. માર્કન

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

એન. એમ. મનુમહાર

„ મનમોહનદાસ રામજી

„ જમનાદાસ વસનજી મનજી

„ લાલજી નારણજી

„ ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદી

„ હંસરાજ પ્રગજી ઠાકરસી

„ માધવજી ગોવિંદજી

„ જહાંગીર બમનજી પીટીટ

„ મતુ સુબેદાર

„ શંજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

„ શુભાષચંદ દેવચંદ જવેરી

૨. શેઠ માધવજી ઠાકરસીના બેદજનક મૃત્યુની નોંધ લેતાં તે બાબતમાં શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીને એક આશ્વાસનપત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨. નાગપુર સુધામે મળેલી લીઝરલ કોનફરન્સમાં રાષ્ટ્ર ઓનરેબલ રાસ્ટ્રીએ પોતાના ભાષણમાં ચેમ્બર વરફથી કોલોનીઅમાં હીંદીઓ વરફની વર્તણૂકના સંબંધમાં જે ઠરાવ કર્યાનું જાહેર કયું હતું તે બાબતમાં છાપા જોગ એક યાદી પ્રગટ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો કે એ મતલબનો ઠરાવ હજી ચેમ્બરે કર્યો નથી-પણ તે બાબતમાં પુરનો વીચાર કરવા સાડે એક સળ કમીટી નીમવામાં આવેલી છે.

૩. વેપારી પેટીઓના પ્રતીનીધીઓને પહેલા અને બીજા વર્ગમાં કનસેશનના રસ્તી સુસાધરી કરવા દેવાના સબંધમાં ધી સધર્ન, મરાઠા રેલ્વે, બી. ઈ. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વે, અને જી. આઈ. પી. રેલ્વેના ટ્રાશીકે મેનેજર ઉપર જે પત્રો લેખવામાં આવ્યા હતા તેના જવાબના પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો ઉપરથી એમ માલુમ પડતું હતું કે કનસેશનની બાબતમાં જુદી જુદી રેલ્વે કંપનીઓ ઉપર જુદા જુદા કાયદા છે. સઘળા પત્રવ્યવહાર ઉપર વીચાર કરતા ઠરાવ થયો હતો કે હીંદુસ્થાનની રેલ્વે ઉપર કનસેશનની બાબતમાં એક સરખા કાયદા ઘડવાનો જરૂર છે એ મતલબનો પત્ર ના હીંદી સરકારના રેલ્વે બોર્ડને લખી જણાવવો.

૪. રેલ્વેને લગતા સામાનની યુનાઈટેડ કોંગડમમાં ખરીદીના સબંધમાં કેટલાક વર્તમાન પત્રોદ્વારા જે આંકડા પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવેલા હતા તે પર વીચાર કરતાં તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫. હમ્પરીઅલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની ષાટ બધ કરવાના સબંધમાં ધી એસેશીએશન એફ ઓટીશ ચેમ્બર્સ એફ કોમર્સના સેક્રેટરી વરફથી ચેમ્બરના પ્રમુખ ઉપર જે પત્ર આવેલો હતો અને ત્યાર બાદ નાં હીંદી સરકાર સાથે જે પત્ર વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો તે સઘળા પત્રવ્યવહાર પર વીચાર કરતાં તે સઘળા પત્રવ્યવહાર કમીટીમાં ફેરવી કમીટીના સભા સહોનો અભિપ્રાય જાણ્યા બાદ યોગ્ય જવાબ એકલવાની એ પ્રમુખને સરા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬. જોએ મ્યુનીસીપલ કમીશનર વરફથી વળતરની પદ્ધતી ઉપર ટાઉન કમીટી રાખવા બદલે વળતર વગરનો ટર્મીનલ ટેક્સ લાગુ પાડવાના સબંધમાં એક પત્ર આવેલો હતો તે પર વીચાર કરતાં નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સબ-કમીટી નીમવાનો વધા તે સબ-કમીટી બીજા સભાસદો કોઓપ્ટ કરવાની સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

“ મનમોહનદાસ રામજી.

ધી એક નમ્ય ન્ટસ એસોસીએશનો એક પ્રતીનીધી.

ધી રાઇસ મર્ય ન્ટસ એસોસીએશનો એક પ્રતીનીધી.

શેઠ. કાઝલ ઇબ્રાહીમ મહીમતુલ્લા.

“ મનુ સુખેદાર.

“ ૭. શેઠ દેવદાસ એકનવાળા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ૧૯૧૮ માં જ્યારે તેઓ પુને હતા ત્યારે મુંબઈ બેઠી ત્યાંની શાખામાં તેઓ ૩ ૧૦૦ ઉપરની ચલણી નોટ વટાવી ચક્રવા ન હોવા આ બાબતમાં કમીટીનું ધ્યાન ખેંચી પગલા લેવા બલામજુ કરેલી હતી પત્ર ઉપર વિચાર કરવાં મુંબઈના રમ્યુટી કોન્ગ્રેસર એક કરસીને એક ખુલાસાનો, પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.”

૮ શેઠ ગીરજાશંકર ત્રીવેદી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે અત્રેની ધારાસભામાં મુંબઈ થતાં વેપારી સવાલો ઉપર ધારાસભાના સભ્યોને ચેમ્બરના મતથી વાકેફ કરવા માટે ધારાસભાની આવતી બેઠક દરમ્યાન એક સ્વીચારે ધારાસભાના સભ્યોને મળવા માટે એક સોશીઅલ એધરીંગની યોજના કરવી, વળી ચોદરેજની લીબરેટરીની ખરીદી સબધમાં તેઓ ધારાસભામાં જે ઠરાવ રજુ કરનાર છે તેની નકલ ખીટેલી હતી અને ઠરાવમાં કાંઈ ફેરફાર કરવો હોય તો તેમ કરવાની બલામજુ કરેલી હતી. ઠરાવ સાથે કમીટી સમત્તમે તે મતલબનો પત્ર તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ રચ્યો હતો તથા પત્રના પહેલા ભાગની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ ના મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી છત્રો અને પ્રેસોને લાઇસેન્સ આપવાના સબધમાં ધડવામાં આવનાર કાયદા ઉપર કમીટીનો અભિપ્રાય મળવામાં આવેલો હતો આંદો કાયદાની યોજના સાથે કમીટી સમત છે પણ જ્યારે તે કાયદાની હેઠળ સ્થાનિક સરકાર તરફથી નીચમો ધડવામાં આવે ત્યારે તે ઉપર વેપારી અસોસીએશનોનો અભિપ્રાય મળાવવો એ મતલબનો પત્ર ના મુંબઈ સરકાર પર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ ના. હિન્દી સરકારના નાણા ખાતા તરફથી ‘ટ્રેડ’ સ્ટીમર ઉપર આવક વેરો નાખવાના સબધમાં પત્ર આવેલો હતો તે ઉપર વિચાર કરવા સાફ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થાની એક સળ-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

“ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

શેઠ માવજી ગોર્ખાદેજી

“ મનમોહનદાસ રામજી

“ એમ એ માસ્ટર

“ વાલચંદ હીરાચંદ

૧૧ ગુજરાત હોઝીઅરી ફેક્ટરીના માલેક તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે માત્ર મુંબઈ ઇલાકામાં જ હોઝીઅરી ઉપર એકસાઈઝ જકાત લેવામાં આવે છે અને બીજા ઇલાકાઓમાં લેવામાં આવતી નથી અને આ બાબતમાં ચોખ્ખા પગલા લેવા વિનંતી કરેલી હતી. આ બાબતમાં તેમણે ના. હિન્દી સરકાર ઉપર જે પત્ર લખ્યો હતો તેની નકલ મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ સીધીઆ સ્ટીમ નેવીગેશનની છેલ્લી સામાન્ય સભા વખતે તેના પ્રમુખે કરેલ ફરી-આંદો સબધમાં ચેમ્બર તરફથી કરવામાં આવેલા તારના જવાબમાં ના હિન્દી સરકાર

તરફથી જે પત્ર મળ્યો હતો અને તેના જવાબમાં સીધી આ સ્ટીમ નેવીએશન કંપનીએ ના. હિન્દી સરકાર ઉપર જે પત્ર લખ્યો હતો તેની નકલ એગરને મોકલવામાં આવેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરવા બરમા રહેલ તરફથી બી. આઈ. એસ. 'એન. ડ્રા. સાથે જે કોન્ટ્રાક્ટ કર્યો હોય તેની તથા તે કોન્ટ્રાક્ટના પહેલાં પૃષ્ઠ તે કંપની સાથે જે કોન્ટ્રાક્ટ કર્યો હોય તેની નકલ પુરી પાઠવાની વીનવતી કરનારો એક પત્ર ના. હિન્દી સરકાર પર લખી જણાવવાનો કારણ થયો હતો.

૧૩ ચેક આપણ ગોવિંદજી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે સાઉથ આફ્રીકાની યુનિયન ગવર્નમેન્ટ તરફથી હિન્દીઓ પ્રત્યે જે અયોગ્ય વર્તન ચલાવવામાં આવે છે તેને દ્વિધિ સાઉથ આફ્રીકાથી હિન્દુસ્તાન અને બર્મામાં ફોલો, કોક અને બીજી બાળતણ આપાવ કરવાની મના કરવી એ મુજબ લલામણ કરવા માટે વડી ખાસલમાં કારણ લાવવાને એગરની કમીટીએ પેવાના પ્રતિનિધિને કહેલું. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરવા કોલોનીઅના સંબંધમાં વીચાર કરવા સાડ જે સજ કમીટી નીમવામાં આવી છે તે સજ કમીટી ઉપર તેમની માહિતી સાડ તે પત્ર મોકલી આપવાનો કારણ થયો હતો.

૧૪ ટરબનની ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી ત્યાં હિન્દીઓની સ્થિતિના સંબંધમાં જુદા જુદા કારણો કરવાની લલામણ કરનારો એક તાર મળેલો હતો જેની નોંધ લેવાનો કારણ થયો હતો.

ગાઠ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

બી ઇન્ડિઅન મચાન્ટસ એગરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૧૩ મી જાન્યુઆરી અને ૧૬૨૮ ને રાજ બગેરે ત્રણ ઠલાકે મળી હતી જે વેજા નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓ હાજર હતા. યે. પ્રમુખ તથા ઉપ-પ્રમુખની ગેરહાજરીમાં તેમનું સ્થાન ચેક હંસરાજ પ્રાગજી સુકરસીને આપવાનો કારણ થયો હતો.

ચેક મનમોહનદાસ રામજી.

- ૧ હંસરાજ પ્રાગજી સુકરસી
- ૨ મોતીલાલ કાનજી
- ૩ દાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમનુલ્લા
- ૪ બી. એફ. માહન
- ૫ ઇમરદાસ લક્ષ્મીદાસ

ચેક એન. એમ. મહુમદાર

- ૬ મોરારજી મુળરાજ ખટ્ટક
- ૭ ગીરજાકર બી. ત્રિવેદી
- ૮ માણજી ગોવિંદજી
- ૯ મનુ સુબેદાર
- ૧૦ એમ. એમ. અમરસી.

૧ એગરના વાર્ષિક રીપોર્ટના હેડ સારનો પ્રથમ ભાગ કમીટી આગળ રજુ થતાં તે મંજૂર રાખવાનો કારણ થયો હતો.

૨ વકમીન્ટ કોંગ્રેસેશન બીન અને ગોધલસ બીલને લગતા ના સરકારના પત્રના જવાબમાં સેક્રેટરી તરફથી જે બરજા રજુ કરવામાં આવ્યા હતા તે કેટલાક મુખાવાવામાં સાથે પસાર કરવાનો તથા તે ના. સરકાર પર મોકલી આપવાનો કારણ થયો હતો.

૩. ટાઉન ડયુટીના સંબંધમાં મુબાઈના મ્યુનીસીપલ કમીશનર તરફથી ગમેલા પત્ર ઉપર વીચાર કરવા સાડ નીમવેલી એગરની સજ-કમીટીનો રીપોર્ટ કમીટી આગળ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. ટાઉન ડયુટી અગર ટરબીનલ ટેકસનો સીધાંવ કમીટી સ્વીકારવી નથી અને એવો કર જેમ બને તેમ જલ્દીથી રદ કરવો એ મતલબનો પત્ર મ્યુનીસીપલ કમીશનરને લખવાનો

મેટેલીક શીર્ષકની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે?

કરાવ થયો હતો. ઉપર પ્રમાણેનો મત એક સીદ્ધાંત રૂપે જણાવવા બાદ મ્યુનીસીપાલિટી હાલ તુરતની નાંખ્યા બીડનો, ખ્યાલ કરતાં પત્રમાં જણાવેલી બુદ્ધિ બુદ્ધિ ચીજ ઉપરની જાકાતના સંબંધમાં શા ફેરફાર સુચવવા તે ઉપર કેટલુંક વીવેચન થયા બાદ વખત પુરતો નહીં હોવાથી સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ધન્ડીઅન મર્યાન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૨૦મી જાન્યુ- આરી સને ૧૯૨૩ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨૫. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા પ્રહરથો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)	શેઠ એન. એમ. મહુમદાર
„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	„ વલ્લભદાસ ચ. શીવજી
„ જહાંગીર બખતજી ખીટીટ	„ મોરારજી મુળરાજ ખટાઉ
„ ફાજલ ધણાહીમ રહીમતુલ્લા	„ મહમદભાઈ હાજીમાઈ લાલજી
„ બી. એફ. માદન	„ મનુ સુબેદાર
„ ધનવરદાસ લક્ષ્મીદાસ	„ કેકેભાદ કાવસજી દીનશાહ

૧ તા. ૨૩ મી તથા તા. ૩૦ મી ડિસેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રોજની કમીટીની મીટિંગની મીનીટો જે સલાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પચાસ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ કમીટીની આગલી મીટિંગમાં ટાઉન ડ્યુટીનું અધુરું રહેલું વીવેચન શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને મ્યુનીસીપલ કમીશનરના પત્રમાંના કોષામાંથી કેટલીક ચીજોને ડ્યુટીમાંથી કમો કરવાનો તથા બીજી કેટલીક ચીજો ઉમેરવાનો તથા બીજી કેટલીક ચીજોની જાકાતના દરમાં ફેરફાર સુચવનારો એક પત્ર કમીશનરને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ટ્રેમ્પ સ્ટીમસના ઉપર ધન્કમટેક્સ નાખવાની ના. સરકારની ભણામણના સંબંધમાં વીચાર કરવા સારૂ જે સગ્ર કમીટી નીમાયેલી હતી તેના રીપોર્ટ તૈયાર નહિ હોવાથી તે બાબત મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ સળ-કમીટી ઉપર શેઠ કેકેભાદ કાવસજી દીનશાહની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ધન્ડીઅન દાઇ કમીશનર મારફતે હિંદુસ્થાન માટે ખરીદવામાં આવવા માલના સંબંધમાં પરદેશી સોંધાં ટેન્ટરો ન સ્વીકારતાં ઓટીય ટેન્ટરો શાકરજીથી સ્વીકારવામાં આવ્યાં હતાં તેનાં કારણો દર્શાવનાર બે છ માસીક પત્રકો ના. હિંદી સરકારના ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પુરાં પાઠવામાં આવ્યાં હતાં. આ પત્રકોમાં જણાવેલાં કારણો સતોષકારક નહીં લાગવાથી એ બાબતમાં ના. હિંદી સરકાર પર એક લખાણ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ મન્ડેનલાઇઝ માફે એક્ટમાં સુધારો કરવા માટે લેન્ડરસેટીવ એસેમ્બલીમાં જે બીલ રજૂ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો તે બીલનો ખરડો ચેમ્બરના સેક્રેટરીટર તરફથી પુરો પાઠવામાં આવેલો હતો. આ બીલ ચેમ્બરના પ્રતિનીધી શેઠ ગનમોહનદાસ રામજી મારફતે એસેમ્બલી ઉપર મોકલી મૂકવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ચેમ્બરના વાર્ષિક રીપોર્ટના ટુક સારનો બીજો ભાગ કમીટી આગળ રજૂ થતાં તે મંજૂર થવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ ચેંગરની વાર્ષિક સાધારણ સમાની વારીખ નક્કી કરવાની બાબત ઉપર વીચાર કરતાં કરાવ થયો હતો કે ચેંગરના પ્રમુખ એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ શંકરદાસ સી.આઇ. ઇ.આઇ.એ.પી. ઉપર રોકાયેલા હોવાથી ચેંગરની સામાન્ય સભાં વા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ઉપર મુલતવી રાખવી અને કમીટીના આ કરાર સાથે ચેંગરના ટ્રસ્ટ મેમ્બર્સદો સંમત હશે એ મતલબનો સરકયુલર સલાસદોમાં ફેરવવો.

૮ ચેંગરની કમીટીની સુટલીને સાડે બે સ્કુટીની અરની નીમલુંકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં શેઠ શંજલ ઇશ્વારીય તથા શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસની નીમલુંક કરવાનો કરાવ થયો હતો.

૯ સુબંધ સુટીની સીપાદોટી ઉપર ચેંગરના પ્રતી લિધીની સુટલીને માટે બે સ્કુટીની અરની નીમલુંકના સંબંધમાં વીચાર કરતાં શેઠ જી. વીવેદી અને શેઠ વલ્લભદાસ ચ. શીવજીનો નીમલુંક કરવાનો કરાવ થયો હતો.

૧૦ સુબંધમાં જે સીટી ફોર્ટ સ્થાપવાની વકી છે તે ફોર્ટમાં હાઇ ફોર્ટ પાસે નહીં સ્થાપવા હાલ જ્યાં આગળ સ્મોલ ફોર્ટ ફોર્ટ છે ત્યાં આગળ સ્થાપવાની ના. સરકારને ભલામણ કરવાની સુચના કરનારે એક પત્ર મી. મંગળદાસ આઈ. મેટો વરફી મળેલો હતો. ના. સરકાર વરફી જ્યારે તે બાબદમાં કમીટીનો અલીપ્રાય પુછાવવામાં આવશે ત્યારે કમીટી પોતાનો અલીપ્રાય લખી મોકલશે એ મતલબનો પત્ર મી. મેહતાને લેખી જણાવવાનો કરાવ થયો હતો.

૧૧ લોખંડ ઉપર કરેન્સ ખાતા વરફી ગેરવ્યાજબી જાકાવ લેવામાં આવે છે તે સંબંધમાં કમીટીનું લક્ષ્ય બેચનારો એક પત્ર મેસર્સ છગનલાલ એન્ડ કું. વરફી મળેલો હતો જેમને તે બાબતમાં લોખંડના વેપારીઓની મંડળી સાથે પત્રવ્યવહાર કરવાની ભલામણ કરવાનો પત્ર લખી જણાવવાનો કરાવ થયો હતો. બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૨) સંસ્થાનામાં વસતા હીંદીઓની સ્થિતિના સંબંધમાં વીચાર કરવા સાડે નીમાએલી સબ-કમીટીના રીપોર્ટ.

આ સબ-કમીટી ઉપર નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો સલાસદ વડીકે નીમાએલા હતા.

મેસર્સ દેવીદાસ માધવજી શંકરસી (ઉપ પ્રમુખ) મનસુખલાલ ઓઢરાલાઈ, લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી, હંસરાજ પ્રાગજી શંકરસી, એ. મી. પી. સી. શેઠના, મેસર્સ નારણજી દયાળ, ત્રીકમદાસ ચક્રવર્તી, રણછોડદાસ હરજીવનદાસ ગાંધી, વલ્લભદાસ લક્ષ્મીદાસ, ગી. એફ. માદન, એસ. ડી. સકલાતવાળા, મનુ સુગેદાર, મનમોહનદાસ રામજી, કેકોબાદ કાવસજી દીનશા એડનવાલા, વાલચંદ હીરાચંદ, એમ. એમ. અમરશી, એન. એમ. મનુમદાર, તથા લાલજી નારજી.

સમ-કમીટીની વા. ૨૩-૧૨-૨૨ તથા વા. ૬-૧-૨૩ને રોજ મળેલી મીટિંગમાં સબ-કમીટી આગળ જે સવાલ હતો તે ઉપર બારીકાઈથી ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને નીચે

હીવાલને માટે ટાઇલ્સની ફેરવી લીજાવતો જોયો કે !

જણાવ્યા પ્રમાણેની દરખાસ્તો લેખકેટલીયે સંસ્કૃતિમાં ચેમ્બરના પ્રતિનીધીએ મુકવી અને એજ મતભળની અરજ ચેમ્બરે ના. સરકાર ઉપર મોકલવી એવો ઠરાવ થયો હતો.

બ્રિટીશ સંસ્થાનોમાં હોદ્દીઓ પ્રત્યે જે રીતે વર્તવામાં આવે છે તે અસંતોષકારક હોવાથી અને તે સામે હોદ્દી પ્રજા તથા હોદ્દી સરકારના પ્રયત્નો છતાં એ વીધે કંઠની ફરીયાદો ચાલે રહેલી હોવાથી આ સભા એવો ઠરાવ કરે છે કે હવેથી જ્યાં સુધી એ ફરીયાદો મટાડવામાં આવે ત્યાં સુધી નીચે પ્રમાણે ઉપાયો હોદ્દી સરકારે લેવા:-

(૧) સંસ્થાનોના વવનીઓને આ દેશમાં આવતો દેશની પરવાનગી મીટરે એવી શરતો રાખવી કે તેમના દેશમાં જ્યાં હોદ્દીઓ પ્રત્યે ત્યાં જેવી રીતે વર્તવામાં આવે તેવી જ રીતે ત્યાંથી હોદ્દીમાં આવનારાઓ પ્રત્યે વર્તવામાં આવશે.

(૨) તેઓને હોદ્દીમાં રહેવાની તથા હોદ્દીની પ્રજા વડીકેના હક્કો પ્રાપ્ત કરાવો શરતોના સંબંધમાં પણ એજ પ્રમાણે કામ લેવું.

(૩) હોદ્દી સરકારની કે પ્રાંતીક સરકાર અથવા કોઈ બહિર સ્થાનીક સંસ્થા કે જેનો ખર્ચ આ દેશની મહેસુલમાંથી આપવામાં આવતો હોય તેવી કોઈ પણ નોકરીમાં તેવા સંસ્થાનોના શહેરીઓને દાખલ થવા પ્રાપ્ત સંપૂર્ણ મના કરવી.

(૪) સંસ્થાનોમાં સ્થપાયેલી કંપનીઓની સ્ટીમરોને અને જો સંસ્થાનોના શહેરીઓ જેમાં કામ કરતા હોય એવી સ્ટીમરોને હોદ્દીના બંદરોએ આવવાની સખ્ત મનાઈ કરવી.

(૫) જ્યાં હોદ્દીઓ સામે કાંઈ પણ પ્રતીબંધ હોય તેવાં સંસ્થાનોમાંથી બધા માલની આયાત થાય તે પર જઠાત બંધાવી લેવી.

આ રીપોર્ટથી છુટા પડીને મેસર્સ રજીસ્ટ્રાર્સ હરજીવનદાસ ગાંધી; લખમીદાસ રવજી તેરસી; તથા ત્રીકમદાસ ચકુલાપ્પએ નીચે પ્રમાણે જુદી મીનીટ રજુ કરેલી છે.

અમારે રીપોર્ટ વાંચ્યો છે. અને સબ-કમીટીએ સુચવેલાં પગલાં જો કે કેટલેક દગ્ગરે સંતોષકારક છે, છતાં અમારા મત મુજબ ને ખરેખરા મુદ્દાને પટોંગી વગે તેવાં નથી. અમે એમ માનીએ છીએ કે આવી બાબતોમાં આપણે જેટલી પોતાની બંધતથી મદદ કરી શકીએ તેટલી મદદ જહારથી મેળવી શકીએ નહીં. સબ-કમીટીએ રીપોર્ટમાં જણાવેલાં પગલાં આ મુદ્દા ઉપર તદ્દન નીષ્ફળ જાય છે. જો ચેમ્બર તરફથી કાંઈ અસરકારક પગલાં સુચરીને અમલમાં મુકાવી શકાય નહીં તો આ રીપોર્ટ મંજુર થાય ત્યાં ન થાય તે બધું સરખું જ છે. આ સવાલમાં દેશનું સ્વમાન રહેતું છે. અને તેવી બાબતમાં કોઈ વ્યવહાર પગલા લીધા સીવાય માત્ર આપણા ભાઈઓ તરફ જે વર્તન ચત્રાવવામાં આવે છે તે તરફ જો ફક્ત દીલસોજી બતાવીને એમી રકેવામાં આવે તો હુનીયાની નજરમાં હલકા પડવા જેવું થાય. જે સંસ્થાનોમાં આપણા ભાઈઓ તરફ એવવર્તન ચત્રાવવામાં આવતું હોય તે સંસ્થાનો સામે કોઈપણ બંધનો વ્યવહાર ન રાખવાની ભલામણ ચેમ્બરે ઓછામાં ઓછી કરવી જોઈએ. અને જો ચેમ્બર આટલું સ્વીકારવાને તૈયાર ન હોય તો આ બાબત પડતી મુકીને તે બાબતમાં કાંઈ પગલાં લઈએ છીએ એવી જોટી માન્યતા ધરાવતા બંધ થવું.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ પુરો

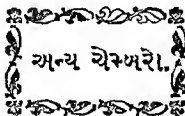
આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ પુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે હર મહીને આ માસિકમાં જુદા વિભાગ/રાખવામાં આવે છે. જે અહરથોને પોતાની એપ્રિસો કારખાનાં અથવા પેઢીઓ માટે 'નોંકરોની જરૂર' હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સલાહકાર પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે. તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોંકરીની તજજ્ઞીમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિશે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી, જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તેમની પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ જાહેર કરવાની ઇચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમણે જણાવવા તસ્દી લેવી.

AN ACCOUNTANT with independent knowledge of correspondence desires situation in any capacity in a Limited Concern. Insurance Co. preferred. Please write to H. T. c/o Indian Chamber of Commerce Bombay 8th January 1928.

Hiralal Tarachand Shah.

Bhim Shroff Chawl,

BOMBAY 2.

રજીસ્ટર્ડ પેકેટના સંબંધમાં ટપાલ ખાતાની જવાબદારી.

રજીસ્ટર્ડ કાગળો માટે ટપાલ ખાતું જવાબદાર નથી અને આકૃષ્ટ ઉલ્લાંચી લેડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીએ તપાસ કરીને રીપેટિટિવ એવો અભિપ્રાય કર્યો છે કે એવા કાગળો ખોલાઈ જાય તો તેને માટે નુકશાની ભરી આપવાની કાર્ય પથ જવાબદારી કાયદાની રૂઢે ટપાલ ખાતાને માથે નથી પણ જેમ તમા જ્યાં જ્યાં સેલ્ફ હોય છે ત્યાં જાહેર આપે છે એટલે એમાં કાંઈ સુધારો કરાવવા માટે સરકારને કે ટપાલ ખાતાને પત્ર લખવા જેવી જરૂર નથી. એવા કાગળોનો વીરો ધાર હાથ પાઉંડની રકમ સુધી ઉત્તરવો સકાય છે. માત્ર રજીસ્ટર કરેલો પત્ર આખો 'સુમણ' જાય તો તેને માટે નુકશાનીના જાહેરાત તરીકે બે પાઉંડ સુધીની રકમ ટપાલ ખાતું આપે છે. જે એના બીજા ઉત્તરવો

મેટેલીક શીર્ષાગની સાત બેઅગ્રજન બમથે કે?

હોય, તો તે શુભાર્થ જાય ત્યારે અથવા તેને નુકશાન ધાય ત્યારે ઠરાવેલો બદલો આપવામાં આવે છે જ્યારે એ પત્ર પર રાજ્યના કાબુમાં હોય તે વેળા તેને નુકશાન ધાય અથવા તે શુભાર્થ જાય તો નુકશાનો આપવી કે નહીં તે નક્કી નરવાતું કામ તે રાજ્યની સરકાર કરે છે. જો નુકશાનનું કારણ શત્રુની બહાર હોય તો બદલો આપવાના સવાલ વીશે ટપાલ ખાતું વીચાર ચલાવે છે અને કેસના સંજોગો પ્રમાણે ચેગ્ય ઠરાવ કરે છે પણ જો તેવી અસાધારણ સ્થિતિ નથી હોતી તો લશ્કર શીવાય કોઈ કારણે શુભાર્થ ગયેલો અથવા નુકશાની પામેલા પેકેટ માટે બદલો આપવામાં આવે છે. સ્ટીમર “ઈન્સપ્ટ” કુમી જતાં દાગીના ન મળ્યા તેનો બદલો આપવા અગાઉ વીમા કંપનીઓની માફક સંજોગોની તપાસ લેવાઈ અને તેથી ઠરાવ ઉપર આવવા અગાઉ વાર લાગી તેથી અફવા ફેલાઈ હતી; પાછળથી સરકારે બદલો આપ્યો છે.

આંધળાઓને કામ લગાડો શકાય એવાં કાર્યો ક્રીયાં છે તે દર્શાવનારી વીગતો બરમીંગહામની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ પેતાના સર્વે સલામતો પાસે માગી છે.

કોઓપરેટીવ (ઓથોગીક સહકાર માટેની) સંસ્થાઓ—જે નફો કરે તેના ઉપર પણ કર લેવાની બાનતી બરમીંગહામની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે ત્યાંની સરકારને કરી છે.

પરદેશી પેદીઓના આકર્યા પાસેથી અમુક રીતે કર લેવાની ગોઠવણ કરવા માટે કાયદામાં ફેરફાર કરવાનો આરંભેલીયાની સરકાર વીચાર કરે છે. તેમની હાલની યોજના એવી છે કે એવા આકર્યાઓ મારફતે જેટલું વેપરી કામકાજ ધાય તેના પ્રમાણમાં કર લેવો આ બગરમાં ફેટલી સંચાઈ છે તે વીશે તપાસ કરવાને બરમીંગહામની ચેમ્બર ઠરાવ કર્યો છે.

ચીલી દેશમાં જહાતના ઇરમાં ફેરફાર કરવામાં આવનાર છે એવી બખર, મંજતાં બરમીંગહામ ચેમ્બરના આવનાર એક્સપોર્ટ મર્ચન્ટ્સ વાંભોગે પત્ર લખી સલામતોને પુછાવ્યું છે કે હાલના જે હરથી વેપાર પર ઘણો માફો અસર થતી હોય અથવા જેના સંબંધમાં જહાતના ઇર ઘણા ઉચા હોય તેના દાખલા ટાકી બતાવવા અને તે સાથે જહાતમાં એવો ફેરફાર સુચવવો કે જે માટે ચીલી દેશની સરકારને સમજાવી શકાય.

હીંદમાં સ્થપાયેલી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા નવેમ્બર માસમાં બ્રીટીશ હિંદુસ્તાન તથા માઇસોર, વડોદરા અને ત્રાવણકોરનાં રાજ્યોમાં સ્થપાયેલી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓને લગતી વીગત પરથી માલમ પડે છે કે એ મહીનામાં કુલ ૪૦ કંપનીઓ ૧૨૩ લાખ રૂપયાની થાપણ સાથે સ્થપાઈ હતી જ્યારે આગલે મહીને ૩૧ કંપનીઓ ૩૨૬૫ લાખની થાપણથી અને ગયે વરસે નવેમ્બરમાં ૪૩ કંપનીઓ ૩૨૪૭ લાખની થાપણથી સ્થપાઈ હતી. તેમાં સઉથી મોટું રકાનું ૪૫ લાખ રૂપીયાની થાપણ સાથે સ્થપાયેલી એ કાપડ સુવર પી સોલોનું હતું જ્યારે પરંચુબ વેપાર માટે રૂ. ૧૨૮૫૦૦૦ની, મોટરોનાં મામ તથા તેના વેપાર માટે રૂ. ૧૩ લાખ, હોટેલો માટે ૬૯ લાખ, પરચુટલુ ખાણો માટે સવા અઠ લાખ, કચના ઉદ્યોગમાં પાંચ લાખ, નાટકય જાઓ તથા મતગમતોના રથાનો માટે ત્રણ લાખ, અને ખડના ઉદ્યોગ માટે પાંચ લાખ રૂપયાની

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ એક્ર આટ ફોટ સુબલ.

થાપણની કંપનીઓ રજીસ્ટર થઈ હતી એ મહીનામાં બંધ પડેલી કંપનીઓની સંખ્યા ૩૧ ની હતી અને તેમની રજીસ્ટર થયેલી થાપણ રૂ. ૧૮૫૮૦૪૧૪ હતી. તેમાંથી શેરા મોત્ત રૂ. ૧૮૪૮૧૧૮ ની કમિતનાજ લરાયા હતા અને વસુલ થયેલી થાપણ માત્ર રૂ. ૧૧૫૦૭૨૨ ની હતી. તેમાં ૧૯૧૪ ના વરસ અગાઉ સ્થાપાયેલી કંપનીઓ છ હતી જેની રજીસ્ટર થયેલી થાપણ રૂ. ૪૬૫૦૦૦૦ ની હતી. જ્યાં રૂ. ૧૯૨૦ તથા ૧૯૨૧ માં સ્થાપાયેલી અને નવેંબર ૧૯૨૨ માં બંધ પાડેલો એવી કંપનીઓની સંખ્યા ૧૬ ની હતી જેની થાપણ રૂ. ૧૨૬૩૦૦૦૦ ની હતી એમાં સઘળી મોટી મુજબની ઇંડાફેરીન ટ્રેડિંગ એક ઇંડસ્ટ્રીયલ કંપની હતી. તે તા. ૧૦-૫-૨૦ ને દીને પચાસ લાખ રૂપિયાની થાપણથી સ્થપાઈ હતી પણ તેની વસુલ થયેલી થાપણ માત્ર રૂ. ૫૬૪૩૦ જેટલી હતી.

૧૯૨૨ ના નવેંબરમાં સ્થાપાયેલી કંપનીઓનાં નામકામ વગેરે હકીકત નીચે આપી છે:-

નં.	નામ	ઠેકાણું	હેતુ	થાપણ (રૂ. ૧૦૦૦)
૧	બહેરામપુર બેંક	બહેરામપુર	બેંક	૧૦૦
૨	સુરશીલાબાદ એજન્સી	"	"	૨૦
૩	દત્તશેરપુર લોન એજન્સી	બોગરા રાજશાહી	ધીરધાર	૫૦
૪	મોલનદાહા લોન "	રાજનાથ ઘોશ મેલન	"	૧૦૦
૫	કુનીયા સુથુરશ્રી રામચંદ્ર કૃપાકરનોધી	દાહો, મોમેન સીંગ, બંગાલ એન: પાલાનીયાપા નાઇકર, કોઇબટુર	બેંક ધીરધાર	૧૦૦
૬	રામનાથ પુરમરાજ કુલનીધી,	એન સંથનમ, કોઇબટુર	" "	૧૦૦
૭	વીરવંદી સુથુર શ્રીજયલક્ષ્મી કૃપાવીલાસનીધી	કે. આર. નાયક, કોઇબટુર	" "	૧૦૦
૮	ભારત મેરેજ એન્ડ ટ્રેડ એજન્સી શીયલ કું.	દેસાઈ, નાયક એન્ડ કું.	લગન જનોઇ વીગેરે કાર્યને લગતો વીગેરે	૫૦
૯	કમર્શિયલ કેરોઇંગ કું.	કલકત્તા	મોટરકાર	૮૦૦
૧૦	ગીંગદીડ મોટર કું.	"	"	૫૦૦
૧૧	કલકત્તા પોલીકલીનીક	"	પોલીકલીનીક	૧૦૦
૧૨	સીમેન્સ	"	ઇલેક્ટ્રીક એન્જીનીયરીંગ	૨૦
૧૩	હાઉસ એન્જીનીયરીંગ કું.	"	"	૧૦૦
૧૪	સાઉથ ઇન્ડિયન એન્જીનીયરીંગ	ત્રાવલુકોર	એન્જીનીયરીંગ	૧૦૦
૧૫	પંજાબ લાઇમ વર્કસ	લાહોર	મકાન બાંધવાં	૧૦૦
૧૬	દીલ્લી ઝાસવેર મેન્યુ. વર્કસ	દીલ્લી	કાચની ચીજો બનાવવી	૫૦૦
૧૭	કોન્સોલીડેટેડ એજન્સીઝ	કલકત્તા	આડત	૫૦૦

મારસેસની રંગીન લાદીઓ ચકાષકાર અને મજબુત.

નં.	નામ	કેશીયું	હેતુ	ચાપલુ (રૂ. ૧૦૦૦)
૧૮	ઘેરીબ યુનીટી કું.	સીયાલકોટ	"	૨૦
૧૯	બંગાલબોટ બીલડાંગ એ'ડ ફ્રેંડસ યુનીયન ઠાંકા ટીબર કું.	ફ્રેંડસ યુનીયન ઠાંકા	"	૨૦૦
૨૦	પખા હોઝીયરી મીલસ	મહુમદાર એ'ડ કું, પખા	હોઝીયરી બનાવવી	૧૦૦
૨૧	જી. ડી. નાથ એ'ડ કું.	કલકત્તા	વેપાર	૧૦
૨૨	વોટ પ્રધસ' એ'ડ કું.	"	ગાંસડીઓ બાંધવી	૨૦૦
૨૩	એસ સુરટેન	"	વગેરે	૫૦
૨૪	બી. વે'કટેશ્વરજી એ'ડ કું.	ગોદાવરી, મદ્રાસ	વેપાર	૧૦૦
૨૫	સાયટીફીક એડવાન્સ કું.	"	શાસ્ત્રીય બોબરો	૫૦
૨૬	સાલેમ કું.	કે. એમ. મુલ્લીયર, સાલેમ,	નો વેપાર.	૨૫
૨૭	બાઉટેની	રંગુન	"	૨૦૦
૨૮	હીલ્ડ કૃષી સંવધ'ક મંડળ	આકોલા	કપડાં બનાવવાં	૨૫૦
૨૯	ન્યુવીર્ગ એ'ડ ફ્રેંડીંગ કું.	અજમેર	ખેતીની પેદાશનો	૧૦૦
૩૦	જયશંકર મીલસ,	બારસી	વેપાર	૨૫૦
૩૧	મહાત્મકમી મીલસ	બીયાવર	"	૨૫૦૦
૩૨	કૃષ્ણ કલેર મીલસ	લાહોર	આટો બનાવવો	૩૦૦
૩૩	ધરતન મક'ટાઇલ યુનીયન	ગીમેન્સોંગ	૩ ચોરડી વગેરેનો	૧૦૦
૩૪	નાસીક ગ્રેપ ગ્રોઇંગ એ'ડ એપીક- લ્યરલ ડીવેલપમેંટ કું.	નાસીક	પાક કરવો	૧૦૦
૩૫	પક્ષા હાયમ'ડ સીડીકેટ	નારણદાસ મુનસફ રતનસી, મુંબઈ,	ખેતી વગેરે	૪૦૦
૩૬	બુચીન સીડીકેટ	માંડલે	ખાણો	૪૦૦
૩૭	ટીરનીન્સ	ટેવોય	"	૨૫
૩૮	લાયલપુર શુગર કું.	ઝાનપુર	"	૫૦૦
૩૯	બાઇટર બોન્ને	ઝામીનીક ફ્રાન્સીકા મુંબઈ	ખાડ બનાવવી	૩૦૦
૪૦	આંડનેશનલ થીયેટર	રંગુન	શાળા વગેરે બાંધ- વાનું	૧૦૦૦

વીસ પ્રકારના ઘરાકો.

જે આપણે નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે ઘરાકોના જુદા જુદા વર્ગ પાડીએ તો તેમની સાથે કેવી રીતે વર્તવું તે દર્શાવવું મુશ્કેલ નથી:

૧ અમનીશ્રીત ઘરાકો સોદા કરવાં હરે છે કેમકે બજારમાં શી ઉત્પાદ્ય થયે તે વીશે તેઓ ગભરાય છે. પ્રથમ તેમની ધારતી મટાડો અને એમ દર્શાવો કે હાલમાં સોદા કરવાથી વીશેષ લાભ છે. ખરીદનારો જે તે માલ પાછો વેચવા માટે જ લેતો હોય તો તેને માલ વેચી આપે એવા માણસની મદદ આપો આટલું કરશે તો એ ઘરાક માલ ખરીદતાં અટકશે નહીં.

૨ વીચારો શ્રેયતા ઘરાક વારંવાર બજારની રૂખ વીશે પોતાનો મત બદલે છે. તેમની સાથે કામ પાડતી વેળાં ખાસ સંભાળ લેજે કે તેને એમ ન લાગે કે મારા ઉપર કોઈપણ પ્રકારનું દબાણ વાપરીને સોદો કરાવ્યો. પાછળથી જાવનો વધઘટ થાય તો તે માટે બેખમ ખેડીને પણ લાભની લાલચથી સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતાથી તે સોદો કરે એવી સગવડ આપવી. એની કદર તે બહુ કરશે.

૩ અવીશ્વાસુ ઘરાકો એમજ મની લે છે કે માલ વેચનારો અપ્રમણીક છે. પ્રથમ તેનામાં વીશ્વાસ પેદા કરવા માટે એવી વાતો રજુ કરો કે જેની સચાઈ એ ઘરાક તુરતજ સ્વકારે તે પછી બાકીની હુકીકતમાંથી જેના સંબંધમાં તે જાને ખાતરી કરી શકે એવી હોય તે જણાવો અને તેના સંબંધમાં તપાસ કરવાનાં સાધનો પણ મેળવી આપો જેથી તે જાણે શકે કે તેને ક્ષતવાનો મુદલ પ્રચલન નથી.

૪ આશાવાદી ઘરાકો હું મેંશાં એવીજ વાતો કરે કે હજી ભાવ સુધરવાની આશા છે. એમની વાતમાં ન્યાં સત્ય આવે ત્યાં જણાવજે કે હું એ વાત ખરી છે. એની એ ખુશામત એવી આડકતરી રીતેજ કરજો. એની ગણતરી ખોટી હશે તો માલ વેચતી વેળા એની મેળે જાણુશે. તમારે એની ભુલ ભાંગવાનો પ્રયત્ન ન કરવો.

૫ વાતોડીયા ઘરાકો એટલી વાતો કરે છે કે તેમાં છેવટે સોદો પાર ઉતરતાં રહી જાય. એની સાથે કામ પાડવાની ચીજના શુલ્કોષનાં નવા પોર્ષટ કહાડો. એને ખરો રસ પડશે તો સોદો અટક થઈ જશે.

૬ બેદરકાર ઘરાકની સાથે પ્રથમ વાતે વગરો, એ ખુશ દીક્ષથી વાત કરે એવું પ્રથમ કરો. જે ચીજનો સોદો કરવો હોય તેને લગતી વાતો જુદી જુદી રીતે કહાડો. ન્યારે એને તેમાં રસ પડશે ત્યારે સોદો સહેલાઈથી પાર ઉતરશે.

૭ મુંગા ઘરાકોને તો એવાજ સચરો પુછવા કે જેનો જવાબ તે નાનાં હા કે ના કહીને અપાય નહીં ગમે તે બાબત પર વાનો કહાડો પણ એને વાનોમા ભાગ વેતો કરો.

૮ મુલતવી રાખનારો ઘરાકોને માત્ર અકજ વાત સમજાવી કે બતારેજ સોદો કરવામાં લાભ છે. અત્યર એ ચીજની કે બા માવળી નવાઈ છે.

૯ વહેમી ઘરાકના મનમા આપણુ વેષ રંગી ચીજ વીશે કે તેના બજારની રથીતી વીશે જે વહેમ ભરાઈ ગયો હોય તે પ્રથમ મટડયા વગર સોદો નહીં ઉતર. બીજા વેષા રીની માફક કોઈપણ વહેમ વગર કામ કરે એવી એના મનની રથીતી લાવવાનો પ્રયત્નજ પ્રથમ કરવો જોઈએ.

૧૦ ગભરાતા ઘરાક ઘણું ખડું હોડાહોડીમાં હોય છે. વાતો કે કામ ઝડપથી કરે છે. તેમની સાથે વચનારે પણ અટકીજ ઝડપથી વાત કાવી અને ત પણ ખરી રીતે કે

તેમાં ખાસ ઝડપ વાપરેલી જણાય નહીં. માલ તુરત ખતાવેા. જવાબ આપવેા પડે ત્યાં સુદૃઢ શંકા વગરના જવાબ આપેા અને મોઢામાં વાર ઓછી કરવા તરફ વીશેષ લક્ષ રાખેા.

૧૧ ખડુજ વીચાર કરી કામ કરનારા ઘરાકો સાથે તમારે પણ ધીમાશયી કામ પાડવું. તમને સોદો કરી લેવાની કાંઈજ ઉતાવળ નથી એમ જણાવું જોઈએ. સોદો તુરત કરવા માટે શાં કારણે છે તે થોડી થોડી વારે દર્શાવવાં અને તેમાં પણ બને તેટલો કંમ સંભાળવેા.

૧૨ થાકોલા ઘરાકો સાથે સોદાની વાત કરવા અગાઉ તેમને વીશ્રાંતી આપવા તરફ પહેલું લક્ષ આપેા. તેમને થાક લેવા દો. પછી વધારે સારી રીતે વાત કરશે અને સોદો સારો થશે.

૧૩ જોનારા ઘરાકો કાંઈ માલ લેવા કે વેચવા ઇચ્છતા નથી. પણ માત્ર જોવા માટેજ આવેલા હોય છે. એમને માલ દેખાડો અને તે નીરાંતે જોવા દો. કદાચ આજે જોઈને સોદો કર્યા વગર જશે તે પાછો કાલે આવશે ને સોદો કરશે.

૧૪ પદવીતું ભાન ધરાવનારા ઘરાકો પોતાને માટે શું યોગ્ય તે વીશે સ્વતંત્ર કલ્પના કરી રહેલા હોય છે તેમની સાથે ઘણી વાત કરવી નહીં. જેમ બને તેમ યુપ રહેવું અને વમારું કામ કરવાની રીતમાત્રને વળગી રહેવા પર લક્ષ આપવું એ ઘરાક કહે કે આમ કરવું જોઈએ અને તેમ કરવું જોઈએ તો હું કા જવાબ આપજે કે ઠીક છે; જોઈશું; એમ કરવામાં મુશ્કેલી છે પણ વિચાર કરશું; વગેરે.

૧૫ મળતાવડા ઘરાકો એમજ આશ્ના રાખે કે તમે તેમની સાથે એનાજ મળતાવડા ચર્ચાજો તો કામ કરવું ઠીક પડે. એમની આ ઇચ્છા પાર પાડવા તરફ બને તેટલું લક્ષ આપેા. તેમની પ્રત્યે વીશેષ વીવેક દેખાડવાની જરૂર રહેશે.

૧૬ કરકસરીયા ઘરાકોની સાથે ભાવના સંબંધમાં બહુ વકરાર ન કરશેા. માલના ટકાઉ-પણા તરફ ધ્યાન ખેંચવાની જરૂર ધ્યાનમાં રાખજે.

૧૭ છોકરાં માટે માલ ખરીદનારી સ્ત્રીઓ સાથે કામ પાડવાનો પ્રસંગ આવે તે વેળાએ એ છોકરાં વીશે વાત કરવાને તે સ્ત્રીને ઉત્તેજન આપજે. એમને કયેા માલ વધારે અનુકુળ આવશે તે તમે એ રીતે જલદી પારખી શકશેા. કદાચ ધાર્ગા કરવાં વધારે માલ પણ તે ખરીદશે.

૧૮ ખાળકો ઘરાક તરીકે આવે ત્યારે તેમની પ્રત્યે વીશેષ વીવેક દર્શાવજે. ઘરમાં, સ્કુલમાં બધે તેઓ તમારે માટે જાહેર ખબરની ગરજ સારશે અને આજે નાની ઉમરના હશે તે કાલે મોટી ઉમરના થશે.

૧૯ પચીસથી પચસ વરસની ઉમરના પુરૂશેા જ્યારે ઘરાક તરીકે આવે ત્યારે યાદ રાખવું કે એમની સાથેના કામમાં જેમ ઝડપ રાખશે તેમ તે તમારી સાથે વધારે શાશ સોદા કરશે.

૨૦ ગુસ્સે થયેલા ઘરાકો શું કહે છે તે સાંભળતી વેળા એઓ શું મળે છે તે ઉપરજ ધ્યાન આપજે. તેમનામાં ગમે તેટલો ક્રોધ હોય હોય તોપણ જો તમે ગુસ્સે થશેા તો તે એમ નહીં માફ રાખે કે તમે ક્રોધ ક્યેાં હતા; પણ જે વેળા તમે આવેશમાં હોવાથી અયોગ્ય કે અવીવેકી ચળેા બોલશેા તે વેળા એના હૃદયમાં તેથી ઘા પડશે અને તેની અસર ઘણા વખત સુધી રહેશે.

હીંદમાં રસાયણી પદાર્થો બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

હીંદમાં મીઠું મળે અથવા પેદા કરી શકાય એવી જગ્યાઓ ઘણી છે અને ત્યાં ઘીન પણ રસાયણી પદાર્થો બનાવી શકાય; પણ પરદેશથી મીઠું હીંદમાં આયાત કરવા દેવામાં આવે છે ત્યારે હીંદના દેશી રાજ્યો સાથે એવા કરાર છે કે તેમણે પોતાના રાજ્યમાં મીઠાના અગરોને ઉપયોગમાં લેવાની મનાઈ કરવી. આ તકાલત કાઢી ન આવવાની જરૂર છે.

નીમકને ખાણમાંથી કાઢ્યા પછી માટીથી છુટું પાડવા માટે એક મોટા વાસણમાં પુષ્કળ પાણી સાથે ઈરવા દે છે. એ પાણી તો નીમક તથા માટીની સાથે જમીનમાંથી જ મળે છે. ઈરવાના વાસણમાં માટી વળે એસે છે અને નીમકના ગૂઢા બાકી જાય છે તે સુકાઈ ગયા પછી કાઢી લેવાય છે એની સાથે બાકીનો પ્રવાહી પદાર્થ સુકાયા વગર રહેા હોય છે તેને નીવારી લેવાય છે તેને બીટર્ન કહે છે, તેમાં નીચે જણાવેલી ચીજો હોય છે:—

ચીજ	ખારાઘોડાના અગરમાં તેનું પ્રમાણ	દરીયાના પાણીમાં તેનું પ્રમાણ
સોડીયમ ક્લોરાઇડ	૧૪.૬૭	૨.૭૨
મેગ્નીશિયમ ક્લોરાઇડ	૪.૬૩	૦.૩૩
મેગ્નીશિયમ સલ્ફેટ	૦.૪૮	૦.૨૨
કેલ્શિયમ સલ્ફેટ	૦.૪૪	૦.૧૩
પોટાશિયમ ક્લોરાઇડ	૦.૪૧	૦.૦૭
કેલ્શિયમ કારબોનેટ	૦.૦૧	૦.૦૧
મેગ્નીશિયમ બ્રોમાઇડ	૦.૦૭	૦.૦૧

કેલ્શિયમ સલ્ફેટ નામનો પદાર્થ બીટર્નમાં રહેતો નથી. પણ તે રીવાયના જે પદાર્થો ઉપર ગણાયા તે બધા એ બીટર્નમાં મળે છે. એ પદાર્થો વેપારના કામમાં ઉપયોગી હોવા છતાં લાભ લેવાની ગોઠવણ ન હતી. માત્ર ખારાઘોડા ખાતે એ બીટર્નનો લાભ લેવાની ગોઠવણ થાય તો કેટલી બરબાદી થતી અટકે તે બીચેની વપાસને પરીણામે જણાણ કે નીચે જણાવેલી ચીજો તેમાંથી દર વર્સે મળી શકે એમ હતી:—

	ટન
મેગ્નીશિયમ ક્લોરાઇડ	૧૬૩૦૦૦
મેગ્નીશિયમ સલ્ફેટ	૧૨૭૦૦૦
પોટાશિયમ ક્લોરાઇડ	૨૦૦૦૦
બ્રોમાઇડ	૧૮૦૦

લગાઈ અગાઉ મેગ્નીશિયમ ક્લોરાઇડ માત્ર જર્મની પાસેથી મળી શકતો. હીંદમાં તેને આયાત કરતાં દર હાલવેટ દીઠ ત્રણથી ચાર રૂપયાની કિંમત પડતી. કાપડની મીલોમાં સુવરને

આરસેલ્સની રંગીન લાકીઓ સફાઈકાર અને મજબુત.

જે કાંઈ અંકાવવામાં આવે છે તેમાં એ ચીજની ઘણી અગત્ય પડે છે. અમદાવાદના હવા પાણી એવાં છે કે મુંબઈની મીઠી કરતાં વધારે પ્રમાણમાં એ ચીજ વાપરવાની ત્યાં જરૂર પડે છે. અમદાવાદમાં સો સાળા દીકાં દર વરસે પાંચ ટન જેટલો એ માત્ર ખર્ચ છે જ્યારે મુંબઈમાં તેના ઉપયોગનું પ્રમાણ લગભગ તેનાથી અધિક છે.

ખારાઘોડામાં “વડગર” મીઠું મળી શકે છે તે મેળનવા માટેની શરૂઆત “પ્રીચર્ડ સોલ્ટ વર્કસ” માં આજની પાંચીસ વરસ અગાઉ ૧૪ હતી. અત્યારે ત્યાં દર વરસે ૧૦ ગાળી આરીમ લાખ મણ જેટલું વડગર મોઠું પેદા થાય છે.

બીટનનો ઉપયોગ લઘુ અગાઉ થતો ન હતો. લઘુ દરમિયાન મેગ્નીશિયમ ક્લોરાઇડ બનાવવા માટે એના ઉપયોગ તરફ નજર ગઈ. મુંબઈ સરકારે ટેન્ડરો માગ્યાં રસાયણ શાસ્ત્ર માટેના મહાનિય પ્રોફેસર તરીકે મી. પી. વી. મેઠ મુંબઈ ખાતેની ઝેરીયર કાલેજમાં તે વેળા કામ કરતા હતા તેમણે આપેલા ટેન્ડરને પૂરીણમે પડેલું ડોન્ટ્રેક્ટ દર હંદ્રવેટ દીઠ આઠ આના જેટલા હલકા દરે ૧૯૧૫માં યોગ મહીના માટે કરવામાં આવ્યું. તે પછી ફરીથી ટેન્ડરો નાગીને એક વરસ માટેના કંત્રાકટ અપયાં જે મેળવનાર કંપનીનું નામ પાયોનીયર મેગ્નીશિયમ વર્કસ છે. મી. મેઠની સાથે એ. સરદાર રૂસ્તમ જહાંગીર વકીલ એમાં લાગીયા છે. હાલમાં દર હંદ્રવેટ દીઠ દોઢ રૂપિયાનો લાખ લેવાય છે. બીટનમાં રસાયણી પદાર્થો મેળવવા માટે પહેલી ગોઠવણ અમદાવાદમાં કરી હતી પણ પાછળથી ૧૯૧૬માં એ કારખાતું ખારાઘોડા ખાતે લઈ જવામાં આવ્યું. હજી તે ખારાઘોડામાં છે હવે ૬ મીને લાંબી મુલતનો પટો અપાયો છે અને તેમાં જળદ લાવના પ્રમાણમાં સરકારને આપવાની કીંમતમાં પણ વધઘટ થાય એવી ગોઠવણ છે. ત્યાં બીટનમાંથી બનાવેલા રસાયણી પદાર્થો માટે કેટલાંક સારાં સરટીફિકેટો મળ્યાં છે. મેગ્નીશિયમ ક્લોરાઇડ જરમનીથી આયાત થતી તેવીજ ચીજના કરતાં વધારે સારી હોય છે; પણ દેખાવમાં જર્મન માત્ર વધારે સારો હોય છે. એ મુશ્કેલી દૂર કરવા માટે શોધજોળ કરવામાં આવે છે એ કંપનીના મુંબઈના એજન્ટ તરીકે મેસર્સ એચ. એમ મહેતાની કંપની કામ કરે છે. ગયે વરસે જર્મન માર્કના લાવ ઘટયા તેથી જર્મન માલનો મોટો જથ્થો આયાત થયો હતો અને ૧૦ લાકડના કરતાં એણે ભાવે તે હીદમાં મળી શકતો હતો. એવી હરીફાઈથી હીદના ઉદ્યોગોને કેવું નુકસાન બન્યું તે સમજવું મુશ્કેલ નથી. એની આયાત તથા પેદાશની રાખામણી નીચે આપી છે:-

વરસ	ટન	આયાત		ખારાઘોડા ખાતે	
		કીંમત	રૂપયા	ટન	પેદાશ
૧૯૧૬-૨૦	૮૪૮		૨૨૭૩૬૭		૧૬૪૭
૧૯૨૦-૨૧	૨૯૨૬		૮૩૬૨૧૦		૧૧૭૧
૧૯૨૧-૨૨	૨૩૩૦		૪૪૬૬૮૦		૧૦૯૬
૧૯૨૨ ના એપ્રિલથી જુલાઈ	૧૫૧૦	—	૧૮૯૭૪૬	—	*

ધી ભોજો દાખલ માટે ૨૧ એક્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

* પેદાશની વીગત મળી નથી. જાનેવારીથી જુલાઈ સુધીના સાત મહીનામાં છસો ટન જેટલો માલ વેચાયો હતો.

પ્રાઈમ, બીટન'સ, નોર્મલ વગેરેને સંબંધમાં વધારે, પ્રયોગો દ્વારા શોધખોળ કરવાની ક્ષમતા લાંડનનાં ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ સાયટીરીક એન્ડ ડાયરીયલ રીસર્ચ તરફથી યમ છે પણ મેગ્નીશયમ કલોરાઇડ પરના કરની પેદાશ વડી સરકારને જાય છે એટલે એના સંબંધમાં કોઇ પણ પગલા ભરી ખર્ચમાં ઉતરવા અંગ્રીજ સરકાર તૈયાર નથી.

નીમકનો લાભ લઇએના દર વીધે આ માસીકમાં વીગતવાર આક્રડામાં રજુ કરીને ફરીયાદ લેવાની હતી તે વાચનાસભોને યાદ હશે. એ ફરીયાદ હજી વદન મૂકી નથી પણ એ દરમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે એમ મી. બી. એસ. લાલ કાકા જણાવે છે.

* * *

છેલ્લી લડાઈ દરમ્યાન જે ચીજોને વેપાર ચકાવી શકાયો નહોતો તેના સંબંધમાં શું કરવું તે વીધે વીચાર કરવો પડ્યો. જે ચીજ પરદેશથી આવી ન શકી તેને હોંદમાં બનાવવા તરફ લક્ષ્ય ગયું. જે કાચો માલ હોંથી મોટા જગ્યામાં લડાઈ અગાઉ નીકાશ થતો તેને હોંદમાં સળી ઉલોગો માટે ઉપયોગમાં લેવાના પ્રયત્નો થયા. ખાણોમાંથી મળતી પાતુઓ તથા રચા-યણી પદાર્થોને લગતા ઉલોગો તરફ વીરોધ ધ્યાન એવાયું. એ ચીજોમાં, એસીડ, આલ્કલી, કોલ્ડર-ન'થી બનતા રંગો, દવાઓ, ફેટો પાવા માટેની ઓલ, જંકરી સાફ કરવા માટેની ચીજો અત્તરો, ખાતર, દારૂગોળા એલ્યુમીનયમ, કૅમીયમ, વગેરે પાતુઓ, તાણુ, સીસું, જસવ, લોખંડ, કાચ, કીવાસમી વગેરે ધણી ચીજો હતી એમાંથી લગભગ બધી ચીજો એવી છે કે જેની ખાણતમાં હોંદને પરદેશપર આધાર રાખવાની મુશ્કેલ જરૂર ન રહે.

પરંતુ એ ચીજોમાંથી ધણી એવી છે કે તેને બનાવવાના કામમાં વીજળીના ઉપયોગની જરૂર છે તેના નામ નીચે જણાવ્યા છે:-

- ૧ એલ્યુમીનયમ
- ૨ કેલ્શયમ કાર્બાઇડ, કેન્ડયમ સાલનાઇડ, અને કેલ્શયમ નાઇટ્રેટ.
- ૩ ફેરો કૅમીયમ અને ફેરો ટ મટન
- ૪ કાર્બોન-ડમ અને એલ-ડમ
- ૫ કૃત્રીમ એક્રાઇલ ઇલેક્ટ્રોડસ

નીચે જણાવેલી ચીજોની પેદાશ માટે વીજળીનો ઉપયોગ હોય તો ઇંગ્લેન્ડ કરી શકાય છે

- ૧ નાઇટ્રીક એસીડ, સાયેનાઇડસ, એમોન્યા, એમોન્યમ સલ્ફેટ, અને નાઇટ્રેટ
- ૨ ક્યોરીન, બીચ્રોઇક પાઉડર, કોસ્ટીક સોડા,
- ૩ લોખંડ તથા સ્ટીલ
- ૪ ફેરો મેંગેનીઝ
- ૫ જસવ
- ૬ મેગ્નીશયમ
- ૭ ફેલ્ડસ્પ

હાવાલતે માટે નાઇલ્સની ફેન્સી છેલ્લી કીજાઇના કયા એજોરી

આ ચીજો બનાવવા માટે જોઈતા બધા કાચા પદાર્થો હીંદમાં મળે છે. એમાં એકજ પદાર્થ એવો છે કે જેની પેદાશ હીંદમાં નથી. તે એલ્યુમીનીયમ બનાવવા માટે જોઈતો ક્રીયોલાઇટ છે. બનાવટી ક્રીયોલાઇટને માટે ક્વોરરપાર જોઈએ તે પણ હીંદમાં પુરતા જ્યામાં મળી શકતો નથી.

હીંદમાં વીજળીક બળ પેદા કરવા માટેનાં પાણીના ધોધ જેવાં સાધનો મળી શકે પણ એ માટે જોઈતું સંચાક્રમ તથા તાલીમ પામેલા અમલદારો અને કામદારો શરૂઆતમાં પરદેશથી લાવવા પડે તેથી બીજા દેશોના જેટલી ઓછી કીંમતે વીજળીની પેદાશ હીંદમાં થોડા વરસમાં થાય નહીં. જે પેદાશ થઈ શકે તેને માટે ખર્ચ બીજા દેશો કરતાં વધારે થાય. માત્ર સામાન્ય મજૂરીના દર ઓછા હોવાથી લાભ મેળવવાનો આશા રહે પણ તે લાભ પણ એ મજૂરીની કાર્ય કુશળતા ઓછી હોવાથી ઘણા કીંમતી ન ગણાય એના ઇલાજ એવો મુચવાય છે કે વીજળી પેદા કર્યા પછી ગીલો, વગેરેને જે ભાવે પુરી પાડવામાં આવે તેમાં નફાનું પ્રમાણ વધારે રાખવું અને વીજળીનો થોડોક ભાગ રસાયણિક પદાર્થો બનાવવાના કામમાં સરતા દરે કરવો એ માટે કારખાનાં કાઢવા લાયક જગાઓ હીંદમાં ક્યાં છે તે વીષેની જે વીગત હીંદી સરકારના ભુસ્તરખાતાના વડા ડૉ. એલ. લી ફરમેરે પુરી પાડી છે તે વીષે વેપારીઓએ વીચાર ચલાવવો ઘટે છે.

વેપારી પુછપરછ.

હીરકટર ઓફ ધી ફ્રેન્ચીયન કમર્શીયલ ઇંટેલીજન્સ સર્વિસ જણાવે છે કે મોંટ્રીલ ખાતે એકેડેમ ડીસ હાઉટી ઇટ્યુડસ કમર્શીયલ્સ (Ecoles des Hautes Etudes Commerciales) નામની સંસ્થાને અગે વેપારની ચીજોનું સંશ્લેષણ બોલવામાં આવ્યું છે અને લેવાલ મુનીવર્સીટી સાથે તેને સંબંધ રહેશે. એમાં હીંદની પેદાશો મુકવા માટેના નમુના મોકલવા અને તે સાથે ભાવ તથા તે માલ હીંદથી નીકાશ કરનારાઓનાં નામ પણ જણાવવાં એવી સુચના કરે છે. ફ્રેન્ચમાં વેપારની ચીજો આયાત કરનારાઓનું લક્ષ ૫૨ એ નમુના તથા તે સાથેની હકીકત પર ખેંચવામાં આવશે એવી તે ખાત્રી આપે છે. ચેમ્બરના સલાસદો અગર અન્ય વેપારીઓ આ સુચનાનો લાભ લેવા માગતા હોય તેમને કાંઈ વીગત જોઈતી હોય તો ઇંડીયન મચેન્ટ્રીમ ચેમ્બરની ઓફીસમાં પુછવું.

પ્રેગ ઇંટરનેશનલ સેમ્પલ ફેરને લગતો સરક્યુલર ચેંબરને મળ્યો છે તેમાં જણાવ્યું છે કે ઝેકસ્લોવાકયાની, રાજધાની પ્રેગ ખાતે તા. ૧૩ મી માર્ચ થી તા. ૨૦ મી માર્ચ ૧૯૨૩ સુધીએ પ્રદર્શન રહેશે. આઠ જે માલ આસ્ટ્રીયામાં બનેલો હીંદમાં આવે તો આ ઝેકસ્લોવાકયાના મુલકમાં જ બનેલો હોતો અને એ મુલકમાં રાજ્ય આસ્ટ્રીયાનું હોતું. હવે તે સ્વતંત્ર રાજ્ય થયું છે. તેમને માત્ર એ પ્રદર્શનમાં રજુ થશે અને તે ભેવા જનારને શી વગેરેનો ખર્ચ ઓછો થાય માટે, તથા બીજી સગવડ માટે પત્રવ્યવહારથી ગોઠવણ કરી શકાય. એ પત્ર "પ્રેગ ઇંટરનેશનલ સેમ્પલ ફેર, મુંબઈ, પીસ્ટ બોક્સ નં. ૩૭૫૨" ને શીરનામે મોકલાવો.

વેપારી આંકડા.

(૧) હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

નવેમ્બરમાં (લાખ રૂપીઆ.) એપ્રિલથી નવેમ્બર

૧૯૨૦ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨ ૧૯૨૦ ૧૯૨૧ ૧૯૨૨
પરદેશી માલની ખાનગી આયાત.

રેલ્વે માટેનો સામાન.

રેલ્વે માટે ગાડાં	૩૪	૬૭	૪૩	૩૬૮	૬૩૬	૩૭૧
" એન્જીનો	૩૨	૩૭	૩૬	૧૮૪	૪૫૩	૧૫૩
" પુલ બાંધવાનો સામાન...	૪	૧૧	૫૪	૨૪
" રેલ વગેરે...	૩	૧૧	૭	૩૨	૮૬	૬૩
" સ્ટીપર (સાથ'ડના)	૬	૨	૧૬	૩૭	૨૭	૧૪૨
" (લાકડાંના)	૫	૧૦	૨૩
" બીજા સામાન	૪	૬	૪	૩૫	૪૩	૩૨

ધંવડંડથી ...	૮૦	૧૫૭	૧૦૬	૬૫૫	૧૨૮૬	૭૮૫
પ્રેમડાગી	૨	૬
સુનામટ્ટક સ્ટેટસથી	૧	૧૦	૧૨
આરેલીયાથી	૫	૮	૮
બીજા રેલ્વેથી	૧	૫	૫	૭	૨૮

એક્ટર	૮૧	૧૫૬	૧૧૨	૬૭૧	૧૩૧૪	૮૪૦
-------	----	-----	-----	-----	------	-----

રૂ, શાણ, બુટ, તથા ઉન અને તેની ચીજો.

રૂ અને તેની ચીજો ...	૧૪	૪૨	૭	૬૫	૨૭૦	૧૪૦
કોરૂ સુવર	૮૨	૬૦	૫૨	૬૪૧	૪૭૩	૫૦૦
મોચેલું	૧૦	૬	૩	૫૨	૩૭	૩૧
રંગીન	૩૮	૩૭	૧૧	૨૪૬	૧૭૭	૧૦૧
મસ'રાઈઝડ	૧૦	૪	૩	૫૫	૧૭	૨૮
રૂમાલ-શાલ	૮	૧	૨	૩૫	૮	૬
હોશીયરી	૧૮	૬	૭	૧૫૪	૪૮	૫૮
કાપડ કોરૂ (પ્લેન) ...	૧૫૬	૮૬	૧૪૩	૧૦૦૭	૬૬૬	૧૦૬૩
કોરૂ (કોરવાળું)	૪૬	૧૫૬	૧૨૬	૮૩૬	૬૮૩	૬૫૦
ધોંચેલું	૧૬૭	૧૭૮	૧૩૮	૧૭૦૭	૭૫૬	૬૧૫
રંગીન	૩૧૭	૭૧	૧૩૬	૨૫૦૭	૪૬૪	૭૦૫
કેટ	૪	૨	૪	૬૮	૧૮	૩૩
શીવવાના દોરા	૭	૬	૬	૫૬	૪૨	૪૫
અ'બાડા (ફેલેક્સ) માલ	૪	૨	૩	૪૧	૨૧	૧૬
હાઈડ્રોથરી	૨૬	૪	૧૧	૨૨૩	૪૨	૫૬
શબ્દ કાચું	૫	૬	૧

ઉપરોક્ત ચોલીસ કરેલા ટેબલોમાં ખરીદ કરવા કયાં નથી ?

	નવેમ્બરમાં		(લોખ રૂપીઆ)		અપ્રીલથી નવેમ્બર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
શણનો માલ	૪	૧	૧
જુદની ચીજો ...	૩	૧	૧	૧૭	૧૪	૧૦
રેશમ કાચું ...	૭	૮	૫	૧૨૧	૬૭	૧૦૫
સુતર ...	૧૩	૧૫	૬	૫૬	૩૦	૩૬
રેશમનો લોખવાળો માલ ...	૬	૧	૧	૩૫	૧૦	૧૧
રેશમી કપડાં ...	૪૦	૧૩	૧૮	૨૭૬	૧૮૧	૧૫૪
ઉન કાચું ...	૬૬	૨૬	૧૩૨	૫૦૭	૩૨૭	૫૧૫
ધાળગીચો	૪	૧	૧
ઉનની હોઝીયરી ...	૪	૧	૧	૨૧	૪	૬
ઉનનું યાર્ન ...	૧૨	૧	૨	૧૩	૧૩	૧૫
ઉનનું કાપડ ...	૪૪	૬	૧૧	૩૫૧	૬૦	૬૬
ગાદીયા શેતરંજી ...	૨	૧	૧	૧૨	૮	૬
ચાલ	૧	૨
મનાવટી રેશમ કાચું	૧	૪	૩	૫
તેયાર કપડાં ...	૭	...	૧	૮૨	૫	૭
તેયાર કપડાં ...	૧૬	૪	૫	૧૨૬	૪૨	૩૬
સોના ચાંદીના ખારીક તાર કસગાં ...	૬	૨	૧	૪૨	૧૮	૧૫
હોન, બોનેટ વગેરે ...	૪	...	૧	૨૦	૧૦	૬
જુના કપડાં ...	૨	૧	...	૧૨	૪	૫
વોટર મુદ્ર કપડાં	૧	૨	૧
બોનરો, વીજળીક પંખા ...	૨	૨	૧	૧૭	૪૧	૨૨
વીજળીના તાર ...	૬	૧	૩	૩૩	૨૭	૧૬
ઇન્ડ્યુવેટર (રબર વગરના) ...	૩	૫	૪	૨૭	૪૩	૨૭
વીજળીક લેપ ...	૨	૨	૨	૧૩	૧૬	૧૬
ઇલેક્ટ્રીક બોનર કુવ ...	૩૬	૨૮	૨૦	૨૦૨	૩૧૬	૧૫૨
ખાંધી ભવના બોનર ...	૫૦	૩૫	૩૦	૨૬૪	૩૬૩	૨૧૭
બોનરો ...	૩૮	૨૭	૧૨	૧૨૮	૧૮૫	૧૩૨
વીજળીક સંચાલક ...	૨૧	૩૦	૫૦	૧૦૭	૨૪૫	૨૩૦
એલી માટેનું ...	૩	૧૪	૮	૧
બાઇલર ...	૩૧૬	૨૧	૧૨	૮૩	૧૭૧	૮૮
ધાતુ પર કામ કરવાના ...	૧૩	૭	૪	૬૫	૬૫	૪૦
ખાણો માટેના ...	૨	૪	૨	૧૧	૫૩	૨૪
બાઇલ મીલના ...	૧	૭	...	૪	૩૭	૮
પેપર ...	૬	૨	૧	૧૬	૨૦	૫
આઇસ ...	૧	૧૧	૧૧	૪
બોખાની ...	૮	૧	૧	૬	૮	૧૩
લોહકાની ...	૩૧	૨	૧	૬	૨૦	૬
સીવવાના ...	૬	૧	૫	૫૫	૧૫	૩૨
ખર્ચ બનાવવાના ...	૫૬	૬	...	૧૦	૭૩	૧૬
આ માટેના ...	૫૩	૫૧	૨	૨૪	૧૪	૧૪

	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
સંચા						
સુતર બનાવવાના ...	૧૩	૩૫	૭૬	૬૬	૨૩૮	૪૧૨
કાપડ ...	૧૦	૧૬	૧૩	૬૬	૧૩૫	૬૬
બ્લેચીંગ હાઇગ	૧	૧	૧૦	૧૧
કાપડની મીલો મારેના કુલ	૩૦	૫૭	૬૬	૧૭૨	૪૨૦	૫૪૬
બ્રુટની ...	૨૫	૪૫	૧૨	૧૩૫	૩૦૩	૧૧૮
શટલ્સ	૧	...	૮	૧૧	૭
ઉનની મીલ મારે	૨	૨૨
ગાંધપરાઈટર ..	૩	૧	...	૨૨	૬	૧૭
અધી બાતના કુલ ..	૨૨૬	૨૭૪	૨૩૬	૧૧૧૬	૨૨૬૪	૧૬૦૨
ધાતુની ચીજો.						
એલુમીનમ ...	૮	૬	૮	૫૬	૨૬	૬૫
પીત્તળ કાસ્ટ વગેરેની ચીજો	૩૧	૨૩	૨૫	૩૪૫	૭૪	૧૮૮
તાંબુ ...	૩૬	૧૧	૧૩	૨૨૨	૧૫૨	૧૩૭
લોખંડ ...	૬	૬	૪	૬૮	૪૦	૪૪
લોખંડ કે સ્ટીલ						
એકર તથા કેબલ	૧	૬	૫	૧
ચાલકા વગેરે	૪૧	૧૧	૮	૧૬૦	૧૦૫	૮૨
બોલ્ટ તથા નટ ...	૬	૨	૨	૪૭	૧૬	૨૬
હૂપ તથા સ્ટ્રીપ....	૮	૬	૮	૬૬	૩૨	૩૭
ખીલા-સીવેટ-વોથર	૬	૨	૫	૫૭	૨૦	૩૮
(કાર્ટ) પાઇપ તથા ફીટીંગ	૮	૬	૧૦	૬૦	૭૦	૪૭
રેલ ...	૫	૨	૧	૨૫	૩૧	૧૩
સ્ટીટ તથા પ્લેટ:-						
ગાલ્વેનાઇઝ કોલ્ડરોલ	૧૩	૩૪	૨૨	૨૨૧	૧૨૧	૧૦૬
ગાલ્વેનાઇઝ સાઇડ	૪	૬	૨	૩૫	૨૨	૨૪
કલર્ડ ચલેવેલા....	૩૦	૧૧	૧૧	૧૮૫	૮૮	૧૧૭
બીજી બાતના ...	૨૬	૧૩	૧૭	૨૫૧	૧૦૦	૧૨૭
(ફાઇ) ટ્યુબ પાઇપ વગેરે	૩૧	૨૫	૬	૧૬૨	૨૫૬	૬૮
વાયર નેલ	૫	૨	૨	૨૪	૨૦	૨૩
,, શેપ ...	૪	૧	૧	૨૩	૧૬	૧૮
સ્ટીલ:-						
એંગલ	૭	૨	૨	૬૧	૨૬	૨૨
સ્પ્રીંગ	૧	...	૭	૬	૬
બાર ...	૩૪	૧૪	૧૭	૩૨૭	૧૮૫	૧૮૮
ચેનલ ...	૧	૨	...	૧૨	૬	૪
કાર્ટ સ્ટીલ ...	૪	૨	૧	૩૦	૧૪	૧૪
સીસુ ...	૨	...	૧	૧૫	૧૦	૬
કલર્ડ ...	૨	૨	૧	૪૬	૬૫	૩૧
જસત ...	૨	૨	૨	૨૨	૧૭	૧૫

ધી બ્રાઉએ ટાઇલ 'માર્ટ' ૨૧ લેક સીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

	નવેમ્બર		(લાખ રૂપીઆ.)		એપ્રિલથી નવેમ્બર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
અતરો	૧૧	૪	૪
કેરોસીન	૧૭	૩૮	૧૩	૩૦૨	૨૦૫	૨૧૧
ફ્યુઅલ એઇલ...	૧૧	૨	૧૩	૮૨	૭૬	૬૫
લુધીકેટોંગ	૨૦	૮	૧૫	૧૪૮	૧૮૬	૧૩૩
ખીજી જાતનાં ખનીજ	૧	૭	૧૬	૧૨
કોપરેસ તેલ	૨	૧	...
અળસીજી તેલ...	૧૨	૬	૬
તેલનાં ખીજાં	...	૧	...	૨૪	૮	...
અનાજ અને ખાવાનું.						
ઘઉં	...	૧૫૪	૧	...	૨૦૬	૨૮
ઘઉંનો લોટ	...	૧	૧	...	૧	૭
દાળ	૨	૩	૧૧
ભાંસ	૨	૩	૩	૭	૧૧	૧૧
ખીરકીટ કેક	૩	૨	૩	૪૦	૮	૧૭
પેટ'ટ કુડ	૭	૬	૫	૫૨	૩૬	૪૨
કુધ	૬	૩	૬	૩૪	૪૨	૨૬
ખાંડ	૨૨૧	૩૦૨	૮૩	૧૧૫૮	૧૬૪૫	૮૬૫
ગોળ	૧૬	૫	૪	૬૦	૨૬	૨૬
મીઠાઇ	૪	૪	૩	૨૬	૮	૧૦
સેકેરીન	૧	૫	૩	૨
કેાશી	૧	૩	૧	૧૧	૫	૧૧
માછલી	૧	...	૧	૧૫	૧૦	૧૫
વાર્મ ફળ તથા બાજી	૨	૧	૧	૬	૫	૫
આલુ	૧	૫	૮	૧૬	૨૭	૨૮
ખજૂર	૩૧	૨૩	૧૮	૭૩	૬૫	૬૦
ખીજાં છુકાં ફળ	૨	૧	૨	૫	૪	૬
દારૂ						
એલ-ખીર-પોટ'ર...	૮	૭	૭	૬૩	૬૧	૫૬
બ્રાંડી	૮	૩	૪	૫૦	૩૬	૨૫
વ્હીસ્કી	૧૦	૭	૬	૭૪	૮૩	૮૪
સ્પીરીટ એક'કર...	૨૭	૧૫	૧૬	૧૬૩	૧૬૨	૧૫૨
વાઇન	૭	૨	૩	૪૩	૨૫	૦

નવેમ્બર (લાખ રૂપીયા) એપ્રિલથી નવેમ્બર
૧૯૨૦, ૧૯૨૧, ૧૯૨૨, ૧૯૨૦, ૧૯૨૧, ૧૯૨૨

મીઠું—

ઈંગ્લેંડથી ...	૩	૩	૨	૨૬	૧૬	૧૬
જર્મનીથી ...	૫૩	૨	૧	૨૧૭	૧૦	૧૧
સ્વેડનથી ...	૨૮	૨૬	...	૧૪	૧૪	૬
એડનથી ...	૫૮	૫૭	૫૮	૫૪	૩૧	૩૫
ઇન્ડિયન આફ્રિકાથી	૩૭	૮	૪	૮૮	૨૫	૨૪
કુલ ...	૧૨૬	૨૪	૧૫	૧૭૦	૧૦૬	૧૧૪

સ્ટેશનરી—

ઈંગ્લેંડથી ...	૧૫	૫	૫	૮૧	૪૭	૩૮
જર્મનીથી	૧૩	૩	૩
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી	૨	૧૬	૫	૩
બીજા દેશોથી ...	૧	૧	૨	૭	૮	૧૮
કુલ ...	૨૦	૭	૮	૧૧૮	૬૪	૬૩

પરચુરણ

ચોક્કસ ...	૧	૨	૪	૨૬	૭	૧૬
હાથેથી દારૂગોળો	૧૦	૧૨	૧૦
બીજા સીવાયની મારીગરીની	...	૨	...	૨	૧૧	૧

એરમેસ્ટ્રાસ ...	૧	...	૧	૧૨	૮	૭
બેલ્ટીંગ ...	૧૩	૬	૪	૬૫	૬૬	૫૪
બોબીન ...	૩	૧૧	૪	૨૮	૮૮	૩૬
મુટ તથા શુઝ ...	૧૧	૧	૨	૭૨	૧૧	૧૨
મશ તથા ગાંડું	૧૧	૪	૬
સીમેન્ટ ...	૧૪	૮	૮	૧૦૦	૬૬	૭૨
એરફાઇટ	૬	૬	૬
ફાયર બ્રીકસ ...	૧	૫	૬	૪
નળીયા ...	૩	૨	૨	૨૬	૧૮	૧૭
બટન ...	૨	૧	૩	૨૨	૨૦	૧૬
મીણબત્તી	૧
નેતર	૪	૪	૪
રસાયણી પદાર્થો ...	૨૨	૧૬	૧૬	૧૭૦	૧૨૫	૧૪૧
ચામના કુલે ...	૧	૨	૧	૧૬	૧૪	૧૦
ધડીયાળો ...	૭	૩૩	૧૬	૬
કોલસા ...	૧	૮૪	૧૬	૮	૩૪૨	૨૩૫
કેક	૨	૧૦
વનસ્પતીનાં ફોરડા	૧	૧૦	૭	૫
ચુચ	૩	૨	૨
કંદારો ...	૬	૧	૨	૩૬	૧૧	૧૬
કપુર ...	૧	૩	૧	૨૦	૧૭	૧૦
બધી દવા ...	૧૭	૧૫	૧૬	૧૫૩	૧૦૧	૧૦૪

મેટેલીક શીટીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

	નવેમ્બર (લાખ રૂપયા)			એપ્રિલથી નવેમ્બર		
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
એલીઝાબેથ રંગ...	૫	૭	૪	૪૫	૫૪	૨૮
એનીલાઇન ...	૧૯	૧૩	૧૬	૧૪૩	૧૩૨	૧૪૨
જાનિવટી ગળી	૨	૩	૨
કેસર ...	૧	૭	૨	૪
માટીની ચીજો ચીનીકામ	૭	૬	૭	૫૭	૪૭	૫૩
ધલેકટ્ટો ખેડેડ ચીજો	૧	૧	૧	૮	૬	૪
ફટાફટા ...	૧	૧૨	૧૧	૧૦
ફરનીચર ...	૬	૩	૧	૩૧	૧૭	૧૧
કાચની ચીજો ...	૨૩	૧૮	૨૨	૨૪૧	૧૪૬	૧૬૬
સરસ	૨	૧	૨
ચુંદર ધુપ વગેરે ...	૩	૨	૩	૧૬	૧૮	૭
હાડવેર ...	૮૬	૪૬	૪૬	૫૪૭	૪૧૮	૪૬૧
કેળવાયાં વગરનાં ચામડાં	૭	૬	૫
હાથીલાંવની ચીજો ...	૧	૪	૨	૧૫	૩૦	૧૬
અવાહીર ...	૨	...	૧	૯	૩	૭
સોના ચાંદીની ખેડો...	૧	૮	૩	૬
લાખ	૧	...	૧૫	૨	૨૩
કેવાયલાં ચામડાં ...	૧૨	૫	૬	૮૫	૪૪	૩૬
ખાતર	૨	૯	...	૭
હીવાંસળી ...	૯	૨૪	૧૪	૧૩૯	૧૨૦	૧૦૪
એઇલ કલોથ...	૨	...	૧	૨૧	૩	૬
પેન્ટ અને કલસ	૧૪	૮	૯	૧૦૦	૬૭	૭૦
વાનીશ ...	૩	...	૧	૨૨	૯	૧૨
કાગળ પેકીંગ ...	૭	૧	૩	૩૯	૧	૨૦
,, છાપવાના ...	૪૭	૬	૯	૧૭૪	૫૨	૬૩
સખવાના ...	૩૦	૨	૫	૧૪૩	૩૨	૪૧
કાર્ડ બોર્ડ ...	૬	૧	૧	૨૭	૨૧	૮
કાગળ માટેનો માવો	૨	૬	૪	૩૦	૨૫	૨૦
કેલટાર, પીચ વગેરે	૯	૪	૪
ચામડાં માટેનું પોલીશ	૩	૨૫	૩	૪
ધ તુ	૧	...	૫	૫	૬
મોતી ...	૧૫	૮	૧૭	૪૦	૪૫	૮૨
હીરા ...	૫	...	૬	૬	૧	૮૨
છાપખાનાં માટેની ચીજો (કાગળ શીવાયની)	૨	૧	૧	૧૧	૧૨	૯

ધી બાગે ટાઇલ માટે ૨૧ બેઠ ચીટ, ફોર્ટ મુંબાઇ.

	નવે બરમા		(લાખ રૂપીઆ)		એપ્રિલથી	નવેબર
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
રખરના મોટર ટાયર	૧૪	૧૦	૧૩	૧૦૪	૪૮	૭૦
" ટયુબ ..	૫	૧	૨	૨૨	૮	૧૦
" ની બીજી ચીજો	૧૨	૩	૫	૬૩	૨૩	૩૫
શંખ કોડી વગેરે	૨	૨	૨
બીડી પીનારાઓ માટેની વ બાકુ સીવાયની ચીજો	૧	૧	૧	૬	૩	૪
સાબુ ...	૮	૧૦	૧૦	૧૧૬	૫૧	૭૨
સોપારી ...	૧૨	૧૬	૧૧	૧૦૨	૧૦૦	૬૮
લવંગ ...	૨	૧	૬	૧૩	૨૭	૩૬
તેલનો કુલ ...	૧૬	૨૨	૨૨	૧૨૨	૧૩૬	૧૪૨
જેળ-લાલ્લી ...	૧	૨	૨	૧૨	૬	૧૬
પથરા ...	૧	૬	૪	૫
ચરબી ...	૩	૧	૧	૩૫	૧૪	૧૬
ચા ...	૨	૬	૫	૨૬	૨૬	૨૬
ડીઝેલ ધ વલંડથી	૧૦	૪	૨	૪૧	૨૮	૭૪
" બીજા ડેથોથી...	૧	૧૦	૫	૨
ટેલીફોન માટેના સામાન (વીજળીક નહીં એવો)	...	૩	...	૨	૧૨	૧૧
બાકુ ચાલી ..	૨	૫	૬	૧૨
સીંગાર	૧	૨	૨	૧	૧
સીંગારેટ ધ વલંડથી	૧૦	૧૭	૧૫	૧૦૬	૫૮	૧૧૬
" બીજા ડેથોથી...	૧૨	...	૧	૮૬	૧૦	૪
તંબાકુની ચીજો કુલ	૨૭	૨૦	૧૮	૨૨૬	૮૭	૧૫૧
ટોફલેટનો સામાન	૫	૨	૪	૪૩	૧૧	૨૫
રમકડા ...	૬	૩	૬	૪૨	૨૪	૩૫
છત્રીઓ આખી	૧	૧૨	૧૦	૬
" ના લાગ	૧	...	૧	૧૫	૬૧	૧૬
રેલ્વે શીવ યના	૪	૨	૧	૩૫	૪૭	૧૮
બાકી કે ચાલી	૧૧	૧	૩	૫૦૪	૧૦૫	૧૩
મોટર શીવાયની સાધકલ	૧૨૪	૧૮	૧૬	૫૦૪	૧૦૫	૮૬
મોટરકાર ...	૮	૧	.	૩૭	૫	૫
મોટર નાધકલ...	૨૦	૧	૧	૧૪૧	૧૮	૧૫
આમની ગસ ...	૧	૨	૨	૮	૪૪	૪૧
રટીમરના વીલાગ	૨	૬	૪	૧૭૩	૬૨	૦૨
લાકડાના પાટીયા						

દીવાલને માટ ટાઈલ્સની ફેન્સી છેલ્લી ઢીઝાનો બેથા કે ?

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુખ્ય.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા

સંભવ છે.)

(૪૩)

	નવેમ્બરમાં		(લાખ રૂપીયા)		એપ્રિલથી નવેમ્બર	
લાકડાની ચીજો...	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ટપાલ મારફતે	૫	૩	...	૨૫	૨૦	૬
આનેલી ચીજો	૫૬	૩૦	૩૨	૪૬૫	૨૩૫	૧૬૬

પરદેશી માલની સરકારી આયાત.

હુથીયાર દારૂગોળો	૭	૩	૪૮	૭	૩૬
તંપાર કપડાં	...	૨	૬	૬	૭
રેલ્વે શીવાયનાં ગાડાં
ગારી વગેરે	૨	૭	૭	૮૨	૪૭
કેલસા	...	૧૪	...	૭૩	૧૧૦
ઢવા	...	૧	૧૪	૧૫	૧૪
હાડપેર તથા કટલરી	૬	૧૩	૧૪	૬૨	૪૨
એલ્કોહોલ	૬	૬	૩૪	૬૭	૩૪
મશીનરી	૬	૧૫	૧	૫૦	૭૮
ખાતુની ખીંછી ચીજો	૨૦	૧૧	૭	૧૫૮	૮૪
રેલ્વે માટે એન્જીનો
ગાડાં વગેરે	૩૬	૨૨	૬	૧૫૫	૧૫૮
રશીમરના વીભાગ	...	૪	...	૭	૩૦
રેશનરી	...	૩	૨	૧૪	૨૦
કાપડ સુવરાક	...	૨	૩	૩	૧૮

પરદેશી માલની ખાનગી નીકાશ

૩૨ આંડ	...	૪૨	૧૬	૪૬	૫૪૮	૧૧૫	૧૮૯
...	૬	૧૭	૨૫	૨૦	૭૪
સુવર	૩	૫	૬	૧૫
રૂમાલ શાલ	...	૧	૬	૨	૧
કાપડ	...	૪૨	૨૮	૨૮	૨૪૪	૨૬૨	૨૧૪
હોરા	...	૧	૧	...	૧૧	૧૩	૭
હેબરડેશરી	૧	...	૩	૭	૭
રેશમની ચીજો	...	૧	૧	...	૧૩	૧૫	૩
ઉન	...	૧૦	૧૩	૬	૫૬	૬૮	૪૬
ઉનની ચીજો	...	૪	૫	૭	૧૬	૨૪	૪૮
તંપાર કપડાં	...	૨	૭	૪	૩૨	૫૦	૨૫
હુથીયાર દારૂગોળો	૧	૧	૧	૧
રસાયણી પદાર્થો	૩	૩	૩	૩
કેલસા	૧૬.
કોફી	૧	...	૬	૪	૫

બે કન મોઝેક દારૂદ્રવ્યની ડીઝાઇનો કયાં બેવા મળશે ?

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ થાય તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેનો લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ડિઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

	નવેંબરમાં		(લાખ રૂપીઆ)		એપ્રીલથી નવેંબર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
કંટલરી	૩	૪	૫
હવા	૧	...	૧૬	૬	૫
રંગવાની ચીન્ને	૨	૨	૩	૬
ચીનીકામ	૪	૪	૨
માછલી	૧	...	૫	૮	૬
ફળ વથા બાજી ...	૧૦	૩	૨૪	૩૨	૨૬	૪૯
ફરનીચર	૧	૨	૧
કાચ	૧	...	૧૦	૧૦	૬
ગુંદર ધુપ વગેરે ...	૨	૧	૧	૨૦	૧૪	૧૨
હાઈવેર ...	૧	૨	૧	૧૯	૧૯	૧૭
ફળવાય વગરનાં ચામડાં	૯	૪	૮	૫૧	૬	૩૪
ઓબરો	૪	૯	૭
હાથીલાંવ ...	૧	૧	...	૬	૭	૫
સોના ચાંદીની પેલેટ	૨	૨	૨
ફળવાયેલાં ચામડાં	૧	૪	૧	૧૩	૧૨
દારૂ	૩	૪	૨
મરીનરી ...	૧	૧	૧	૭	૧૩	૧૬
હીવાસળી	૧	૨	૨	૬
ધાતુની ચીન્ને ...	૨	૧	૧	૨૬	૧૪	૧૩
તેલ	૧	૨	૧
કાગળ વથા પુકાં	૩	૬	૬
હીરા ચોતી	૧	૧
ખાવા પીવાની ચીન્ને	૧	૬	૧૦	૩
રણરની ચીન્ને	૨	૪	૧
તેલનો	૨	૪	૬	૯
ગાંડી-ગાંડાં	૧	...	૧૩	૧૫	૮
પોસ્ટ મારફતે ...	૧૨	૫	૨	૪૨	૨૭	૨૨

પરદેશી માલની સરકારી નીકાશ

	૧૬	૧૨	૨	૨૬૮	૮૦	૪૭
હોર્સ	૧૬	૧૨	૨	૨૬૮	૮૦	૪૭
હોંદી માલની જાનગી નીકાશ—						
અનાજી-ફ						
ડાગર	૨૦	૦	૦	૯	૧૬	૧૨
ચોખા ...	૯૯	૫૭	૨૭૧	૧૨૩૫	૧૫૮૫	૨૪૨૫
ઘઉં	૧૫	૧	૭૨	૨૮	૧૪૩	૭૭
ઘઉંનો લોટ	૧૪	૯	૬	૧૦૮	૫૪૭	૮૫

૧૯૨૦-૨૧ ઉચી પોલીસ કરેલા ટેબલો ખરીદ કરવા કૃપા જણાવ

	નવેમ્બરમાં			લાભ રૂપીયા.		ઝોમીલથી નવેમ્બર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	
જવ	૨	૮	૧૬	૬	
જુવાર—આજરો	૨	...	૬	૨૦	૪	૬	
મકાઈ	૨	૧	૨	
દાળ	...	૩	૧૪	૭	૫૧	૩૩	
ચણા	...	૧	...	૭	૮	૧૩	
મસુર	...	૩	૧૨	૨૭	૩૨	૪૭	
માખણ	૧	૨	૪	૩	
શી	...	૨	૩	૩૩	૩૩	૨૩	
ચટણી—અવાળું	...	૧	...	૬	૭	૮	
ખાંડ	...	૧	...	૫૭	૧૨	...	
ગોળ	૩	
તેલનાં બીજાં—							
મુગધી	...	૧	૫	૧૪	૧૬	૩૧	
રીવેલી	...	૫	૭	૧૬	૪૩	૧૨૬	
કોપરાં	...	૧	...	૭	૬	૫૦	
કપાસીયા	...	૧૪	૫	૬૧	૫૧	૧૦૧	
ચોંચસીંઝ	...	૧૨	૨૬	૩૧	૧૬૫	૪૧૭	
અજસી	...	૫૬	૧૭	૮૦	૫૫૬	૫૮૪	
મહુડાં	...	૧	...	૩	૧	૨૨	
શી	૪	૧	૬	
અમખસ	...	૧	૬	૨	૧૩	૬	
કરસી	...	૧૫	૧૭	૪૧	૪૧૬	૩૬૦	
તલ	...	૨	૮	૨	૨૪	૮૭	
તેલ—							
મુખાલુ તેલ	...	૨	૩	૨૩	૭	૧૬	
મિ-અમખન	}	...	૨૨	...	૧૨૬	૧૦૭	૧૪૪
બધા પેટાલ		૫	૨	૬
રીવેલ	૨૩	૧૩	૧૭
કોપરેલ	...	૧૫	૧૨	૧	...
અજસીનું તેલ	૧	૭	૬	૮
સર્થ તથા અરસીનું તેલ	૧	૧	૧	
તલનું તેલ	
ગોળ—							
ચોંચસીંઝનો	...	૪	૬	૩૬	૩૧	૩૫	
કપાસીયાનો	૬	૧	૨	

(ખી જોડે દાખલ માટે-૨૧ લેકે જોડે, ફોટ મુખપ.)

	नवे'अरमां		(दो'अरमां)		अप्रो'अरमां		नवे'अर	
	१८२०	१८२१	१८२२	१८२३	१८२०	१८२१	१८२२	१८२३
अण'सीनो	...	१	१	...	१२	८	१०	...
सर'सी तथा वलनो	३	५	३	...	२७	२६	४७	...
३, सुतर तथा कापड.
३	२३७	३५६	४१६	...	२८७८	२६५२	३५१३	...
इ'नो कयरो	४	६	५	...	३७	३१	५२	...
कपो'क	४	१	१०	...
सुतर	६८	८८	५१	...	७८२	५७२	४१२	...
इ'माल-शाव	२	...	२८	४	१४	...
कापड. का'इ	१४	६	६	...	१७५	७७	७६	...
" घाये'खु	६	३	३	...
" वंगीन	४२	४६	६३	...	३४४	४६६	३७२	...
होरा	१	४	१	...	१८	२६	१७	...
छेण'इ'यरी	३	४	...
शण	४	५	७	...	६५	२४	४२	...
बुट'कायु	२२७	२२१	३३६	...	१०४२	८१४	१४६१	...
" सुवर	२६	३	६	...
" दो'अरमां से'री'ग	१७१	१४१	१०७	...	१४३६	८४४	६१०	...
" से'री'यन	१७	११	११	...	३८७	१४०	१२३	...
क'ता'न (सि'री'ग)	३	३	६	...	६२	२६	५५	...
" से'री'यन	१८७	१४६	२८५	...	२१५१	१०३३	१५२६	...
" दो'अरमां-होरी	१	१	१	...	१३	६	८	...
दो'अरमां कायु	२	४	६	...	२३	१६	२६	...
शी'ले	४	२	१	...
हिन कायु	२०	२६	२१	...	१७७	१३८	२७७	...
धा'अरमां गा'ली'या	५	६	६	...	५६	४०	६६	...
धा'अरमां	५५
पी'अरमां-हा'सु	२	३	३	...
हो'मा'अर	...	१	६	३	७	...
ता'अर	१	१
हो'अरमां-री'व	२	४	४	...	३६	३५	५३	...
सी'अर	७	१०	१३	...	६६	६६	६६	...
अ'गे'नी'अ	१३	१७	१५	...	१०२	६७	११७	...
ब'अर	३	२	३	...	१०	१६	२०	...
बु'अर	२	२५	४
अ'अर

ह'ची पो'ली'अ के'री'वा ट'अल'दो'अ'य' अ'अरी'अ के'री'वा अ'अरी'अ

		નવેમ્બરમાં		(લાખ રૂપીયા)		ઓગ્રીલથી નવેમ્બર	
		૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ધાતુ-કુલ	...	૩૧	૩૯	૩૯	૨૬૬	૨૦૮	૩૧૦
અખરખ	...	૫૮	૫૪	૭	૮૨	૪૮	૪૦
ન કેળવાયેલાં ચામડાં:—							
લેંશનાં	...	૧૭	૧૮	૧	૨૨	૭	૧૧
ગાયનાં	...	૨	૨૦	૧૪	૧૨૧	૧૦૮	૧૩૩
વાછડાનાં	૯	૨	૨
બકરાનાં	...	૧૦૮૭	૪૪	૩૫	૨૫૧	૨૫૪	૨૧૪
ઘેટાનાં	...	૧૦૬	૧૯	૨	૧૧
કેળવાયેલાં ચામડાં:—							
લેંશનાં	૧	૧	૪	૪	૪
ગાયનાં	...	૫	૧૩	૧૬	૬૩	૭૪	૧૧૬
વાછડાનાં	૧	...	૮	૪	૧૨
બકરાનાં	...	૬	૬	૬	૫૩	૫૭	૮૫
ઘેટાનાં	...	૧૧	૧૨	૧૯	૮૯	૯૯	૧૦૭
પરચુરણ ચીજો:—							
છાતવાં બાનપુરો	...	૨૨	૧	૧	૨૩	૨૦	૧૫
તૈયાર કપડાં	...	૦૬	૫૬	૩૭	૧૦	૧૭	૨૫
પુરુષકો	૨	૪	૪
છુટ તથા શુભ	૨	૪	૪
બાંધરાં	...	૨	૧	૧	૧૩	૯	૯
મકાન બાંધવાનો સામાન	૪	૭	૮
મીઠાબતી	...	૧	૧	૧	૩	૧	૨
સુરોખાર (સોલ્ટપીટર)	...	૨	૪	૫	૫૧	૨૮	૨૭
બીજા રસાયણી પ્રદાર્યો	...	૧	૪	૨	૩
કોલસાં	...	૧૨	૧૧૪	૧૨	૬૬
કોફી	...	૬	૩૯	૧	૮૩	૬૦	૭૭
કાચો—દોરડી	...	૧૪	૧	૧૦	૭૫	૪૬	૭૫
વનસ્પતીનાં દોરડાં	૧	૧	૬	૮	૭
ઝેરકચોળાં	૫	૬	૭
સેબા	...	૨	૧	...	૬	૭	૪
દવાઓ કુલ	...	૩	૨	૧૧	૨૬	૧૬	૧૪
ગળી	...	૨	૨૦	૩૫	૧૦
દરડાં	...	૨	૫	૭	૨૬	૩૭	૪૮
દરડાંનું સત્ત	૮૧	૪૦	૩...	૪

ધી બોમ્બે ટાઇલ મર્ટિ ૨૧ બેઠ 'સીટ, ફોટ' સુબધ.

નવેંબરમાં લાખ રૂપીઆ.

એપ્રિલથી નવેંબર

	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
તકમરીયાં	૮	૬	૬
રંગવાની ચીન્ને કુલ	૬	૧૧	૧૦	૭૧	૮૭	૭૭
આડુ તથા બ્રમ માટેના						
રેસા	૧	૧	૭	૮	૧૧
માછલી ...	૭	૭	૭	૩૩	૩૫	૩૪
રાંગરનાં પેલાં	૨	૪	૧	૩	૮૨
ધાસ યુલું વગેરે કુલ	૧૧	૧૬	૫	૮૦	૮૮	૬૦
કાંદા ...	૨	૨	૨	૧૮	૧૬	૨૨
ફળ તથા ભાણ કુલ	૩	૪	૪	૩૭	૩૭	૩૮
ફરનીચર	૪	૪	૪
ઠાચની ચીન્ને	૨
ગુંદર વગેરે	૧	૮	૧	૬
હાઈ વેર-કટલરી	૫	૫	૪
ચીંગડાં	૧	૫	૬	૮
આબરો	૧	૧	૧
એડરટોન	૫	૧૦	૧૧	૧૬
લાખ ...	૪૬	૮૫	૬૦	૫૭૨	૫૧૧	૫૬૫
ખાતર ...	૮	૮	૧૧	૮૭	૬૬	૭૨
ખાપ્રીલ ...	૧૬	૭	૨૪	૧૭૨	૧૪૧	૧૭૧
ખીલ ...	૭	૧૪	૫	૬૬	૬૭	૮૧
રખર-કાચુ ...	૧૬	૩	૬	૬૭	૪૬	૩૨
મરચાં ...	૩	૨	૪	૨૫	૨૧	૩૨
મુંઠ	૧	...	૧૦	૧૦	૬
પીપર ...	૧	૧	૧	૧૩	૨૦	૨૦
ચરખી	૪	૨	૨
ચા ...	૮૭	૨૩૬	૩૨૬	૭૦૪	૧૧૧૪	૧૪૧૧
ચાનો કચરો	૭	૩	૧
વંખાકુ-સાલી	૬	૬	૬	૪૭	૪૩	૪૬
વંખાકુની ચીન્ને...	૭	૬	૭
રમકડાં	૧	૧	૧
લાકડાં પાટીયાં	૬	૩	૨	૬૪	૩૨	૪૫
મુંઠ	૩	૩	૪
ગોસ્ટ મારફતે	૨૬	૧૬	૧૫	૧૬૩	૧૪૮	૧૧૧

હીંદી માલની સરકારી નીકારા.

અનાજ ...	૨૪	૧	૧	૧૫૦	૫૦	૬
બકીલ ...	૭	૭	૫	૬૨	૬૩	૪૧

૭:૫૫ પોલીસી કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા

(૨) પરદેશી સાથેનો વેપાર (લાખ રૂપયા)

		નવેમ્બર		ઓગ્રીલથી નવેમ્બર	
પરદેશી માલની આયાત.					
ખેરાક વંખાકુ વગેરે	...	૧૬૨૧	૧૬૨૨	૧૬૨૧	૧૬૨૨
ખેરાક વંખાકુ વગેરે	...	૬૩૨	૨૫૪	૩૦૭૭	૧૬૪૦
કાચો માલ	...	૨૨૭	૧૨૪	૧૪૬૬	૧૩૧૫
ખનેલો માલ	...	૧૭૪૭	૧૬૪૮	૧૨૫૮૭	૧૧૬૩૮
જીવતાં જાનવરો	...	૨	૪	૭	૧૭
પરચુરણ	...	૩૦	૩૨	૨૩૫	૧૬૬
		<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
કુલ ખાનગી	...	૨૬૪૧	૨૦૬૪	૧૭૪૦૭	૧૫૪૦૨
સરકારી	...	૧૩૧	૭૦	૧૦૦૫	૧૭૫૬

પરદેશી માલની નીકાશ.

ખેરાક વંખાકુ વગેરે	...	૨૪	૭૦	૧૮૪	૨૬૯
કાચો માલ	...	૨૮	૩૭	૧૨૮	૨૧૬
ખનેલો માલ	...	૬૬	૬૮	૫૦૩	૪૭૨
જીવતાં જાનવરો	૧	...
પરચુરણ	...	૫	૨	૨૭	૨૨
કુલ ખાનગી	...	૧૨૪	૧૮૪	૬૦૫	૬૮૧
સરકારી	...	૧૨	૨	૮૦	૪૭

હીંદી માલની નીકાશ.

ખેરાક વંખાકુ વગેરે	...	૩૫૬	૭૫૮	૩૪૭૮	૪૪૫૩
કાચો માલ	...	૬૭૮	૧૨૧૪	૬૩૩૦	૮૬૬૬
ખનેલો માલ	...	૫૩૪	૭૦૮	૪૧૨૨	૪૬૭૧
જીવતાં જાનવરો	...	૧	૧	૨૦	૧૫
પરચુરણ	૫	૧૪૮	૧૧૧
કુલ ખાનગી	...	૧૮૮૭	૨૬૬૮	૧૪૧૦૧	૧૮૨૨૦
સરકારી	...	૧૦	૮	૧૬૮	૭૩

હીંદનો જુદા, જુદા, દેશો, સાથેનો વેપાર (ક)

આયાત.	નવેમ્બર. (લાખ રૂપયા)		એપ્રિલથી નવેમ્બર.	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મગલંડ	૧૫૫૮	૧૨૮૪	૬૭૭૫	૬૩૫૩
એલન	૧૬૭૧	૭	૫૭	૪૫
મસોચોટેમીયા	૧૭	૧૫	૫૨	૬૨
સીલોન	૧૭	૧૧	૬૪	૭૬
સ્ટેટનાં સંસ્થાનો	૩૭	૨૬	૨૬૧	૨૮૮
હાંગકોંગ	૮	૧૧	૧૨૧	૧૦૪
મલબાર	૧૦	૫	૫૦	૫૩
દક્ષીણ આફ્રીકા	૧૨	૫	૧૧૬	૫૬
મોરીશસ	૨૫	...	૬૦	૮૭
જાંગાલ-વેપાર	૪	૬	૩૭	૪૩
કેનીયા	૨૩	૬	૧૧૬	૮૪
કેનેડા	૪	૪	૨૬	૪૮
આસ્ટ્રેલીયા ન્યુઝીલેન્ડ	૧૬૧	૪	૨૮૨	૭૧
બીબી ઓટીશ સંસ્થાનો	૫	૧૧	૧૧૬	૭૬
ઑટીશ સામાન્ય	૧૮૬૪	૧૪૧૦	૧૧૧૮૭	૧૦૪૪૫
રશિયા	૫	...
સ્વીડન	૬	૧૧	૫૨	૭૨
નોર્વે	૨	૬	૨૪	૫૪
જર્મની	૬૮	૧૦૦	૪૧૧	૮૧૮
હોલેન્ડ	૨૧	૨૨	૧૬૪	૧૫૫
બેલ્જિયમ	૨૮	૪૨	૩૪૦	૪૧૬
ફ્રાન્સ	૧૬	૧૮	૧૪૬	૧૩૩
સ્પેન	૨	...	૧૬	૧૩
સ્વીટઝરલેન્ડ	૭	૧૧	૫૩	૬૭
પ્રુશિયા	૨૨	૨૬	૧૨૬	૧૩૨
આસ્ટ્રીયા	૧	૨	૧૭	૧૬
ટર્કી (એશીયા)	૩	...
અરેબીયા	૮	૧૨	૪૨	૫૧
પર્શિયન	૬	૧૬	૬૧	૧૦૭
જાપાન	૨૮૧	૮૫	૧૮	૭૦૨
ચીનનીયો	...	૪	૩૬	૪૬
સીયામ	૪	૪	૪૦	૨૪
ચીન	૨૨	૧૬	૧૮૧	૧૬૧
બાયાન	૮૨	૧૩૪	૬૬૪	૬૦૪

હાથી પોલીસ કરેલા ટેલિગ્રાફ-ખંડી કરવા કર્યા નથી.

પોર્ટુગીઝ આફ્રીકા	૧૧૧ ૧૪	૧૧	૫૧	૧૮
ઇટલીયન	૧૪ ૨	૨	૯	૧૩
યુનાઇટેડ સ્ટેટસ	૧૭૧૩૪	૧૧૭	૧૫૭૪	૯૪૪
બીજા નહેરો	૧૪૫	૬	૫૪	૭૦
પરરાનરો કલ	૭૪૬	૬૫૩	૬૨૨૦	૪૬૫૭
એક્ટર	૨૬૪૧	૨૦૬૩	૧૭૪૦૭	૧૫૪૦૨
	૪૭૦૦	નીકાશ.	૭૨૫	
ઇંગ્લેન્ડ	૧૬ ૪૬૮	૭૨૫	૦૨૭૧૬	૩૮૩૮
અબ્રાહમર	૧૦૦૦૦૦	૧૭	૧	
એડન	૧૭૫૧૭	૭૧૨	૭૧૭૦૮	૧૭૬૧૦૫
એસોપોટેમીયા	૧૪ ૮	૨૪	૨૧૮	૧૪૦
સીલોને	૨૬૬ ૫૪	૧૧૫	૭૧૬	૭૬૧૨
સ્ટેટના સંસ્થાનો	૭ ૫૨	૬૭	૪૬૬	૫૨૨
હોંગકોંગ	૭૭ ૩૬	૬૪	૪૨૦	૪૬૫
ઇન્ડિયા	૧૩	૮૬	૨૦૪	૪૭૪
ઇન્ડીયા આફ્રીકા	૧૭૬ ૧૨	૧૨	૧૨૧	૧૪૬
મોરીશસ	૨	૨૨	૧૫૭	૧૬૦
નગર-વેબા	૨	૪	૩૫	૪૫
કેનીયા	૧૬૭૧૭	૩૭	૧૦૧	૧૩૪
કેનેકા	૧૬	૧	૧૨	૨૬
બ્રીટીશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	૧૬૫૧	૨૫	૩૨૫	૪૨૬
આસ્ટ્રેલીયા	૨૧	૩૦	૧૪૬	૨૦૩
બીજા બ્રીટીશ સંસ્થાનો	૭૬૬૦	૧૨૫૩	૫૮૦૪	૭૫૬૬
બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય	૭૬૬૦	૧	૧૫	૧૦
સ્વીડન	૧૩૭	૨	૧૧	૨૧
નોર્વે	૧૩૭	૧૭૬	૧૦૧૦	૧૪૦૨
નરમની	૧૩૭	૧૬	૧૧૬	૧૨૬
હોલેન્ડ	૧૩૭	૧૨૨૬	૪૩૭	૬૬૩
બેલ્જિયમ	૧૩૭	૧૨૦	૫૬૪	૬૨૬
ફ્રાન્સ	૧૩૭	૩૪	૭૭	૧૭૫
સ્પેન	૧૩૭	૫૬	૩૨૭	૫૪૪
ઇટલી	૧૩૭	૧૦	૪૨	૬૨
આસ્ટ્રીયા	૧૩૭	૧૦	૧૬	૧૧
ટર્કી (યુરોપ)	૧૩૭	૩૨		૪
ટર્કી (એશીયા)	૧૩૭			

અરેબીયા	૧૯	૨૦	૧૮૭	૧૭૦
ઇરાન	૧૪	૩૨	૧૪૬	૧૨૫
સુમાત્રા	૧	૧૦	૨૬	૭૩
બાલા ધોરનીયો	૨૮	૨૦	૨૫૨	૧૫૦
સીયામ	૬	૧૦	૧૦૩	૬૦
જાંઠો ચાઇના	૬	૫	૧૩૦	૯૬
ચીન	૪૬	૧૨	૬૬૮	૮૧૬
જાપાન	૧૬૭	૨૫૮	૨૦૭૪	૨૦૮૨
પોર્ટુગીઝ આફ્રીકા	૨	૨	૩૫	૪૮
ઇટાલીયન	૧	૧	૨	૬
કુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૨૧૭	૩૭૭	૧૫૭૨	૨૦૬૦
વેસ્ટ ઇન્ડીઝ	૬	૪૬	૭૫	૩૬૧
ફક્ષીસુ અમેરીકા	૫૧	૮૪	૨૬૬	૩૫૮
ઓસ્ટ્રેલિયા	૨	૪	૭	૧૨
ચીના રેસી	૬	૧૬	૮૩	૧૩૧
પરફેશી કુલ	૧૦૬૫	૧૪૪૫	૮૨૬૭	૧૦૬૫૧
એક્ટર	૧૮૮૭	૨૬૬૮	૧૪૧૦૧	૧૮૨૨૦

(૩) સોનું, ચાંદી, તથા અલણી નોટની આયાત તથા નીકાશ.

	નવેમ્બર માસમાં		એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
	હજાર રૂપીયા.		હજાર રૂપીયા.	
સોનું ખાનગી આયાત	૨૨૦૨૫	૧૮૧૭૨	૭૮૩૮૬	૨૩૧૫૭૪
સરકારી	૧૦૨
ખાનગી નીકાશ	૧૭૩૭	૫૫	૧૬૪૦૭૭	૪૫૪
સરકારી	૭૨૧
ચાંદી ખાનગી આયાત	૧૧૫૫૫	૧૧૦૦૪	૧૦૫૦૮૨	૧૦૫૭૪૫
સરકારી	૩૭૬	૫૨૬૫
ખાનગી નીકાશ	૫૧૪૭	૩૭૮૧	૨૦૫૭૦	૨૨૬૮૬
સરકારી	૧૦	૮
નોટ ખાનગી આયાત	૬૩૨	૪૫૬૪
સરકારી	૨૦૦	૨૨૬૪
ખાનગી નીકાશ	૫
સરકારી	૧૮૫૦

(૪) પરદેશો સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ (લાભ રૂપિયા).

	નવેમ્બરમાં	એપ્રિલથી નવેમ્બર
વેપાર બાકી	૧૯૨૧ ૧૯૨૨	૧૯૨૧ ૧૯૨૨
સોનું ચાંદી તથા ચલણી મોટો	-૬૨૬ +૮૧૬	-૨૪૦૧ +૪૪૨૫
કાર્કસીલ ખીલ તથા સરકારી લોન વગેરે	-૨૬૮ -૨૬૮	+૧૧ -૩૧૬૫
	-૮ +૩	+૧૨૭ +૨૪૮
એકંદર	-૬૦૫	-૫૨૪ -૨૨૬૩ +૧૪૭૮

(૫) કસ્ટમ્સની મહેસુલ લાભ (રૂપિયા).

	નવેમ્બર	એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીમાં
નીમકની આયાતપર	૧૬૨૦ ૧૬૨૧ ૧૬૨૨	૧૬૨૦ ૧૬૨૧ ૧૬૨૨
બીજી	૧૩ ૧૬ ૧૬	૧૦૧ ૧૨૫ ૧૪૨
નીકાશ પર	૨૨૦ ૨૮૭ ૨૬૭	૧૫૨૦ ૧૭૫૪ ૧૧૭૪
	૪૨ ૪૦ ૬૦	૩૩૮ ૨૮૦ ૩૪૦

(૬) ભાવની વધઘટ.

૧૯૨૧ ના નવેમ્બરના વેપારની સાથે સરખામણીમાં આ વરસે નવેમ્બરમાં જે ચીજોની વધારે આયાત છતાં જોઈ કોમલ અથવા જોઈ આયાત છતાં વધારે કોમલ હોય એવી ચીજોની યાદી નીચે આપી છે:—

આયાત.	અક્ટોબરમાં	રૂપિયા.
કાગળો બનાવવાની ચીજો	+ ૧૪૩૫ (ફ્રેટ)	-૨૬૧૬૫
બાર તથા ચેનલ (લોખંડ)	+ ૨૬૪ (ટન)	-૨૦૮૪૮૨
સીમેન્ટ (પોર્ટલેન્ડ)	+ ૬૬૮ (ટન)	-૬૧૫૨૦
મોટરકાર	+ ૨૫૮ (સંખ્યા)	-૧૦૪૫૦૫
હુપ એન્ડ સ્ટ્રીપ (લોખંડ કે સ્ટીલ)	+ ૫૬૩ (ટન)	-૬૬૮૩૬
નીકાશ		
ઘેટાં બકરાં	- ૨૫૧ (સંખ્યા)	+૨૮૫૪
ઝાંખરાં	- ૩૧ (ફ્રેટ)	+૩૪૫૭
દોરડાં (વનસ્પતીના રેસાનાં)	- ૫૬ (સંખ્યા)	+૪૩૩૧
" (જુટનાં)	- ૮૦૩ "	+૪૩૬૫૪
લાખ	+ ૧૪૧૪ "	-૨૪૦૮૮૨
લેશનાં ચામડાં (કેળવેલાં)	- ૬ (ટન)	+૧૩૦૩
મેગેનીઝ ધાતુ (જુકા)	-૧૪૨૭૫ (ટન)	-૨૧૫૦૬૪
ધી	- ૨૭૬ (ફ્રેટ)	+ ૨૭૮૮
ચા	-૬૪૨૧૨૩ (તલ)	+ ૬૩૬૬૪૭
કપોક	- ૨૬૮ (ફ્રેટ)	+ ૨૪૧૫૬

તા. ૩૦-૧૧-૧૯૨૨ ને દીને જુદે જુદે ઠેકાણે સરકારી વખાણોમાં પડેલો માલ.

		બંગાલ	મુંબઈ	સીધ	મદ્રાસ	બરમા	કુલ
કાપડ કોડું (વાર)	હબાર વાર	૪૭૬૬	૪૭૬૬
" ધોયેલું "	૭૩૨	૭૩૨
" રંગીન "	૫૪૪	૪૬	૧૩	૬૦૭
બેલ-બીર-પોટર	હબાર ગેલન	૪૪	૨૦	૪૩	૬	૧૧૭
આડી	૨૫	૬	૮	૧૨	૫	૬૦
જીન	૪	૨	૧	૨	૨	૧૪
લીકર	૩	૪
રમ	૨૫૩	૧	૬	૨૬૫
બ્લુરકી	૭૩	૨૧	૨૬	૧૩	૫	૧૪૧
બીજા સ્પીરીટ	૧૬	૪	૬	૩૪
વાઈન	૨૦	૧૪	૫	૨	૩	૪૫
કેરોસીન તેલ	હબાર ગેલન	૪૫૬	૪૫૬
નીમક	હબાર ટન	૧૪૨	૨૦	૧૬૨
રેશમી કાપડ	હબાર વાર	૧૦	૧૦
ખાદ	હબાર ટન	૧	૧૫	૬	૨૬
તાંબાકુ	હબાર રવલ	૫૭૩	૮૪	૮૧	૪૫	૧૩૫	૯૧૬

કુટક નકલ રોકડથી રૂ. આ. પા. ૦-૬-૦
 " " વી. પી. થી ૦-૧૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લવાજમ મુબંઈ રૂ. આ. પા. ૩-૮-૦
 " " હિંદુસ્તાન ૪-૦-૦
 " " પરદેશ ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા.

ફાલ્ગુણ ૧૫ મુ. VOL. XV. MARCH 1923. No. 9 માર્ચ ૧૯૨૩ અંક ૯.

અનુક્રમણિકા.

૧ બ્રીટીશ માલનો અધિકાર	૪૦૨
૨ હિંદના ઉદ્યોગોના રક્ષણ માટે અવકાશ ...	૪૦૫
૩ ઉદ્યોગિક ઉત્પત્તિ માટે હિંદમાં થતા પ્રયત્નો...	૪૦૯
૪ ઉદ્યોગ તથા વેપારને લગતું સાહિત્ય ...	૪૧૧
(૧) હિંદમાં સ્ટીમરોનો ઉદ્યોગ ...	૪૧૧
(૨) હિંદની જગત સંબંધી રાજનીતિ ...	૪૧૩
(૩) હિંદનો નિકાસ વેપાર ...	૪૧૩
(૪) જર્મન માર્ગે હિંદનો પરદેશ સાથેનો વેપાર ...	૪૧૪
૫ વર્તમાન ચર્ચા ...	૪૧૭
(૧) હિંદની રાજકીય ઉત્પત્તિ ...	૪૧૭
(૨) આવતા વર્ષનું બજેટ ...	૪૧૭
(૩) ચલણ અને કુટી ...	૪૧૯
(૪) છીટી તથા હિંદ વચ્ચેનો વેપારી સંબંધ ...	૪૨૦
ચેમ્બર વીભાગ
(૧) જનરલ સભાઓ ...	૪૨૧
તા. ૧૭-૨-૨૩ ...	૪૨૧
તા. ૨૪-૨-૨૩ વાર્ષિક ...	૪૨૨
તા. ૨૮-૨-૨૩ ...	૪૩૩

(૨) કમીટીની સભાઓ ...	૪૩૫
તા. ૨૭-૧-૨૩ ...	૪૩૫
તા. ૩-૧૦-૧૭ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૩ ...	૪૩૬
(૩) એગ્રીમેન્ટ બુરો ...	૪૪૧
૭ અન્ય ચેમ્બરો ...	૪૪૨
હિન્દી રેલ્વે ઉત્પાદનોની મંડળીની સભા...	૪૪૨
૮ વેપારી પુછપરછ ...	૪૪૬
૯ વેપારી ખબરો ...	૪૪૬
૧૦ વેપારી આંકડા ...	૪૪૮
(૧) સુતરની માંતવાર પેદાશ...	૪૪૮
(૨) સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી ...	૪૪૮
(૩) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી...	૪૪૮
(૪) કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ...	૪૪૯
(૫) કાપડની માંતવાર પેદાશ ..	૪૪૯
(૬) સરકારી વખાણોમાં પડેલા માવ ...	૪૫૦

મુચના--ચેમ્બરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમા દર્શાવવામાં આવે તેને માટે ચેમ્બરની કમીટી જોખમદાર નથી

આ માસીકને યોગ્ય લેખો લખી મોકલવાનું સર્વને આમંત્રણ છે. અનુકુળ લેખો ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે

આ ચેમ્બરનું નામ ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર રાખવામાં આવ્યું છે અગાઉ નામમાં “એશિયન” શબ્દ હતા તે કાઢી નાખવામાં આવ્યા છે.

બ્રીટીશ માલનો બહીષ્કાર.

જધા દેશોના કાપડની આયાત બંધ પાડવાની હિલચાલના બે હેતુ હતા. એથી રાજકીય હથીયાર તરીકે મેન્ચેસ્ટરવાળાઓ ઉપર ધા થતો હતો તે સાથે અન્ય સર્વ દેશોની સરખામણીમાં હિંદની કાપડની પેદાશને ઉત્તેજન મળતું હતું. હવે આર્થિક સલાહને ગૌણ સ્થાન આપી બ્રીટીશ માલનો જ બહીષ્કાર કરવા રૂપી રાજકીય પ્રવૃત્તિને વધારે અગત્ય આપવાની હિલચાલ શરૂ થઈ છે પણ તે હિંદની આર્થિક ઉন্নતિને વીધનકર્તા છે એટલું જ નહીં પણ રાજકીય પ્રવૃત્તિને પણ વીધનકર્તા છે. આર્થિક દીશમાં આપણા પ્રયત્નો કાપડની પેદાશ તરફ મુખ્ય ધ્યાન આપી ચાલુ રાખવાની હિલચાલને એથી પ્રક્ષેપ પડેાંચશે, કેમ કે જાપાન કે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ જેવા દેશોથી કાપડની આયાત કરવાની છુટ મુકવા જેવું થશે. વળી કાપડની પેદાશ ઉપર જ મુખ્ય ધ્યાન આપવાને અત્યાર સુધી બન્યું છે તેને બદલે અન્ય ચીજોની પેદાશ વધારવા તરફ ધ્યાન જશે તો દેશની પ્રવૃત્તિના દુકાશ પડી જશે. લડાઈ પછી જુદા જુદા ઉદ્યોગો ખીલવવાના પ્રયત્ન એશિયી આરંભાયા હતા પણ વેપારની મંદી આવતાં તે ગધા નરમ પડી ગયા છે. તેને પાછી વેપારની તેજ થવા અગાઉ એશ આયવાનો પ્રયત્ન પાણી વલોતી માથણુ ઠંડાડવાના પ્રયત્ન જેવો તદ્દન નીષ્ફળ ન ગય તો પણ તેમાં ક્ષતેહનો સંભવ તો થોડોજ દેખાશે. એટલા થોડા લાભના સંભવ ખાતર કાપડની પેદાશ વધારીને પરદેશથી કાપડની આયાત થતી બંધ પાડવાના પ્રયત્ન ચાલે છે તેને નરમ પાડી દેવા એ શું યોગ્ય છે ?

વળી ખીલુ ચીજોમાં મશીનરી માટે લાગે ઇંગ્લંડથી આવે છે તેને બદલે અન્ય દેશોથી મંગાવવાના પ્રયત્નમાં વેપારી વર્ગ દેટલી મદદ આપે એવી આશા રખાય ? નહીં જેવીજ રહેવેનો સામાન કરોડો રૂપયાનો આવે છે. તેની ઉપર તો આપણો કાણુ નહીં જેવોજ છે

રાજકીય શસ્ત્ર તરીકે પણ અન્ય ઉદ્યોગોના નામથી બ્રીટીશ મશીનરીની આયાત વધારવામાં આવે તો ઇંગ્લંડના મજુરો કાપડની મીડિમાં કરવાને બદલે મશીનરી બનાવવામાં શેકાયે એથી ઇંગ્લંડને દુકશાન નથી તો પછી આપણે એવા ઉદ્યોગ ઉપર શા માટે ધ્યાન ન આપવું કે જેથી મશીનરી માટે જોરશર મોકલવા ન પડે ? કાપડ સુવર બનાવવા માટેના રેડીયા, શાળ વગેરે તો હિંદમાં પણ બની શકે છે તેનો ઉપયોગ વધારવાથી દેશને આર્થિક તેમજ રાજકીય બેહ રીતે લાભ છે તો તે મુકી એકલા રાજકીય અને ને પણ ખાતરી નહીં એવા લાભ પાછળ જવું એમાં શી આશા પ્રેરે છે તે સમજાતું નથી.

ઉચ્ચ પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

ખ્રીડીશ માલનો બહીષ્કાર કરવા જતાં ખ્રીડીશ પ્રજા સાથેનો સંબંધ કડવાશભર્યો થશે એ વાતનો વીચાર તો આપણે બાણ પરજ સુકીયે છીયે પણ દેશની પ્રજામાં ઐક્ય અને બુદ્ધિસે વધારનારી સ્વદેશીની પ્રવૃત્તિને તોડી પાડવા માટે જો કાંઈ આટલે માર્ગે દોરનારી હિલચાલ સુચની શકાય તો તેમાં ખ્રીડીશ માલના બહીષ્કારની સુચનાને પહેલો નંબર આપવો પડે આપણે કરવા જેવું તો એ છે કે પરદેશી કપડાની આયાત વધન બંધ પાડવાની પ્રવૃત્તિને પ્રથમ સ્થાન આપી જોણુ પગલાં તરીકે એવોજ સ્વદેશીનો ઠરાવ બીજી પણ કેટલીક ચીજોના સંબંધમાં કરવો કે જેના માટે મશીનરીના ઓરડર પરદેશ આપવાનું પડે એમ હોય, જેને માટેની કાચી ચીજો હીંદમાં પુરુષ્કળ હોય, અને જેની આયાત હાલમાં પરદેશથી મોટી રકમની થતી હોય.

હીંદમાં નીમક પેદા કરવાનાં અખુટ સાધનો હોવા છતાં છેક ઇંગ્લંડ જેટલા દુરના દેશોથી પણ નીમક હીંદમાં આયાત થાય એના જેવી શરમાવનારી બીના બીજી કેંઈ હોઈ શકે? બંગાળના સમયમાં સ્વદેશી તથા બહીષ્કારમાં આગેવાની લેનાર બંગાળ પ્રાંતના વતનીઓ જે પરદેશી નીમકનો બહીષ્કાર કરે તો દેશની ઉત્તતીને સારી મદદ આપી શકે. નીમકની બાબતમાં સરકાર પાસેથી મદદ મળવાની આશા કેટલી છે તેની કસોટી લેવાનું ધારાસભાના સભ્યોને સુચવવું યોગ્ય ગણાયે.

કાપડના સંબંધમાં અન્ય દેશોના માલથી ઇંગ્લંડનો માલ જુદો પાડે. મુરકેલ હોવાથી જેમ બધા પરદેશી કાપડનો બહીષ્કારજ વધારે સારો છે તેજ પ્રમાણે ખાંડના સંબંધમાં પણ છે. એમાં ઇંગ્લંડથી ખાંડ અત્રે ઘણી આવતી નથી. ગયા એપ્રિલથી ડીસેમ્બર સુધીના નવ માસમાં માત્ર નવ લાખ રૂપયાની ખાંડ ઇંગ્લંડથી આવી હતી જ્યારે ખાંડની કુલ આયાત એ મુદતમાં નવ કરોડ અઢાર લાખ રૂપયાની હતી. ખ્રીડીશ ખાંડનો બહીષ્કાર પણ એ રીતે અશક્ય જેવોજ ગણવો પડે. ખ્રીડીશ ખુટ પણ બીજા દેશોના ખુટથી જુદા પાડવા મુશ્કેલ છે. ખ્રીડીશ દવાઓ, તથા પુસ્તકો તો એવી ચીજો છે કે તેના બહીષ્કારની હિમાયત કરનાર લાગે મળી શકે ખ્રીડીશ ઘોડાની આયાત અટકાવવા લાયક છે કે કેમ તે તો ઘોડદોડની શરતમાં ભાગ લેનારને પુછવું ઠીક પડશે. ગયા નવ માસમાં કુલ અઢાર લાખ રૂપયાની કીમતના ઘોડા આયાત થયા હતા તેમાં અરધો ભાગ ઇંગ્લંડથી આવ્યો હતો. પહેરવાના તૈયાર કપડાંની આયાત પણ કુલ ખ્યાસી લાખ રૂપયાની હતી તેમાં ૩૮ લાખ જેટલો ભાગ ખ્રીડીશ હતો. કાપડ સુતરની સાથેજ એ તો અટકશે પણ એમાં જેટલો ભાગ હીંદમાં આવેલા ગોતરોજ વાપરતા હશે. તેટલો અટકવવાની ઇચ્છા આકાશકુસુમ જેવી છે. સીમેન્ટની આયાત ઇંગ્લંડથી ઘણી છે પણ તેની ઉપર જકાત વધારવાથી હેતુ મરી શકશે કારણ કે અત્યારે પંદર ટકા જેટલી જકાત છે છતાં એની આયાત હજી ઘણી મોટી છે. છેલ્લા નવ માસમાં સવાવન લાખ રૂપયા જેટલી સીમેન્ટ ઇંગ્લંડથી આવી હતી. જરમનીથી સીમેન્ટની આયાત વધતી જાય છે તેથી હીંદમાં એ માલની પેદાશને કેટલીક હરીફાઈને હાડમારી ભોગવવી પડે છે તે વીધે વેપારી વગેરે મવ પ્રદર્શિત થવાની જરૂર છે. કેલસાનો આયાતમાં ઇંગ્લંડનો હીસો ઘણો મોટો છે. હીંદમાં કેલસાની પેદાશ વધારી શકાય એવાં સાધન હોવાથી ખ્રીડીશ કેલસા ઉપર જકાત દ્વારા અકુશ વધારવો કે કેમ એ વીચારવા જેવો સવાલ છે. એનો જવાબ સુંગઠ ઇલાકાના વેપારીઓએ દેવાનો છે કેમ કે ખ્રીડીશ કેલસો મોટો ભાગે હીંદના પશ્ચીમ ભાગમાંજ ખપે છે પણ અમને લાગે છે કે રવેનગાડાંની પુરતી સગવડ મળે અને રવેનગાડાંના દુરના દર ઓછા રહે તો ખ્રીડીશ કેલસાની આયાત એટલી ઘટી જાય કે એના સંબંધમાં આગેજ કાંઈ કરવા જેવું રહે. કટલરીની આયાતમાં ખ્રીડીશ હીસો અત્યારે તો જરમની કરતાં

એણે છે એટલે તેનું પ્રમાણ ઘટવાની આશા રાખીશું. એમાં બહીષ્કાર મુરદેલ છે. રંગની બાબદમાં પણ એજ ટીકા લાગુ પડે છે. ફળફળાદીમાં તો પ્રોટીયોનો હીસ્સોજ નથી પણ બીટરીટ વગેરે ચીજોમાં પ્રોટીયોનો હીસ્સો અરધા ભાગ જેટલો છે. છેલ્લા નવ માસમાં આયાત થયેલા બે કરોડ છ લાખ રૂપયાના માલમાંથી એક કરોડ બે લાખ રૂપીયા જેટલો માલ પ્રોટીશ હતો. પ્રોટીશ માલનો બહીષ્કાર કરવાનો ઠરાવ કરવો ઘણો સહેલો છે પણ આ ચીજ કેવી રીતે આયાત થતી અટકાવાશે તેનો વીચાર કર્યો વગર ઠરાવ પસાર કરવો એ કઠી યોગ્ય ગણી નહીં શકાય મી. સી. આર. દાસ વગેરેની પાર્ટીને અમે પુછીશું કે આ પ્રમાણે એક પછી એક ચીજને છુટીછુટી લઈ બહીષ્કાર કરવો કેટલો શક્ય છે તેનો વીચાર કરવાની કેટલી તરફી આપે ઉઠાવી છે ? અને એ ઠરાવનો અમલ થાય તે માટે શી યોજના ઘડી છે ? જેના પરીણામે કાંઈ પણ ફળ નહીં એવી નાહક ધાંધલામાં દેશની શક્તિનો વ્યય કરવો નેતાઓને યોગ્ય કેમ લાગતો હશે ? પ્રેવીજન્સ અને ઓઇલમેનસ્ટોન્સ ઉપર દસ ટકા જેટલી જકાત છે તે વધારી પંદરની કરવામાં આવે તો તે પગલું પ્રોટીશ માલના બહીષ્કારના ઠરાવ કરવાં વધારે સારી રીતે આપણે આર્થિક હેતુ સારી શકશે. કાચની ચીજોમાં પ્રોટીશ હીસ્સો થોડો છે. પણ અન્ય દેશોથી આવતી કાચની ચીજો ચીજોને ભુદી પાડવાનું અત્યારે જેટલું સહેલું છે તેટલું જ ઠરાવ થાય તો પછી રહે નહીં. વળી તેવા ઠરાવ વગર પણ મધ્ય યુરોપથી એની આયાત વધશે એવી આશા રાખવી ખોટી નથી. આસ્ટ્રીયા, ઓક્રોસોવાકયા વગેરેની કાચની ચીજોની આયાત માટે નાણાંની મદદ આપવાની હીંદી સરકારને વીન'તી કરવી યોગ્ય ગણાયો. એ દેશોનો ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં ફાળો લાભ છે અને તેથી તે માટેના પ્રયત્નમાં નાણાંની મદદ આપવાનું સુનાઈટે સ્ટેટસ તથા ઇંગ્લંડની સરકારે ઠરાવ્યું છે તે જોતાં એવાજ પગલાં હીંદી સરકાર ભરે તો તેમાં ખોટું શું છે ? પણ હીંદમાં કાચના ચીજો બનાવવાના ઉદ્યોગ ખીલવવા માટે પરદેશથી આવતી કાચની ચીજો પર પંદર ટકાની આયાત જકાત છે એટલે તેમાં વધારો કરવો કે કેમ તેટલોજ સવાલ તુરત વેળા વીચારવા લાયક છે. હાર્ડવેરની અને ધાતુની તથા ચામડાંની ચીજોની આયાતમાં પ્રોટીશ હીસ્સો મોટો છે પણ તેની ઉપર પંદર ટકાની જકાત છે. છાપવાના કાગળો માટે મુખ્ય હરીફાઈ પ્રોટીશ માલ સાથે નોર્વેનો છે એની ઉપરની જકાત વધારવી એ તો વર્તમાન પત્રો પર અને ફળવણીના કાર્ય પર કર નાખવા જેવું હોવાથી વીચાર કરી શકાય તેમ નથી. એમાં પ્રોટીશ માલના બહીષ્કારની યોજના ઘડી શકાશે ? પ્રોટીશ માલની જગા નોર્વેનો માલ લઈ શકશે તેથી હીંદને તંગી પડવાની ચીંતા બહુ નથી પણ અત્યારે જો એના પર પંદર ટકા જકાત લેવાને સરકાર સુકતી નથી તો પછી જે વેળા પ્રોટીશ કાગળની આયાત ઓછી હશે તે વેળા એની આયાત પર કેટલી જકાત પડશે તેનો પણ વીચાર કરવો ઘટે છે. લાખો રૂપયાનો સાબુ ઇંગ્લંડથી આવે છે તે અટકાવી હીંદમાં સાબુ બનાવવાના ઉદ્યોગને ખીલવવા માટે પ્રત્યેક શું કર્યું છે એમાં પણ પ્રોટીશ માલનો બહીષ્કાર એ શબ્દો વાપર્યા વગર રવહેશીની પ્રવૃત્તિ જોશથી ચાલે તો ઘણું કરી શકાય. ૧૯૨૨ના છેલા નવ માસમાં ૭૮ લાખ રૂપીયાનો સાબુ આયાત થયો હતો જ્યારે ૧૯૨૦ના એ અરસામાં એ આયાત ૧૧૬ લાખ રૂપયાની હતી. એ આ વરસે ઓછી દેખાય છે પણ ગયા વરસ કરતાં ઘણી વધારે છે માટે તેનો પ્રત્યેક ધ્યાન આપવું જરૂર છે. એ શીવાય પણ મોટરકારો વગેરે ઘણી ચીજોની આયાતમાં ઇંગ્લંડનો ફાળો નજરે નથી અન્ય દેશોની હરીફાઈ ચાલુ રહે તો પ્રોટીશ માલની આયાત બંધ પડવાથી હીંદને નુકસાન નથી. રાજકીય સાધન વરીકે પ્રોટીશ માલના ઉપયોગ સામે પ્રતીબંધ નખાય તો લાભકારી નીવડી શકે પણ તે ધારાસભ્ય મારફતે જકાત નાંખ

ઉંચી પાંદોસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

વાથી જેટલી સહેલાઈથી થાય તેના કરતાં સોગણી મુરકેલીઓ વ્યક્તીગત બહીષ્કારનો ઠરાવ પ્રબલ કરે તો તેને પાળવામાં નહે માટે એ બધી વીગત વીધે હજી વધારે વીચાર કરવાની જરૂર છે અને તેમ કરવા અગાઉ દેશને ગળે એ ઠરાવની હું સરી બરાવવાનો પ્રયત્ન હાનીકારક છે. હજી પણ આપણે આશા રાખીશું કે ધારાસભાના બહીષ્કારના સવાલથી આ બ્રીટીશ માલના બહીષ્કારના ઠરાવને છુટો પાડી સર્વક્રીય પક્ષોની લડતથી અલગ રાખી વીચારમાં લેવાની ગોઠવણ થાય. તે કરવામાં જેઓ મદદ કરશે તેઓ આ સમયે દેશની સક્રીય મોટી સેવા બનવી શકશે કારણ કે આ બ્રીટીશ માલના બહીષ્કારનો ઠરાવ આપણને અધારામાં ભુરકો મરાવનારો અને આંડે માર્ગે દોરી જનારો છે.

હિંદના ઉદ્યોગોના રક્ષણ માટે અવકાશ.

(૧) રેલ્વે માટેના માલ માટે સ્ટીમરો તથા લોકડા પરદેશથી એવો માલ આયાત થવા દેવો ન જોઈએ કે જે હિંદમાં બની શકે એવો તાત્કાલીક સંલવ ન હોય. રેલ્વે માટે નીચે પ્રમાણે જે માલ મંગાવવામાં આવે છે તેમાં કેટલો માલ કયા દેશથી આવે છે એ સરકારે દર્શાવ્યું છે. લગભગ દરમ્યાન એ માલેલો કેટલોક માલ હિંદમાં જ બનાવી લેવાનો પ્રયત્ન થયો હતો. હવે સવાલ એ છે કે એવોજ માલ હાલ પણ હિંદમાં બનાવી શકાય એમ હોય તો પરદેશી સરતા માલની હરીફાઈમાં ઉતરવાની હિંદના ઉદ્યોગને ફરજ પાડવાનું કારણ શું છે. હેઠળ દર્શાવેલી ચીજોમાં ઘણી એવી છે કે જેની પેદાશ લગભગ દરમ્યાન હિંદમાં ન થઈ હોય તોપણ હવે હિંદમાં તે બનાવી શકાય તો પછી તેની આયાત પર જકાત શા માટે એવી લેવાય નહીં કે જેથી હિંદના ઉદ્યોગને ઝડપથી ખીલવી શકાય? હિંદમાં લોખંડની જાણી ચલાવવામાં આવે છે તેથી આ બાબતમાં પરદેશ ઉપર આધાર રાખવાનું ઘટાડી શકાય તેમ છે. સરકારે પણ તે દીશમાં પગલા ભર્યાં છે એમ આયાત જકાતના આક્રંડ પરથી દેખાય છે. હવે સવાલ એ છે કે એ બાબતમાં વીશેષ ઝડપથી ઉત્તતી કરવા માટે શું કરવું બાકી છે? એવી ચીજો પરદેશથી કેટલી આવે છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.

	ડીસેમ્બર ૧૯૨૦	ડીસેમ્બર ૧૯૨૧	ડીસેમ્બર ૧૯૨૨	(લાખ રૂપિયા) એપ્રિલથી ડીસેમ્બર ૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
રેલ્વે માટેનો સામાન.						
રેલ્વે માટે ગાડા	૫૨	૫૧	૩૫	૪૨૨	૬૬૧	૪૦૬
એન્જીનો	૩૨	૩૫	૨૫	૨૧૭	૪૮૮	૧૭૮
પુલ બાંધવાનો સામાન	૩	૩	૨	૧૪	૫૭	૨૭
રેલ વગેરે...	૧૦	૧૦	૧૧	૪૩	૯૬	૧૦૫
સ્લીપર (લોખંડના)	૬	૧૩	૯	૪૩	૪૧	૧૫૧
(લાકડાના)	૧૩	૬	...	૧૯	૧૭	૨૩
ખીજો સામાન	૨	૫	૨	૩૮	૪૮	૩૪
એ કયા દેશથી આવ્યો તેની વીગત:—						
ઇંગ્લેંડથી ...	૧૧૩	૧૧૮	૮૪	૭૬૮	૧૪૦૪	૮૬૯
કેનેડાથી	૨	૬
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી	૧૩	૧	...	૧૬	૧૨	૧૨
આસ્ટ્રેલીયાથી	૬	...	૫	૧૫	૮
ખીજા દેશોથી	૨	૫	૮	૩૦
એકંદર ...	૧૨૭	૧૨૭	૮૬	૭૬૮	૪૪૨	૯૨૭

વાંચનાર જોઈ શકશે કે આ આયાત ૧૯૨૧ માં ઓછી હતી પણ ૧૯૨૨ માં પાછી વધી છે અને તે ૧૯૨૦ કરતાં પણ વધારે થઈ છે એટલું જ નહીં પણ લગભગ બધો માલ ઇંગ્લંડથી જ આવે છે અને ઘીના દેશોને માત્ર નજીવા જોરડર મળે છે. ઇંગ્લંડ તરફનો એ પક્ષપાત જઠાતથી દુર થવાનો નથી. સરકારે એ માલ ઉપર આયાત જઠાત તરીકે વસુલ કરેલી રકમ નીચે પ્રમાણે હતી:—

	(હબર રૂપયા)	
	ડીસેંબર	એપ્રિલથી ડીસેંબર
૧૯૨૦	૩૨૭	૧૯૮૪
૧૯૨૧	૩૨૨	૩૪૮૩
૧૯૨૨	૮૫૦	૮૮૯૭

સ્ટીમરો તથા લોકડામ,

હીફમાં તથા બરમામાં સારી જાતનાં સાગ વગેરેનાં લોકડાં મળી શકે એમ હોવા છતાં તેની કેટલી આયાત થાય છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

	ડીસેંબર		(હબર રૂપયા)		એપ્રિલથી ડીસેંબર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
સ્ટીમરના જાગ	૧૫૨	૧૨૩૬	૫૦	૧૦૨૬	૫૭૧૭	૪૨૧૫
ઇમારતી લોકડાં વગેરે	૧૪૪૮	૯૫૦	૪૦૭	૧૧૮૨૨	૯૩૫૩	૪૪૮૯
સ્ટીમરો ઉપરની જઠાતની આવક	૧	૧૫	૧૪	૧૨	૧૧૦	૧૨૪
લોકડાં પરની જઠાતની આવક	૮૭	૫૬	૪૫	૭૬૫	૭૯૩	૫૫૯

નીકાશ તરફ જતાં કાંઈ પણ વધારો થવાને બદલે નીચે પ્રમાણે ઘટાડો માલમ પડે છે:—

	ડીસેંબર		(હબર રૂપયા)		એપ્રિલથી ડીસેંબર	
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
નીકાશ.						
રેલવેનો સામાન	૩૪	૨૬	૯	૩૭૨	૬૪૬	૧૫૭
પાટીયાં વગેરે લોકડાંનો માલ	૮૯૦	૬૨૨	૭૧૬	૧૦૯૦૭	૪૬૬૨	૫૯૩.

સંચા તથા ઓળારો, (લાખ રૂપયા)

આયાત.

વીજળીક પંખા	૩	૨	૧	૨૧	૪૩	૨૨
વીજળીના વાર ...	૫	૧	૨	૩૯	૨૮	૨૧
ઇન્ડ્યુક્શન (રબર વગરના)	૩	૩	૨	૩૦	૪૭	૨૯
વીજળીક લેંપ ...	૨	૨	૨	૧૬	૨૧	૧૮
ઇલેક્ટ્રીક ઓળાર કુલ...	૪૦	૧૯	૧૩	૨૪૩	૩૩૫	૧૬૬
વાહન	૪	૨	૨	૨૩	૧૩	૧૨
આંખને લગતાં ઓળાર	૧	૧૨	૫	૨

એટલીક શીલ્ડિંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

		ડીસેમ્બર	(લાખ રૂપીઆ.)	એપ્રિલથી ડીસેમ્બર		
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ફેટોઆફને ,,	૨	૧	૨	૨૦	૨૦	૨૩
ચામને ,,	૩	૨	૧	૨૬	૨૭	૧૮
વહાડ કાપ માટેનાં	૨	૧	૧	૧૭	૧૧	૧૧
ખીલુ જાતનાં મળીને કુલ	૫૬	૨૭	૨૧	૩૫૧	૪૨૧	૨૩૬
એન્જનો ...	૪૧	૨૬	૧૪	૧૬૫	૨૧૧	૧૪૭
વીજળીક સંચાક્રમ ...	૨૨	૨૬	૨૪	૧૩૦	૨૭૫	૨૫૪
ખેતી માટેનું ,,	૧	૧૬	૮	૧
બાઇલર	૧૫	૧૬	૧૧	૯૮	૧૬૧	૧૦૦
ધાતુ પર કામ કરવાના	૧૬	૭	૩	૮૫	૧૦૨	૪૩
ખાણો માટેના	૩	૬	૧	૧૪	૫૬	૨૫
એઇલ મીલના ...	૧	૫	૩૮	૧૭
પેપર ,,	૬	૭	...	૨૫	૨૭	૬
આઇસ ,,	૨	...	૧	૧૩	૧૧	૬
ચોખાની ,,	૫	૨	૨	૩૩	૫૧	૩૩
લકડાંની ,,	૨	૨	...	૮	૨૩	૭
શીવવાના ,,	૫	...	૭	૬૧	૧૬	૩૬
ખાંડ ધનાવવાના ...	૨	૧૨	૭૪	૧૬
ચા માટેના ...	૪	૧	૩	૨૮	૧૫	૧૭
સુતર બનાવવાના ...	૧૫	૪૫	૫૬	૮૧	૨૮૪	૪૬૮
કાપડ ,,	૨૧	૧૭	૮	૬૦	૧૫૩	૧૦૫
વલીચીંગ ઠાઇંગ....	૧	૨	...	૨	૧૩	૧૨
કાપડની મીલો માટેના કુલ- ૪૫	૪૫	૭૨	૭૦	૨૧૮	૪૬૨	૬૨૦
જુટની ,,	૩૮	૪૦	૧૬	૧૭૪	૩૪૩	૧૩૫
શટલ્સ ...	૧	૧	...	૬	૧૨	૭
ઉનની મીલ માટે...	૨	૨૪
ટાઇપરાઇટર ...	૪	૧	...	૨૬	૧૨	૬
અધી જાતના કુલ સંચા... ૨૭૫	૨૭૫	૨૮૦	૧૮૪	૧૩૬૫	૨૫૪૪	૧૭૮૭
એમાં એજન્ટોને છોડી દઇ સંચા કામ જુદા જુદા દેશથી કેટલું આન્યું તેની વીગત:-						
લાખ રૂપયા.						
જંગલડથી	૨૨૧	૨૪૧	૧૬૨	૧૧૦૩	૨૦૭૬	૧૫૦૭
જરમનીથી	...	૧	૪	૭	૩૬	૫૬
સ્વીટઝરલંડથી	૨	૩	૬
જાપાનથી	૪	...	૨૩	૬	૩	૨
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી	૪૩	૩૩	૧૪	૨૩૬	૩૭૬	૧૭૬
તે શીવાયના દેશોથી	૫	૩	૧	૩૬	૪૩	૩૨

ખી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ ફેટ' યુ'બંધ.

આ આંકડા પણ દેખાડે છે કે ઇંગ્લંડનો હીરોસો ઘણો મોટો હોય છે. આ માલ મંગાવનારાઓમાં મોટો ભાગ વેપારી પેટીઆનો હોય છે પણ તેના ઇંગ્લેન્ડના ઘણે જગ્યાએ હાથમાં ઇંગ્લેન્ડના વાવવાનું હોય છે તેઓ ઇંગ્લંડને વધારે આરકર આપવાનો પક્ષપાત બતાવે છે. ત્યાં સુધી જરમનોને આ દેશમાં આવવાની મનાઈ જેવા અંકુશ છે ત્યાંસુધી અમેરીકાનો શેકવામાં આવે તેજ આ મામલો સુધરી શકે એમાં ખીટીશ માલના બેચકેટનો પોકાર કરનારનું કંઈ વળનાર નથી. આ માલ ઉપર જકાત કેટલીક ઉપર ૨૫ ટકા લેખે અને કેટલીક ઉપર ૧૫ ટકા લેખે લેવાય છે તેની આવક નીચે દર્શાવી છે:—

ડીસેંબર	જાન્યુઆરી	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ	એપ્રિલ	મે
૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
૨૫ ટકા લેખે—૬૧૪	૭૬૦	૪૬૦	૩૨૦૮	૭૩૩૧	૪૮૧૬
૧૫ ટકા લેખે ૬૨	૭૫	૧૬૦	૬૩૬	૫૭૭	૧૦૮૬

આ ચીજોની હીંદમાં પેદાશ કેટલી થાય છે તેના આંકડા મેળવવામાં આવે એ ઇચ્છવા ભગ છે. એની નીકાશ થતી નથી પણ પરદેશથી આયાત થયેલી એ ચીજોમાંથી કેટલો ભાગ પાછો અન્ય પરદેશો ખાતે નીકાશ થાય છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

	જાન્યુઆરી	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ	એપ્રિલ	મે
ચીજોની આવક	૪૬	૪૮	૧૦૪	૨૧૪	૬૭૬
બીજી	૩૧	૪૪	૨૦	૩૪૭	૩૬૦
બીજીની વાથા મીલો	૨૭૬	૧૫૮	૬૦	૬૮૬	૧૫૪૪
માટેનો માલ					

	ડીસેંબર	જાન્યુઆરી	ફેબ્રુઆરી	માર્ચ	એપ્રિલ	મે
ડીસેંબર	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ઇંગ્લંડથી	...	૩	૨	૨૬	૨૦	૨૨
જરમનીથી	...	૬	૨	૨૮	૧૦	૧૩
સ્વિટ્ઝરલેન્ડથી	...	૩	...	૧૮	૧૪	૬
એલ્બાનીથી	...	૪	૫	૫૬	૩૭	૪૦
ઇટાલિયન આફ્રીકાથી	...	૨	૧	૪૧	૨૭	૨૫
કુલ	૨૦	૧૧	૧૨	૧૬૧	૧૨૧	૧૨૭

એ આયાત થયેલા નીમકનો સહથી મોટો ભાગ કલકત્તામાં અને તેથી ઓછો જરમમાં થાય છે જ્યારે હીંદના બાકીના ભાગમાં જરમ બેટલું પણ ખપતું નથી. તે દેખાડે છે કે સુબલ વયા મદરાસ ઇલાકામાં હીંદની પેદાશથી જરમ સરે છે ને એજ માલ રેલ્વે માગે કલકત્તા તરફ લઇ જવાના રેલ્વેના ફર ઘટાડવામાં આવે તો જ માલમાં પરદેશી મીકું આયાત કરવાની જરૂર પડે નહીં અને કદાચ ત્યાંથી જરમમાં પણ એવા સસ્તા ભાવે મોકલી શકાય કે ત્યાં પણ પરદેશી મીકાની આયાત ઘટાડી શકાય. મીકાની આયાત ઉપરની જકાતથી સરકારને થતી આવક નીચે પ્રમાણે છે:—

મેટલીક રીલીંગની સારી લીજાઇન જમરો કે ?

(લાખ રૂપયા)

ડીસેંબર

એપ્રિલથી ડીસેંબર

૧૯૨૦

૧૨

૧૧૪

૧૯૨૧

૧૦

૧૩૪

૧૯૨૨

૧૬

૧૫૬

ઉદ્યોગીક ઉન્નતી માટે હિંદમાં થતા પ્રયત્નો.

આસામ.

નવી રાજનિતી—ઉદ્યોગોને લગતી કેળવણી આપવા સંબંધી નવી રાજનીતી પ્રાંતીક સરકારના કેળવણી ખાતાના પ્રધાને વર્ણવી હતી પણ નાણાંની સગવડને અભાવે તેનો અમલ કરવામાં આવનાર નથી.

પ્રદર્શન—આસામમાં બનતી ચીજોનું પ્રદર્શન શીલોગ ખાતે સપ્ટેમ્બરમાં નામદાર ગવર્નરે ખુલ્લું મુક્યું હતું. હિંદી ચીજોનું જે પ્રદર્શન કલકત્તા ખાતે ભરવામાં આવનાર છે તેમાં આસામની સરકાર ભાગ લેનાર છે.

ઘરમાં ચલાવાય એવા ઉદ્યોગોને લગતા શીક્ષણ માટેનો સ્કુલ સીલહુટમાં સ્થાપવા પ્રયત્ન ચાલે છે.

મવી ચોખાની તથા તેલની મીલો મારવાડીઓએ કહાડી છે. હજી ઘણી ડાંગર કલકત્તાની મીલોમાં બળે છે અને ત્યાંથી ચોખા આસામમાં આયાત થાય છે.

રંગવાનું કારખાનું—કાપડ સુતર રંગવાના ધંધાને લગતી તાલીમ કાનપુર ખાતે મેળવીને આવેલો એક જુવાન આસામીજ તરફથી ગૌહતી ખાતે કામ કરવામાં આવે છે. હજી સુધી માત્ર સીન્થેટીક રંગજ વાપરે છે અને રેશમી કાપડ સુતરનું કામ લેતો નથી. ખાદી વગેરે સુતરાઉ કાપડ તથા સુતર રંગવાનું કામ એને સાફ મળે છે.

બંગાળ.

જુટ મીલ માટે સંચાકામના વિભાગ ઉપર લેવાની જકાતના દર સંબંધે સરકાર તથા મેસર્સ હેન્ડ્રી એન્ડ કંપની વચ્ચે વાંધો પડ્યો હતો. ફીસ્કલ કમીશનનો રીપોર્ટ મળ્યા પછી તેનો નોંધેલો લાવવાનું હિંદી સરકારે કરાવ્યું હતું, પણ અમુક પ્રકારના વિભાગ માટે બઢી ટકા લેવા જેટલી છુટ મુદ્દી હતી.

ચામડાં કેળવવાનું શીક્ષણ આપવા માટે ટોળી પ્રાંતમાં ફરે છે અને કાપડ સુતર બનાવવાનું શીખવનારી ટોળીની માફક કામ કરે છે.

બ્રીટાનીયા એન્જનીયરીંગ વર્ક્સ—તીતાગઢ. આ કારખાનામાં દસ ટન સુધીના વજનનાં કાર્ટીંગ માટે ગોઠવણ કરવામાં આવે છે. રેલ્વેને માટે જોઈતા લોખંડની કેટલીક ચીજો ત્યાં બનાવી શકાયો.

પંપસ મેન્ચ્યુરેક્ચરીંગ વર્ક્સ (કલકત્તા) માં હવે પ્રાર્થમિક સ્ટવના જેવા સ્ટવ બનાવવામાં આવે છે. કંટેનર સીવાયના બધા ભાગ સંચાધી બને છે.

ધી બોન્ડે ટાઇલ માર્ટ રૂ. ૨૧, બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

હાઉસ ૦ ઓફ લેખરસ' (કોમીલા) નામનું કારખાતું સ્થપાયું છે જેમાં ઘરમાં ચલાવાય એવા ઉદ્યોગો માટેના સંચા બનાવાય છે એ શરૂ કરનાર એકરીસ કેળવણી પામેલા, ઉત્સાહી ગ્રહસ્થ છે. સહકારી સંસ્થાને ધોરણે કામ કરાય છે. દરેક કામદાર પોતે એ સંસ્થાનો શેર હોલ્ડર છે.

દીવાસળી માટે લાકડાની તપાસ કલકત્તા ખાતે વંદેમાતરમ મેચ ફેક્ટરીમાં લેનામાં આવી હતી. તેમાં એક જાત દીવાસળી માટે સળીયા બનાવવા અને બીજી જાત દીવાસળી માટે પેટીઓ બનાવવા માટે અનુકૂળ માલમ પડી હતી.

દીવાસળીઓને હુવાઈ જતી અટકાવવાના ઇલાજ આ વીરે સરકારના ઉવોગ ખાતાના ઇન્ડસ્ટ્રીલ ફેક્ટરીની સલાહ આપવામાં આવી હતી.

દીવાસળીના ઉદ્યોગ માટેના અનુભવી મી. એ. પી. ઘોશને સરકારી નોકરીમાં લીધા છે.

આમણ કેળવવાનું કારખાતું કહાડવાનો જંગાળના ચર્મકારની હુમણું સ્થપાયેલી સહકારી મંડળી વીચાર ચલાવે છે. કલકત્તા રીસર્ચ ટેનરીના સુપરીન્ટેન્ડન્ટની સાથે તે વીરે મસલત ચાલે છે.

ભારતી ફેક્ટરીએ કલકત્તામાં (૧૪૨, મરજહ બારી સ્ટ્રીટ) સ્ટીલની ટુકો, કેશ બોક્સ વગેરે બનાવવાની શરૂઆત કરી છે. છેલ્લી શોધ મુજબનું સંચાકામ જંગાળવાનો એનો ધરાણ છે.

દીવાસળી બનાવવામાં હાથે વાપરવાના સંચામાં સુધારો કરવા માટે મેથાસ ધી ઘાટક આયર્ન વર્કસ (મિહાલા, ૨૪ ગ્રાજી) અને મી. બી. સી નડી (નારાયણ જંગ) તરફથી પ્રયાત કરવામાં આવે છે

જંગાલ ગ્લાસ વર્કસ. (કલકત્તા)—આ કંપનીનું કારખાતું હમડમ ખાતે છે ત્યાં જાપાનીઝ પદ્ધતીથી કાચની ચીમનીઓ બનાવવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું છે જેની ચાર બહુઓ છે. દરેકમાંથી લગભગ બસો ફક્ત નાની લેંપની ચીમનીઓ બને છે.

રીલાયન્સ ગ્લાસ વર્કસ (સંતરાગચી) નું કારખાતું રામરાજ તોલા સ્ટેશન પાસે છે ત્યાં જાપાનીઝ પદ્ધતીથી લેટર્ન (ફાનસ) માટેની ચીમનીઓ બને છે. રાજ લેટર્નશેડ પંદર થોસ અને ૧૬ આઈસ ચીમની દસ થોસ બને છે.

ઈડીયા રબર વર્કસ (કલકત્તા) તરફથી બનાવવામાં આવતાં રબર શોશુશનના નમુનાની સરકારે તપાસ લીધી હતી તેમા એ સંતોષકારક જણાયું હતું.

ઉત્તરપરા પેટરી વર્કસથી શરૂઆત મેશર્સ એમ. એન. બેનરજી તથા એસ. એન. બેનરજીએ કરી છે. હજી સુધી ત્યાં હાલથી કામ થાય છે પણ વીજળીક બળ મળી શકે એવી ગોઠવણ થનાર છે તે થયેથી તેનો લાભ લેવામાં આવશે.

કોટન ટ્રાન્સપેરેન્સીસ—જંગાલ સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતાની સલાહકારી કમીટીએ કોટન ટ્રાન્સપેરેન્સીસ બીલ વીરે વીચાર ચલાવી એવો અભિપ્રાય આપ્યો છે કે જંગાળ પ્રાંતમાં એવા કાચકની જરૂર નથી.

ઉદ્યોગીક કેળવણીના સંબંધમાં અપાતી સ્કોલરશીપ માટે સલાહકારી કમીટીએ અભિપ્રાય આપ્યો છે કે રેયમનું કાપડ વણવું અને રંગવું તથા રીલીંગ કરવું એ કામ શીખવવા માટે એક અને વનસ્પતીનું તથા માછલીનું તેલ મેળવવાનું તથા સાફ કરવાનું શીખવા માટે બીજી સ્કોલરશીપ આપવી.

દીવાસને માટે ટાઈફસની ફેસી છેલ્લી ડિઝાઈન બોચો કે!

રેલ્વે રેટ્સ ટ્રીબ્યુનલમાં વેપારી વર્ગોના પ્રતીનિધીની સાથે ઉદ્યોગોને લગતા પ્રતિ-
નીધી માટે પણ સ્થાન રાખવાની જરૂર વીધે બંગાળની સરકારનાં ઉદ્યોગ ખાતાની-સલાહ
કારી કમીટીએ સરકારનું ધ્યાન ખેંચવાનો ઠરાવ કર્યો છે.

કોલસા માટે ગાડાંની મુશ્કેલીના શો ધલાત્ત કરવો તે વીધે ભલામણ કરવા માટે બંગાળ
પ્રાંતના ઉદ્યોગ ખાતાની સલાહકારી કમીટી મળી હતી તેણે સરકારને એવી વીન'તી કરવાનો
ઠરાવ કર્યો છે કે ઉદ્યોગોની જે કંપનીઓ કે સંસ્થાઓને માટે કોલસાની જરૂર છે એવી
ઉદ્યોગ ખાતાના વડાની સરટીફિકેટ રજુ થાય તેને માટે ભેદવાં ગાડાં કોલસાનાં લાવલખમ
માટે પુરાં પાડવાં એમ કોલ ટ્રાન્સપોર્ટેશન ઓફીસરને સરકારે જણાવી રાખવું' ભેદ્ય.

ઉદ્યોગ તથા વેપારને લગતું સાહિત્ય.

(૧) હીંદમાં સ્ટીમરોનો ઉદ્યોગ.

આ વીધય ઉપર પ્રો. એસ. જોન. હાલ બેરીસ્ટરે ૫૪ પાનાતું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં
લખ્યું છે એતું નામ સ્ટેટ એડ ટુ નેશનલ શીપીંગ (State Aid to National Shipping)
છે. હીંમત દર્શાવી નથી. પુસ્તક મેળવવાતું ડેમણ્ડ સીધીયા સ્ટીમ નેવીએશન કંપનીની
ઓફીસતું (સુદામા હાઉસ, સ્પોટ રોડ, બેલાર્ડ એસ્ટેટ, કોટ, મુંબઇ) અગર અંધકર્તાનું
ઘર (હીરજી મેન્શન, સેંડહુર્ટ રોડ, મુંબઇ) ગણી શકાય. એમાં હીંદનાં રક્ષણ માટે
તથા હીંદની વેપાર ઉદ્યોગની ખોલવણી માટે હીંદી વેપારો કાફલાનો જરૂર ફેટલી છે તે
દર્શાવ્યું અને ઇંગ્લંડ, ફ્રાન્સ, જાપાન, તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં વેપારી કાફલાને ફેટલી
મદદ આપવામાં આવે છે તે ચાર પ્રકરણોમાં દર્શાવ્યું છે. સ્પેન, પોર્ટુગલ, ઇટલી તથા
યુગોસ્લાવીયામાં એ સંબંધમાં લેવાયલાં પગલાં વીશે પણ હશારો કરેલો છે પણ ખાસ
ધ્યાન તે યુનાઇટેડ સ્ટેટની ધારાસભા સન્મુખ એડા મહીના પર રજુ થયેલા કાયદાના ખરડા.
અત્યે ખેંચવામાં આવ્યું છે. એ ખરડામાં એક જોઠવણ એવી છે કે તે દેશની ટપાલ આ દેશમાં
રજીસ્ટર થયેલી કંપનીની સ્ટીમરો શીવાય બીજામાં લઇ જઇ શકાય નહીં. એ સ્ટીમરોના માલીકો
એ દેશના વતનો હોવા ભેદ્ય એટલુંજ નહી પણ એ સ્ટીમરો એ દેશમાંજ બંધાયેલી હોવી
ભેદ્ય. એ દેશની સરકારે વેપારી કાફલાને અમુક પ્રકારે મદદ કરવી એવી પણ એમાં
જોઠવણ છે અને તે ખરડો પસાર થાય તો અન્ય દેશોના અને ખાસ કરીને ઇંગ્લંડના વેપારી
કાફલા સામે જબરો હરીફ હશે થાય એવી વકી રાખવામાં આવે છે. ફરીયા કાંઈ આવેલા
કોઇ પણ દેશ માટે વેપારી કાફલો ફેટલો ઉપયોગી અને આવશ્યક છે અને કેવી રીતે તેને
મદદ કરી શકાય તે વીશે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકાર છેલ્લી લડાઇ પછી બાંધવા ધારેલો
આ ખરડો આજદીન સુધીના ઇતિહાસમાંથી મળવા બેધનો છેલ્લો શબ્દ હોય એમ માનવામાં
પ્રો. હાલ વાજળી છે. હીંદને માટે કેવાં પગલાં લેવાં ભેદ્ય તે દર્શાવવા માટે એમણે કાયદાનો
ખરડો એ પુસ્તકમાં રજુ કર્યો છે પણ તે માટે અન્ય દેશોના કાયદાની જે જે કલમો સાથે

ધી જોખે ટાઇલ માટ' ૨૧ એક સીટ, ફેટ' મુંબઇ.

સરખામણી કરવાનું પુરતકની મારગદર્શનમાં સુચવ્યું છે તે કલમે એ પુસ્તકમાં કુદ નોટ રૂપે
 આપી હોત તો વધારે લાભકારી થઈ પડત. એ અરણની મતલબ એવી છે કે જે સ્ટીમરોના
 કારોબારમાં હિંદીઓનો હિસ્સો પોણા ભાગ કરતાં વધારે હોય તેનેજ હિંદી વેપારી કાફલામાં
 ગણવી અને હિંદના હરીયાઈ કારતા પરનાં બંદરો વચ્ચેના વેપારમાં એ સ્ટીમરો શીવાય બીજી
 કોઈના ઉપયોગ થઈ શકે નહીં એમ કાયદાથી પ્રતીબંધ કરવો અને પાછળથી રીએટ આપવાની
 જે રૂઢીથી હાલમાં બ્રીટીશ ઇંડિયા વગેરે સ્ટીમર કંપનીઓ નવા હરીફને પગભર થતાં ચડકાવે
 છે તે રૂઢી માટે પણ કાયદાથી મનાઈ કરવી. આ બેઉ ઉપાયો યોગ્ય છે અને એ પ્રમાણે
 કાયદો થાય તો હિંદી વેપારી વર્ગ ખુશી થશે. પણ એથી હિંદી વેપારી કાફલો પરદેશો સાથેના
 વેપારમાં ભાગ લેતો થાય એવી આશા રાખી નહીં શકાય. પરદેશો સાથેના વ્યવહારમાં ભાગ લેનારો
 હિંદી કાફલો લગાઈના સમયમાં વધુ ઉપયોગી થઈ પડ્યા વગર રહે નહીં અને શાંતીકાળમાં પણ
 હિંદી કાફલાની મદદથીજ જુદા જુદા દેશો સાથે સ્ટીમરોનો સીધો વ્યવહાર બાંધી શકાય.
 તેટલા માટે એ બાબતમાં પણ પગલાં ભરવાની જરૂર છે અને આ તકે સુચવવું યોગ્ય ગણાશે
 કે ૧૮૪૬ના વર્સ અગાઉ હિંદમાં પરદેશી સ્ટીમરોમાં આવતા માલ પર વધારે જઠાત લેવાની
 જેવી ગોઠવણ હતી તેવી ગોઠવણ કરવી અને જે માલ હિંદ આવે તે જે દેશનો હોય તે દેશની
 સ્ટીમરમાં આવે તો તેની ઉપર એવો વધારો ન લેવો એટલો અપવાદ રાખવો. છેલ્લા રાજ-
 કીય સુધારા પછી જુના કરારમાં ફેરફાર કરવાનો હિંદને હક રહેવો એકથી અને ત્યારે યુના-
 ઇટેડ સ્ટેટસ પોતાના વેપારી કાફલાને ઉત્તેજન આપવા માટેનાં પગલાં ભરે છે ત્યારે હિંદની
 સરકાર પણ હીંદી કાફલાને પગભર કરવા માટે આવાં પગલાં ભરે તેમાં કશું અયોગ્ય ગણવું ન
 જોઈએ. વેપારી આલપતું અને 'પાન જે'નું જરૂર છે કે આવી બાબતમાં પણ બ્રીટીશ
 પાર્લામેંટ હિંદને સંપૂર્ણ સત્તા આપી છે કે નહીં તે ચક્રમંદ બાબત છે કેમ કે બ્રીટીશ પાર્લામેંટે
 ઘડેલા ઈંગ્લીશ મર્ચન્ટ શીપીંગ એક્ટની ઉગ્ર મી કલમ એમ ફરમાવે છે કે બ્રીટીશ સ્ટીમરોને
 પણ હિંદી સ્ટીમરોના જેટલોજ હક રહેશે. આનો અર્થ 'યુટીલી' છે કે
 યુનાઇટેડ સ્ટેટસ, બપાન વગેરે પરદેશો સાથે જે ગોઠવણ ન કરી શકાય કે તેમનો હિંદની સ્ટીમ-
 રોમાં લાવવામાં આવે તો તે ઉપર જેટલી જકાત લેવાય તે કરતાં વધારે જકાત એજ માલ તે દેશો
 શીવાયના અન્ય દેશોની સ્ટીમરોમાં આવે તો લઈ શકાય. હાલની ગોઠવણ આજુ રહે ત્યાં સુધી પર-
 દેશો સાથેના હિંદના હરીયાઈ વેપારમાં માટું પ્રમાણ બ્રીટીશ સ્ટીમરોનું રહે એમાં નવાઈ નથી
 અને તેથી પરદેશો સાથે સ્ટીમરોનો સીધો વ્યવહાર રાખવાની ગોઠવણ સુરેલ થઈ પડે છે. છેલ્લી
 લગાઈ પછી કેનેડાની સરકારે હિંદ સાથે સોંપે સ્ટીમરોનો વહેવાર આજુ ઠંપો હતો પણ પાછળથી
 તે બંધ પાડ્યો છે અને તેનું કારણ એ દેશ સાથેના આપણો વેપાર એણે હોવાનું હોય તે
 કરતાં વધારે સંભવિત એ છે કે બ્રીટીશ સ્ટીમરોની હરીફાઈ તેમાં વીંધ નાંખે છે. પરદેશો
 સાથે વેપારનો તથા નાણાંની આપલેનો સીધો સંબંધ બાંધાય તો હથાગોની તથા ચલણની
 વહીવટ મુશ્કેલીઓમાંથી હિંદ છુટું થઈ શકે અને તેટલા માટે એવો સીધો સંબંધ બાંધવા કાજે
 ઉપર જાણીતા પ્રમાણે કાયદો લગવાની સ્વતંત્રતા હિંદે મેળવવી જોઈએ. ઇંગ્લંડની સરકાર આવા
 કાયદા બાંધ્યા હતા અને તે ઇવીંગ્લેન્ડમાં નેવીગેશન લો તરીકે નોંધાયો છે એ બાંધવા અગાઉ
 ઇંગ્લંડનો વેપારી કાફલો નજીવો હતો પણ તે પછી એ કાયદાને લાગે તે વધી ગયો ત્યાર બાદ
 એમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો છે. આ વીચેની કાંઈક ચર્ચા આ પુરતકની નવી આવૃત્તી થાય
 ત્યારે તેમાં વાંચવાની આશા રાખીશું.

(૨) હિંદની જઠાત સંબંધી રાજનીતી.

આ સંબંધમાં “અવર પ્રીસ્કલ પોલીસી” (Our fiscal Policy) નામનું પુસ્તક મુંબઈ યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્ર વિભાગના પ્રોફેસર સી. એન. વકીલે લખેલું હમણાં જ બહાર પડ્યું છે. તેની કૌંમલ ચાર રૂપીયા છે તેમાં હિંદની જઠાતને લગતી રાજનીતીનો ઇતિહાસ આપી બ્રીટીશ સામ્રાજ્યના અન્ય વિભાગો સાથે તેની સરખામણી કરવામાં આવી છે અને બ્રીટીશ સામ્રાજ્યમાં બનેલા માલ ઉપર પરદેશી માલની સરખામણીમાં ઓછી જઠાત લેવાની જે રાજનીતીથી ઇંગ્લીશ્વલ પ્રેફરન્સ નામથી ઓળખાય છે તેનો ટુંક ઇતિહાસ પણ એમાં આપેલો નજરે પડે છે. એના સંબંધમાં ઇંગ્લંડની પ્રજાની ઇચ્છા દર્શાવનારા જે શબ્દો મરહુમ મી. ચેમ્બરલેને ઉચ્ચારેલા હતા તે હવે મેં પાને ટાંક્યા છે. તેમાં કહ્યું છે કે “ત્યાં સુધી ઇંગ્લંડનો માલ તમારા દેશમાં આવતો અટકાવો ત્યાં સુધી તમે અન્ય દેશોના માલ ઉપરની જઠાત કરવા ડેટલી ઓછી જઠાત અમારી પાસે લો છો એનો વિચાર કરવાથી અમને સુદૃઢ સંતોષ થવાનો નથી.” ઇ. સ. ૧૯૦૨ માં કેનેડાએ ઇંગ્લંડ પાસે જે રાજનીતીના લાભ માગ્યા અને જણાવ્યું કે “જો તમે એ પ્રમાણે અમુક દેશને વિશેષ સગવડ આપવાનો નિયમ સ્વીકારીને કેનેડાનું અનાજ ઇંગ્લંડમાં જઠાત વગર આયાત થવા દેશો તો અમે ઇંગ્લંડના માલ માટે કેનેડામાં વિશેષ સગવડ આપીશું.” તેના જવાબમાં ઇંગ્લંડે અનાજ ઉપરની જઠાત સુદૃઢ કાઢી નાંખી જેથી કેનેડાના જેટલોજ લાભ અન્ય દેશોને પણ મળ્યો અને કેનેડા અન્યના કરતાં વિશેષ સગવડ માગતું હતું તે ન મળી. આ અને એવા અન્ય જાણવા ભેગ દાખલાઓ આ પુસ્તકમાં સારી રીતે આપેલા છે પણ વેપારી કેલકુલેશન પરદેશી રાજ્યો સાથે કરવા માટે સીધા સંદેશા ચલાવવાની સત્તા ઇંગ્લંડની સરકારે કેનેડાની સરકારને ૧૯૨૦ ના મે માસમાં આપી તે વિશે કંઈ ઉદ્દેશ જણાતો નથી જો કે સંસ્થાનોના દરમના સવાલના સંબંધમાં એ સત્તાનું મહત્ત્વ ઓછું ગણવાનો અંશકારનો હેતુ હોય એમ અમે માની શકતા નથી. હિંદને એવી સ્વતંત્રતા નથી તે વિશે ૧૩૮ મા પાના પર ટીકા છે. પુસ્તકના ત્રીજા ભાગમાં છેલ્લા ઇંડીયન પ્રીસ્કલ કમીશનના રીપોર્ટ ઉપર ચર્ચા કરી છે અને જોયા ભાગમાં એ રીપોર્ટનો સાર પણ આપ્યો છે. વળી પાના ૧૧૮-૧૧૯ પર રૂટેનેટમાં એમણે કહ્યું છે કે “યુદ્ધ રીપોર્ટમાં કેટલેક ટેકાણે શબ્દો પાકાફર છે. એ ટેકાણે છે કે તેમણે આ વિષયના માત્ર સિદ્ધાંતોનોજ નહીં પણ રીપોર્ટના શબ્દોનો પણ ખારીક અભ્યાસ કર્યો છે. દેશી રાજ્યોના સંબંધમાં કમીશને કેવી વલણ રાખી હતી તે ૧૪૧ મે પાને દર્શાવ્યું છે પણ તેના સંબંધમાં શું કરવું જોઈએ તે વિશે ચોતાના વિચાર વીદ્વાન અંશકારે જણાવ્યા નથી. એકંદર રીતે આ પુસ્તક વાંચવાની અમે વેપારી બાલમને ભલામણ કરીએ એવું છે ઇંડીયન મન્યન્ટસ એગરે એક પ્રસંગે એ પુસ્તકનો વખતસર લાભ લીધો છે.

*

*

*

(૩) હિન્દનો નીકાશ વેપાર.

“ઇંડીયન એક્સપોર્ટ ટ્રેડ” (Indian Export Trade) નામનું પુસ્તક મુંબઈની સીડન-હામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસર આર. એમ. ભટ્ટીએ લખેલું ૧૯૨૨ માં બહાર પડેલું છે તેમાં ૧૬૫ પાનાં છે અને તેની કૌંમલ રૂ. ૩૫ છે. એમાં પરદેશો સાથેના

હિન્દના વેપારમાં જુદા જુદા દેશોની હરીફાઈ કેટલી છે તથા દરેક ચીજનો વેપાર હિન્દની પેદાશ સાથે સરખાવતાં કેટલો છે અને જુદા જુદા દેશોમાં હિન્દના હરીફાઈ કેટલું છે તે સારી રીતે દર્શાવ્યું છે પણ આંકડા છેલ્લી મહાન લડાઈની શરૂઆત સુધીના લીધા છે. એ લડાઈ પુરી થયા પછીની સ્થિતિ અસ્થિર હોવાને લીધે રજુ કરવાનું એમને યોગ્ય લાગ્યું નહિ. હશે પણ પુસ્તકના છેવટનાં ત્રણ પાનામાં આખા પુસ્તક ઉપરથી પોતે કાઢેલા નિર્ણય રજુ કર્યા છે તે એવા રૂપમાં છે કે તેને માત્ર ભૂતકાળના ઇતિહાસ રૂપે ગણવા કરતાં વર્તમાન અર્થાના વિષય રૂપે જ ગણવા વધારે યોગ્ય ગણાય અને તેથી એ નિર્ણયો અત્યારની આપણી પરિસ્થિતિને અનુકૂળ કે પ્રતીકૂળ છે તે દર્શાવવા કાળે લડાઈ પછીનાં છેલ્લાં ત્રણ વરસના આંકડા રજુ કર્યા હોત તો વધારે ઉપયોગી થઈ પડત. કહાય એ આંકડા એમણે દોરેલાં અનુમાનોથી વિરૂદ્ધ જતા હશે તેમ હોય તો પણ લડાઈ પછીની સ્થિતિ અસાધારણ છે એટલું જણાવી પોતાનો બચાવ અન્યકારથી થઈ શકત પણ વેપારી ભુગોળના અભ્યાસીએને આ પુસ્તકમાં આપેલી વીચત અને વીચેચનની પદ્ધતિ એટલી ઉપયોગી છે કે તેમાં છેલ્લામાં છેલ્લા સત્તાવાર આંકડા એના સમાવેશ થયેલા હોય એવું જોવાની ઇચ્છા થયા વગર રહે નહીં. હજી હવે પછી પણ હિન્દના આયાત વેપારના સંબંધમાં એવીજ રીતે તપાસ લેનાર પુસ્તક ભૂતકાળની સ્થિતિ કરતાં આજુ પરિસ્થિતિ પર વિશેષ ધ્યાન આપીને એવો જાણે તો વિદ્યાર્થી વર્ગ પર અને વેપારી આલમ પર ઉપકાર કરી શકે. વળી એમાં વેપારની મુખ્ય ચીજ ઉપર એટલું ધ્યાન આપ્યું છે તેના કરતાં જોયું અંશે પણ અન્ય ચીજો વિષે થોડું થોડું વિવેચન કર્યું હોત તો એની ઉપયોગીતા વધારે રહેત એમ લાગ્યા વગર રહેતું નથી. લડાઈ દરમ્યાન તથા તે પછી હિન્દના ઉદ્યોગોની સ્થિતિમાં કેટલોક તોફાં લેવા જેવો ફેરફાર થયો છે તેની યોગ્ય કદર આ પુસ્તકમાં કરવાની તક પ્રેમ જોશી જેવા વિદ્વાન ચુકે નહીં એવી આશા નીમૂળ અંધ છે અને છેલ્લી લડાઈની શરૂઆતની અગાઉ લખાયેલું પુસ્તક આઠ વરસ પછી છપાયું હોય એવો આશાસ આ પહેલી આવૃત્તિ આપે છે. એ દુષણ જીન આવૃત્તિ વેળા દુર કરવાની તસ્દી એના વિદ્વાન અન્યકાર લેશે એવી આપણે આશા રાખીશું. આટલું છતાં વેપારી ભુગોળના અભ્યાસીએને અને વેપારી આલમને આ પુસ્તક વાંચવાની મજબુત લલામણ કરીશું કેમ કે માત્ર આંકડાઓથી ભરેલાં સત્તાવાર પુસ્તકો ઉપરથી જ્ઞાન કેવી રીતે મેળવવું તે રીત જેમ એમાં સારી રીતે દર્શાવી છે તેમ હિન્દના વેપાર ઉદ્યોગોની સ્થિતિ છેલ્લી લડાઈની શરૂઆત સુધી કેવી હતી તેના ઘણા સારા ચિતાર એમાં આપ્યો છે અને મોટે ભાગે આચારની સ્થિતિ પણ તે કરતાં જુદી નથી.

*

*

*

(૪) જમીન માર્ગે હિંદનો પરદેશ સાથેનો વેપાર.

આ વિષેનાં માસીક પુસ્તક સરકાર તરફથી પ્રગટ થાય છે પણ તે ઘણાં મોડાં બહાર પડે છે. ડીસેમ્બર માસને લગતા આંકડા ફરીયાદ વેપાર સંબંધી મળે તે વેળા પરદેશો સાથેના જમીન માર્ગના વેપાર વિષેના સપ્ટેમ્બર માસના આંકડા પણ ન મળે એ અચીત જોવાનીય છે એમાં કાંઈ ઝડપ આવે તો એ આંકડા વિશેષ ઉપયોગી થઈ પડે.

ગયા આગસ્ટ માસને લગતા આંકડા હમણાં મળ્યા છે તે ઉપરથી એમ જણાય છે કે વેપારમાં નીચે જણાવેલી ફકીકત લખવાનું છે:—

માસેલ્સની રંગીન લાક્ષણિક સફાઈકાર અને મજબુત.

આયાત	આગસ્ટ			ઓગ્રીલથી આગસ્ટ		
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ટંકાણખાર	૧૩૭	૧૫૧	૧૬૧	૧૫૭	૧૫૫	૧૬૮
રૂ-ધરાનથી	૪૫	૫૫	૩૦૩
રૂ-અન્ય દેશોથી	૯	૩૦	૧૦૪	૨૨	૯૭
કાપડ	૨૨	૧૭	૩૧	૫૫	૭૬	૬૮
અનાજ તથા દાળ	૪૩૭	૮૬૮	૭૦૯	૮૩૬૦	૧૦૩૬૭	૮૩૦૦
સીમ્સ	૭૨૫	૧૦૦૭	૪૯૭૧	૪૭૪૪	૫૩૫૨
ગુલક્રામ	૪૭	૫૨૪
લોખંડ	૧૬	૭	૧૨	૧૦૬	૧૦૮	૭૬
રંગ-રોગાન	૧૧	૩૯	૪૧	૧૬૫	૧૭૪	૨૨૪
ધી	૪૨૮	૪૨૯	૪૮૭	૨૫૩૨	૨૭૧૪	૨૨૬૫
અચ્ચર (લેટપેટ)	૨૨૮	૨૪૭	૭૦૦	૧૪૮૨	૧૪૮૫	૩૧૪૧
રેલવેનો સામાન	૨૦૦	૮૮	૬	૧૦૧૭	૫૬૩	૫૦૪
નીમક	૬૧	૨૯	૫૮	૧૦૪	૧૭૩	૯૭
અળસી	૩૮	૬૦	૩૧	૧૩૭૫	૧૨૦૧	૧૨૦૧
સાઈ-સરસી	૧૦૭	૮૨	૧૧૧	૧૪૬૧	૧૬૩૦	૧૪૩૫
તલ	૧૦	૨૩	૧૮	૧૨૭	૩૦૧	૧૨૬
રેશમ કાચુ	૪૩૫	૫૧૩	૧૨૪૯	૨૬૩૦	૧૮૪૧	૨૮૮૫
રેશમનો માલ	૪૩	૪૫	૯૦	૪૦૨	૨૦૩	૨૭૩
તેલનો	૮૪	૩૯	૫૪	૬૧૭	૫૬૩	૪૯૭
ચા	૧૮૮	૨૬૭	૧૮૦	૨૬૭૭	૩૦૨૮	૨૭૨૮
સીંગારને વિંટવાનાં પાહડા	૩૮૬	૨૩૫	૧૮૧	૯૩૦	૬૮૦	૬૧૭
તબાકુ	૩૭	૨૨	૬૬	૧૬૩૧	૧૦૫૨	૧૩૬૫
સાગ વગેરે લાકડાં	૩૬૪	૫૫૨	૧૧૮	૧૮૬૦	૪૬૩૮	૧૫૩૧
ઢિન—કાચુ	૭૮૩	૩૧૭	૪૮૬	૩૧૬૩	૨૩૭૨	૨૭૧૩
ઢિનનો માલ	૬૩	૭૪	૫૩૭	૧૨૫	૫૧૯	૧૬૧૮
કુચ આયાત	૭૫૯૦	૭૩૩૪	૭૭૪૪	૫૦૬૯૦	૫૧૮૧૮	૫૦૮૬૮
સોણ	૧૮	૧૩	૧૭	૨૦૬	૨૭	૩૧
ચાંદી	૧:૭૪	૧૧૫૮	૧૫૨૪	૮૧૪૮	૭૭૭૮	૭૬૫૪
નીકાગા:—						
કોલસા	૨	૧	૨૦૪	૨૦	૧૫૦	૭૬૧
રૂ	૩૩	૧૫	૧૬	૮૦૦	૪૦૦	૩૧૦
સુતર	૭૧૦	૮૦૯	૭૭૫	૪૧૦૫	૪૦૭૧	૩૬૫૭
પરદેશી કાપડ:—						
નેપાલી ખાતે	૪૨૬	૩૩૩	૩૪૦	૨૨૬૮	૧૬૬૪	૨૩૦૨
પશ્ચીમ ચીન	૬૮	૧૬૩	૩૭	૪૨૭	૭૬૨	૧૭૭

ધી બોમ્બે રાઇલ માર્ટ ૨૧ બેઠ સીટ ફોર્ટ મુ.બાધ.

		૪૧૬				એપ્રિલથી આગસ્ટ	
		(હાજર રૂપયા)					
		૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૩૪
		૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૩૪
		૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૩૪
સીયામ	૬૪	૬	૧૧	૩૬૧	૬૬	૧૦૫૭૪	
બધા દેશો કુલ	૨૧૫૨	૧૫૬૨	૧૬૫૧	૧૦૬૨૦	૮૫૮૭		
હીંદી કાપડો:—							
નેપાલ ખાતે	૨૦૯	૧૮૭	૨૫૬	૧૦૩૧	૬૬૪	૧૨૮૭	
ટીપ્પટ	૫	૭	૬	૨૪૦	૧૩૬	૧૭૭	
બધા દેશોમા કુલ	૭૦૧	૬૨૧	૮૧૪	૩૮૩૩	૫૧૫૪	૪૬૮૭	
ગળી	૭૨૬	૧૩૨	૩૨૭	૬૪૪	૪૫૮	૬૭૬	
ફળ શાકભાજી	૬૬	૪૨	૪૨	૪૦૦	૩૬૬	૪૬૧	
ધણ	૩૩૬	૭૩૭	૧૨૮	૧૨૫૫	૨૪૮૬	૭૮૭	
ચાખા	૩૩૧	૨૩૬	૨૨૫	૧૩૦૬	૧૫૮૬	૧૨૩૫	
બધા અનાજ	૮૩૪	૧૦૫૮	૪૫૪	૩૧૧૬	૪૮૧૭	૨૬૫૭	
તાથા દાળ							
બુટનો માલ	૩૩	૩૬	૧૮	૧૪૧	૧૪૬	૧૨૪	
આમકાનો માલ	૧૪૬	૪૦	૫૬	૫૭૮	૭૦૮	૩૮૫	
વાણુ-ખીવળ	૭૬	૫૬	૭૪	૭૮૬	૫૨૨	૬૫૭	
લોખંડ	૩૦૪૭	૮૬૧	૧૦૭૩	૬૬૧૫	૪૪૨૮	૬૨૬૬	
પેટ્રોલ્યમ	૩૪૭	૫૭૪	૪૩૦	૨૨૬૩	૨૬૮૦	૨૬૮૧	
બીજાં તેલ	૧૩૦	૭૩	૧૩૫	૮૩૮	૭૧૨	૬૨૪	
રંગરોગાન	૪૭૪	૧૭૩	૨૦૩	૬૧૪	૪૦૭	૬૪૧	
ફેબ્રેનો સામાન	૮૦૦	૨૦૮	૭૧૬	૨૬૭૭	૧૬૦૭	૨૮૦૮	
નીમક	૧૪૭	૧૩૬	૧૧૫	૧૦૨૧	૧૧૦૨	૬૨૮	
રેશમી માલ	૨૨૫	૧૬૪	૭૧	૬૩૭	૪૩૧	૨૬૩	
તેલનો	૧૫૮	૨૦૮	૧૮૨	૬૬૦	૧૨૨૬	૧૧૦૬	
ખાડ	૪૭૭	૫૮૬	૩૬૩	૧૮૮૦	૩૩૪૭	૨૧૬૦	
ચા	૧૩૦	૧૩૩	૬૪	૫૫૬	૮૮૬	૧૪૪૨	
ત બાકુ	૧૦૪	૬૬	૧૩૩	૮૦૦	૮૩૮	૧૦૧૬	
ઉત્તરનો માલ	૨૨	૧૬	૧૫	૧૫૩	૮૫	૨૬૮	
કુલ નીકાશ	૧૩૨૫૨	૮૬૨૬	૬૫૨૫	૫૬૪૪૩	૪૬૬૦૩	૫૫૬૬૫	
સોણ	૬	૬	૧૨	૫૪	૩૨	૬૧	
ચાદી	૩૦૬	૨૪૬	૩૩૮	૨૮૧૦	૨૬૦૦	૨૪૮૦	

હીવાલને માટે ટાઈલ્સની ફેન્સી છેલ્લી ડીઝાઈનો કયા ભેંચો ?

વર્તમાન ચર્ચા.

(૧) હિન્દની રાજકીય ઉન્નતિ—આ ચોખ્ખાના ગયા વરસના પ્રમુખ શેઠ પુરુષોત્તમ દાસે પોતાના ભાષણમાં દર્શાવ્યું છે તેમ વેપાર સાથે ઘાડો સંબંધ ધરાવતા રાજકીય સવાલો વિષે ચર્ચાથી દુર રહેવાનું વેપારી આલમ માટે હાનીકારક છે. અત્યારે એવા ઘણા સવાલો વિશે દેશમાં ગંધે રથગે અને તેના મધ્યસ્થળ રૂપે હિન્દની વડી ધારાસભાઓમાં જોશભેર ચર્ચા ચાલી રહી છે તે વેળા એ ચર્ચાને અતે ચોખ્ખા લાગે તેવાં પગલાં હિન્દની ઉન્નતિ કાળે ભરવાની સત્તા જો એ ધારાસભાઓને ન હોય તો હિન્દની સમસ્ત પ્રજાની કે હિન્દના વેપાર ઉદ્યોગની ઉન્નતિ કેવી રીતે થઈ શકે? એટલા માટે રાજકીય સુધારા વિશે ફરીથી વિચાર કરવાની જે દરખાસ્ત હિન્દની ધારાસભાએ પસાર કરી અને હિન્દી સરકારે ઇંગ્લંડની સરકાર ઉપર મોકલી આપી હતી તેનો હિન્દી પ્રધાને મોકલેલો જવાબ ધ્યાનમાં લઈને વેપારી વર્ગે પણ પોતાનો અવાજ અસરકારક રીતે રજૂ કરવો ઘટે છે. ૧૯૧૬ માં એ સુધારાને લગતો ગવર્નમેન્ટ બોર્ડ ઇન્ડિયા એક્ટ થયો તે પછી અત્યાર સુધીમાં બનેલા બનાવો ઉપરથી કાંઈક વિશેષ સુધારાની ઇચ્છા હિન્દની પ્રજા સામે છે એમ હિન્દી પ્રધાને સમજવું જોઈતું હતું. એ મુદત દરમિયાન સરકારનો ખર્ચ અતિશય વધી ગયો છે અને પ્રજા ઉપર નવા કરનો ભોજો વધ્યો છે અને તેની ઉપર કાણુ રાખવાની ધારાસભાને પુરતી સત્તા નથી એમ અનુભવે પુરવાર થયું છે. હિન્દની પ્રજા તરીકે વેપારી આલમ આશ્ચર્યપૂર્વક માગણી કરે છે કે (૧) વડી સરકારના તેમજ પ્રાંતીક સરકારોના ઉપર ધારાસભાઓનો સંપૂર્ણ કાબુ હોવો જોઈએ અને (૨) બ્રીટીશ સંસ્થાનોના સંબંધમાં જેટલી દરમિયાનગીરી ઇંગ્લંડની સરકારને સંસ્થાન ખાતાંનો પ્રધાન કરે છે તે કરતા વધારે દરમિયાનગીરી હિન્દી પ્રધાને હિન્દની ખાળદમાં જ્યાં સુધી ધારાસભા અને કારોબારી સરકાર વચ્ચે મતભેદ ન હોય ત્યાં સુધી ન કરવી. (૩) આ સાથે કેળવણી વર્ગે એમ પણ માગે છે કે આખા આઝાદીની રાજનીતી નક્કી કરવામાં હિન્દના પ્રતિનિધીઓને પણ લેખવવા જોઈએ અને એવા પ્રતિનિધીઓની ચુંટણી કરવાનો હક્ક હિન્દની વડી ધારાસભાને રહેવો જોઈએ.

*

*

*

(૨) આવતા વરસનું બજેટ—આ વરસે નવા ખજાનચીએ પોતાનું પાણી ટેપાડ્યું છે. ખરચમાં ક.પટ્ટુપ કરવાનો મજબુત આગ્રહ ગયે વરસે હિન્દની ધારાસભાએ દર્શાવ્યો તેને પરીણામે નીમા-ચેલી ઇચ્છકેપ કમીટીની લલામણોમાંથી કેટલીક અમલમાં મેલવા ની ધારણાને નવા વરસના બજેટમાં અગ્રસ્થાન આપ્યું છે પણ તે છતાં આવક ખરચનો પાસાં સમતોલ કરવામાં ખજાનચી નિષ્ફળ નીવડ્યો છે અને તેણે નીમક ઉપરની જકાત વધારવાની ટકંગી દરખાસ્ત આપી છે. એની જગાએ કોઈ ખાહોશ રાજનીતીજ્ઞ હોત તો ઇચ્છકેપ કમીટીની સર્વ લલામણો સંપૂર્ણ અંશે તુરત અમલમાં મેલવાનું ઠરાવવ અને આ માસીકમાં અન્ય સ્થાને દર્શાવ્યા પ્રમાણે આયાતનો ધણી ચીજ ઉપરનો જકાતમાં સ્થેજ વધારો કરીને પોતાની બાકીની હાજત પુરી શકત. દેશના ઉદ્યો-

ગોનો સ્થીતી સુધારવા માટે આચાર જકાતનું ધોરણ દરવરસે થોડે થોડે પણ વધારતાજ રહેતુ પડે અને તે માટે વેપારની ચીજોની યોગ્ય પસંદગી કરવામા આવી હોય તો પણ વાધો લે એવી હીંદી પ્રજા નથી પણ એવી ખુન્દી રીતે કામ લેવાને બદલે જાણે ભોળી અને સુખ પ્રજા સાથે કામ હોય તેમ તેને છેતરવાનો પ્રયત્ન હીંદના ખજાનચી જેવા જાનમદાર અમલદારે કરેલો જામ અમને આશ્ચર્ય અને ખેડ થાય છે. પેટ્રોલ જેવા ખનીજ પદાર્થોની નીકાશ ઉપરના કરથી આવક વધારવાની સુચના હપર ધ્યાન આપવામા નથી આપ્યું અને ચામડા ઉપરની નીકાશ જકાત ઘટાડવાનું પગલું લીનાકારણ લખું છે તથા પ્રજાની અતી આવશ્યક હાજતની ચીજ-નીમક-ની ઉપર કર વધારવાનું સુચવાયું છે તે બે વાત સાથે લઇ યોગ્ય અનુમાન દોરવામા વાર લગાડે એવી સુખ હીંદી પ્રજા નથી, અને પ્રાતીક સરકારે એ હીંદી સરકારને આપવાના ફાળામા આવને વરસે ઘટાડો કરવાની લાલચ આપી નીમકપરની વધારેલી મહેસુલ માટે મળુડી મેળવી લેવાનો પ્રયત્ન કાવવા કે એવી લોગી હીંદી પ્રજા નથી એમ અમારી ખતરી છે. મદ્રાસ ઇલાકામા કોઇ કોઇ મ્યુનીસીપાલિટીએ એ પ્રાતના બકારની પેહોએની જે શાખાઓ તથા આગત્યાઓ મદ્રાસ ઇલાકામા કામ કરે તેમની ઉપર અમુક કર નાખ્યા છે તે બીના હીંદી સરકારથી અજાણી હોઇ શકે નહીં એ એવાજ ધોરણ પરદેશની પેહોએની જે શાખાઓ હીંદમા વેપાર ચલાવવી હોય તેમની ઉપર કોઇ ખાસ કર નાખવામા આવે તો તેથી પણ સારી આવક થઇ શકે વળી હુંડીનો ભાવ બે શીર્લોંગનો કરવાનો પ્રયત્ન નીબધના નીવડયા પછી તે કરતા નીચો અને સોળ પેન્સથી કચે એવો કોઇ વચગાળોનો દર હીંદને વધારે અનુકુળ પડે એમ છે કે નહીં તેની વપાસ પણ લેવામા આવી નથી. એ સોળને બદલે આઠ પેન્સ જેટલો હુંડીનો દર રાખી શકાય તો એ બે પેન્સના તફાવતથી પણ હીંદી સરકારને કરોડો રૂપયાનો ખચાવ થઇ શકે એવો વધારો પણ થોડા સમય માટે હીંદી વેપારી આલમ અને સામાન્ય હીંદી પ્રજાને લોગેજ સરકાર મેળવી શકે એ હુકીકવની અમે ના પાડવા નથી, પણ એ સાથે એટલું કહી શકાય કે એ ગીતે થોડો વખત કામ લેવાથી જે બોલે પ્રજા ઉપર પડે તે નીમકના ભાવના વધારાથી પડતા બોલ કરતા વધારે યોગ્ય રીતે વહે ચાઇ બદલ અને પ્રજાની ઓછી અપ્રીતી વહોરી લે. પ્રાતીક સરકારને રાહત આપવાની જે લાલચ દેખાડી છે તે માટેજ ધોરણ નક્કી કરવાના કાંઈ પણ પગલા વીશે જરા પણ ઇશારો બજેટ વેળાના હીંદના ખજાનચીના ભાવબુખા નથી, તેમ અલગના સળધમા કેવે ધોરણ કામ લેતુ તે વીશે પણ વિવેચન નથી સરકારી લોન કેટલી કહાડવામા આવશે તે કશોવતી વેળા જુની લોનની સ્થીતી સુધારવા માટે શા પગલા બરવામા આવશે તે પણ દર્શાવ્યું નથી. ચલણને લગતા ચોક્કસદેનડક રીઝર્વનો ચોટો ભાગ ઇંગ્લંડથી હીંદમા લાવવા સળધી કે કાઉન્સીલ બીયોના વેચાણ હીંદમા કરવા મળે છે કાંઈ પણ વીવેચન ખજાનચીએ કરેતુ નથી એટલુંજ નહીં પણ ટપાલના કેશી સરેડીફીકેટોનો દર પાસથી વધારી છ ટકાનો કરવા ધાયો છે તે વીશે પણ એકે અક્ષર ઉચ્ચ રવાનું એને જરૂર લાગ્યું નથી જરા માણસ સાથે કામ લેવા કરતા મી. દારીજા દલાલ કે એ. મી. શર્મા જેવ કોઈ હીંદીને એ સ્વાને ગિયો હોવા તો અનુભવીએ તથા ધારસલાના અચેસરોની મહાહ ખાનગી રીતે મેળવી તેને આધારે કામ કરી પ્રજાને સતોષ આપવાને માટે તે વધારે શકીતાન ધાન એમ લાગ્યા વગર રહેતું નથી. જુદા જુદા ખાવાની આવક તથા ખચની પુરી વોગત એ ભાવબુખા નથી જો કે તેના સુપર્વો રૂપે છાપેલા પત્રકોમા તો તે આપી પડશેજ પણ ભાવબુખા એક પિલાગમા ગયા વરસના બજેટ વેળા ગણેલો ખચ રૂ. ૧૪૨ કરોડનો દર્શાવે છે અને બીજે સળે એજ આઠકો વેપારી ખાતાઓના ચાલુ વહીવટના ખચ સાથે રૂ. ૨૧૫ કરોડનો

મેટેલીક શીર્લોંગની સારી કીચાઇન અમરે કે ?

હતો ” એમ દર્શાવ્યું છે. આવક પાસામાં એવીજ રીતે “ વેપારી ખાતાંઓની ચાલુ વહીવટની આવક ” સાથેના આંકડો ભાષણમાં કોઈ પણ સ્થળે રજુ કર્યો હોત તો વાંચનારને સુગમ પડત પણ તેને બદલે આવતા વરસના બજેટના આવક પાસાંનો આંકડો રૂ. ૧૯૮ કરોડનો રજુ કરી તેને ૧૯૨૨-૨૩ વરસના તેવા આંકડા સાથે સરખાવવાને બદલે ૧૯૨૩-૨૪ ના વરસના ખર્ચ પાસા સાથેજ સરખામણી કરી છે એવી વાંચનારને ગુંચવણ ઉત્પન્ન થાય છે. એવી ગુંચવણ ઉત્પન્ન કરવાનો હેતુ હતો એવી ખોટી અફવા ફેલાતી અટકાવવા માટે સરકારે શા ઇલાજ લીધા છે ?

+

+

+

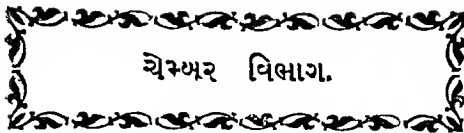
(૩) ચલણ અને હુડી—જીનેઆ ખાતે ગયા વરસમાં મળેલાં કોન્ફરન્સમાં દેશપરદેશની સરકારોના પ્રતિનીધીરૂપે ગયેલા નાણાં શાસ્ત્રીઓએ કરેલા ઠરાવોમાં એક એવો હતો કે જો કોઈ દેશની સરકાર પ્રત્નની ઉપર જોટલો કર નાખે કે પ્રત્નની આવકમાંથી તે આપી ન શકાય તો તે કરને લીધે પણ દેશમાં ચલણ અતીથય વધી પડે. હોંદમાં ચલણ અત્યારે પણ અતીથય છે અને તેને લીધેજ રૂપયાનો ભાવ સોનાના ધોરણ પર ટકાવવો મુશ્કેલ પડે છે. જ્યાં સુધી પ્રત્ન ઉપરનો કરનો બોલો ઘટાડીને એવો રાખવામાં નહીં આવે કે તે આપવાનું પ્રત્નની શક્તિ ઉપરાંત ગણી નહીં શકાય ત્યાં સુધી એ મામલો સંપુર્ણપણે સુધારી શકાય નહીં; પણ ચાંદી અને સોનું એ બે વચ્ચે અમુક સ્થાયી સંબંધ બાંધવાના પ્રયત્ન ઘણા દેશોની સરકારો એકત્ર બળથી કરે તો તેને પરીણામે હોંદને પણ લાભ મળે અને રૂપયાનો ભાવ પાઉંડમાં ગણતાર સ્થિર થઈ શકે એવી માન્યતા છે અને તેને લીધે અત્યારે એવો પ્રયત્ન થાય છે કે સેનાનાં તથા ચાંદીનાં ચલણ વચ્ચે ભાવની સ્થિરતા કરવાનાં પગલાં લેવાનું હોંદની, તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની સરકારોને સુચવવું અને સે બેંકનાં અગ્રેસરપણા નીચે અન્ય દેશોની સરકારોને પણ એકત્ર કરી કોઈ વીશાળ અને સળંગ ગોઠવણ કરવી. આવો પ્રયત્ન આજે પહેલીવારનો નથી. ૧૮૫૧ થી ૧૮૬૩ સુધીમાં ઘણીવાર એવા પ્રયત્નો થયા હતા પણ તેમાં સફળી વીરોધ આશા આપનારી કોયેશ ૧૮૬૨ ની બ્રસલ્સ કોન્ફરન્સની હતી. તે નીષ્ફળ ગયા પછી લગભરે લીધે અને તે પછી મળેલાં કેન્ફરન્સો શિવાય એવી કોયેશ થઈ નથી. હવે તો જરમની પાસે લેવાના દંડ અને તેને અંગે યુરોપની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ અને ટર્કીના મુલકોની રાજદ્વારી સ્થિતિ એ ચિંતાય કોઈ પણ પ્રશ્નને એટલો મહત્વનો ગણવા માટે હુનીયાની સરકાર તૈયાર નથી કે તેને માટેનાં કોન્ફરન્સમાં બળે. હવે સોનું, ચાંદી તથા ચલણના સંબંધમાં એઓ પોતપોતાના મત વેગળા મુકી એકમત થવાના પ્રયત્નમાં બળે છે કે કેમ તે જોવાનું છે. એની ઉપર બહુ મહાર બાંધતો ચોગ્ય નથી. દરમ્યાન ઇંગ્લંડ તથા ન્યુયોર્ક ઉપરની હુડીને દર લગભર અગાઉની સ્થિતિની પાસે આવતો જાય છે અને મુંબઈ તથા લંડન વચ્ચેની હુડીનો ભાવ પણ બે શીર્ડોગ વરફ વધવાની ધારતી દુર થઈ છે. હવે તો માત્ર આપણી હુડીના ભાવ અતીથય ગબડી ન જાય એ જોવું બાકી રહ્યું છે. અત્યારે હોંદમાં સોનાનો ઉકાવ ઘણો થાય છે જેટલો માલ આવે છે તેટલો ખાપી જાય છે અને તેથી હુડીનો ભાવ વધતો અટક્યો છે પણ વેપારનું ધાસુ જાલતાં વાર લાગ્યે નહીં અને તે આપણી વીરૂદ્ધમાં જતું દેખાયે કે તુરત સોનાના ભાવ વધવા માંડશે અને હુડીના ભાવ ઘટવા લાગશે. તે વેળા ચાંદીનો આયાત બંધ જેવી થઈ જશે તેથી ચાંદીના ભાવ હોંદમાં સ્થિર જેવા રહેશે અગર વધશે જ્યારે હુનીયાનાં બજારોમાં ચાંદીના ભાવ ઘટશે. રીવર્સ ઇન્ફ્લેશન વેચવાનો પ્રસંગ આવતાં તે માં અમુક ભાવ ઠરાવીને કામ લેવાની રીઝી ૧૯૨૦ માં નીષ્ફળ થઈ હતી તે વેળાના ઇતિહાસ

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માટે ૨૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૨૧ માં મુંબઈ.

બાંધ લઇ સરકાર હરીફાઈનાં ટેન્ડરો એવી વેળા માગે અને જેનો લાભ એાછો હોય તેજ સ્વીકારે એવી કબુલાત સરકાર પાસેથી માગવાનો અત્યારે વખત છે એ તેમાં ઠીક થશે તો હજી પણ ચાર કરોડ પાઉંડ ગોલ્ડ સ્ટેન્ડર્ડ રીઝર્વમાં છે તે એાઈ બેંકવાની શીક્ષા હીંદને ખમવી પડશે.

ઇટલી તથા હીંદ વચ્ચેનો વેપારી સંબંધ.

હીંદ અને ઇટલી વચ્ચેનો વેપારી સંબંધ ૩૦ વરસ કરતાં જુનો છે પણ એને લગતું કામકાજ કરનારી પેઢીઓ ફ્રેંચ, જર્મન, સ્વીસ કે ગ્રીક હોવાથી તેનો લાભ ઇટલીને કે હીંદને મળતો ન હતો. લડાઈ દરમ્યાન સીધો સંબંધ બંધાયો એટલે હવે ઇટલીનો વેપાર ખીલવાનારી સંસ્થાઓ હીંદ સાથેનો સંબંધ સુધારવા પર પણ ધ્યાન આપશે. તેમજ પડુઆ ખાતે દેશપરદેશની ચીજોનું પ્રદર્શન ભરવા ઠરાવ્યું છે તેનો લાભ લેવાની હીંદની સર્વે પેઢીઓને વીનંતી છે. પ્રદર્શનમાં એક વીલાગ દ્વિંદ માટે જુદો રાખવામાં આવશે. દરમ્યાન ચોરસ મીટર ટીક દસ રૂપયાના લાભથી એમાં જગા મેળવી શકાશે. કેટલીક જગાનો ઉપયોગ મફત કરવા દેવાની પણ ગોઠવણ રહેશે. એની મારફતે યુરોપના મધ્ય પ્રદેશો સાથે પણ વેપારી સંબંધ બાંધી શકાશે. રેલવેનાં લાઈઝ પ્રદર્શન માટેના હીંદી માલ માટે પચાસ જેટલાં એાઈઝ કરાવ્યાં છે. સ્ટીમરનાં લાઈઝમાં એવો ઘટાડો કરાવવાનો પ્રયાન ચાલે છે. બોરેડ વખારોની પણ ગોઠવણ કરી છે. વેપાર માટે નાણાંની સગવડની જરૂર હોય તેમને તે મળે એવી વ્યવસ્થા પણ થઈ છે માટે પ્રતિનીધી મોકલીને અગર પ્રતિનીધી નીમીને લાભ લેવા હીંદીઓ ચુકશે નહીં એવી આશા છે. મુબઇમાં પ્રીન્સેસ રૂટીટમાં, મી. ઇ. સ્ટેલાને આ પ્રદર્શન સંબંધી સ્થાનીક એજન્ટ નીમવામાં આવ્યા છે, તેમની પાસેથી અથવા આ એજન્ટના સેક્રેટરી પાસેથી જાણતી સંપૂર્ણ હકીકત મેળવી શકાશે.

ચેમ્બર વિભાગ.

(૧) કમીટીનો સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મચેન્ટસ ચેમ્બરની અસાધારણ સભા શનીવાર તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રોજ બપોરે ૫ણ કલાકે (સ્ટા. ટા.) ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ દેવીદાસ માધવજી ડાંકરમીના પ્રમુખ પછા નીચે મળી હતી. જે વેળા સંસ્થાનોમાં વસતા હીંદીઓની સ્થિતીના સબંધમાં વીચાર કરવા માટે નીમાએટ્ટી સગ કમીટીનો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો.

શરૂઆતમાં સભાના પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ડાંકરસી તરફથી રીપોર્ટના મુખ્ય મુદ્દાઓ ઉપર કેટલુંક વીવેચન થયા બાદ રીપોર્ટ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત રજુ કરવામાં આવી હતી. જેને શેઠ વાલચંદ હીરાચંદે ટેકા આપ્યો હતો.

ત્યાર બાદ દરખાસ્ત ઉપર વીવેચન શરૂ થતાં શેઠ રણછોડદાસ હરજીવનદાસ ગાંધીએ દરખાસ્તથી જૂદા પડતાં જણાવ્યું કે જો કે રીપોર્ટ કેટલેક અંશે સંતોષકારક છે પણ ખરી સ્થિતીને જોઈએ તેવી સારી રીતે પહોંચે વળે તેમ નથી. આ પ્રમાણે વીવેચન કર્યા બાદ નીચે પ્રમાણેનો મુધારો તેમના તરફ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો:-

(એ) આ રીપોર્ટ ઉપરાંત આ ચેમ્બર પોતાના દરેક સભાસકને લઘામણ કરે છે કે જે સંસ્થાનોમાં આપણા હિંદી ભાઈઓ સાથે સારી વર્તણૂક ચલાવવામાં નથી આવતી તેવાં દરેક સંસ્થાનોની સાથે, જ્યાં સુધી હિંદીઓ સાથે તેઓ વરફથી પુરેપુરી સારી વર્તણૂક ચલાવવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી આપણા સભાસદોએ કોઈ પણ જાતનો વેપારો સંબંધ રાખવો નહીં.

(બી) આવાં ક્યાં ક્યાં સંસ્થાનો છે તેનું લીસ્ટ તૈયાર કરવાનું જે કમીટી નેમાઈ હતી તેને સોંપવું અને તે કમીટીએ તે લીસ્ટ એક માસની અંદર બહાર પાડવું.

(સી) તેમજ તેવા સંસ્થાનોમાં રહેતા આપણા હિંદી ભાઈઓને આ ઠરાવનો અમલ થતાં જનતાં સુધી ઓછામાં ઓછી અગવ. આવે તેવા કોઈ સંબંધીત પગલા લઈ શકાય એમ હોય તો તેવા પગલાં ભરવાની લઘામણ કરવાનું પણ ઉપલો કમીટીને સોંપવું.

શેઠ સારાભાઈ પ્રતાપરાયે ઉપલા મુધારાને ટેકા આપ્યો હતો.

ત્યાર બાદ શેઠ ગુલામરાય દેવચંદ ઝવેરી તરફથી મુધારાનો વીરૂધ્ધમા કેટલુંક વીવેચન કરવામાં આવ્યું હતું અને શેઠ મનમુખભાઈ ઓઘડભાઈએ જણાવ્યું કે ચેમ્બર તરફથી કોઈ પણ પ્રકરના વ્યવહાર પગલા જેવા કે ટાકિન હોલમાં બહેર સભા અગર તો શ્રીયુત શાસ્ત્રી વધા એન્ડુઝ સાથે કોન્ફરન્સ) ભરવી જોઈએ. આ મુચના તેઓએ ચેમ્બરની કમીટી માટે કરો હતી. વળી એમ પણ જણાવ્યું કે મુધારામાં મુચવેલી ખાલો લઘામણથી કાંઈ ફાયદો જણાતો નથી પણ અન-કમીટીના રીપોર્ટ પ્રમાણે દામ લેવામાં આવે તો બરાબર થશે.

અત્રે શેઠ રણછોડદાસ ગાંધીએ પોતાના મુધારાને છેલ્લે ભાગ પાછો ખેંચી લેવાની સભાની પરવાનગી માગી હતી જે સભાએ આપી હતી. ત્યાર બાદ શેઠ નારણજી

દયાળ તથા શેઠ લક્ષ્મીદાસ તેરસી તથા ત્રીકમદાસ ચકુભાઈ તરફથી દરખાસ્તની વીરૂધ્ધમાં તથા શેઠ કેકેળાદ કાવસણ તથા શેઠ ણી. એફ. માદન તથા શેઠ એસ. ડી. સકલાતવાળા તરફથી દરખાસ્તની તરફેણમાં ફેટલુંક લાંબણ કરવામાં આવ્યું હતું.

ત્યાર બાદ પ્રમુખે ચર્ચા બંધ કરતાં ફેટલુંક વીવેચન કર્યું હતું અને સુધારા ઉપર મત લેવાનું જણાવ્યું હતું. સુધારા ઉપર મત લેતાં તે ૭ વીરૂધ્ધ ૧૦ મતે રદ ગયો હતો. અને મુખ રીપોર્ટ બહારાખવાની દરખાસ્ત ૧૩ વીરૂધ્ધ અને ૪ મતે પસાર થઈ હતી.

ત્યાર બાદ પ્રમુખનો આભાર માની સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

વારસીક સભા.

ધી મન્ડીયન મચન્ટસ ચેમ્બરની વારસીક સભા ગઈ તા. ૨૪-૨-૨૩ ને રોજ પાછલાં પહોરે, ચેમ્બરની ઓફીસમાં ઓ. શેઠ પરસોતમદાસ ઠાકોરદાસના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી, જે વેળાએ ચુટી રહાયેલી નવી કમીટીના પ્રમુખ તરીકે સર ફાલ્ગભાઈ કરીમભાઈ અને ઉપપ્રમુખ તરીકે દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી હાજર હતા.

મી. દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીનું લાપણ.

ચેમ્બરની મેનેજિંગ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીએ ચરૂઆત કરતાં જણાવ્યું કે, ગયા વરસ દરમ્યાન આપણી ચેમ્બરની કમીટી તરફથી થયેલા કામકાજનો વાર્ષિક રીપોર્ટ અને ચેમ્બરનું આવક તથા ખર્ચનું સરવાલું જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવ્યું છે તે બહાલી માટે આપની પાસે રજુ કરતાં થોડીક અગત્યની બાબતો ઉપર હું હુંકમાં વીવેચન કરવાની રજા લઉં છું.

આપણા પ્રમુખ સાહેબ શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ આપણી આ વાર્ષિક મીટીંગમાં હાજરી આપી શકે તેટલા માટે આપણી આ સભા થોડાક દીવસને માટે આપની સંમતીથી જોડી બરવાનું આપણી કમીટીએ દુરસ્ત ધાર્યું હતું. પરંતુ અચ્છધારેલા સંજોગોને લીધે શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ જેઓ આપ સહી જાણે છે તેમ હજી દીલ્હીમાં રીત્રેન્ચમેન્ટ કમીટી તથા ઠાઉન્સીલ ઓફ સ્ટેટના કામસર રોકાયેલા છે તેઓ આપણી વચમાં આજે હાજર થઈ શક્યા નથી. તેને માટે આપણે સહુ દીલગીર છીએ.

ગયા વરસ દરમ્યાન તેઓએ આપણી ચેમ્બરના કામકાજમાં ઘણા ઉલટબરો બાગ પોતાના અમુલ્ય વખતના લોગે લઈને આપણી ચેમ્બરને આભારી કરી છે અને તેઓ આજે અત્રે હાજર હોતે તો વધારે બંધબેસતું થતે.

જકાતની રાજનીતીમાં રક્ષણનો સિદ્ધાંત.

ગયા વરસના બનાવોમાં જકાતને લગતું કમીશન, રેલ્વેઓનો કારોબાર અને રેલ્વે કમીટીનો રીપોર્ટ તથા હોંડી સરકારના ખર્ચમાં કરકસર કરવા માટે નામદાર વાઈસરાયને મળવા ગયેલું ડેપુટીશન તથા તે ઉપરથી નીમાએલી રીત્રેન્ચમેન્ટ કમીટી તથા સંસ્થાનોમાં મુખ્યાલે કરીને આફ્રીકામાં હિંદીઓ પ્રત્યે ચલાવવામાં આવતી વર્તણૂક આપણું આસ ધ્યાન ખેંચે છે. ફ્રીસકલ કમીશનના રીપોર્ટના સબંધમાં સર ઇબ્રાહીમે દેશની જે અમુલ્ય સેવા બજાવી છે તેને માટે આપણે તેમના ઘણા આભારી છીએ. પ્રમુખ તથા બીજા ચાર સભાસદોની પ્રિસેન્ટિંગ માનીટ સુજબ લેબરવેટીવ એસેમ્બલીએ જા કે એ રીપોર્ટનો અંગીકાર કર્યો

મેટેલીક શીર્ડોગનો સારી ઠીગાઇન ગમશે કે?

નથી તો-પણ જગતની રાજનીતીના સંબંધમાં રીપોર્ટમાં જણાવ્યા મુજબનો રક્ષણનો સિધ્ધાંત લવિધ્યને માટે સરકારે પોતે પણ એસેમ્બલીની સાથે કળુવ કર્યો છે. હવે એ પોલીસી ઉપર અમલ કરવાના વખતોવખત પ્રસંગ ઉપસ્થીત થવાં આપણી ચેમ્બરે સતત પ્રયત્ને લાગી રાખવા પડશે. કેમકે ચેમ્બર મી. ઈનીસે જે આકારમાં એ રીપોર્ટ કળુલ કરી સરકારની ભવિષ્યની પોલીસી ચલાવવાનું કળુલ કર્યું છે તે પ્રમાણે પણ જો પ્રમાણિકતાથી લવિધ્યમાં સરકાર તરફથી કામ લેવામાં આવે તો કમીશને કરેલી મહેનત આપણે સફળ થએલી સમજીશું. સરકારની એ બાબતની હવે પછીની રાજનીતી માટે ભરોસો રાખવાને માટે આપણે તૈયાર નહીં હોઈએ એ બનવા ભગ છે કારણ કે ઇસ્ટ ઈન્ડીઆ કંપનીથી કરીને હાલના વખત સુધી જે પોલીસી ચલાવવામાં આવે છે તેને પરીણામે આપણે આપણા દુનિયા હુન્નર ઉદ્યોગોના નાશ થએલા ભેદએ છીએ અને આપણે આગળ વધી શક્યા નથી.

આપણે જાણીએ છીએ કે એક વખત એવો હતો કે હીંદુસ્થાનની દારીગરીઓ દુનિયામાં સહુથી શ્રેષ્ઠ પંકતીમાં હતી અને હીંદુસ્થાનનાં વહાણો હીંદુસ્થાનના માલો પ્રાશ્વત્ય પડેલા દેશોને પુરા પાડવામાં રોકાએલા હતા. ઇસ્ટ ઈન્ડીઆ કંપનીથી કરીને તે ત્યાર પછીના બ્રીટીશ અમલ જવાબદાર છે. તે પછી સ્થિતિ ગંડી તે માટે પ્રબળ છુટાપણ તથા સંરક્ષણને માટે અલી માન ધરાવતી ઇંગ્લંડની પ્રજા તથા ઇંગ્લંડના રાજદ્વારીઓએ આ બાબતમાં દુનીયાની સમક્ષનાં શરમાવા જેવું છે. ઇ. સ. ૧૭૦૦ ની સદીમાં જે ઉપયોગી તથા પાર્લામેન્ટના જે કાયદાઓથી હીંદુસ્થાનના હુન્નર ઉદ્યોગોને નષ્ટ કરવામાં આવ્યા હતા તે કૃત્યો બુ સી વાળવાને માટે હીંદુસ્થાનની સરકારે તૈયાર થઇ હવે અંગીકાર કરેલી જગતની રાજનીતી મુજબ તરત કામ લેવાનું શરૂ કરવું જોઈએ, અને એસેમ્બલી તરફથી એકમતે સરકારની હવે પક્ષની તે બાબતની પોલીસી માટે જે ફક્ત ભરોસો રાખવામાં આવ્યો છે તે ભરોસાને પાત્ર છે એમ તરત પુરવાર કરવું જોઈએ. દેશના મોટા પ્રમાણની વસ્તીને જરૂરીઆતની ચીજો માટે ઉચી કીંમતે ખરચવાની અશક્તિને કારણે એકાએક થોડા વખતમાં રક્ષણની જગતે નાંખવામાં મુશ્કેલીઓ રજુ કરવામાં આવે છે. તેમાં કેટલુંક કરી શકાય તેમ છે. હાખલા તરીકે વરસો થયા હીંદુસ્થાનને. ગળે હીંદુસ્થાનમાં બનતા કાપડ ઉપર એકસાઇઝ કયુટીને નામે જે ઘંટ બાંધવામાં આવ્યા છે તે જો તરત છોડી નાખવામાં આવે તો કળુલ કરેલી રાજનીતીનું અગત્યનું પગલું લીધેલું ગણાયે. એમ કહેવામાં આવશે કે તેમ કરવાથી આવકમાં ઘટાડો થશે અને હાથ નાણાં સખાંધી સ્થિતિમાં બજેટમાં મુશ્કેલી પડશે. પરંતુ એ ખાટો પુરવાના રસ્તા તરત મળી શકે તેમ છે ફરેક જાતનાં આયાત થતા દારૂઓ, સેટો, પેટનટ દવાઓ, રમકડાંઓ, કાચની જહોસો, અને હોઝીઅરી તથા આયાત થતી રેશમી સોનેરી રૂપેરી લેસો રીબને વગેરે ચીજો ઉપરની જગતોમાં વધારા કરવામાં આવે તો તે વધારો આપી શકવાને શક્તિવાન પ્રબળ ભાગ ઉપર તે પડશે, અને સઘળા હુન્નરોને હીંદુસ્થાનમાં આગળ વધવાને ઉત્તેજન મળી શકશે. બજેટમાં અથવા તો તે પછી ટુંકા વખતમાં જો ઉપર જણાવ્યા જેવા ફરફરો આ જગતના સંબંધમાં કરવામાં આવે તો આપણે સમજીશું કે આ સીદ્ધાંત સરકારે કળુલ કર્યો છે તો પાર પાડવાની સરકારની પ્રમાણીક અને ખરી નીતિ છે હવે સાથે સાથે આપણે કહેવું જોઈએ કે કાપડના મીલ ઉદ્યોગમાં રોકાયેલા બોગવાનોની પણ ફરજ છે કે લગાઇ દરમ્યાનના અસાધારણ સંજોગોને લીધે મોટા નફાઓથી મીલોને માટે મોટા રીઝર્વ ફંડો એકઠાં કરી સંતોષ માની બેમી રહેવા કરતાં તેનો ઉપયોગ ટેક્સટાઇલની નવી શાખાઓને લગતા સંચાઓ ઉભા કરવામાં તથા રંગીન

કાપડ છાપવાના પ્રાન્તીક વર્કસો ઉભા કરવાના કામમાં કરવાને શરૂ કરવું લેઈએ. ખારીક સુવરના માલો તથા રંગીન અને છાપેલાં કાપડોને માટે હિન્દુસ્થાનમાં બહોળું ક્ષેત્ર પડેલું છે. કારણ કે વરસો થયા દેશની અંદરના ભાગોમાં લોકો ઐટલા બધા ટેવાઈ ગયેલાં છે કે બીજા માટેને મુકાબલે એવી બીજાના માલોની માગણી વધારે મોઢે બાવે પણ ચાલુજ રહે છે. જે આયા તના આંકડા ઉપરથી માલમ પડી શકશે. આવી જાતના માલો બનાવવાને માટે બંહારના કાપુસો કેળવાએલા મચ્છુરો અને બીજા એકસપટસોની જરૂર છે તે આપણે બેઈ શરીએ છીએ પણ તે બધાને માટે પ્રયાસથી ધીમે ધીમે કામ કરી આગળ વધવાના પ્રયત્નોની જરૂર છે તે પણ ખુલ્લું છે અને તેવી જરૂર નહીં સ્વીકારવામાં આવતી હોય તો પછી પ્રીસકલ કમીશનોનોનો પ્રયાસ નીબૂજા જેવોજ રહેશે. આપણે આશા રાખીશું કે આ બાજતમાં લગતાવળગતા મોટા મીલ બોનરસો તરફથી ઘટતું ધ્યાન રાખવામાં આવશે.

રેલ્વેનો વહીવટ.

રેલ્વેવાળા વહીવટ સંબંધી રેલ્વે કમીટીએ બહાર પાડેલા રીપોર્ટ પછી રેલ્વેનો કારોબાર સરકારે પોતે ચલાવવો કે કંપનીઓથી ચલાવવો તે સુખ્ય સલાહોના સંબંધના નીલુચમાં સરકાર આપણીથી ઠરાવ કરવાની વેતરણમાં હતી એમ તમારી કમીટીને લાગ્યાથી તે સંબંધમાં તથા માલની અને સાંચાકામની ખરીદીએ રેલ્વેને માટે સરતી ગોઠવણને માટે તમારી કમીટી તરફથી રીપ્રેઝિન્ટેશન કરવામાં આવ્યું હતું. તે ઉપરાંત દેશના સરવત્ર વેપારી મંદગોનો એકજ અભીપ્રાય સરકાર સમક્ષ રજુ કરવા માટે તમારી એગમરની આગેવાની હેઠળ હિંદી એગમરોનું કોનફરન્સ ગયા આગસ્ટ માસમાં ભરવામાં આવ્યું હતું તે કોનફરન્સે હરૌલા ઠરાવો તમો એગમરના રીપોર્ટ ઉપરથી બેઈ શકયા હશે.

રેલ્વેનો વહીવટ સરકાર કરતાં ખાનગી કંપનીઓ સ્લેજ વધારે ઠરકસરથી કદાચ કરી શકે અને સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ સ્લેજ વધારે ખરચાણ નીવડે તો પણ તેમાં પ્રત્નો મોટા અવાજ રહી શકે તો હોવાથી તે વધારે આવકારણ્યક છે. દેશના સ્થાનીક વેપારના સામાન્ય લાસો સારી રીતે જળવાઈ શકે તેવી મેનેજમેન્ટ તથા હરીયાઈ અંદરો અને બીજા અંદરોન મધકેથી દેશના અંદરના ભાગમાં માલો લાવલઈજના હરોમાં જે ખનીયમીતપણું રેલ્વે કંપનીઓ તરફથી હેખાડવામાં આવે છે તથા દેશની અંદર અંદરના ભાગમાં લાવ લઈજ કરવાના મોટા હરો છતાં માલોના સંબંધમાં કોઈ પણ જાતની ભેખમહારી નહીં સ્વીકારી દેશના વેપારને જે મોટા ખલેલ કરવામાં આવે છે તથા રેલ્વેઓના ત્રીજા વર્ગમાં સુસાફરી કરતી સામાન્ય વર્ગની પ્રત્નોને જે હાડમારીઓ લોગવવી પડે છે તે સહજાનો ઉપાય રેલ્વેનો કારોબાર સરકારના હાથમાંજ મુકાયાથીજ કરાવી શકાય તેમ છે.

માલ લઈ જનાર કેરીઅરસો તરીકે પોતાના કબજામાં માલ હોવા છતાં અને આગાઉ કરતાં ઘણું મોટા ભાગના હરો મળવા છતાં સ્વાર્થ જુદીથી માલ વીવેની પોતાની ભેખમહારી માલ મોકલનારાઓ ઉપર રેલ્વે કંપનીએ નાંખી છે તેના સંબંધમાં પણ સરકાર તરફથી એક ખાસ કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે કમીટીને તમારી કમીટીએ વેપારના સામાન્ય લાસો તરફ પુરતું લક્ષ હઈ જે સુચનાઓ કરી હતી તેના પણ કંઈ અમલ હજી સુધી રેલ્વે કંપનીઓ પાસેથી અંગીકાર કરવામાં આવ્યો નથી અને એ બાજતમાં હજી જેવી અને તેવી ફરીઆદો માલોની ગેરબંધવરથા તથા એસાઈ જવાના સંબંધમાં ચાલુજ છે. રેલ્વેનો કારોબાર સરકાર પોત કરવા કે કંપનીઓથી ચલાવવો તેના નીલુચ આવતા સોમવારે સરકાર અને કમીટી

પ્રેકન મેલેકે ટાઇલ્સની ડીઝાઇન થયા બેવા મળશે ?

તરફથી ચાલુ બેઠક દરમ્યાન કેમ કરવામાં આવે છે તે આપણે હવે ઇતિહાસીય રીતે જાણીએ.

બીજા જે અગત્યના સવાલ ઉપર ગયા વરસમાં આખા દેશનું ધ્યાન ખેંચાઈ રહ્યું હતું એ દેશ ઉપર વધી પડેલાં ખર્ચના બોજ વીધેનું હતું તેના ઉપર આપણા પ્રમુખ શેઠ પરસોત્તમદાસે બારીક ધ્યાન આપી વેપારી વર્ગના એક ડેપુટીશન મારફત વાઈસરોયને મળી જે હિલચાલ કરી હતી તેના પરીણામે આપ સહ જાણો છો તેમ સરકાર તરફથી એક રીત્રેન્યમેન્ટ કમીટી ઉપર ન. સભ્યો એ કામમાં ડેપુટીશન વખત થયાં હાલમાં રોકાયેલા છે તેમને પુરેપુરે રીપોર્ટ હતી બહાર પડ્યો નથી. એ કમીટી ઉપર આપણા પ્રમુખ શેઠ પુરસોત્તમદાસ તથા આપણા દેશના એક બ્રહ્મોશ નાણાં શાસ્ત્રી મી. હાદીબા દલાલ હોવાથી આપણે આશા રાખીએ છીએ કે દેશના ખર્ચમાં મુખ્યત્વે કરીને અલ્પહટતા અને અસહ્ય રીતે લશ્કરી ખર્ચો જે હાલ રથાનને માટે વધારી દેવામાં આવ્યા છે તેમાં ઓટી કાપકુપ કરવાની યોજના આ કમીટી તરફથી બહાર પાડવામાં આવે તેમજ રાજકારણનારની બીજી શાખાઓમાં પણ જરૂરભેગી કરકસરીની બલામણી કરવામાં આવે. બીનસત્તાવાર રીતે હાલ તુરત જે વાતો બહાર આવી છે તે મુજબ પણ જો લશ્કરી અને બીજા ખર્ચોમાં આવતા વરસના બજેટમાં કાપકુપ કરવામાં આવે તો કમીટીએ લીધેલો શ્રમ આપણે પાર પાડેલો ગણીશું.

તે દરમ્યાન આપણા દેશમાં ખુબરોગ આગેવાન સર દીનશા વાઘા કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં જે અગત્યની દરખાસ્ત હાઈલી લશ્કરના કારોબારને ખર્ચ બુદ્ધો કરવાને માટે લાવ્યા હતા તેનો નીકાલ ઘણાજ ખેડકારક નીવડેલો આપણે જોઈએ છીએ. હાઈદુસ્થાન ઉપર નાખવામાં આવતા અલ્પહટતા બારે લશ્કરી ખર્ચોના બોજમાંથી બચાવવાના ઉપાય તરીકે સર દીનશાની માગણી ઘણીજ વખતસરની અને આવકારદાયક હતી. હાઈદુસ્થાન પરના બ્રીટીશ લશ્કરના ખર્ચ અને નીલુઈ કરવાનું જેમ અને તેમ હાઈદુસ્થાન ઉપર ખર્ચનો બોજ ઓછો કરવાને માટે ઘણું અગત્યનું છે, જેમ હાઈદુસ્થાનના હુન્નર ઉદ્યોગોને કચડી નાખવાની શરૂઆત ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીના વખતથી થઈ હતી તેમ લશ્કરી ખર્ચની મુસરીએ હાઈદુસ્થાનને માથે નાખવાની શરૂઆત પણ ૧૭૦૦ની સદીથી થયેલી આપણે જોઈએ છીએ અને તે વખતથી શરૂ થયેલી રાજનીતીને હવે ઉપરાંત વળગી રહેવાની કેરોએ કરવા કરવાં સરકારે પ્રજાની માગણી મુજબ પ્રજા ઉપરના બોજો ઓછા કરવાને માટે વેળાસર તૈયાર થવું જોઈએ નહીં તો સર દીનશા વાઘાની આપેલી ચેતવણી મુજબ ઘણા વીપરીત પરીણામે સરકાર પોતાને હાથે ઉપસ્ટીવ કરશે.

હવે રીત્રેન્યમેન્ટ કમીટીના ખર્ચમાં કાપકુપ કરવાની બલામણીનો રીપોર્ટ જોયા પછી સરકાર આવતું બજેટ આપણી પાસે કેવું રજી કરે છે તેની આપણે ઇતિહાસીય વાટ જાણીએ. દેશના હુન્નર ઉદ્યોગોની બીજાવણીને બંધબેસતી જગતની રક્ષણની રાજનીતી ચક્રાવૃત્ત કરવાની તથા દેવેના કારોબારને પ્રજાના હક્કોની જાળવણી માટે પોતાને હસ્તકમાં લેવાની માગણીઓને તથા લશ્કરી અને સીવિલ ખર્ચો ઓછા કરી પ્રજા ઉપરથી કરના બોજો કમી કરવાને શું પગલાં ભરવામાં આવે છે તેના ઉપર દેશના વેપારી વર્ગો તથા સમસ્ત પ્રજા બારીકીથી નજર કરી રહી છે અને સરકારે સવેળાએ ચેતી પ્રજાની માગણીઓને અનુસરી કામ લેવાને સંમત થવું જોઈએ. ઇંગ્લેન્ડ જે લડાઈને સમજે કરજથી બારે દબાવેલું છે ત્યાં પણ દેશના વેપારને ટેકો આપવાને માટે સઘળી બાજુએથી કાપકુપ કરી વેપાર ચલાવવાના સાધનો જેવાં કે પોસ્ટ દેવે તથા શીપીંગ ફ્રીટો મજબૂતના દરો વીગેરેમાં ઘટાડો કરી વેપારમાં આગળ વધવામાં સતત પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે જ્યારે તેથી ઉલટું આપણા વેપારના સાધનોના વધારેલા દરો ચાલુ રહેવાથી તથા સોનાના

ચલણ વગર હાલની હુન્દીયામણની સ્થિતિ અચોક્કસ અને દેશીને સામાન્ય રીતે નુકશાન કરનારી ચાલુ રહેવાથી દેશના વેપારને મોટી ખલેલ પહોંચે છે અને તેને જેમ અને તેમ જલદી સહત મળવાની જરૂર છે.

સરકારી તથા કાજકારોબારના ખર્ચોમાં પુરતો ધટાકો કરી પ્રજાની સામાન્ય માગણીઓને અનુકુળ થઈ દેશ ઉપરના કરના બોજ ઓછા કરી જે પ્રજાની લાગણી સંતોષવા પગલાં હવે લેવાના હડાપણબરેલી નીતી અખત્યાર કરવામા નહીં આવે તો વધુ અસંતોષ ઉભો થશે અને આપણે આશા રાખીએ છીએ કે સરકાર તે સ્થિતિ ટાળવાને માટે ઘટ્ટું કરશે. ચેમ્બરના કામદારોના છેલ્લા વખત દરમ્યાન આપણી ચેમ્બરે સંસ્થાનવાસીઓની બાબતોમાં જે હિલ-ચાલ કરી છે તે સંબંધમાં આપણે આશા રાખીશું કે સરકાર સમક્ષ આપણી તરફથી કરવામાં આવેલી માગણીઓ જ્યારે સ્વીકૃત કરવામાં આવે ત્યારે અનુકુળપણે કામ લેવામાં સરકાર તૈયાર થશે. હિંદુસ્થાનને ચેમ્બરવારના એક ભાગ તરીકે જ્યારે ગણવામાં આવે છે, અને હિંદુસ્થાન ચેમ્બરવારના એક ભાગ તરીકે લડાઈ દરમ્યાન તથા બીજે વખતે મોટા ખર્ચોના લોગે પોતાની ફરજ બજાવતું આવ્યું છે ત્યારે હિંદુસ્થાનના વતનીઓ તરફ સંસ્થાઓમાં ચેમ્બરવારના બીજા ભાગના વતનીઓના કરતાં કંઈક ભુદીજ જાતની વર્તણૂકો ચલાવી હિંદુસ્થાનને જે મોટો અન્યાય કરવામાં આવે છે તેનો હવે જલદીથી નીકાલ થવો જોઈએ, એમ પ્રજા ધ્વજે છે એ બાબતો ઉપર આખા આશા કાન કરવાની રાજનીતી હિંદુસ્થાનની સરકાર તથા બ્રીટીશ તરફથી ચલાવી લેવા જેવો મામલો નથી અને પ્રજા તાર બુદ્ધિ બુદ્ધિ સંસ્થાને તરફથી મુખ્યત્વે કરી આફ્રીકાના કોલોનીયલ સરકારો તરફથી જે વર્તણૂક ચલાવવામાં આવે છે, તેના છેડા લાવવાના ઉપાય તરીકે ચેમ્બરે કરેલી બહામણોના હિંદી સરકારે સંપૂર્ણ રીતે અગીકાર કરી મજબુત હાથે કામ લેવું જોઈએ.

હવે છેલ્લો બાબત ઉપર આવતા મારે જણાવવું જોઈએ કે ઇંગ્લંડમાં હિંદુસ્થાન તરફના હાથ કરીશનનો જગ્યા ખાકી થતા તમારી કમીટીએ તે જગ્યા ઉપર એક દેશીની નીમણુંક કરવાની માગણીને તાર કર્યો હતો અને તમે જાણીને સુશી ધયા હશે કે તેજ જગ્યાએ સી. દાદીબા દક્ષિણ જેવા એક બાહ્ય અદ્યક્ષ જેમણે અત્યાર પહેલાં નાણા શાસ્ત્રી તરીકે આપણા દેશની સેવાઓ બજાવી છે તેમનો નીમણુંક કરવામાં આવી છે. તેઓ ઘોડા વખતમાં એ ઓછાનો ચાર્જ લેશે, અને આપણે આશા રાખીશું કે આપણા દેશને જે મોટી રકમોની ખરીદીઓ ઇંગ્લંડમાં કરવામાં આવે છે તેમાં તેઓ દેશને ઘણો સારો લાભ આપી શકશે.

અદ્યક્ષો છેવટે ચેમ્બરના કારોબારની સ્થિતિ બીધે હું આપનું સ્થેજ ધ્યાન ખેંચવાની રજા લઉં છું. આપણી ચેમ્બરને દેશના અને વેપારના સામાન્ય લાભો બાળવવા માટેના જે જાતના પ્રયત્નો અને લડત કરવાનો છે તેને માટે મોટા ખર્ચે કામ કરવું પડે છે. ગયા વરસની આવકજનકના હિસાબ ઉપરથી બેઝ શકશે કે નાણાં સંબંધી ચેમ્બરની સ્થિતિ સંતોષ માનવા જેવી નથી અને હું આશા રાખું છું કે નવી કમીટી આના ઉપર તરત પુરતું લક્ષ આપી આપણી સમક્ષ એ બાબતમાં જે સુચનાઓ લાવે તેના ઉપર આપ ઘટ્ટું કરવાને સુકશે નહીં.

આવતા વરસને માટે આપણે સુડી કહાડેલા આપણા પ્રમુખ સર. કાજલનાથજી પોતાના બહેર જીંદગીના લાંબા અનુભવને તથા હિંદુસ્થાનના વેપારી આગેવાન તરીકેના બહિષ્ણા અનુભવોને લાભ આપણને આપવા ચેમ્બરનું સુકાન ફરી એક વખત પોતાના હાથમાં લીધું છે.

મારેસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

એને માટે હું તેમને અંતઃકરણપૂર્વક સુખારકણાદી આપું છું. અને ફરીને તમેએ ઠરેલી મારી ઉપ પ્રમુખ તરીકેની ચુંટણી માટે તમારો આભાર માનું છું.

ગયા વર્ષ દરમ્યાન આપણા સેક્રેટરી તથા ચેમ્બરના બીજા સ્ટાફે ચેમ્બરના કામમાં બિત્તાહ અને મહેનતથી માર લીધું છે તેમનો પણ હું આભાર માનું છું.

ચોનન શેઠ પરસોતમદાસ ઠાકોરદાસનું ભાષણ.

ત્યાર બાદ ગત વર્ષના પ્રમુખ શ્રી. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસનું ભાષણ ચેમ્બરના સેક્રેટરીએ સલાના પ્રમુખની આજ્ઞાથી વાંચ્યું હતું. તે નીચે પ્રમાણે હતું:

ખાસ કરીને આ ચેમ્બરના અને સામાન્ય રીતે હિંદી વેપારી મંડળોની સામે હાલમાં એવી ખાસ ફરીઆદ છે કે આપણે માત્ર વેપારી સલાહોનેજ હાથ ધરી બેસી ન રહેતાં રાજ્ય-દારી બાબતોપર પણ હાથ ધરીએ છીએ. હું કહું છું કે આ ફરીઆદમાં કાંઈ પણ વચ્ચુદ નથી અને હું ખચીતજ દૃઢતાપૂર્વક માનું છું કે ગયા વર્ષ દરમિયાન આવી ફરીઆદ માટે જરા પણ કારણ ન હોતું. હિંદી દ્રષ્ટી બીનુદથી રાજ્યદારી સલાહ હાથ ધરી તેને આગળ કરવા માટે બહેર મંડળો અને સંસ્થાઓનો ટોટો નથી. પણ જ્યાં ધારાસભા અથવા તે નાં હિંદી સરકારની રાજ્યકીય સત્તા ઉપર વેપારી લાભોનો આધાર રહેલો હોય અને તે બંને હજી અધુરા છે અથવા તે જ્યાં બીજી સંસ્થાઓના હાથમાં રહેલી રાજ્યદારી સત્તાને લીધે હિંદના વેપારી લાભોને દેશાવરમાં હાની પહોંચતી હોય તેવી સ્થિતિમાં વેપારી મંડળોએ કેટલે દુર જઈને અટકવું તેની ચોક્કસ હદ બાંધવાનું ગમે તેવા સંભાળપૂર્વક વર્તતા માણસ માટે ખચીત અશક્ય થઈ પડે. હિંદુસ્તાનની જગત નીતીને લગતા પ્રશ્નોમા લે'કેશાયર તરફથી માથું મારવામાં આવે છે તે તથા સંસ્થાઓના હિંદીઓના હકો ઉપર મારવામાં આવતી તરાપ મેં ઉપર જણાવેલા બે કથનોના અનુક્રમે બંધબેસતા દાખલાઓ છે. ગમે તેમ પણ આપણે ભૂલવું જોઈતું નથી કે હિંદુસ્તાનમાં યુરોપી વેપારી લાભો પાસે લાગવગના અને પોતાના વીચારો વ્યક્ત કરવાના બીજા સાધનો છે જે હિંદી વેપારી કોમ પાસે હજી સુધી નથી. તેથી જ યુરોપી વેપારી મંડળો કરતાં વધારે વાર આપણે આપણા વીચારો નાં હિંદી સરકાર અથવા તે સ્થાનીક સરકાર પાસે રજુ કરવાની ફરજ પડતી હોય તો આપણે વેપારી અને ઉદ્યોગીક લાભોગી વદનજ નીરાળા સવાયોજ હાથ ધરીએ છીએ એવો ખોટો ખ્યાલ ઠેાઢ્યે રાખવો જોઈએ નહીં. ખચીતજ વેપારી અને ઉદ્યોગીક લાભો ઉપર રાજ્યદારી સ્થિતિ ઘણી મજબુત અસર કરે છે અને બધી દીશાઓમાં હિંદી પ્રગતી માટે હિંદના રાજ્યકીય દરજ્જાની મક્કાતીના વખત દરમ્યાન હિંદી બહેર પુરુષોના દરેક વીભાગે પુરેપુરી સીવટ અને સંભાળ રાખવાની જરૂર છે

ધારાસભાએ તોડવાની વાતો.

આટલા ઉપરથી હિંદી ધારાસભામાં તેમજ પ્રાંતીક ધારાસભાઓમાં દરેક જાતના વીચારો અને મતો ધરાવતા આસામીઓ હાવા જોઈએ એ હું બહુ અગત્યનું લેખું છું. ધારાસભામાં દાખલ થઈને તેને તોડી પાડવાની અથવા તે બે દીશામાં નાં સરકારને હરકત નાખવાનું વ્યાજબી ન કહી શકાય ત્યાં પણ હરકત નાખવાની વાત થાય છે તે ઘણું દુઃખદાયક છે. આત્ર આપત્તીકારક પ્રસંગો ન ઉપસ્થિત થાય તે ઘણું ઇચ્છવા જોગ છે. હિંદુસ્તાને પ્રજા બંધારણની દીશામાં હજી ઘણું કરવાનું છે અને વીનાશક અથવા તો ખોટી રીતે હરકતકારક પ્રયાસોથી કાંઈ વળવાનું નથી એમા બીજકુલ સંદેહ નથી. હું પુરેપુરી રીતે સમજી શકું

ધી બોમ્બે ટાઇમ માર્ચ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

હું' કે જ્યારે સત્તાધારીઓ તરફથી રચનાત્મક કાર્યને ઉત્તેજન ના મળે ત્યારે બીજી બાજુને છેલ્લે પાટલે બેસી જવાની ઉરફેરણી થઈ આવે. કદાચ આ મનુષ્ય સ્વભાવની સ્વભાવીક ખાસી-અત હુશે પણ હું આશા રાખું છું કે લોકોનો વીચારવંત અને જવાબદાર સમુદાય આવી પ્રવૃત્તિઓની વીરૂદ્ધ લલીપ્થમાં મજબુત રીતે થશે.

હાલની ધારાસભાને હજી ઘણું કામ કરવાનું બાકી છે તેમજ ઘણું કામ કર્યું રાખ્યું છે તે હું જાણું છું. કદાચ જેઓ આવી ફરીઆદ કરે છે તેઓ કેટલેક દરમિયાન સાચા છે, સામાન્ય કથના ઉપર સંતોષકારક રીતે વિવેચન કરવાનું બની શકે નહીં; પણ હું એટલું જ જણાવીશ કે જેમ વારંવાર કહેવામાં આવે છે તેમ હાલમાં હિંદુસ્તાન જે દેકો લોગવે છે તે નાના અને નામનાજ હોય તો પણ ભેતેનો ખરે વખતે ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તે ઘણા ઉપયોગી થઈ પડે. અને આવા ઉપયોગ માટે દેશના સાતમંસારાં માણસોની જરૂર છે. હાલના ખંધારણ સેકશન આ દેશના લાભો અને આશયોની ઘણી સારી રીતે સંજ્ઞા લેવાય છે એવી માન્યતા ધરાવનારાઓમાંનો એક હું નથી. પણ હું એમ તો ખચીતજ માનું છું કે ભાષણી સ્થિતિ ભેદથી તેવી સારી ન હોય તો તે માટેની જવાબદારી આપણે જ શીર છે. મને ખાતરી થઈ છે કે આપણા જાહેર કાર્યમાં વધારેનેવધારે પ્રમાણમાં સ્વાશ્રય અને વાલીમના ગુણો પ્રવાની આપવાની જરૂર છે. અને હું ધારું છું કે રચનાત્મક વ્યવસ્થિત અને ચાલુ પ્રયાસોથી લાંબે ગાળે હિંદુસ્તાનને પોતાની ઇચ્છીત નંમ પાર પાડવામાં મોટો લાભ થશે એમ કહેવાનું ઉતાવળીક થઈ પડશે નહીં.

હિંદુસ્તાનમાં ઇમ્પીરીઅન જે'કના દરમાં ૮૯૬ સુધીના થએલા વધારાથી તેમજ વટાવના દરમાં ૧૦ ટકા સુધીના થએલા વધારાથી આ દેશના વેપારી મથકોને ખલેલ પહોંચી છે અને બધી જાતની સરકારી જામીનગીરીઓના ભાવ ગગડ્યા છે. આનું કારણ એ છે કે હિંદુસ્તાનમાં ચલણી નોટો કાઢવાની પદ્ધતિ એવી નથી કે તેવી નોટોમાં જરૂર મુજબ ઘટાટો વા વધારો કરી શકાય, અને નાણાંના માર્ગના વખતમાં વધારે રકમમાં ચલણની જરૂર પડે તો ચલણી નોટોમાં વધારો કરવાની સત્તા મર્યાદીત છે. છેલ્લી કરન્સી કમીટીની જાહેરતીએ આ સુધા ઉપર ઘણી ટુકી દુષ્ટીથી વીચાર કર્યો હતો. તેઓએ વેપારી હુકીઓની જામીનગીરી ઉપર પાંચ કરોડ રૂપિયા સુધી વધારાની ચલણી નોટો કાઢવાની ભલામણ કરી તે સાથે તેઓએ આવી નોટોથી ઇમ્પીરીયલ જે'કને ૮૯૬ના વ્યાજ દરમાં એક દરે ન આપવાની ભલામણ કરવાની ગંજીર ખુલ કરી. આઠ ટકા જેટલા ભારે દરથી નામની મદદ આપવાથી કોઈ પણ દેશમાં સહત મળી શકે નહીં, અને આ દેશમાં તો આવો ઇલાજ બીલકુલ બંધબેસતો થઈ પડે નહીં. આ દેશના નાણાં બજારને ખરેખરી રીતે સહત આપવી હોય તો ઇન્ડિઅન રેપર કરન્સી એક્ટમાં સુધારો કરવો જોઈએ અને ઇમ્પીરીયલ જે'કના લગભગ પાંચ ટકાના વ્યાજના દરે ૧૦ અથવા તો ૧૫ કરોડ રૂપિયા સુધી ઉછીકા લેવાની સત્તા હોવી જોઈએ. હાલના સંજોગોમાં દેશના ખેડુતો જેના લાભે સારી રીતે જાળવવાના નાં સરકાર દાવો કરે છે, તેઓને એકે ભાવે પોતાનો માલ વેચી દેવાની જરૂર પડે છે.

દરેક ઠેકાણે એવી ફરીઆદ સંજ્ઞાપ્રાય છે કે હિંદુસ્તાનના ગોલ્ડ સ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વમાંથી તેમજ હિંદી પ્રધાનથી ચેકડ પુરાંવમાંથી લાખો પાઉંડ અત્યારે લંડનમાં ૨૮૬૦ જેટલા વ્યાજના દરથી રોકવામાં આવે છે. જ્યારે હિંદુસ્તાનના લોકોને પોતાની ખરેખરી ઉદ્યોગિક અને વેપારી જરૂરિયાતો માટે ૮ ટકા કરતાં વધારે વ્યાજ આપવું પડે છે. હિંદુસ્તાનના ખેડુતોના,

પ્રિકન મોએક ટાઈમ્સની ડીપ્રાઇન્ડ કયાં ભવા મળશે ?

વેપારીઓના, તેમજ ઉદ્યોગીકાના લાભોને હાનીકારક અને હુનીયાની વેપારી મંદીની અસરોમાં કરતી વધારો તેમજ નાં હીંદી સરકાર તથા ઇંડીઆ ઓફીસના વીત્ત્વસમાં ન હોય તેવા દરેક આસા-
મીને હીંદુસ્તાનના લાભોથી તદ્દન વીરૂદ્ધ જણાય તેવી નીતી આ દેશ ઉપર ચલાવવામાં આવે
છે એવી ફરીઆદને ઉપર જણાવેલી સ્થિતિથી મજબુતી મળે છે. પોતાનો કાચો માલ બજારમાં
સુકતી વખતે વટાવનો દર ૧૦ ટકા જેટલો ઉંચો જાય છે તે સ્થિતિમાં કોઈ પણ દેશ આબાદ
યધ શકે નહીં. તેથી હીંદુસ્તાનમાં મોસમને વખતે નાણાં ભીડ અટકાવવા તથા વ્યાજના ઉંચા
દર ઘટાડવા ઇલાજ લેવાનું આવશ્યક છે જેથી કરીને આ દેશનો વેપારવલ્લુ તેમજ ખેતી-
વાડીને લાભ થાય તેમજ સરકાર પણ લગભગ પાંચ ટકાના વ્યાજથી નાણું ઉભું કરી શકે આ
સુજળ પેપર કરન્સી એક્ટમાં સુધારો કરવા માટે નાં સરકાર બીલ રજુ કરે તે વચ્ચે
ધ્વંષવા ભેગ છે.

ચલણનો સવાલ.

યુરોપમાં ચલણ, હુંડીઆમણ તથા નાણાંને લગવા સવાલો ઉપર પ્રમાણરૂપ ગણાતા
સર બેસીલ બેલેકેટના પહેલા બજેટની આગે દેશ ઇંગ્લેન્ડની રાહ ભુજે છે. એપ્રિલ-મે ૧૯૨૨
માં જીનોવા ખાતે મળેલી ઇન્ટર નેશનલ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સમાં શીનાનશીઅલ કમીટીના સર
બેસીલ પ્રમુખ હતા તેણે અને તેના બેડીઆઓએ તેઓના કીંમતી રીપોર્ટમાં એવો અભીપ્રાય
દર્શાવ્યો છે કે લગાઇ પહેલાં દેશના ચલણની કીંમત અને સોનાની કીંમત વચ્ચે જે પ્રમાણ હતું
તે પાછું મેળવવામાં બેશક ક્ષયહા છે પણ જે દેશના ચલણના પ્રમાણમાં લગાઇ પહેલાંના પ્રમાણ
પાછું મેળવવામાં આર્થિક તેમજ સામાજિક ગંભીર ગેરવ્યવસ્થા ઉપસ્થિત થાય એમ હોય તો
તેઓએ એવી સૂચના કરી કે “જે દેશના ચલણની કીંમતમાં આટલો બધો ઘટાડો થઇ તેના ચલણમાં
તેની કીંમતમાં સ્થિરતા આવી હોય કે જેથી મુજ પ્રમાણ પાછું મેળવવામાં લાંબો વખત લાગે અને
સુશકેલી પડે તેવાનો જે હુદ ઉપરાંત સ્થિરતા આવી હોય તેટલી હુદે પોતાના ચલણનું પ્રમાણ
ધોરણ ઉપર નક્કી કરી તાબડોલ સ્થિરતા પ્રાપ્ત કરવાની હીંમતથી પહેલ કરશે તે દેશ પોતાનીજ
નહીં પણ આખા યુરોપની આર્થિક સુધારણામાં મોટો મદદકરતા થઇ પડશે” હિંદુસ્તાનમાં
૨ શીર્લીંગના દર ઉપર રૂપીઆની કીંમત ટકાવવાનો મોઢો અને મને કહેવાડો કે કાયંકર પ્રયોગ
વદ્દન નિશ્ચય ગયો છે. ગયા બે મહીનાથી પાછે એક શીર્લીંગ ચાર પેનસના ભાવે રૂપીયો
ટકી રહે એમ દીસે છે અને આ દરને પ્રમાણમાં સ્થિર લેખવામાં હિંદુસ્તાન વ્યાજબી છે
કે કેમ તે બાબે આપણા નવા નાણાં પ્રધાનનો અભીપ્રાય શું છે તે બલુવા આપણે ઇન્ટેન્ડર
રહીશું. જીનોઆ ખાતેથી કમીટીના પ્રમુખ તરીકે સર બેસીલ જે સીધાંતો કણુલ રાખ્યા
છે તે પ્રમાણે વતંવાની તેની પાસેથી હીંદી વેપારી કોમ વ્યાજબી રીતે આશા રાખી શકે.
આ બાબતમાં દીલ કરવા માટે એક પણ સગીન કારણ અથવા બહાનું હોય તે હું બલુતો
નથી. ૧ શીર્લીંગ ૪ પેન્સના દરે એક રૂપીઆની કીંમતના ધોરણ ઉપર હિંદુસ્તાનમાં સોનાના
ધોરણની જરૂર છે અને કરન્સી ઓફીસ અથવા તો ટંકશાળમાં સોનું આપવામાં આવતાંજ
સોનાની મોહરો પાડી આપવાનું નાં સરકારે માથે લેવું જોઈએ. (તાલીઓ.)

હવે ચેમ્બરને તેણે ચુંટી કાઢેલા નવા પ્રમુખ માટે હું સુબારકબાદી આપું છું. મારા
મીત્ર સર કાઝલભાઈને પ્રમુખપદ સોંપવાનું મને હમવયોગે આ બીજી વખત પ્રાપ્ત થાય
છે અને મને ખાતરી છે કે સર કાઝલભાઈ પોતાના પરીપક્ષ અનુભવ અને સલાહનો પુરેપુરો
લાભ ચેમ્બરને આપવા શક્તીમાન થશે. આવતા વરસ માટે મીં દેવીદાસે ઉપ-પ્રમુખ થવાનું
કણુલ કરવા માટે હું ખુશી થયો છું.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ એપ્રિલ દિર્ટ, ચુંબઈ.

હેવટે ચેમ્બરના સેક્રેટરી ચેમ્બરના આખા રટાફે મારા પ્રમુખપદ દરમીયાન ઘણી ઉલ્લેખની કામ બન્યું છે એ હું કમીટી વતી જણાવવાનું યોગ્ય ધાડું છું. (તાળીઓ.) બાદ પ્રમુખનો આભાર માની આ સભા પ્રખ્યાત થઈ હતી.

સર ફ્રાન્સિસ હાઇનું ભાષણ.

નવા પ્રમુખ સર ફ્રાન્સિસ હાઇએ એ બાદ એક ભાષણ કરતાં જણાવ્યું કે, શરૂઆતમાં મારે જણાવવું જોઈએ કે ચેમ્બરના પ્રમુખના હોદ્દા માટે મને એકમતે ચુંટી કાઢીને તમારે જે માન આપ્યું છે તે માટે તમારો હું ઘણું આભારી છું. સને ૧૯૧૪-૧૫માં ચેમ્બરના પ્રમુખ હોવાનું માન મળ્યું હતું અને હું જોઈ શકું છું ત્યાં સુધી આવતા વર્ષ દરમીયાન પ્રમુખનું કામ વીકટ હશે. પણ તમારે મને ચુંટી કહાડેલો હોવાથી હું પ્રમુખ તરીકેની જવાબદારી માથે લઉં છું; પણ મને બય છે કે મારું કામ ઘણું સુરેલ થઈ પડશે અને તમારી નવી કમીટી તેમજ ચેમ્બરને સલાહદોની સહાયતાથી સીવાય તે કામ હું સંતોષકારક રીતે બજાવી શકીશ નહીં. લડાઈ પહેલાંના વખતમાં ચેમ્બરના પ્રમુખનો હોદ્દો માત્ર માનપ્રદ હતો, અને પ્રમુખના વખત તેમજ તેના માન ઉપર બોનારૂપ નહોતો. પણ ત્યાર બાદ ચેમ્બરના મોલામાં થયેલા વધારાથી તેમજ સુબંધની વેપારી આવમની આરથીક સ્થિતિમાં મુશ્કેલી લીધે ચેમ્બરનું કામ ઘણું વધી ગયું છે અને આખા દેશની સ્થિતિ લડાઈ પહેલાંની સામાન્ય સ્થિતિ કરતાં ઘણી બદલાઈ ગઈ છે જેને પરીણામે ઘણી સુરેલીઓ, ઘણા સવાલો અને ઘણી સુચવણો ઉભી આવે છે.

આર્થિક સવાલો.

તમારે મને જે માન આપ્યું છે તે માટે તમારો આભાર માન્યા બાદ આપણે જ સવાલો હાથ ધરવા પડશે તે ઉપર થોડું નીવેચન કરવાનું હું યોગ્ય ધાડું છું. મને લાગે છે કે જે વખતે આ દેશ રાજકીય તેમજ આર્થિક ફેરફારમાંથી પસાર થાય છે તેવે વખતે આવા ફેરફારોમાં વખત દરમીયાન તેને કેમ અનુકૂળ થઈ રહેતું તે સહુથી અગત્યનો સવાલ છે. આ મહા આગળ રાજકીય ફેરફારો ઉપર વીગતવાર ચર્ચા કરવાની જરૂર નથી; પરંતુ એટલું તો નક્કી છે કે જે હિંદુસ્તાન પોતાનો અંદરનો કારભાર પોતાનાજ હાથમાં લેવા માગે છે એટલુંજ આપણા રાજ્યકર્તાઓ પીછાણે છે અને તેઓ આજમાં જોઈ ગેરવ્યવસ્થાથી આ ફેરફારને અનુકૂળ થઈ રહેવા માટે પ્રમાણીકપણે પ્રયાસ કરે છે. તે માટે તેમને સાચાશી ઘટે છે. બીજા બાજુ ફેરફારોના વખત દરમીયાન આર્થિક સવાલો ઘણા વીગત તેમજ ગંભીર હોય છે. લડાઈને લીધે થયેલા જખમોથી હિંદુસ્તાન હજી પીડાય છે અને જો કે પોતાનીજ હદમાં લડાઈ ન હોવા જેટલું હિંદુસ્તાન લાગણીથી હતું છતાં લડાઈના ખર્ચમાં તેમજ સમગ્ર લોકોએ સહન કરતાં સંકટમાં હિંદુસ્તાનના કાળે સીધી રીતે તેમજ આડકતરી રીતે જેવો તેવો ન હોતો. આ કાળા માટે ઉદાર મનના અંગ્રેજોએ વખતોવખત ખુલ્લા દીલથી એકરાર કર્યો છે. અત્યારે આપણે મુખ્યત્વે કરીને લંડન તરફથી જુના વખતથી આવતી આવેલી દબલગીરીથી પીડાઈએ છીએ જે દબલગીરી જુના કાળમાં કદાચ ઉપયોગી થઈ પડી હશે. પણ જે દબલગીરી હાલના જમાનામાં દીલ, મુશ્કેલીઓ તેમજ શંકાઓ ઉત્પન્ન કરે છે. આ દેશને લગતી આરથીક બાબતોમાં લંડનની આ દબલગીરીની સામે આપણે થઈ જોઈએ. અને આ દબલગીરીને પરીણામે આ દેશના લોકોને કેવી દાની થાય છે તે વારંવાર ખુલ્લું કરી બતાવવાની આપણી ફરજ છે. આપણી માગણી એ છે કે

ધી યોગે ટાઇલ માર્ટ, ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ ફોર્ટ, સુબંધ.

ધારાસભા દ્વારા તેમજ આપણી ચેમ્બર જેવા વેપારી મંડળો દ્વારા પ્રકટ કરવામાં આવેલા લોકમત અનુસાર દરેક આર્થિક બાબતનો ફરજી નામદાર હોદ્દો (સરકાર) તે પછી તે ગમે તેવી બનેલી હોય) લાવવાની ફરજ હોવી જોઈએ. હું માનું છું કે જો દૃષ્ટી ખોલવામાં ફેરફાર કરવામાં આવે અને ધારાસભા તેમજ હોદ્દો લોકમતી સંમતીથી નામદાર હોદ્દો સરકાર સાચી રીતે જ વર્તે એવો વિશ્વાસ ના. સરકારમાં સુકવામાં આવે તો ઘણા સુચવણુબદ્ધ સવાલોનો નીકાલ આપોઆપ આવી જાય.

આ ચેમ્બરના નામથી હું વગર શક્ય જાહેર કરીશ કે હાલમાં હરતી ધરાવતા બધા લાભોને ન્યાય મળેલો જોવાને હોદ્દો ધનંતેબર છે. આપણે કરારના ગંભીરપણામાં તેમજ “જોવો તેમજ જીવવા હો” ના સીદ્ધાંતમાં આવીએ છીએ. આપણે એવી એક પણ માગણી કરીશું નહીં કે આ દેશમાં હરતી ધરાવતા એક પણ અંગ્રેજી લાભને અન્યાયી યદ્યપદે પણ તે સાથે વીશાળ આર્થિક સવાલો જેવા કે ચલણ નીતી, નાણા પ્રકરણ અથવા નીતીનો નીકાલ ધારાસભામાં તેમજ હોદ્દો જાહેર મતને અનુસરીને નામદાર હોદ્દો સરકારે કરવો જોઈએ. એમ તો આપણે જરૂર માગીએ.

કરનો ભારે બોલો.

નાણાંપ્રકરણ ચલણ તથા હુંડીયામણ અર્થમાં કાપકુપને લગતો સવાલ, રેલ્વેઓનો વહીવટ, વહાણવટું, જગત નીતી વીગેરે બહોળા સવાલોના વીગતોમાં ઉતરી તમારો વખત લેવાની આ યોગ્ય તક નથી. આ ચેમ્બર આ બધા સવાલો પર તો ખબરદાર રહી છે અને તેણે વખતોવખત પોતાના વીચારો મોકલી આપેલા છે જે ના. સરકાર પાસે મોજુદ છે. હોદ્દો પ્રધાન તથા તેની કાર્ડિન્સીલ તરફથી નામદાર હોદ્દો સરકાર ઉપર લાવવામાં આવેલા દમાણને પરીણામે આ વીચારો હંમેશાં માન્ય રાખવામાં આવ્યા નથી. એવો હવે જાણીતી બીના છે કે હંમેશાં તરફથી લાવવામાં આવતા દમાણને લીધે ઘણી વખત, ના. હોદ્દો સરકારને હોદ્દો પ્રબલમતની અવગણના કરવાની ફરજ પડી છે અને તે સ્થિતિ હજી ચાલુ રહે તો શોચનીય છે. આપણે બધા રીતેન્યમેન્ટ કમીટીના રીપોર્ટની તથા આવતા બજેટમાની દરખાસ્તોની ધનંતેબરીથી રાહ જોઈએ છીએ. હું એવો મત ધરાવું છું કે વેપારી કોમ ઉપર એક કરતાં વધારે દીશાઓમાં કરનો બોલો વધારે પડતો છે અને આખી દુનિયામાં ફેલાયેલી વેપારી મંદી આવી છે તેને પરીણામે આ કર સહન કરવાની શક્તિ ઓછી થયેલ છે. જ્યાં સુધી ગંભીર લશ્કરી ખર્ચને અંકુશ હેઠળ લાવી દેશ વ્યાપી રીતે સહન કરી શકે તેટલી હદમાં આણુવામાં નહીં આવે ત્યાં સુધી આપણે આ દેશની વેપારી કોમ ઉપર નવા કર નાંખવાનો દરેક સુચના સામે યવું પડશે. હુંડીયામણ સખધી કાયદાની અવ્યવસ્થિત સ્થિતિથી તમે સારી રીતે વાદેક છે અને ના. વાઇસરોય તે માટે સંપૂર્ણ માનપૂર્વક હા કહી શકે. હુંડીયામણના સવાલનો ફરજી આપોઆપ આવી જશે એ વાત હું માન્ય રાખી શકતો નથી. મારા નામ અભીપ્રાય સુજળ હુંડીયામણને દર કરાવવાનું ઇચ્છવા ભેગ નથી પણ સ્થિતિ એવી છે તે દરમિયાન બેખોળગતન સ્થિતિ કમીટી પાસે થર્થાવવામાં આવેલા એકત્ર હોદ્દો પ્રબલઓની વીરૂદ્ધ તેમજ હંમેશાં નાણાં બજારના જાલમાં ચાલુ રાખવામાં આવતી હાલની જે ચલણ નીતી આ દેશ ઉપર લાવવામાં આવેલી છે તે નીલાવી લેવી જોઈતી નથી. આ દેશમાં માત્ર સોનાની જ નહીં પરંતુ ‘સોવરેનની’ પણ આયાત માટે કુદરતી સંજોગો આપણે માગીએ છીએ અને આ દેશનું વેપારી પાસુ તરફથી માંડે વીરૂદ્ધ જાય તેનું સમતોલપણ આપોઆપ સોનાની હેરવણી ફેરવણથી યદ્યપદે આપણે માગીએ છીએ.

ધી. જોગે ટાઇલ માટ ૨૧-એક જીટ, ફેરે સુખ.

જ્યાં સુધી કાયદાપૂર્વક 'સોવરેન'નો લાવ ૧૦ રૂપીયાનો છે ત્યાં સુધી તે સંભવિત નથી કારણ કે, આ દેશમાં 'સોવરેન' દીક ૧૦ રૂપીયા મેળવવાનું કોણ પસંદ કરશે. વળી ચલણમાં ઘટાડો કરવાના સવાલને પણ ઘણી સંભાળથી હાથ ધરવાની જરૂર છે અને વખતોવખત કાંઈ પણ પગલાં લેવાં પડેલા ના. હીંદી સરકાર ખાનગી રીતે હીંદી પ્રજામત વારંવાર જાણવાની દરકાર કરતી નથી તે હિલગીરીભરેલું છે. ત્યોત્તુ પગલું ગમે તેવા શુદ્ધ હેતુથી લેવામાં આવ્યું હોય છતાં પણ હીંદી પ્રજામતના આગેવાનોને પુછ્યા વિના તે લેવામાં આવેલું હોવાથી ઘણી વખત તેવાં પગલાંનો ખોટો અર્થ કરવામાં આવે છે.

રેલ્વેના વહીવટના સવાલ ઉપર આ ચેંબરે પોતાના વિચારો વખતોવખત ખુલ્લી રીતે દર્શાવેલા છે અને આ ચેંબરે જણાવેલા વિચારોની તરફેણમાં રેલ્વે કમીટીની બહુમતી પણ છે જેમાં રેલ્વે સવાલમાં કુશળ ગણાતા તે કમીટીના પ્રમુખ સર વીલીયમ એકવર્થનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ સવાલ ઉપર ખોટી રીતે નીલુંય કરવામાં આવે છે તે હલગીર થવા જેવું છે. તેજ પ્રમાણે સરકારી માલની ખરીદીનો સવાલ દેશ સામે ખડો છે જેની તરફ ના. હીન્દી સરકારના વલણ બાળે હીંદી પ્રજામાં ગેરસમજૂતી ઉભી થયેલ છે અને જે સવાલોએ અસંતોષનું એક મોટું કારણ પુરૂ પાડ્યું છે.

જગતની રાજનીતી.

વળી આપણે ટેરીફ બોરડના બંધારણ સંબંધમાં નામદાર સરકાર શું કરે છે તેમજ જગત કમીટીને મુચ્ચેક્ષી નીતીનો અમલ નામદાર સરકાર કેવી રીતે કરે છે તે બારીકાઈથી વપાસવાની જરૂર છે. નામદાર મુબંઈ સરકાર આ દેશમાં વીશાળ લાભો ધરાવતા વેપારીઓના મધ્યસ્થ મંડળ તરીકે આ ચેંબરનો મોલો અને દરજ્જો સ્વીકારતી થઈ છે તે ખુશી થવા જેવું છે. આ સંબંધમાં છેવટે આ ચેંબરને મુબંઈના પોર્ટ તરફ ઉપર યોગ્ય પ્રમાણમાં પ્રતીનીધીત્વ મળેલ છે તે સંતોષકારક છે. હજી બીજા ઘણી દીશાઓમાં ચેંબરના હક્કો સ્વીકારવા પડશે અને તે માટે ચેંબર વખતોવખત નામદાર સરકારને આગ્રહ કરવામાં પછાત પડશે નહીં.

હીંદુસ્થાનનો દરીઆ સાથેનો વેપાર હજી ઉધરતી અવસ્થામાં છે અને તેનો વીસ્તાર કરવાની જરૂર છે. ડુનીયાની સાથે આપણે સીધા સંબંધ ઘણા સંકુચિત અને મર્યાદીત છે. હું ઘણી વખત વીચાર કરું છું કે આપણા વેપારની આવી મર્યાદીત સ્થિતિ આપણને હાની કરતા છે અને જો હીંદી વેપારી પ્રતીનીધીઓને ડુનીયાના મુખ્ય દેશોમાં મોકલવામાં આવે તો દેશનો વેપાર ઘણો ખીલવી શકાય. ચેંબરે આ સવાલ તરફ વખતોવખત નામદાર હીંદી સરકારનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને હું આશા રાખું છું કે નામદાર સરકાર બનતી વાકીદે આ બાબતમાં ઘટતું કરશે. નામદાર બ્રાઝિલ સરકાર દરેકના સંસ્થાનના મુખ્ય શહેરોમાં એવી યોજના છે કે તેમની કરીને તે સંસ્થાનના વેપારને અનેક દીશાઓમાં ખીલવી શકાય, અને ડુનીયાના જુદા જુદા ભાગો સાથે યોગ્ય સંબંધ બાંધવામાં આવે તો આ દેશના જે વીશાળ સાધનોનો પુરેપુરો લાભ આ દેશના લોકોને મળતો નથી તે સાધનોને સંપૂર્ણ રીતે ખીલવી શકાય.

આપણી સમગ્ર ચેંબરના બંધારણમાં મુધારો કરવાનો તેમજ ચેંબરના વધતા જતા કામને પહોંચી વળવા માટે ચેંબરના સાધનોમાં વધારો કરવાનો સવાલ પણ મોટું છે. આવી પદવી ધરાવતી સંસ્થાને યોગ્ય ખર્ચ કરવા માટે તલાવુ પટે તે યોગ્ય નથી અને

હવે પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા કયાં જશે?

તે બીના આપણી વેપારી ઠામ એકત્ર વેપારી લાલો એ શું વસ્તુ છે પણ ન સમજી શકવા જેટલી પછાત છે એમ બતાવી આપે છે આપણે વેપારી આવમના વીશાળ લાલો જાળવવાના છે અને આ દેશના વેપારી તેમજ આર્થિક જીવનને લગતા બહેાળા પ્રશ્નો ઉપર વીચારિ દર્શાવવાનું આ ચેમ્બર એકજ જાહેર સાધન છે અને તેથી આપણે આ ચેમ્બરનો પાયો મજબુત કરવા તેના કામદાજની ખીલવણી કરવા અને તે માટે જરૂરી નાણું એકઠું કરવા તૈયાર થવું જોઈએ. છેવટે તમોએ મને જે માન આપ્યું છે તે માટે હું તમારો ફરીથી આભાર માનું છું અને આવતા વરસનું મુશ્કેલ કામ પાર પાડવામાં તમારી સહુની મદદ અને સહાયત્વની મુજબ છું.

બાદ ચેમ્બરનો ૧૯૨૧-૨૨ ની જાલો રીપોર્ટ અને ઓડીટર તપાસેલો હીસાબ, સભામાં રજૂ થતા, પ્રમુખે તે ઉપર સભાની બહાલી લઈને તે પસાર થયેલો જાહેર ક્રીધો હતો.

નવી મેનેજીંગ કમીટી.

એ બાદ નવી મેનેજીંગની કમીટીની ચુંટણીનું પરિણામ નીચે મુજબ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું - પ્રમુખ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ, ઉપ-પ્રમુખ મી. દેવોદાસ માધવજી ઠાકરસી, સભાસદો, મી. મનમોદનદાસ રામજી, એ. મી. પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, એ. મી. લલ્લુભાઈ શામળદાસ, મી. હંસરાજ મી. ઠાકરસી, મી. લાલજી નારણજી, એ. મી. પ્રિયજી સી. શેઠના મી. જહાંગીર બી. પીટીટ, મી. કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા, મી. બી. એફ. માદન, મી. ઈશ્વરદાસ લલમીદાસ, મી. એન. એમ. મજુમદાર, મી. જી. બી. ત્રીવેદી, મી. એલ. આર. તેરસી, મી. મોરારજી મુળરાજ ખટાર, મી. મહમદભાઈ, હા. લાલજી મી. એસ. એન. પહેાંચખાનાવાલા મી. એસ. બી. બીલીમોરીઆ, મી. શુભાવચંદ દેવચંદ, મી. મોતીલાલ કાનજી, મો. વેલજી લખમસી નપુ. મી. કેકેબાદ કાવસજી દીનશાહ મી. ક્રીશ્નાભાઈ પ્રેમચંદ, મી. જમનાદાસ વસનજી મનજી.

ઓડીટર તરીકે મી. દેવીદાસ વીક્રુદદાસની ફરીથી નેમણુંક થઈ હતી.

બાદ સર કાજલભાઈ તથા મી. દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીના ભાષણો થયા બાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા વીસરજન થઈ હતી.

દેશી વેપારીઓનો ચેમ્બર અને ઈંગ્લીશન મરચન્ટ ચેમ્બરની એક ખાસ જનરલ સભા તા. ૨૮-૨-૨૩ને બુધવારે બપોરે ત્રણ કલાકે મળી હતી, જે વખતે ચેમ્બરને પોર્ટટ્રસ્ટમાં પાયા પ્રતીનીધીઓ નેમવાનો જે હુક મળ્યો છે તે હુકની રૂએ થનાર ચુંટણીનું ધોરણ અને નીચેના કે જે ચેમ્બરનો મેનેજીંગ કમીટીએ તૈયાર કર્યો હતા તેના સબધમાં વીચાર કરવામાં આવ્યો હતો. એ વખતે એ. મ. કાજલભાઈ કરીમભાઈએ પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું. ચરૂઆતમાં સભાને લગતી જાહેર મેકેટરીએ વાચી બતાવ્યા બાદ, મી. મનુ મુમેદારે દરખાસ્ત કરી કે, મુંબઈની પોર્ટટ્રસ્ટ પર આપણી ચેમ્બરને પાયા પ્રતીનીધીઓ ચુંટવાના સબધમાં લગભગ મેનેજીંગ કમીટીએ જે નીચેના ઘડી કહાડયા છે તેને આ સભા પસંદ કરે છે અને બહાલી આપે છે.

ઉપરની દરખાસ્તના સંબધમાં મી. વીક્રુદદાસ હામોદરે એવી મતલબનો સુધારો રજૂ કર્યો કે, ચેમ્બરને જે પાયા પ્રતીનીધીઓ પોર્ટટ્રસ્ટની બોડ પર ચુંટવાનો હુક મળ્યો છે તે હુકનો ઉપયોગ એવી રીતે કરવો કે, જેથી રૂ. કાપડ, અને અનાજના વ્યાપારીઓમાંથી એક એક પ્રતીનીધી મળી ત્રણ પ્રતીનીધી મોકલવા અને બાકીના બે પ્રતીનીધીઓની ચુંટણી ચેમ્બર સામાન્ય સભાસદોમાંથી કરવી.

બી બેન્ક એ રાઇલ માટે ૨૧ લેંક આઉટ ફોર્ટ, મુંબઈ.

મી. વીક્ટલેન્ડના દામોદરે સુધારાના સબંધમાં બોલતાં જણાવ્યું કે આપણી ચેમ્બરે કેવળ ત્રણ પ્રતીનીધીઓ, ચુટવાની માગણી કરી હતી, અને આપણને પાંચ પ્રતીનીધીઓ ચુટવાનો હક મળ્યો છે. આ પ્રમાણેનો વધારોનો બે સલાસદોનો હક મળ્યો છે. તેનું કારણ એ છે કે અત્યાર પહેલાં કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળી, અને ગ્રેન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન પોર્ટનરટમાં પ્રતીનીધીઓ મોકલવાનો હક મરાવતી હતી તે હક સરકારે કાઢી નાંખી, આ ચેમ્બરને જે ત્રણને બદલે પાંચ પ્રતીનીધીઓ નેમવાનો હક આપ્યો છે એટલે કે હવે આ બે મોટા વ્યાપારના પ્રતીનીધીઓ ચેમ્બરને જ ચુટવાના રહ્યા માટે હું આશા રાખીશ કે દેશના આ મહાન અને અગત્યના વ્યાપારો જે હક અત્યાર સુધી ભોગવતા આવ્યા છે તે હકને આ ચેમ્બરે પણ ઇન્સાઈ આપવો જોઈએ.

ઉપરના સુધારાને મી. જગનાદાસ હરખજી સંઘવીએ ટેકો આપતાં જણાવ્યું કે, આ ચેમ્બરને જે પાંચ પ્રતીનીધીઓ મોકલવાનો હક મળ્યો છે તે કાપડના વેપારીઓની મંડળીની રાજવાળા પરીણામે જ મોટા ભાગે છે. તો પછી આ ચેમ્બરે જે હક મળ્યો છે તે હકમાં, કાપડના વેપારીઓને તેનો હીસ્સો મળવો જોઈએ. તેજ પ્રમાણે અનાજના વેપારીઓ પણ પોર્ટનરટમાં પોતાનો પ્રતીનીધી મોકલતા હતા, તો તેઓનો પણ પ્રતીનીધી પોર્ટનરટ પર જોઈએ. હું તેથી આશા રાખું છું કે ચેમ્બર આ સુધારાને પસાર કરશે.

મી. શુલાબચંદ જવેરીએ જણાવ્યું કે હું મી. વીક્ટલેન્ડના દરખાસ્તથી નીચમ તરીકે વીરૂદ્ધ છું, કારણ કે તેથી જુદા જુદા વ્યાપારોના જુદા જુદા પ્રતીનીધીઓ મોકલવાનો નીચમ ખરાબ છે. એટલું જ નહીં પણ તે અવ્યવહાર છે. કારણ કે આ સુધારો પસાર કરીએ તો ભવિષ્યમાં ચાંદી સોના ગવેરાત તથા ખાંડ લીગેરે અનેક ઉદ્યોગો, ખાસ પ્રતીનીધી ચુટવાની માગણી કરશે. હું તેથી પુછું છું કે ચેમ્બર પોતાને ગમે તે પાંચ સારામાં સારા પ્રતીનીધીઓ નેમે તે સારું. હું ધારું છું કે ચેમ્બરના પ્રતીનીધીઓ એવાજ ચુટાશે, કે બધા વ્યાપારોનું હિત જાળવી શકશે.

જે બાદ મી. લખમીદાસ તેરસીએ જણાવ્યું કે. મી. શુલાબચંદ જે નીચમસર મી. વીક્ટલેન્ડના સુધારાની વીરૂદ્ધ છે તે નીચમની હું વીરૂદ્ધ નથી ! પરંતુ નીચમોને લાગુ પડતી વખતે હકીકતો તરફ આપણે આંખ મીંચી શકીએ નહીં. આપણે ચાલ રાખવું જોઈએ કે ચેમ્બરે કેવળ ત્રણ પ્રતીનીધીઓની માંગણી કરી હતી, ત્યારે આ પાંચ પ્રતીનીધીઓનો હક સરકારે કેમ આપ્યો ? આપણે લાજવું જોઈએ કે અત્યારે કાપડીઓ અને અનાજના વેપારીઓને પોર્ટનરટમાં પોતાના પ્રતીનીધી મોકલવાનો હક હવે તે સરકારે ચેમ્બર મારફતે તેમને આપ્યો છે.

એ વાત ખરી છે કે આપણી ચેમ્બર બધા જુદા જુદા વ્યાપારોના એક મધ્યબિંદુ તરીકે થઈ પડે તે ઘટીત છે. પરંતુ આપણી ચેમ્બરે, બીજા વ્યાપારોના હકો પર તરાવ મારે એ તેથી ઘટીત નથી. જો આપણે આ કાપડીઓ ભાઈઓ કે અનાજના વેપારીઓના હકને ઇન્સાઈ નહીં આપીશું, તો પરીણામ એ આવશે કે કાપડ અને અનાજના વેપારીઓ સરકારને પ્રોટેક્ટ અરજીઓ કરી જુદા હકો માટે માગણી કરશે, અને જો તેમ થશે તો સરકારને આપણને આપેલા હક ઓછા કરવો પડશે.

એટલીક રીલિંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

મી. નારણભાઈ સુધારો.

મી. નારણભાઈ હયાળે અત્રે એવો સુધારો રજુ કરવા ઇચ્છા દરશાવી કે ચેમ્બરને પાંચ પ્રતીનીધીઓ ચુટવાને જે હક મળ્યો છે તે હકની રૂએ ચેમ્બરને નીચે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરવી.

કાપડના હેશી વેપારીઓની મંડળીને એક પ્રતીનીધી ચુટવાને અનાજના વેપારીઓને એક પ્રતીનીધી ચુટવાને ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોર્ટને એસોસીએશને એક પ્રતીનીધી ચુટવાને જણાવવું અને બાકીના બે પ્રતીનીધીઓ આપણી ચેમ્બરે ચુટવા.

અત્રે પ્રમુખે મી. નારણભાઈની દરખાસ્ત કાનુન બહાર એવા કારણસર જણાવી હતી કે આ હક આપણી ચેમ્બરને મળ્યો છે કાંઈ તે એસોસીએશનેને મળ્યો નથી.

મી. નારણભાઈ અત્રે પ્રમુખના રૂલીંગને માન આપી પોતાનો સુધારો પાછો ખેંચી લેતાં જણાવ્યું કે જો કે અત્યારે હું પ્રમુખના રૂલીંગને માન આપું છું. છતાં બવીન્યમાં આ બાબત હું ચેમ્બરની નોટીસપર લાવવાનો મારો હક કાયમ રાખું છું.

જે બાદ મી. મનમુખ ઓઘડાસે જણાવ્યું કે જુદા જુદા વ્યાપારીઓને હક આપવાથી ખાંડ અને લોખંડના વેપારીઓ પણ તેવા હકો માંગશે પણ સુધારો અવ્યવહાર છે, અને તે પસાર થતાં આપણી અંદર અંદરજ હરીફાઈ અને વકરાર થશે.

મી. દેવીદાસે ત્યારબાદ સુધારાની તરફેણમાં વીચારો જાહેર કર્યો હતો.

જે બાદ મી. કાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લાએ પણ એક જનરલિટી બાબત કરી મી. મનમુખેદારની અસલ દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો.

જે બાદ મી. મનુ સુખેદાર વળતો જવાબ આપતાં કાપડીયા બાઈઓની અગત્યતા પર વીવેચન કર્યું હતું.

જે બાદ પ્રમુખે પણ વીવેચન અપ કરી બંને પક્ષોની દરખાસ્તોના લાભાલાભ સમજાવ્યા હતા, જે બાદ મી. વીઠલદાસના સુધારા પર મત લેતાં તે ૨૨ વીરૂધ્ધ ૧૬ મતે તાળીઓના અવાજ વચ્ચે પસાર થયો હતો.

બાદ મત લેતાં તે સુધારો દરખાસ્ત તરીકે પસાર થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

કમીટીની સભા.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા શનીવાર વા. ૨૭ મી જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રોજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨૮-૮.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (કેપ-પ્રમુખ) શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ લાલજી નારણજી

„ બેન. એમ. મણુમદાર

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

„ ચોરારજી મુળરાજ ખટાઈ

„ કાજલભાઈ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

„ મનુ સુખેદાર

„ ધી. એફ. માદન

„ કેડોબાઈ કાવસજી દીનશાહ

(૧) વા. ૧૩ મી તથા વા. ૨૦ જાન્યુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રોજની કમીટીની મીનીટા જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક ઓટ ફાઈ ચુંબક.

(૨) ના. હોદ્દા સરકારની નાણાં સંબંધી રાજનીતીને લીધે દેશના વેપારને નુકસાન પહોંચવાનો સંભવ છે વીગેરે બાબતો ઉપર કમીટીનું ધ્યાન ખેંચનારો એક શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી મળેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં શેઠ માદને જે ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તેમાં બજારની નાણાં લીડની બાબત વધારામાં ઉમેરીને તે ના. હોદ્દા સરકારના નાણા ખાતા ઉપર એકઠી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ લાલજી નારણજી તરફથી કેવેલપમેન્ટ ખાતા મારફત કેટલાક સવાલના જવાબ વામાં આવ્યા હતા અને તે સંબંધમાં ખાતા તરફથી જે ટુક જવાબ મળેલો હતો તે પત્રવ્યવહારની નકલ કમીટીની માહિતી સારૂ શેઠ લાલજી નારણજી તરફથી ચેંબરને પાડવામાં આવી હતી. પત્રવ્યવહાર ઉપર વીચાર કરતાં ના. મુબંધના ગવર્નરનો કમીટીનો મુલાકાતીયાત જે ચોક્કસ શબ્દોમાં કમીટીને કહેવામાં આવ્યું હતું કે કમીટીને ખાતાને ભેટતી ખબર પુરી પાડવામાં આવશે એ શબ્દો તરફ તે ખાતાના વડાનું ધ્યાન એક પત્રનો ખરડો ચેંબરના સેક્રેટરીએ તૈયાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ વા. ૧૬ મી ડીસેમ્બર સને ૧૯૨૨ ને રાજ મળેલી ચેંબરની અસાધારણ જનરલ સભા સંસ્થાનોમાં વસતા હોદ્દાઓની સ્થિતિના સંબંધમાં વીચાર કરવા સારૂ એક સભ-કમીટી એલી હતી અને તે સભ-કમીટીએ પોતાનો રીપોર્ટ જનરલ સભા આગળ બે માસમાં કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. આ સભ-કમીટીનો રીપોર્ટ કમીટી આગળ રજુ થવા તે જન સભામાં રજુ કરવા સારૂ વા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરીને રાજ ચેંબરની એક અસાધારણ જન સભા બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા ખરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મચન્ટસ ચેંબરની કમીટીની એક સભા શનીવાર વા. ૩ જી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ને રાજ બપોરે ત્રણ કલાકે (૨ટા.-૩ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)

„ લાલજી નારણજી

„ હસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

„ ફાજલ હામીદીમ રહીમતુલ્લા

„ બી. એફ. માદન

શેઠ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ એન. એમ. મહુમદાર

„ મોરારજી મુળરાજ ખટાર

„ ગીરમશંકર બી. ત્રિવેદી

„ મહુ મુમેદાર

૧ ગવર્નમેન્ટ ટ્રેડરો એક્રીસોમાં રૂ ૧૦૦ ઉપરાતની રકમની ત્યાણી નોટો વટાવવામાં સુરકેલી પડે છે તે સંબંધમાં શેઠ કેકેબાદ ધાવસજી તરફથી કરવામાં આવેલી ફરીયાદ ધ્યાનમાં લઈને એક પત્ર લખી અત્રેના કરન્સી ખાતાના કોન્ટ્રોલરનું જે ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેમના તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો કે ફરીયાદ ઘણા ઘુના વખતની છે અને હાલ નોટ વટાવવામાં કોઈ પણ પ્રકારે સુરકેલીઓ નથી અને તે બાબતમાં ભેટતી સગવડો કરી આપવામાં આવેલી છે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ધી ગુજરાત હોઝીબરી ફેક્ટરીના માલીક તરફથી હોઝીબરી ઉપર એકઠી મુબંધ ખરડાર-તરફથી જે એકસાઈઝ જકાત લેવામાં આવે છે તે સંબંધમાં વધુ ખુલાસો માગ.

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

નારો એક પત્ર આવ્યો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેમને તે સંબંધમાં મુંબઈના મીલ માલિકાની મંડળી સાથે પત્રવ્યવહાર કરવા લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ મનમોહનદાસ રામજીએ મુંબઈ મુકામે એક કરન્સી કોન્ટ્રાન્સ બોલાવવા માટે કરેલી સુચનાના સંબંધમાં કમીટીએ કરેલા ઠરાવ અનુસાર તે ઉપર કેટલાક ગ્રહસ્થાનો અભીપ્રાય મંગાવવામાં આવ્યા હતા તેમાંથી કેટલાક ગ્રહસ્થાનો જવાબ આવેલા હોવાથી તે ઉપર વીચાર કરતાં તે બાબદ હાલ મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ મેસર્સ છોટાલાલ લીખાભાઈ તરફથી ચેમ્બરના સલાસદ તરીકેનું રાજીનામું મોકલી આપનારો એક પત્ર આવ્યો હતો જે રાજીનામું મંજૂર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ શેઠ લાલજી નારણજીને ડેવેલપમેન્ટ ખાતા સાથે થયેલા પત્રવ્યવહારના સંબંધમાં કમીટી તરફથી ખાતાના વડા ઓ. સર ચીમનલાલ સેતલવડ ઉપર જે પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો તેનો ખરડો કમીટી આગળ રજૂ થતાં તેમાં કેટલાક મુદ્દાવાધારા સાથે તે મંજૂર કરવાનો તથા ના. સરકાર પર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ શેઠ હરીદાસ નાગજી વોરા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ચેમ્બરની કમીટીના કામકાજનો માસીક અહેવાલ જે ઇંગ્લેન્ડમાં છપાવવામાં આવે છે તેને બદલે ગુજરાતીમાં પણ છપાવવો. ચેમ્બરના માસીકમાં એ અહેવાલ પુરેપુરો આપવામાં આવતો હોવાથી અને દર ત્રીમાસીકે જનરલ સભામાં પણ ગુજરાતીમાં રીપોર્ટ રજૂ થતો હોવાથી માસીક અહેવાલ ગુજરાતીમાં છપાવવાને કમીટી કાંઈ ખાસ કારણ જોતી નથી એ મતલબનો પત્ર મી. વોરાને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ મુંબઈના પોષ્ટ માર્સલ જનરલ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે વી. પી. પારસલના સંબંધમાં હાલ ખાતાનો એવો નીયમ છે કે જો તેની પહોંચના સંબંધમાં પારસલ મોકલનાર અગર તેા લેનારને જો ખાતા મારફતે કાંઈ તપાસ કરાવવી હોય તેા એક આનો ફી ભરવી પડે છે ફી તદ્દન નાની હોવાથી અને ખાતાની તપાસણીના કામને ખચે તેમાંથી વસુલ નહીં થવાથી તે ફી વધારીને ચાર આના કરવાની લઘામણુ કરેલી હતી અને તે સંબંધમાં ચેમ્બરનો અભીપ્રાય મારેસો હતો. ખાતાની લઘામણુ સાથે કમીટી સંમત છે તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ મેસર્સ બી. દાસ એન્ડ કું તરફથી ચેમ્બરની જનરલ મીટીંગમાં નીચેની દરખાસ્ત રજૂ કરવાની નોટીસ આવેલી હતી. “આ સભા ઠરાવ કરે છે કે જ્યારે જ્યારે દેશ અને ચેમ્બર સમક્ષ દેશગીતના ઘણાજ અગત્યના સવાલો આવે ત્યારે ચેમ્બરની કમીટીએ પોતાના અભીપ્રાયનો ખરડો ચેમ્બરના સલાસદોમાં અભીપ્રાય સાડ ફેરવવો અને તેમના તરફથી જે અભીપ્રાય ગણે તે પરથી ચેમ્બરનો ઉત્તરનો અભીપ્રાય જણવવો.”

આ દરખાસ્ત ચેમ્બરની જનરલ સભા આગળ રજૂ કરવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર મી. દાસને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૯ વેપારી પેટીઓને રેલ્વેની મુસાફરીને સાડ કનસેશન મળવાના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબગા ના હીટી સરકારના રેલ્વે બોર્ડ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે તે બાબતમાં રેલ્વેના એજન્ટોને જે સત્તા છે તેમાં રેલ્વે બોર્ડ વચ્ચે પડવા મામતી નથી પણ કમીટીએ તે બાબતમાં રેલ્વે કોન્ટ્રાન્સ એસોસી-એશનના સેક્રેટરીને લખી જણાવવું. રેલ્વે બોર્ડની સુચના પ્રમાણે એક પત્ર રેલ્વે કોન્ટ્રાન્સ

એસોસીએશન ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૦ બી. આઈ. એસ. એન. કું. અને બરમા રેલ્વે વચ્ચે જે કોન્ટ્રાક્ટ થયો હોય તેની નકલ કમીટીને પુરી પાડવાના સંબંધમાં ના. હાંદી સરકારના વેપાર ખાતા ઉપર જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કોન્ટ્રાક્ટની શરતો ખુલ્લી કરવાની તેમને સત્તા નથી. આ પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નકલ ચેમ્બરના લેટરસેલીવ એસેમ્બલી ઉપરના પ્રતીનીધી ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૧ ટાઉન હયુટીના સંબંધમાં મ્યુનીસીપલ કમીશનર તરફથી જે નોટ પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવેલી હતી તેના જવાબમાં શેઠ રામજી બારમલ તરફથી એક નોટ પ્રસીદ્ધ કરવામાં આવી હતી અને તેની નકલ કમીટી ઉપર મોકલી આપવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં પ્રથમ જે ચેમ્બરની સભા-કમીટી નીમવામાં આવી હતી તે સભા-કમીટી ઉપર વીચાર કરી એક બરડો કમીટી આગળ રજુ કરવા સાડ સધળો પત્રવ્યવહાર તે સભા-કમીટી ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧૨ ઇન્ડિયન સેન્ટલ કોલન કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે અમેરીકાન ડેશમાં આયાત થાય છે તેની સાથે તે રૂને લગતો “બોલ વીવીલ” નામનો રોગ પણ હાંદુરતાનમાં પેસવાનો સંભવ છે તેથી રૂ આયાત કરતી વખતે કેટલીક રસાયણીક શુદ્ધીનો પ્રયોગ કરવાની જરૂર છે અને તે કામ સહેલાઈથી થઈ શકે તેટલા સાડ ફક્ત મુન્નાઈ બદરેથીજ અમેરીકન રૂ આયાત કરવા હેતુ અને બીજા બંદરો તે રૂની આયાતને સાડ બંધ રાખવાં. આ બાબતમાં કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેની નકલ ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા ચેમ્બરના કોલન કમીટી ઉપરના પ્રતીનીધી ઉપર મોકલી અભીપ્રાય મંગાવવાનો અને તેમનો અભીપ્રાય મળ્યા બાદ કામ હાથ પર લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા શનીવાર તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી ને ૧૯૨૩ ને રાત્ર બપોરે ત્રણ કલાકે મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા-

શેઠ દેવીદાસ માધવજી દાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)	શેઠ મોરારજી મુખારજી ખટારી
,, લાલજી નારાજી	,, ગીરનાથંકર બી. ત્રિવેદી
,, બી. એફ. માદન.	,, મનુ સુબેદાર
,, એન. એમ. મનુમદાર	,, એમ. એમ. અમરસી

૧ થી. એન્ડ ઓ. કંપનીને જે ‘સળસીડી’ આપવામાં આવે છે તેમાં દરેક દેશને કેટલો ભાગ છે એ મતલબની વીગત કમીટી તરફથી પ્રજાવવામાં આવેલી હતી તેના જવાબમાં ના. હાંદી સરકારના પબ્લીક વર્ક્સ ખાતા તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો. અને તેમાં દરેક દેશ તરફથી લેવામાં આવતી સળસીડીની વીગતો જણાવેલી હતી. પત્ર ઉપર વીચાર કરવા સાડ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની એક સભા-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી દાકરસી ઉપ-પ્રમુખ

,, શેઠ લક્ષ્મણ શામળદાસ

શેઠ વાલચંદ હીનાચંદ

,, લાલજી નારાજી

,, એન. એમ. મનુમદાર

મેટેલીક શીલીગથી બીરડીબનો આરંભ થયો છે.

૨ કોલસાની લાવલઇખની નવી પદ્ધતીના સંબંધમાં કમીટી તરફથી જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં રેલવે બોર્ડના કોલ ટ્રાન્સપોર્ટેશન ઓફીસર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કમીટીના વીચારો સાથે તેઓ સાધારણ રીતે સંમત છે પણ કમીટીનો એવો અભીપ્રાય છે કે, નવી પદ્ધતી પ્રમાણે કોલસાની વેહેંચર્સથી ટ્રેલોકને ગેર ઇન્સાફ થાય છે એ અભીપ્રાય સાથે તેઓ સંમત થઈ શકતા નથી. આ પત્રની નોંધ લેવાનો કસવ થયો હતો.

૩ ના. મુંબઈ સરકારના શીર્ષાંગ ભારતર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તેમાં દેશી ખલાસીઓને નોકરાશાખમાં ફેળવણી આપવાના સંબંધમાં સ્કુલની યોજના ઉપર કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. ના. મુંબઈ સરકારની યોજના સાથે કમીટી સંમત છે તે મતલબનો પત્ર લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

૪ ના. મુંબઈ સરકારના મરીન ખાતા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને જે દેશી ખલાસીઓએ ગઈ લડાઈમાં પોતાના જીવ યોગ્યતા છે તેમના મર્ચુની યાદગીરીમાં એક “ઈન્ડિઅન સેલર્સ હોમ” સ્થાપવાના સંબંધમાં કમીટીનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો અને જો તે યોજના સાથે કમીટી સંમત હોય તો તે સંબંધમાં ના. સરકાર તરફથી નીમખેલી કમીટી ઉપર ચેમ્બરની કમીટીના એક સલાસદારની નીમખેલું કરવાની વીનવંતી કરેલી હતી. ના. સરકારની યોજના સાથે કમીટી સંમત છે અને તે સંબંધમાં નીમખેલી કમીટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતીનીધી તરીકે શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીની નીમખેલું કરવામાં આવી છે એ મતલબનો પત્ર ખાતા ઉપર લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

૫ ના. સરકાર તરફથી દેશના હુન્નર ઉદ્યોગને મદદ કરવાના સંબંધમાં મદ્રાસની સરકાર જે બીલ પસાર કર્યું છે તેવા ધોરણ પર ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી કાંઈ બીલની જરૂર છે કે કેમ તે બાબતમાં મુંબઈ સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાના વડા તરફથી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ખાતાનો અભીપ્રાય પુછાવેલો હોવાથી ખાતા તરફથી તેમની સલાહકારક કમીટીના સલાસદારોનો અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. આ સંબંધમાં શ્રી. જી. બી. ત્રીવેદીને ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ખાતાની સલાહકારક કમીટીના સલાસદાર તરીકે જે પત્રવ્યવહાર પુરો પાઠવામાં આવ્યો હતો તે ઉપર ચેમ્બરની કમીટીનો તેમણે અભીપ્રાય મંગાવેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં મુંબઈ ઇલાકાને સાફ પણ મદ્રાસના જેવી કાયદાની યોજના હોય તે ધમ્મવા જોગ છે એ મતલબનો પત્ર શ્રી. ત્રીવેદીને લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

૬ ચેમ્બરનો નાણાં સંબંધી સ્થાપતીના સંબંધમાં વીચાર કરતાં ચેમ્બરના વાર્ષિક ખર્ચમાં કાંઈ કાપકુપ થઈ શકે તેમ છે કે કેમ તે બાબતમાં તપાસ કરવા સાફ શેઠ બી. એફ. માદન અને શેઠ મોહનજી મુળરાજ ખટાઉની એક સભા કમીટી નીમખવાનો કસવ થયો હતો અને ચેમ્બરની હાલ તુરતની નાણુંબીક પુરી પાડવા સાફ ચેમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીને ડ્રા. બે હબર ઉભા કરવાની સત્તા આપવાનો કસવ થયો હતો.

૭ ચેમ્બર તરફથી મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટ ઉપર પ્રતીનીધીઓ મોકલવાના કાયદા કાનુને કયા સીદ્ધાંત ઉપર ઘડવા તે સીદ્ધાંતો નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને કાયદા કાનુનેનો ખરડો ચેમ્બરના સેક્રેટરી તૈયાર કરીને ચેમ્બરની હવે પછીની મળનારી કોઇ પણ જનરલ સભામાં રજુ કરવાની સત્તા આપવાનો કસવ થયો હતો.

૮ શેઠ જી. બી. ત્રીવેદી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે તેમણે મુંબઈની કાઉન્સિલમાં સ્ટોર્જની ખરીદીને લગતો જે કસવ રજુ કર્યો છે તેની નકલ બીડેલી હતી અને ચેમ્બરના

કાઉન્સિલ ઉપરના પ્રતીનીધીનો ટેકો માગ્યો હતો અને તે બાબતમાં ચેમ્બર તરફથી ના સરકાર પર લખાણ કરવાની લલામણ કરેલી હતી. મી. ત્રીવેદીના ઠરાવ તરફ ચેમ્બરના કાઉન્સિલ ઉપરના પ્રતીનીધીનું તથા શેઠ લાલજી નારણજીનું ધ્યાન ખેંચવાનો તથા તેને કાઉન્સિલમાં ટેકો આપવાની લલામણ કરવાનો પત્ર લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા થનીવાર તા. ૧૭ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રોજ બપોરે ૨-૧૫ કલાકે (ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસીઉપ-પ્રમુખ	શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજી
„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	„ વાલચંદ હીરાચંદ
„ કાજલ ઇશ્રાહીમ રહીમજીલા	„ મનુ સુબેદાર
„ બી. એફ. માદન.	„ શુભાચંદ દેવચંદ ઝવેરી
„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ	„ કેકેબાદ કાવસજી દીનશાહ
„ એન. એમ. મણુમદાર	„ એમ. એમ. અમરસી

૧ “ટીબ્બર” ની ખરીદીના સબંધમાં ના. હીંદી સરકારના દેવચુ ખાતા ઉપર વધા બોમ્બે ડેવેલપમેન્ટ લીપાર્ટમેન્ટ ઉપર કમીટી તરફથી જે પત્રો લખવામાં આવ્યા હતા તેના જવાબમાં બંને ખાતાં તરફથી પત્રો આવેલા હતા. આ પત્રો ઉપર વીચાર કરતાં તેની નકલ તથા તેને લગતો સધળો પત્રવ્યવહાર ચેમ્બરના ટીબ્બરમાં વેપાર કરવા જણીવા સભાસદોમાં તેમના અભીપ્રાય સાફ ફેરવીને તેમના અભીપ્રાય મળ્યા બાદ કામ ફરીથી કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ કમ્પીરીયલ ઇન્ડીસ્ટ્રીયુટની ગ્રાન્ટના સબંધમાં ના. હીંદી સરકાર સાથે થયેલા પત્રવ્યવહારનો ટુકે સાર જે થોડા વખત પહેલા કમીટીના સભાસદોમાં અભીપ્રાય સાફ ફેરવવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે બાબતમાં ના. હીંદી સરકારનો જે ગ્રાંટ બંધ કરવાની તરફેણમાં અભીપ્રાય હતો તે અભીપ્રાય સાથે સંમત થવાનો તથા તે માતલબનો પત્ર લંડનની એસોસિએટેડ ચેમ્બરના સેક્રેટરીને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ચેમ્બરની કમીટી તરફથી વખતોવખત ના. સરકાર પર જે લખાણો મોકલવામાં આવે છે તેની નકલ પ્રેસમાં મોકલવાના સબંધમાં ચેમ્બરે કંઈ નીતી (policy) સ્વીકારવી તે બાબત ઉપર વીચાર કરતાં તે કામ ચેમ્બરની નવી કમીટી અમલમાં આવે ત્યાં સુધી મુલવવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૪ ટાઉન હયુટી રીફંડ ફક્સના સબંધમાં મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ઉપર પત્રનો જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે પર વીચાર કરતાં તે મુલવવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ મુંબઈ સરકારની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલમાં સભાસદો કમી કરવાના સબંધમાં પ્રેસીડેન્સી એસોસિએશનમાં જે ઠરાવ પસાર થયો હતો તે તરફ કમીટીનું લક્ષ ખેંચાતાં તે બાબતમાં કાંઈ પણ પગલાં નહીં લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ઉપરોક્ત પોલીસ કરેલા ટેબલટોથ ખરીદ કરવા કયાં જયો?

૬ અમેરીકન રૂ ક્રકવ મુંબઈ બંદરેથીજ આયાત કરવા દેવાની ભલામણ ઉપર સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી તરફથી કમીટીના જે અભીપ્રાય પુછાવેલો હતો તે સંપ્રદાયમાં કમીટીનો જીવો ઠરાવ થયો હતો કે ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા કોટન કમીટી ઉપરના ચેમ્બરના પ્રતીનિધીનો અભીપ્રાય મંગાવ્યા બાદ વીચાર કરવો. બન્ને અહરથો તરફથી પોતાના અભીપ્રાય જણાવનારા પત્રો મળેલા હતા તે પર વીચાર કરતાં જ્યાં સુધી રૂના વાપરનારાઓ તરફથી એ પદ્ધતી સામે વાંધો ઉઠાવવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી એ પદ્ધતી સાથે કમીટી સંમત થાય છે એ મતભાવનો પત્ર સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સેક્રેટરીને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં બ્રૂહા વિભાગ રખવામાં આવે છે. જે અહરથોને પોતાની ઓફીસો કારખાનાં અથવા પેઢીઓ માટે નોકરોની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવી જેથી આ વિભાગમાં બંહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી બંહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે બંહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે તેજ ચુગમ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં બંહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે તેમની પાસેથી દરેક વખતે બંહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાનાં નામ બંહેર કરવાની પ્રવચ્છા ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

AN ACCOUNTANT with independent knowledge of correspondence desires situation in any capacity in a Limited Concern. Insurance Co. preferred. Please write to H. T. c/o Indian Chamber of Commerce. Bombay 8th January 1923

Hiralal Tarachand Shah.

Bhim Shroff Chawl,

BOMBAY 2

નેધરમે ઈઓ:—બહારગામથી રૂ. ઉન. અનાજ. કઠોળનો ખરીદ કરવાની નોકરી આફ્રિકા બરમા, કલકત્તા, મુંબઈ પંજાબ, ગુજરાત, કાઠીઆવાડમાં સારી રીતે ગુસાફરી કરી, વેપારને સારો અનુભવ મેળવેલ છે, પ્રવ્રેષ્ટ, સ્વાહીલી, ગુજરાતી, હિંદી બાબા સાથે ઇંગ્રેજી ગુજરાતીમાં પત્ર વ્યવહાર, નામું અને ઓફીસને લગતા દરેક સારી માહેતી છે. ઓળખાણ પછુ આપવામાં આવશે. પત્ર વ્યવહાર C/o

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર.

જોઈએ છીએ:—મુંબઈ, કલકત્તા અને આફ્રીકામાં લીમીટેડ કંપનીઓમાં તેમજ બેંકોમાં હેડ ક્લાર્ક એસિસ્ટન્ટ એક કન્ટન્ટ, કેશીયર, મેનેજર તેમજ પર્સનલ સેક્રેટરી તરીકે અનુભવ મેલવેલા એક ગુજરાતી હિંદુ યુવક હિંદુસ્થાનમાં અથવા દરિયા પરના મુલકોમાં સાધારણ પગારથી કોઈપણ નાતની નોકરી કરવા રાજી છે. લખો K. N. P. C/o ઇન્ડિયન મરચન્ટસ એસોસિયેશન.

Wanted a good job in any firm by an all round experienced man knowing leading Commercial languages & a/c and type-writing. Favour of reply requested at 5th Goregaonkar's Building, Girgaon, Bombay.

G G SAHASRABUDHE.

અન્ય એસોસિયેશન.

હિંદી રેલ્વે ઉતાડ્ડોની મંડળીની સભા.

નીચે વર્ગમાં સુસાફરી કરી અનુભવ લેવાની આજેવાનોને અપીલ.

હિંદી રેલ્વે ઉતાડ્ડોની મંડળીની ખાસ સભા પ્રમુખ ઓ. મી. લલ્લુભાઈ શામળદાસની ગેરહાજરીમાં મી. જોલ. રાયસ પટના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી. મંડળીના સેક્રેટરી મી. જીવરાજ ગોક્ળદાસ નેણમીએ તેનો ગયા પાંચ વર્ષનો હિસાબ અને રીપોર્ટ બહાર રાખવાની દરખાસ્ત કરી હતી.

મી. જીવરાજ નેણસીનું લાપણુ.

આપની સમક્ષ આ મંડળીનો છેલ્લા પાંચ વર્ષનો રીપોર્ટ રજુ કરતાં મને ઘણો હર્ષ થાય છે. છેલ્લા પાંચ વર્ષોમાં આ મંડળીએ બની શકિત પ્રમાણે સેવા બજાવી છે. લોકમત ફેળવવા માટે ગુજરાત, કાઠીઆવાડ, તેમજ સીંધના મુખ્ય શહેરો તેમજ ગામડાંઓમાં બહાર સભાઓ ભરવામાં આવી હતી એટલું જ નહિ પણ નઢિઆદ, સુરત, તથા આણંદ ખાતે રેલ્વે પરિવહો પણ ભરવામાં આવી હતી. આ મંડળીની સ્થાપના થયા પછી કલકત્તા અને મદ્રાસ ખાતે રેલ્વે ઉતાડ્ડોની મંડળીઓ સ્થાપન થઈ છે અને કરાચી, અમદાવાદ, ડાકોર, આણંદ, પેટલાદ, ઉમરેક, હરણ, મહુવા અને અડામ ખાતે શાખાઓ ખોલવામાં આવી છે. રેલ્વે ઉતાડ્ડોની

હવે પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

જીવન ખમવેા પડે છે અને ખાસ કરીને દોરના ઠળામાં જનાણુઓને પુરવામાં આવે છે તે તરફ પોતાનો વિરક્ષાર બતાવવા મુંબઈ, ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, પંજાબ, મદ્રાસ, સીંધ વગેરે ભાગોમાં મળેલી પરિષદોએ તેમજ કલકત્તામાં મળેલી ધી ઇન્ડીઅન નેશનલ કોંગ્રેસે ખાસ ઠરાવો પસાર કર્યા હતા. હિંદુસ્તાનની જુદી જુદી રેલ્વેઓ ઉપર ઉતાડ વર્ગને શું શું મુશ્કેલીઓ નડે છે, તેમજ જુદી જુદી રેલ્વે કુળ. ઓએ ઉતાડુઓ માટે કેવી સગવડો રાખી છે, તેનો જાતિ અનુભવ લેવા માટે માટે બંગાળ, પંજાબ, સીંધ, કાઠિયાવાડ, તથા મદ્રાસ તરફ જવું પડ્યું હતું, અને જ્યાં જ્યાં મુધારાઓની જરૂર જણાય હતી ત્યાં તે બાબત તે તે રેલ્વે અમલદારોનું ધ્યાન ખેંચી મુધારા કરાવવામાં આવ્યા હતા. છેલ્લાં પાંચ વર્ષોમાં રેલ્વે કુંપનીઓએ ઘણીએ વખત આ મંડળીની સલાહ તથા મદદ માંગી હતી. જે વખતેવખત આપવામાં આવી હતી. પણ માટે જણાવવું જોઈએ કે, પ્રજાની વ્યાજબી માગણીઓ તરફ ઘણી વખતે રેલ્વે કુંપનીઓએ ઘાટ આપી નથી જે દિલગીરી ભરેલું છે. ના. સરકાર તરફથી નીમાયેલી રેલ્વે કમીટી તેમજ ડેક પેસેન્જર્સ કમિટી સમક્ષ જીબાની આપવા આ મંડળને આમંત્રણ કરવામાં આવેલું હતું. પરંતુ મુંબઈ સરકાર રેલ્વેઓને લગતાં પુસ્તકો તેમજ સરકારી વગેરે આપવા ના પાડી. છે તે વખતે હોદ્દી સરકારે નીમેલી રેલ્વે કમીશનની સુચના મુજબ દરેક પ્રાંતમાં એકવાઇઝરી કમિટી નિમાશે ત્યારે કમીટીમાં કમીટી બે પ્રતિનિધિઓ આ મંડળના તેમાં નિમવા જોઈએ કે જેથી ઉતાડ વર્ગની શું શું ફરિયાદો છે તે કમીટી સમક્ષ રજૂ કરી યોગ્ય મુધારાઓ હાબલ કરી શકાય. આ મંડળમાં હાલમાં ૬૩ પેટ્રો, ૬૬ છંદગી સુધી સભાસદો, ૬૬ યાદારણ સભ્યો અને ૮ બોનરરી સભાસદો મળી કુલ ૨૬૩ સભાસદો છે.

દિલગીરી સાથે જણાવવું જોઈએ કે મુંબઈના વેપારી ભાઈઓ-જેઓના દર વર્ષે લાખો રૂપીઆનો માલ રેલ્વે રસ્તે આવે છે તેઓ માલ કમી આવવાથી, ચોરાઈ જવાથી, ગેર-વહેલે જવાથી, કે ભાવ ફેરની ભૂલને લઈને હાનિ રૂપીઆનું નુકસાન થાય છે તે તેઓ સહન કરે છે. પરંતુ પ્રજાને ન્યાય અપાવવા લડત ચલાવવા બંધારણપૂર્વક કામ કરતી સંસ્થાને તેઓએ જોઈએ એટલી મદદ હજી કરી નથી. વેપારી વર્ગે ખાસ કરીને આ મંડળમાં જોડાવાની ખાસ જરૂર છે. હાલમાં આ મંડળને વાર્ષિક મદદ તરીકે ૬ થી ૭ વેપારી મંડળો મદદ કરે છે. મુંબઈમાં જીન્ડા અનેક મંડળો છે. તેમજ આ મંડળમાં જોડાવું જોઈએ આટલા વર્ષોથી હિંદી પ્રજા મુસાફરીમાં ત્રાસ અને અન્યાય ખમે છે તેનું ખર્ચ કારણ તો મને એ લાગે છે કે પ્લેટફોર્મ ઉપર બોલનારા, જાહેર જીવન ગાળનારા, આગેવાન થવાનો દાવો કરનારા, દેશ નેતાઓ તેમજ ધારાસભામાં જનારા ભાઈઓએ ત્રીજા વર્ગોમાં મુસાફરી કરનારા હિંદી ભાઈઓ તરફ જોઈએ એટલી કાળજી બતાવી નથી, યા તપાસ કરી નથી, કેટલાક આગેવાનોને તો તપાસ કરવાની કુરસદ પણ હોતી નથી. હિંદના નેતાઓ અને આગેવાનોની માત્ર જીભની સહાનુભૂતિથી આ મુશ્કેલીઓ દૂર થઈ શકે એમ નથી. મરહુમ બો. સર ફીરોજશાહ મેતા, મી. હસન ધમામ, મહાત્મા ગાંધીજી, મીસીસ સરોજિનિ નાઇડુ અને મી. એન્ડ્રુસ જેવાઓએ જાતે રેલ્વે મુશ્કેલીઓ જોઈ છે અને જાહેર પત્રોમાં તે બાબત છપાઇ ગઇ છે, જ્યારે આવા નામાંકિત ભાઈઓ અને જહેનોને રેલ્વેમાં ત્રાસ ભોગવવા પડે છે તો પછી અજ્ઞાન અને કાયદા નહિં જાણનારા મારા હિંદી ભાઈઓ તથા જહેનોની શું હાલત હશે, તે તમે!

ધી બોગે ટાઇલ માર્કેટ ૨૨ બેંક સીટ ફ્રાંક મુંબઈ.

ભાઈએજ વિચારી લેશે. જ્યાં સુધી ઇંગ્લેન્ડ આપણાં અમેરીકાની માફક તથા દેશ નાથકો તેમજ આગેવાનો ત્રીજા વર્ગમાં મુસાફરો કરી જાતિ અનુભવ મેળવી લઈ નહિ ચલાવે ત્યાં સુધી વર્ધોના પેઢારો છતાં રહેવે કુાં. અને ના. સરકારની કાર્ય પદ્ધતિ બદલાશે નહિ. કેટલીક વખત તો રહેવે કુાં.એ ઉતાડુએને ન છાજતી રીતે અને હિંદી પ્રજાનું અપમાન થાય તેવા જવાબો આપે છે. મારે કબુલ કરવું બેઠાએ છે કે છેલ્લાં પાંચ વર્ષોમાં વડી ધારાસભામાં ઑ. મી. મનમોહનદાસ રામજી, ઑ. મી. જમનાદાસ દ્વારકાદાસ, ઑ. મી. લલ્લુભાઈ શામળદાસ, ઑ. મી. એન. એમ. ભેશી તેમજ ઑ. મી. જીજ્ઞાએ રહેવે મુસાફરો માટે ઠીક લડત ચલાવી હતી. પરંતુ માત્ર ધારાસભામાં ઠરાવો પસાર થાય તેથી કાંઈ દેશને વધુ ફાયદો નથી, પરંતુ આવાં મંડળો મારફત પ્રજાની સાથે મળીને જો ઠરાવો રજુ કરવામાં આવે તો આખી પ્રજા તે ઠરાવને પોતાનો ટેકો આપવા તૈયાર થાય અને તે માટે તેવા ભાઈઓએ આવાં મંડળોમાં પોતે સામેલ થઈ તેને પોતાની સલાહ તથા અનુભવનો લાભ આપવાની જરૂર છે. મને આશા છે કે આવતા વર્ષે આપણે ભેગા મળીએ તે અગાઉ આ મંડળ કાંઈ વધુ સંગીન કાર્ય પ્રજા સમક્ષ રજુ કરવા સમર્થ થશે. અને તેમ કરવામાં વેપારી પ્રજા તેમજ દેશના આગેવાનોને મદદ કરવા પોતાની ફરજ સમજશે. ઉતાડુ વર્ગની મુશ્કેલીઓ ઘણા વર્ષથી ચાલી આવે છે તેમાં બેઠાએ એટલા મુધારા થયા નથી, તે છતાં ઉતાડુએની મુસાફરીના દરો વધેના જાય છે તે માટે પ્રત્યેકોનાની કાંઈ પણ અમર રહેવે કુાં. ના બહિરા કાનન થતી નથી. વડી ધારાસભામાં રહેવેના ભાવો ઘટાડવા માટે રજુ થયેલી ફરખાવ છતાં પણ સુઅમના પરાંઓની ટીકીટોના ભાવો વધતાજ જાય છે. અને ખખર મળી છે તે જો ખરી હોય તો સુઅર્ધ સરકારની મનાઇ છતાં હિંદી સરકારની રજા થીજ જી. ચાર્જ. પી. તેમજ જી. પી. એન્ડ સી આઈ રહેવે કુાં એએ સીઝન ટીકીટના ભાવો વધાર્યા છે, જ્યારે વિલાયતી રહેવેએ તેમજ સ્ટીમર કુાં. એએ પોતાના ભાવો ઘટાડ્યા છે. પ્રજાએ તેની સાથે માટેસ્ટ કર્યો અને રહેવે અમલદારોને મળવા માટે ડેપુટેશનો નીચ્યાં તો પ્રજાના ડેપુટેશન ને મળવા માટે પણ જી. આઈ પી. રહેવેના એજન્ટોને ઠીક ન લાગ્યું. જ્યાં આવી નમુનેદાર સભવતા રહેવે કુાં. હિંદમાં બતાવતી હોય વખતે સ્વમાન બાળવનારી હિંદી પ્રજા તથા તેમના આગેવાનો આતુ' અપમાન કેટલો કવખત સુધી સહન કરશે. રહેવે કુાં. દસ માણસોની જગાએ ૨૫-૨૦ ઉતાડુએને ગેસાડી ત્રણગણો નફો કરે છે પ્રજા જાણે છે કે તેમ કરવું તે કાયદાની વિરૂદ્ધ છે છતાં પણ રહેવે કુાં. એની મુશ્કેલીઓ જ્યાનમાં લઈ પોતે હાડમારી સહન કરે છે. તેના બદલામાં રહેવે અમલદારો આવે. અપમાનકારક જવાબ આપે જો રહેવે કુાં. ન શરમભરેલું છે. હવે તો પ્રજાએ પોતાના હકો માટે એકત્ર થઈ લડત ચલાવવાની જરૂર છે. ન મળે હિંદીએ માટે રહેશને પાણીની સગવડ, કે ન મળે ખાત્રા માટે ઉત્તમ ભોજનચઢો, ન મળે વેષ્ટીંગ ડ્રેસ; કે ન મળે સારા જાજરૂએ; સારું બધું જ યુરોપીઅનો માટે હોય છે. ત્રીજા વર્ગની કમાણી ૬૦ ટકા જેટલી છે તેમને ભોજે પહેલા અને બીજા વર્ગ ના ઉતાડુએને સગવડો અપાય છે તે હવે મળવીજ ન જોઈએ અને ત્રીજા વર્ગના ઉતાડુએને તે મળવો બેઠાએ તે માટે લડત ચલાવવાની પ્રજાની ફરજ છે. મને આશા છે કે પ્રજાના હકો માટે લડત કરવા આ મહા પોતાથી બનતું કરશે. તેમાં તેને ચોગ્ય મદદ પ્રજા તરફથી મળશે.

બાદ રીપોર્ટ તથા કમીટીએ કરેલી સુચનાઓ બહાલ રાખી પ્રમુખને ઉપકાર માની સભા વીસરજન થઈ હતી.

મેટેલીક રીલીંગથી બીલીંગનો આરો શોભે છે.

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો ?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનેજિંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ક.—(જો દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવો

સંભવ છે.)

(૪૩)

પુછપરછ.

ઝેકોસ્લોવાકીયાની કારખોરનું એક મલેક્ટ્રીક વર્કસ તરફથી ફેડરેશન ઓફ ઝેકોસ્લોવાકીયન યુનિયન્સ કંચરસે કારખોરનું અને ઇલેક્ટ્રીક આયાત કરનારાઓનાં નામ હામ માળ્યા છે એ વીરો વધારે વીગત ઝેકોસ્લોવાકીયાના રાજ્ય તરફના મુખ્ય ખાતેના કોન્સલ પાસેથી મળી શકશે.

નવા છ ટકા વ્યાજનાં પોસ્ટલ સરટીફિકેટ.

સરકારી કરથી મોકળાં રહેશે.

હીંદી સરકાર વાં ૨ છ એપ્રિલથી પાંચ વરસની મુદત માટેના પોસ્ટલ કેશ સરટીફિકેટ નવાં કહાશે અને તેનું વ્યાજ છ ટકા હોયે રહેશે. નાણાં આપવાનાં તથા પાછાં નીચે પ્રમાણે છે:—

પાકવાની રકમ

તે માટે

આપવાની રકમ

રૂ. ૨૦

૧૫

રૂ. ૫૦

૨૭૫

રૂ. ૧૦૦

૭૫

રૂ. ૫૦૦

૩૭૫

હાલમાં જે સરટીફિકેટ છે તેની ઉપર પણ એ વારીખથી એજ પ્રમાણે છ ટકા હોયે નાણાં આપવામાં આવશે એના વ્યાજ ઉપર સરકાર આવક વેશે લેશે નહીં. વળી સરટીફિકેટની મુદત પુરી થવા અગાઉ કોઇપણ વેળા એનાં નાણાં તેટલા વખતના વ્યાજ સાથે મેળવી શકશે. હાલ જેમની પાસે કેશ સરટીફિકેટ હોય તેઓ તેની અગાઉ બહાર ક્યાં મુજબની કીમત પાછી લઇને આ નવા કેશ સરટીફિકેટમાં એ નાણાં રાખી શકશે.

વેપારી ખબરો.

માલના ભાવ કચ્છમાંની જગત માટે કેવી રીતે ગણવા તેના સંબંધમાં આસ્ત્રેલીયાની સરકારે બહાર કહ્યું છે કે વા. ૧૦ મી ઓક્ટોબર ૧૯૨૨થી માલની ઉપર જગત કીમતના પ્રમાણમાં ગણવામાં આવશે અને માલ નીકળત કરનાર દેશમાં રચાનીક વપરાય માટે જે ભાવ હોય તે તથા આયાત થતી વેળા બંદર ઉપર આવેલા માલને ખરીદવા જે હોય તે એમાંથી જે વધારે હોય તે ભાવથી કીમત અંકશે. અત્યાર સુધી ગોઠવણ ભૂલી હતી અને તે એવી હતી કે એ માલ આસ્ત્રેલીયામાં વાપરનારઓ જે ભાવે ખરીદે તે કરતાં વીસ ટકા વધારે કીમત ગણાતી હોયે એ ગોઠવણ રદ કરવામાં આવી છે.

ઈન્ડી પોલીસ કરેલા ટેબલટો ખરીદ કરવા ક્યાં જશે !

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ થાય તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેના લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજીંગ ડિરેક્ટર.

વેપારી અકિડા.

(૧) સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.		નવેમ્બરમા		એપ્રિલથી		નવેમ્બર
		૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૮૪	૩૫૭	૪૨૬	૩૦૬૫	૩૨૫૬
મદ્રાસ	...	૩૦	૪૨	૪૬	૨૭૧	૨૭૫
બંગાલ	...	૨૬	૨૭	૨૪	૨૧૭	૨૨૨
સંયુક્ત પ્રાંતો	...	૩૧	૩૫	૩૭	૨૩૪	૨૬૫
અજમેર-મેવાડ	...	૨	૨	૨	૧૨	૧૭
પંજાબ	...	૨	૩	૨	૧૮	૨૧
દીલ્હી	...	૩	૨	૩	૨૫	૧૭
અંધ પ્રાંતો વધા	૨૫	૨૭	૨૬	૨૦૨	૨૧૬	૨૧૨
જેશી શાખો	...	૩૦	૩૩	૩૩	૨૫૩	૨૫૬
કુલ	૫૩૬	૫૩૧	૬૦૫	૪૩૦૧	૪૫૫૭

(૨) સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ.)

	નવેમ્બરમા		એપ્રિલથી		
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	
પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
નં. ૧ થી ૨૫	૫૪૮	૧૦	૪૭૮	૭	૪૨૨૩
,, ૨૬ થી ૪૦	૫૫	૨૦	૫૧	૩૨	૪૬૫, ૨૩૨
,, ૪૧ અને વધારે	૧	૬	૧	૧૧	૧૫ ૪૭

(૩) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (લાખ વાર)

	નવેમ્બર	એપ્રિલથી		
		૧૯૨૨	૧૯૨૧	
કેસાં તથા	બંધ	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
ધોધેલાં કાપડ	પેદાશ	૧૦૮૨	૮૫૬	૮૬૭૪
...	આયાત	૧૨૨૦	૧૧૨૨	૮૫૩૯
રૂબીન કાપડ	પેદાશ	૪૨૦	૩૧૭	૩૦૦૪
...	આયાત	૨૭૦	૧૩૫	૧૩૬૧

બોક્સ બોક્સ ટાઈલ્સની લીસ્ટનો કયા ભાગ મળશે ?

(४) कापड. सुतरनो. उंचोग. (लाभ रवध)

	નવેંબર		ડિસેમ્બર		ઓપ્રીલથી નવેંબર	
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૦	૧૯૨૧
સુતરની પેદાશ	૬૦૫	૫૩૧	૫૮૬	૪૭૦.૫	૪૫૫.૭	૪૩૦.૧
કાપડની પેદાશ	૩૬૨	૨૮૮	૩૧૨	૨૬૬૦	૨૭૦.૬	૨૫૧.૧

(૫) કાપડની પ્રાંતવાર પેદાશ. (આગષ્ટ માસમાં.)

प्रांत.	ईमिग्र (लाभ रू.पी.आ.)	वजन (लाभ रतक.)	लंगाध (लाभ वार.)
मु'गध	१८२१ १८२२	१८२१ १८२२	१८२१ १८२२
महास	३४८ ४३८	२२२ २८०	६४१ १२५०
गंगाव ...	१६ २०	१० १४	३२ ४४
अ'युक्त प्रांतो ...	४ ३	२ १	१२ ८
अ'युक्त प्रांतो ...	१४ १६	१० ११	३४ ४०
अ'युक्त प्रांतो ...	२ १	१ १	५ ३
दीहली ...	२ ३	१ २	३ ७
अ'युक्त प्रांतो तथा भीरार	२२ २१	१४ १४	५४ ५०
देशी राखी ...	२२ २२	२५ २७	८८ ८६
कुल ...	४३४ ५२७	२८८ ३६२	११७४ १५०३

એપ્રિલથી નવેંબર

प्रांत	कर्मित (लाभ रुपया)	वजन (लाभ रतल)	तांगाध (लाभवार)
कुंभा	१६२१	१६२२	१६२१
मुंभा	३४६१	३२२०	२२१३
मद्रास	१०५	१५६	६५
पंजाब	४६	४५	२६
संयुक्त प्रांत	१०५	११७	७५
अमरगिर-मेवाड	२०	१४	१४
पंजाब	१
दीहरी	६	२६	६
मध्यप्रांत-णीसर	१६८	१६६	११०
देरी राज्या	१६५	१८६	१६१
कुल	४०८२	३६३६	२७०६

તા. ૩૦-૧૨-૧૯૨૨ ને હીને જુદે જુદે કેકાણે સરકારી વખતોમાં પડેલો માલ.

		બંગાલ	મુંબઈ	સીધ	મદ્રાસ	બરમા	કુલ
કાપડ કોડ (વાર)	હળાર વાર	૧૭૨૬	૧૬	૧૭૪૫
" ધોચેલું "	" .. "	૧૧૭૨	"	૧૧૭૨
" રંગીન "	૧૧૧૯	૩૬	૯૮	૧૨૫૪
બેલ-બીર-પોટર	હળાર ગેલન	૪૧	૧૮	૮૫	૫	૧૫૦
ખાંડી	૨૨	૧૧	૭	૧૧	૬	૫૮
જીન	૩	૩	૧	૨	૨	૧૪
લીફર	૩	૪
રમ	૨૫૩	૩	૬	૨૬૬
જીરકી	૬૩	૨૩	૨૪	૧૩	૫	૧૨૯
ખીના સ્પીરીટ	૧૬	૭	૧૦	૬	૪૭
વાઇન	૧૮	૧૬	૪	૧	૩	૪૪
કેરોસીન તેલ	હળાર ગેલન	૪૫૬	૪૫૬
નીમક	હળાર ટન	૧૫૧	૧૬	૧૬૮
રેશમી કાપડ	હળાર વાર	૬	૬
ખાંડ	હળાર ટન	૨	૨૨૭	૮	૧	૨૩૬
તાંબાકુ	હળાર રવલ	૬૫૮	૧૩૪	૬૮	૫૦	૧૮૬	૧૧૨૩

નહેર ખબરની અનુક્રમણીકા.

નહેર ખબર આપનારનું નામ

પાટું.

INDEX

NAME/OF ADVERTISER.

Page

ફેસ્ટ એન્ડ વૉચ કંપની	૧ એ
ફ્રેઝેટ ચપના એન્ડ કુંઠ	૧ એ
ઓ. ડી. કેમીકલ કું.	૫ એ
બી. રેડ્ડી કેમીકલ લેબોરેટરી	૬ એ
હંદુ અનાયામમ—નદીઆદ	૬ એ
અમૃતાંજન ડીપો	૭ એ
ફરેદુન કે. દાદાજીનંદ.	૭ એ
બી. એલ. થોસર.	૭ એ
દુલેરાય છટ્ટાચાર્ય અંબરીયા	૮ એ
ક્રાંતિ ડેપો	૮ એ
બ્રહ્મીચંદ્ર ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ	૯ એ
છન્નાવી હીન્દુ સી મંડલ...	૯ એ
ફિરોઝ એમ દસ્તુરની કું.	૧૦ એ
વેલ કલ્યાણજી હરીજીજી	૧૦ એ
મણીચંદ્ર ગોવિંદજી	૧૧ એ
બી. જી. યેન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્ડસ્ટ્રી કું. લી.	૧૨ એ
ગુલામહુસેન ઇરાબાલજી એન્ડ બ્રધર્સ	૧૩ એ
બી. કાલીદાસ મોતીરામ	૧૪ એ
બી. લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૪ એ
સુરજમલ લક્ષ્મીભાઈ કું. પની	૧૪ એ
દાદાભાઈ રામચંદ્ર ગહેવા	૧૫ એ
"દીવાવર સાડી" ડીપો	૧૫ એ
ગોદરેજ બ્રધર્સ	૧૬ એ
ડો. ડી. રાઘવર એન્ડ કું.	૧૭ એ
જીવરાજ ગોકલદાસ નેમ્બરી	૧૭ એ
પ્રેમચંદ્ર કલ્યાણજી સુરતવાલા	૧૭ એ
ડીપો કેમીકલ કું.	૧૮ એ
બી. યુનીવર્સલ કું. એન્ડ જી. કું. લી.	૪૮૯
ડો. ન. ચૌધરીઆનાવાલા...	૪૯૨
જગજીવનદાસ નારાયણ મહેતા	૧૯ બી
સુરજ વલ્લભદાસની કું.	૨૦ બી
બી. વલ્લભ ઇન્ડસ્ટ્રી કું. લી.

West End Watch Co.	1 A.
Drewet. Chowda and Co.	2 A.
Od. Chemical Co.	5 A.
The Standard Chemical Laboratory	...	6 A.
Hindu Ananthushram—Nadiad	...	6 A.
Amrntanjan Depot	7 A.
Pharednn K. Dadaohanji	7 A.
B. L. Thosar	7 A.
Dulera! Chhotalal Anjriya	8 A.
Kratant Depot.	8 A.
Laxmichand Dossabhni & Bros	...	9 A.
Gnjarnki Hindoo Stri Mnnndal	9 A.
Phirose M. Dustoor & Co.	10 A.
Vaidya Kalyanj! Harikrishna...	...	10 A.
Manishanker Govindji	11 A.
The Indinn Mercantile I. Co. Ltd.	...	12 A.
Gnlambnssein Esmalji & Brothars.	...	13 A.
Dr Kalidas Motiram	14 A.
The Lakslmi Art Printing Works	...	14 A.
Sorajmal Lalnbhai & Co....	...	14 A.
Dnhyabhni Ramohandra Mehta.	...	15 A.
"Dilavar Sadi" Depot...	...	15 A.
Godrej Brothers	16 A.
Dr .D. Writer & Co.	17 A.
Jivraj Goculdas Nensi...	...	17 A.
Premchand Krishnaji Saratwala	...	17 A.
The Rio Chemical Co....	...	18 A.
The Universal F. & G. I. Co. L.	...	489
S. N. Ponchakkanavala.	491
Jagjiwandas Narayan Mehta	19 B.
Snrji Vilabhdas & Co.	20 B.
The Vnlcon Insurance Co. Ltd.

A thoroughly experienced and able Yarn Broker, working as a Broker in first class English, Japanese and Indian offices, dealers and mills can profitably buy and sell all kinds of yarns ready as well as forward. All inquiries and orders receive best and immediate attention. Please communicate to:

SANKAICHAND G. SHAH B. A. LL. B.

Lohar Street, Bombay 2.

દેશી વેપારી ચેમ્બરના માસિક

	માટે			
	જાહેર ખર્ચના ભાવ.			
	૧ માસ	૩ માસ	૬ માસ	બાર માસ
આખું પાતું	રૂ. ૧૨	૩૫	૬૦	૬૦
અધું પાતું	૮	૨૦	૩૫	૫૫
પા પાતું	૫	૧૨	૨૦	૩૫

માસિકની અંદરના લાંચન લાગતી વચમાં જાહેર ખર્ચ માટે ૨૫ % વધારે.

પ્રકાં ઉપરની જાહેરાત માટે ખાસ ભાવ.

. વિગત માટે લખો:

સેક્રેટરી, ઈ. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ, ચેમ્બર.

૨૦, બેન્ક સીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

Do you want to spread your Business?

If so

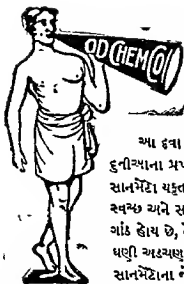
Please send samples, specimen with terms and Nature of your Business to,--

GULABCHAND M. BAWISHI.

P. O. Box No. 101

Daressalam

B. E. Africa

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની અવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા । રીકે આખી દુનિયાના મખ્યાત દાકતરો અને વૈદો સુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને સુત્રાશયના રોગો માટે યલ્ફુજ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. સુત્રાશયના મોં આગળના બાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘલ્ફુ કરીને જઘાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત દિવસ યડી ધડી પિશાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે યતા રોગોની અંદર પિશાબ ઘણીજ ગરમ, બળતરા યતી અને ઘણી વખત યાય છે એવા સુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંએ હંધમાં બિજાનામાં પિશાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘલ્ફુ ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિશાબમાં યતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે યલ્ફુ વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિરોધ ફળદાયી છે તથા અસક્ત અને વિર્યહિન યવેશી ઇંદ્રિયે તાકાદ આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘલ્ફુજ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છતી રાકે છે પણ જે જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘલ્ફુજ દુઃખ અને ઈજ થઈ આવે છે કારણ કે ઘણોજ હેરી કચરો જે સુત્ર વાટે બહાર નીકળી જવા નેહએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સપાળા અગત્યના કામ કરતાં કળછાઅતથી છુટા થવાને અને આંતરડાંની ઈજ વગર હીલચાલ માટે ઘલ્ફુજ વિચારવામાં આવે છે. જે હંમેશા સુત્ર ઘલ્ફુજ વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા નેહએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જે સુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા સુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીચાણું હોય; જે સુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ઈજ યતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જે સુત્રાશયની કોયલી આગળને બાગ પુરો ખરેડો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જે ક્રોધને રાત્રે સુત્રને માટે વારંવાર ઉકડું પડતું હોય; જે જનને દ્રિય ઉપાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઈજ યતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે અથવા દહાડામાં જમ્યા અગાડ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણ ચાર વાર સાનમેટો લેવા શુભતું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને બલિષ્ઠમાં ઈજથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે. તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી સુત્રથી ખાસી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ સુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આડ ઓસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આડ આના દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રુગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જમ્યાબંધ મળશે. કોઈ પણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જાણવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, ૬૧, બ્રૅડે સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક—અમેરિકા.

Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street NEW YORK.

રામ નામકે કારને, સખચન ડાર્યો ખોય;
મુરખ બાને ગિર પડ્યો દિન દિન કુનો હોય. તુલસી.

સટા, શરત કે જુગારમાં

હોભ, ગમત-મોજ ક હોસ્તારીના કારણે
તમે ઘણી વાર રકમો મુમાવી છે. પણ એકવાર

“ રામ નામના કારણે ”

તો અનાથોને રહાય થવામાં ખોહી-વાવરી જુઓ !
અનાથના આશિષો ! સટા, શરત ને જુગારના પાપ ધોશે !
ઝોન: સેક્ટરી, નહીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમ, નહીઆદ.

1. Wanted Agencies of Indian Manufacturers for Sind, / Baluchistan. Free samples and terms are invited.

2. We Supply Dry fruit, Grains, and oil seeds of every kinds.

3. Wanted Sub-Agents for Indian—Made Walking Sticks with fancy derr-horn handles, of English style, worthy for Gentlemen. Cough Nashak Pills: A long experimental remedy, very cheap. Price per 20 Pills packet anna -/1/- Wholesale 5 Packets (100 pills) -/4/- only. Packing & Postage extra.

4. Good for Presents.—The American Diamond point Fountain Pens with Golden Nib at Rs. 6/8- per each. American Klever Cigarette Cases made of Nickel Silver with Golden Polished inside when oponed the case, Cigarettes stand with the holder in the middle. A fine novelty. Best for Gentlemen price Nos. 701- 702, -710- @ Rs. 7/- per each case Nos. 804, 806, 800- @ Rs. 8/- per each case Nos. 501, 502, 510, @ Rs. 11/- per case. Packing and Postage extra.

D. HEMDEV & Co

Shikarpur Sind.

ખીમારોને માટે એક આશાનું ઠીરણ.

જેઓ શરીરની વેદનાઓ જેવી કે માથાનો દુખાવો, લથક, આંકડી વાયુ, અકડી ગયેલા સાંધાઓ નજલો, સંધીવા વીગેરેથી સાત્ત થવાથી નીરાંશ થઇ બેઠા હોય તેઓને માટે

અમૃતાંજન. (રજીસ્ટર્ડ)

એક રામખાણુ ઇલાજ છે અને સઘળા પ્રકારના દુઃખારા અને દરદોષર ચમત્કારીક અસર કરે છે. એકવાર અજમાવી જુઓ.

ફીમત ડબ્બી દીઠ આના દશ.

અકસીર દવા દાદરની ડબ્બી એકના આના છ.

અમૃતાંજન ડીપો

૧૦૬ ફ્રીઅર રોડ,
મુંબઈમાંથી મળે છે.

Thumboochetty-Street
MADRAS.

(૨૭)

ખ્રીટીશ વેપારીઓના પંજભાંથી
હીંદને છોડવો !

દેવે સંબંધી સર્વેથી વધુ સત્તાથી
બાલનાર હીંદી ગૃહસ્થ મિ. એસ. સી. થોષ
કહે છે કે:—

“જે તમારે હીંદને ખ્રીટીશ વેપારીઓના
અને કેવલ ખ્રીટીશ લાભોના પંજભાંથી બચા-
વવું હોય તો તમારે દેવેઓનો વહીવટ
સરકારના હાથમાં મુકવો જોઈએ ”

હીંદી પ્રજા મતનો તીવ્રસ્કાર કરનાર
દેવેનો કંપની વહીવટ બંધ કરવાની આ
લડત ચલાવા માટે નાણાની મોટી અથવા
નાના રકમની મદદ જલદીથી અમને મોકલવી
આપવા વીન'તી છે.

ફરફન કે. દાદાશ્યામજી, સોલીસીટર,
એસાએનકે રોડ, મુંબઈ.

“ઇનકમટેક્ષ”

અને

સુપર ટેક્ષ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ઈ.
ફાર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ
બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ,
૪૨, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ,

(૮)

આજે દશ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

ચેતીવાંડી વિજ્ઞાન.

ત્રિમાસિક રૂપે જેવી રીતે વધારવાની, નવા બગીચા જેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીનાં વાવેતર થયે અને કદાચ મોસમમાં કરવા, જેડુતોએ થોડું અર્થ કરી રૂપે જેમ વધારવા વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે. ત્રણ આનાની રીકટિંગ બીડી નમુનાનો અર્થ મંગાવો. વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨-૮-૦ બીડી ઉપીઆ રાખવામાં આવેલ છે. લાયબ્રેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, મારે તુરત નમુના મારે લખો—

ઉપરાંત અમેએ બેટીવાડીને લગતાં નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો બહાર પાડ્યાં છે જેની પહેલી આવૃત્તિ અપી બવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ ગયેલ છે—

૧ ગાય ભેંસ બળદ થોડાં ઉછેરવાની તથા ધી દુધ વધારવાની રીત.	કીમત રૂ. ૧-૮-૦
૨ હિંદુસ્થાનમાં થતાં વાવેતર કરવાની રીત.	,, રૂ. ૧-૪-૦
૩ બેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેરે.	,, રૂ. ૧-૪-૦
૪ પાણીની ચોષ તથા તેનાં ઉપયોગી સાધન	,, રૂ. ૧-૮-૦
૫ બેટીના ધંધામાંથી જેસા કમાવાની કુશી.	,, રૂ. ૧-૮-૦

(આ પુસ્તકમાં જુદી જુદી ભવનાં ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ રેશમના કીડા ઉછેરવાની તથા કેતકીતું વાવેતર કરી રેશા બનાવવાની રીત.	,, રૂ. ૦-૬-૦

૭ કુવામાં પાણી વધારવા માટે બેરોગિ કરવાનો “બેતિવાડી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અર્થ	,, રૂ. ૦-૪-૦

સારાં તંદુરસ્ત દેશી શાકભાજીનાં બીયાં પણ વેચાએ છીએ.

ફુલેરાય છોટાલાલ અંબારીયા, ધરમપુર જી. મુસ્ત.

તાવનો કૃતાંત કાળ.

ગયા તાવ દરમ્યાનમાં સેંકડો રાજીઓ મૃત્યુની દાઢમાંથી ઠગ્યા છે. અને તેમે અઠસીર રામબાણુ ઉપાય નીચે છે—

મીકચર.

વાપરોઃ—આથી મલેરિયા, ધનુષ્યુએન્સ, નેમોનિયા, જેરી તાવ, ઠંડી લાગીને આવતો કાવ વિગેરે વિગેરે.

ફક્ત ત્રણજ ભાગમાં ગુણુ

ખાટલીની કી. રૂ. ૧

આ ઉપરાંત કૃતાંત કલોરામધન, કૃતાંત ચેનબામ, કૃતાંત બોધટમેન્ટ, કૃતાંત હેર બોધક બીજી દવાઓ પણ મળશે.

બધા પ્રસિધ્ધ વેપારીઓ-પાસેથી મળશે.

કૃતાંત ટોપો ગ્રંથ-૧૧

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE —WITH— ASIA.

THE INDIAN DIRECTORY and Year Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/.

THE DIRECTORY OF MERCHANTS AND MANUFACTURERS IN INDIA. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with patent and design acts, interesting account of Native States and Political division of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News-papers, Clubs Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings.

THE INDIAN MERCANTILE DIRECTORY, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15.

THE MERCANTILE DIRECTORY OF JAPAN, giving the names of the Merchants Manufacturers, Exporters Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15.

PROPRIETORS:—

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS.

Head Office:—

RAJKOT, (INDIA.)

&

Branch:—

BOMBAY. P. O. Box No. 457.

ફક્ત સ્ત્રીઓને માટેજ

સરળ ગુજરાતિમાં પ્રસિદ્ધ થતું ત્રિમાસિક.

સ્ત્રીહિતો પદ્દશ.

દરેક અંકમાં આશરે બે વાર્તાઓ, ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળનો રીપોર્ટ, સ્ત્રીઉપયોગી જ્ઞેયો, ત્રણેક કાવ્યો આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨-૦-૦

પોસ્ટેજ સાથે.

વિશેષ માહિતિ માટે લખો:—જી. ઓ. સેક્રેટરી.

ગુજરાતિ હિન્દુ સ્ત્રીમંડળ.

કાપડ વેચનાર, સોની, જવેરીઓ, વગેરે માટે જાહેર ખબર આપવાનું ઉત્તમ સાધન.

જાહેર ખબરનાં ભાવ.

પ્રકાર.	બાર માસ.	૭ માસ.
૧. આશુ' જેઝ.	૨૦-૦-૦	૧૨-૦-૦
૨. અડધું "	૧૨-૦-૦	૭-૦-૦
૩૬૧ "	૬-૦-૦	૪-૦-૦

PHIROZE M. DASTOOR & Co.

By Appointment to
H. E. the Governor of Bombay

ODDULISTS, MANUFACTURING OPTICIANS AND
EYESIGHT SPECIALISTS.

H. H. The Maharaja Gaekwar
of Baroda.

Opp Government Telegraph Office.

(379) 7, Hornby Road, BOMBAY.

અનુભવ સિદ્ધ

શુદ્ધ દેશી વનસ્પતિમાંથી બનાવેલાં ઔષધો.

શકિત સુધારક ગોળીઓ—ઘોલી તથા ધાતુને સુધારી વધારી કાયમને માટે સર્વાંગ શકિત આપે છે. તેમજ લાંબા વયવતના હઠીલાં ફેરો દમ, ક્ષય, ઉધરસ, હીરિટરીયા, જુનો પરમે, પ્રદર, તથા કમરનો અને માથાનો દુખાવો અને ધાતુના તમામ રોગ મટાડી પાચન શકિત વધારી જાડો સાફ લાવે છે. ગો. ૩૨ નો રૂ. ૧

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ—ફેરક બલતનો જુનો તથા નવો પરમે, પેસાબનો રોગ, બળતરા અંતર ચાંદી તથા કળતર ચા. મટાડી જળ મૂળથી નાશ કરે છે. કી. ગોળી ૨૦ નો રૂ. ૧

વધરાવળ માટે લેપ તથા ગોળીઓ—અંતર ગળ, ચડતી ઉતરતી ગોળી, પવનનું ભરાવું પેડુનું દુઃખનું તથા સોજા મટાડે છે. કી. ગો. ૪૨ નો રૂ. ૨ લેપનો રૂ. ૧

સ્ત્રીઓ માટે અકસીર દવા

કિશોર કાન્તિ ગોળીઓ—નબળી સ્ત્રીઓને રોગ રહીત કરી નિરાગી બનાવે છે તથા સ્વેત ચીકણાં પાણી બંધ કરી તેજસ્વી બનાવે છે. વસિા, માથાનો દુઃખાવો, પગની કળતર મટાડી કમર મજબુત કરે છે. કી. ગો. ૩૨ નો રૂ. ૧.

રૂઠ દોષ નિવારણ ગોળીઓ—જટકાવ સંબંધી રોગ, પેટ, પેડુ, માથાનો દુઃખાવો, મટાડી અટકાવ સાફ નિયમીત લાવે છે. કી. રૂ. ૧

બાળકોને માટે

બાળ સોગંદી—બાળકોને રોગ રહીત કરી નિરાગી બનાવે છે, દુધ પચાવે છે, ઉલટી, જાડો, અને અલખ મટાડે છે. હાંત આવતી વખતે થતી વ્યાધી તથા પાણ્ડગાથી થતી અશકિત મટાડે છે. કી. રૂ. ૦૫

વૈદ્ય કલ્યાણ હરીકૃષ્ણ ઠાકર

૨૧૭, કાલખાદેવી રોડ, જુની હનુમાન ગલીને નાકે સુખર્ષ નં. ૨.

દુનિયા ઉપર દબાણ.

અનાદિકાળથી આદ્યુજ આવે છે કે જ્યારે અને જ્યાં લાગ મળે ત્યારે અને ત્યાં જેમ દુષ્ટ પ્રાણીઓ દુનિયાને દબાવતા રહે છે તેમ દરદો પણ દુનિયાને દબાવતાં રહે છે દુષ્ટ પ્રાણીઓથી જેમ સાવચેત રહી સલામતીના દલાજ લેવાજ જોઈએ. તેમ દરદોથી પણ સાવચેત રહી સલામતીના ઇલાજ લેવાજ જોઈએ. દરદના કંઈપણ હુમલાથી તમારું શરીર લથડતું હોય, નબળું પડ્યું હોય, એક દરદને પરિણામે નબળા શરીરમાં બીજા અનેક ઉપદ્રવોની તૈયારી હોય, આવું કંઈ પણ હોય તો શરીર સંરક્ષણના પહેલા અને મુખ્ય ઇલાજ તરીકે

આંતકનિગ્રહ ગોળીઓ

વાપરવાનું ગોળી રાખશો.

મુઘ્ધ વનસ્પતિનીજ અમૃત સરળી આ ઉત્તમ ગોળીઓ શરીરમાંથી નબળાઈનાં તમામ કારણોને દૂર કરી બળ આપે છે, વીર્ય અને લોહીને સુધારે છે, રમરણશક્તિને સનેજ કરે છે, પાચનશક્તિને ઠેકાણે લાવે છે, દસ્તની અટકાયતને મટાડે છે તથા તાકાત આપવાને વીધે, દરેક કામમાં ઉત્સાહ પેદા કરે છે. ઉક્ત ગુણોની સામીનીમા લાખે સર્ટિફિકેટ મળ્યાં છે.

કિંમત-ગોળી ૩૨ ની ડબ્બી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક. વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાઈસ લિસ્ટ મંગાવો.

મુંબઈ બ્રાંચ.

કાલખાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી,

આંતકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—(કાઠિયાવાડ.)

આગની સ્વેદશી વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમિટેડ.

(સ્થપાયેલી સને ૧૯૦૭)

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એકટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એકટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૩૧૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૦૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૨,૧૬,૦૦૦

મીલકતની ક્યાંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૪૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૪,૭૫,૦૦૦

હારેકટરો.

શેઠ મનમોહનદાસ રામજી એમ. એલ. એ. (ચેરમેન)

શેઠ માધવજી દામોદરદાસ ઠાકરસી,

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી,

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી,

શેઠ વલ્લભદાસ ચતુર્ભુજ શીવજી,

શેઠ મુળજી લખમીદાસ.

શેઠ હરજીવન વાલજી.

શેઠ નરવરલાલ નારણદાસ.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે મકાનોપર, સીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. જહીર પ્રજાને તથા વેપારી વગેરે એલોમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વેદશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેનતમાં કરવી. વધુ વિગત ચાહ આ કંપનીની ઓફિસમાં
જાવું અથવા જાતે માગવું

પેસ્ટનજ એદલજ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લીમિટેડ

૬-૧૧

૧૧, બેન્કબીટ, કોટ, મુંબઈ.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ કરાંચીવાળા.

ખાસ મુ'બઈના નામદાર ગવર્નરના આશરા હેઠળ.

આજ વરસો થયાં વિખ્યાતી પામેલા.

કરાંચીના બહુતા ત્રંક અને ડીસપેચ બોક્ષ, કેસ બોક્ષ, જીવેલ
બોક્ષ બનાવનાર

જેની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ છે.

No. G. 110 H. H. LIEUT COL. RAJA RAMSINGH'S

TRAVELLING DESPATCH BOX.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન
એકત્રીબીચનોમાથી

૧૫

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જથી હમારા દરેક બતના સ્ટીલના બોક્ષ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીસીટરની ઑફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને હલ્લટથી વપરાય છે. એજ અગાર
બોક્ષની ઉત્તમ બનાવટની ખરી બચીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કંટલોંગ મંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ અધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી શે રૂમ નાં ૨૮૭ હોરનબી રોડ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધંધાદારીઓને માટે

દૂધ ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
શ. ૧ ના ૩૨ ચાંદ અને કપરાંત વધુના દરેક ચાંદ
દીઠ બે પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે ઉપાવનારા-
ઓએ દરેક મહીનાની તા. ૨૦ મી મુખીમાં લખાણ પૈસા
સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા જોઈએ. અંદર લખાણ
અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં મોકલી આપનાં

સેક્રેટરી, ઈંડીયન મરચન્ટ્સ એસોસિયેશન

સાલે બીલીંગ ૨૦

૬૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

રાજ મહારાજઓ

નવાજ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના એન-
રેબલ એમ્બેસી, એન્ટ્રાસ જાગે, કર્નટી, મેન્ગરો, કેપ્ટને, નામ-
દાર લેટ વાઈસરોયના લેટ એન્ટ્રી એ. ડી. સી. પોલીટીકલ
એન્ટ્રી, સરકારી સીવીલીયન એડ્વોકેટ, યુરોપીયન સીવીલ-
સરજનો, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા કારકેરી તથા
દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ચૂંટણીમાં આઈ-
શાહી ચાકુતી નામની જગજાહેર ફાવા બહુ વપરાય છે
એન્ટ્રીની ઉપયોગીતાની નીચાની છે. ગવર્નમેન્ટ થેન્ક ડે-
કરીઆવા રજવાડી ફાવા એનાલાઈઝ થયેલ

બાદશાહી ચાકુતી

જમે તે કારણથી શુભાલેખી તાકાત પાછી લાવે છે. ૩ ૫
તન કાયમ રાખે છે. આ રજવાડી ચાકુતી વીધ વીકરન
તમામ વ્યાપ્તી મટાડે છે અને વીર્ય ધરૂ બનાવી ખરૂં પુરુષાર્થ
આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસ
પણ બુવાનગી માફક એવાવર બનાવનાર આ ફાવાને લા-
લેવા અમારી ખાસ બલામણ છે. આ ફાવા વાપરવામાં
કાર્મ પણ ભતની પરછની જરૂર નથી. ૪૦ ગાળીની કમી
એકના રૂ. ૬૪.

કાકેદર કાલીદાસ ભોતીરામ, રાજકોટ-કાલીઆવાડ
(૧૧)

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્કસ,

૯૭ થી સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયબલા, મુંબઈ.

પુસ્તકો, માસિકો, ચોપાનીયાઓ, વિં માટે ચિત્રો બનાવવાં હોય, અને ઉપાવવાં હોય, ઉપાયાં ઉપો-
ભવતું અંગ્રેજી, ગુજરાતી, હાંદી, મરાઠી વિં બાધામાં છાપકામ કરાવજૂં હોય, કાર્ટો, વીઝીવીંગ કાર્ટો, લખ
પ્રસંગની કોકોનીઓ, લેટરપ્રેસો, બોલ છુકો, સ્પીલછુકો, છુકો, સર્વીસીકેટો, ચેક વિગેરે આકર્ષક અને ઉત્તમ પ્રકારે
ઉપાવવાં હોય,

લેબલો, છબીઓ, છાપો વિગેરે ધધાને માટે ઉપાવવાં હોય,

ભાગળનાં મુંદર અને આકર્ષક બોખાં, પેડીઓ, વિગેરે બનાવીને ઉપાવવાં હોય.

તો અમે એક વેળા અવરજવ પધારીશો.

સુવર્ણમાળા (સર્વિસ) પાછળના દરેક અંગની કિંમત રૂ. ૦-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદું. બધા અંગની એકો
નકલ લેનાર પારો રૂ. ૨૨) પોસ્ટેજ માફ આપશે ૫૦ અંગો જુદી જુદી ભવતા છે.

દીવાળી. કસ્ટમસ, તથા સરખવસરે લેટ આપવા લાવક, મુંદર ચિત્રોવાળાં અંગેલ પુસ્તકો, રામાયણ, મેઘવં-
દનુત્તા.

કિંમત-કાગળનું પુર્ક રૂ. ૨૫ પાકું પુર્ક રૂ. ૩૫ પોસ્ટેજ જુદું.

(૧)

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું.

હીરાના વેપારીઓ રરપ-કાલકાદેવી રોડ,

સ્થાપી ૧૮૯૫ ONE RATE એકજ દામ

એચીઝ, કલકત્તા, રંગુન, મદ્રાસ એન્ટ્રાસ એન્ટ્રાસ એન્ટ્રાસ.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ.

હિંદુ, પારસી જૈન ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા જાડા કાગળ, પાકું પૃષ્ઠ ૫૦૦ તુર્ત ગ્રાહક

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જીડું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે. જન્મ સમયથી તે અત્યંત પર્યાવરણને લાગેલા સર્વ અલૌકિક અભાષાદો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાંચવા જેવા છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મગ્રંથ વચ્ચે જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ઘટાડેલા ભાવો

આરીના તથા ળીજ દરેક જાતના ભરત કામની પહેલ કરનાર અને હાલમાં દરેક કુટુંબોમાં સતોપ આપનાર આ એક જ કારખાનું છે કે જ્યાં અગાડી હાલમાં ખાદી ઉપર પણ ઘણું જ સુંદર કામ કરી ખાદીને સુશોભીત બનાવવામાં આવે છે.

લોકોની કરકસર કરવાની જાણાસાને સતોપવા ભાવો ઘટાડી દીધા છે.

સોનેરી તોલા ૧ ના રૂા. ૨-૭-૦ રૂપેરી તોલા ૧ ના રૂા. ૨-૧-૦

પારી. નાનાલાલ ગોવરધનદાસનું ભરત કામનું કારખાનું.

ટે.—શ્રીરંગીના દેવળ સામે ભુલેશ્વર, મુંબઈ નં. ૨.

નોંધ.—કોઈપણ જાતના તૈયાર માલ માટે અમારી “દીલાવર સાડીડીપો” માં પુછે ભુલેશ્વર રોડ.

ઘણીક અમેરીકન તીજરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

— ૧૦ —

વેલાતી બનાવટની તીજરીઓ આગમાં કેની ટકે છે. તેના હીસાબ ગોદરેજ પ્રજાને આપ્યો છે. કેટની કંવર્ટ લેધમની આપ્રીસની આગમાં અને કાપડ બઝારની મોટી આગમાં લુહા લુહા મેકરોની સંખ્યામાં તીજરીઓમાં સઘળું બગી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી કંવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાયુન જેમ જેવી પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા ભણીતા-મેકરોની તીજરીઓ લીલાહથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજરીઓ ખરીદી હતી.

હોંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વિંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજરી ભેંધતી હતી ત્યાં લુહા લુહા મેકરોની તીજરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને કુલ ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આપ્યો ૩૭૨ તીજરીનો ઓડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં યોડાં વરસ હપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘર બગી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુત્તર કલોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યું નામે સાથન ટીટીક અમેરીકન તા ૦ ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે :—

“મોટી હલગીરી સાથે ઠહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણક મેકરોની કાયરમુક હોવાથી ગેરંટી સાથે લખી વેચેલી તીજરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી ભણમાં એવી વાત આવી છે કે જે બગી ગયેલી તીજરીઓ ભે કે લાકડાંની ધેટી કરવાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હવેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

(૪)

ગેસ કંપની પાસ, પરેલ મુંબઈ.

"ટીકલી" બ્રાન્ડ લેમેનડ તથા સોડાવોટર.

જે હિંદુ ભાઈઓને ચારવચ્છ બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તમા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને સહત આપવા હમારી લેમેનડ "ટીકલીઓ" બારે આવકાર-કાયક પીણું છે. જે "ટીકલીઓ" બુકે કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ડી. ૧ ટયુબના આના ૧૨. સોડા બા.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેજીટેબલ લેક્ટોરીવ પરગેટીવ વગેરે "ટીકલીઓ" તાજ અને શુણ્કારક, બનાવટો મુખર્ષ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ફોરનર ગ્રાન્ટ રોડ, આરણ હોન મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

"ટીકલી" બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખર્ષ. નં. ૭

સરકમુલર ના. ૪.

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન
હિંદી પ્રબળને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારએ જાણવું :-

૧. જે જગ્યાએ એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારએના વર્ગમાં ખીચાખીચ બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદાપૂર્વક હક્ક છે.
૨. જે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતારની ફરજ છે.
૩. જે પોલીસને પોલીસ કરતાં ઓછા નસીબદાર ઉતાર-બાઇના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતારની ફરજ છે.
૪. જે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વગરનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાર હોય, તે જ્યે કે તેને ત્રીજા વર્ગના ઉતારએ વાંકું પાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તેા તેની અદર જગ્યા આપણ રાખે છે.
૫. જે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તેા તેને ઉપલી મંડળીના આનરરી સેક્રેટરીને ન. ૨૬૧-૨૬૩ બોરા બજાર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ. લખી જણાવવું.
૬. જે દરેક ઉતારએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં જાણવાની જરૂર છે.

બોરા બજાર સ્ટ્રીટ,

કોટ મુંબઈ,

શ્રી સેવક,
જીવરાજ ગોહલદાસ નેશ્વરી,
આ. નો. સેક્રેટરી.

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા, બીજીનો દરેક બલતો સામાન વેચનાર તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર એજા, સેન્ડ, તથા વાયરની કોષ, તથા સુમર તથા બેટરી ટેબલફોન, વગેરે માલ બીકાયત બાવે મળશે, એકવખત પધારી કામ પારી ખાત્ર કરશે.

૩૨) ઠંં પારસી ગલી, મનજી સ્ટ્રીટ, માળો રૂપચંદ લલુભાઈનો બીજો માથે, મુંબઈ,

નબળાં બેરાં માટે.

—:o:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામબાણુ પલાળ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગર્ભાશયના તમામ દર્દો દૂર કરવાને અત્યુક્ત શક્તિ ધરાવે છે. બેરાંના ગર્ભાશયના થવા તમામ દર્દો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દર્દો દૂર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળી પટેલી અને લોહી વગરની શીઠી છોકરીઓ અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગર્ભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડામાં દુખાવો, પેદુંમાં થતું દરદ અને કમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડૉક્ટરોને ઉપલી દવા ગર્ભાશય સંબંધી દરદોને દૂર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:—દહાકામાં ત્રણ વખત આના એક અમચા ભર.

—:o:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણા નબળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળાધમી તવાકને કીચુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવાની રીત:—જમવા પહેલા અને સુવા જ્યાં એક કલાક આગમજ એક આના અમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (આલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પુરોષોને માટે શક્તિને માટે જગલહેર પચેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં ટાઇલ્લી આબરુદાર ક્રીમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દર્દો દૂર કરવાની અત્યુત્ક્રમ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું 'લેબલ જેના પર 'રીયો ક્રીમીસ્ટ કું.' નામ લખેલું' છે તે વાચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મેફ્ટ મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયોર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

શ્રુટક નકલ રોકડેથી રા. આ. પા. ૦-૬-૦
 " " વી. પી. થી ૦-૧૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લવાજમ મુબઈ રા. આ. પા. ૩-૮-૦
 " " હાંદુસ્તાન ૪-૦-૦
 " " પરદેશ ૪-૧૨-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયમુખલાલ કૃષ્ણલાલ મહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મુ. VOL. XV. APRIL 1923. No. 10 એપ્રિલ ૧૯૨૩ અંક ૧૦.

અનુક્રમણિકા.

૧ દિવંદના ઉલ્લેખોના રકાણુ માટે અવકાશ ... ૪૫૨	(૩) સરકારની આંટ ... ૪૭૮
(૧) રેલ્વે માટેનો સામાન ... ૪૫૨	(૪) ચણણ અને હુડી ... ૪૭૯
(૨) સ્તીમરોના લોભામ ... ૪૫૩	(૫) સરકારના ખર્ચમાં કાપકુપ ... ૪૮૦
(૩) ઓળરો ... ૪૫૪	(૬) પબ્લીક સર્વિસ કમીશન ... ૪૮૧
(૪) સંચકામ ... ૪૫૫	(૭) ઇન્ડિયન મફ્ટાઇલ મરીન કમીટી ... ૪૮૧
(૫) નીમક ... ૪૫૫	(૮) સ્તીમરો વીરો મી રોસામીરી આયરન ... ૪૮૨
(૬) કાલસો ... ૪૫૮	(૯) મજુર પક્ષને ઉચ્ચેરવાનો પ્રયત્ન ... ૪૮૪
૨ કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ ... ૪૫૯	૬ ઉલ્લેખોને ખોળવવા માટે થતા પ્રયત્નો ... ૪૮૪
કાપડની આયાત ... ૪૫૯	(૧) બીટાર ... ૪૮૫
ફની આયાત તથા નીકારા ... ૪૬૦	(૨) મળઈ ... ૪૮૬
સુતરની આયાત તથા નીકારા ... ૪૬૧	(૩) બરમા ... ૪૮૭
પરદેશી સાથેની હરીફાઈ ... ૪૬૩	૭ નેઈટ સ્ટોક કંપનીએ ... ૪૮૭
કાપડ સુતરની વેદારને લગતા આંકડા ૪૬૬	૮ પુસ્તક અવલોકન ... ૪૮૭
૩ ખેતી વગેરેને લગતા આંકડા ... ૪૬૮	૯ વેપારી આંકડા ... ૪૮૮
૪ ચેમ્બર વીભાગ ... ૪૭૦	(૧) હિંદુસ્તાનનો હરીયાઈ વેપાર ... ૪૮૮
(૧) જનરલ મીટીંગ ... ૪૭૦	(૨) પરદેશી સાથેનો વેપાર ... ૪૮૪
(૨) કમીટીની સમાચો ... ૪૭૦	(૩) સોના આંદો તથા ચલણી નોટોની આયાત તથા નીકારા ... ૪૮૫
તા. ૨૧-૨-૨૩ ... ૪૭૦	(૪) પરદેશી સાથે વેપારને અંગે લેણુદેણુ ૪૮૬
તા. ૨૪-૨-૨૩ ... ૪૭૨	(૫) કસ્ટમ્સની મહેસુલ ... ૪૮૬
તા. ૨-૩-૨૩ ... ૪૭૨	(૬) જુદે જુદે કેમણે સરકારી વખાસોમાં ખરેખેમાય ... ૪૮૭
તા. ૧૪-૩-૨૩ ... ૪૭૨	(૭) જાવમાં વધપટ ... ૪૮૮
(૩) ખાસ સમાચો ... ૪૭૪	૧૦ વેપારી ખબરો ... ૪૮૯
(૪) નેઈએ ડે કેમણુ ... ૪૭૭	૧૧ મુબઈ સરકારના ખર્ચમાં કાપકુપ ... ૫૦૦
(૫) અંગ્રેજોવર્ગેટ મુદો ... ૪૭૭	
૫ વર્તમાન ચર્ચા ... ૪૭૭	
(૧) રાજકીય મુદારોનું મહત્વ ... ૪૭૭	
(૨) હોસાળની રૂઢી ... ૪૭૮	

મુચના—ચેમ્બરની કમીટીએ જાહેર કરેલા ન હોય એવા જે વીચારો આ માસીકમાં દર્શાવવામાં આવે તેને માટે ચેમ્બરની કમીટી જોખમદાર નથી.

આ માસીકને યોગ્ય લેખો લખી મોકલવાનું સર્વને આમંત્રણ છે. અતુકુળ લેખો ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે.

આ ચેમ્બરનું નામ ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ડાખવામાં આવ્યું છે. અગાઉ નામમાં “એડ્યુરો” શબ્દ હતા તે કાઢી નાખવામાં આવ્યા છે.

હીંદમાં ઉદ્યોગોના રક્ષણ માટે અવકાશ

(ગયા અઠધી આલુ.)

(૧) રેલ્વે માટેનો સામાન.

જાતાં આયાતના આકાશ નીચે પ્રમાણે છે:-

(આયાત)

(લાખ રૂપયા)

ડીસેમ્બર

જાનેવારી

એપ્રિલથી જાનેવારી

	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
ગાડી-ગાડા	૫૧	૩૫	૭૦	૪૦	૭૬૧	૪૪૬
એન્જીનો	૩૫	૨૫	૫૨	૧૮	૧૪૫	૧૬૭
પુલ્કનો સામાન	૩	૨	૫	૧	૬૩	૨૮
પાટા વગેરે	૧૦	૧૧	૨૭	૬	૧૨૩	૧૧૧
લોખંડના સ્ત્રી પર	૧૩	૬	૨૦	...	૬૧	૧૫૧
લોકડાના	૬	...	૫	...	૨૩	૨૪
કુલ આનગી	૧૨૭	૮૬	૧૮૭	૬૮	૧૬૩૦	૯૬૫
એમાં ઇંગ્લેન્ડથી	૧૧૮	૮૪	૧૭૬	૬૩	૧૫૮૪	૯૩૨
આસ્ટ્રેલીયાથી	૭	...	૫	...	૨૦	૮

(સરકારી આયાત)

	૪	૩૦	૧૦	...	૧૨૨	૬૦
ગાડી-ગાડા	૪	૩૦	૧૦	...	૧૨૨	૬૦
એન્જીનો	૨	૧૩	૨૦	...	૬૨	૧૦૦
પાટા વગેરે	..	૨	૨	...	૪	૨૧
કુલ સરકારી	૭	૪૭	૩૩	૨	૧૮૬	૨૧૮
હીંદમાં બનેલા	૬	૨
માલગી નીકારા	૬	૨

હીવાલને માટે લાઈસન્સ ડેન્માં હેલ્ડી ડીઝાઇનના કયા જોરો ?

આમાં એમ દેખાય છે કે ખાનગી આયાત હીસેખરમાં તેમજ જાનેવારીમાં ગયા વરસ કરતાં ઓછી હતી જ્યારે સરકારી આયાત હીસેખરમાં આગલા વરસ કરતાં વધારે અને જાનેવારીમાં છેકજ ઓછી હતી. એ ઘટાડાનું કારણ એમ લાગે છે કે સરકારી મહેસુલી વરસના આખર મહીના પાસે આવવાથી નવા ચોરડરે આપવામાં લીલ થઈ હશે. વળી આ વરસે તો ઇંગ્લેન્ડ કમીટીએ રેલ્વે માટેનો એકંદર ખર્ચ ઘટાડવાની લલામણ કરેલી હોવાથી ઇંગ્લેન્ડ ફરી તપાસવા માટે બ્રાડી રહ્યાં હોય એ પણ સંભવીત છે. સરકાર રેલ્વેનો જે સામાન આવકના કરે છે તેમાં થયેલા મોટા ઘટાડા આ અનુમાનને પુષ્ટી આપનારા દેખાશે.

આરટેલીયાથી ૧૯૨૧ના હીસેખરમાં લગભગ સાત લાખ રૂપયાનો રેલ્વે માટેનો સામાન આવ્યો હતો જ્યારે ૧૯૨૨ના જાનેવારીમાં સાડા પાંચ લાખ રૂપયા જેટલો તે હતો પણ છેલા હીસેખર કે જાનેવારીમાં એવી રકમ મુઠલ ન હતી. એપ્રિલથી જાનેવારી સુધીના નવ મહીનામાં રેલ્વે માટેનો જે માલ આરટેલીયાથી આવેલો હતો તેની કીંમત આ વરસે માત્ર સાડા આઠ લાખ રૂપયા જેટલી હતી જ્યારે આગલે વરસે સાડી વીસ લાખ જેટલી હતી. એ આંકડા દેખાડે છે કે રેલ્વે માટેનો સામાન હીંદને પુરો પાડવાનું હજી ઇંગ્લેન્ડનેજ હસ્તક છે અને ચાલુ રહેવાનો સંભવ છે. એના ઉપર લેવાતી દસ ટકાની જકાતથી થયેલી આવકના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
લાખ રૂપયા			
એપ્રિલથી જાનેવારી સુધીના દર માસમાં	૨૫	૩૯	૯૫
જેલ્લો આકડો ૯૯૫ લાખ રૂપયા ઉપર દસ ટકા લેખે ૯૯૫ લાખ રૂપયાનો હોવો જોઈએ તેને બચે ૯૫ લાખ છે તેનું કારણ સમજાતું નથી.			
જે માલ ઉપર જકાત વધારવામાં આવે અને એ રીતે એની પેદાશને હીંદમાં ઉત્તેજન આપવામાં આવે તો એ ચીજોના ભાવમાં જે વધારો થાય તેને લીધે રેલ્વે સત્તાવાળાઓ એની આયાત ઓછી કરે અને પરીણામે ગાડા વગેરેની તંગીને લીધે રેલ્વેની સગવડ પ્રત્યક્ષ એપ્રિલ મળે એવો સંભવ રહે તેથી જે જકાત વધારવામાં કઠાઈ વાધો લેવાય એ સંભવીત છે પણ તે ઉપર ધ્યાન આપવું ઘટતું નથી. એવી અગવડ પડશે તો હીંદમાં એ ચીજો બનાવવા માટેના પ્રયાતને વધારે ઝડપ મળશે માટે એ જકાત વધારવી ચોગ્ય છે. વળી એથી એ માલની કીંમતમાં જે વધારો થશે તેનો બોલો પ્રથમ તો રેલ્વે ઉપર પડશે તેમાંથી જે ભાગ યાપણ ખાતે હશે તેના ગ્ય જમાં એથી પડનારો ફેર માત્ર નજીવોજ હશે. જો એ વધારે ખર્ચ મહેસુલ ખાતે હોય અને તેનો બોલો રેલ્વે સત્તાવાળાઓ પોતાના દર વધારીને વસુલ કરે તો પણ ઉદ્યોગના ઉત્તેજન માટે એવો આકસ્તરો બોલો ઉપડવા હીંદ તૈયાર છે એમ વડી ધારાસભામાં રક્ષણની રાજનીતીની વરદેણમાં થયેલા ઠરાવ પરથી માની શકાયે. વડી ધારાસભાના સભાસદો એ જકાત વધારવાની ખટપટ કરશે?			

(૨) સ્ટીમરોના વીભાગ.

આની આયાત પણ ઘટવા માંડી એમ નીચે આપેલા આંકડા પરથી દેખાશે:—

	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
લાખ રૂપયા			
જાનેવારી	૧	૩૦	૧
એપ્રિલથી જાનેવારી	૧૧	૮૭	૪૩

— થી જોએ તો ઇલ માટે ૨૧ જેક સ્ટીટ, ફોર્ટ અંબા.

હોદ્દી સ્ટીમરો બાંધવાનો તથા ફેરવવાનો ઉદ્યોગ હજી પગલર થયો નથી તેથી સ્ટીમરોના જે લાગ આયાત થાય તેને જગતમાંથી ખાતલ રાખ્યા હશે એમ 'અનુમાન થાય પણ તે જોડું છે અને એના ઉપર પણ દસ ટકા લેખે 'જકાત લેવાય છે. એ માલ હોદ્દમાં ખની શકે એવો હોવાથી એ જકાત લેવી વાજબી છે. એની આવક ૪૩ લાખ રૂપયાની આયાત પર ચાર લાખ રૂપયા જેટલી હોવી જોઈએ પણ સરકારી આંકડામાં માત્ર ૧૨૮ હજાર જેટલી જ દર્શાવી છે (પાનું ૨૧૦)

હોદ્દા સ્ટીમરો બાંધવાનો ઉદ્યોગ સારા પાયાપર શરૂ થવાને માટે યોગ્ય સમય હમણાં જ પ્રાપ્ત થયો છે. હજી તે માટે લાકડાં, સ્ટીલનાં પવરાં તથા સંચાકામ હોદ્દમાં સસ્તા મળવાને વાર છે અને જો એ ચીજોની આયાત પર જકાત વધે તો પછી હોદ્દમાં એ માલ ખનાવનારાઓ વચ્ચે હરીફાઈ ઓછી હોઈ એના લાભ વધે તો સ્ટીમરો ખનાવવાનું વધારે અરચાણું થઈ પડે. વળી સુડી ગાદી વગેરે નાનકડાં માટે અનુકુળ જગાઓ હોદ્દામાં ઘણી હોવા છતાં ત્યાં એ સગવડ કરવામાં આવેલી નથી એટલે સ્ટીમરો બાંધવાં માટેના ઉદ્યોગને વધારે ગદદની જરૂર રહેશે. પણ હોદ્દામાં મનુરી સરની હોવાથી જો બીજા દેશો જેટલાજ અરથે હોદ્દામાં સ્ટીમરો બાંધી શકાય તો તે બાધનારી હોદ્દી કંપનીઓને હોદ્દાના કાસ્તા પર તેમજ દુનીયાનાં વેપારમાં હરીફાઈમાં મદદ કરવાની હોલચાલ આવી રહી છે તે કંપ્યોગી થઈ પડે. આ વીશે નીચું વર્ણવે ઉપર આવવા બગાઉ હોદ્દામાં સ્ટીમરો બાંધવાનો બચ હાલ કેટલો છે તેના આકડા મેળવવાની જરૂર ૭૫૪ તે હરબાન સ્ટીમરોના વીલાગની આયાત ઉપરની જકાતમાં પણ વધારો કરવામાં આવે તો વાધા જેવું નથી. જો એથી હોદ્દામાં સ્ટીમરોના ઉદ્યોગને હાની પહોંચતી લાગે તો તેટલે અંશે સરકાર એને સીધી રીતે મદદ આપે એ હજી છે, એ ચીજો હોદ્દામાં ખનાવવાના ઉદ્યોગને રક્ષણ આપવા માટે જકાત વધારવી યોગ્ય જ ગણાયો.

(૩) એનલરો:

એનલરોની આયાતના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

(લાખ રૂપયા)

	બનેવારી :			એપ્રીલથી બનેવારી				
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૦	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩		
વીજળીક:—								
મગ્ગડથી	૪૭	૧૮	૧૨	૨૨૮	૨૫૦	૧૨૮
બીજા દેશોથી	૨૭	૫	૪	૮૬	૧૦૬	૫૫
કુલ	૭૪	૨૩	૧૭	૩૧૭	૩૫૬	૧૮૩
બધી બાવના મળી કુલ	૬૫	૩૧	૨૭	૪૪૬	૪૫૨	૨૬૭
એમાંથી પાછા નીકાશ થયેલાં:—								
વીજળીક	૨	૭	૫
બીજા બાવના	૪	૪	૪
હોદ્દામાં બનેલાં એનલરોની નીકાશ:—						૧	૧	૧

આ આયાતનો મોટો ભાગ પંદર ટકાની જકાત આપે છે એટલે એમાં ધીમે ધીમે પણ ઝડપી ઘટાડો થાય અને એ ચીજો દેશમાં પેદા કરાયે એવા સંભવ ગણી શકાય

ઉચી પોલીસ 'કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ' કરવા ક્યાં જયો ?

(૪) સંચાકામ.

સંચાકામની આયાત કેટલી હતી તે નીચે દર્શાવી છે:—

	જાનેવારી			(લાખ રૂપીયા) એપ્રિલથી જાનેવારી		
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
મંડલકાંથી ...	૨૨૦	૨૭૬	૧૮૪	૧૩૨૪	૨૩૫૬	૧૬૬૦
જરમનીથી ...	૧	૩	૭	૮	૪૩	૬૬
સ્વીટઝરલંડ	૨	૨	૩	૧૧
યુનાઇટેડકેટલેન્ડ ...	૬૩	૩૩	૬	૨૬૬	૪૧૦	૧૮૩
બધા દેશોથી કુલ	૨૬૦	૩૨૨	૨૦૪	૧૬૮૫	૨૮૧૭	૧૬૬૧

એ ઉપર મળેલી આયાત જકાત નીચે પ્રમાણે હતી.—

૨૥ ટકા લેખે ...	૬	૮	૫	૩૮	૮૨	૫૩
૧૫ " "	૧	૭	૬	૧૧

હિંદમાં મશીનરી બની શકે પછી હજી સુધી એ ઉદ્યોગમાં સાહસીક ધનવાનોએ જોષ્ઠ્યે તેટલું લક્ષ્ય આપેલું નથી તેથી આટલી જકાત છતાં એમાં જાણવા જોગ ઘટાડો જલદીથી થવાની આશા નથી. પછી હવે હિંદમાં લોખંડ તથા સ્ટીલ પેદા થાય છે તેથી સંચાકામ પણ હિંદમાં બનવું જોઈએ. મીલોના ઉદ્યોગોને અન્ય રીતે મદદનાં જરૂર હોય તો તે આપીને પણ સંચાકામની આયાત પરની જકાત વધારવામાં આવે તો હિંદના ઉદ્યોગોને એકંદર રીતે ધાયમને માટે લાભ થવાની વફી રાખી શકાય.

(૫) નીમક.

નીમકની આયાત વધતી જાય છે. હિંદમાં નીમકની પેદાશ પરનો નકર વધારવામાં એક હેતુ પરદેશોની આયાતને ઉત્તેજન આપવાનો છે કે કેમ તે તપાસવા જેવો સવાલ છે. છેલ્લા બે માસ ફરિયાદ થયેલી આયાત ગયા વરસ સાથે સરખાવીને નીચે દર્શાવી છે:—

(લાખ રૂપીયા.)

	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
હીસેબર	૧૧	૧૨
જાનેવારી	૧૩	૨૫
એપ્રિલથી જાનેવારી સુધીના ફસ માસમાં	૧૩૪	૧૫૨

નીમક જેવી ઉપયોગી અને નીમાવ માટે જરૂરની ચીજની આયાત આ પ્રમાણે વધતી જાય તે ઈષ્ટ નથી. પણ ૧૯૨૦-૨૧ ના વરસમાં ૨૧૦ લાખ રૂપયાનું નીમક એકસ મહીનામાં આયાત થયું હતું તેટલી હદે પહોંચ્યું નથી અને એની ઉપરના આયાત જકાતને જોજો ગરીબ લોકો તથા ઠાકો ઉપર પડે છે અને ખેતીના ઉદ્યોગને હાનિકારક છે તેથી એની આયાત ઉપર જકાત રૂપે જોજો વધારવા કરવા નીમકની પેદાશ હિંદમાં કરવાના ઉદ્યોગને સીધી રીતે ઉત્તેજન આપવું એજ વધારે યોગ્ય ગણાય. આ દ્રષ્ટિએ નીમકની હિંદમાં જે પેદાશ થાય તેની ઉપર જે એકમાધ્ય લેવાય છે તે ઘણી વાધો લેવા જોગ છે. વળી નીમકની

પેદાશ હિંદમાં વધે તો રચાયણી ચીજો બનાવવાનો ઉદ્યોગ હિંદમાં ઘણો વધી શકે તેમ છે માટે એ વેરો ઘટાડાવવાનો જે આગ્રહ હિંદની વડી ધારાધલાએ દર્શાવ્યો છે તે સ્તુતીયાત્મક લેખાશે.

એ આયાતમાં જુદા જુદા દેશોનો હિસ્સો કેટલો છે તે દર્શાવ્યું છે:-

(લાખ રૂપયા)

એપ્રિલથી જાનેવારી (દસ મહીના)

	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
ઈંગ્લંડથી	૩૪	૨૨	૨૬
જર્મનીથી	૩૩	૧૧	૧૫
સ્પેનથી	૧૮	૧૭	૧૬
એડનથી	૬૨	૩૬	૪૬
હાલ્લન્ડથી	૪૪	૩૧	૨૬
ઈટાલિયન આફ્રીકા	૧૫	૧૨	૧૮
બીજા દેશો	૨

કુલ

૨૧૦

૧૩૪

૧૫૨

આ આંકડા દેખાડે છે કે હુનીયામાં નીમકની પેદાશ રૂપી ઉદ્યોગમાં ખાસ પ્રવીણતાનો ઠાવો કરનારો એક કે એ ત્રણ દેશ હોય તેમ નથી અને મલકના દેશથી માલ જેટલી સહેલાઈથી આવે છે તેટલીજ સહેલાઈથી દુરના ઇંગ્લંડથી અને જર્મનીથી પણ આવે છે. ત્યારે હું હિંદને એવો દેશ છે કે જ્યાં કશો રૂપયાનું નીમક પરદેશથી આયાત કરવાની જરૂર પડે? દેશમાં પેદા થઈ શકે અને દેશમાંજ ખાપી શકે એવી ચીજ તરીકે મદદાત્મા ગાંધીજીએ કાપડને 'પસંદ કહ્યું' તે ચોગ્ય છે કેમ કે હરેક જણ પોતાની કુરસદના સમયમાં કાપડની પેદાશનું કામ કરી શકે; પણ હિંદના ઉદ્યોગો ખીલવવા હોય તો એકજ ચીજ ઉપર ધ્યાન આપવાને બદલે આપણી સઘળી હાજતોનો સામટો વીચાર રાખવો જોઈએ અને તેમ કરીએ તો નીમકને લક્ષ બહાર નાખી શકાય નહીં. પેદાશની ખીલવણી માટે રેલ્વે તથા સ્ટીમરોના સામાન બનાવવાની જેટલી અગત્ય ઉદ્યોગ માટે છે તેટલીજ નીમકનો પેદાશની પણ છે. તે પ્રત્યે હિંદની પ્રજા અત્યાદ સુધી સંતાને અજાણે પોતાની કુરજ બમલી શકી નથી; પણ હવે ઉદ્યોગોનું રક્ષણ આપવાની રાજનીતીનો સ્વીકાર ધારાસભાએ કર્યો છતાં જ નીમકની પેદાશમાં વધારો કરી તેની આયાત બંધ પાડવાનો પ્રયત્ન ન થાય તો તે બેદરકારી પાપની માફક હાનીકારક નીવડશે.

નીમકની આયાત ઉપર કેટલી માટી જમત લેવાય છે તે પણ ધ્યાનમાં રાખવા ચોગ્ય હોવાથી એની આયાત તથા તે ઉપર લેવાયેલી જકાતના આંકડાની સરખામણી નીચે દર્શાવી છે:-

(લાખ રૂપયા)

એપ્રિલથી જાનેવારી

	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
આયાત	૨૧૦	૧૩૪	૧૫૨
જકાત	૧૨૭	૧૪૭	૧૭૬

મેટેલીક શીલીંગની જારી કીડાવન બમરો કે ?

નીભાવવા માટે આવશ્યક એવી નીત્યની હાજવની આ ચીજ નીમક ઉપર આટલી જાલવ નાંખાય છે તો અન્ય ચીજ ઉપર કેટલી નાંખી શકાય તેનો વીચાર કરતી વેળા આ આંકડા ચાહ રાખવા ભેગ છે.

આ હસ મહીનામાં હીંદી નીમકની પેદાશ ૧૯૨૦-૨૧માં રૂ. ૨૨૮૮ની, ૧૯૨૧-૨૨માં રૂ. ૧૬૧૬૮ની અને ૧૯૨૨-૨૩માં રૂ. ૧૦૩૦૧૫ ની હતી. એ આંકડા દેખાડે છે કે જો હીંદીમાં નીમકની પેદાશ વધે તો તેને નીકાશ કરવા માટે પણ અવકાશ છે. કમનસીબે એ નીકાશ કયા દેશ ખાતે થઈ તે સરકારી આંકડામાં જણાવેલું નથી એટલે તે વીગત મેળાવવા માટે વારસીક આંકડાનું પુસ્તક બહાર પડતાં સુધી અર્થાત કેટલાક મહીના સુધી ખોટી થવું પડશે.

નીમકના ભાવમાં થતી વધઘટ ધ્યાન ખેંચે એવી છે.

આયાત.

		હજાર ટન	હજાર રૂ.	ભાવ રૂ.
૧૯૧૮	માર્ચ	૩૭	૨૪૬૩	૬૭૧
૧૯૧૯	"	૪૭	૧૬૬૩	૪૨
૧૯૨૦	"	૩૩	૧૪૨૦	૪૩
"	નવેમ્બર	૮૧	૨૬૧૭	૩૨
૧૯૨૧	માર્ચ	૧૬	૬૩૧	૩૩
"	નવેમ્બર	૮૫	૨૪૪૧	૨૮૧
૧૯૨૨	માર્ચ	૨૬	૮૧૦	૨૭
"	નવેમ્બર	૫૧	૧૫૮૬	૩૧
"	ડિસેમ્બર	૪૭	૧૨૭૨	૨૭
૧૯૨૩	જાનેવારી	૮૭	૨૫૭૩	૨૬૧

નીકાશ.

		ટન	રૂ.	ભાવ રૂ.
૧૯૧૮	માર્ચ	૧૫	૮૦૦	૫૩૧
૧૯૧૯	"	૧૪૮	૧૦૩૦૨	૬૬૧
૧૯૧૯-૨૦	બાર માસ	૨૨૮૦	૧૫૪૬૬૮	૬૭૧
૧૯૨૧	જાનેવારી	૧૧	૧૭૬૬	૧૬૦
૧૯૨૦-૨૧	બાર માસ	૧૩	૨૩૭૧	૧૮૨
૧૯૨૨	જાનેવારી	૧	૧૪૦	૧૪૦
૧૯૨૧-૨૨	બાર માસ	૫૯૩	૧૬૪૮૭	૨૭૧
૧૯૨૨	નવેમ્બર	૪૪૩	૯૧૬૦	૨૦
૧૯૨૧	ડિસેમ્બર	૧૦	૭૪૫	૭૪
૧૯૨૨	"	૧૪૮	૩૨૭૪	૨૨
૧૯૨૩	જાનેવારી	૬૬૨	૧૩૮૧૦	૨૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે, રૂ. બેક ઓટ, રૂ. ડાઈ ઓગાઈ.

આયાતના આંકડા દેખાડે છે કે ૧૯૧૮ ના માર્ચમાં જ્યારે ભાવ રૂ. ૬૭૫ હતો ત્યારે આયાત છેલ્લા ત્રણ માસની સરેરાશ કરતા ઓછી ન હતી. જો કે આ ત્રણ માસનો સરેરાશ ભાવ રૂ. ૨૬ નો હતો. બીજી વરસ ૧૯૨૦ ના એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધીના નવ માસમાં બે ટન નીમકની નીકાશથી રૂ. ૪૫૭ ઉપજ્યા હતા. ૧૯૨૧ ના જાનેવારીમા ૧૧ ટન નીકાશ થયા તેના રૂ. ૧૭૬૬ ઉપજતા ભાવ રૂ. ૧૬૦ નો મળ્યો હતો પણ એ મોઘા ભાવનો લાભ લેવા માટે મોટો જથ્થો નીકાશ થયો ન હતો. આ રીતે આયાત હજારો ટન જેટલી દર મહીને થાય છે અને હિંદની જહાજ એ ચીજની અછવ હોવાથી નીકાશ કરવાનો લાભ હોય, છે ત્યારે પણ તેનો લાભ હિંદને મળી શકતો નથી એવી પરાધીન અવસ્થામાં આપણે છીએ.

(૬) કોલસો

હાલમાં કોલસાની પેદાશના સાધન જરૂર છે અને તેનો લાભ લઈ એ ઉદ્યોગ જમાવવાના પ્રયત્નો થાય છે તેવી વેળાએ રેલ્વેની અંગવડ તથા મોંઘા દરને લીધે પરદેશી કોલસાની આયાત વધતી જાય છે તે વરસ ૧૯૧૦ આપવાની સર્વે હિંદીઓની ફરજ છે. એ આયાત વધા નીકાશના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

	દબર ટન			લાભ રૂપયા		
આયાત	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેમ્બર	૪	૨૧૬	૫૨	૧૧	૮૪	૧૬
ડિસેમ્બર	૧૫	૧૫૨	૭૭	૦૫	૫૮	૨૬
જાનેવારી	૮	૧૩૩	૬૮	૨	૫૧	૨૦
એપ્રિલથી જાનેવારી	૪૮	૧૧૬૨	૭૬૬	૧૧	૪૫૨	૨૮૨
એમાં ઇંગ્લેન્ડથી	૧	૪૬૧	૪૭૩	૮૬	૨૦૮	૧૭૬
નાવાલથી	૫	૩૧૮	૨૨૪	૧૩૭	૧૧૮	૬૭

નીકાશ—

એપ્રિલથી જાનેવારી ૧૦૨૧	૧૦૩	૭૬	૧૩૨	૧૪	૧૧
તેમા સીલોન ખાતે	૫૬૬	૬૪	૭૬	૭૩	૧૨

આ આંકડા દેખાડે છે કે પરદેશી કોલસાની આયાત ગયે વરસે એટલી બધી થઈ કે ૧૯૨૦-૨૧માં હિંદી કોલસો પરદેશ જતો હતો તે બધ થઈ ગયો અને અત્યારે હિંદી કોલસાની નીકાશ માત્ર સીલોન માટે જ થાય છે. જો રેલ્વેનાં ગાડાંની પુરતી સગવડ થાય તો હજી પણ પરદેશી કોલસાની આયાત ઘટાડી શકાય એટલું જ નહીં પણ હિંદી કોલસો પરદેશ નીકાશ કરી શકાય. વળી કોલસાની પેદાશ ઉપર આધાર રાખે એવા ઉદ્યોગોને પણ જો હિંદમાં વધારવા હોય તો રેલ્વેનાં પુરવા ગાડાની વધા માફકસરના દરની ગોઠવણ કરવી ઘણી જરૂરી છે.

એટલીક શીલીંગની સારી ટીકાઈન ગમશે કે ?

કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

કાપડની આયાત.

ગયા ફેબ્રુઆરી મહીનામાં હીંદમાં, આયાત થયેલા કાપડના આંકડા, નીચે પ્રમાણે છે:—

	(લાખવાર)		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
કોર્ડ કાપડ (સાદુ)	૨૬૬૯	૨૩૨૫	૪૦૦૭
" " કોરવાળું	૨૫૬૨	૩૬૯૪	૪૬૦૬
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
એમાં મેન્ચેસ્ટરથી	કુલ ૫૨૬૨	૬૯૨૦	૮૬૧૩
	૩૭૪૬	૫૦૦૧	૭૭૨૫
		(લાખ રૂપીઆ)	
એની કીંમત	૧૭૦૦	૧૭૫૨	૨૪૮૧
જાપાનથી આવેલો	૬૮૪	૩૧૩	૩૨૩
		(લાખવાર)	
" " મેન્ચેસ્ટરનું ધોયલું કાપડ	૧૪૨૧	૭૬૮	૮૨૧
	૩૮૬૯	૨૭૫૪	૩૬૫૬

આ આંકડા બતાવે છે કે મેન્ચેસ્ટરની મીલોમાં મજૂરીના ભાવ લગાઈ દરમ્યાન તથા લગાઈ પછીના અરસામાં વધારી દેવામાં આવ્યા હતા તેમાં ઘટાડો કરવાની ફરજ પડવાથી હવે જે માલ ત્યાંથી હીંદમાં આવે છે તે સોઘો પડે છે. જો હીંદી મીલો પણ અરસામાં ઠરકસર કરીને માલ સોઘો નહીં બનાવે તો પરદેશી માલની હુરફાઈમાં ટકી રહેવાને હીંદની મીલો અશક્ત નીવડે એવો ભય દેખાય છે પણ એ ઘટાડો બધા મજૂરોના દરમાં એક સરખો ઘટાડો કરીને સાધવા જતાં નુકસાન થશે હીંદમાં મીલોનો ઉદ્યોગ એવો જાગી ગયો નથી કે કામદાર વર્ગમાં ખીન અનુભવી, અનુભવી અને વીશેષ અનુભવી એના ત્રણ વર્ગ પણ પાડી શકાય; પણ એ પ્રમાણે વર્ગ પાડવાની મુશ્કેલી છતાં જુના અને અનુભવી મજૂરોને વધારે પગાર આપી એવો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ છે કે જેથી એણે અનુભવવાળાને એવી ખાતરી રહે કે તેઓ પણ જો ખંતથી ચોતાનું કામ કરી વીશેષ અનુભવ અને કાયકુશળતા મેળવશે તો વધારે પગાર પણ મેળવી શકશે. મજૂરોના મંડળો સ્થાપવાનો પ્રયત્ન હાલમાં પુર જોશમાં છે તેવે વળતે મજૂરોના વર્ગ પાડવાનો આવો પ્રયત્ન વધારે મુશ્કેલ થઈ પડે તો પણ તે કરવાની જરૂર છે એમ એ ઉદ્યોગની લાવીબળની સ્થિતિનો વિચાર કરનારને લાગ્યા વગર રહેશે નહીં. વળી બીજો ઇલાજ “ચીસવર્કરેટસ” યાને કામના પ્રમાણમાં મજૂરી આપવાનો છે. ઘણી મીલોમાં વધારે કે ઓછે દરજ્જે એ ધોરણ અમલમાં છે પણ એને ખીલવવાનો વીશેષ પ્રયત્ન કરવાની જરૂર અગાઉ કરતાં વધારે હાલમાં છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફાઈન્ટ મુંબઈ.

વીરેશ ધ્યાનથી તપાસતા એમ પણ જણાય છે કે આપણા ઉદ્યોગ પરાધીન થતો જાય છે.

ફાના આયાતના આક્રશ્ન નોંધવો.-

	ટન			કીંમત લાખ રૂ.		
	૧-૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેબર	૫૪૫	૩૦૩૭	૪૩૪	૧૪	૪૨	૭
ડીસેંબર	૫૬૧	૧૧૮૪	૩૦૩	૧૩	૧૭	૫
જાનેવારી	૬૧૩	૧૫૪૪	૨૬૬	૧૩	૨૩	૬
એપ્રિલથી જાનેવારી	૪૧૦૦	૨૨૫૮૫	૬૨૬૮	૬૩	૩૧૨	૧૫૧
એમા ઇંગ્લંડથી	૬૧૦	૧૨૦૮૪	૨૩૨૩	૮	૧૪૫	૪૫
કેનીયાથી	૨૬૫૩	૮૧૨૨	૪૪૨૪	૭૨	૧૩૫	૭૦
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી		૪૦૫	૪૨		૬	...

આવી રીતે કેનીયાથી હીંદમાં ફાના આયાત મોટી થાય છે અને અમેરીકાના યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સથી ફાના મીધી આયાત નજીવીય થાય છે અમેરીકન ફાના હીંદમાં ઘણું આયાત થાય છે પણ તે બધું ઇંગ્લંડની મારફતે આવે છે અમેરીકન ફાના જેવોજ માત્ર હીંદમાં પણ ઉગાડી શકાય છે અને હાલમાં એ જાતની જેટલી પેદાશ થાય છે તેટલી પેદાશ માટે હીંદમાં પુરતો ઉદ્યોગ ન હોવાથી એને બહો રાખવાનો સંભાળ લેવાય એવા લાભ એને માટે આપવામાં આવતા નથી એટલે જે સાડ ૩ ઉગાડાય છે તે પણ હીંદની હવકી જાત સાથે શેજલેર કરી ન આવે છે એટલું છતાં અમેરીકન ફાના એટલો મોટો જથ્થો હીંદમાં આવે અને તે પણ ઇંગ્લંડ મારફતે આવે એ સ્વીતી દર્શાવે છે કે હીંદના કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગનું બધારણ સુધારવાની જરૂર છે જે લાગમમાં ફાના પેદાશ થતી હોય તેની પાસેજ એ સ્પર્ધાત્મક મીલ હોય તે શેજલેજ થવાનો સંભાવ એણે રહે માટે એકુતોના સહકારી મંડળોની સહાયતાથી એવી યથાની રીતોની મીલોની મોઠવણ કરવામાં આવે તો તે હીંદના લાભ સાચવનારી ઘણી પડે

પરદેશી ફાના નીકાશના આક્રશ્ન નીચે પ્રમાણે છે -

	ટન			કીંમત લાખ રૂપયા		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેબર	—	૩૫૮	૬૬૮	—	૬	૧૭
ડીસેંબર	—	૧૬૧	૬૧૪	—	૩	૧૬
જાનેવારી	—	૬૨૮	૪૬૫	—	૧૭	૮
એપ્રિલથી જાનેવારી	૮૨૮	૨૨૭૨	૫૪૦૪	૨૫	૪૧	૬૬

પરદેશ મોકલવા કાળે અન્ય દેશોથી ફાના આયાત કરવાનો વેપાર આમ વધે છે તે મુશ્કેલી થવા લાગે છે પણ હાલમાં આલુ રહે એવો વીધાસ રાખવો ન થયે.

મેટલીક શીર્લીંગની સારી હીજાઈન ગમશે કે ?

હીંદી રૂની નીકાશના આંકડા નીચે આપ્યા છે:—

	હત્તર ટન			કીમત લાખ રૂપયા //		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેંબર	૨૧	૩૩	૩૬	૨૩૭	૩૫૬	૪૧૯
ડીસેંબર	૨૨	૫૧	૪૪	૨૨૨	૫૭૪	૫૨૩
જાનેવારી	૩૦	૫૯	૭૭	૨૯૪	૬૬૧	૯૧૯
એપ્રિલથી જાનેવારી	૨૮૮	૪૨૧	૪૨૬	૩૩૯૪	૪૧૮૮	૪૯૫૬
એમાં ચીન ખાતે	૨૪	૫૪	૫૯	૩૧૦	૫૭૦	૬૯૪
જાપાન ખાતે	૧૧૫	૨૫૯	૨૦૭	૧૫૫૬	૨૬૪૮	૨૪૩૯
જરમની ખાતે	૨૮	૩૪	૩૭	૨૮૯	૩૦૪	૪૦૭
બેલજયમ	૩૮	૨૭	૩૩	૩૮૭	૨૫૬	૩૮૪

હીંદી રૂનો આટલો ગંજાવર જ્યો હીંદમાંથી દર વરસે નીકાશ થાય એ સ્થિતિ હુમ્મિશ ચાલુ રહેવાની આશા રાખવી ન જોઈએ. ચીનમાં પણ રૂની પેદાશ થવા લાગી છે અને તે વધતી જાય છે. આસ્ટ્રેલીયા, સાઉથીયા, કેરીયા વગેરે મુલકોમાંથી જ્યારે રૂનો મોટા જથ્થો જાપાન મેળવી શકશે ત્યારે તે હીંદી રૂની દરકાર રાખશે નહીં. અત્યારે પણ હીંદમાં રૂના ભાવ વધારે હોય તે વેળા ને અમેરીકન રૂ સરતો હોય છે તે તેનાથી જાપાન પોર્તુગલ કામ નશાવે છે. એ સંજોગોમાં હીંદથી રૂની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખાય અને તેમાંથી જે ઉપજ થાય તે ખેડુતો વચ્ચે વહેંચી આપવામાં આવે તો દેશની પેદાશ દેશમાં રહેવાને સંભવ વધારે રહે અને ખેતીને હાની પહોંચવાનો જે ભય જતાવવામાં આવે છે તે મૂંઝવણ પણ હીંદી રૂની નીકાશ ઉપર જકાત નાંખવાને બદલે સરકાર તો હીંદની મીથોમાં ચારાતો રૂ ઉપર પણ જમાવ નાંખવા માગે છે અને તે નાટેના કોટનસેસ ઝીલ ઉપર ધારાસભામાં થયેલી ચર્ચા વાંચનારાઓના લક્ષમાંજ હશે. એ ગોઠવણથી હીંદના ઉદ્યોગને મદદ મળવાને બદલે હાની પહોંચશે. વળી એ જકાતની આવકનો ઉપયોગ પણ ખેડુતોને લાભ આપવાને બદલે અમેરીકન રૂ જેવો લાભો વાર નીકળી શકે એવા રૂની પેદાશ હીંદમાં વધારવા માટે કરવા ધાર્યો છે તે કાલના આપણા સંજોગો માટે અનુકૂળ નથી. રૂની જાત સુધારવામાં આવે તેની વીરૂધ્ધ અમે નથી પણ એ સુધારો એવો જોઈએ કે તેના લાભ હીંદને મળે. આ કોટનસેસની મદદથી કરવા ધારેલો સુધારો હીંદની મીથો કરતાં ધંચકાંડની મીથોને વધારે લાભકારી છે તે જોતાં એ જાત સુધારવા માટેના પ્રયત્નોનો ખર્ચ ધંચકાંડે ઉપાડવો જોઈએ. હીંદી રૂની પેદાશમાં ઘટાડો ન થાય એવી સાવચેતી રાખીને હીંદની કાપડ સુતરની પેદાશના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવાનો જે માર્ગ ઉપર સુચન્યો છે તે એ ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતિ જોતાં રક્ષાબના ધલાજ વડીકે ધણો જરૂરનો છે.

સુતર.

હીંદી સુતરની નીકાશના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

	લાખ રતલ			લાખ રૂપયા		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેંબર	૫૭	૫૦	૬૭	૬૮	૫૧	૬૫
ડીસેંબર	૬૩	૫૦	૪૯	૭૯	૫૧	૮૬
જાનેવારી	૪૯	૪૮	૨૩	૫૫	૪૬	૨૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ ફોર્ટ સુબાઇ.

	લાખ રતલ			લાખ રૂપિયા		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
એપ્રીલથી જાનેવારી	૭૨૭	૭૦૫	૪૬૬	૬૧૮	૬૭૦	૪૮૦
એમાં ચીન ખાતે પપલ		૫૩૪	૩૬૬	૬૬૭	૪૭૭	૪૪૫
સ્ટેટના સંસ્થાનો	૩૩	૨૪	૧૫	૫૭	૩૫	૧૮
મજૂર	૩૨	૪૪	૨૮	૪૩	૩૬	૨૫
એડન	૨૨	૨૨	૨૪	૩૨	૨૫	૨૬
કશન	૨૨	૨૮	૧૮	૩૮	૩૮	૨૨

આ આંકડા દેખાડે છે કે છેલ્લા ત્રણ વરસમાં સુતરના લાભ બહુ ઘટી ગયા છે અને હીંદી સુતરની નીકાશ પણ ઘટી ગઈ છે. જાણી જાય છે કે એપ્રિલથી જાનેવારી રૂપિયામાં ૧૯૨૦-૨૧માં ૭૬૨ હજાર રતલ સુતરની નીકાશ થઈ તેની કીમત રૂ. ૧૪૨૩ હજાર હતી તે ઘટીને છેલ્લા ત્રણ મહીનામાં માત્ર વીસ હજાર રતલ જેટલી પચીસ હજાર રૂપિયાનો કીમતની હતી. અર્થાત્ જે માલ અગાઉ લગભગ બે રૂપયે વેચાતો તેના અત્યારે સરેરાશ પંદર આના ઉપર છે. ચીન માટે ૩૬૬ લાખ રતલ સુતરની નીકાશ થઈ તેના ૩૪૫ લાખ રૂપયા મળ્યા તે તો પંદર આનાનો સરેરાશ લાભ આપે છે. કેટલાક દેશો સવા રૂપયે પણ આપે છે.

હવે સુતરની આયાત તપાસીએ.

	લાખ રતલ			લાખ રૂપયા		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નવેંબર	૪૯	૬૪	૪૬	૧૪૨	૧૪૧	૭૨
ડિસેંબર	૨૭	૫૨	૫૫	૮૫	૧૦૩	૫૪
જાનેવારી	૩૧	૬૧	૬૦	૯૩	૧૨૬	૮૦
એપ્રિલથી જાનેવારી	૪૦૪	૪૫૩	૫૧૭	૧૧૮૮	૬૩૭	૮૧૭
એમાં ઇંગ્લંડથી	૧૬૭	૩૨૦	૨૮૭	૬૭૭	૭૧૩	૫૨૧
જાપાનથી	૧૭૪	૧૧૬	૨૧૪	૪૪૭	૧૮૪	૨૬૪

આ આંકડામાં દેખાડે છે કે જાણ વધતી ગયા છે પણ હજી સરેરાશ બાવ રપા આના જેટલો છે તેમાં ઇંગ્લંડના માલનો બાવ રપ આના છે અને જાપાનના ૧૬ા આના છે. હીંદી સુતર જે લાવે નીકાશ થાય છે તે કરતા ઘણા વધારે લાવે પરદેશી સુતર આ રીતે હીંદીમાં આવે છે તેનું કારણ એજ છે કે આયાતનો મોટો ભાગ ઉચા નંબરનો હોય છે જેને માટે રૂ. સારી જાતનું વેચું મળતું હોવાથી તથા મજૂરી વધારે પડવાથી બાવ હ મેશ વધારે ઉચા હોય છે. જ્યાં સુધી હીંદીમાં પણ ઉચા નંબરનું સુતર બનાવવાના પ્રયત્નો નહીં થાય ત્યાં સુધી આ રચીતી બદલવાની નથી; શીશાય કે શુદ્ધ સરદેશી ખાત્રીની અગવડને કારણે કોઈ ખારીક કાપડને બદલે બહુ કાપડ વાપરતા થાય. તેમ થાય તો પરદેશી સુતરની આયાત ઘટે. હીંદીમાં કાષ્ટક એવા ઘટાડો થવા લાગ્યો છે એવા કાવો કરવામાં આવે છે પણ કાપડની

મેટ્રીક શીર્ષિકની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે?

આયાતના આંકડા તેની વીરૂદ્ધ અનુમાનનેજ ટેકા આપે છે. બજારમાં માલ વધારે એકઠો થતો જાય છે એવી જે અફવા છે તેની વીગત દર્શાવનારા આંકડા ન મળે ત્યાં સુધી સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ ઉપર આવવું મુશ્કેલ છે. પણ સુતરની તથા કાપડની વ્રધતી જતી આયાત બેતાં સ્વદેશીની અણવળે હીંદની પ્રગતિ ઉપર બહુ અસર કરેલી જણાતી નથી, એથી કલકત્તા જે થોડો ઘણો ફરફાર હીંદમાં થયો તેની અસર ઇંગ્લંડના વેપાર ઉપર ઘણી થયેલી લાગે છે કેમ કે ઇંગ્લીશ સુતરના લાવમાં નીચમસર ઘટાડો દેખાય છે, ૧૯૨૦-૨૧ માં ૧૯૭ લાખ રતલ સુતર માટે ૬૭૭ લાખ રૂપયા લીધા તેના સરેરાશ લાવ લગભગ રૂ. ૩૩ પડ્યો ત્યારે ૧૯૨૧-૨૨ માં ૩૨૦ લાખ રતલના ૭૧૩ લાખ રૂપયા ગણતાં, રૂ. ૨૨ પડ્યા અને ૧૯૨૨-૨૩ માં ૨૮૭ લાખ રતલ સુતરના ૫૨૧ લાખ રૂપયા તો યોણા એ રૂપયાની લગભગ છે. જાનેવારીમાં ઇંગ્લંડથી આવેલું સુતર ૧૧૦૮ હજાર રતલ હતું તેની કીંમત રૂ. ૨૩૭૪ હજાર જેટલી હતી તે લગભગ રૂ. ૨૭ જેટલો થવા જાય એમ જોતાં તે દેસ મહીનાનો સરેરાશ કરવા વધારે છે પણ તેને લીધે એની આયાત ઘટવા માંડી છે. નવેમ્બરમાં ૨૨ લાખ, ડીસેમ્બરમાં ૧૫ લાખ અને જાનેવારીમાં ૧૧ લાખ રતલ સુતર ઇંગ્લંડથી આવ્યું હતું જ્યારે દસ મહીનાની સરેરાશ ૨૮ લાખનો હતો એ દેખાડે છે કે ઇંગ્લંડથી સુતરની આયાત ઘટવા માંડી છે. ગયે વરસે એ દસ મહીનાની સરેરાશ ૩૨ લાખ રતલ હતી. ૧૯૨૧ ના નવેમ્બર માસમાં ૫૬ લાખ રતલ સુતર ઇંગ્લંડથી આવ્યું હતું તે મહીનામાં જાપાનનું સુતર માત્ર ત્રણ લાખ રતલ આયાત થયું હતું તે ૧૯૨૩ ના જાનેવારી માસમાં ઇંગ્લીશ સુતરની ૧૧ રતલ જેટલી આયાતની સરખામણીમાં ૪૬ લાખ રતલ હોઇ આરગણું દેખાય છે. જાપાનના લાવ ઇંગ્લીશ સુતર કરતાં વધારે રૂસ્તા હો. છેલ્લા દસ મહીનાના આંકડા જુઓ.

	લાખ રતલ	લાખ રૂપયા
ઇંગ્લંડથી	૨૮૭	૫૨૧
જાપાનથી	૨૧૪	૨૬૪

આ સ્થિતિ ચાલુ રહે તો ઇંગ્લંડે હીંદથી નહીં પણ જાપાનથી જીવાનું છે અને હીંદમાં આયાત ઘટા સુવર ઉપર જકાત નાખવાની જે સુચના થાય છે તેનો ખુલાસો પણ એ હરીફાઈ પરથી મળે છે. જો એવી જકાત પડે તો તે હીંદની કાપડની મીલોને હાનીકરવા થઈ પડે એવું માનવું છે તે બેતાં અત્યારે એ બીજો ઉતાવળે અભિપ્રાય આપવો મુશ્કેલ છે.

પરદેશોની હરીફાઈ.

દુનીયામાં કાપડ સુતરના ઉદ્યોગમાં ઇંગ્લંડની આગેવાની હતી તે દીવસો ગયા છે અને જ્યાં રૂની પેઢાશ છે ત્યાં મીલો ઉભી થતી જાય છે. એ બાબદમાં હીંદના હરીફાઈ ઇંગ્લંડ તથા ચીન જાપાન છે. ચીન દેશમાં રૂની પેઢાશ ઘણી મોટી છે ત્યાં પણ કાપડ સુતરની મીલો વધતી જાય છે જેમ જેમ તે વધારે કાપડ સુતર બતાવશે તેમ તેમ હીંદથી ત્યાં કાપડ સુતરની નીકાશ ઘટશે. જાપાનમાં રૂની પેઢાશ એટલી મોટી નથી. પણ ચીનનું રૂ ત્યાં સહેલાઈથી મળી શકે એમ હોવાથી જાપાનમાં પણ મીલોની સંખ્યા વધતી જાય છે છેલ્લાં દસ વરસમાં ચીનમાં જાપાનમાં તથા દુનીયામાં સ્પોન્ડોની સંખ્યા કેટલી ઝડપથી વધી છે તે દર્શાવનારા આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ધી બોર્ગે દાખલ માટે ૨૧ લેક આઈ, ફોટ' સુબધ.

(હત્તર રપીડલો)

	ભાપાનમાં	ચીનમાં	હીંદમાં	દુનીયામાં
૧૯૧૩	૨૪૧૪	૧૦૦૦	૬૫૬૬	૧૪૩૭૩૦
૧૯૧૪	૨૬૫૭	૧૦૫૦	૬૭૭૮	૧૪૪૬૮૦
૧૯૧૫	૨૮૦૭	૧૧૦૦	૬૮૪૮	૧૪૮૨૨૬
૧૯૧૬	૨૮૭૫	૧૨૫૦	૬૮૩૬	૧૪૮૭૮૫
૧૯૧૭	૩૦૬૦	૧૩૦૦	૬૭૩૮	૧૫૧૨૦૦
૧૯૧૮	૩૨૨૭	૧૪૮૦	૬૬૫૩	૧૪૬૪૦૦
૧૯૧૯	૩૪૮૮	૧૫૩૦	૬૬૮૬	૧૫૩૫૦૪
૧૯૨૦	૩૮૧૩	૧૬૦૦	૬૭૬૩	૧૫૧૩૧૩
૧૯૨૧	૪૧૬૧	૧૮૦૦	૬૮૭૦	૧૫૨૩૧૭
૧૯૨૨	૪૬૨૭	૨૩૪૪	૭૩૩૧	૧૫૪૬૦૦

ચીનમાં મલુરી સસ્તી હોવાથી એ હિંદોગા અડપથી વધ્યો જાય છે. ત્યાં સુવરની વેલ તથા આયાત ફેટલી થાય છે તે નાંચે દર્શાવી છે:-

(હત્તર આંસડી)

	વેદાથ	આયાત	કુલ
૧૯૧૩	૪૦૦	૬૦૦	૧૩૦૦
૧૯૧૪	૫૩૩	૮૩૩	૧૩૬૬
૧૯૧૫	૫૩૩	૮૬૬	૧૪૦૦
૧૯૧૬	૮૩૩	૮૦૦	૧૬૩૩
૧૯૧૭	૮૬૬	૬૬૬	૧૫૩૨
૧૯૧૮	૬૦૦	૩૬૬	૧૨૬૬
૧૯૧૯	૧૧૦૦	૪૬૬	૧૫૬૬
૧૯૨૦	૧૩૩૩	૪૩૩	૧૭૬૬
૧૯૨૧	૧૫૦૦	૪૦૦	૧૯૦૦

ચીન દેશમાં સુવરનો ઉત્પાદન દસ વરસ ઉપર ૧૩ લાખ આંસડી જેટલો હતો તે વધી ૧૬૩૩ આંસડી જેટલો લાકડાં દરમ્યાન થયો તે ખજી તેમાં ૧૯૧૮ સુધી વધારો થયો જો તે વેદાથ તથા આયાત મળી કુલ મલની વધારે ગાસડી દેખાય છે પણ તે ઉકાવ થાય છે બનારમાં એકલો થાય છે એ દેહેવાલું બાકી છે એ ઉકાવ જેટલો વધ્યો છે એમ ગણવે છે દસ વરસમાં ખાપમાં પચાસ ટકા વધારો થયો ગણાય તેટલા અમયમાં વેદાથ દરમ્યાન ચારગણી વધી છે ભાપાનમાં સુવર અતુ હવે તેમાં ૫૦ ટકા વધારો થયો છે તે દર્શાવવા આંકડા નીચે રજુ કર્યા છે:-

મારસેસની કુચીન લાકડીઓ સફાઈદાર અને અજુલું

વરસ	(હબ્બર ગ્રાસડી) જાપાનથી નીકાશ કુલ	તેમાંથી ચીન ખાતે નીકાશ
૧૯૧૪	૫૫૦	૪૫૫
૧૯૧૫	૫૪૯	૪૬૩
૧૯૧૬	૫૨૧	૪૪૦
૧૯૧૭	૪૪૩	૩૫૬
૧૯૧૮	૪૦૮	૨૩૧
૧૯૧૯	૩૧૪	૧૫૬
૧૯૨૦	૨૯૯	૧૬૬
૧૯૨૨	૨૯૨	૧૭૪
૧૯૨૪	૨૨૪	૧૩૨

ગયા જાનેવારી માસની શરૂઆતથી ચીનમાં જાતના દરમાં ફેરફાર થયો છે તેની અસર આયાતને વધુ ઘટાડનારી થશે એવી ધારતા રાખવામાં આવે છે

હાલથી ચીન જાપાન વધા યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ખાતે ગયા એપ્રિલથી જાનેવારી સુધીમાં થયેલી રૂની નીકાશ આગલા વરસો સાથે સરખાવીને નોંધે દર્શાવી છે:—

રૂ	ટન	ચીન	જાપાન	યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ
૧૯૦૦-૨૧		૨૪૧૭૦	૧૧૫૭૨૦	૧૬૭૧
૧૯૨૧-૨૨		૫૪૦૪૮	૨૫૯૦૪૩	૧૦૩૧
૧૯૨૨-૨૩		૫૯૭૦૫	૨૦૭૦૬૩	૨૧૪૫
રૂ કીંમત		લાખ રૂપયા		
૧૯૨૦-૨૧		૩૧૦	૧૧૫૬	૧૯
૧૯૨૧-૨૨		૫૭૦	૨૬૪૮	૯
૧૯૨૨-૨૩		૬૯૪	૨૪૩૯	૨૪

સુતરની નીકાશ ચીન, જાપાન વધા ધણપ્ત ખાતે હતી તેના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે —

સુવર	હબ્બર રવલ	ચીન	જાપાન	ધણપ્ત
૧૯૨૦-૨૧		૫૫૯૨૬	૩૨૫૭
૧૯૨૧-૨૨		૫૩૪૭૬	૨૫૩	૪૪૩૭
૧૯૨૨-૨૩		૩૬૬૪૭	...	૨૮૪૫

સુવર	કીંમત	લાખ રૂપયા		ધણપ્ત
		ચીન	જાપાન	
૧૯૨૦-૨૧		૬૬૭	...	૪૩
૧૯૨૧-૨૨		૪૭૭	૪	૩૯
૧૯૨૨-૨૩		૩૪૫	...	૨૫

હીંદમાંથી કાપડની નીકાશ અગાઉ, ચીન તરફ ઘણી થતી હતી પણ હાલમાં તે નીચે જઈવેલા દેશો ખાતે ગયા એપ્રીલથી જનનેવારી સુધીમાં થઈ હતી

ટકાઈ	જથ્થો (લાખ વાર)			કીંમત (લાખ રૂપયા)		
	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
સરાન	૨૫૬	૩૪૪	૨૬૫	૧૧૧	૧૧૧	૬૧
મીલોન	૧૬૬	૨૭૦	૨૩૪	૭૨	૧૦૩	૮૭
મીલોન	૧૩૩	૧૫૫	૧૫૨	૬૫	૮૫	૭૪
રહેતનાં સંસ્થાને	૧૭૧	૧૬૬	૧૮૨	૧૨	૧૩૧	૧૩૨
કેનીયા	૧૧૦	૮૮	૮૮	૫૫	૩૮	૩૬
પ્રોડેન્સીઝ આફ્રીકા	૩૮	૬૦	૬૭	૧૫	૨૩	૨૪

(૧) સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ (લાખ રતલ.)

પ્રાંત.	હિસેબરમાં			એપ્રીલથી હિસેબર		
	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૦	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૪૨	૪૫૪	૪૫૬	૩૫૦૭	૩૭૧૩	૩૭૭૬
મદ્રાસ ...	૩૩	૪૩	૪૪	૩૦૫	૩૧૬	૪૦૩
બંગાલ ...	૩૦	૩૦	૨૨	૨૪૭	૨૫૨	૨૨૪
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૮	૩૬	૩૮	૨૭૨	૩૦૪	૩૦૮
અજમેર-મેવાડ ...	૧	૨	૨	૧૪	૧૬	૧૭
પંજાબ ...	૨	૩	૨	૨૦	૨૫	૨૨
હીંદી ...	૩	૩	૩	૨૮	૨૦	૨૮
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીરાર.	૨૬	૨૭	૨૪	૨૩૨	૩૪૬	૨૩૬
હી રાજ્યો ...	૩૪	૩૭	૩૩	૨૮૭	૩૦૩	૩૧૬
કુલ ..	૬૦૬	૬૪૦	૬૨૬	૪૯૧૭	૫૨૦૫	૫૩૩૬

(૨) સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ.)

નં. ૧ થી ૨૫	૧૯૨૨		૧૯૨૧		૧૯૨૨		૧૯૨૧	
	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
" ૨૬ થી ૪૦	૫૬૬	૨૩	૫૮૨	૧૪	૪૭૯૭	૮૬	૪૬૬૩	૪૬
" ૪૦ થી વધારે	૫૫	૨૧	૧૬	૨૦	૫૨૦	૨૫૩	૫૨૦	૨૧૩
	૧	૩	૧	૭	૧૭	૫૦	૧૮	૬૬

(૩) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (લાખ વાર)

કેદાર તથા ધાયેલાં કાપડ	હિસેબર		એપ્રીલથી હિસેબર	
	નવ	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
" ૨૬ થી ૪૦	પેદાશ	૧૦૩૧	૧૦૫૩	૧૦૦૦૫
" ૪૦ થી વધારે	આયાત	૧૩૬૨	૮૮૪	૬૬૦૧
	પેદાશ	૪૧૦	૩૭૬	૩૪૧૪
	આયાત	૨૬૨	૧૨૨	૧૬૫૫

પ્રોડેન્સીઝ મોડેક્ટાઈલ્સની કીચાઈનો, કયાં એવા મળશે ?

(૪) કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ. (લાખ રવડ)

	ડીસેમ્બર		નવેમ્બર		એપ્રિલથી ડીસેમ્બર	
	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૦
સુતરની પેદાશ	૬૨૮	૬૪૦	૬૦૫	૫૩૩૬	૫૨૦૫	૪૮૧૭
કાપડની પેદાશ	૩૪૮	૩૪૪	૩૬૨	૩૦૦૮	૩૦૫૧	૨૮૩૭

(૫) કાપડની પ્રાંતવાર પેદાશ. (ડીસેમ્બર માસમા.)

પ્રાંત.	કર્મિત (લાખ રૂપિયા.)		વજન (લાખ રતલ)		લ'બાઈ (લાખ વાર.)	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૧૭	૪૧૫	૨૮	૨૭	૧૧૬૪	૧૧૮૬
મદ્રાસ	૨૦	૨૦	૧૨	૧૩	૩૭	૪૨
બંગાલ ..	૭	૪	૪	૨	૨૧	૧૨
સંયુક્ત પ્રાંતો .	૧૮	૧૭	૧૩	૧૨	૪૫	૪૩
અજમેર-મેવાડ	૧	૨	૧	૧	૪	૬
હિલ્હી ...	૨	૩	૧	૨	૭	૭
મધ્ય પ્રાંતો તથા બીસાર	૨૩	૧૭	૧૫	૧૧	૫૫	૪૨
દેશી રાજ્યો ...	૨૪	૨૦	૨૭	૨૬	૯૬	૯૬
કુલ ...	૫૧૫	૫૦૨	૩૪૫	૩૪૮	૧૪૩૨	૧૪૪૧

એપ્રિલથી ડીસેમ્બર—નવ માસમા

પ્રાંત	કર્મિત (લાખ રૂપિયા)		વજન (લાખ રતલ)		લ'બાઈ (લાખ વાર)	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૩૮૭૮	૩૬૩૫	૨૪૮૨	૨૩૬૩	૧૧૦૦૧	૧૦૫૧૫
મદ્રાસ	૧૨૫	૧૭૬	૭૮	૧૧૭	૨૪૭	૩૬૬
બંગાલ	૫૩	૪૬	૩૪	૩૧	૧૬૪	૧૪૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૨૪	૧૭૫	૮૮	૬૫	૨૬૨	૩૨૮
અજમેર-મેવાડ	૨૧	૧૭	૧૫	૧૨	૫૬	૪૬
હિલ્હી	૧૧	૨૬	૭	૧૦	૧૬	૫૮
મધ્યપ્રાંતો-બીસાર	૧૯૧	૧૮૩	૧૨૬	૧૨૧	૪૭૨	૪૫૫
દેશી રાજ્યો	૧૮૬	૨૦૭	૨૧૬	૨૪૬	૭૮૮	૧૪૬૬
કુલ	૪૫૬૭	૪૪૩૮	૩૦૫૧	૩૦૦૮	૧૩૦૪૫	૧૩૪૧૬

જેતી વગેરેને લગતા સરકારી આંકડા.

આ આંકડાના પુસ્તક દર વરસે દ્વિતી સરકાર છપાવે છે તેમાં ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસ માટે :
 ૧. બે પુસ્તકની મળીને કીમત ચાર રૂપયા છે તેમાંથી પહેલામાં બ્રીટીશ મુલક વીશે અને બીજામાં
 ૨. રાજ્યો વીશે વીગત છે. નીચેના કોષમાં બ્રીટીશ તથા દેશી રાજ્યોને લગતા આંકડા આપ્યા છે:
સર્વે દેશી રાજ્યોનો વીસ્તાર (પુ. ૨ પા. ૧૨) (હજાર એકર)

વરસ	સર્વે પ્રમાણે એકદર	જેને લગતી વીગત નથી એવો	બાકી	વીગતવાર આંકડા પ્રમાણે
૧૯૧૦-૧૧	૧૮૨૭૨૦	૧૦૨૭૯૦	૭૬૯૩૦	૮૦૭૦૬
૧૯૧૩-૧૪	૧૮૧૩૬૬	૧૦૩૬૪૬	૮૨૭૨૦	૮૨૪૪૬
૧૯૧૪-૧૫	૧૮૬૦૧૬	૧૦૪૨૩૫	૮૧૭૮૩	૮૧૮૭૪
૧૯૧૫-૧૬	૧૮૬૩૧૦	૧૦૫૩૪૬	૮૦૯૬૩	૮૦૮૮૧
૧૯૧૭-૧૮	૧૮૬૩૮૬	૧૦૪૦૮૭	૮૨૨૬૬	૮૨૨૭૪
૧૯૧૮-૧૯	૧૮૪૨૦૦	૧૦૫૧૧૦	૮૬૦૮૬	૮૮૮૩૬
૧૯૧૯-૨૦	૨૪૮૩૬૬	૧૧૮૪૩૮	૧૨૯૯૩૧	૧૨૮૯૨૩

દ્વિતીનો વીસ્તાર (હજાર એકર) (પુ. ૧ પા. ૧૭)

વરસ	સર્વે પ્રમાણે દેશી રાજ્યોનો વીસ્તાર	જેની વીગત નથી એવો	બાકી	વીગતવાર આંકડા પ્રમાણે
૧૯૧૦-૧૧	૭૧૮૫૩૩	૧૨૯૬૫૧	૬૧૮૫૮૧	૬૧૫૭૧૭
૧૯૧૩-૧૪	૭૪૬૫૨૭	૧૨૯૬૩૩	૬૧૬૫૬૪	૬૧૭૧૬૦
૧૯૧૪-૧૫	૭૪૬૧૧૬	૧૨૯૭૨૩	૬૧૬૦૬૨	૬૧૭૦૧૩
૧૯૧૫-૧૬	૭૪૬૧૭૭	૧૨૯૭૫૬	૬૧૬૫૨૦	૬૧૬૩૩૮
૧૯૧૭-૧૮	૭૫૦૧૩૦	૧૨૯૭૬૫	૬૨૦૩૩૪	૬૧૭૫૦૭
૧૯૧૮-૧૯	૭૫૪૬૬૧	૧૨૯૭૬૫	૬૨૫૧૬૬	૬૨૨૩૬૨
૧૯૧૯-૨૦	૭૫૪૬૪૭	૧૨૯૭૬૮	૬૨૫૧૪૯	૬૨૨૪૬૮

ધૈર્યના બેઠક કોષમાં છેલ્લા કોષમાં દર્શાવેલા આંકડા એવા મુલક વીશેના છે કે જેને લગતી વીગતવાર હકીકત એકઠી કરવામાં આવેલી છે. પહેલો કોષ દેશી રાજ્યો સંબંધી એવી વીગત રજૂ કરે છે જ્યારે બીજા કોષ બ્રીટીશ મુલક સંબંધી હકીકત દર્શાવે છે. પણ કોષ કોષ દેખી એ આંકડા જે ઘટાડો દર્શાવે છે તે સમજ પડે એવો નથી. શું મળેલી વીગત ગુમાઈ ગઈ હશે ?

ઉપર મુજબના દેશી રાજ્યોના વીસ્તારમાંથી કેટલો ભાગ જેતી માટે વપરાય છે અને કેટલો પશ્વર છે તે વગેરે હકીકત ૧૯૧૯-૨૦ ના વરસને લગતી નીચે આપી છે:—

મેટ્રીક શીલ્ડિંગની આરી મીઝાઇન ગમશે કે ?

(હળર એકર)

રાજ્ય.	વિસ્તાર,	હકીકત નથી એવી.	ખેડાતો		નહીં ખેડાતો.		જંગલ.
			પાકવાળો	પડતર	ખેડી શકાય એવો.	ન ખેડી શકાય એવો.	
નીચામ							
હમદરાખાદ	૫૧૨૫૫	૧૩૦૧૭	૨૩૪૪૭	૫૧૫૫	૧૨૮૮	૨૭૧૬	૬૦૫૭
માધસોર	૧૮૮૬૫	૧૪૧૬	૬૧૬૮	૧૬૬૨	૭૫૮	૬૬૧૬	૨૨૧૨
વડોદરા	૫૨૩૬	૧૦૫	૩૦૨૭	૮૬૭	૮૦૦	૪૩૬
કારમીર	૫૪૦૩૬	૪૭૩૨૭	૧૭૬૪	૩૬૧	૭૭૬	૧૮૧૬	૧૬૮૪
મદરાસ પ્રાંતનાં	૬૭૮૫	૩૬૧	૨૮૬૬	૨, ૨	૬૬૨	૫૭૧	૭૩૦
મધ્ય હિંદુસ્તાનનાં	૨૬૧૧૩	૫૬૪૮	૮૨૧૮	૨૫૬૨	૪૪૫૫	૫૦૦૦	૨૬૮૩
રજપુતાનાનાં	૫૮૩૭૧	૪૦૦૧૩	૬૨૧૦	૩૦૧૧	૫૦૩૫	૩૧૧૬	૬૬૬
પંજાબનાં	૨૦૬૫૮	૬૪૧૧	૫૬૨૪	૧૦૮૨	૨૧૩૬	૧૫૮૬	૫૭૬
મુંબઈ પ્રાંતનાં	૩૪૩૧	૬૪૦	૧૮૫૧	૮૦	૫૪૮	૧૫૬	૧૫૨
સંયુક્ત પ્રાંતોનાં	૫૭૪	૧૬૬	૨૪૩	૨૩	૩૪	૭૫	...

આ પુસ્તકોમાં આપેલી વીગતમાં જામનગર, જુનાગઢ, પોરબંદર, લીમડી, મોરબી, કચ્છ, લુણાવાડા, નાંદોદ વગેરે રાજ્યોને લગતી વીગત આપી નથી. વડોદરા રાજ્યમાં આજી પડતર જમીન “મુદત ન હતી” એમ જણાવ્યું છે તે આશ્ચર્યકારક છે. માત્ર બેટ વગેરે છ ગામોનો વિસ્તાર આપ્યો છે જે નીચે પ્રમાણે છે. (પૃ. ૨ પા. ૧૨) (હળર એકર)

સર્વે વીગત
પ્રમાણે નથી એવો ખાકી પાકવાળી પડતર ન ખેડાતી ખેડાય એવી નહીં એવી જંગલ

બેટ	પડ	—	પડ	૪૮૬	૧૨	૨	૩૧	૩૮
ફેડાજ	૨૫૪	—	૨૫૪	૧૭૨	૪૨	—	૨૬	૧૩
આઉંદ	૩૨૦	૬	૩૧૧	૨૭૭	—	૨	૨૬	૩
સચીન	૨૮	—	૨૮	૨૧	—	૪	૨	—
ભાવનગર	૧૮૦૭	૫૪૬	૧૨૬૧	૭૭૧	૨૪	૩૬૮	૫૬	૭
ધરમપુર	૪૪૬	૮૪	૩૬૫	૧૨૩	—	૧૪૦	૧૦	૬૦
કુલ.	૩૪૩૧	૬૪૦	૨૭૬૧	૧૮૫૧	૮૦	૫૪૮	૧૫૬	૧૫૨

ભાવનગર જેવા રાજ્યમાં પાંચ લાખ એકર જેટલી જમીન વીગત વગરની હોવી ન જોઈએ.

દેશના જુદા જુદા વીલાઓમાં જમીનની મહેસુલને લગતું ખાતું પ્રાંતીક સરકારોને હસ્તક મુકાયું હોય છતાં વડી સરકારને હકીકત પુરી પાડવાની બાબદમાં બધી સ્થાનીક સરકારોએ એક સરખી રીતે કામ લેવું જોઈએ, એ નીયમનો ચોગ્ય અમલ થતો નથી એમ દીસે છે, કેમ કે આ પુસ્તકમાં જણાવ્યા પ્રમાણે પડતર જમીનને કેટલા વરસ સુધી પડતર રહેલી ગણવી તે વીશે હિંદના જુદા જુદા વીલાઓમાં એક ધોરણે કામ લેવાતું નથી. એવી જમીન બે કરતાં વધારે વરસ પડતર રહે તો તેને “ખેડાય એવી પણ નહીં ખેડાતી” જમીન તરીકે ગણવામાં આવે છે. જ્યારે મુંબઈ પ્રાંતમાં એવી મુદત દસ વરસનો ગણાય છે.

ચેમ્બર વિભાગ.

(૧) જનરલ સભા-હેદશી જનરલ સભામાં પ્રમુખ ઓ. શેઠ પરસોતમદાસ ઠાકોરદાસની ગેર હાજરી હોવાથી ઉપ-પ્રમુખ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ખીરાજયા હતા.

(૨) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૨૧ ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રાજ બપોરે બે કલાકે (૨૮-૮૧) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (કેપ-પ્રમુખ)	શેઠ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ
„ મનમોહનદાસ રામજી	„ એન. એમ. મહુમદાર
„ હસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી	„ વાલચંદ હીરાચંદ
„ ફાજલ ઇબ્રાહીમ રહીમજીવલ્લા	„ કેકોબાદ કાવસજી દીનશાહ
„ બી. એફ. માહન	„ અમ. એમ. અમરસી

૧ તા. ૩ જી તથા તા. ૧૦ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રાજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવાના આવી હતી તે, પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ચેમ્બરના ખર્ચામાં કાપકુપ કરવાના સંબંધમાં જે સબ કમીટી નીમાએલી હતી તેનો રીપોર્ટ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. આ રીપોર્ટમાંથી ચેમ્બરનું માસીક છપાવવાનું ખર્ચ કરવાના સંબંધમાં જે લલામજી હતી તે લલામજી શીવાય બીજી લલામજો મંજુર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો. માસીકના સંબંધમાં ચેમ્બરની નાણા રથીતી જોતા માસીક સભાસદોને મફત આપવું પૌસાય તેમ નથી તેથી સભાસદોને સાફ પંખુ લલામજમ રાખવાનો વીચાર છે અને તેથી લલામજમ આપીને ફેટલા સભાસદો માસીકના ગ્રાહક થવાની ઇચ્છા ધરાવે છે તે મતલબનો એક સરકયુલર સભાસદોમાં ફેરવવાનો તથા પરીણામ કમીટી આગળ રજુ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ તથા શેઠ એમ. એ. મારતર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે “ઇન્ડિઅન મરકેટાઇલ મરીન કમીટીને જે મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં લઇને રીપોર્ટ કરવાનું ફરમાવવામાં આવેલું છે તે મુદ્દાઓ દેશી વહાણપટાને જોડે છે તેવું ઉત્તોજન મળે તેવા નથી અને તેમાં” “ડીફર્ડ રીબેટ” “ફ્રટ વોર” વીગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થયો જોડે છે અને કમીટી પોતાનું કામ તાઢીદે ચાર કરે એવી ચેમ્બરે ના. સરકારને લલામજી કરવી જોડે છે. પત્ર ઉપર વીચાર કરતાં તેમાં મુયગ્યા પ્રમાણે ના. હીંડી સરકારના વેપાર ખાતા ઉપર એક પત્ર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

બ્રાકન મોસિક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો કયા જોવા મળશે.

૪ અમદાવાદના મીલમાલિકોની મંડળીના સેક્રેટરી વરદ્ધી પત્ર આવ્યો હતો અને તે સાથે તેમની મંડળીએ 'ફીસલ કમીશન' ની લઘુમણીના સંબંધમાં લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભાસદો ઉપર જે પત્ર લખી જણાવેલો હતો તેની નકલ ખીડેલી હતી અને કમીટીનો ટેકો મળ્યો હતો. લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં આ વીધવ ઉપર ચર્ચા પુરી થયેલી હોવાથી પત્ર ઉપર કાંઈ પણ પગલાં લેવાં જરૂરી લાગતાં નથી તે મતલબનો પત્ર મંડળીની સેક્રેટરીને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ શેઠ. જી. બી. ત્રિવેની વરદ્ધી પત્ર આવ્યો હતો કે મી. શાસ્ત્રી કે જેમણે સોનાના કસબના ઉદ્યોગનો અભ્યાસ કરેલો છે તે ચેમ્બરની ઓફીસમાં તે ઉદ્યોગ ઉપર એક લખાણ વાંચવાને તૈયાર છે. પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ ના. મુંબઈ સરકારની કાઉન્સિલની ગઈ બેઠકમાં એમ્પાયર એકઝીબીશનના સંબંધમાં જે ઠગવ પસાર થયો હતો તેની રૂએ એક કમીટી નીમવામાં આવેલી હતી અને તે કમીટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનીધીનો નીમણુંક કરવાનો વીન તી કરનારો એક પત્ર ના. મુંબઈ સરકાર વરદ્ધી મળેલો હતો. પત્ર ઉપર વીચાર કરતા તે કમીટી ઉપર ચેમ્બરના સેક્રેટરીની નીમણુંક કરવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર ના. મુંબઈ સરકારને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો વરદ્ધી ચેમ્બરમાં સભાસદ તરીકે દાખલ થવાને અરજીઓ આવેલી હતી જેને ગણેતા મુજબ બેવટ ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલટ માટેના દીવસો બુધવાર તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરીથી બુધવાર તા. ૭ મી માર્ચ. સુધીના મુકરર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો. રકુટીનીઅર તરીકે શેઠ એમ. એમ. અમરસીની નીમણુંક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧) મેસર્સ નરોત્તમ લી. (આયાજ અને નીકાશ)

(૨) શેઠ શાંતીકુમાર નરોત્તમ મોરારજી (મીલ એજન્ટ)

(૩) શ્રી ઇસ્ટને બંકરસે લી. (કોલસાના વેપારી)

(૪) મેસર્સ આર. એમ. માથલ એન્ડ કું. (વેપારી, અને ઇલેક્ટ્રીક ઇન્ડસ્ટ્રી)

(૫) મેસર્સ મીઆવકસ. સી કંબાતાની કું. (શીર્ષંગ, વાંમા અને કમીશન એજન્ટો)

(૬) શેઠ હુસેનઅલી મહમદભાઈ કરીમભાઈ (વેપારી)

(૭) શેઠ મહમદભાઈ કરીમભાઈ (વેપારી)

૮ ના. મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતા વરદ્ધી પત્ર આવ્યો હતો કે કોર્ટન ગ્રાન્ડપોર્ટ ખીલ કયા મુલકોને લાયુ પાડવું તે બાબતના કાયદા કાનુન ઘડવા સારું ના. સરકાર ગુજરાત અને દક્ષીણના પ્રતિનીધીઓ; સ્થાનીક એકુતો; જન અને પ્રેમના માલિકો; અને રૂના વેપારીઓ સાથે કેટલીક ચર્ચા કરવા માગે છે અને તેને સારું તા. ૧૬ મી તથા તા. ૧૭ મી માર્ચ ના દીવસો ઠેરવવામાં આવેલા છે. આ બેઠકોમાં ચેમ્બરના પ્રતિનીધીને તે દીવસોએ બપોરે બે કલાકે સેક્રેટરીએટમાં મોકલવાને વીન તી કરેલી હતી. ચેમ્બરના પ્રતિનીધી તરીકે શેઠ એમ.

ધી બેઠકે ટાઇલ માટ ૨૧, બેઠક ઓટ ફોર્ટ મુંબઈ.

એમ. અમરસીની નીમણુંક કરવાનો તથા તે મતલબનો પત્ર ના. સરકારને લખી જણાવવાનો કસવ થયો હતો.

૯ શેઠ મનમોહનદાસ રામભુ લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી ઉપર એમરના પ્રતીનીધી હોવાથી તેમના તરફથી “રેલ્વેના કંપની વીરૂદ્ધ સરકાર” ના વહીવટના સંબંધમાં મુખ્ય હરખાસ્ત ઉપર જે સુધારો એસેમ્બલીમાં રજુ કરવાની નોટીસ આપવામાં આવી હતી તે સુધારો કમીટીના અધી-પ્રાય સાડ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો. શેઠ મનમોહનદાસના સુધારા સાથે કમીટી સંમત છે તે મતલબનો કસવ થયો હતો.

૧૦ ટાઉન ડ્યુટી રીફંડ રૂલ્સના સંબંધમાં મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ઉપર પત્રનો જે ખરડો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે મંજૂર કરવાનો તથા તેમાં યોગ્ય ફેરફાર કરી મ્યુની-સીપલ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ઉપર મોકલી આપવાની એમરના સેક્રેટરીને સત્તા આપવાનો કસવ થયો હતો.

ખાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મયન્ટસ એમરની કમીટીની એક ખાસ સભા શનિવાર તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૨૩ ને રોજ બપોરે ૨-૩૦ કલાકે (૨ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી
,, મનમોહનદાસ રામભુ
,, હ સરજા પ્રાગજી ઠાકરસી
,, મોતીલાલ વલ્લભજી
,, કાજલ ઇખાલીમ નહીમતુલ્લા
,, બી. એફ. માહન
,, ઇન્દરદાસ લલમીદાસ

શેઠ એન. એમ. મજુમદાર
,, જાલચંદ હીરાચંદ
,, મહમદલાઇ હાજીમખાં લાલજી
,, મનુ સુબેદાર
સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ
શેઠ શુભાચંદ દેવચંદ અવેરી.
,, એમ. એમ. અમરસી.

૧ રેલ્વેના “ સરકાર વીરૂદ્ધ કંપની ” વહીવટના સંબંધમાં કેટલીક વધુ ચર્ચા ચલાવવામાં આવી હતી. છેવટે આ બાબતમાં શેઠ મનમોહનદાસ રામભુ તરફથી લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં જે સુધારો રજુ થયો હતો તે સુધારાને ટેકો આપવાનો કસવ થયો હતો.
ખાદ સભા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મયન્ટસ એમરની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૭ માર્ચ સને ૧૯૨૩ ને રોજ બપોરે બે કલાકે મળી હતી. જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

૧ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ)
૨ શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)
૩ ,, હ સરજા પ્રાગજી ઠાકરસી
૪ ,, લાલજી નારણજી

૮ શેઠ એન. એમ. મજુમદાર
૯ ,, એસ. બી. બીલીમોરીયા
૧૦ ,, શુભાચંદ દેવચંદ અવેરી
૧૧ ,, શેઠ મોતીલાલ કાનજી

ઉપર પોલીસ કલેક્ટર ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્ષમો જશે!

૫ ,, કાજલભાઈ ઇંજાહીમ રહીમનુલ્લા

૬ ,, બી. એફ. માદન

૭ ,, ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

૧૨ ,, કેકાબાદ કાવસજી દીનશા

૧૩ ,, કીશાભાઈ પ્રેમચંદ

૧૪ ,, જમનાદાસ વસનજી મનજી

તા. ૧૭, ૨૧, તથા ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ને રાજ મળેલી કમીટીની મીટીંગની મીનીટી જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૨ ના. હોંડી સરકારના બજેટ ઉપર ચર્ચા શરૂ કરતાં તેમાં વધારવામાં આવેલી નીમક ઉપરની જગત માથે વાધો ઉઠાવવાનો તથા બજેટ ઉપરથી ઉભી થતી કેટલીક આર્થિક ચર્ચાના સંબંધમાં શેઠ બી. એફ. માદન તરફથી જે નોટ તૈયાર કરવામાં આવી હતી તે નોટમાં જણાવેલા મુખ્ય મુદ્દાઓને આધારે એક તાર ના. હોંડી સરકારના નાણાં ખાતા ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ચેમ્બરના કાયદા કાનુનના નીયમ નં. ૨૫ ની રૂએ ચેમ્બરની કમીટી ઉપર પાંચ સભાસદો “કે. એમ. પી.” કરવાના સંબંધમાં વીચાર કરતાં નીચે જણાવેલા મુદ્દાઓને “કે. એમ. પી.” કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ થી બોમ્બે શ્રીફ્ટ એસોસીએશનના એક પ્રતીનિધી

૨ શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ

૩ ,, મનુ સુબેદાર

૪ ,, હરનંદરાય રામનાથયજુ

૫ ,, જમનાદાસ દ્વારકાદાસ

૪ ચેમ્બરને હાલનો કમીટીનો વખત તથા હીવસ મે. પ્રમુખને અનુકૂળ નહીં હોવાથી હવે પછી ચેમ્બરની કમીટીની બેઠકો દર મહીનાના બીજા અને ચોથા રાત્રીનાર બે કલાકને બદલે દર મહીનાના બીજા અને ચોથા મંગળવારે છ કલાકે (૨:૩૦-૩:૩૦) ઘોઠવવાનો ઠરાવ થયો હતો. મંગળવાર તા. ૧૩ મી માચને રાજ કમીટીની બેઠક સુધરેલા વખતે ઘોઠાવવાનું અગવડ ભરેલું હોવાથી તે કમીટીનો મીટીંગ બુધવાર તા. ૧૪મી માચને રાજ સાંજે ૪-૪૦ કલાકે ૨:૩૦-૩:૩૦, ઘોઠાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૫ પોર્ટનરટ ઉપર ચેમ્બર તરફથી પાંચ પ્રતીનિધીઓની ચુંટણી કરવાને સારૂ શુક્રવાર તા. ૨૩મી માચ સને ૧૯૨૩નો હીવસ વજી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૬ મજદુર ચુંટણીના સંબંધમાં મતપત્રો વપાસવા આરૂ શેઠ બી. એફ. માદન તથા શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજીની રકુટીનોઅર વરીફ નીમલુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૭ પોર્ટનરટ ઉપર પ્રતીનિધીની ચુંટણીને લગતા કાયદાકાનુનના નીયમ નં. ૧ ની રૂએ ધધાની વર્ગીના સંબંધમાં જે વાંધા ઉઠાવવામાં આવ્યા હોય તેની વપાસ કરવાને આરૂ શેઠ એન. એમ. મનુમદાર તથા શેઠ બી. એફ. માદનની સબ-કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૮ નીચેના પ્રહરથી તથા પેદીઓ તરફથી ચેમ્બરનો સહાસક તરીકે દાખલ થવાને અરજી આવેલી હતી જેમને રાજેતા મુજબ બેલ્ટ ઉપર મોટલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલ્ટ માટેના કીવસો મંગળવાર તા. ૬ ઠી માર્ચથી મંગળવાર તા. ૧૩ મી માર્ચ સુધીના નક્કી કરવામા આવ્યા હતા. સ્કુટીનીચર તરીકે શેઠ જમનાદાસ વસનજી મનજીની નીમજીઠ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૧ મેસર્સ ધી યોગે પેપર એન્ડ સ્ટેશનરી મર્ચન્ટસ એસોસીએશન (પેપર અને સ્ટેશનરી)

૨ મેસર્સ કરમાલી ઇબ્રાહીમ એન્ડ કુ. (વેપારી કોન્ટ્રાક્ટર રેલ્વે સ્ટીમસ વિગેરે)

૩ શેઠ કાચીનાથ ડી. યોગે (ચોખાના વેપારી અને એજન્ટ)

૪ શેઠ તવરોજી એમ. હુમસીઆ (જર્નાલીસ્ટ)

૫ શેઠ હાસમ રહીમતુલ્લા (આયાત નિકાસ)

૬ મેસર્સ ફેશવજી મોરારજી વસનજી એન્ડ કુ. (મીલ એજન્ટ)

૭ મેસર્સ સુન્દરદાસ પદમશી એન્ડ કુ. (દાખડના વેપારી)

૮ મેસર્સ હંસરાજ એકળદાસ એન્ડ કુ. (વેપારી)

૯ શેઠ છોટાલાલ જીખાભાઈ તરફથી ચેમ્બરના સહાસક તરીકેનું રાજીનામું જણાવનારી પત્ર આવ્યો હતો જે રાજીનામું મંજુર કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ખાદ સભા ગરબારત થઇ હતી.

ધી હન્ડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા. ૧૪ મી માર્ચ સને ૧૯૨૩ને રોજ સાંજના ૪-૩૦ (૨૫. ૫૦.) કલાકે સર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈના પ્રમુખપદ હેઠળ પળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

સર ફાઝલભાઈ કરીમભાઈ નાઈટ (પ્રમુખ)

શેઠ કેવીલાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ)

„ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

„ બી. એફ. માદન

„ ઇન્દરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ એન. એમ. મણીદાસ

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી

શેઠ મોરારજી મુળરાજ ખટાઈ.

„ શુભાભયંક દેવચંદ ઝવેરી.

„ વેલજી લખમશી નડુ.

„ કેકેબાદ કાવસજી દીનશાહ

„ મનુ મુબેદાર

„ હરનંદરાય રામનારાયણ

„ હીરાલાલ દેવચંદ જશાણી

(ધી યોગે એફ એસોસીએશનવાલા)

(૧) માહસોર ચેમ્બર એફ કોમર્સના સેક્રેટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે કોમીના વાવે તર અને બનાવટ ઉપરની આવક ઉપર કર નાખવાની સૂચના ના. હિન્દી સરકાર સમક્ષ હતી તેથી ચેમ્બરની કમીટી વાકેફ હતી કે નહિ; વળી એતિવાદીમાંથી થતી આવક આવકવેરામાંથી

એટલીક શીશીંમથી છીટી ગઈને આરદા થોભે છે.

સુકવ હોવાથી કોફીના વાવેતર ઉપરની આવક તે વર્ગમાં ગણી શકાય કે કેમ અને આ ચેમ્બરની કમીટીએ આ પ્રશ્ન ઉપાડ્યો હતો કે નહિ અને તે બાબત ચેમ્બરની કમીટી શું અભિ-પ્રાય ધરાવે છે તે પુછાવ્યું હતું. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં માઇસોર ચેમ્બરને એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે કોફીના વાવેતર ઉપરની આવક ઉપર આવકવેરા લેવાની સુચના ના. સરકાર પાસે હોય એવું કમીટી બાજુની નથી અને તે પ્રશ્ન કમીટી સમમ આવ્યો નથી.

(૨) અત્રેના ધી મચન્ટસ એસોસીએશનના ઓનરરી સેક્રટરી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ધી ઉપરની ટાઉન ડયુટી મુંબઈના ૬૨ મણે ૨ આના અને વંગાલી મણે ૬ આના હોવી એમ છે અને તે મુજબ મ્યુનીસીપલ કમીશનરને લખી જોડાવા કમીટીને જણાવવા કરી હતી. આ બાબત ઉપર વિચાર કરતાં તે એસોસીએશનને એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે ઉપરની ટાઉન ડયુટીમાં હજી વધારે ઘટાડો કરવાની નેઓની સુચનાને કમીટી ટેકા આપી શકતી નથી. વળી તે એસોસીએશનને ચેમ્બરના સભાસદ તરીકે જોડાવાની વિનંતી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૩) ના. હિન્દી સરકારના ઉદ્યોગખાતા તરફથી તા ૩૧-૧૨-૧૯૨૨ને રોજ પુરા થતા છ માસ દરમ્યાન હિન્દુસ્તાન ગાટે કરવામાં આવેલી માવની ખરીદી સંબંધમાં સરતમાં સરતાં ટ્રેન્ડરો સ્વીકારવામાં ન્દોતાં આવ્યાં તેનાં કારણો દર્શાવનારો કોઠો મળ્યો હતો. આ કોઠો ઉપર વિચાર કરવાનું ચોથ સભા-કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો અને તે કોઠાની વધારે નકલો પુરી પાડવા માટે ના. સરકારના ઉદ્યોગખાતાને લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) ધી બેંગાલ નેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં કોલ ટ્રાન્સપોર્ટેશન ઓફીસર તરફથી કોલસાની લાવલછમના સંબંધમાં જે નવી ચોજના 'કોલ એડમિનાઇસ્ટ્રી કમીટી' આગળ અભિપ્રાયને સારૂ રમ્યુ થઈ હતી તે ઉપર કમીટીનો અભિપ્રાય સંગાવ્યો હતો. આ બાબતમાં કાંઈપણ પગલાં ન લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૫) ચેમ્બરના કાયદાકાનુનના નીલમ ન. ૨૪ની રૂંધે નાચે મુજબ સભા કમીટીએ નીચવામાં આવી હતી:—

(૧) ફીનેન્સ સભા કમીટી—

(૧) પ્રમુખ (૨) ઉપ-પ્રમુખ (૩) એ. શેઠ પુરોષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (૪) એ. શેઠ શ્રીરાજ સી. શેઠના (૫) શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (૬) શેઠ શ્રી. એફ. માદન (૭) શેઠ એન. એમ. મહુમદાર (૮) શેઠ મનુ સુભેદાર (૯) શેઠ એસ. એન. પોચખાનાવાળા.

(૨) ટ્રાન્સપોર્ટ સભા કમીટી—

(૧) પ્રમુખ (૨) ઉપ-પ્રમુખ (૩) એ. શેઠ પુરોષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ (૪) શેઠ વાલચંદ હીરાચંદ (૫) એ. શેઠ લલ્લુભાઈ સામળદાસ (૬) શેઠ લાલજી નારણજી (૭) શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ.

(૩) લેબર-સભા કમીટી—

(૧) પ્રમુખ (૨) ઉપ-પ્રમુખ (૩) શેઠ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી (૪) એ. શેઠ શ્રીરાજ સી. શેઠના (૫) શેઠ હંસરાજ આગજી ઠાકરશી (૬) શેઠ મનુ સુભેદાર (૭) શેઠ એન. એમ. મહુમદાર.

(૪) ઇન્ડિયન એન્ડ એકસ્પોર્ટ સબ કમીટી—

(૧) પ્રમુખ (૨) ઉપ-પ્રમુખ (૩) શેઠ લક્ષ્મીલાલ રવજી તેરસી (૪) શેઠ વેલ્લુ લખમચી નયુ (૫) શેઠ મોતીલાલ પ્રાનજી (૬) શેઠ ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદી (૭) શેઠ બી. એફ. માદન.

(૬) ફોટન ટ્રાન્સપોર્ટ ખીલના સંબંધમાં કાયદા કાનુન ધરવા સારૂ તા. ૧૬ તથા તા. ૧૭ મી માચને રોજ ના. મુંબઈ સરકાર તરફથી મુકરર કરવામાં આવેલી મીટિંગમાં ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ તરીકે શેઠ એમ. એમ. અમરમીની નીમણુક કરવામાં આવી હતી તેના સંબંધમાં તેઓએ પત્ર લખી જુલુએ ઇનું કે ફોટન એસોસિએશનના પ્રતિનિધિ તરીકે પણ તેઓની નીમણુક કરવામાં આવી હતી તેથી જો ચેમ્બરને જરૂર લાગે તો બીજા પ્રતિનિધિ નીમવાની લક્ષ્મીલાલ કરી હતી આવા પ્રતિનિધિ તરીકે શેઠ બી. એફ. માદનની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૭) પ્રોવિસ વર્ગીઝ કમીટીએ મહાત્મા ગાંધીજી તરફ હિન્દુસ્તાનનો પ્રેમ અને માન દર્શાવવાના હેતુથી તા. ૧૮ મી માચને રોજ દેશમાં મરજીઆવ હવતાના પાડવાના કરેલા ઠરાવ તરફ જોઈ પ્રોવિન્સીઅલ પ્રોવિન્સ કમીટીના સેક્રેટરીએ પત્રદ્વારા ચેમ્બરની કમીટીનું ધ્યાન ખેંચી ચેમ્બરની ઓફીસ ને દિવસે બંધ રાખવાની લક્ષ્મીલાલ કરી હતી. ચેમ્બરની ઓફીસ તા. ૧૮-૩-૨૩ ને રોજ બંધ રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૮) ઇન્ડિયન મર્કન્ટાઈલ મગીન કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી કમીટીએ ધડી કાઢેલ સરકારની યાદી મળેલી હતી જે લખાવિચાર કરવાનું ટ્રાન્સપોર્ટ સબ-કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૯) મુખ્યના પ્રેમ મર્ચન્ટસ એસોસિએશન તરફથી પત્ર આવ્યો હતો કે ચેમ્બર તરફથી 'બંધ રહે' નામનો પ્રતિનિધિઓ નીમણુકને લગતા કાયદાથી એસોસિએશનને એકઠામાં આવી હતો અને ને એસોસિએશનને પોતાનો પ્રતિનિધિ નીમવાનો હા મળ્યો છે. આ જાણત ઉપર વિચાર કરતાં તેને એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે ચુકેલીને લગતા કાયદા સામાન્ય સમાજે પસાર કર્યા હતા અને એસોસિએશનને પોતાના વિચારો જણાવવા પૂરતી તક મળી હતી નથી એસોસિએશનના પ્રતિનિધિઓ જે સભામાં આ નિયમો પસાર થયા તે વખત હા ર હતો.

(૧૦) શેઠ મનમોહનલાલ રામજી તથા શેઠ લલ્લુભાઈ શામળાલાલ તરફથી તાર મળ્યા અને જેમાં આવક વેરા ઉપર 'સરચાર્જ' નાખવાની દરખાસ્ત સામે સખ્ત વિરોધ તાર મારફત નાજા પાતાના સભાસદ ઉપર મોકલી આપવાની રજૂઆત કરી હતી. તે મતલબનો તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૧) શેઠ પુરૂષોત્તમ રતનજી તરફથી ચેમ્બરના જલાસદ તરીકે આવેલું રાજીનામું મંજૂર રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૨) શેઠ હીરાજી હી. પટેલ, કાપડના વેપારીઓ તથા કમીશન એજન્ટો તથા પ્રેમસંધી ફોટન એન્ડ કોમર્શીઅલ ટ્રસ્ટ લીમીટેડ તથા પ્રેમસંધી એલ. કે. વસનટીની કુ. તરફથી ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટે અરજીઓ આવેલી હતી તે રાખેલા મુજબ એલટ ઉપર લઈ જવાનો ઠરાવ થયો હતો. આલુ વર્ષ માટે નવા સભાસદોની ચુકેલીના સંબંધમાં રજૂનીનીઅર તરીકે શેઠ ગીરજાશંકર બી. ત્રીવેદીની નીમણુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

હવે ચોવીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

(૧૩) ચેમ્બરના માસિકના સંબંધમાં જે સરકાર દ્વારા આપવામાં આવેલા હતા તેના જે નવાઓ મળ્યા હતા તે ઉપર વિચાર કરવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૪) લંડનમાં હિન્દુસ્તાન ખાતે હાલી કરવામાં આવતી લોનોના સંબંધમાં કમીટીના એક સભાસદે તાગનો જે ખરડો તૈયાર કર્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરવા માટે કોનેન્સ સભા-કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

૩ ખાસ સભાઓ:-

હિંદી સરકારના ખજાનચી ઓ. સર પ્રેમીલજીવેંકટ ચેમ્બરની કમીટીની મુલાકાત માટે તા. ૪ થી એ આવનાર છે.

હિંદી સરકારના વેપાર ખાતાના વડા ઓ. મી. ચેન્નીક ચેમ્બરનો કમીટીની ખાસ સભાઓમાં મુલાકાત માટે તા. ૫ મી એ આવનાર છે.

બાંધણી છે ઠેકાણું-આ ચેમ્બરના એક સભાસદ શેઠ મગનલાલ કલ્યાણજીવું ઠેકાણું અગાઉ હોર્નબી ટાઉ પાસે કુબ્જી બીલ્ડીંગમાં હતું તે તેઓ છોડી ગયા છે. પણ નવું ઠેકાણું ચેમ્બરને જણાવેલું નથી માટે એ નવા ઠેકાણાની ચેમ્બરને ખબર આપવાની વીનની કરવામાં આવે છે.

(૫) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર નવરૂપી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલ છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં બૂરો વિભાગ રાખવામાં આવે છે. જે અવસ્થાને પોતાની ઓફીસો કારખાના અથવા પેદીઓ માટે નોકરોની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાતો વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવી જેથી આ વિભાગમાં બહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આની બહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સભાસદો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિ. ગ્રાન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે બહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ આ ચેમ્બરને મોકલી આપવી. જે આ વિભાગમાં બહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તેમની પાસેથી દરેક વખતે બહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નણી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ ગરજદારોને પોતાનાં નામ બહેર કરવાની કૃત્તિ ન હોય તેઓએ તે પ્રમાણે જણાવવા તરફી લેવી.

વર્તમાન ચર્ચા.

(૧) રાજકીય સુધારાનું મહત્વ.

હૈંની પ્રજામાં અત્યાચે ચર્ચાનો મુખ્ય વીષય છેલ્લા બજેટ ઉપરથી ઉપરથી થયેલો ધારાસભાની પ્રતિષ્ઠાનો છે. કોઈ કટોકટીના પ્રસંગે ધારાસભાનાં મરણ ઉપરાંત કાંઈ કાંઈ કરવું પડે તો તે કરવા માટે નામદાર વાઈસરોયને બે સત્તા છેલ્લા રાજકીય સુધારાને અંગે અપાઈ હતી તેનો ઉપયોગ હાલના મામલામાં સરકારે કર્યો છે. નીમક ઉપરનો કર વધારવાની દરખાસ્ત અંગે વડી રાખ્યા પ્રમાણે, વડી ધારાસભાએ ઉરાડી દીધી છે પણ તેની મરણ ઉપરાંત એ વધારો કરવાની હકીકત દર્શાવી સરકારે કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટને લાભમણ કરી કે એ વધારો સ્વીકારવો. એક કાઉન્સિલના સલામતો એ. ગર હીનશાહ પાછા, ઓ. મી. લક્ષ્મણાઈ ચામળદાસ વગેરેએ મજબુત લડત ચલાવ્યા છતાં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં સરકારની મરણ મુજબનો ઠરાવ પસાર થયો છે. તે પછી સેલ્ફરેલીવ એસેમ્બલીએ ક્ષીથી એ નીમક ઉપરનાં જાકાતના વધારા વીરૂદ્ધ ઠરાવ કર્યો છે. તે છતાં સરકારે છેવટનો ઠરાવ બહાર પાડી વડી ધારાસભાના ઠરાવથી વીરૂદ્ધ જમને પણ નીમક ઉપરની જાકાત દર મણે અડી રૂપિયા જેટલો રાખી છે. તેથી પ્રજાની નજરમાં એ ધારાસભાની પ્રતિષ્ઠા હવે હલકી પડશે અને અસહકારીઓ એમજ કહેશે કે દેશની પ્રજાના સુચાયેલા પ્રતિનિધીઓની અનેકી ધારાસભાની પ્રતિષ્ઠા નહીં ત્યાં છેલ્લા રાજકીય સુધારાનું મહત્વ શું?

મામલો કટોકટીનો છે તો કદાચ સરકારનું 'પગલું' અસાધારણ સંજોગો ગણીને અપવાદ રૂપે દરગુજર કરવા લાયક ગણાત પણ હાલની સ્થિતિ તેવી કટોકટીની નથી. બજેટની ચર્ચા વેળા જાણી ગયું છે કે સરકાર હીસાબ રાખવાની રૂઢીમાં મરણ પ્રમાણે ફેરફાર વખતેવખત કરતી આવી છે. અર્થમાં કચકસર કરાને, અમુક અર્થ મહેસુલ ખાતે ઉધારવાને બદલે યાપણ ખાતે ઉધારીને, અથવા કરદારનાં જાકાત આવક વેરો વગેરે કરમા વધારો કરીને, બજેટનાં જેટ પાસાં સરખા કરવાનું મુદ્દેલ ન હતું પણ તણે ઉભાયો પડતા મેલો ગરીબ વર્ગનાં ઉપર બોલે, વધારનારો નીમક વેરો વધારવાની હક સરકારે લીધી તે વાજબી ઠરાવનારો સંતોષકારક ખુતસો સરકાર તરફથી રજુ થયો નથી. તેથી પ્રજા વાજબી રીતે પુછે છે કે જો વડી ધારાસભામાં ઠરાવને સરકાર આમ જાણુપર મુકી શકે, તો એ ધારાસભાનું મહત્વ શું?

(૨) હીસાબની રૂઢી—સરકારનો વહીવટ સાધારણ રીતે એવો હોય છે કે જે ખરચ થાપણ ખાતે થાય તે જ આવક આપે એવો હોય તો તેનો બોલે પ્રજા ઉપર તુરત નહીં નાંખતો તેની આવક મળે તે વેળા નાંખાય. આ રીતે રેલ્વેની એન્જીનીયરી એટલે કે દર વરસે અમુક રકમ આપવાની હતી તે મહેસુલ ખાતે ઉધારીને એ રેલ્વેની આવકમાંથી આપવાની ગેઠવણ બજેટમાં હતી. આ વરસે રેલ્વેનો આવકમાંથી તે નહીં આપવી પણ થાપણ ખાતે ઉધારવી એવો આમલ

મટેલીક. રીલીંગથી બીલીંગનો જોરડો ચોસ છે.

ધારાસભામાં કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં દલીલ એવી હતી કે એવું દેવું ભવિષ્યની પ્રજા આપે તેમાં કંઈ જોડું નથી કેટલાક તો એમ પણ દલીલ કરે છે કે જે થાપણ ખરચ ઉપર વ્યાજ જેટલી આવક થતી હોય તેને મહેસુલમાંથી જારીદ ખાને કદી પણ લખી વાળવાની જરૂર ગણાય નહીં. સરકાર અગાઉ એવા કેટલાક ખરચ મહેસુલ ખાતે ન ઉધારવાં થાપણ ખાતે ઉધારતી હતી. પણ આ વરસે નવા જાહેરમાં તેવી રકમો મહેસુલ ખાતે ઉધારવાની ગણી હતી. એવી રકમો કયે ખાતે નાંખવી તે વીશે ધારાસભા પાસે નીર્ણય કરાવવા માટે અગાઉ દરખાસ્ત લાવવામાં આવેલી ન હતી. તો પછી અગાઉની રૂઢી જાદલવા માટે આ વરસ ખાસ કારણ શું હતું? હોંટી સરકારના ખજાનચીએ જણાવ્યું કે એવો ખરચ થાપણ ખાતે નહીં નાખવાં મહેસુલ ખાતે ઉધારવો જોઈએ. દલીલ તરીકે એમનું કહેવું વાજળી ગણીયે તો પણ શું એ જામદમાં છેવટેની નીર્ણય કરવાને ધારાસભાને અધિકાર નથી? જો હેય તો અને તેવી રકમો થાપણ ખાતે ઉધારવાને તે કરાવ કરે તો તે કાંઈ એવો તારીફનો તથા મરતબનો સવાલ ન હતો કે જેને માટે ધારાસભાનું માન જાળવવાની ફરજમાંથી સરકાર છુટી ચકે.

(૩) સરકારની આંટ—ગયા અંકમાં વીવેચન કરના અમે સરકારી જમીનગીરીએ પ્રત્યે સરકારની વલણ વીશે ઇશારો કર્યો હતો. બજેટની ચર્ચા દરમ્યાન સરકારે આટનો સવાલ રજુ કરી પોતે તે વીશે જાહેર સંભાલ લેતી હોવાનો દેખાવ કર્યો હતો. પણ ખરો હકીકત જુદીજ છે. સરકારે અત્યાર સુધીમાં જે હેતુ કહ્યું છે તેમાં લગાઇ પછી કાઢેલી લેાન પાછી વાળવા માટેની મુદત બાંધી છે, પણ તે અગાઉની ત્રણ ટકા વ્યાજની તથા સાડાત્રણ ટકાનાં વ્યાજની લેાનનાં નાણાં પાછા આપવા માટે દરની કે પાસેની કોઇ પણ મુદત નહીં કરવાની ફરજ બળવવામાં તે નોધ્જ ગઇ છે. એ લેાનના ભાવમાં થયેલા ઘટાડાથી તેમાં નાણા રાકનારાઓને ગયેલી ઓરને લીધે ધણા લેાડોને એવી લેાનમાંથી વીત્તાસ હઠી ગંધો છે તેવે સમયે એના સંબંધમાં કેવી રીતે કામ લેવું તે વીશે સલાહ આપવા માટે મુંગઇમાં તેમજ કલકતામાં સરકારે નીમેલી કમીટીઓની સલાહ એવી હતી કે એ લેાનનાં નાણાં પાછા આપવા માટેની વધતામાં વધતી કાંઇક મુદત નક્કી કરવી. સરકારે એ સલાહનો અમલ કર્યો હોત તો એ લેોનોના ભાવ ધીમેધીમે પણ ટેકાણે આવવાની વધારે ખાતરી રાખી શકત. તેમ કરવામાં નીધ્જ નીવડવાથી સરકારે પોતાની આંટ ગુમાવી છે તે પાછી મેળવવા માટે વધારે રાહ જોવા પડશે. ધારાસભાએ અત્યારે એમ ઠરાવ કરવો જોઇએ કે જ્યાં સુધી એ ત્રણ તથા સાડાત્રણ ટકાનાં વ્યાજની લેાનના નાણા આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી ઇંગ્લેડમાં કોઇ પણ લેાનનાં નાણાં પાછાં આપવાં નહીં. અલબત્ત આવો ઠરાવ થાય તે અમલમાં લાવવાની સલા નહોત ત્યાં સુધી તે નકામોજ નીવડે અને ધારાસભાની પ્રતીક્ષા કેટલી છે તે આપણે જાણીએ છીએ વીશે વીવેચન કરવું નકામું છે. પણ હીંદી વેપારી વર્ગે એ ઓછા વ્યાજની લેોનોમાં નાણાં રાકનારાઓની ઉપર દયાવાલો નવી હીંદી લેોનોમાં નાણાં ભરતી વેળા સરકાર ઉપર એવું દબાણ વાપરવું જોઇએ કે જેથી તેના સંબંધમાં સુચવ્યા મુજબ મુદત બાંધી આપવાને સરકાર કબુલ થાય. પણ દેશની અંદર જ્યારે સરકારી આંટ ગઇ છે અને હવે પછી પ્રજાની સંમતી વગર કાંદવામાં આવનારી લેોનોનાં નાણાં પાછાં આપવા માટે હીંદી પ્રજા બંધાયેલી ગણાયે નહીં એમ પ્રજાના પ્રતીનિધીઓની બનેલી ઇંદીયન નેશનલ કોંગ્રેસે જાહેર કર્યું છે તે છતાં એ બાબતમાં રચીલી સુધારવાની ફરકાર હીંદી સરકારે કરી નથી અને જે ફીનાન્સ બીલ છેવટના વાંચનમાંથી પસાર થયું નથી તેને આધારે સરકાર લેાન કાંદવે તેને પ્રજાની સંમતીથી કાંદેતો ગણવાને ઇંદીયન નેશનલ કોંગ્રેસ તૈયાર થશે ? પરદેશમાં હીંદી

સરકારની આંટ ટકાવી રાખવાની એ કાળજી સરકાર દર્શાવે છે તે કેટલી પોકળ છે તે તો અન્ય દેશોની સરકારોએ પરદેશમાં ઉઘરાવેલી લેનોના ભાવ, તથા વ્યાજ સરખાવવાથી તુરંત સમજી શકાશે. મુદ્દ ઇંગ્લંડની આંટ નખાવી ગઈને તેણે માગેલી શરતોએ નાણાંધીરવાની યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકારે ના પાડી ત્યારે યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકારની શરતો કયુન હસીને ત્યાંથી નાણા મેળવવાની ઇંગ્લંડને ફરજ પડી તે દર્શાવે છે કે અમેરીકામાં ઇંગ્લંડની આંટ સારી નથી. હીંદની આંટ પરદેશમાં કેટલી સારી છે તેનો વાસ્તે પુરાવો એ છે કે ઇંગ્લંડમાં હીંદી નવાન મારફતે હીંદી સરકારે કાઢેલી છેલ્લી લેન માટે બહુ ટુંક મદદમાં માગ કરતા વધારે રકમનો ખર્ચો ભગી હતી. ભગી ઇંગ્લંડની સરકારનો લેનમાં નાણાં રોકનારાઓને જેટલા પ્રમાણમાં ખોટ ગર છે તેટલા પ્રમાણમાં ખોટ હીંદી વસ્ત્રો પરદેશમાં કાઢેલી લેનમાં નાણાં રોકનારાઓને ગઈ નથી. આટલું છતાં એ આંટ ટકાવવા માટે છેલ્લાં પાંચ વર્સ દરમ્યાન કાંઈપણ સંગીન પગલાં ભરાયા નથી અને જેને માટે નજદીકના ભવિષ્યમાં કાંઈપણ પગલાં સરકાર ભરે એવી વડી નથી તેને માટે કાળજી રાખવાનો ટોંગ સરકારે માત્ર નોંમક ઉપરની જકાત વધારી હીંદની ગતીબ રેખાને તથા હીંદના ઉદ્યોગને કચડા માટેજ માંડ્યો છે એમ પ્રજા પોકારે છે. સરકારના મનની મુગ્ધા અને પારખી શક્તિ નથી પણ પ્રજાનો પોકાર વહે અંગે વાજબી હોવાનો સંલગ્ન અમને હાથે છે અને નીમક ઉપરની જકાત વધારવાનું પગલું કાંઈક ગુપ્ત યોજનાના એક ભાગ રૂપે દર્શાવેલ પણ શંકા થાય છે.

(૪) ચલણ અને હુડી-હીંદમાં ચલણનું ધોણ સોનાનું છે એમ કહેવાય છે પણ ઇંગ્લંડમાં સોનાનું ધોણ હતું તે એમ ચલણી નોટોને બદલે સોનાના સીકકા આપી ન શકાયા તેથી એટલો વખત બંધ પડેલું ગણાય છે. તેજ પ્રમાણે અહીં પણ ચલણી નોટ તથા રૂપય ને બદલે જ્યાં સુધી સોનાના મોડા આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સોનાનું ધોણ છે એમ કહી શકાય વડી રૂપ યોનાનું ધોણ કોઈ એવા રીતે હુડીના ભાવને અમુક હદની અંદર રોકી ગણનાના પ્રયત્નો હાથે થતા રહ્યા છે. ઇ. સ. ૧૮૮૨થી ૧૯૧૭ સુધીના સમયમાં જેન પ્રયત્નો મેટે ભાગે સફળ વધાવતા પણ તે પછી એક પ્રયત્નોમાં મોટે ભાગે નીષ્ફળતાજ નહીં છે. કેટલે પ્રયત્ન ૧૮૨૦ માં રીવર્સ કાઉન્સિલનાં વેચાણનો હોતો પણ તે રીતે હુડીના ભાવને ઘટતા અટકાવવામાં એવો અચૂત હાથ સરકારને મળી કે તે ઘણા વર્સો સુધી યાદ રહેશે સદાય તમામ કાયદામ એક રૂપયાનો કીંમત સોણ પેન્સનો હતી તે ૧૮૨૦માં બદલોને ચોલોય પેન્સ કરાવવામાં આવો નેતુ પણ કાઈ પરીણામ ધારતા મુજબ આવ્યું નહોતું. હમણાં એમ ફરીયાદ કરવામાં આવે છે કે એ કાયદાને લીધે હીંદમાં સોનાના સીકકા લાવવાના કામ પર અંકુશ પડે છે, પણ એ ફરીયાદ ખોટી છે. સોનાના સીકકાની આધાત વધવા કે ઓછા પ્રમાણમાં ચાલુ છે અને તે ચાલુ રહેવાનો આધાર સોનાના ભાવ પર રહેલો છે. જે સોનાની લગતી માટેના જાવના પ્રમાણમાં સોનાના સીકકા માટે વધારે ભાવ મળવાનો સમય હોય છે તો સીકકાનાંજ આધાત થાય અને સીકકાના ભાવ દરનાં લગતી માટેના જાવ વધારે હોય ત્યાં સીકકા ગણાઈ જાય અને લગતીને ભાવે વેચાય એ તો સમજવા પડે નહીં એવી સાદી વાત છે. હજી સુધી સીકકાનો ભાવ હુડીના ભાવ સાથે સરખો થયો નથી. પણ એ બે વચોને તકાવત વડતા જાય છે, છતાં કેટલાક નાણાં શાસ્ત્રીઓ એકી માગણી કરે છે કે રજ પેન્સનો ભાવ બદલીને સોણ પેન્સનો કરવા માટે વીચાર ચલાવવાને હમણાં કમીશન નીમવું. આ માગણી માટે હાલનો વખત અનુકુળ લાગતો નથી. આથી કાયદામાં જ્યાં એક પાઉંડને દસ

રૂપયાની કી'મતનો ગણ્યો છે. જો એને બદલીને પંદર રૂપયાની કી'મતો કરાવાય તોપણ બજારમાં
જ્યાં સુધી એની કી'મત પંદર રૂપયા અને અગ્યાર આના જેટલી ઉપજે છે તે ચાલુ રહે ત્યાં
સુધી, કોઈ પંદર રૂપયાના બદલામાં પાર્કિંગ આપવાને તૈયાર થાય નહીં. એટલે એ ભાવ ધરી-
ને પંદર રૂપયાનો થાય ત્યાં સુધી, કાયદામાં ગન તે ફેરફાર કરાય તોપણ તેની બજાર ઉપર
અસર થવાની નહીં; માટે હમણાં કાયદામાં કથો ફેરફાર કરવાનો ઉપયોગ નથી. જો કમી-
શન નીમાય તોપણ દેશપરદેશો વચેનાં હુડીના બજારોમાં ભાવ અસ્થીર હોવાથી ઉદ્યોગોની તથા
વેપારી બજારોની સ્થિતિ પણ જાણે અસ્થાયી છે. તે સંજોગમાં કમીશન નીમાય તો શા આધારે
મત આપે તે સમજવું મુશ્કેલ છે. એટલે એવું કમીશન નીમવા માટે પણ સમય પ્રાપ્ત થયો
છે એમ માની શકાય તેમ નથી. કાયદો ફેરફારવાનું કરે તો પણ તે માટે ધાત્રાસભા મળે ત્યાં
સુધી રાહ જોવી પડે. તદ્વા સમયમાં મામલો વધારે રાહ ઉપર આવે એવી આશા રાખી
શકાય. હુડીના બજારની રૂબ હમણાં તો નરમ ગણાય, કારણ કે હવે
ચોમાસું પાસે આવે છે. એ વલણને કાબુમાં રાખવા માટે નાણાં ભીડ કરવાનું પણ સરકારને
પોષાય તેમ નથી; કારણ કે નવી લેન કાઢવાની બાકી છે તેના ભાવ, નાણાં ભીડ વધે તો સારા
ઉપજે નહીં. બેંક રેટ હજી ટકી રહ્યો છે પણ ચોમાસું પાસે આવવું હોવાથી હવે એમા યટાડો
થવાની આશા રાખી શકાય. ચક્કલી નોટો આવતી તા. ૧ લી મેથી સરકાર નવી જાતનો
કાઢનાર છે.

(૫) સરકારના ખર્ચમાં કાપકુપ—આ માટે હિંદની વડી ધાત્રાસભાના સલાહદોષો
તથા હિંદનાં વેપારી મંડળોએ સરકારને એટલો આગ્રહ કર્યો હતો કે તે માટે તપાસ કરી
યોગ્ય લાગે તેવા માગે સુચવવા માટે કમીટી નામનાનાં ફરજ સરકારને પડી હતી. સરકારી
ખાવાઓની રીતભાવ એ કમીટી તપાસે તે વેળા ઉઘાડપણ ન હેખાય એવા હેતુથી આ તપાસ
શરૂ થઈ અઘાઉ આ ખાતાઓનાં ખર્ચમાં કાપકુપ થવા લાગી. તે પછી એ ઇંચ કેપ કમીટીની
તપાસ ચાલી તે દરમ્યાન થયેલી સુચનાઓ પણ બની ચકી તા સુધી અમલમાં મેલાઈ;
એટલે તપાસને પરીણામે સુચવવા જેવી કાપકુપ યજ્ઞો ચોડી રહેવી જોઈએ. પણ તે છતાં
એ કમીટીએ કહેડો રૂપયાની કાપકુપના લઘુમણ કરી છે અને તને ચોટે ભાગે સરકારે
સ્વીકારી છંતં પરથી હેખાય છે કે સરકાર અતીથય ઉઘાડપણ ખર્ચ વધારી દીધો હતો.
તેમ છતાં એ કમીટીની લઘુમણે માંથી કેટલીક ગહાવની હોવા છતાં હજી અમલમાં મુદાઈ નથી
તેથી બેક થાય છે. લશ્કરમાં અજોળે બહલે હિંદીઆને રાખવાથી જે કરકસર કરી શકાય તેવી
કરવામાં આવી નથી. લશ્કરમાં ઘટાડો કરવાની પણ પુરતી દંકાર રખાઈ નથી. રેલ્વેનો
ખર્ચ કેટલો અને કેવી રીતે ઘટાડવો તેવી તેનાં લલામણો ઉપર તો હજી હવે પછી વીચાર
કરવાનો છે. કાપકુપ કમિટીનું કામ ચોટેથી શરૂ કરવું એટલે તેની લઘુમણે વેળાસર
ન મળવ.ને બદલે એવું આશ્વાસન આપવાના આખું છે કે એ કમીટીની સુચનાઓનો
વીચાર કરીશું અને જટલી બનશે તેટલી કરકસર કરાશું, પણ આ આશ્વાસનનો અમલ
કરવામાં જેની વૃત્તિ બજારની ચચા દરમ્યાન સરકારે હેખાડી નથી.

(૬) પબ્લીક સર્વિસ કમીશન—સરકારી અમલદારોની સ્થિતિ છેલ્લા રાજકીય સુધારા
પછી બદલાઈ અમ અમલદારોને લાગવા માડ્યું છે અને તેથી હિંદી સનંદી અમલદારોમાંથી
ખાલી પડતી જગાઓ માટેના ઉમેદવારો પૂછે છે કે આજે એ નોકરીમાં કાબલ થઈએ તો આજથી
હસ વરસ પછી અમારી સ્થિતિ કેવી રહેશે? તે વેળા મોટા પગારની ઉંચી પદવીઓ

રીતની હરીફાઈ ચાલતી અટકાવવા માટેનાં પંચેલાં હીંદી સરકાર સહિલાઈથી લઈ શકે. એવી અયોગ્ય હરીફાઈ માટે મનાઈ કરનારો કાયદો બાંધી શકે. અત્યારે સ્તીમરોના ઉદયોગની બાબતમાં શું કરવું જોઈએ તે વીશે તપાસ ચલાવવા માટે સરકારે કમીટી નીમી છે પણ તેને સોંપવામાં આવેલા કામમાં તેણે પુરુંકા સવાલોમાં આ હરીફાઈને કાંઈ પણ અગત્યની ગણવામાં આવેલી લાગતી નથી એ ખેડ પામવા જેવું છે. એ કમીટીની તપાસમાં સુખ્ય ધ્યાન સ્તીમરો બાંધવાના ઉદયોગને ઉત્તેજનની જરૂર તથા તે આપવાનો રીત અને સ્તીમરો પર અમલદારની જગા મેળવવા માટે જોઈતી લાયકાત પ્રાપ્ત કરવાની સગવડ હીંદીઓને કરી આપવાના સવાલ પર વીશેષ લક્ષ અપાવું છે. સ્તીમરો ફેરવવાના ઉદયોગને ઉત્તેજન રૂપે સરકારી મદદના અનેક પ્રકારો વીશે તપાસ કરવાનું પણ એક કમીટીને સોંપાયું છે. આ તકનો લાભ લઈને હીંદીઓએ સ્તીમરો બાંધવાના તથા ફેરવવાના ઉદયોગને સરકારે રક્ષણ તથા ઉત્તેજન આપવાની જરૂર સાબીત કરવી જોઈએ અને એ ઉત્તેજન તથા રક્ષણ આપવાના કલાજ બતાવવાની ફરજ અદા કરવી જોઈએ. આવો પ્રસંગ વારંવાર અવવાનો સંભવ નથી.

(૮) સ્તીમરો વીશે મી. શેઠગીરી આપરતું બીલ-એ કમીટી વીશે ઉપર વીવેચન કર્યું છે તેની નીમણુંક વીશે છેલ્લા થોડા મહીના દરમિયાન વીચાર ચાલતો હતો પણ તેથી થતી દીલ અટકાવવા કાળે મી. શેઠગીરી આપરે હોંદની વડી ધારાસભામાં સ્તીમરોને લગતું બીલ દાખલ કર્યું છે. હાલમાં તે સ્તીમરોમાં માલ મોકલવા માટે લીધેલા મુરમાંથી અમુક લાભ પાછો આપવાની લાલચ આપી તેની શરત એવી રાખવામાં આવે છે કે એ માલ અઢાવનારે પોતાનું કામ બીજા કોઈ સ્તીમર કંપનીને સોંપવું નહીં. આ ગોઠવણને લીધે નવી સ્તીમર કંપનીઓને પુરતું કામ મેળવવું મુશ્કેલ પડે છે અને હોંદી સ્તીમરોને ફેરવવાનો ઉદયોગ ખીલતો અટકે છે. તેથી અન્ય ડેટલાક દેશોની માફક હીંદમાં પણ એવી ગોઠવણની કાયદાથી મનાઈ કરવી જોઈએ અને તે સાધવા માટે મી. શેઠગીરી આપરે પોતાના ખરડામાં યોજના કરી છે. વળી મુરના દર અયોગ્ય રીતે સખીને હરીફાઈને હેરાન કરવાના કે માલ મોકલનારા એ ઉપર અતીશય બેલો નાખવાના લોભને પણ અંકુશમાં રાખવા માટે મુરના ઓછામાં ઓછા અને વધારેમાં વધારે દર નક્કી કરવાની સલા સરકારને આપવાની પણ એ ખરડામાં ગોઠવણ છે. અમે એ ખીલને અવગાર આપીએ છીએ અને જો કે સરકારે તેની વીરૂદ્ધ પડવાનો વલણ દર્શાવી છે તે પણ તેથી નહીં ડરવાં ધારાસભામાં એ બીલ પગાર કરવામાં બનતી મદદ કરવામાં પ્રત્યક્ષ સહાયતા પોતાની ફરજ બજાવશે એવી આશા છે.

(૯) મજૂર પક્ષને ઉરકેરવાનો પ્રયત્ન—મજૂર વર્ગની ઉન્નતિ થાય એવા પ્રયત્નોમાં મદદ કરવાની અમે અમારી ફરજ ગણીએ છીએ. કેમ કે તેમનું હોત દેશનાં પ્રજાના હિતકો વીરૂદ્ધ નથી; પણ જ્યારે તેમને ખોટી રીતે ઉરકેરવામાં આવે ત્યારે તેનો સામે અવાજ ઉઠાવવાની ફરજ પણ અમારે બજાવવી જોઈએ, કેમકે એની ઉરકેરણીથી દેશના ઉદયોગોને લારે હાની પડે છે. અત્યારે ડેટલાક રાજદ્રોહીઓ સરકારનાં મુશ્કેલીમાં વધારો કરવા માટે દેશમાં જુદે જુદે ઠેકાણે બધાં લાગ મળે ત્યાં મજૂરોને ઉરકેરી હુડતણ પડાવે છે અને તેને પરીણામે તેમની મજૂરના દર વધારવામાં આવશે એવી આશાઓ આવે છે પણ હડતાલોને લીધે ઉદયોગોની પેઢાશ ઓછી થાય તે પગાર વધારવાનું બની ન શકે એટલી સાદી વાત પડે

હાંથી પોલીસ કંદેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

અમણ મજુરો સમજી શકતા નથી, કેમકે ઉશ્કેરણી કરનારાઓ તેમને સમજાવે છે કે જેટલી પેદાશ તેમની મજુરીથી થાય છે તેનો ચોગ્ય હોરસો તેમને ન આપતા શેઠીયાઓ થાપણ ઉપરના નફા રૂપે ઉપાડી જાય છે અને એ સ્થિતિ ચાલુ રહે ત્યાં સુધી મજુરોને તેમની મહેનતનો ચોગ્ય બદલો કેવી રીતે મળી શકે? આ દલીલ કયાં જીલભરેલી છે તે નહિ સમજનાર મજુરો એથી દોરવાઈ જાય છે. ખરી હકીકત તો એ છે કે થાપણ રોકનારાઓ તેની ઉપરનું વ્યાજ અને ખોટના જોખમનો વીમો એટલું સાધારણ રીતે લે છે. કદાચ કોઈ વેળા એ રકમો અચોગ્ય રીતે વધારે લેતા હશે પણ કેટલી રકમ અચોગ્ય ગણાય તે નક્કી કરવાનું જેમ મુશ્કેલ છે તેમ તેટલીજ રકમ થાપણદારોને મળે એવી ગોઠવણ કરવી પણ એટલીજ અઘરી છે. અત્યારે મજુર વર્ગને લોગવવા પડતા અન્યાયનું કારણ પણ એ મુશ્કેલીનું જ છે. પણ તેનો ઇલાજ એ છે કે મજુર વર્ગે પોને પણ થોડુંક બચાવી થાપણમાં હોરસો રાખવો. તેમ થાય તો તે ઉચોગમ ખોટ થતી અટકવાની જોખમદારીમાં તેમને પણ ભાગ રહેશે અને એ કાર્ય તેઓ સારી રીતે કરી શકશે તથા ખોટના જોખમમાં પણ તેમને એટલો હોરસો હોવાથી એના વીમા રૂપે કેટલી રકમ ચોગ્ય ગણાય તેનું તોલ પણ તેઓ સારી રીતે કરી શકશે. દરેક મોટી મિલમાં એક હજાર કરતા વધારે મજુરો કામ કરતા હશે. જો તેઓમાંથી દરેક જણ દર વરસે બે કે પાંચ રૂપીઆ બચાવી બધાની લેગી સોસાયટી ના નામથી તે મીલની કંપનીના શેરો ખરીદે તો આગળ જતાં પચીસ કે પચાસ વરસે તેઓ એ મીલના અરધા માલિક થઈ શકે. એ પ્રમાણે ધીમે ધીમે પણ થાપણદારોની જોખમદારી ઉપાડી લેવાને મજુર વર્ગે તૈયાર ન થાય ત્યાં સુધી થાપણદારે અતીશય નફો લે છે એમ ફરીયાદ કરવી નકામી છે. હવેતાજથી એવી ફરીયાદનો ઉપાય થવાનો સભવ નથી.

ઉદયોગની ખીલવણી માટે થતા પ્રયત્નો.

(૧) ખીહાર.

!! ધાખળીઓ બનાવવાનું કારખાનું—ગયા ખાતે જુદા બોરડે આ કારખાનું કંહાડવા માટે રકમ કંહાડી છે તેમાં હસ લુમ અને સંચાકામ ગોઠવ્યું છે. એમાં દર વરસે ચારમો ધાખળીઓ બનાવવાની વકી છે. એની કમિટ બે હજાર રૂપયા થશે.

બાગલપુર સીટ્સ ઇન્સ્ટીટ્યુટ—આ ખાતની શરૂઆત, મકાન ભાડે રાખીને કરવામાં આવી છે. મકાન પણ બાંધવામાં આવનાર છે.

સીમેન્ટ—મેશર્સ માર્ટીન એન્ડ કુંપનીના ડાઈટનગંજ ખાતેનાં જાપલા સીમેન્ટ વકસને ખુલ્લું મેલવાની કીયા નામદાર ગવર્નરે કરી હતી.

કલકત્તા—આવી ચીજોનો બનાવટને લગતું જ્ઞાન ઇંગ્લેન્ડમાં શેરીફના કારખાનાઓમાં મેળવવા માટે મી૦ તુલસીદાસ કરમચંદર (બી. એસ. સી.) બહારતી પ્રાંતીક સરકારને ખર્ચે ઇંગ્લેન્ડ ગયા છે.

ધી બોરબે ટાઇલ માટે રજ બેક ઓટ, ફાઈટ મુબઈ.

આમણું કેળવવાં—આ ઉદ્યોગને લગતી વાલીમ માટે બે સ્કોલરશીપ બીહારના પ્રાંતીક સરકારે કઢી છે. દર મહીને ત્રીસ રૂપયાની એક અને વીસ રૂપયાની બીજી છે. તેની મુદત બે વરસની છે.

ઉદ્યોગોને લગતા રસાયણ શાસ્ત્રનું જ્ઞાન—ચટણા કેલેબરને લગતી પ્રયોગશાળામાં મેળવવા માટે બે વરસ સુધી દર મહીને પચાસ રૂપયાની સ્કોલરશીપ બીહારની પ્રાંતીક સરકારે કઢી છે.

કોલસાની ખાણે ને લગતું જ્ઞાન—બીહારના અમુક સંખ્યા જેટલા યુવાનોને એંગ્રેજીસ વરીકે રાખવાની ગોઠવણ કેટલીક કોલસાની ખાણવાળાઓ સાથે કરવામાં આવી છે.

જમાલપુર ટેકનીકલ સ્કૂલ—અને માટેની ગોઠવણ સંપૂર્ણ થઈ અને ઇસ્ટ ઇન્ડિયા રેલવેના જમાલપુર ખાતેના કારખાનામાં ઈન્જીનિયરિંગ વીભાગના ઉમેદવારોને વાલીમ આપવામાં આવશે. બીહારની સરકારે અમુક મદદ કરવા સ્વીકાર્યું છે. તેના બદલામાં બીહાર પ્રાંતના ઉમેદવારોની અમુક સંખ્યાને એનો લાભ મળશે.

(૨) સુબંધ.

આઈના કલે—બેલગામ જલ્લામાં ખાનાપુર ખાતે ગળી આવેલા આઈના કલે વીરો સરકારનાં હુસ્તર ખાવાવાળા મી. નાઈટ હેલોવેને રીપોર્ટ પ્રગટ કર્યો છે.

કેસીન—બનાવવા માટેનું જે કારખાનું આણંદ પાસે છે તેને એ સીનના લાવમા થતા વધારાથી સારો લાભ થયો છે.

દાર ઉપરનો કર—દવાઓ ગણવા ટેકાલેટની ચીજો માટે નોંધતા સ્પીરીટ ઉપર દર ગેલન પાસ રૂપયાની જકાવ લેવાશે એમ સરકારે નાહર કહ્યું છે.

કોલ ગેસ અને નેચેલીન—ચહેરામાં ગેસ પુરું પાડવાના તળમાં નેચેલીન એકલો થાય છે તેના સંબંધમાં ગેસ કંપનીએ મી. એ. જે. ટનરનો સલાહ લીધી હતી. એ સુરક્ષેલી દુર કરવાનો ઇલાજ ક્ષેત્રમદ થયો લાગે છે.

(૩) ખરમા.

સરકારનું ઉદ્યોગ ખાતુ ડીવેલપમેન્ટ ખાતાને સોંપાયું છે; લાખ, માટીની ચીજો અને કાપડ સુવરની પેદાશ ઉપર હમણા વીરેષ ધ્યાન આપવામાં આવશે. માટીની ચીજોની પેદાશના સંબંધમાં મી. એલ. એ. ની કોલસ નામના એક અનુભવીને મળીને છસો રૂપયાને પગારે બે વરસ માટે નામ્યો છે.

એમરેકોયમેન્ટ હુરો બંધ કરવાને પ્રાંતીક સરકારે કરેલો ઠરાવ અમલમાં આવી ગયો છે.

જાઈટ સ્ટોક કંપનીઓ.

ગયા જાનેવારી માસમાં ૩૩ કંપનીઓ સ્થપાયેલી હતી તેમની થાપણ ૧૮૮ લાખ રૂપાંચની હતી. આગલે મહીને તેની સંખ્યા ૪૯ની થાપણ રૂ. ૩૬૬ લાખ જેટલી હતી. ૨૯૨૨ના જાનેવારી માસમાં સ્થપાયેલી કંપનીઓની સંખ્યા ૫૬ ની અને તેમની થાપણ રૂ. ૩૮૦ લાખની હતી આ ઉપરથી જણાય છે કે વેપાર ઉદ્યોગ માટે નવી કંપનીઓ કાઢવાનો પવન વહન ઘટી ગયો છે.

ગયા જાનેવારી માસમાં ઠામ કરતી બાંધ પડેલી કંપનીઓની સંખ્યા ૪૬ની હતી તેની થાપણ ૫૬૩ લાખ રૂપાંચની હતી. કુદચ્યામાં લઇ જવાનું કામ પુર થવાથી કંપનીઓના લીસ્ટમાંથી કમી થયેલી કંપનીઓની સંખ્યા ૪૩ ની હતી.

જાનેવારી ૧૯૨૩માં સ્થપાયેલી કંપનીઓનો વીગત નીચે પ્રમાણે છે:—

૧	ઇસ્ટ બંગાલ બેંક	રેમતી એમ. સહા કોમીતા	ધીરધાર અને ચસાદી	૫૦૦
૨	કલકત્તા પાઠશાલા બેંક	કે. એ. રામસ્વામી આયર		
		પાલઘાટ, મદ્રાસ	"	૬૦
૩	સુનીયન બેંક ઓફ બનારસ	પાટે હવેલી બનારસ	" "	૧૦૦
૪	કોપા બેંક	માધસોર	" "	૫૦
૫	એકનામ પેટ ધનમકુલ શીસ્વત નીધી	એ. એમ. મુરલીધર કાંછુ વરમ	" "	૧૩૭
૬	જનરલ શેરીમની બેનીફીટ એન્ડ લાન્ડ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ	મેહતા પટેલ અપસ નવસારી	વીમો	૫૦
૭	આર્થન ઓટો ટેકસ્ટાઇલ	જેરામ મ સ્વર એન્ડ કું.		
૮	સ્વદેશી ફુકાન	૧૩ ટેમરીડ લેન, સુબાઈ, ચાંદવારા	ટેમરીન હીંદી માલનો વેપાર	૨૫૦ ૫૦
૯	જનરલ મોટર્સ કોર્પોરેશન	એમ. આર. નરસિંહ આયંગર. મદ્રાસ	એન્જનીયરીંગ	૧૦૦
૧૦	મદ્રાસ ટેલીફોન કુા.	સી. ડગલ્સ બ્રોમહેડ મદ્રાસ	ટેલીફોન	૫૦૦૦
૧૧	સીધી બ્રીક ટાઇલ, એન્ડ લાઇ મેન્ચુ કું.	કરાંચી	ઇ ટો, નળીયાં વગેરેના પેદાશ	૫૦૦
૧૨	જનર મોટ એન્ડ કું.	કલકત્તા	વેપાર અને આડત	૨૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ ફાઈ સુબાઈ.

૧૩ ફેલ્ડવેલ બુલન એ'ડ કું.	"	"	૪૫૦૦
૧૪ કોન્સોલીડેટેડ કન્સ્ટ્રક્શન એજન્સી	"	"	૪૫૦૦
૧૫ ડબલ્યુ એ'ડ એ. બેટસ	"	"	૧૦૦
૧૬ ચીતાગોગ સ્વદેશી સ્ટોક્સ	ચીતાગોગ	"	૨૦
૧૭ એટ ઇ'ડીયા હીવેલપમેન્ટ કું.	કલકત્તા	"	૨૦
૧૮ આર્થ સ્ટેટ વર્ક્સ	એમ. હુસેન,	સ્ટેટ બનાવવી	૧૦૦
૧૯ મહુરા ટ્રેડીંગ કું.	મહુરા	વેપાર	૨૦
૨૦ અમીન પટેલ એ'ડ કું.	અમદાવાદ	વેપાર અને આડત	૯૯
૨૧ ફેલ્ડર સાવંતવાડી ટોય વર્ક્સ	વેંગુરલા	રમકડાં, કાર્ડ વગેરે બનાવવાં.	૧૦૦
૨૨ આલ્ટેન્ટન વેસ્ટ એ'ડ કું.	અન્વરજા. કાનપુર	વેપાર	૨૦૦૦
૨૩ મધરલે'ડ વીર્વીંગ એ'ડ ટ્રેડીંગ કું.	મુરઘીપુર	કેન્ડલ્સ	૧૦૦
૨૪ નેશનલ હીનદયાળ કું.	મોટગોમેરી	વેપાર અને આડત	૧૦૦
૨૫ રાજનાથ એ'ડ કું.	દીલ્હી	કાપડનો વેપાર	૨૦૦
૨૬ ચપર ટ્રેડીંગ એ'ડ ઇન્ડસ્ટ્રી યલ કું.	ત્રાવણકોર	કાચાની ચીજો બનાવવી	૧૦૦
૨૭ મુન્શીરાખાદ હીવેલપમેન્ટ કું.	કલકત્તા	લાકડા વહેરવાની મીલ	૩૦૫
૨૮ સેવય શુગર કેન મીલ	ગોશ દ્વંડસ એ'ડ કું. કલકત્તા	આડ બનાવવાનું કારખાનું	૧૦૦
૨૯ કાસ'માઈનીંગ સીન્ડ્રીકેટ	કલકત્તા	વેપાર અને ખાણોનું	૩૦૦
૩૦ પનારા ફેલ્ડ કું.	ગોવેલસ કું. કલકત્તા	ફોલિયાનો ખાણો	૩૦૦
૩૧ બેંગાલ તાલચર ફેલ્ડ કું.	કલકત્તા	"	૫૦૭
૩૨ એલ ઇ'ડીયા કલેમ્સ એડન સ્ટેન્ટ કું.	વી સુબાશવ કામાર એ'ડ પી. સુબ્રમન્યમ સેંડ હરે શેડ, મુંબઈ	કાવા વસુલ કરવા	૫૦
૩૩ બોમ્બે ઇંદીયન એક્સચેન્જ	એન. પોદમલ શર્મા બજાર મુંબઈ	સોના ચાંદીના વેપાર માટેનું બજાર	૭૫૦

(કુલ એક કરોડ સત્યાસી લાખ સત્યાસી હજાર પુરા)

મેટેરીક શીલ્ડીંગની સારી રીજાઇન ગમશે કે ?

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનજીની કું.

મેનજંગ એજન્ટસ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, ફાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ૬.—(જે દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તો તેનો લાભ પણ તમને મળવા

સંભવ છે.

(૪૩)

પુસ્તકોનું અવલોકન

“હડીપન મકંઠાધન મરીન” નામનું પુસ્તક મી. એસ. એન. હાલએ જાહેર પાઠ્ય છે. એમાં હિંદીઓના કાણુ હેઠળ સ્ટીમરોનો વેપારી કાફલો દેશ પરદેશ વચ્ચેના વેપાર મારે ચલાવવા તથા નીભાવા માટેના પ્રયત્નોની સ્થિતિ અત્યારે શી છે અને તેને કેવી સુરક્ષાથી નહે છે તથા એ સંબંધી જે બીજા હિંદીની વડી ધારાસભામાં દાખલ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, ચો હેતુ છે તે વગેરે સુદ્ધાએ વીચે મી. હાલએ હિંદી ખાતે ગઈ વા. ૧૫ મી ફેબ્રુઆરીને દીને આપેલું બાષણ છે. એ બીજા રજુ કરનાર મી. ટી. વી. શેશગીરી આધર એ વેળા પ્રમુખસ્થાને હતા. તેમણે કહેલું ‘વીવેચન’ પણ એમાં છે. આપણા વેપાર ઉપર પોતાનો કાણુ રાખવા માટે પરદેશીઓ કેવી રીતે કામ લે છે તેના તાજા દાખલા સાથે સ્થિતિ સમજવામાં આ નાનું પુસ્તક ઉપયોગી થઈ પડશે. કર્તાની પાસેથી એ પુસ્તક મળી શકશે. (કિશોર સીંધીયા રીમ નેવીગેશન કંપની, સુદામા હાઉસ, બેલાઈ એસ્ટેટ, મુંબઈ)

“ડીક્ટ” રીમેટ, સીસ્ટમ” નામનું એક નાનું પુસ્તક પણ મી. એસ. એન. હાલએ હિંદી ખાતે હમણાં પ્રગટ કર્યું છે. જુદા જુદા દેશો વચ્ચેના ફરીયાદ વેપારમાં રોકાયેલી સ્ટીમર કંપનીઓ પોતાનાં ઘરાકો સાથે “ડીક્ટ” રીમેટ” તરીકે એળખાવી જે ગોઠવણ કરે છે તે એવી છે કે જો એ ઘરાક બીજા કોઈ હરીફ કંપનીમાં પોતાનાં માલની લાવવધન ન કરે તો તેને ભરેલા તુરનો અમુક ભાગ થોડા મહીના પછી પાછો મળે. આ ગોઠવણથી એ મુક્ત હરગયાન હરીફ સ્ટીમર કંપનીને એ ઘરાકથી કામ આપી શકાતું નથી. એ ગોઠવણ ગેરકાયદે કરાવવા માટે જુદા જુદા દેશોની સરકારોએ કાયદાથી તથા અન્ય રીતે કરેલી વ્યવસ્થાની વીગત આ પુસ્તકમાં આપી છે. એટલું જ નહીં પણ એ ગોઠવણ વીરૂધ્ધ લાગુ પાડવા આસામીયો વગેરેના અભિપ્રાય પણ આપ્યા છે. એ પુસ્તક ખૂબ જ ઉપયોગી થઈ પડે એવો આ બખત છે; અને તેથી તે પ્રગટ કરવા માટે અમે મી. હાલને ધન્યવાદ આપીએ છીએ.

દેશ સેવા.—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

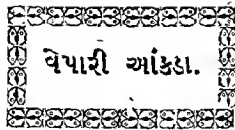
હિંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉત્તત્તી થાય તે વિચારથી સંદૂલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રજુ
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હોલતું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેનો લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સો. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજર ધરેશ્વર.

(૧) હિંદુસ્તાનનો દરીયાઈ વેપાર

પરદેશી માલની આયાત—

	(લાખ રૂપયા)				એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૦ ૧	૧૯૨૧-૨	૧૯૨૨-૩
માછલી	૧	૧	૨	૧૮	૧૫	૨૧
ફળ શાકભાજી	૬	૧૩	૧૩	૧૫૯	૧૬૦	૧૭૧
અનાજ દાળ લોહ	...	૧૭૨	૩	૪	૮૬૦	૫૩
ઘાંસ	૩૩	૨૮	૨૫	૩૮૧	૩૦૮	૨૮૦
ધો સુરો	૧૬	૨૧	૨૩	૩૪૩	૨૪૪	૩૫૫
અથાણું વગેરે }						
તેલનો	૧૦	૬	૨૬	૧૭૮	૧૭૬	૨૨૮
ખાંસ	૧૩૬	૧૩૭	૨૨૨	૧૭૫૮	૨૬૨૨	૧૩૫૮
ચા	૩	૬	૪	૩૫	૫૧	૫૦
ખાંસ	૧૪	૨૨	૧૬	૨૮૭	૧૪૮	૨૧૧
ઝાલસા	૩	૫૫	૧૧	૧૪	૫૦૮	૨૬૩
પથરા	૩	૭	૧૪	૧૦૬	૧૧૧	૨૪૭
શુદ્ધ લાખ	૨	૪	૪	૪૫	૩૪	૫૩
આમડા (ન કેળવાયેલી)	૬	૬	૮
ઠાંઈ માત્ર	૧	૧૬	૮	૧૫
તેલ	૮૬	૫૦	૨૨	૮૦૮	૬૮૨	૬૨૫
જામળ માટે માવો	૮	૫	...	૪૭	૩૭	૨૪
રૂ	૨૪	૨૦	૬	૧૧૭	૩૩૨	૧૬૧
રેશમ	૧૫	૪	૧૧	૧૫૬	૧૨૮	૧૪૭
કાન	૫	૮	૧૨
મશીનરી	૨૮૭	૨૪૮	૧૮૭	૨૧૧૪	૩૨૨૧	૨૨૫૭
લોખંડની ચીજો	૩૦૦	૧૮૩	૧૪૮	૨૮૬૮	૧૬૦૨	૧૬૮૬
વેપર	૫૮	૨૪	૨૮	૮૬૬	૩૦૧	૩૩૭
રેલ્વેને	૬	૧૨૮	૫૬	૧૧૮૮	૧૭૫૮	૧૦૫૧
...	૧૪	૨૪	૩૬	૧૩૪૬	૪૦૮	૩૧૬
...	૬૬૬	૩૬૫	૬૧૬	૬૬૫૭	૫૨૭૮	૬૫૦૦

નોંધ: આ આંકડાઓ માત્ર માહિતી માટે છે અને તેમાં કોઈપણ ભૂલ સહન કરવાની જરૂર નથી.

હાઈદી માલની નીકાશ.

અનાજ-દાળ-લોટ	૨૩૧	૨૨૮	૩૬૩	૨૨૦૯	૨૪૮૬	૩૬૬૨
ચા ...	૧૫૫	૧૫૬	૧૬૫	૧૧૧૫	૧૦૫૭	૨૧૨૩
ખાવા પીવાની ચીજો કુલ	૪૩૫	૪૩૭	૫૭૬	૩૮૩૬	૪૭૧૨	૬૨૨૧
કોલસા	૯	૧	૧	૧૪૨	૧૫	૧૩
શુદ્ધર-લાખ	૪૬	૭૧	૧૪૬	૭૪૧	૭૦૨	૯૩૩
ચામડાં અચાં	૧૬	૬૬	૬૧	૪૬૧	૫૪૩	૫૧૫
તેલ	૧૭	૨૯	૩૩	૨૯૬	૨૫૩	૩૧૧
ખોળ	૮	૧૨	૧૬	૧૧૦	૧૧૭	૧૫૨
ખીયા	૪૧	૨૬૧	૨૫૪	૧૬૦૯	૧૪૦૧	૨૪૫૨
રૂ ...	૪૩૧	૫૯૭	૧૧૨૬	૩૮૭૬	૪૮૨૮	૬૧૭૩
બુટ કાચુ	૮૩	૧૫૮	૧૫૬	૧૫૬૭	૧૨૭૭	૨૧૧૬
હિન	૫	૧૪	૫૦	૨૧૭	૨૦૧	૪૧૧
રમાયણ દવા દારૂ	૩૦	૧૭	૩૬	૩૩૮	૨૫૧	૨૭૫
ચામડાં	૧૪	૨૯	૫૨	૩૧૬	૩૬૧	૪૬૮
કાપડ	૧૦૧	૭૦	૮૨	૧૭૩૦	૧૪૪૦	૧૨૧૧
બુખે માલ	૨૮૬	૨૨૯	૨૯૩	૫૦૧૨	૨૬૩૬	૩૬૪૩

સારાંશ.

(કરોડ રૂપિયા)

ખાનગી આયાત.

ખોરાકની ચીજો ...	૨	૪	૩	૩૪	૪૭	૨૮
કાચો માલ ..	૧	૧	.	૧૫	૨૦	૧૭
તૈયાર માલ ..	૨૦	૧૩	૧૪	૨૫૪	૧૭૨	૧૬૫
કુલ ...	૨૫	૨૦	૧૯	૩૧૧	૨૪૪	૨૧૪

હાઈદી માલની નીકાશ.

ખોરાકીનો ચીજો ..	૪	૪	૫	૩૮	૪૭	૬૨
દારૂની ચીજો	૭	૧૨	૧૯	૧૦૦	૬૯	૧૩૬
તૈયાર ..	૪	૪	૫	૮૦	૫૪	૬૩
કુલ ...	૧૬	૨૧	૩૦	૨૨૨	૨૦૫	૨૬૭

(૨) પરદેશો સાથેનો વેપાર.

દેશ	ડીસેમ્બર		આયાત		(લાભ રૂપથી)	
			જાનેવારી		એપ્રિલથી જાનેવારી	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
કુલકલંક	૧૦૩૧	૧૨૪૬	૧૫૧૭	૧૨૨૭	૧૨૫૬૪	૧૧૮૨૬
એકાઉન્ટ	૬	૫	૬	૬	૭૦	૫૭
એસોસિએટેડ	૧૧	૨૩	૧૩	૧૫	૭૭	૧૦૧
સીલોન	૧૩	૧૧	૧૧	૧૨	૧૧૬	૧૦૪
સ્ટ્રેટનાં સંસ્થાનો	૩૦	૩૬	૨૭	૪૪	૩૪૬	૩૭૦
હાંગકાંગ	૧૪	૧૦	૧૦	૧૦	૧૪૬	૧૨૪
ચીન	૬	૩૦	૪૩	૨૦	૨૩૩	૨૪૨
જાપાન	૬૪	૧૨૭	૧૧૧	૧૮૨	૧૧૭૦	૧૨૧૪
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૧૫૫	૧૧૨	૧૬૭	૮૩	૧૬૨૭	૧૧૪૦
ફ્રાન્સ	૧૬	૧૩	૨૦	૨૦	૧૮૬	૧૬૬
જર્મની	૬૮	૭૬	૬૮	૧૦૫	૫૪૭	૧૦૦૩
આસ્ટ્રેલીયા	૨૩૩	૬	૧૮૭	૬	૭૦૨	૮૬
ભારીયસ	૮	...	૧૫	..	૧૧૫	૮૭
નેરવે	૧	૮	૪	૮	૩૦	૭૧
જાવા	૧૫૫	૨૬	૨૮૬	૧૬૧	૨૨૪૬	૮૬૩
કુલકલંક	૮	૧	૭	૩	૬૬	૫૮

નીકાશ

કુલકલંક	૫૮૬	૭૬૦	૪૪૧	૫૭૫	૩૭૪૭	૫૧૬૭
એકાઉન્ટ	૧૦	૧૨	૮	૧૫	૧૨૮	૧૩૩
એસોસિએટેડ	૧૫	૨૪	૧૪	૨૭	૨૫૭	૧૬૨
સીલોન	૬૬	૧૬	૧૦૨	૧૨૩	૮૮૮	૬૭૪
સ્ટ્રેટનાં સંસ્થાનો	૫૬	૬૨	૫૬	૬૧	૫૮૫	૬૪૫
હાંગકાંગ	૪૩	૪૫	૫૧	૧૪	૫૧૪	૫૫૫
ચીન	૬૨	૧૬	૭૪	૭૨	૮૦૬	૬૦૮
જાપાન	૪૬૫	૩૧૭	૪૬૬	૫૨૭	૩૦૬૮	૨૬૨૭
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૨૧૦	૩૨૫	૨૦૮	૩૪૬	૧૬૬૧	૨૭૩૧
ફ્રાન્સ	૫	૫૧	૨૮	૭	૩૦૦	૪૦૬
જર્મની	૬૭	૧૨૦	૧૦૨	૧૪૬	૭૩૪	૧૧૬૭
આસ્ટ્રેલીયા	૫૩	૧૬૩	૧૨૨	૧૬૨	૧૨૩૦	૧૮૧
ભારીયસ	૫૧	૫૧	૨૬	૩૬	૪૦૩	૫૨૦
નેરવે	૪	૧	૧૮	૮	૧૮૦	૧૭૦
જાવા	૧૭	૩૫	૩૬	૩૪	૩૦૫	૨૨૧
કુલકલંક	૪૪	૨	...	૧	૧૩	૨૪
કુલકલંક	૧૧	૫૩	૩૬	૧૨૬	૨૦૬	૫૬૦

(૩) સોનું, ચાંદી, તથા ચલેલી નોટની આયાત તથા નીકાશ.)

	હિસેબરમાં		તાબ રૂપયા	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	જાનેવારીમાં	૧૯૨૩
સોનું				
ખાનગી આયાત	૬૦	૧૫૫	૮૨	૩૪૨
સરકારી "
ખાનગી નીકાશ	૧૯	૧
સરકારી "
ચાંદી				
ખાનગી આયાત	૭૫	૧૯૪	૧૮૮	૨૭૪
સરકારી "
ખાનગી નીકાશ	૮	૪	૨૨	૬
સરકારી "	...	૫
નોટ				
ખાનગી આયાત	...	૫	...	૩૧
સરકારી "	...	૩	...	૪
ખાનગી નીકાશ	...	૧
સરકારી "

	ફેબ્રુઆરીમાં		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૧-૨	૧૯૨૨-૩
સોનું				
ખાનગી આયાત	૧૧૨	૬૬૬	૧૦૩૮	૩૫૨૩
સરકારી "	૧૦૨
ખાનગી નીકાશ	૧	૬	૧૬	૧૨
સરકારી "	૭	...
ચાંદી				
ખાનગી આયાત	૧૮૨	૪૭૬	૧૪૬૭	૧૬૩૩
સરકારી "	૧	...	૫	૨૧
ખાનગી નીકાશ	૨૩૬	૨૪૧
સરકારી "	૪
નોટ				
ખાનગી આયાત	...	૮	...	૬૧
સરકારી "	૨૬
ખાનગી નીકાશ	૧
સરકારી "	૧૮

આરસેલમાં રાખેલ ચાંદીએ સફાઈદાર અને મજબુત.

(૪) પરદેશી સાથે વેપારને અંગે થયેલી લેણદેણ (લાખ રૂપિયા.)

	ડીસેમ્બરમાં		જાનેવારીમાં	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૨	૧૯૨૩
વેપાર બાકી	-૧૨૧	+૮૬૦	-૪૩૮	+૮૦૮
સોનુ ચાંદી તથા ચલણી મોટા	-૧૦૮	-૩૪૮	-૨૪૮	-૬૪૨
કાઉન્સીલ બીલો થાવ સરકારી લોન વીગેરે	-૪	-૧૯	...	+૧૨૯
એકંદર	-૨૩૩	+૪૯૩	-૬૮૬	+૨૯૫

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
વેપાર બાકી	+૨૪૧	+૧૨૨૩	-૨૭૧૯	+૬૫૩૦
સોનુ ચાંદી તથા ચલણી મોટા	-૨૬૩	-૧૦૭૮	-૬૩૯	-૫૨૯૪
કાઉન્સીલ બીલો તથા સરકારી લોન વીગેરે	+૭	-૨૨૫	+૧૩૦	-૧૨૫
એકંદર	-૪૫	-૮૦	-૩૨૨૮	+૨૧૧૧

(૫) કસ્ટમ્સની મહેસુલ લાખ (રૂપિયા).

	ફેબ્રુઆરી		એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી	
	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
નીમકની આયાતપર	૧૫	૨૧	૧૬૩	૧૯૭
બીજી "	૨૨૩	૩૩૩	૨૪૮૨	૩૧૦૦
નીકાશ પર	૪૬	૪૩	૪૦૩	૪૭૭

(૬) જુદે જુદે ઠેકાણે સરકારી વખારોમાં પડેલો માલ.

તા. ૩૧-૧-૧૯૨૩ ને હીને

		બંગાલ	સુબર્ષ	સીધ	મદ્રાસ	બરમા	કુલ
કાપડ ઠોડ	હબાર વાર	૧૧૧	૧૭૫	૨૮૬
” ધોચેલું	”	૧૦૨૭	૧૦૨૭
” રંગીન	”	૧૦૫૬	૩૬	૫૬	૧૧૪૮
” રેશમી	”	૩	૩
દાડ	હબાર ગેલન	૪૩૩	૮૮	૧૨૧	૩૮	૩૪	૭૨૭
કેરોસીન તેલ	”	૪૫૬	૬૧	૧૩૭૬
નીમક	હબાર ટન	૧૩૮	૩૨	૧૭૦
ખાંડ	સો ટન	૧૦	૩૦	૪	૫	૫૦
લખાકુ	હબાર રતલ	૬૭૧	૧૪૩	૧૦૬	૨૨	૧૬૧	૧૧૩૪
લોખંડ કે સ્ટીલ	ટન	૪૬	૧૧૭	૧૬૬

(તા. ૨૮-૨-૨૩ ને હીને)

		બંગાળ	સુબર્ષ	સીધ	મદ્રાસ	બરમા	કુલ
કાપડ ઠોડ	હબાર વાર	...	૩૭૮૧	૧૨૪	૩૯૦૬
” ધોચેલું	”	૮૭૨	૮૭૨
” રંગીન	”	૮૧૦	૩૬	૬૬	૧૦૪૭
” રેશમી	”	૨	૨
દાડ	હબાર ગેલન	૩૬૧	૭૨	૧૮	૩૨	૨૬	૫૬૦
કેરોસીન તેલ	”	૪૫૬	૪૦૫	૮૬૨
નીમક	હબાર ટન	૧૦૬	૨૮	૧૩૫
ખાંડ	ટન	૪૪૬	૨૮૪૦	૩૨૮૬
લખાકુ	હબાર રતલ	૫૧૫	૧૧૩	૪૫	૧૮	૬૨	૭૮૩
લોખંડ કે સ્ટીલ	ટન	૧૧૭	૧૧૭

મદ્રાસની રંગીન લાદીયા સફાઈકાર અને મજબુત.

(૭) ભાવની વધવટ.

માલ વધારે છતાં કીંમત ઓછી અથવા માલ ઓછા છતાં કીંમત વધારે એવા કામલા
જાનેવારીના વેપારના આકલામાંથી નીચે આપ્યા છે:—

આયાત.	અકટોબરમા	રૂપિયા.
કાપડ સફેદ	+ ૭૫૦૦૬૪ (વાર)	— ૧૫૪૮૦૨૫
સીવવાના ઢોરા	+ ૧૩૩૦ (રતલ)	— ૨૫૬૭૭૮
લોખંડ કે સ્ટીલનાં બીમ, થાંભલા વગેરે	+ ૮૮૦ (ટન)	— ૫૬૦૨૧૩
ટયુઅ અને પાઇપ	+ ૧૪૬ (ટન)	— ૨૮૦૪૪૦
વંબાકુ	+ ૨૪૬૬૦૮ (રતલ)	— ૩૪૦૪૨૦
મોટરો	— ૧૧ (સંખ્યા)	+ ૧૧૮૭૪૦
માછલી	— ૨૬૬૩ (હંદ્રવેટ)	+ ૭૬૪૭૧

(નીકાશમાં)

નારીયેળ	+ ૬૪૭૫ (સંખ્યા)	— ૫૫
કાંદા	+ ૭૭૩૬ (હંદ્રવેટ)	— ૧૧૦૩૨૧
સુકા ફળ	— ૬૬ (ટન)	+ ૨૧૧૮૩
ઘઉંનો લોટ	+ ૬૬૭ (ટન)	— ૩૮૬૧૩
ગાયનાં ચામડાં (કાચા)	— ૭૦ (ટન)	+ ૨૧૬૫૫૭
કાપડ ધોયેલું	+ ૩૦૪૬૯ (વાર)	— ૭૬૭૨
બુટ—કાચું	— ૧૧૩૮૨ (ટન)	+ ૨૫૬૫૧૬૬

વેપારી ખંખરો

ઝેકોસ્લોવાક સભ્ય તરફથી મુંબઈ ખાતે નીમાયેલા કોન્સલે પ્રાંતીય મચેટસ ચેમ્બરના સેક્રેટરી ઉપર પત્ર લખી ખબર આપી છે કે આ વરસ પશુ હવે થોડા વખતમાં ગ્રેગ ખાતે હુનાયાની ચીજોનું પ્રદર્શન ભરવામાં આવનાર છે યુરોપનાં વેપારી મધ્યકોમાં ગ્રેગ મધ્ય સ્થળે આવેલું હોવાથી આ પ્રદર્શન ઘણું ઉપયોગી છે એમ દર વરસના અનુભવે પરદેશીઓની પણ ખાતરી થઈ છે અને તેથી કેટલીક પરદેશી સરકારોએ એમાં અમુક વીભાગ પોતાને માટે શકી લીધા છે. કે'ચ સરકારે પશ્ચિમ આફ્રીકા મધ્યેનાં પોતાનાં સંસ્થાનો માટે ત્રણ વિભાગ રોક્યા છે. અમેરીકાના દક્ષિણ તથા મધ્ય વીલાગોનાં સભ્યો તરફથી પણ એવી ગેઠવણ કરવા માટે 'પત્રવ્યવહાર' આવે છે અને ઘણું કરીને થોડા વખતમાં એ ગેઠવણ થઈ જશે. હીંદની વેપારી ચેમ્બરોને ખાસ સગવડ આપવાની યોજના થઈ છે. તેના જે સમાસદોનાં નામ ચેમ્બર તરફથી એ પ્રદર્શન માટેની કમીટીને મળશે તેમને પ્રદર્શનમાં જગા રોકવા માટેના ભાડામાં, રેલ્વેના તુરમા તથા સરકારના કરમાં અમુક રોતે ઓછી રકમ આપવાની છુટ મળશે એમાં નમુના રજુ કરનારાઓ પોતાના આડખાઓ અગર નોકરોને તે સ્થળે રાખી શકાશે અને તેઓ માલ વેહેંચી પશુ શકશે પ્રદર્શનમાં ભાગ લેનારા માટે પ્રી ઘણી ઓછી રાખી છે. બીયાં, હુરડાં, ઝવેરાત, વનસ્પતિની દવાઓ, વગેરે જે ચીજ હીંદથી નીકાશ થાય છે તેના સખંધમાં ગ્રેગ ખાતેના વેપારીઓ બહુ ધ્યાન આપે છે અને એના વેપાર માટે આડત વગેરે રોતનો સખંધ બાંધવા માટે પણ આતુર રહે છે તેથી જેઓ હીંદથી માલ નોકાશ કરતા હોય તેમણે આ વંકનો લાભ લેવો અને નમુનાઓ ભાકતો આપવા એવી ખાસ વીન'તો કરવામાં આવી છે. વધુ પત્રવ્યવહાર નીચેને શરનામિ કરવાનું સુચવ્યું છે:—

Prazeke Vzorkove Volebhy Praha I
Staromestske radnice Czechoslovakia.

આ ચેમ્બરના સેક્રેટરીને કે એ સભ્યના અહીંના કોન્સલને (૫૬, વાલકેથર રોડ, મુંબઈ) લખવાથી વીશેષ માહિતી મેળવી શકાયે.

મુંબઈ સરકારનાં ખર્ચમાં કાપકુપ.

આ કાપકુપ કેવી રીતે કરવી તે સુચવવા માટે નીમાયેલી કમીટીએ કુલ રૂ. ૧૪૫૨૧૭૦ જેટલા ખર્ચ ઘટાડવાની રૂબટ ભણામણ કરી છે અને તે ઉપરાંત કેટલીક એવી પણ ભલામણો રજુ કરી છે કે જેને લીધે કેટલો બચાવ થઈ શકે તેના આંકડા ઠાલી શકાયા નથી. વગી બચાવ કરવાની જે રીત સુચવી છે તે એવી છે કે જો તે અમલમાં આવે તો દર વરસે વીશેષ બચાવ થઈ શકે. એમાં એના આંકડા રજુ કરી શકાય એવી છે તે નીચે આપી છે:—

ખી ભોગે લાઇલ માટ' રૂ. ૨૧ બેંક ઓટ, ફોટ, મુંબઈ.

સામાન્ય , રાજવહીવટ

બચવાની રકમ રૂ

સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલના સભાસદો તથા મીનીસ્ટરો પગાર	
રૂ પ૨૩૩ છે તે ઘટાડોને રૂ. ૩૦૦૦ કરવાથી	૧૪૦૦૦૦
મહેસુલખાતાના તથા સામાન્ય ખાતાના સેક્રેટરીઓના ઓધા કાઢી નાખવાથી	૭૦૫૦૦
મહેસુલ સામાન્ય તથા સ્વદેશ ખાતાના ડેપુટી સેક્રેટરીઓના ઓધા કાઢી નાખવાથી	૭૬૦૫૦
મહેસુલ ખાતાના બે, સામાન્ય ખાતાના બે અને સ્વદેશ ખાતાનો એક મળી પાચ મહદનીશ સેક્રેટરીના ઓધા કાઢી નાખવાથી	૪૬૮૦૦
ઉપર દર્શાવેલા ફેરફારોને અંગે કારકુનોની સંખ્યામાં ઘટાડો કરવાથી મહેસુલ ખાતામાં	૧૦૦૦૮૦
" " સામાન્ય અને દરીયાઈ ખાતામાં	૬૫૨૬૦
" " સ્વદેશ ખાતામાં	૫૧૭૬૮
"બી. પ્રોસીડીંગ્સ" છપાવવાનું બંધ કરવાથી	૪૦૦૦૦

કુલ ૬૨૦૬૦૮

ખેતીવાડી ખાતું.

ત્રણ વીલાગી ઇન્સ્પેક્ટરો ૨૫૦-૨૦-૭૫૦ના પગાર છે તેમનો ઓધા કાઢી નાખવા.	૧૮૦૦૦
સાત ઇન્ચીરીયલ સર્વેસના અમલદારો ૫૦૦-૧૭૫૦ના પગાર છે તેમને બદલે સાત પ્રાંતીક સર્વેસના અમલદારો ૨૫૦-૫૦૦ના પગારે રાખવા.	૬૩૦૦૦
એક બે અનુસવીઓ ૩૫૦-૧૫૦૦ના પગારના કમી કરવા	૨૨૨૦૦
" ૨૫૦-૭૫૦ " " નો કમી કરવો	૫૭૦૦
બે અમલદારોના ખાતા કાઢી નાખવા	૧૦૨૨૧
બે અનુભવી ૩૫૦-૧૫૦૦ના પગારે અને ત્રણ પ્રોફેસરો ૫૦૦-૧૭૫૦ના પગારે છે તેમને બદલે પાચ પ્રાંતીક અમલદારો ૫૦૦-૭૫૦ના પગારે રાખવા	૨૩૭૦૦
રૂ ખાતાના સાત સુપરીન્ટેન્ડન્ટો ૨૫૦-૭૫૦ના પગારે છે તેમના ઓધા કાઢી નાખવા.	૪૨૦૦૦
ખેતી કેવી રીતે કરવી તે દેખાડવા માટેના આઠ "ડેમોસ્ટ્રેશન ફાર્મ્સ" કાઢી નાખવા અને લાંચખાના તથા સકર ખાતેના પચ્ચ બેવા ફાર્મ કાઢી નાખવા	૧૦૬૭૨૦
કુવાઓ ખોદવાનો ખર્ચ તેથી જેમને ક્યદો યનો હોય તેમની પાસેથી વસુલ કરવો.	૫૩૭૦૦
ચીન્નેની કિંમતના ઇન્સ્પેક્ટરો બે કમી કરવા.	૪૧૪૦
ડીરેક્ટરની આફીસના કારકુનોનો સંખ્યા કમી કરવી.	૬૫૫૮

૩૬૪૬૩૬

"અપૂર્વ"

લીલાલને માટે દાખલસની ફરતી ઇલ્લી ડીઝાઇનો બેરો કે ?

THE JOURNAL OF THE INDIAN MERCHANTS' CHAMBER.

જુલૈ નંબર રૌઠરેથી ૨૧ જુલા ૧૯૨૩
 " " વી. પી. ધી ૦-૧-૦-૦
 " " ૦-૧-૦-૦

દેશી

વાર્ષિક લવાજમ મુજબ ૩-૮-૦-૦
 " " હીંદુસ્તાન ૪-૦-૦-૦
 " " ખરેખર ૪-૧૨-૦-૦

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

અધિપતી—જયસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહેતા.

પુસ્તક ૧૫ મું. VOL XV. MAY 1923. No. 11 એ ૧૯૨૩ અંક ૧૧.

અનુક્રમણિકા.

૧ નોંધ

(૧) વેપારી બજારોનો લેખીયો	... ૪૦૨
(૨) ઇંગ્લેન્ડનું નવું બધારણ	.. ૪૦૩
(૩) આફ્રિકા સ્ટીમરોનો ઉલ્લાસ	.. ૪૦૪
(૪) આફ્રિકા બજારોની રચીલી	.. ૪૦૫
(૫) હીંદના વેપાર ઉલ્લાસની મુજબી માટે સલાહકારી માર્ગ-સ્ટીક	
સ્થાપનાની હીંદી સરકારને બજાર .. ૪૦૬	
(૬) સહેનચાલી નૌકા ખાતામાં સ સ્થાપનાનો હીંદી .. ૪૦૬	
૭ હીંદનાં કાપડ મુલ્યનો ઉલ્લાસ	.. ૪૦૭
૮ ચેમ્બર વીમાન	.. ૪૧૩
(૧) કમીગીની સમાચાર	.. ૪૧૩
(૨) પત્ર વ્યવહાર	.. ૪૨૧
(૫) એગ્રીમેન્ટ મુજબ	.. ૪૨૨

૪ અન્ય ચેમ્બરો અને સ સમાચાર	... ૪૨૬
૫ વેપારી કાયદા	.. ૪૨૭
૬ અર્થશાસ્ત્ર ઉલ્લાસ તથા વેપારને લગતું સાહિત્ય	.. ૪૨૮
(૧) હીંદના કારખાનાઓને લગતો વાર્ષિક રીપોર્ટ	.. ૪૨૮
(૨) રેલ્વે બજાર	.. ૪૨૯
૭ વેપારી ખબરો	.. ૪૩૧
૮ વેપારી પુસ્તક	.. ૪૩૭
૯ મુલકસરકારનાં અર્થમા કાપડુપ વિશેની કમીગીનો રીપોર્ટ	.. ૪૩૭
૧૦ નીમક પત્રની જગત અને, ખપત	.. ૪૫૦

મુચ્ચના—એમ્મરની કમીટીએ બહાર કરેલા ન હોય એવા જે વિચારો આ માસીકમાં દર્શાવવા આવે તે માટે એમ્મરની કમીટી જોખમદાર નથી

આ માસીકને યોગ્ય લેખો લખી મોકલવાનું સર્વને આમંત્રણ છે. અનુકુળ લેખો ઉપકાર સાથે સ્વીકારવામાં આવશે

નાંધ.

વેપારી બજારોનો લોભીયો.

આપણી ગુજરાતિ પ્રજા વેપારી પ્રજાનો નામે મશહૂર છે, દરેક જાતના વેપારમાં તે આગળ પડેના લાગ લાઇ દરેક દેશાવરમાં તેનું થાણું વ્યાપારી તરીકે સુવિખ્યાત થયેલ છે વ્યાપારમાં બાહોશી દેખાડનાર રાજદ્વારી બાપતોમાં બાપોશી મેળવે શકે છે, જે આપણી રાજ્ય કત્તી પ્રજા ઉપરથી બાહી શ્રેણીએ છીએ હૃદયે વેપાર સર્મધી હકીકત દર્શાવનારા અંગ્રેજીમાં—ધણા—પુસ્તક, પાના અને ચોપાનીઆ નીકળે છે,—તેનો ઉપર પણ અંગ્રેજી વેપારી પ્રજા અભિરત્ન કરે છે. કાખલા તરીકે અંગ્રેજી હીરકટરની કોમત એક પ્રતના રૂપીઆ ૫૦૦—હોયતે—તે પણ અરથવા તેઓ તૈયાર હોય છે. આપણી ગુજરાતી વેપારી પ્રજામાં એના પુસ્તક અને વેપારી ચોપાનીઆ હજી બહાર નથી પડતા તેનું મુખ્ય કારણ વાચનના ચોખ્ખો અભાવ અને તેથી ઉત્તેજનનો પણ અભાવ હોય જે કોઈ લાભો કાળ મહેનત કરી થયાં રૂપે તેનો નિર્દેશ કરી ભ્રમણે તેવી અને તેટની હકીકત બહાર લાવે તો તેનો ખરથો પણ તેટલોજ થાય આપણે આવા પુસ્તકોની ઠહર ઠરીયે તો ભવિષ્યમાં આપણી પ્રજાને પણ તેનાં લાભ મળતો રહે.

આપણી દરેક વ્યાપારી રૂઢી અને રીતમાવ વીંશે તથા હાજર અને વાપદાના વેપાર વીશે માહિતી ન હોય તથા દેશ પરદેશના આવાત નોકરા સબધી હકીકત દર્શાવતું એક પુસ્તક નામે “વેપારી બજારોનો લોભીયો” તેના કર્તા રા પ્રાણજીવન વીહલદાસ કુવ તરફથી લેખ થયેલ છે, જે સઠરહુ પુસ્તક ધણુજ ઉપયોગી અને વેપારી કામમાં આવી જતું ગુજરાતિ લાખમાં પહેલું પુસ્તક છે, અને અગાઉ તેમાં એટલા બધા વિષયો સરજાતાથી અને ઘણા અનુભવોએના અનુભવ ઉપલબ્ધ કરીને લખ્યા છે કે નવા વેપારોને ઉપયોગી થઈ પડે એમ આમાં નિસ શય કહી શકીએ છીએ.

નિલાયતમાં “૪૨૫ ઇ.બી.બી. એન્ડ એન્ડ એન્ડ એન્ડ શીપસ” એસોશીએશન છે, તે હાલની દરેક વેપારી હકીકત મેળવવાને તકામાર મહેનત કરે છે, અને ખરથ સામું એવી નથી, નર્ધારે આપણે ત્યાં બધા વેપારી રૂપરેખા એક પુસ્તકમાં, તેના અનુભવોએના હકીકત તથા બીજાં આધારો લાગે તૈયાર કરી મહિતી આપે તે કેટલું, પ્રાધુ આવકારદાયક કહી શકાય આવા પુસ્તકનો બહોળો ફેવાવે થાય એમ ધારીને પ્રગટ કર્તા વરફથી અગાઉથી માહક થનાર પાસેથી કુત્ર પાંચ રૂપીઆ કોમત લેવાનું ફેવાવે છે, પણ પ્રગટ થયા પછી રૂ. ૭-૮-૦ લેવાનું નક્કી કર્યું છે હવે પુસ્તકમાં કયા કયા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે તેની દ્રુક રૂપરેખા નીચે પ્રમાણે જણાવીએ છીએ, જે વાચીનેજ દરેક સમજી વ્યક્તિ કબુલ કરી શકે કે કેટલું બધું ઉપયોગી પુસ્તક આ હોવું જોઈએ.

દીવાલને માટે દાખલની ફેન્સી છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે?

૩. કપાસ તેની જાત ભરૂમ, ધોલેરા, ઉમરા, વેસ્ટન, બંગાલ, દુમગ, મડીઓ, કાલાંજીન વીગેરે સંબંધી હકીકત; શુક, પુલોશુક, કાઈન, સુપરકાઈન વીગેરેની સમજુતી કોટન ગ્રીનમાં હાજર માલમાં થતા અને રહેતા દરેક જાતના લાવ તથા એની આડત દલાટી, મુકાદમી વિગેરેના ધારા, ઇસ્ટઈલીઅન કોટન એસોસીએશન સંબંધી હકીકત વાયદામાં માલની તેજી મંદી અને પતાવટની હકીકત, તથા મારવાડી બજારના ધારા વીગેરે કેટલીક ઉપયોગી હકીકત આપવામાં આવી છે.

સુતર-ગામઠી, વીલાયતી, જાપાની, મર્સરાઇઝ, મેટીક નં. ૨ થી કરીને ઉંચામાં ઉંચા સુતરની હકીકત; ચીન બર અને બજાર બરની હકીકત; તેના ખપ અને ડબલ વોટર અને રીંગ સંબંધી વીવેચન, સુતરની મીટ્રીની સંખ્યા, જેમાં બાંધા દોરા કેવી રીતે આવે છે તેની નોંધ; કયા કયા નંબરનું સુતર કયો દેશાવર ખાય છે તેની માહિતી વલતર વિગેરેના દરેક જાતના મુંબઈના વેપારીઓના નામ તથા એસોસીએશનના ધારા આપેલા છે.

કાપડમાં--કોર્ડ, ગામઠી, ધોલેજી, વીલાયતી વિગેરેની હકીકત તેના કઠકા, બારદાવ વલતર વટાવવાના રીત રીવાજ અકબંધ અને પરચુરણના હિસાબ લેવાની મુદત વીગેરે બીજી કેટલીક હકીકત જણાવી છે.

રેશમ, ઊન, બારદાન એ દરેકની પેદાશ માલનો ખપવ, કારખાનાં, તેના વેપારીઓ તથા દેશાવરનાં તેની આયાત નીકાશ ક્યાં ક્યાં થાય છે તેની ઉપયોગી હકીકત આરી છે.

ખાંડ સાકર, ગોળની પેદાશ, તથા આયાત નીકાશ સંબંધી હકીકત. ખાંડની ટાઉન ઇથ્રી સંબંધી માહિતી, તેનો દરેક દેશાવરમાં થતી પેદાશ તથા તે માટેની ખીલવણી કરવાની આપણા દેશમાં રહેતી જરૂર વિગેરે વિવેચન કરેલ છે.

ધી, તેલ, સંબંધી સામાન્ય ઉપયોગી હકીકત જણાવી છે.

ચોખા--રશુની ગામઠી વીગેરેની જાત રંગુનના બજારમાં આવતો ટોકરીનો હીસાબ, મુંબઈની બજારની રાઇસ મર્ચન્ટસ એસોસીએશનના ધારા તેમજ વટાવ અને વાયદાની હકીકત પણ લખેલ છે.

અનાજ--અને તેલ સીડસ (Wheats and seeds) ના બજારમાં માલના ધારા, તેમજ મારવાડી બજાર, શુજરાતી વેપારીઓનાં મંડળી અને ગ્રેન મર્ચન્ટસ એસોસીએશનના તે સંબંધમાં વાયદામાં અને હાજરમાં માલના રીવ રીવાજ, અલસી, સરસી, તલ, ખસખસ કપાશીઆ વીગેરેના ઘટના હીસાબ શી રીતે લેવાય દેવાય છે તે હકીકત તથા ઘટ કાપવાના હિસાબની માહિતી તથા તે દરેક ચોજનો આયાત નીકાશ કયે સ્થળે થાય છે તેની ઉપયોગી નોંધ લેવામાં આવી છે.

મોતી હીરા જવેરાત સંબંધી ઉપર તેના થતો ઉપયોગ તેમજ મોતીના ઉપયોગ પડતા હિસાબ વિચારવમાં કેવી જાતનો માલ ખપે છે તેની નોંધ, તે પાછળ, એવ જણવાની રીત, છડા અને ચોકડાં બાંધવાની ચુકિત, તેના કલુ અને હિસાબનું કેટલુંક વીગેરે કેટલાક પાનામાં તેની હકીકત આવી છે.

ચાંદી--અને સોનું ધીબુવીઅન મર્ચન્ટસ એસોસીએશનના ધારા અને હાજર તથા વાયદાના રીતરિવાજ સોનામાં કેટલી બધી જાતની લગડી અને પાટલા આવે છે તે તથા ચાંદીના ગોળીઆ અને હાજરની આપતી દરેક દેશાવરની પાસેની હકીકત ઓનોના ટય અને વજન વિગેરેની માહિતી આપેલ છે.

આ સિવાય—રાણુ, પિતળ, જમને સોલ્વર, કવચ, લોખંડ, લાકડા મમ, કોલસા કાગળો અને હાથી દાતની ઉપયોગી હકીકત, બન્ધરમાં આવતા દરેક માલની બન તેના રોલ રોલાજ અને ધોરણ વિગેરેની હકીકતથી કેટલાક પાના છે.

હુંડી—(વીલાયતી નેમજ દેશી) સંબંધી બન્ધરમાં માલની ઉપયોગી હકીકત, હુનીયાના કયા કયા દેશમાં કયું કયું ચલણ ચાલે છે તેની અને અગ્રેજી પંચન સાથેની સરખામણી અગ્રેજી હુંડીના કિસાબના દેશ, દેશી હુંડીમાં પડતા રટાંપની તથા નકરામણ શીકરામણ સહિતના ધારા વીગેરે દર્શાવે છે.

નોટ—લોન અને શેરની પુષ્કળ હકીકત જણાવી છે; શેર કેટલી ભેતના ડીફ્ટ મોરડીનરો કોમ્યુટેટીવ પ્રેક્કરન્સ લીમે'અરો વિગેરેની માહિતી તથા શેર બન્ધરના હકીકત મીક્ષેતા શેરની મૂળ ક્રો'પત શાખા અને તાતોની હકીકત તેની લીમે'અરો કે પ્રેક્કરન્સ શેરની હકીકત.

આવા આવા બુદ્ધા બુદ્ધા ઘણા વિષયોની હકીકત પૂરી પાડી છે જે બધાનીનોંધ લેતા પુષ્કળ જગ્યા ભેદેએ પણ તમામ "કરીબાણાની" ચીજો જેની કે એલચી અંબર કેશર કરતુની કપુરથી કરીને અનુક્રમણિકા વાર સામુદાયી સુખડ ચોપારી અને હીંગ સુધીની ધણી ચીજોની ઉત્પત્તિ તેની નીકાશ, તેના તોલ વજનના રીતરીવાજ અને વટાવના ધારા આપેલા તે ઘણું ઉપયોગી દરેક વેપારીને યથા પડે. તે ઉપરાંત હાજર અને વાયદાના વેપારની ધારા અને કમીયાન એજ'ટોની પેટીએ, "સક્ટે વાયદાનો વેપાર, દરેક ચીજ કયા કયા તોલથી વેચાય છે તેની નોંધ ૧૮૨૩ થી સરકારી જગતપુ' સુધારેલું પોરણ," ફર, લાઈફ મરીન વીમાની હકીકત, તાર અને ટપાલ સંબંધી ઉપયોગી માહિતી" આ વિષયો પણ ખાસ ધ્યાન ખેંચે તેવા છે અને અનુભવીઓના અનુભવ પુરવાર કરે છે, આ મીવાય કેટલાક વિષયોની તે અમો નોંધ ન લેતાં ટુંકમાં જ જણાવવાની રત્ન લઈએ છીએ કે આ સંબંધમાં વીશેષ હકોકત જણવી હોય તો કવ' પાસેથી તે પુસ્તકનું પુલાસા પત્ર જે બહાર પડ્યા છે તે અમરવાડી નવી ચલ રૂબ નંબર ૧૫૭ ના સરનામે લખવાથી મેળવી શકાશે. એકંદર પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી યથા પડવા સ્વલ્પ છે.

ઇજ્જતનું નવું રાજબંધારણ.

ઇજ્જતનાં નવાં રાજબંધારણની જે વીગતો તાર મારફતે મળી છે તે સ્વાભાવીક રીતે આપણને એવો વિચાર ઉત્પન્ન કરવા વગર નહીં રહેતી કે આપણે ક્યારે એવું બંધારણ મેળવવાને નસીબદાર થકયું. ત્યાંના રાજા કુશાદે આપણને સત્તા મેળવવાની તજવીજ કરી હતી, પણ અતે તેને નમી જવાની ફરજ પડી છે, અને તેને એવી મતલબના બંધારણ ઉપર સહી કરવાની ફરજ પડી છે કે લગાઇ કે સુલેહ કરવા અથવા પરદેશી સંઘે કરામતમાં કરવાની બાબતમાં, પણ તલ્લે પોતાની બંને રાજસભાઓની સંમતી મેળવવી ભેદશે. ધારાને કોઇ પણ ખરદો બંને રાજસભાઓ બે તૃત્યાંસ અતે પસાર કરે તે રાજને પસંદ નહીં હોય તો પણ કાયદાનું રૂપ લેશે, અને કરા નાંખવાની એકલી સત્તા આમની સમાના હાથમાં રહેશે. ટુંકમાં સધળી પાદશાહી સત્તા પ્રભુ પોતેજ તેની ચુ'ટી કહાલેલા બંને રાજસભામાંના પ્રતીનીધીઓ મારફતે લોગવશે, અને રાજની સધળી સત્તા પ્રભુ પોતાના પ્રતીનીધીઓ મારફતે જે કાયદા કરે અથવા કાયદા કાનુને ઘટે તેને ચોખ્ખી રીતે અમલમાં મેલવાની હકમાં રહેશે. આ કરવા વધારે સાફ પ્રભુદીય બંધારણ બીજું કોઇ નહીં થકે.

આસેસનની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

આપણા સ્ટીમરોનો ઉદ્યોગ.

હિંદનો સ્ટીમરોનો ઉદ્યોગ ખીલવવા માટે કેવા પગલા ભરવા તે વીશે સલાહ આપવા માટે સરકારે નીમેટ્ટી કમીટીની બેઠક મુલાકાતી રહી છે પણ હિંદ અને પરદેશો વચ્ચે ફરતી સ્ટીમરોમાં પોતાના દેશની સ્ટીમરોનું પ્રમાણ વધારવાની ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરવામાં આસ્ત્રેલીયાની સરકારે વાર-લગાડી નથી. મેલબોર્નથી તાર મારફતે મળેલી ખબર આવી છે કે વેપારીઓના પ્રતીનીધી મંડળને જવાબ આપતા ત્યાંના કસ્ટમ્સ ખાતાના પ્રધાને જણાવ્યું કે મુંબઈ, મદ્રાસ, કલકત્તા તથા શેંગહાઈ જેવા બહારના દેશોના વેપાર ખીલવવા માટે સ્ટીમરોને મદદ આપવા આસ્ત્રેલીયાની સરકાર તૈયાર છે પણ વેપારની ખીલવણી માટેના સંયોગો મીઠા છે તેની ખાતરી થવી જોઈએ.

આ ખબર હિંદના સ્ટીમરોના ઉદ્યોગ માટે આશ્વસન આપતી ગણવી પડશે કેમ કે પોતાના દેશની સરકાર પાસેથી મદદ મેળવતી આસ્ત્રેલીયન સ્ટીમરોના દર એવી ઠાઈ પણ મદદ નહીં મેળવનારી હિંદી સ્ટીમરોને હરીફાઈમાં કચરી નાખે એમા આશ્ચર્ય પામવા જેવું કંઈ નથી. આપણે આશા રાખીશું કે હિંદમાં એ વીશે તપાસ ચલાવવા નીમાયેલી “ઈડીયન મર્કન્ટાઈલ મરીન કમીટી” એ વીશે પણ યોગ્ય વીચાર કરશે. પોતાના દેશની સરકાર પાસેથી મદદ મેળવવાની પરદેશી ખાડની આયાત ઉપર એ મદદના પ્રમાણમાં ખાસ જકાત નાખવાનું પગલું નામદાર લોડ કંઈ નેવા આપશું વાર્ધસરોયને પણ યોગ્ય લાગ્યું હતું અને હિંદી પ્રમુખે તેની વીરુદ્ધ કંઈ પણ અવાજ ઉઠાવ્યો ન હતો. એ દાખલાની નકલ દાલની સરકારે કરવી જોઈએ અને પરદેશી સ્ટીમર કંપનીઓ પોતાના દેશની સરકારની મદદથી. હિંદી સ્ટીમરોને નુકશાન કરવા તજવીજ કરે તે વેળા તેમથી હિંદના સ્ટીમરોના ઉદ્યોગને ગચાવવા માટે પગલા ભરવાં જોઈએ એમ સુચવવાનો અગે એ કમીટીને મનજીવત આગ્રહ કરીએ છીએ.

આપણાં બલરોની સ્થિતિ.

છેલ્લા એપ્રિલ મહીનાના આખરનાં અઠવાડિયા દરમિયાન ઇંગ્લીશ્વલ બેંકે હિંદી હુડીઓ સામે ડા. બે કરોડની લોન કરન્સી ખાતા વરફાવી મેળવી હતી. કિતર હિંદમાંથી ઘટ્ટ અને બીયાંની નીકાશ કરવા માટે નાણાંનો માગણી વધુ આવવાથી બેંકને આ પગલું પોતાની હાલની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ ભેતીં ઘણું અસુરે પણ ભરવું પડ્યું હતું. મુંબઈની તેમજ હિંદની સુતરની મીલોમા માલનો જથ્થો વધ્યો જાય છે, તેથી પણ નાણાંની છુટ થવા સામે અટકાવ રહે છે આ સંઘળા માલની કૃત્રિમત હાલમાજ રૂપીઆ પચીસ કરોડ જેટલી થઈ છે, અને તે ક્યારે વેચાયે તે કહી શકાતું નથી. બીજી વરફ ડની મોસમની આખેરી આવી છે, જેથી હવે થોડા વખતમાં રૂ ઉગાડનાર છૂટકામાંથી નાણાં આવવા માંડશે મોટી રકમનાં ટ્રેઝરી બીલ્સ પાકવાથી સરકારને મોટી રકમ પૂર્ણ કરવી પડી હતી અને સરકારનો હાલનો વ્યાજનો દર બેંકને પરવડતો નહીં હોવાથી ટ્રેઝરી બીલ્સના છુટેલાં નાણાં બેંકે વરફથી ૪ થી ૪૫ ટકે વગર ગ્રહતે આપવામાં આવે છે. મુંબઈના બજાર ઉપરથી આખા હિંદની સ્થિતિ સમજી શકાય નહીં,

ખી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓટ ફેલ્ટ મુંબઈ.

સરકારના હાથમાં રૂ. ૨૫ કરોડ છે તો તે બેંકો કરતાં કોઇથી ઓછા દર આપવા માગે. સરકારી જમીનગીરીઓના ભાવ મક્કમ રહ્યા હતા અને કલકત્તા ખાતે એવી અફવા ઉડી રહી છે કે સરકાર પાંચ ટકાની નવા ટેક્સ લેવા કૂી હિંદમાં કાઢનાર છે, મદ્રાસ પોર્ટ તરતની લેવા ૩૩૦૦૦૦ પાઉંડની એક લેવા સાડાપાંચ ટકાને બ્યાજે ૯૭ ના દરે ઈંગ્લંડમાં ઉત્પાદન ગઈ છે

ગયા માર્ચ માસના વેપારમાં હિંદની તરફેણમાં રૂ. ૭ કરોડનો વધારો દેખાય છે જેમાં રૂ. ૩૨ કરોડની નીકાશ નોંધાઈ હતી. હિંદી પ્રધાન ઉપર મોકલવાના અઢી કરોડ પાઉંડ માંથી કાંઈ પણ રકમ સરકારે એ છતાં માર્ચ માસમાં રવાના કીધી નહી તેથી અન્યથા દેખાડવામાં આવે છે અને સરકારના કોઈ અધિક્ષ પગલાંથી' હુંડીઆમણ ઉપર વળી પાછી મોટી અસર થવાની ચીંતા રાખવામાં આવે છે.

હુંડીઆમણ ૧ શી ૪૫ પે. ઉપર સ્થિર હતું અને હુંડીની માગણીઓ સારી રહી હતી બધા સંભોગો ભેતાં હુંડીનું જાનર એક બે મહીના મજબુત રહે એવા સંભવ લાગે છે પણ ચોમાસામાં તે નીચું જવાનો ભય ધણો છે.

હિંદના વેપાર ઉદ્યોગની મુશ્કેલી માટે સલાહકારી કાઉન્સિલ સ્થાપવાની હિંદી સરકારને અરજ.

દેશના વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગના સંબંધમાં સરકારને સલાહ આપવા માટે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગ સાથે અગત્યનો સંબંધ ધરાવતા હિંદી મંડળોના પ્રતિનિધિઓની એક સલાહકારી કાઉન્સિલ સ્થાપવાની જરૂરીઆતના સંબંધમાં મારવાડી એસોસીએશને કંડી સરકારને અરજ કરી છે, અરજીમાં જણાવ્યું છે કે એવા દરેક મંડળને બે સભાસદો નેમવાનું જણાવવું અને સરકાર તરફના સલાહકારી પણ નેમવા. આ બધાએ વખતોવખત દીલ્હી અથવા બીજી જગ્યાઓએ દેશના હુન્નર ઉદ્યોગ અને સામાન્ય આર્થિક સવાલો ઉપર વિચાર ચલાવી તેમનો અભિપ્રાય સરકાર આગળ રજુ કરવો. હિંદના હુન્નર ઉદ્યોગને લગતા કમીશને આવી સલાહકારી કાઉન્સિલની જરૂર બતાવી છે. કારણ કે તેમ કરવાથી સરકાર પ્રજાના આર્થિક જીવનની અંદરની સ્થિતિ જાણી શકે, ઈંગ્લંડમાં જ્યારે હજી આવી કાઉન્સિલની જરૂર ભેવામાં આવે છે તો હિંદ જેવા દેશમાં કે જ્યાં દેશના વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગના પ્રતિનિધિઓ અને સરકાર વચ્ચે એક વીળના વિચારો જાહેર કરવાની સગવડ નથી અને જ્યાં વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગ ઘણી મુશ્કેલીના છે ત્યાં આવી કાઉન્સિલ કેમ નહી રાખવી?

શહેનશાહી નઉકા ખાતામાં સંસ્થાનોનો હીસ્સો.

મનવારો વગેરે નીભાવવા પાછળ સંસ્થાનોએ દખાડેલી બેદરકારી.

દેલ્હી મોટી લડાઈ પછી પ્રીતાથ શહેનશાહવના જુદા જુદા સંસ્થાનોએ ચોક્કસ સંજ્ઞાની મનવારો વગેરે નીભાવવાનું માથે લીધું હતું; પણ તે તેઓએ વડી મુજબ પાર પાડ્યું નથી આથી શહેનશાહવનો બચાવ કરવાનું કામ પાછું ઈંગ્લંડને માથે આવી પડે તો નવાઈ નથી.

ગેટેલીક ચીલ્ડીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે?

દક્ષિણ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલીઆ, કેનેડા અને ન્યુઝીલેન્ડ પોતાનો ઠાકલો ધરાવતા મનાતા હતા, પણ કેનેડાનો ઠાકલો તો ફક્ત કાગળ ઉપરજ હસ્ટી ધરાવતો હતો. લડાઈ બાદ બહુલા તરીકે મળેલા કેટલાક બારકસો ઇંગ્લેન્ડની સરકારે સંસ્થાનની સરકારને આપ્યા હતા પણ મોટે ભાગે તે તો સંસ્થાનો વરક્ષી ભાગી નાખવામાં ઓસ્ટ્રેલીઆને એવા ૩૩ બારકસ સંપુરવ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાંથી ફક્ત ૧૨ જ હાલમાં વાપરવામાં આવે છે, “લે” વર્ગની સર્વણી સખમરીનો ઓસ્ટ્રેલીઆએ તોડી નાખી છે.

કેનેડાની સરકારને કેટલીક ઘણી કીમતી અને ભેરાવર મનવારો નીલાવવા માટે ભેટ આપવામાં આવી હતી, છતાં પણ ત્યાંના નરિકા ખાતાના વજરે જલ્દીથી છે કે, કેનેડા ફક્ત બે મનવાર ઉપર ફરીઆઈ તાલીમ આપવા સીવાય બીજા સાધનો ઉપર નાણાં ખર્ચનાર નથી. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર એક લાખ પાઉન્ડનો ફળો આપતી હતી, પણ લડાઈ ખતમ થયા બાદ તે પણ બંધ કરવામાં આવી પોતાના મુલકમાં કેટલીક મનવારો નીલાવે છે. ફક્ત ન્યુઝીલેન્ડની સરકાર પોતાના કોલને વળગી રહીને શહેનશાહતના બચાવ માટે સારી સંખ્યામાં મનવારો નીલાવે છે.

હિંદમાં કાપડ સુતરનો ઉદ્યોગ.

(૧) સુતરની પ્રાંતવાર પેદાશ. (જાનેવારી માસમાં.)

પ્રાંત	જાનેવારીમાં			એપ્રિલથી જાનેવારી		
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૦-૨૧	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૨-૨૩
મુંબઈ	૪૧૧	૪૩૬	૪૪૨	૩૬૧૮	૪૧૫૦	૪૨૧૮
મદ્રાસ	૩૧	૩૬	૪૨	૩૩૬	૩૫૬	૪૪૫
બંગાલ	૨૬	૩૦	૨૧	૨૭૪	૨૮૨	૨૪૬
સંયુક્ત પ્રાંતો	૩૭	૩૬	૩૭	૩૦૬	૩૪૩	૩૪૫
આન્ધ્ર-મેવાડ	૧	૨	૨	૧૬	૨૧	૧૬
પંજાબ	૨	૩	૨	૨૨	૨૬	૨૪
હિંદી	૩	૩	૩	૩૨	૨૩	૩૧
મધ્યપ્રાંત-બીજા	૨૮	૨૭	૨૮	૨૬૦	૨૭૦	૨૬૪
દેશી શાળો	૩૧	૩૬	૩૫	૩૧૬	૩૩૬	૩૫૪
કુલ	૫૭૩	૬૧૮	૬૧૪	૫૪૬૦	૫૮૨૩	૫૬૫૧

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ ઇંચ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

આ આંકડા દર્શાવે છે કે જાનેવારી માસમાં સુતરની પેદાશ ગયા વરસ કરતાં સ્થેજ થોડી છે તો પણ ૧૯૨૧ના જાનેવારી કરતાં ઘણી વધારે છે અને દશ મહીનાના આંકડા સાથે લેવાં એમ જોવાય છે કે સુતર બનાવવાનો ઉદ્યોગ ખીલતો રહ્યો છે.

પરદેસી સાથેની હરીફાઈ.

ગયા ફેબ્રુઆરી માસમાં કાપડ સુતરની કુલ આયાત છેલા બે વરસો સાથે સરખાવીને નીચે દર્શાવી છે:—

(લાખ રૂપયા)

	ફેબ્રુઆરીમાં	એપ્રિલથી ફેબ્રુઆરી
૧૯૨૦-૨૧	૬૦૬	૯૬૫૭
૧૯૨૧-૨૨	૩૯૫	૫૨૭૮
૧૨૨૨-૨૩	૬૧૯	૬૫૦૦

આ આંકડા જોવાય છે કે ગયે વરસે આયાત ઘટી ગઈ હતી તે પાછી વધવા લાગી છે. એ હરીફાઈમાં ૧ થી ૨૫ સુધીના નંબરના સુતરમાં આયાત વધી છે જ્યારે તેની પેદાશ સ્થિર રહી છે અને ૨૬થી ૪૦ નંબરના સુતરની પેદાશ વધવા લાગી છે તથા તેની આયાત ઘટવા લાગી છે. સાદીસ કરતાં પણ વધારે ઉંચા નંબરના સુતરની પેદાશ સ્થેજ વધે છે ત્યારે તેની આયાતમાં વધારો વીશેષ અડપથી થાય છે. એમ નીચે આપેલા કોષ્ટક પરથી માલમ પડશે.

(૨) સુતરની નંબરવાર પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી (લાખ રતલ).

જાનેવારીમાં				એપ્રિલથી જાનેવારી			
	૧૯૨૩	૧૯૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૧-૨૨			
પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત	પેદાશ	આયાત
નં. ૧ થી ૨૫	૫૫૪	૨૩	૫૫૪	૯	૫૪૫૨	૧૧૦	૫૨૧૭
„ ૨૬થી ૪૦	૫૭	૨૭	૧૦	૩૧	૫૭૮	૨૮૦	૫૮૧
„ ૪૦ થી વધારે	૧	૪	૨	૧૦	૧૮	૫૪	૨૦

(૩) કાપડની પેદાશ તથા આયાતની સરખામણી. (લાખ વાર).

		જાનેવારી		એપ્રિલથી જાનેવારી	
કારણ તથા	ભાવ	૧૯૨૩	૧૯૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૧-૨૨
ધોમેલાં	પેદાશ	૧૨૩૮	૧૧૩૮	૧૧૨૪૩	૧૦૬૭૮
„	આયાત	૧૨૬૭	૯૭૮	૧૧૧૯૬	૮૧૮૫
રંગીન	પેદાશ	૩૯૪	૩૧૯	૩૮૦૮	૩૮૨૫
„	આયાત	૨૬૬	૧૪૨	૧૬૨૨	૧૧૫૦

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી રીઝાઈન ગમશે કે?

આ આંકડા દેખાડે છે કે કાપડની પેદાશ હિંદમાં વધતી જાય છે અને આયાતમાં થતા રહેલા વધારાની અસરને લીધે હિંદમાં કાપડની પેદાશ ઉપર અંકુશ પડ્યા હોય એવું ગયા જાનેવારી સુધીમાં બન્યું નથી. એ આંકડા એમ પણ બતાવે છે કે કાપડની આયાતમાં થતા રહેલા આહુ વધારાને પરીણામે માટે કે વહેલે આપણું જાજરોમાં માલની પુરાંવ વધી પડશે તે વેળા એ ઉદ્યોગની સ્થિતિ ઘણીજ બારીક-ચર્ચ પડશે. અમદાવાદ વિગેરે સ્થળોએથી તો એમાં પણ જણાવવામાં આવે છે કે આપણે એવી બારીક સ્થિતિમાંથી પસાર થઈએ છીએ પણ એમાં કેટલું સત્ય છે તે જણાવનારા આંકડા મળતા-સુધી આપણે રાહ જોવી પડશે. ફ્રેમરૂઆરી માસનો આખરે સરકારી જાહેરાતમાં પડેલા આ આંકડાના ગયા બંધમાં ૪૯૭ મે પાને આપેલા છે તે જોતાં એમ લાગે છે કે કોરા કાપડનો જથ્થો ઘણો વધી ગયો છે પણ ઘોરેલાં તથા રંગીન કાપડનો જથ્થો ઘટતો જાય છે. હિંદમાં બનતા કાપડને કમતા જે આંકડા દર મહીને સરકાર પ્રગટ કરે છે તેમાં કોરા કાપડની પેદાશના આંકડા ઘોરેલાં કાપડથી જુદા પાડીને દર્શાવવામાં આવતા નથી એટલે પરદેશી-થતી આયાતના આવને આધારેજ કંઈ પણ અનુમાન બાંધી શકાય. થોડા વખત પર મુંબઈની મીલોમાં આછા કલાક કામ લેવાની દરખાસ્ત મીલ માલિકોની મંડળીએ રદ કરી હતી તે દેખાડે છે કે કટોકટીને વખત હજી મુંબઈની મીલોને લાગતો નથી.

(૪) કાપડ મુંબઈની પેદાશની સરખામણી. (લાખ રવડ)

	જાનેવારી		ડિસેમ્બર		એપ્રિલથી જાનેવારી		
	૧૯૨૩	૧૯૨૨	૧૯૨૨	૧૯૨૨-૨૩	૧૯૨૧-૨૨	૧૯૨૦-૨૧	
મુંબઈની પેદાશ	૬૧૪	૬૧૮	૬૨૬	૫૯૫૧	૫૮૨૩	૫૪૬૦	
કાપડની પેદાશ	૩૮૯	૩૪૧	૩૪૮	૩૩૬૭	૩૩૬૨	૩૦૯૩	

આ આંકડા ઉપગ્રી એમ અનુમાન થાય છે કે હિંદની મીલોમાં બનતા મુંબઈના લગભગ સાઠ ટકા જેટલું સુતર હિંદની મીલો કાપડ બનાવવા માટે વાપરે છે પણ એ અનુમાન બરોબર નથી. કાપડ બનાવવા માટે હિંદી મીલોએ વાપરેલું પરદેશી સત્તર કેટલું હવું તેના આંકડા મેળવીને જાદ કરીએ તોજ જાણી શકાય કે હિંદની સતરની પેદાશમાંથી કેટલો ભાગ હિંદમાં કાપડ બનાવનારી મીલો વાપરે છે પરદેશી સુતરની આયાતના જે આંકડા ઉપર રજુ કરેલા છે તે જ કાપડની પેદાશમાંથી જાદ કરીએ અને કાળુના લેખો માટે પણ ચેત્ય છુટ મુકીએ તો એમ લાગ્યા વગર રહેતું નથી કે હિંદમાં સુતર બનાવનારી મીલોએ સુતરના ઉઠાવ માટે જેટલો આધાર હિંદની કાપડની મીલો ઉપર રાખી શકે ને કરતાં વીશેષ અંશે તેમણે હિંદમાં કાપડની મીલોની મદદ વગર કાપડ વણનારાઓ ઉપર તથા પરદેશમાં હિંદી સુતર વાપરનારાઓ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. રેટીયાની મદદથી ઘરમાં સુતર બનાવવાની જે પ્રવૃત્તિ હિંદમાં વધતી જાય છે તેની અસર એવી થાય છે કે મીલોમાં બનેલું સુતર પોતાને ઘેર સાળ ઉપર કાપડ બનાવનારાઓ અજાણ કરતાં આછા પ્રમાણમાં વાપરે છે. આ અસર ઘણી હોવા છતાં બહુ નુકસાને પડી નથી તેવું કારણ એ છે કે કાપડની જે પેદાશ એવી રીતે ખાતરી ઘરોમાં થાય છે તેમાં થતા રહેલા વધારાને લીધે ઉપર દર્શાવેલા ઘટાડાને બંધ કેટલેક અંશે

બળી રહે છે. હિંસના બાર કલાક મીલોમાં કામ કરવાને બદલે ઘરમાં કુરસદની વખતે સુતર બનાવવામાં આવે તો તેથી ખેતી જેવા અન્ય ઉદ્યોગની ઉપર પણ યોગ્ય સમયે વીશેષ ધ્યાન આપવાનું અને તે કારણથી, તંદા મીલોના મજૂરોનાં ઠુપો ધ્યાનમાં લેવાં, કોઈપણ વીચારણી હોદ્દાને એમ લાગ્યા વગર નહીં રહે કે ઘરમાં રંટીયા તથા સાળ વાપરવાની પ્રવૃત્તિ દેશને માટે વધારે લાભદાયી છે અને અન્ય ઉદ્યોગોની સાથે એ પ્રવૃત્તિ રાષ્ટ્રનારને પણ તે લાભકારી નીવડવાની આશા રાખી શકાય કેમ કે તે પોતાનો વીશેષ સમય અનુકૂળ પ્રવૃત્તિમાં રોકી શકે. કદાચ એ રીતે પેદા થતું કાપડ મીલોમાં બનતા કાપડ કરતાં વધારે મોંઘું પડે તો તેનું વીશેષ ટકાઉપણું તેના બદલે વાળી રહે. એટલે ઘેર રંટીયા તથા સાળ વાપરવાની પ્રવૃત્તિ સર્વને લાભકારી નીવડવાની વધી રાખી શકાય અને તે છતાં એની પેદાશ ઉપરજ આધાર રાખીને હોદ્દો પ્રજા રહી શકે નહીં એટલે હોદ્દાની મીલોમાં બનતા કાપડ સુતરને ઉકાવ પણ હોદ્દામાં થયા વગર રહે નહીં. આ વપરાશ અભાવે બેઠકે તેટલો નથી તેને લીધેજ હોદ્દામાં બનતું સુતર પરદેશ જાય છે અને પરદેશી કાપડ સુતર હોદ્દામાં આવે છે. પરદેશ ખાતે નીકાશ થયેલા હોદ્દા સુતરનો જથ્થો એપ્રીલથી બનેવારી સુધીના દસ માસમાં ૧૯૨૨-૨૩ માં પાંચ કરોડ, ૧૯૨૧-૨૨ માં સાત કરોડ દસ લાખ અને ૧૯૨૦-૨૧ માં સાત કરોડ ત્રીસ લાખ રતલ જેટલો હતો. છેલ્લા બે વરસમાં નીકાશ આ વરસ કરતાં એકતાલીસથી છેતાલીસ ટકા જેટલી વધારે હતી. એવો મોટો ઘટાડો બીજાં બે પાંચ વરસ ચાલુ રહે તો હોદ્દાની સ્થિતિ કેવી બગડે તે સમજવું મુશ્કેલ નથી અને તેમ બનવાનો સંભવ પણ ચીન, જાપાન વગેરે દેશોમાં કાપડ સુતરના વધવા જતા ઉદ્યોગને લગતા જે આંકડા આ માસીકના ગયા અંકમાં આપ્યા છે તે ઉપરથી જોઈ શકાય છે. એ સ્થિતિનાં ઇલાજ એકજ છે અને તે એજ છે કે હોદ્દામાં બનતું સુતર હોદ્દામાંજ કાપડ બનાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાનું પ્રમાણ વધારવા જવું. જે રૂની ઉપર જાકત નાખવાની જરૂર લાગે તો તેમ કરીને પણ પરદેશીઓને સરતા હોદ્દા રૂનો લાભ લઈ હોદ્દાના હરીફ થતા અટકાવવામાં આવે તો હોદ્દામાં રૂનો બાવ હાલના કરતાં રહેજ એવો રહે અને તેને લીધે હોદ્દા સુતર વધારે ચલુ થતા પરદેશી સુતરની હરાફાઈમાં તે સુતર ટકી રહેશે અને પરદેશી સુતરની આયાત ઘટવા હોદ્દા સુતર વીશેષ પ્રમાણમાં હોદ્દામાં વપરાવા લાગશે. આ મુચના સામે એવી દલીલ લાવવામાં આવે છે કે તેથી રૂના પાકનો નીરવાર થશે અને એવો ભય ગાદુ લાગતો નથી પણ તે વહન ખોટો છે એમ અને ઠહીશું નહીં. અમને તો એવી આશા છે કે એને પરીણામે રૂના પાકને બદલે અનાજના ભુટના અથવા બીજા કોઈ પાક માટે જમીન ઉપયોગમાં આવશે. ખેતીની પેદાશની ઘણી સીમોના લાવમાં ૧૯૧૦-૧૧ થી ૧૯૧૯-૨૦ સુધીના દસ વરસો દરમિયાન વધઘટ ઘણી થઈ હતી પણ તે છતાં તેની અસર રૂના પાક ઉપર કેટલી થઈ તે જાણવાના આંકડા નીચે આપ્યા છે:-

(લાખ એકર)

	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૯-૨૦	વધારાની હદ	ઘટાડાની હદ
અનાજના પાક	૨૧૪૧	૨૧૦૯	૨૧૬૭	૧૮૮૯
બીજા "	૪૧૨	૪૩૬	૪૫૭	૩૯૦
કુલ	૨૨૩૦	૨૨૨૮	૨૨૬૬	૨૦૧૩
૩	૧૪૪	૧૫૩	૧૫૮	૧૧૪

મેટેલીક સીલીંગની ચારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

જે વરસમાં રૂનો પાક સઠથી વધારે કે સઠથી ઓછો હતો તે વળા બીજા પાક ફેટલા હતા તે નીચે દર્શાવ્યું છે:—

	લાખ એકર			
	રૂનો પાક	અનાજનો પાક	બીજા	કુલ
૧૯૧૩-૧૪	૧૫૮	૨૦૨૪	૪૪૧	૨૪૬૫
૧૯૧૫-૧૬	૧૧૪	૨૧૪૫	૩૯૮	૨૫૪૩

આ આંકડા દેખાડે છે કે રૂના પાકનો વીસ્તાર ઘટશે તો તેટલી જમીન બીજા પાક માટે ઉપયોગમાં લેવાશે અને હવા પાણી અનુકુળ હોવાથી જે અસર બધા પાક ઉપર થાય છે તેની સરખામણીમાં ભાવની અસર—ઘણીજ ઓછી દેખાશે.

હોંદના જુદા જુદા ભાગમાં કાપડની પેદાશ કયે પ્રમાણે વધે છે તે નીચે દર્શાવ્યું છે.—

(૫) કાપડની પ્રાંતવાર પેદાશ (બનેવારી)

એપ્રીલથી બનેવારી						
પ્રાંત	કીંમત (લાખ રૂપીઆ.)		વજન (લાખ રતલ.)		લંબાઈ (લાખ વાર)	
	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૨	૧૯૨૩	૧૯૨૨	૧૯૨૧
મુંબઈ	૪૧૩	૪૬૯	૨૬૮	૩૦૮	૧૧૯૪	૧૩૪૮
મદ્રાસ	૧૯	૨૨	૧૨	૧૫	૩૬	૪૬
બંગાળ	૭	૨	૪	૧	૨૩	૮
સંયુક્ત પ્રાંતો	૧૮	૧૭	૧૩	૧૨	૪૬	૪૩
અજમેર-મેવાડ	૧	૪	૧	૩	૬	૧૧
દીલ્હી	૨	૩	૧	૨	૪	૭
મધ્યપ્રાંત-બીશપ	૧૬	૨૩	૧૨	૧૫	૪૮	૫૬
દેશી રાજ્યો	૨૬	૨૯	૨૭	૨૯	૯૮	૧૦૫
કુલ	૫૧૦	૫૭૨	૩૪૧	૩૮૯	૧૪૫૭	૧૬૩૩

(લાખ એકર)

પ્રાંત.	કીંમત (લાખ રૂપીઆ.)		વજન (લાખ રતલ.)		લંબાઈ (લાખ વાર.)	
	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨	૧૯૨૧	૧૯૨૨
મુંબઈ	૪૨૯૨	૪૧૦૪	૨૭૫૦	૧૨૧૬૫	૧૧૮૬૪
મદ્રાસ	૧૪૫	૨૦૨	૯૦	૧૩	૨૮૪
						૪૧૫

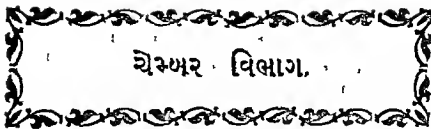
ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક બીડ, ફાટે મુંબઈ.

પ્રાત	કોમલ (લાખ રૂપયા.)	વજન (લાખ રતલ)	લંબાઈ (લાખ વાર.)
મંગલ ...	૬૧	૫૨	૩૬
સંયુક્ત પ્રાતો ...	૧૪૨	૧૫૩	૧૦૧
અજમેર મેવાડ	૨૩	૨૧	૧૬
દીલ્હી ...	૧૩	૩૩	૬
મધ્ય પ્રાતો તથા બીરાંર	૨૧૦	૨૦૭	૧૩૮
દેશી રાજ્યો ...	૨૧૬	૨૩૬	૨૪૬
...	૫૧૦૭	૫૦૧૧	૩૩૬૨

કમી થઇ ગયેલી પરદેશી ખાતેની હીંદી સુતરની લકત

આજી વરસના ફેબ્રુઆરી મહીનામા હીંદની મીત્રોમા ૫૪૦ લાખ રતલ સુતર કંતાયું હતું. અને કાપડ ૩૨૦ લાખ રતલનું વણાયું હતું. જ્યારે આગલા વરસના એજ મહીનામા આકાશ્યો અનુક્રમે ૫૬૦ લાખ રતલ ૩૦૦ લાખ રતલના હવા, એટલે કે વણાયેલા માલમા ૨-૩ ટકાનો ઘટાડો ૧૯૨૨ ના સપ્ટેમ્બરથી ૧૯૨૩ ના ફેબ્રુઆરી સુધીના ૬ મહીનામાં સુતર કુદલે ૩૪૪૦ લાખ રતલ કંતાયું હતું અને કાપડ ૨૦૪૦ લાખ વણાયું હતું. જ્યારે આગલા વરસની એજ મહત્તા એ આકાશ્યો અનુક્રમે ૩૫૦૦ લાખ રતલ અને ૧૬૬૦ લાખ રતલ હવા. એપ્રિલ ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૩ ના ફેબ્રુઆરીના ૧૧ મહીનામાં સુતર ૬૪૬૦ લાખ રતલ અને કાપડ ૩૭૨૩ લાખ રતલ વણાયું હતું. એપ્રિલ ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૩ ના ફેબ્રુઆરી સુધીના ૧૧ મહીનામા બ્રીટીશ હીંદમાથી પરદેશ ૫૩૦ લાખ રતલ સુતર વ્યય્યું હતું. જ્યારે ૧૯૨૧-૨૨ અને ૧૯૨૦-૨૧ ના વરસોમા એ આકાશ્યો અનુક્રમે ૭૬૦ લાખ રતલ અને ૭૬૦ લાખ રતલ હવા.

હંથી પોલીસ કરેલા ટેબલટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

ચેમ્બર વિભાગ.

(૧) કમીટીની સભાઓ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૨૭ મી માર્ચ ૧૯૨૩ને રોજ સાંજના ૬ કલાકે (૨૫. ટા.) મેળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ)

ઓ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકુરદાસ

શેઠ હંસરાજ પ્રાગળ ઠાકરચી

„ બી. એફ. માદન

„ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

„ એન. એમ. મનુમદાર

શેઠ શુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી

„ કેકેભાઈ ઠાવસજી દીનશાહ

„ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ

„ મનુ સુબેદાર

„ વાલચંદ હીરાચંદ

„ હરીલાલ દેવચંદ જશાની

(૧) તા. ૨-૩-૧૯૨૩ તથા તા. ૧૪-૩-૧૯૨૩ ને રોજ મળેલી કમીટીની સભાઓની મીનીટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

(૨) હિન્દુસ્તાન માટે ઇંગ્લંડમાં ઉભી કરવામાં આવતી રટલીંગ લોનોના સંબંધમાં ના. હિન્દી સરકાર ઉપર જે તાર મોકલવાની સૂચના કરવામાં આવી હતી તે બાબે દીનેન્સ સળ કમીટીએ તેવો તાર ન મોકલવાની કહેલી ભલામણ સ્વીકારવાનો ઠરાવ થયો હતો. તેમજ ઇમ્પીરીઅલ ઇકોનોમીક ટ્રેન્ડ્સમાં હિન્દુસ્તાનના પ્રતિનિધિત્વ બાબે ના. હિન્દી સરકાર ઉપર એક તાર મોકલવાની પ્રીનેન્સ સળ કમીટીએ કહેલી ભલામણ સુજન તેવો તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૩) ચેમ્બર તરફથી પોર્ટ ટ્રસ્ટીઓની ચુંટણીના સંબંધમાં ચેમ્બરના સભાસદોની ધંધાવાર વર્ગોવર્ગીને લગતા વાંધાઓની તપાસ કરવા માટે ખાસ નીમવામાં આવેલી સળ કમીટીએ શેઠ ફાજલભાઈ ઇશ્વાહીમ રહીમપુરદાસુ નામ અનાજ તથા બીયાના વેપારી તરીકે નામજાર કરેલું હોવા સામે તેઓ તરફથી વાંધો ઉઠાવનારો જે પત્ર આપ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં પોર્ટ ટ્રસ્ટીઓની ચુંટણીને લગતા ચેમ્બરના કાયદાકાનુન અનુસાર કમીટી તે બાબતમાં કાંઈ પણ કરી શકે તેમ નથી એવું તેમને લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) હાદેસલામના એસોસીએશનની બેઠક કમીટીએ નવા એસોસીએશનના સંબંધમાં સંતોષ ન મળે ત્યાં સુધી પરદેશથી માલની આયાત બંધ કરવાનો અને આપેલા એડરેસ વાર દ્વારા નહ કરવાના કહેલા ઠરાવ સંબંધમાં ત્યાંની ઇન્ડિયન એસોસીએશન તરફથી મળેલા તાર ઉપર વિચાર કરતા તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ એપ્રિલ ૧૯૨૩ સુબંધ.

(૫) ધી ધમ્મીરીબલ ધન્ડીબન સીટીડનશીપ એસોસીએશન તરફથી કેનીઆમાં હિન્દી-વાસીઓની સ્થિતિના સંબંધમાં એક બહેર સભા બોલાવવા બાબે જે પત્ર મળ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં તે એસોસીએશનને એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ વિષય ઉપર ના. વાઇસરોયે ઓ. સર દીનશા વાન્ધને આવેલા જવાબ પછી પણ જો આવી બહેર સભા બોલાવવાની જરૂરીયાત લાગતી હોય તો એમર તેમાં ખુશીથી સામેલ થશે અને ખર્ચો હિસ્સો આપશે.

(૬) ઝેકોસ્લોવીક રીપબ્લીકના મુખ્ય ખાતેના કોન્સલ તરફથી પ્રાગ ખાતે લરવામાં આવનાર 'એમ્પલ્સ ફેર'ને લગતી કેટલીક માહિતી પૂરી પાડનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે સલામતોનો ભાગ માટે માસિકમાં પ્રકટ કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૭) ટેન્ડરો સાથે ૩૬ ટકાનો સરકારી બીનમીરીઓ બહાના તરીકે આપવામાં આવે ત્યારે મુગધની મ્યુનીસીપાલિટી માત્ર તેની અસલ કિંમતના ૩૦ ટકા જેટલીજ કિંમત ગણે છે ત્યારે રેલવેએ અને સરકારી ખાતાએ તેની પૂરેપૂરી કિંમત ગણે છે એ મતલબનો જે પત્ર મેસર્સ છગનલાલ એન્ડ કું. તરફથી મળ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં તે ખાબતમાં કમીટી કંઈ પણ પગલાં લઇ શકે એમ નથી એવું તેઓને લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૮) ધી બોમ્બે ઓફ એસોસીએશન તરફથી ના. હિન્દી સરકારના બજેટમાં પોસ્ટના વધારેલા દર કાયમ રાખવા સામે વાંધો દર્શાવનારો જે પત્ર મોકલવામાં આવ્યો હતો તેની તેમજ વધારાના કરો ન નાખવા માટે તેઓ તરફથી મોકલવામાં આવેલા તારની નકલો તે એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી મળી હતી જેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૯) કલકત્તામાં દરરોજની આયાત નીકાશની ટીપ પ્રકટ કરવાના સવાલ ઉપર ના. મુખ્ય સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી એમરને અગિયાર પુછાવનારો જે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં તેને એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે તે લીસ્ટ પ્રકટ કરવાનું બંધ કરવા સામે કમીટીને વાંધો નથી.

(૧૦) જુદી જુદી રેલવેઓ ઉપર કન્સેશનના દર સંબંધમાં જે રૂઢી ચાલુ છે તે સંબંધમાં એમર તરફથી લખવામાં આવેલા પત્રના જવાબમાં ધી ધન્ડીબન રેલવે કોન્ફીડન્સ એસોસીએશનના સેક્રેટરી તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે દરેક રેલવેને પોતાની ઈચ્છા મુજબ કન્સેશનના દર આપવાની છુટ છે. આ પત્રની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૧) કેનીઆમાં કોરા કાપડ ઉપર 'સ્પેસીફિક' આયાત જગાડ નાખવામાં આવી હતી તે સામે વાંધો દર્શાવનારો જે પત્ર એમર તરફથી ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતા ઉપર લખવામાં આવ્યો હતો તેના જવાબમાં તે ખાતા તરફથી મળેલા પત્રના જવાબમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ જગાવનો હેતુ હિન્દના કાપડના ઉદ્યોગને નુકસાન દરવાનો નથી. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરવા ફરીથી વાંધો દર્શાવનારો પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૨) ના. હિન્દી સરકારના નાણાંખાતાના સેક્રેટરી મી. કૂક તરફથી ના. હિન્દી સરકારના નાણાંખાતાના પ્રધાન સર બેસીલ પ્લેકેટની એમરની કમીટી સાથે મુલાકાત નક્કી કરવાનું સંબંધમાં પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં તે મુલાકાતનો દિવસ શુધવાર તા. ૪-૪-૧૯૨૩

સાંજના ત્રણ કલાક (૨૬. ૮.) નક્કી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો, અને તેની સાથે અર્થવા માટેના મુખ્ય મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

(૧૩) ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી મી. ચેઝવીક તરફથી ચેમ્બરની કમીટીની મુલાકાતના સળાકમાં આવેલા પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે મુલાકાત માટેનો દિવસ શુક્રવાર તા. ૫-૪-૧૯૨૩ને બપોરે ૧૨ કલાકે નક્કી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો તથા તેની સાથે અર્થવામાં આવનાર મુખ્ય મુદ્દાઓ નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

(૧૪) હિન્દી પ્રધાનના ટુકડી મુદતના ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ઉપર મળતા વ્યાજના દરના સળાકમાં ના. હિન્દી સરકારના નાણા ખાતા તરફથી માહિતી પુરી પાડનારે જે પત્ર મળ્યો હતો તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૫) જાહેર ખાતાઓમાં માલ પૂરો પાડવા માટે ટેન્ડરો માગવાની રૂઢી તથા ટેન્ડરોના ફોર્મ બાબે વિચાર કરી રીપોર્ટ કરવા નીચેના ગ્રહસ્થોની એક સભા કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો:—

(૧) પ્રમુખ (૨) ઉપ-પ્રમુખ, (૩) શેઠ બી એફ માદન (૪) શેઠ હાતીમ અતારી (૫) શેઠ મનુ સુમેદાર (૬) શેઠ લાલજી નારણજી (૭) શેઠ ગીરજાશંકર બી ત્રીવેદી.

(૧૬) ના. હિન્દી સરકાર માટે માલની ખરીદીના સળાકમાં કમીટીના એક સભાસદ તરફથી ખરડો ના. હિન્દી સરકારને મોકલવા રજુ કરવામાં આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરવાનું કમીટીની બીજી સભા ઉપર મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૭) એક એસોસીએટેડ ઇન્ડિયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સ્થાપવાના સળાકમાં ધી હિન્દી હિન્દુસ્તાની મકેન્ટાઇલ એસોસીએશન, તરફથી જે પત્ર મળ્યો હતો, તે ઉપર વિચાર કરવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૮) ચોટ ટ્રસ્ટના લોકોની ગફલતથી એપસમ સોલ્ટના ગુણીઓમાં ઘટ આવવાથી થયેલા નુકશાન બાબે ધી ઇસ્ટર્ન મકેન્ટાઇલ ક્લબ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરવા તેઓને એમ લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે કમીટી તે બાબતમાં કંઈ પણ પગલા લઇ શકશે નહિ.

(૧૯) શેઠ મોરારજી મૂળરાજ ખટાઉ તરફથી તબીબવને કારણે કમીટીમાંથી અઠા મહીનાની રજા માગનારે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતા તેઓની રજા મંજૂર કરવાનો તથા તેઓની રજા દરમિયાન તેઓની જગ્યાએ શેઠ હાતીમ અતારીની નામલુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૦) ઇન્ડિયન મકેન્ટાઇલ મરીન કમીટીએ તૈયાર કરેલા સવાલોના જવાબમાં ચેમ્બરની ટ્રાન્સપોર્ટ સભા કમીટીએ તૈયાર કરેલા ખરડા ઉપર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને વખત પુરતા નહિ હોવાથી તે ઉપર વધુ વિચાર કરવા માટે કમીટીનો એક તાલીફની સભા શુક્રવાર તા. ૨૮-૩-૧૯૨૩ને રાજ બપોરે ૧૨ કલાકે (૨૬-૮) બોલાવવાનો ઠરાવ થયો હતો. કમીટી પાસે મોઢાની જુબ નો આવવા માટે શેઠ લાલજી નારણજી તથા શેઠ બી એફ માદનનો નામલુક કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૧) મુખ્ય શહેરમાં વાહનોનાં લાકાંનાં ફરતે લગતા છેલ્લા કાયદા કાનુનો તરફ ધ્યાન ખેંચનારો એક પત્ર શેઠ સારાલાલ પ્રતાપરાય તરફથી આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં ચેમ્બરના મુનીશીપાલીટી ઉપરના પ્રતિનિધિ શેઠ ધર્મચંદ્રાસ લક્ષ્મીદાસ ઉપર યોગ્ય પગલાં લેવા માટે મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરનો કમીટીની એક તાકીદની સભા બુધવાર તા. ૨૮-૩-ને રોજ બપોરે ૧૨ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહરચો હાજર હ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ) શેઠ શુલાભચંદ દેવચંદ જવેરી
શેઠ હંસરાજ પ્રાગલ ઠાકરસી " ટેકોબાદ કાવસજી દીનશાહ
" લાલજી નારણજી " મનુ સુબેદાર
" બી. એફ. માદન " વાલચંદ હીરાચંદ
" એન. એમ. મહુમદાર " હાતીમ અતારી

(૧) ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીએ તૈયાર કરેલા સલાહોના જવાબમાં ચેમ્બરની ક્લાર્કપોર્ટ સમઠમીટીએ કરેલા અરજી ઉપર વધુ વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો તે યોગ્ય મુદ્દાવાધારા સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૯૨૩ને રોજ સાંજના ૬ કલાકે (સ્ટા. ટા.) મળી હતી જે વેળા નીચે જણાવેલા અહરચો હાજર હતા.

સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ) શેઠ શુલાભચંદ દેવચંદ જવેરી
શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી (ઉપ-પ્રમુખ) " ટેકોબાદ કાવસજી દીનશાહ
" મનમોહનદાસ રામજી " જમનાદાસ વસનજી મનજી
એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકુરદાસ " મનુ સુબેદાર
" " શ્રીરાજ સી. સેઠના " વાલચંદ હીરાચંદ
શેઠ બી. એફ. માદન " હરિલાલ દેવચંદ જશાણી
" એન. એમ. મહુમદાર " હાતીમ અતારી

(૧) તા. ૨૭-૩-૧૯૨૩ તથા તા. ૨૮-૩-૧૯૨૩ને રોજ મંજૂરી કમીટીની મીનીટ જે સલાહોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

(૨) હિન્દુસ્તાન માટે માલની પ્રીટીના સંબંધમાં કમીટીના એક સલાહક તરફથી જે અરજી ના. હિન્દી સરકારના ઉચાગમ્માવા ઉપર મોકલી આપવા માટે તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે વિચાર માટે, "ટેન્ડર ફોર્મ" સખ કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૩) રેલ્વે ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કમીટીના રીપોર્ટ વિચાર માટે, "ટેન્ડર ફોર્મ" સખ કમીટી સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

... મેટેલીક રીપોર્ટ ગયા બીદીંગનો આરોગ્ય ચોક્કસ છે.

(૪) ના. હિન્દી સરકારના ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી પૂરા પાડવામાં આવેલા માલની ખરીદીને લગતા છ માસિક કોઠાઓના સંબંધમાં ચેમ્બર તરફથી જે લખાણ કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં ના. હિન્દી સરકાર તરફથી મળેલા પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે વિચાર માટે ટેન્ડર ફોર્મ્સ સબ કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૫) રેલ્વે રીસ્કનોટસ સબ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર વિચાર કરવાનું “ટ્રાન્સપોર્ટ” સબ કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૬) એક રૂપિયાની ચલણી નોટો રદ કરવા માટે ઇન્ડિઅન રીટ્રેન્ચમેન્ટ કમીટીએ કચેરી ભલામણ ઉપર વિચાર કરવાનું “ફીનેન્સ” સબ કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૭) ના. હિન્દી સરકારના વેપારખાતાનાં સેક્રેટરી મી. ચેડવીકે કમીટીની લીધેલી મુલાકાત ઉપરથી ઉભા થતા નીચેના સત્તાઓ ઉપર ના. હિન્દી સરકારના વેપારખાતા ઉપર પત્ર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો:—

(૧) એડન જ્યા માટે પાસપોર્ટ લેવાની પાડવામાં આવતી ફરજ.

(૨) માલની ખરીદીને લગતા વીજતવાર હેવાલો પુરા પાડવા બાબત.

(૩) પરદેશી વીમા કંપનીઓએ હિન્દુસ્તાનમાંથી મેળવેલા પ્રીમીઅમને લગતા આકડા પ્રકટ કરવા બાબત.

(૮) એક એસોસીએટેડ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ સ્થાપવાના સંબંધમાં હિન્દુસ્તાનની દિલ્હી મર્કેન્ટાઇલ એસોસીએશન તરફથી જે પત્ર મળ્યો હતો તેના જવાબમાં એવી ચેમ્બર સ્થાપવાનું હાલ તુરંત શક્ય નથી એ મુજબ લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૯) ઔદ્યોગિક ઉપયોગ માટે દારૂ બનાવવા સાડું આયાત કરવામાં આવતા ગોળ (Molasses) ઉપર ૨૦ ટકાની આયાત જગત લેવામાં આવે છે તે સંબંધમાં ધી એલેમ્પીક કેમીકલ ક્લુબ. તરફથી આવેલા પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે બાબે ખાંડ બનાવવાના ઉદ્યોગમાં શકાયેલા અહરથોના અભિપ્રાય મંગાવવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૦) ટાંગાનીકાની સરકારે વેપાર ઉપર બોબ રૂપ ત્રણ નવા કરો નાખેલા છે તે સંબંધમાં દારૂસલામતી ઇન્ડિઅન એસોસીએશન તરફથી મળેલા તાર ઉપર વિચાર કરતાં તે સંબંધમાં વધારે માહિતી મેળવવા માટે તે ઉપર વધુ વિચાર કરવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૧) ટ્રેમ્પ રીમોડે ઉપર આવક વેરો લેવાના સંબંધમાં ના. હિન્દી સરકાર તરફથી જે પત્ર મળ્યો હતો તેના જવાબમાં શેઠ વાલ્મીકી હિસ્ટ્રીકલ તૈયાર કરવામાં આવેલા ખરડા ઉપર વિચાર કરતાં તે કેટલાક સુધારા સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૧૨) લીગ ઓફ નેશન્સની આગેવાની હઠળ કર્ટરસ ફારમેલીટીઝના સંબંધમાં એક ફોર્ફોર્સ લરવાની સૂચના કરવામાં આવી છે તે સંબંધમાં ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતા તરફથી મળેલા પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે વિચાર સાંડ ચેમ્બરની ઇમ્પોર્ટ એક્સ્પોર્ટ કમીટીને સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૩) હુન્ડીઓની ભંમીનગીરી સામે વેપાર કરન્શીમાંથી નાણાં બીડના વખતમાં ઇમ્પીરીઅલ બેન્કને લોન આપવાને લગતા કાયદામાં કેટલાક સુધારા સૂચવનારો અને તે ઉપર કમીટીને અભિપ્રાય માંગનારો એક પત્ર ના. હિન્દી સરકારના વેપાર ખાતાના સેક્રેટરી

મી બોએ લખેલ માટે ૨૧ લેક ઓટ કોટ, મુંબઈ.

મી. મેકવાર્થ તરફથી આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં એવું લખી જણાવવાનો ઠરાવ થયો હતો કે સુચવવામાં આવેલા ફેરફારો હાલની ગોઠવણ કરતાં વધારે સંતોષકારક હોવા છતાં તે સંબંધમાં ના. સરકારે હજી પણ આગળ વધવાની જરૂર છે અને તે સંબંધમાં વીગતવાર સુચનાઓ કરવામાં આવી હતી.

(૧૪) ઇન્ડિઅન સ્ટેમ્પ એક્ટ સુધારવા માટેના ખીલ ઉપરના મુગર્થ સરકારના રેવન્યુ ખાતા તરફથી કમીટીનો અભિપ્રાય પૂછાવનારા પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં તે ફીનેન્સ સબ-કમીટીને વિચાર સારૂ સોંપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૫) વા. ૧-૬-૧૯૨૩ ને રાજ્યથી અમલમાં મૂકવા માટે જગાવ માટે ચામડાના સુધારેલા ભાગે ઉપર ડિરેક્ટર જનરલ એન્ડ ફોર્મશીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ ડીપાર્ટમેન્ટ કલકત્તા તરફથી અભિપ્રાય પૂછાવવામાં આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર કરતાં ચામડાના બહીષ્ણ વેપારીઓના અભિપ્રાય બહી તેનો જવાબ લખી મોકલવાની મે. પ્રમુખને સત્તા આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૬) હિન્દુસ્તાનના ફરીઆઈ વેપારને લગતા આંકડાઓમાં કરવામાં આવેલા સુધારાઓ ડિરેક્ટર જનરલ એન્ડ ફોર્મશીઅલ ઇન્ટેલીજન્સ ડીપાર્ટમેન્ટ, કલકત્તા તરફથી મળ્યા હતા. તેની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૭) ઇન્ડિઅન રીટ્રેન્ચમેન્ટ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર વિચાર કરવા માટે નીચેના પ્રહરણોની એક સબ કમીટી નીમવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧) મે. પ્રમુખ (૨) મે. ઉપ-પ્રમુખ (૩) શેક એન. એમ. મહુમદાર (૪) શેક મલુ સુબેદાર (૫) શેક બી. એફ. માદન (૬) શેક મનમોહનદાસ રામજી (૭) એ. શેક લલ્લુભાઈ ચામળદાસ (૮) એ. શેક શ્રીરાજ સી. શેકના.

(૧૮) મશીનરી કમીટીના રીપોર્ટની નોંધ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૯) સાક્ષીઓની જુભાની લેવાનું હાલ તુરત સુલતની રાખરામાં આવ્યું છે એ અત-લબનો પત્ર ઇન્ડિઅન મર્કેન્ટાઇલ મરીન કમીટીના સેક્રેટરી તરફથી આવ્યો હતો તે પત્રની નોંધ લેવાનો તથા જુભાની સુલતની રહેલી હોવાથી ચેમ્બરે મોકલાવેલી લેખીત જુભાની વધુ વિચાર સારૂ પાછી મંગાવી લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૦) ધી બોમ્બે ઇન્ડિઅન એક્સચેન્જ લીમીટેડ તથા શેક અબદુલ કાદર ખાલ્લા તર-ફથી ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટે અરજી આવેલી હતી તે રાખેતા મુજબ બેલ્ટ ઉપર લઈ જવાનો ઠરાવ થયો હતો. બેલ્ટના દિવસ મંગળવાર વા. ૧૭ મીથી મંગળવાર વા. ૨૪ સુધીના નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા.

(૨૧) ના. હિન્દી સરકારના પોર્ટ ફેલીઓમાં વેપાર ખાતું અને રેલ્વે ખાતું અલગ રાખ-વાના સલાહ ઉપર વિચાર કરતાં હાલની પોર્ટ ફેલીઓની વહેંચણી બરાબર નથી એવું જણા-વવાનો વધા તે સંબંધમાં વધુ વીગત મંગલવારો તાર મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૨) ના. હિન્દી સરકારના ઉદ્યોગ ખાતાના સભાસદ એ. મી. એ. સી. ચેટરજીને કમીટીની મુલાકાતે આવવા વિનંતી કરવાની કરખાસ્ત ઉપર વિચાર કરતાં એ. મી. ચેટરજી મુખ્ય આવવાનો ક્યારે ધારણા રાખે છે તે પૂછાવી જાવનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૩) ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધિનું નામ પૂછાવનારે પત્ર ના. હિન્દી સરકારના રેવન્યુ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ખાતા તરફથી મળ્યો હતો. તે ઉપર વિચાર કરવાં પ્રતિનિધિ તરીકે એ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસની નીમણૂક કરવાનો ઠરાવ થયે હતો.

(૨૪) ચેમ્બરની નાણાં સંબંધી સ્થિતિ ઉપર વિચાર કરવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૫) ટેન્ડરો સાથે પહોંચના તરીકે ૩૫ ટકાની સરકારી જમીનગીરીઓ આપવામાં આવે ત્યારે અત્રેની મ્યુનીસીપાલિટી તેની અસલ કિંમતના માત્ર ૩૦ ટકા જેટલી કિંમત ગણે છે એવી મતલબની જે ફરીઆદ મેસર્સ છગનલાલ એન્ડ કું. તરફથી આવી હતી તે સંબંધમાં મ્યુનીસીપાલિટીના ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ ઓફિસર મ્યુનીસીપાલિટી ઉપર ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ ઉપર પત્ર લખી જણાવ્યું હતું કે ૩૫ ટકાની નોટની અસલ કિંમતના લગભગ ૭૦ ટકા જેટલી કિંમત ગણવામાં આવે છે. તે પત્રની નોંધ લેવાનો અને તેની નકલ મેસર્સ છગનલાલની કું ઉપર મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૨૬) હિન્દી ખલાસીઓ ને તાલીમ આપવા માટે એક નૌકાશાળા મુંબઈમાં સ્થાપવાના સંબંધમાં અત્રેના શીપીંગ માર્કેટર ચેમ્બરનો અભિપ્રાય પૂછાયેલો હતો તે સંબંધમાં આવી શાળા સ્થાપવા માટેના ખર્ચના કાળામાં મેસર્સ સોંધીઆ રમીમ નેરીગેશન કંપની તરફથી રૂ. ૧૦૦૦નો એક મોકલવામાં આવ્યો હતો જે શીપીંગ માર્કેટરને મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા મંગળવાર તા. ૧૭ મી એપ્રિલ સને ૧૯૨૩ ને રોજ સાંજના ૬ કલાકે (૨૮. ટા.) મળી હતી જે વખતે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા.

સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ (પ્રમુખ)

શેઠ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી

આ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકુરદાસ

” ” લલ્લુભાઈ ચામળદાસ

શેઠ લાલજી નારણજી

” કાજલભાઈ ઇબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા

” ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ

” એન. એમ. મણુમદાર

” ગીરજાશંકર બી. ત્રિવેદી

શેઠ એસ. બી. બીલીમોરીયા

” શુભાભયંદ દેવચંદ ઝવેરી

” કેકેભાઈ કાવસજી દીનશાહ

” કીકાભાઈ પ્રેમચંદ

” મનુ સુબેદાર

” વાલચંદ હીરાચંદ

” હાતીમ અટારી.

” છાટાલાલ કીલાચંદ

૧ તા. ૧૦ મી એપ્રિલને રોજ મળેલી કમીટીની ચીટીંગની મીનીટો જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી તે પસાર કરવામાં આવી હતી.

૨ ઇમ્પીરીઅલ બેંકને ના. હિન્દી સરકાર તરફથી નાણાં ખજાનરી તબીને વખતે આઠ ટકે નાણું ધીરવાના સમયમાં જે અભિપ્રાય નાણાં ખાતા તરફથી પૂછાયેલો હતો

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેક આઉટ ફોર્ટ, મુંબઈ.

ધમ્મીરીયલ બેંક બોર્ડ ઈંદીઆ આ પગલુનિ અસરકારક બનાવશે નહીં તેા કાંઈ થટ્યો નહીં. મારી કમીટી જાણે છે ત્યાં સુધી આ વરસે અમે કોઈ પણ જાતના બીલો વીધે ચલણ બાવા સાથે ચર્ચા કરી નથી અને તેથી હાલની સગવડનો હેતુ પણ નીષ્ફળ નીવડશે હતા. આ બાબતમાં પણ મારી કમીટી તેના વાં ૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૦ ના પત્રમાં ઉલ્લેખવામાં આવેલા એક બીલ સુધા તરફ તમારું ધ્યાન ખેંચે છે. એ પત્રમાં જંજાળ્યું હતું કે ભલામણ કરવામાં આવી છે તે મુજબ ધમ્મીરીયલ બેંક બોર્ડ ઈંદીઆ મારફત લેન કાઢવાની મારી કમીટી બહાલી આપે છે પરંતુ તે એટલી સરતે કે બેંક પોતાના કામકાજના એ નાણાને ઉપયોગ કરે નહીં આથી એ ભલામણ કરીએ છીએ કે આ જરૂર વખતના કુદનો ઉપયોગ ધમ્મીરીયલ બેંક તેના ઘરાકોને નાણાં ધીરવામાં કરવો નહીં.

મારી કમીટી તમને ભલામણ કરે છે કે ધમ્મીરીયલ બેંકના સત્તાવાળાઓ સાથે આ બાબત ઉપર સંપૂર્ણ વીચાર ચલાવવો અને આ બેંક માટે કામ કરવાની ચોક્કસ પોલીસી ઘડી કાઢવી અને જો તે તેમ કામ નહીં કરે તો કાનુનમાં આવેલો સુધારો અમલમાં મુકાશે નહીં.

બેંક ટર રકમના સંબંધમાં મારી કમીટી એમ માને છે કે જે નોટો કાઢવામાં આવે તેના અમુકે ટકાજ નકકી કરવા આથી રકમ ઘણી ઓટી થશે અને વેપારની ખરી જરૂરીયાત વેળા તેના ઉપયોગ થઈ શકે તથા આપણી અનામતની સાથ આ તાકીદના વખતે કાઢવામાં આવેલા નાણા ચોક્કસ સંબંધ ધરાવશે આમ કરવાથી ચોક્કસ કરાવેલી રકમ કરતાં વધુ કામ થઈ શકશે.

ખાલનગીએ અમારી કમીટીની છેલ્લી મુલાકાત લીધી ત્યારે બો. મી પરસોતમદાસ હાકોરદારો જણાવ્યું હતું કે જ્યારે હીંદની કાચી જલ્લો બેકુતો વેચે છે અને માલની નીકાશ પુરકળ થાય છે અને જ્યારે આ કંટોઠીના વખત દરમિયાન નાણાંની ઘટી ભારે મુશ્કેલી દુર કરવામાં સરકાર મદદ કરે ત્યારે બેકુત વર્ગને ઘણુંજ લાભ થવાનો સંભવ રહે છે મારી કમીટી સુચના કરે છે કે પહેલી રૂ. ૫ કરોડની લેનનું વ્યાજ ૬ ટકા રાખવું, બીજા પાંચ કરોડ રૂપિયા માટે ૬.૫ ટકા રાખવું અને બાકીની રકમ માટે ૭ ટકા રાખવું.

(૩) ચેમ્બરનો એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો.

આ ચેમ્બર તરફથી એક એમ્પ્લોયમેન્ટ બુરો શરૂ કરવામાં આવેલો છે અને તે માટે દર મહીને આ માસિકમાં જુદો વિભાગ રાખવામાં આવે છે. જે શરૂરથેને પોતાની ઓફીસો કરખનાં અથવા પેટીઓ માટે નોકરોની જરૂર હોય તેઓએ પોતાની જરૂરીયાત વિગતવાર આ ચેમ્બરને લખી જણાવવી જેથી આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. આવી જાહેર ખબરો માટે આ ચેમ્બરના સહાસકો પાસેથી ફી લેવામાં આવશે નહિં. અન્ય વેપારી ભાઈઓ પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ૪ આના લેવામાં આવશે તેજ મુજબ જે ભાઈઓ નોકરીની તજવીજમાં હોય તેઓએ પોતાની લાયકાત વિગેરે જણાવી વિગતવાર અરજીઓ ચેમ્બરને મોકલી આપવી જે આ વિભાગમાં જાહેર ખબરના રૂપમાં દાખલ કરવામાં આવશે. તેમની પાસેથી દરેક વખતે જાહેર ખબર આપવા માટે ફક્ત ૪ આનાની નજીવી ફી લેવામાં આવશે. જે જે વેપારી ભાઈઓ તેમજ અરજદારોને પોતાના નામ જાહેર કરવાની ઈચ્છા ન હોય તેઓએ ને.અમણે જણાવવા તરફી લેવી.

પ્રીકન મોએક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યાં જોવા મળશે ?

"YOUNG MAN Seeks OVERSEAS Employment in Indian firm Specially suitable to gentlemen who, besides business, want children's education looked after. Good Correspondent and Typist. Has business experience can join immediately. Please write to V. C/o. This Journal."

વ્યાજ સરવૈયા સહિત પાક નામાના, તથા પેઢીના કામના અનુભવી પ્રમાણિક અને પુરી ખાત્રી આપનાર અંગ્રેજી મેત્રીક સુધી જાણનાર વણીક મુનીમને યોગ્ય પગારની નોકરી ભાઈએ છીએ. કામ પાડયેથી પુરતો સંતોષ થશેજ કેમકે દરેક વેપારી લાઘનથી અને હિસાબી કામકાજથી આહિતગાર છે. લલો. પી. વી. C/o ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એન્ડ એક્ષચેન્જ મુંબઈ,

અન્ય ચેમ્બરો તથા સંસ્થાઓ.

(૧) નીમકવેરો બેવડો કરવાની વીરૂદ્ધમાં વડી ધારાસભા અને સ્ટેટ કાઉન્સિલના મેમ્બરોએ બ્રિટીશ પાર્લામેન્ટની મેમ્બરો લેગ મોકલેલી સંયુક્ત અરજી.

નીમક ઉપરની જગાવમા નામદાર વાઇસરોયે ધારાસભાની ઉપરવાર થઇને વખાણ કરી છે તે સામે અરજી સ્ટેટ કાઉન્સિલ અને ધારાસભાના સભાસદો વરફાથી કરવામાં આવી છે. આ અરજીમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે વા. ૧૭ મી માર્ચ ૧૯૨૧ ને દીને હીંદી સરકારે એવી દરખાસ્ત ધારાસભાને કરી હતી કે સને ૧૯૨૧ના કાઇનેસ બીલ ઉપર ધારાસભા અને સ્ટેટ કાઉન્સિલની નીમવામાં આવેલી લેગી કમીટીએ વિચાર ચલાવવે. દરખાસ્તની સામે કેટલાક સભાસદો યથા હવા, અને તે ઉપરથી સરકારે દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લીધી હતી. તે આગમ્ય બળનચીએ વા. ૧૬ દીને દીને 'પ્રેસ' ધારાસભામાં જણાવ્યું હતું કે એ દીવસથી જો સરકાર કર નાખશે તો ધારાસભા તેની તરફેણમાં મત આપવાથીજ કરશે. આથી ધારાસભા એમ ગણે છે કે (૧) દર વરસના ખરચ અને (૨) કરો જગાત વગેરે નાખવાનું કાયદેસર કરાવનારા વારસીક કાઇનેસ બીલ પાસ કરવાની ધારાસભાની ફરજ છે કે જે બળવવા માટે તેને હીંદી સરકારના કાયદાથી પ્રેમી અને ખાજ સત્તા મળી છે, કે જે સત્તા હોવાની વાતને વા. ૧૬ માર્ચ ૧૯૨૧ના બળનચીના બેલોએ પ્રેમી બહાલી આપી છે.

(૨) ૧૯૨૧ના માર્ચમાં તેની પહેલી બેઠકમાં ધારાસભાએ ૧૯૨૧-૨૨ના બજેટ પર નીચાર ચલાવ્યો હતો, અને કસ્ટમડ્યુટી, આયાત વેરા પર કર, પોરટના દર વગેરે સબજામાં વધારો કરવાની બહાલી આપી હતી, તેજ પ્રમાણે રેલ્વે દરોમાં પણ સામટો સર આજ વધારી આપ્યો હતો, અને પાઉંડ ૧૨૩૨૦૦૦ની ખોટ પુરવા માટે પાઉંડ ૧૨૬૬૫૦૦૦નો વધારો કરી આપ્યો હતો.

(૩) ૧૯૨૨ના માર્ચમાં એસેમ્બલીએ ૧૯૨૨-૨૩ના બજેટને હાયમાં લીધું હતું. જે વખતે ખરવા પ્રમાણેનો પાઉંડ ૨૧૧૬૬૦૦૦નો ખાટો રેખાયો હતો. કારોબારી સરકાર

ધી બાગે ટાઇલ માટે ૨૧ લેંક બીટ, ફાઈ મુંબઈ.

અર્થમાં કાપકુપ કરવાને અશકત છે એ એક ધારાસભા ગભરાઈ ગઈ હતી, અને એ દેશરૂઆરી ૧૯૨૨ને દીને એક કાપકુપ હમીટી નેમવાની માંગણી કરી આગળ ચાલ્યાં એસેમ્બલીએ ૬૦૦૦૦૦૦ પૌંડની રકમ ઘટાડી હતી, અને વધુ પૌંડ ૧૬૫૦૦૦૦૦ ની નોંધવાઈ કરવા બહાલી આપી હતી, પણ સરકારે તે વખતે નીમક વેરા ૧૧ રૂપીઆ પરથી વધારી ૨૦ રૂપીઆ કરવાની જે માંગણી સરકારે ધારાસભાની સુચનાઓ કબુલ કરી હતી તે પ્રમાણે અમલ કર્યો હતો.

(૪) ગયે મહીને માર્ચ ૧૯૨૩માં ધારાસભાએ ૧૯૨૩-૨૪ના બજેટ પર વીચાર ચલાવ્યો હતો, જેમાં પાઉંડ ૨૮૪૦૦૦૦ની ખોટ અડસટવામાં આવી હતી. એસેમ્બલીએ આનંદો માટેની માંગણીઓમાં પાઉંડ ૪૬૮૦૦૦ની કાપકુપ કરી હતી જાકી વધતી ૨૦ કરોડ પાઉંડની ખોટ પુરવા માટે નીમકવેરા એવઠો કરવા મોટું સરકારે માંગણી કરી હતી, પણ ધારાસભાએ તે માટે ના પાડી હતી. સરકારના ૧૩૬૧ મીલીઅન્સ અર્થમાં એટલી ઘોડીજ વટ આવતી હતી.

(અ) સરકારે ૬૭ એ હકમ પ્રમાણે, પાઉંડ ૮૧૩૦૦ની આનંદ પાછી દોખલું કરી હતી. જો કે એસેમ્બલીએ એ રકમ ઘટાવી દીધી હતી આ રીતે એડસટવામાં આવેલી ખોટના આંકડો ૧૯૨૩-૨૪ માટે પાઉંડ ૨૫૪૩૦૦૦નો થયો હતો.

(મી.) વળી એસેમ્બલીએ કરકસુ ડયુટીજ, આવક પરકર, અને રૂપા પર કર નાખવાની ભલામણ કરી હતી, અને એ રીતે ૨૦ કરોડની ખોટ પુરવાનો માર્ગ બતાવ્યો હતો પણ તે વાત ધ્યાનમાં લેવામાં આવી ન હતી.

(મી.) મીટીંગના બેવડા કરને માટે સંબંધીકરણ સરકારે આપ્યું છે. આધારના નીમક રેવેન્યુ ૧૯૨૨-૨૩માં પાઉંડ ૪૮૪૦૦૦૦ની આવક થઈ છે. એટલે બેવડા કરથી જા કરોડની આવક થશે. એટલે કે ૨૦ કરોડની ખોટ પુરવા માટે જે રકમ નોંધાયે છે તે કરતાં વધારે છે.

(પ) તમારા અદજ્ઞાટે આ પ્રસંગે નીમકવેરા એવઠો કરવા સામે સખત વાંધો લેવાય છે.

(અ) કારણ કે થીઅરીમાં પણ એ ખરાબ કર છે (કારણ કે ૧૯૨૨ના માર્ચ મહીનામાં હાંદી સરકારના વેપાર ઉલોગ ખાતાના મેમ્બર મીં ધર્મસે તેને એવો જણાવ્યો હતો.)

(બી) લોકોની હિંમતની જરૂરીયાતી વસ્તુ જેની ઓછી ખપતથી લોકોના જીવન તત્વ પર અસર થાય તે પર કર નાખવો વાજબી નથી.

(મી) જ્યારે હાંદને પાક મારામાંસામે આવ્યો, અને વરસ મારામાંસાડે નીવડવાની આશા થયે ત્યારે "કર નાખવાના કદલા સાધનનો ઉપયોગ" કરવાની જરૂર નથી (આ ખબતચીના પોતાના શબ્દો છે).

(ડી) જ્યારે ખોટ ૨૦ કરોડની છે. ત્યારે જા કરોડની આવક થાય એવા લોકોને અજખામલ્લા કદ નાખવાની જરૂર નથી.

(ઇ) કારણ કે વળી એકા અગ્રીય બીજા કરોડથી પણ ખોટ પુરી થકાય તેમજ.

હવે પોલીસ કરેલા ટેન્ડરોય ખરીદ કરવા કયાં જશે!

(એક) વળી ઘેરડ ઇંચકેપની સુચના પ્રમાણે સઘળી કાપકુપો અમલમાં મુકવામાં આવે તો ખોટ એની મેળે જતી રહે તેમ છે

(૬) તમારા અરજદારો જણાવવાની રજા લે છે કે ઓનરેબલ બ્રીટીશ પાર્લિમેન્ટને એવો તો ખ્યાલ નહીં હોય કે ગવર્નમેન્ટ એક ઇન્ડિયા એક્ટની ૬૭ થી કલમને બ્રીટીશ હાઈની સુલેહચાલી અને સલામતી માટે ઉપયોગ કરવાની સત્તા વાઈસરોયને આપવામાં આવી છે તેનો ઉપયોગ તેઓ આવી નહાની બાબતમાં લોકોની વિરુદ્ધતા છતાં કરે આવી જાતનો એવી ખાસ સત્તાનો ઉપયોગ શરૂઆતમાં મુધારાની ચોજનાને ફટકો આપે છે વળી જ્યારે ચુટણી પાસે આવી છે, અને જે વખતે નવા મુધારાની ઉપયોગીતા બાબે સખત ટીકાઓ થવાનો સંભવ છે, ત્યારે આવી જાતનો કર નાખવો એ પ્રમંગલે અતુકુળ નથી

(૭) આથી તમારા અરજદારોની એ માગણી છે કે ગ્રેટ બ્રીટન અને ઈતર આયરલેન્ડની સંયુક્ત પાર્લિમેન્ટે ૧૯૨૩ના, હીંદી ફીનેન્સ બીલને બહાલી આપી તેને નામદાર શહેનશાહની સહી માટે રજુ નહીં કરવું વળી ગવર્નર જનરલ ૧૯૨૩ના ફાઇનલ બીલને નીમક સીવાય પસાર કરવાને એકલા પગલાં લઈ શકે

(૨) પેસેન્જર એન્ડ માર્કીટ રીલીફ એસોસીએશન.

આ સંસ્થાની કારોબારી કમીટીની સલાહ વા ૧૭ મી એપ્રિલ ૧૯૨૩ને દીને તેના પ્રમુખ એ. મી લલ્લુભાઈ શામળદાસની આક્રીસમાં મળી હતી જે વેળા પ્રમુખ ઉપરાત મી. એલ આર નેરસી, મી બી એફ બડ્યા, મી ગોર્વોદ્દલ વસનત અને સંસ્થાના સેક્રેટરી મી જીવરાજ ગોંકલદાસ મેમ્બરી હાજર હતા

કામકાજ નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું હતું —

૧ મંડળની આક્રીસના સળખમાં બ્રીટીશ બરમા પેટ્રોલમ કંપની સાથે ચાલેલો પત્ર વ્યવહાર રજુ કરવામાં આવતાં ઠરાવ થયો કે એ વીશે મંડળના પ્રમુખ એ. મી લલ્લુભાઈ શામળદાસે હાઈમન મર્ચન્ટસ એસોસિએશન પ્રમુખ સર ફાઇલભાઈને મળી એ ચેમ્બર પાસેથી કંઈ જગાની સગવડ મળે એમ મેને વીશે તપાસ કરવી

૨ ત્રેજરરનું કામકાજ જુ સેક્રેટરીએને મોખવાના અને મી એલ આર નેરસીને અને મી ઇશ્વાહીમ રહીમખાને કંપ પ્રમુખો તરીકે નોમવાનો ઠરાવ થયો હતો

૩ મી માવજી ગોર્વોદ્દલ એકને બેઠકયા ઓનરરી સેક્રેટરી તથા ત્રેજરરની જગા રીફારવાને વિનંતી કરવા ઠરાવ થયો હતો

૪ વારસીક ગીપોટ ઉપર વીચાર કરવાનું મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું

૫ બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીનો વીરુદ્ધમાં મંડળની મહુવાની શાખાએ કરેલી ફરીયાદોની બાબતમાં એ. મી લલ્લુભાઈ શામળદાસે તજવીજ કરવી, એમ નક્કી થયું હતું

૬ જી આઈ. મી રેલ્વેની કેટલીક ગાડીઓમાં એલામ્પેન (સાકળ) નથી રહેતી અને બ્રેક મેન પણ રહેતો નથી તે બાબદ હાઈ મેમ્બરને પ્રયત્ન કરવાનું પ્રમુખને સોંપવામાં આવ્યું હતું

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ એક સ્ટીટ ફોટો, મુંબઈ

૭ ઇંડીયન મકાઈ ધાત્ર મરીન કમીટી પાસે જીભાની આપવા માટે મંડળના પ્રતીનીધી તરીકે મી. ફાઝલ હાજીમ રહીમતુલ્લાને નીમવામાં આવ્યા હતા અને એમનો સાથે મળીને જીભાનીનો મુસદ્દો તૈયાર કરવા માટે એક કમીટી નીમાઈ હતી.

૮ બરોડા મીલ એનર્સ એસોસીએશનને મંડળના સભાસભ સ્વીકારવા કરાવ થયો હતો. ૯ રાજકોટની પ્રાણીરક્ષક પરીષદે ઉતાડ્ડિઓની ગીરદી બાબે કરેલા કરાવની ઉચકાર સાથે નોંધ લેવાઈ હતી.

૧૦ કાઠીયાવાડ રાજકીય પરીષદે રેલ્વેના ઉતાડ્ડિઓની ફરીયાદો બાબે સહાનુભૂતિને જે કરાવ કર્યો હતો તેની ઉપકાર સાથે નોંધ લેવાઈ હતી.

૧૧ આમિલા ખાને પાણી પુરૂ પાડવાના સંબંધમાં છ. આઈ. પી. રેલ્વે તરફથી આવેલો પત્ર ત્યાંની સેવા સમીતી પર મોકલવા કરાવ થયો હતો.

૧૨ રેલ્વેના ભાડામાં થયેલા વધારાના સંબંધમાં બી. બી. એન્ડ. સી. આઈ રેલ્વેના ઓન્ડે ટેન્ડરેશને મુલાકાત આપવા કળુલ્યુ હતું તે પત્રની નોંધ લેવાઈ હતી.

૧૩ છ. આઈ. પી. રેલ્વેની બેન્ડ ઓફ ડીરેક્ટર્સના પ્રમુખ સર ચાલ્સ આર્મસ્ટ્રોંગે ટેન્ડરેશનને મુલાકાત આપવા કળુલ્યુ હતું તે પત્રની નોંધ લેવાઈ હતી.

૧૪ ટીલ્હી ખાતે શાખા ખોલવા માટે મંજૂરી અપાઈ હતી અને તે માટે યોગ્ય વજનીય કરવા માટે હકીમ અજમલખાનને સત્તા આપવામાં આવી હતી,

૧૫ અસસ રેશન ખાતેના ઉતાડ્ડિઓને પદતી અગવડ બાબે બી. બી. સી. આઈ, રેલ્વે પર પત્ર લખવા કરાવ થયો હતો.

૧૬ બી. બી. એન્ડ. સી. આઈ. રેલ્વેના મીટરગેજ વીલાગ પર મેલ ટ્રેનોમા ઇંટર કલાસ હબ રહેતા નથી તે વીશે એ રેલ્વેને પુછવાં જવાબ મળ્યો હતો કે પહોળા માપવાળા ભાગમાં ઇંટર કલાસના હબ રખાયા છે તેનું પરીણામ સાફ આવશે તો સાંકડા માપ પર ગોઠવણ કરીશું. કમીટીએ ઉપકાર સાથે પત્રની નોંધ લીધી હતી.

બાદ કમીટીની સભા મુલતવી રહી હતી.

નાતાલની હીંદી વેપારી કેમ ઉપર આડત.

લાઇસન્સો માટે ઘડવામાં આવેલો નવો કાયદો.

તે માટે હીંદી સરકારને વચ્ચે પડવાની અરજ.

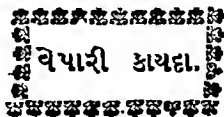
નાતાલની ઇંડીયન કોએસના સેક્રેટરી તાર મારફત કર્મચર્ચી જણાવે છે કે નાતાલની પ્રાંતીક કાઉન્સીલે ગામઠાના વેપારીઓને છુટક અથવા જથ્થાબંધ વેપાર કરવા દેવા માટે લાયસન્સ આપવાને લગતો જે કાયદો પસાર કર્યો છે તેથી લાઇસન્સીંગ ઓફીસની જગ્યા મઠી નાંખી લાઇસન્સ આપનારી બોરડો નેમવામાં આવનાર છે. આ બોર્ડમાં ગોર્ડમેનના પાંચ મતદારો રહેશે. આ બોર્ડ નાતાલ માટે અથવા તેના જુદા જુદા ભાગે માટે નેમારે આ બોરડોને સઘળી ભતની મુનસફી વાપરવા જણાવતું જે લાઇસન્સીંગ ઓફીસના મુકાદા સામે રેપીયલ બોર્ડને અપીલ કરવાનો હક રૂકવ લાઇસન્સ ફરી કરાવનારાઓને રહેશે અને અરજદાર આતું લાયસન્સ મળવા માટે અથવા આવે ધંધો ચલાવવા માટે લાયકાત ધરાવતો નથી એમ કહી ના પાડવામાં આવેલાઓનેજ એ હક આપવામાં આવ્યો છે.

મેટેલીક શીલ્ડિંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

જ્યારે આના કાયદા પ્રમાણે અરજદારને સઘળા ફેસોની અપીલ ખોડેને અને ફરી લાઇસન્સ મેળવવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટને અપીલ કરવાનો હક છે. નવા કાયદા પ્રમાણે અપીલ ખોડે ધારના હીમાયતીઓની નેમવામાં આવી નથી. આ ઉપરાંત બીજા ઘણા વાંધાઓ છે. જો આ કાયદાને મંજૂરી મળશે તો હોદ્દી કામ ઉપરજ ફરી આકૃત શુજરશે. નાવાલના હોદ્દીઓ હોદ્દ અને હોદ્દી સરકાર તરફ આ બાબતમાં વચ્ચે પડવાની અને દક્ષોણ આફ્રીકાની સરકારને મંજૂરી નહીં આપવાનું દબાણ કરવાની આશા રાખે છે.

જરમનીના વેપાર અને ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

જરમનીના ફેબ્રુઆરી માસના વેપાર ઉદ્યોગની સ્થિતિ બાબત પ્રશ્નિઆની ચેમ્બર એફ કોમર્સના રીપોર્ટમાં જણાવવામાં આવે છે કે ફ્રેંચોએ જરમનીના વેપાર ઉદ્યોગવાળા પ્રાંતોને કબજે મેળવ્યો છે તે છતાં રૂઢર તથા રાહીન અને બીજા પ્રાંતોમાં ધંધાની સ્થિતિ સારી રહી છે, રૂઢર જીલ્લામાં ફ્રેંચોએ કોલસાની નીકાશ અટકાવવાથી ખાણો આગળ કોલસો લેણા કરવામાં આવે છે, અને ક્વાન્સ તથા મેવજીયમના ક્ષાણોને કોલસો જતો અટકી પડવાથી રૂઢર અને તેની આજુબાજુના પ્રાંતોમાં ઉદ્યોગ માટે સારી રીતે કોલસો ક્ષાલ પડી રહેતો હોવાથી એ ઉદ્યોગો આગળ મુજબજ નીલાવી ચકાય છે. ઇંગ્લેંડથી કેટલોક કોલસો આવવાથી પણ ધંધા ઉદ્યોગ ચાલુ રખાઇ ચકાય છે. અપર સીસીલીઆમાં પીઝ આયરનની તંગી પડવાથી માલની ઉપજમાં વધારો કરવામાં આવીને તેના ખર્ચ વાળવામાં આવ્યો હતો. રૂઢર રૂઢરમાં લેલોના માલની તંગી ચાલુ રહી હતી.

મુંબઈમાં રૂ ખજારને લગતો એક અગતનો મુકદ્દમો.

કમીશન એજન્ટને માલધણી તરફથી મારજીનનાં નાણાં ન મળે તો તે માલ વેચી નાખી શકે કે ?

મેસર્સ ધરમસી જેઠા અને કંપની લીડર મેસર્સ ગોરધનદાસ કીસનદાસ ભુશાવલવાલ આ ફેસમાં વાદી ધરમસી જેઠા એન્ડ કંપની મુંબઈમાં શરાફ અને કમીશન એજન્ટ વરીકે કામકાજ કરે છે અને જવાબદારીએ તેમને પોતાના એજન્ટ વરીકે નેમી તેમના પર રૂની ગાંસડીઓ મુંબઈમાં વેચવા મોકલી હતી અને તેમાં જે નાણા આવે તેની હુંડી મોકલવા કહ્યું હતું વાદી અને પ્રતીવાદી વચ્ચે હીસાબ ચાલતો હતો અને વાદીની જવાબદારી પાસે રૂ. ૨૦૨૮-૬-૬ ની રકમ હોદ્દી નીકળતી હતી એ રકમમાંથી વાદીએ તે રમોલ કોરીચ કોરટમાં આવી શકે માટે ૨૦૦૦ રૂપિયા માટે ઉપરની રકમ જતી કરી હતી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓટ, ફાટ મુંબઈ.

પ્રતીવાદીને મુખ્ય બચાવ એ હતો કે ૬૮ ગાસડીના વેચાણ સામે તેઓનો વાંધો હતો તેઓનું કહેવું એ હતું કે વાદીઓએ જે વખતે ગાસડીઓ વેચી તે વખતે વેચવી એમણી ન હતી જવાબદારીએ એ વેચાણથી ખાદી દીકરૂં જપાનેના બાવ માગ્યો.

મીંડ આર કે. દાદાચાનજી વાદી તરફથી અને મીંડ કે. સ. તોફ પ્રતીવાદી તરફથી હાજર થયા હતા

કેસના હીસાબો માટે વાંધો હોવાથી કોર્ટે મીંડ ઉત્તમરામ લલ્લુભાઈને હીસાબ તપાસી રીપોર્ટ કરવા કમીશનર નેમ્યા હતા લંબાંણુ તપાસ કરી કમીશનરે કોર્ટને રીપોર્ટ કર્યો હતો જવાબદારો તરફથી ફલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રતીવાદીએ તેમના કલ્કા વગર ગાસડીઓ રૂ. ૧૫૦ના ભાવે ડેવીડ મીલ્સને વેચી નાખી હતી. જ્યારે વેચાણથી રૂ. ૨૧૭ કે ૧૬૦ ખાદી દીકરૂં બોધામાં ઓછો મલવો એમણે

વળી તેઓએ પણ એમ પણ જણાવ્યું હતું કે કમીશનરે અભીપ્રાય આપ્યો છે કે પ્રતી વાદીએ માગ્યા તરફ ગારન્ટનના નાણા આપવાના નીવડૂં જયા તેથી વાદીને મોલ વેચી નાખવાની સત્તા હતી તે ખોટો છે વળી ફરી વેચાણ માટે ઘણા વીલંબ કરવામાં આવ્યો હતો

નામદાર વરા જઈ મીંડ કે એમ જવેગી એ ચુકાદો આપતા જણાવ્યું હતું કે મુંબઈની રૂ. બજારને એ તો ચાલતો આવેલો મીવાજ કે કે કમીશન એ જ જ્યારે વેચાવા આવેલો માલ ધણી તે આપવામાં નીવડૂં જાય તો પછી તેઓને એ માલ વેચી નાખવાનો સત્તા છે, વળી દીલથી તે પ્રતવાદીના લાભમાં વેચાણ થયું હતું પહેલા કોઈ ખરીદનારજ ન હોતે વાદીએ જવાબદારના માલ માટે સારો ભાવ મેળવ્યો હતો તેથી નામદાર કમીશનરનો રીપોર્ટ 'ગંદાલ સખી વાદીના લાભમાં ૧૬૧૫ રૂપીઆની દીકરી આપી હતી અને ૬૮ રૂપીઆ તેને કોર્ટનું ખર્ચ અપાવ્યું હતું

અર્થશાસ્ત્ર ઉદ્યોગ તથા વેપારને લગતું સાહીત્ય.

(૧) હિંદનાં કારખાનાંને લગતો વારસીક રીપોર્ટ.

ગઈ તા. ૩૧-૧૨-૧૯૨૨ ને દીને આખર ધરેલો વેરસને લગતો રીપોર્ટ માર્ચ ૧૯૨૩ માં બહાર પડ્યો છે એ અતીથય મોટો ગણાય. એટલી દીલ શાને દીધે થાય છે તે બજાવાનો પ્રભને હક છે એવા જે કેલેક્ટર હકો છે તેનો હાલના કરવા વધારે ચીવટપણે ઉપયોગ કરવાની જરૂર છે હિંદની વડી ધારાસભાઓનો કોમ્પ સમાસહ એ દીલના કાન્સુ પુછ્યો તો તેથી પ્રભની સેવા બજાવી શક્યો

રીપોર્ટ ઉપરથી સમજાય છે કે કારખાનાઓની સંખ્યામાં મોટો વધારો જરમામાં થયો હતો. તેની સંખ્યામાં ૬૧૭ જેટલી થઈ હતી. સુબખના કારખાનાઓની સંખ્યા ૮૦૪ મી વધીને ૯૨૬ થઈ હતી. એ વધારાની જાબદમા મુંબઈ પ્રાવ કરવા જંગાળ, જરમા તથા મદ્રાસ

હિંદી પોલીસ કલેક્ટર ટેબલટોપ અરીફ કરવા કર્યો જ્યો?

વધી જાય છે. એ કે અગાઉ મુંબઈમાં કારખાનાં ઘણા હોવાથી હજી કુલ સંખ્યા એ ત્રણમાંથી દરેક પ્રાંત કરતા મુંબઈ પ્રાંતમાં વધારે છે.

એન્જનીયરીંગને લગતાં કારખાનાઓની સંખ્યા હીંદમાં ૧૬૦ ની હતી તે વધીને ૨૦૮ ની થઈ હતી. ચોખાની મીઠોની સંખ્યા ૫૬૯ થી વધી ૬૮૭ ની અને લોખંડ, સ્ટીલ તથા પીત્તળને લગતી ફાઉન્ડ્રીની સંખ્યા ૩૫ થી વધીને ૪૪ ની થઈ હતી. બધા કારખાનાંઓમાં મળી એકંદરે ૧૨,૬૩,૬૫૮ કામદારો હતા એમાંથી મુંબઈ ઇલેક્ટ્રીકમાં ૩૫૩૨૮૦ હતા જ્યારે આગલે વરસે મુંબઈ ઇલેક્ટ્રીકમાં એમની સંખ્યા ૩૩૮૭૫૮ ની હતી.

(૨) રેલ્વેનું બજેટ.

આ બાબત ઉપર પુનામાં નીકળતા “સુવ ટુ ઓફ ઇન્ડિયા” પત્રમાં “ઇકોનોમી”ની સહીથી લેખખાળા અશ્વેશ બાપામાં પ્રગટ થઈ હતી તે હમણાં પ્રો. કાળેના ઉપાધ્યાય સાથે રેલવે એન્ડ ધી બજેટ (Railways and the Budget) નામના નાના પુસ્તક રૂપે બહાર પડી છે. આ લેખકના અભ્યાસીઓને તે ઘણી ઉપયોગી માહિતી પુરી પાડે છે. આ માસીકના લેખકોનાઓને માટે એમાંથી થોડી હકીકત અંગ્રેજી કરવી જરૂરી લાગે છે. રેલવેના જે આવક કરે છે તેને કર વડીકે ન ગણતા વેપારમાં મળેલા નફા જેની રકમ ગણવી જોઈએ એમ સરકાર કહે છે પણ રેલવે જે ખોટ કરે તે કાણુ આપે? અત્યારે તો સરકાર તે અર્થે છે અને પ્રજાને માથે એ ખોટનો બોલ પડે છે એ રેલવે, બંધાતી વેળા ગણવરીમાં નફા દેખાડાય પણ પાછળથી ખોટ નીકળે તેમાં કમ્પુર ડોની? અડધા કાઠનારી કે પાછળથી નકામો ખર્ચ કરનારી એકન રેલવે માટે ગયે વરસે રૂ ૮૫૦૦૦ની ખોટ હીંદી સરકારના બજેટમાં ગણાઈ. એ રેલવેની થાપણ પરના બ્યાજની રકમ તો જુદીજ ગણાઈ છે એ રેલવે શા માટે બંધાઈ તે તો સરકાર પણ જણાવતી નથી. એવી બીજી તેર રેલવેના છે તેમણે ત્રીસ કરોડ રૂપયા થાપણ રૂપે બાંધા છે, અને તેમને માટે દર વરસે એ શી લાખ રૂપયાની ખોટ આવે છે તે હીંદના કરભરનારાઓ પાસેથી વસુલ થાય છે એના નામ નીચે આપ્યા છે—(૧) જામનગર ગોડવે, (૨) ખારા કેટા, (૩) કાનપુર બંદા, (૪) દ્રાક્ષ ઇન્ડસ્ટ્રી, (૫) નીલગીરી, (૬) મોરાપુર હોશ્યર (૭) નીરપુર કૃષ્ણગીરી (૮) આસામ બંગાલ, (૯) થાકી એગિગન, (૧૦) અહમદપુર કટવા, (૧૧) આરાકાન લાઇટ, (૧૨) બાકુરા દામોદર, (૧૩) દાસધર જમાલપુર ગજા.

આ રેલવેઓનો કારભાર પણ ટીકાપત્ર છે એમાં અંગલ રેલવેનો દાખલો લો. એની થાપણ માટે અઢાર કરોડ રૂપીઆ ખર્ચાયા છે અને થાપણ ઉપરના બ્યાજ માટે નવ કરોડ રૂપીઆ અપાયા છે એ બધું ખર્ચ હીંદની પ્રજાની પાસેથી લેવાયેલા કરમાંથી થયો છે. હવે એની વારસીક આવક રૂલ લખ જેટલી થાય છે અને થાપણ પરના બ્યાજ માટે લાખ રૂપયા જેટલું આપવાનું હોવાથી વરસે એકત્રીસ લાખ રૂપયાની ખોટ હીંદની પ્રજાને માથે પડે છે. કોઈ વરસે એ રકમ આઠીસ લાખ રૂપયા જેટલી પણ હોય છે એ રેલવેના એજન્ટનું ખાતું એજન્ટની ખાતા તરીકે બોળખાય છે તેને માટેનો ખર્ચ વરસે રૂ ૧૧૫૦૦૦નો હોય છે. આઉટ અને રીટીલિંગ રેલવેને પણ એવું એજન્ટની ખાતું છે અને તેના વારસીક ખર્ચ પછી

ધી જોએ દાખલ માટે રૂ ૨૧ એક આઉટ, ફાઉન્ટ મુંબઈ.

એટલે છે પણ આશામ દેલે હજાર માઇલ છે અને ઓ. આર. દેલે સોળસો માઇલ છે. આશામ દેલેની વારસીક આવક ઓગણીસથી ઓગણત્રીસ લાખ રૂપયા છે ત્યારે ઓ. આર. દેલેની ૧૩૭ લાખ રૂપયા છે. એક નાની અને બીજી મોટી, એક થોડી આવકવાળી અને બીજી મોટી આવક ધરાવનારી છે તે છતાં એ બેઉનાં એજન્ટની ખાતાં માટેના ખર્ચ સરખો છે અને લોકોમોટીવ, ત્રાણીક, વગેરે હરેક ખાતાંના વડા એ દેલેના એજન્ટના હાથ નીચે હોવા છતાં એજન્ટના અંગત સ્ટાફમાં પણ હરેક વીલાગના ખાસ અતુલ્ય શખ્યા છે. આવી રીતે બેવક સ્ટાફની જરૂર કોણ સ્વીકારી શકે? કાંઈક પણ નવું આંધકામ કરવું હોય તો ચીફ સીવીલ એન્જનીયર, ચીફ મીકેનિકલ એન્જનીયર અને એજન્ટ એ ત્રણેની ઓપ્રીસો જુદા જુદા અકસડો તૈયાર કરે. આ રીતે એકજ કામ ત્રણવાર કરાવવામાં વખત, મહેનત અને નાણાંની બરબાદી થાય છે. આવી ઘણીક ફરીયાદો વીશે વીચાર ચલાવવા માટે હિંદી ધારાસભાને કેટલો અવકાશ છે? આખું બજેટ રજુ થાય પણ મત લેવા જેવી રકમો તો તેમાં થોડીજ હોય છે. ગયે વરસે ૧૬૪ કરોડની રકમો ધારાસભાની મંજૂરી માટે રજુ કરવામાં આવી હતી તેમાં નાની મોટી એકસઠ રકમો મળી સાઠ કરોડ રૂપયાના ખર્ચ માટેની ચર્ચા માટે વખતનો ઘણો ભાગ રોકાયો હતો દેલેને લગતી રકમોમાં એક સુભોતેર કરોડની અને બીજી ત્રીસ કરોડની એમ બેજ માગણી હતી એના ઉપર સુધારા કેટલા મુશ્કેલ? અને તે વીશે છુટી છુટી ચર્ચા કેવી રીતે કરવી? દેલેના સલાહોની સંખ્યા ગમે તેટલી મોટી હોય પણ સરકારની માગણી બેજ રકમ માટે હતી તે માટેની ચર્ચા માટે કોઈપણ નકી કરતી વેળા બ્રાહ્મીની એકસઠ રકમો માટે પણ ચર્ચાની એગવાઈ કરવી પડે એટલે પછી ૧૦૪ કરોડ રૂપયાના ખર્ચ માટેની બે રકમો માટે અતી કલાકમાં ચર્ચા પતાવવી પડે. આ સ્થિતિમાં દેલે અંબધી ફરીયાદોના ચા હાલ થાય તે વાંચનાર સમજી શકે.

જે લેખમાળા આ નાના પુસ્તકમાં રજુ કરવામાં આવી છે તેમાંથી માત્ર પહેલાં લેખમાંથી આટલી વીગત અહીં આપી છે. દેલેના હિસાબ, લશ્કરી ખર્ચ સાથે એ હિસાબની પદ્ધતિને સંબંધ, ત્રીજા વર્ગના ઉતાડુઓની ફરીયાદો વગેરે ઘણી બાબતો આ નાનકડા પુસ્તકમાં છે અને વાંચનારને એમાંથી કેવી ઉપયોગી માહિતી મળી શકે તે ઉપર રજુ કરેલી વીગતથી જોઈ શકાયો. અમે તો સર્વને એ પુસ્તકનો અભ્યાસ કરવા ગતામત્ય કરીએ છીએ.

વેપારી ખબરો.

હીંદી વેપારી કાફલાના કાયદો.

હીંદી વેપારી કાફલાને લગતો કાયદો તા. ૧લી મેથી અમલમાં મુકાશે એમ સરકારે જાહેર કર્યું છે.

સરહદ પરનું લશ્કર.

તેમાં ઘટાડો કરવાની અમલમાં ન મુકાયલી ભલામણો.

કોહાટ ખાતેના અત્યાચારનું પરીણામ.

કોહાટ ખાતેના અત્યાચાર સંબંધી બ્રીટીશ પત્રોમાં જે ટીકા થઇ તેને પરીણામે બ્રીટીશ લશ્કરમાં ઘટાડો કરાવવા માટેની ઇચ્છા કમીટીની ભલામણો હવે અમલમાં મુકાઇ નથી. અને જે ભલામણો અમલમાં મુકાશે ત્યારે પણ કોહાટ ખાંધર અને પેશાવર ખાતેના લશ્કરી થાણા પરના લશ્કરમાં ઘટાડો થશે નહીં.

કેનેડાની મોટરગાડીઓની પરદેશ ખાતે મોટા અમાણ્યમાં થતી ખરીદી

કેનેડા ૬૨ મહીને ૫૦૦૦ થી ૬૦૦૦ હતાજો માટેની મોટરગાડી નીકાશ કરે છે. સને ૧૯૨૨ ના ડીસેમ્બર મહીનામાં ૩૨૫૬૦૦૦ પાઉંડની કીંમત ૫૪૭૫ મોટરગાડીઓ આયાત થઇ હતી. કેનેડાની મોટર ગાડીઓની સઉથી વધુ ખરીદી ઇંગ્લંડ કરે છે તે ઉપરાંત ઓસ્ટ્રેલીયા, ન્યુઝીલેંડ, દક્ષિણ આફ્રિકા અને હિન્દ પશુ કરે છે.

ખાંડનો તથા ચાનો સટો.

ઇંગ્લેંડ અંકુશ મુકશે કે ?

આમની સભામાં પુછાયલા સવાલના જવાબમાં વાઇ કાઉન્ટ વોમરે જણાવ્યું કે ખાંડના સોદા પર અંકુશ મુકવા માટેનો કાયદો ઘડવાનો સરકારનો વીચાર નથી. એવા કાયદાથી પરદેશોમાંના સોદા અટકવાના નથી.

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ બેક સીટ, ફોર્ટ મુંબઇ.

તાર કંપનીની મુશ્કેલી.

જરમની પાસે મેળવેલા તાર કંપનીના હક.

જતા રહ્યા.

ઈંડો યુરોપીયન ટેલીગ્રાફ કંપનીની સભામાં પ્રમુખ મી. જે. એચ. થીટને જણાવ્યું કે કમનવેલ્થ શું ચવાડો ઉલો થવાથી કંપનીએ જરમન સરકાર પાસેથી મેળવેલા હક અમાવા પડ્યા છે અને તેથી સીધા સંબંધ, સ્થાપવાના કંપનીના કામમાં ઢીલ થાય છે.

ડીરેક્ટરોએ મુશ્કેલી દુર કરવા માટે પોતાનાથી બનતું કયું છે પણ શું ચવાડો કંપનીની શક્તી બાહરનો છે.

કંપનીને અત્યાર સુધી હિંદ તરફથી તેમજ બીજા તેમના ભાગીદારો તરફથી મદદ મળતી હતી તે બધ થવાથી કંપનો ભાગીદારોને આગળના જેટલી વહેંચણી આપી શકશે નહીં, ચોરથો વહેરાન વચ્ચેનો વહેવાર ચાલુ થવા માટે પોલિન્ડ અને સોવીએટ સરકારોએ આપેલી સહાય માટે તેમનો ઉપકાર માન્યો છે.

નોર્વેનો વેપાર.

મથા ફેબ્રુઆરી માસમાં નોર્વે દેશના વેપારની સ્થિતિ કેવી હતી તે બીશે નોર્વે બેંક તરફથી નીચે પ્રમાણે જાણ મળી છે:-

નોર્વે બેંકનું સરવૈયું વા. ૨૮-૨-૨૩ ની તારીખનું પ્રગટ થયું છે તે ઉપરથી જાણ્યું છે કે ચલણી નોટોનો ફેલાવો ૩૪૬૭ લાખથી વધી ૩૫૩૯ લાખ કરોડર જેટલો થયો હતો. કરોડર વા. ૧૫-૨-૨૩ ને હીને તે ૩૪૩૫ લાખ કરોડર જેટલો હતો.

બીજાના ભાવ વધ્યા છે એ દર્શાવનારો આંકડો ૩૧-૧-૨૩ ને હીને ૨૧૯ હતો તે વધીને ૨૮-૨-૨૩ ને રોજ ૨૨૪ થયો હતો. સહીથી ચોટો વધારો લોખંડમાં હતો. બીજા નંબર કેલસાનો અને ત્રીજો ધાતુઓનો હતો. ઘડાડો માત્ર પેટ્રોલિયમ, બેન્ઝાઇન, તથા કાપડનું આવમાં હતો.

નોર્વે તથા યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકારો વચ્ચે પડેલા વાંધાનો ચુકાદો હેંગ્રી અદાલત નોર્વેની તરફથી આપવાથી ૧૨૦ લાખ ડોલર જેટલી રકમ યુનાઇટેડ સ્ટેટસની સરકાર નોર્વેના પ્રતીનિધીને વેચીદત બાતે આપી છે તેથી પરદેશો સાથેની હુડીના બજારમાં બધું થયેલાયક થઈ છે. હજી પરદેશી ચલણને માટે મજબુત લેવાલી છે.

બોડિનું બજાર ફેબ્રુઆરીની શરૂઆતમાં નરમ હતું પણ પાછળથી તેમાં તેજ થઈ છે. પણ જે બોડના ભાવ પાઉંડમાં બોલાવા તે ઘણા મજબુત હતા અને ઇંગ્લંડની હુડીના ભાવ ન હોવાથી એ બોડની લેવાલ હતી. બેંકના ચોરેના ભાવ હિરફેર થતા હતા પણ મહીનાની આખરે એ મજબુત હતા.

માસેલસની ફંગીન લાગીએ ચકાઈદાર અને મજબુત.

સ્ટીમર કંપનીઓના શેરો નરમ હતા; પણ અમેરીકા પાસેથી મળવાના બહલા સાથે જે કંપનીઓને સંબંધ હતો તેના ભાવ વધ્યા હતા અને તેને માટે લેવાલી બહુ હતી. ૧૯૨૨ માં નોરવેથી ફેશની પેકાશનો માત્ર ૭૨૬૪ લાખ કરોનરની કીમતનો નીકાશ થયો હતો. આયાત થયેલા માલમાંથી નીકાશ થયેલા ભાગ ૨૪૪ લાખ કરોનર જેટલો હતો.

૧૯૨૩ ના ફેબ્રુઆરીના ફરીયા માર્ગે આવેલા માલપરની જાકતથી થયેલી આવક ૭૧ લાખ કરોનર હતી. ગયે વરસે એ માસમાં તે ૨૯ લાખ કરોનર જેટલી હતી. નોરવેની સરકારે બધી કસ્ટમ્સ જાકતમાં વીસ ટકા જેટલો વધારો ફેબ્રુઆરી મહીનામાં કર્યો છે. માત્ર કોફી, ખાંડ તથા વાઇન ઉપરની જાકત વધારી નથી. દક્ષીણ વરસથી આવતાં ફળ ઉપરનો જાકત વધી નથી.

પાસીફીક મહાસાગરમાંથી પકડેલી જીલ માછલીના તેલનો ખાકીનો જથ્થો ગયા વરસના આવે હોલડને વેચવામાં આવ્યો છે.

ઉત્તર સમુદ્રનાં બંદરો માટે ડોલસા પરતું તુર સ્ટેજ વધ્યું છે. પરદેશો સાથેના વેપાર માટે તુરના દર નરમ છે.

પ્રાણોને લગતું લાકડું ૬૨-૬ ના ભાવે મજબુત છે કેમ કે તેનો જથ્થો ઘટ્યો છે.

લંડન માટે લાલ ડીલ ૨૧ પાઉંડ અને સફેદ ડીલ ૨૦ પાઉંડ વેચાયું હતું. મુખ્ય ખરીદી કારકીડ તથા ક્રીસ્ટલની હતી. પીળાબળરો સુસ્ત હતા.

કાગળો બનાવવા માટેના માવાનું બજાર તેજ હતું. ઇંગ્લંડે ઘણી ખરીદી કરી હતી. સેલ્યુલોઝનું બજાર મજબુત હતું. ખરીદનારાઓ માત્ર પોતાની તાકીદની હાજતો માટે જ મોલ ઉપાડે છે. મુખ્ય ખરીદી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની છે. રસાયણી પદાર્થોમાં સફેદ માટે સારા સોદા થયા હતા. ભાગ વધવાની વલણ હતી. ન્યુસપેપરો માટેના કાગળોનું બજાર ફેબ્રુઆરી આખરે મજબુત હતું. ખરીદનારાઓમાં બપાન પણ છે.

તાતા કંપનીની વધુ વીકાશની ગંજાવર થોજનાઓ.

એકાદ એ વરસમાં મજબૂર કંપનીનો લોભ હતો. માલ પરદેશી માલ સાથે હરીફાઈ કરી શકશે.

જંગાળ-નાગપુર રેલ્વેના એજન્ટ સર જ્યોર્જ ગોડફ્રે એઓ થોડા વખતપર જમશેદપુરની સુલાકાતે ગયા હતાં; તેમણે પાછા ફરતાં નીચે પ્રમાણેનો અભિપ્રાય આપ્યો છે:-

જમશેદપુરને એઈ મને પહેલાં તો લાગ્યું હતું કે આ અહલુવ શહેર છે. અને તાતા સ્ટીલ વર્ક્સ માટે બરાબર આબાદ રચના અને ગોડવણ છે, વળી દરેક ઠેકાણે જંગી રચના અને આધુનિક સાચાકામ અને વ્યવસ્થા નજરે પડે છે. અને એકાદ એ વરસમાં આ કંપની જે સસ્તુ પોલાહ મોટા જથ્થામાં બનાવી શકે છે તે નાણાંની નજરે મોટી કૃતેહ શા માટે ન મેળવે? બહારની હરીફાઈની શ્રીક વગર તેમાં એ છુટ્ટી નાણું નાખવામાં આવે તો હિંદી ઉદ્યોગીક વીકાશમાં આ કારખાનાઓ એક નમુના રૂપ થઈ શકે.

ધી બોએ ટાઇલ માટ ૨૧ લેક કોટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

ગયા. સપ્ટેમ્બરમાં થકે અને બીજા કોણની નીકાશ પરનો આંકેરા જે કહાડી નાખવામાં આવ્યો. તેથી વેપારીઓન લાભ લાભ થયો છે. તમારી કમીટી તો એમ માનતી હતી કે એ અકુશ પડેલો દુર થયો હોત તો વધુ ઠીક થતે અને સરકારના એ પગલા માટેની ઠીકથી વેપારીઓ અકળાવા લાગ્યા હતા. સપ્ટેમ્બરમાં જ તે દુર કરવાથી તેના આરા પરીણામે નીકાશ બાંધે હમણાં જ જણાવા લાગ્યા છે.

સતલજ ખીલને લગતી યોજના સારી રીતે આગળ વધે છે, અને વારંવાર લોગે છે કે આ યોજના ફોર્મલ થતા આપણા ખાંડની ખીલવણી માટે અને આ પ્રદેશની નીકાશ માટે તે કેટલા અગત્યની છે તે હજી બેરોબર જણાયું નથી હું તમને યાદ આપીશ કે આ યોજના અમલના આવતા ૩૦ લાખ એકર જમીનની ઉપલબ્ધિ આ બારમાં આવી શકશે. આ પ્રોડીય હદમાં ૧૦ લાખ એકર જમીન સંસ્થાન વસાવવા માટે મળી શકશે. અને બીજી ૨૫ લાખ એકર જમીન લાવલપુર અને ખીકાનેર સ્ટેટમાં તબયાર થશે.

આગળ આવતાં સરકારે મનુર કરેલી બેરોબર યોજના માટે બેલતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે આ યોજનાના લાભો માટે અને તે અમલમાં આવતા સીધી થનારી ખીલવણી માટે આવાર આગમ્ય એટલી બધી વાર બેલાઈ ગયું છે કે તે માટે અત્યારે ફરીથી પાલેચન કરવાની જરૂર નથી. હજી કાચેની ઠીક પછી આખરે ફીદી પ્રધાનની બહાલી એ યોજના માટે મેળી છે. એક વરસ પહેલી તે માટે જણાતી ગોકલું અને ભગવાઈ કરવાની મુશ્કેલી હતી થઈ હતી, પંચ હાલ તે જતી રહી છે. આ બાબતમાં જે હીમતથી ચરે જોજે લોઈડે કાંમ લીધું છે તે માટે આપણે આભાર માનવાનો છે. છુટી અને આંનંદની વાત એ છે કે એક વખતે સીધને માટે હરકોર કરવામાં આવતી ન હોતી. અને તેની જરૂરીયાનો તરફ ધ્યાન આપવામાં નહોતું આવ્યું. આવારે પણ તે ઉપર વધુ ધ્યાન આપવામાં આવે છે અને તે મુશ્કેલી હાલના ગવરનરની કાળજીને આભારી છે. કસંચીના બારાની લસીબની ખીલવણી થવાની જરૂર છે. અને જોડીયા પ્રાંતો, પાંતબ અને મુબઈ સાથે રેલ્વે રસ્તે વધારે સંબંધમાં આવે એમ થવાનો જરૂર છે.

સેવટમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે ૧૯૨૩માં પોર્ટ ટ્રસ્ટમાં આવતા પરપદ ૭૯૮૯ ટનની થઈ હતી અને નીકાશ ૪૪૫૧૧૦ ટનની થઈ હતી. જ્યારે ૧૯૨૨માં આવતા પરપદ ૭૫૧૭૫૨ ટન અને નીકાશ ૬૧૮૪૭૯ ટનની થઈ હતી. આ આંકડાઓમાં કોલસા અને એવી બીજી સરપ્તરી જરૂરીઆતની ચીજો આવી જતી નથી. એટલે ઉપલા વેપારના આવતા નીકાશના આંકડાઓ બતાવી આપે છે કે કસંચીના બારાને ફેલી રીતે નીકાશ થયો છે.

બુદા બુદા દેરોમાં બંધાઈ ખાંડ કેટલી ચડી ?
બેરોબરની મેનરેન્સ વેરીનીંગ કંપનીના જણાવ્યા પ્રમાણે ૧૯૨૩ દેખરઆરીમાં વિશે પ્રમાણે બુદા બુદા દેરો ખાંડ ચડી હતી.

મેટલીક શીલીંગની ચારી ટીકાંબન - ગંભીરે કે ?

ઈશ્વર	૮૨૩૬ પીકલ્સ
ફ્રાન્સ	૨૮૩૯૮ "
યુગોસ્લાવીઆ	૨૦૪૬૨ "
ગ્રીસ	૨૭૧૬૫ "
અલેક્ઝાન્ડરીઆ	૩૬૪૬૦ "
સર્ગીયોવ	૨૮૮૬૪ "
બ્રીટીશ હીલ્ડ	૧૩૬૩૬૩૩ "
સીઆમ	૨૩૨૪૨ "
હોંગકોંગ	૩૭૮૧૨૪ "
ચીન	૨૨૮૬૬ "
ફ્રાન્સોસા	૫૩૬ "
જેપાના	૨૧૦૮૪ "
ઓસ્ટ્રેલીઆ	૩૫૦૦૦ "
એડન	૩૩૦૩ "

કુલ ચડત. ફ્રેમફ્રાઈમાં ૨૨૭૦૪૩૩ પીકલ્સ
એટલે કે ૧૪૧૬૦૨ ટન.

૧૯૨૨-૨૩ ના વરસની યુરોપની બીટ ફટનો પાક.

ડૉ. પ્રીન્સેસ હંબર્ટીમસ તા. ૧૬મી ફ્રેમફ્રાઈ ૧૯૨૩ના પ્રથમાં ૧૯૨૨-૨૩ના વરસ માટેના યુરોપના બીટ ફટના પાકના સમાચાર આપે છે, જેમાં જણાવે છે કે એ ૪૫૫૦૦૦૦ મેટ્રીકટન જેટલો ઉત્પાદિત છે જે ૧૮૦૦૦૦ ટનનો ઘટાડો બતાવે છે.

	હાઈડ્રો
જર્મની	૧૫૦૦
એકસ્ટ્રોવાકીઆ	૭૨૦
પોલાન્ડ	૩૩૦
રુશિયા	૨૦૦
હોલાન્ડ	૨૭૦
બેલજિયમ	૨૮૦
ફ્રાન્સ	૪૭૫
પોર્ટુગીઝી	૨૬૦
સ્પેન	૧૪૦
બીલીયુરોપીઅન કોસ્ટ	૩૪૫
આખું યુરોપ	૪૫૫૦

બી બીએ ટાઇલ માટે ૨૧, બેક ઓફ, ફાટ મુંબઈ.

લોખંડ અને પોલાદ

લોખંડ અને પોલાદનાં બજારોમાં હજી ઘણી અચોક્કસતા છે અને પીગ આયરનના ખરીદનારાઓને ડીલીવરી મેળવવામાં ઘણી મુશ્કેલી પડે છે. જરમનો તરફથી પીગ આયરનની ઘણી પરપુષ્ઠ થાય છે, પણ આપવામાં આવેલા આરડોનાં નાણાં પગાર થવામાં મુશ્કેલી આવતી નથી. સ્ટેન્ટન આયરન વર્કસે પોતાનાં પાષપ બનાવનારાં ખાતા માટે આર ભટીઓ લેવાડી છે.

કેટલાંક પધર્માં અને એવો સામાન ગહાર ખરીદવામાં આવે છે. ઇલેક્ટ્રીક વાના ભાવો કમી હોય છે. જે સલાવડના કારખાનાવાળાઓ ચોડું થયા તેમના પોતાના ભાવો ઘણુ વધ્યા છે અને એક ટન ખાર આયરનના ૨૧૧૦ ફોનન માંગે છે. તેઓને આગળથી પુષ્કળ આર્ડર મળી ગયા છે. અને હવે નવું કામ માથે લેવા ના પાડે છે. કેટલીક પહેડીઓ હવે ખ્રીટીશ નાણામાં ભાવ આપે છે, અને એજ રીત એસ્ટ્રેલીયાવાળાએ લીધી છે. કાખલા તરીકે ઓસ્ટ્રી-અન આયરનના કારખાનાવાળાઓને ત્યાં ભાવ ૧૨ પાઉડ છે. જે ગ્રાન્ડપોર્ટનું અને બીજું ખરચ વધુ લાગતાં મધ્ય જરમની માટે ૧૪૦ હજાર મારક થવા જાય છે. ખ્રીટીશ હેમાઈટ માટે હેમબરગ ખાતે ૧૧૦ શીલિંગ ટનનો ભાવ છે. હુંડીઆમણની અલ્યારના ભાવે તે ૬૪૦૦૦૦ માર્ક થાય છે. ખ્રીટીશ આયરન માસ્તરો તુરત ડીલીવરી માટે વધારે ભાવ માંગે છે.

હીટી રેલ્વેઓના ઓરડરો.

ધી મેન્ગેસ્ટાલીટન ફેરજ વેગન એન્ડ ક્રાઇતાનસ કંપનીએ ઇંડીઅન રેલ્વે માટે ૧૫૦૦ ગાડાનો વધુ હપતો તૈયાર કર્યો છે.

કારખાનાના નફામાંથી કામદારોનો હિસ્સો.

મીસર્સ શેફનરો નામની કંપનીએ પોતાના કામદારોને કંપનીના નફામાંથી ભાગ આપવા માટે જે યોજના કઢાડી છે તે બીજી કંપનીઓ જેઓ એવા કેઇ પલાનો તપાસનાં હોય તેને ઉપયોગી થઇ શકશે. કામદારો અને માલિકોની બેઇન્ટ કમીટીએ ભેગા મળી ઘડી કઢાડેલી માંગણીઓ પરથી આ યોજના તૈયાર કરવામાં આવી છે, અને તેને કામદારો અને મલિકોનાં બંનેનાં ત્રેડ યુનીઅનઓએ ટેકા આપ્યો છે.

યોજનાને સિદ્ધાંત એ છે કે રત્નેતાના પગાર અને લવાજમે કામદારોને આખા બાદ થાપણને એક ચોક્કસ નક્કી કરેલો પગાર આપવો, અને તે પછી રકમ બાકી રહે તે ચોક્કસ નક્કી કરેલા પ્રમાણમાં સ્વછાએ 'વચે વહેંચી લેવો થાપણ પર જા ટકાનો પગાર નક્કી કરવામાં આવ્યો છે થાપણમાં જેટલાના રેડો કઢાડવામાં આવ્યા હોય તે રકમ અને બાકી વધેલું રીઝર્વ ગણવાનું છે. ધંધાની ખરેખરી રોલવ અને મીલકત કરતાં આ કમી થાય છે. જેટલે આ યોજના માટેનો ઇન્કમટેક્સ બાદ કર્યો પહેલાનો નફો ગણવાનાં હોય છે.

નફામાંથી જા ટકા થાપણ પેટે જુદા-જુદા કઢાડયા પછી કેટલીક અનામત જુદી શાખામાં આવે છે. દર વર્સે આ અનામત રકમમાંથી ૧૦ ટકાની રકમ અથવા ૨૦૦૦૦ પાઉન્ડની રકમ જુદી કાઢી. આ રકમ વહેંચણીની સરખામણી માટે જુદી રાખવામાં આવશે એ ઉપરાંત

મારસેલ્સની રંગીન લાદીઓ સફાઈકાર અને અન્ય.

હીરેકટરોને યોગ્ય લાગશે ત્યારે બહેર ખર્ચ માટે પણ કેટલીક જુદી રકમ કઢાવામાં આવશે. જળી કોષ વચ્ચે ખાસ સંબંધોમાં હાયરેકટરોને વાજગી લાગે તો ખાસ રીઝર્વ પણ જુદું રાખવામાં આવશે. આ યોજનામાં એક અગત્યનો મુદ્દો છે તે એક નાના અપવાદ શીવાય સઘળા રીઝર્વને અખરે ભેગા કરવામાં આવે છે અને પડી જેઓના બાકી વધતા નફામાંથી બાક મેળવવાનો અધિકાર હોય છે તેઓ વચ્ચે વહેંચી નાંખવામાં આવે છે આથી વારંવાર મજુરો જે ફરીઆદ કરે છે કે કંપનીઓ મોટી રકમો રીઝર્વમાં મુકીને કામદારોને રખડાવે છે એ આશ્ચર્ય રહેશે નહીં.

આવા રીઝર્વ બાદ થાપવું હાયરેકટરો અને કામદારો વચ્ચે ૫૦, ૧૦ અને ૫૦ ટકા હાજો મળશે. ૧૮ વરસની ઉંમર ઉપરના સઘળા કામદારો જેઓ કંપનીમાં એક વરસ કરતાં વધુ મુદતથી કામ કરવા હશે તેને એ નફામાંથી હીરેસો મેળવવાનો હક રહેશે. હાયરેકટરોને એટલા માટે વહેંચણી ઉપરાંત ખાસ વધારે ૧૦ ટકા આપવામાં આવનાર છે કે હીરેકટરોની મહેનત અને બાહોશી ઉપર એક કંપનીની ફતેહનો આધાર રહે છે. કામદારોને કંપનીના હિસાબોનો વપાસ રીપોર્ટ કરવા પોતાનો હિસાબી નેમવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. આ યોજના હાલ તો અખતરાર વરીકે છે, અને બેમાંથી કોઈ પણ પાર્ટી એક વરસની નોટીસ આપી આ યોજના રદ કરાવી શકે.

જર્મન પાવર વરકસને સરકારી મદદ.

ધી રહાઈન મેઇન ડેનચુબ કંપની, પાસે આગળ ડાનચુબ નદી પર વોટર પાવર વર્કસ બાંધે છે. આ કારખાનું ચાર વરસમાં પુરૂ થશે. ૫૬૦૦૦ ઘોડાનું બળ તેની પાસે રહેશે અને ૨૫૦૦૦૦ ટન કોલસો બચશે. વીજળીક બળ પુરૂ પાડવા માટે આ કંપનીએ કનકન હાઈ હીડવનરી વર્કસ સાથે કોલકાર કીધા છે. કેન કનકન પાસે ૮૫૦૦૦ ઘોડાઓના બળને પાવર છે. અને તુર નબરગની આજુબાજુના ઉદ્યોગોનું તે મથક છે. આ યોજનાને નાણાં મદદ આપવાને ૬૦ લાખ સોનાના મારકની લેન બજારમાં મુકી. જેને બવેરીઅન અને રીય સરકારે ગેરંટી આપી છે.

ઈટલીનું બનાવટી રેશમ

બનાવટી રેશમનો ઉદ્યોગ વીકાસ પામીને બાક છે. હજી તે પોતાના રેશમની સઘળી ફરીઆતો પુરી પાડે તેટલો આગળ વધ્યો નથી, ચાર કંપનીઓ દરતીમાં છે તે દરરોજ ૨૫૦૦૦ રતલ બનાવટી રેશમ બનાવે છે. અને બીજા કારખાનાઓ રોમ અને નેધરલેન્ડમાં કોલા થાય છે. આ ધામ માટે થોડા કારખાન બાંધસદ્કાયા અને સદ્કરીક એસીસ્ટેન્સ લેઈલીમાં બનાવવામાં આવે છે.

મધક માટેનું લીખત.

અમેરીકા અને સીસીલીએ એક લખત કચું છે જેની ફળે તેઓ બંને રીઝર્વને વહેંચી લીધી છે. પરીણામ એ આવશે કે ગંધકના ભાવ લેડાઈ આગમન થશે.

ધી બ્રાન્ડે રાઈલ માટે ૨૧ એક્રીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

ઇટલી જ્વાની સરતી સંગવડ.

લોઇડ ત્રીએસ્ટીની કંપનીએ કાઢેલી રીટર્ન ટીકીટો.

ધી લોઇડ ત્રીએસ્ટીની કંપનીએ બહાર ક્યું છે કે થોડાં વખતમાં તેના વરફથી તેની દર પંદર દીવસે વેનીસ અને છુનોઆ આવજાવ કરતી સ્ટીમરો મારફત ઇટાલીઅન ખાસાંઓ માટે ચાર માસ ચાલે એવી રીટર્ન ટીકીટો કાઢવાને કરાવ કર્યો છે અને તેના સંબંધમાં ચેરીટમા ઇટાલીઅન કંપની સાથે ગોઠવણ કરવામા આવી છે. આ ટીકીટો કોઈ પણ કંપનીની ઇચ્છા વરફ જતી સ્ટીમર માટે આખું વર્ષે આપવામા આવશે. રીટર્ન ટીકીટોના દર પહેલા વર્ગ માટે પાઈંક ૭૦ છે જે સાધારણ લાડા કરતા ઘણું આછું છે. રલેક સીઝનની બે વર્ષ માટે ચાલી શકે એવી ટીકીટો એજ દરે કાઢવામા આવશે.

ઇગ્લાડમાંની હીદી લોન.

ગ્રાં ૧૫ થી એપ્રીલને દીને ઇગ્લાડમા રહેલી હીદી લોનોના અકિલા નીચે મુજબ છે—

રૂપયા	
૩ ટકાની ૧૮૯૬-૯૭ ની	૧૮,૫૪,૬૦૦
૩૧ ટકાની ૧૮૪૨-૪૩	૫૭૨૨,૪૦૦
" " ૧૮૫૪-૫૫	૨,૯૭,૬૨,૬૦૦
" " ૧૮૬૫	૧,૧૯,૭૬,૬૦૦
" " ૧૮૭૯	૩૭,૨૯,૨૦૦
" " ૧૯૦૦-૧	૨૨,૧૧,૩૫૦
" " ૧૮૧૫-૧૬	૨૩,૪૦૦
" " ૧૮૧૬-૧૭	૨,૪૦,૨૨,૬૦૦
૫ ટકાની ૧૮૨૨-૪૭	૨૨,૨૫,૮૫૦
૫૧ " ૧૮૨૦	૧૦૦
" " ૧૮૨૩	૧૪,૪૦૦
" " ૧૮૨૫	૪૭,૬૦૦
" " ૧૮૨૮	૧,૦૧,૮૭૫
૫ " ૧૮૪૪-૪	૪,૦૪,૨૦૦
૬ " ૧૮૩૦	૨૨,૮૪,૮૦૦
" " ૧૮૨૬	૫૬,૯૩,૧૦૦
" " ૧૮૩૧	૬૭ ૧૧,૧૦૦
" " ૧૮૨૭	૩૫,૧૬,૬૦૦
" " ૧૮૩૨	૪૦,૧૪,૬૦૦
કુલે	૧૦,૪૨,૨૪ ૪૭૫

આગનો અને દરી-

આનો વીમો

ક્યાં ઉતરાવશો?

ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં ઉતરાવો

કેમ કે

દેશી કંપની એટલે દેશનું નાણું દેશમાં રહે.

એમ. કાનેજની કું.

મેનજિંગ એજન્ટ્સ.

યુનીવર્સલ બીલ્ડીંગ, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

તા. ૬.—(જે દેશના પૈસા દેશમાં રહેશે તે તેનો લાભ પણ તમને મળવા

મંભવ છે.)

(૪૩)

કયુબાની ખાંડનો પાક

ગુમાસ ખાતેના કયુબા ખાંડને લગતા છેલ્લા રીપોર્ટમાં જણાવ્યું છે કે ૩૬,૭૦,૦૦૦ પાક ઉત્પન્નવાની વડી છે

સમસ્ત હીંદ ઉદ્યોગીક પ્રદર્શન.

ડીસેમ્બરમાં કલકત્તામાં ભરવાની ચાલી રહેલી તૈયારીઓ

લંડનમાં જે બ્રીટીશ શાહી પ્રદર્શન મળવાનું છે. તેમાં બંગાળ તરફથી જે નમુનાઓ મોકલવામાં આવનાર છે, તે હાલ તુરત તો કલકત્તામાં ભરાનારા પ્રદર્શનનું કેન્દ્ર બનશે. એટલે કે આવતા ડીસેમ્બરમાં ૧ લી થી ૩૧ મી ડીસેમ્બર સુધી ચાલ ઇન્ડિયા ઇન્ડિસ્ટ્રીઅલ એક્સીબીશન ત્યાં ભરાશે. ઇલેક્ટ્રીકમાં ઘડિયાલો દર્શાવવા છે. પરંતુ તે ઉંચું કરવામાં આવશે. અને તે માટે ત્યાંના શહેરે સુધારો તરતના સરનશીન મી. ટી. એપરસને, બી.ડી. જી.એ. છે. મી. જે. ટી. ડોનોવન આઇ. સી. એસ. અને મી. જે. એમ. મી. સહકારી સોસાયટીના રેજીસ્ટરની કમીટી નેમાઇ છે તેમાં કલકત્તા તરફ કલે રૂ. ૫૦૦૦૦ ની મદદ આપવા કબજા કર્યું છે. એજ પ્રમાણે રાજ રીશીકેશ લેએ રૂ. ૨૫૦૦૦ આપવા વચન આપ્યું છે.

હીંદની ચલણી નોટો અને સોના રૂપાના સીકાઓ.

તા. ૨૫ મી એપ્રિલે હીંદમાં ફરતી ચલણી નોટો વગેરેના સત્તાવાર આંકડા નીચે મુજબ છે:-

	કુલે ચલણમાં ફરતી નોટો રૂપિયા	રૂપાના સીકા રૂપિયા	સોનાના સીકા અને લગદી રૂપિયા
કલકત્તા	૫૩,૬૨,૦૬,૮૮૬	૧૦,૭૦,૫૮,૦૭૨	૪,૮૬,૮૫,૫૪૬
બાંગ્લાદેશ	૬,૪૭,૨૩,૧૭૫	૨૪૩,૦,૦૦,૩૭૪	૧,૦૪,૦૩,૬૨૫
મુંબઈ	૧૫,૮૧,૬૬,૬૪૬	૮,૨૬,૬૭,૨૬૬	૧,૩૩,૩૬,૩૧૬
કોચી	૫૩,૨૩,૫૪,૫૮૧	૧૮,૦૨,૬૬,૦૦૧	૧૪,૦૧,૮૩,૮૬૮
મદ્રાસ	૭,૨૦,૨૮,૩૬૮	૩,૫૧,૬૪,૩૨૬	૧૪,૬૬,૧૩૫
રેશન	૧૧,૪૪,૮૩,૬૩૫	૧૦,૩૫,૪૦,૬૧૫	૨,૪૮,૬૧,૧૨૫
રેશન	૨૬,૬૮,૪૬,૬૨૩	૪,૭૪,૮૬,૭૪૬	૩૬,૪૩,૩૬૦

કુલે ૧,૭૪,૭૮,૪૬,૬૨૭ ૭૬,૬૦,૧૬,૪૩૬ ૨૪,૩૧,૮૫,૬૬૬
એ ઉપરાંત સીકા પાડવા માટે કલકત્તામાં ૩,૫૩,૨૨,૬૫૬ રૂપિયાની અને મુંબઈમાં ૬૮,૪૪,૩૫૫ ની રૂપાંત્રી લગદી હતી.

પ્રાંત ગે એક ટાઇમની ડિઝાઇન કર્યા બાદ મળશે.

દેશ સેવા—Our Mission

દરેક દેશની પ્રજા નાણું સાચવવાની ટેવ ગ્રહણ કરી
આગળ વધી છે.

હીંદુસ્થાનમાં પણ તે ટેવ દાખલ કરી આપણા દેશની
ઉન્નતિ યાચ તે વિચારથી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લીમી-
ટેડની હોમ સેવીંગ સેફની યોજના પ્રજાના સનમુખ રહી
કરવામાં આવી છે.

ભારત માતાની કાંઈક સેવા બજાવવાના ઉત્તમ હેતુથી
અને પ્રજાને પોતાનું હાલનું નાણું સાચવવાનું એટલું સાધન
મળી શકે એ ધારણાથી આ યોજના રચાઈ છે તેના લાભ
મેળવો.

આ તમારા લાભની વાત છે. બેંકને તો નાની રક-
મનાં ખાતાઓમાં વધુ તકલીફ ઉઠાવવી પડે છે.

સા. ન. પોંચખાનાવાલા.

મેનેજમ ઈરેક્ટર.

આગલાં અટવાદીયાં કરતાં ચલણમાં ફરતી નોટોમાં ૧,૦૩,૬૮,૪૯૪ રૂપયા જેટલો વધારો થયો હતો.

મુંબઈના બંદરોમાંનો સુતર કાપડ વગરનો જથ્થો.

મુંબઈનાં બંદરોમાં સુતર કાપડનો જથ્થો ગઈ તા. ૩૧ મી માર્ચને દીવસે આગલાં પાંચ વરસોના એજ દીવસનાં જથ્થા સાથે સરખાવતાં નીચે મુજબ હતો:—

	તા. ૩૧-૩-૨૩	તા. ૩૧-૩-૨૨	તા. ૩૧-૩-૨૧	તા. ૩૧-૩-૨૦	તા. ૩૧-૩-૧૯	તા. ૩૧-૩-૧૮
સુતરાઈ કાપડ, ગાંસડી	૧૩,૨૬૮	૨૦,૬૬૫	૩૫,૮૨૫	૨૧,૯૬૧	૫૨,૪૮૩	૪૩,૦૬૬
" કેસ	૧૩,૦૭૯	૩૦,૭૮૨	૫૦,૨૫૭	૭,૩૨૫	૭,૮૫૭	૪,૬૪૫
કાપડ ગાંસડી	૬૬૬	૧,૧૮૮	૧,૪૩૪	૭૭૬	૧,૪૫૦	૯૭૭
રેશમી અને શરમ						
કાપડ, કેસ	૧,૮૨૬	૩,૪૬૨	૩,૭૩૬	૬૬૩	૧,૫૦૫	૧,૦૪૪
સુતર પેકેજ	૯,૦૦૫	૧૪,૪૨૨	૧૦,૧૫૧	૩,૫૩૬	૧૮,૩૧૩	૫,૭૨૧
રેશમી અને શરમ						
સુતર પેકેજ	૭૧૮	૧,૦૧૭	૨,૩૯૯	૧,૬૨૮	૪,૧૫૨	૨,૨૦૨
ત્રાંબુ ટન	૧,૪૫૨	૧,૪૯૪	૧,૬૫૬	૩૭૪	૧૨૯	૬૧૪
પીલિંગ ટન	૧,૫૫૭	૧,૮૮૧	૧,૬૭૪	૭૬૮	૫૭૨	૨૦૪

હીંદનો પરદેશ સાથેના વેપાર.

આયાત કરતાં નીકાશમાં થયેલો મોટો વધારો.

વેપારનું પાત્ર હીંદની તરફેણમાં:

બંધાન ચરેલું પુષ્કળ રૂ.

૧૯૨૩ ના માર્ચ મોરેના બ્રીટીશ હીંદના વેપારના એ આંકડાઓ બહાર પાડ્યા તે તે આગલા મહીના સાથે સરખાવતાં નીકાશ અને ફરી નીકાશના આંકડાઓમાં વધારો બતાવે

મોટેલક શીલાગની સારી ડીઝાઇન મળશે કે?

છે અને આયાતની કીંમતમાં ઘટાડો જતાવે છે. હિંદી બનાવટો અને માલની નીકાશ આગલા મહીનાના આકાશ કરતાં પણ વધી ગઈ હતી, એટલે કે ૧૯૨૩ ના માસમાં એ આંકડો રૂ. ૩૧૨૦ લાખનો હતો, આવો ઉચો આંકડો આગળ કદી નહોતો આવ્યો. ફરી નીકાશ ૪૪ લાખ રૂપીયાની થઈ છે. ખાનગી માલની નીકાશ રૂ. ૧૮૫૪ લાખની થઈ હતી. એને તેમાં રૂ. ૮૮૨ લાખનો ઘટાડો દેખાતો હતો. ૧૯૨૩ નો માસ માં આયાત આગલા વરસના એજ મહીનાનો સાથ સરખાવતાં ૩૪ કરોડ રૂપીયાની કીંમતની ઘટી ગઈ હતી, એટલે કે ૧૩ ટકા જેટલી જ્યારે નીકાશ અને ફરી નીકાશ ૬૯ કરોડ એટલે ૨૮ ટકાની વધી હતી.

ખાનગી ખાનગી હિસામે રૂ. ૭૧૯ લાખનો આયાત કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે આગલા મહીનામાં એ આંકડો રૂ. ૧૦૬૮ નો હતો અને ૧૯૨૨ ના માસ મહીનામાં રૂ. ૫૭૮ લાખનો હતો. ૧૯૨૨-૨૩ માં સોના રૂપાની આગલા વરસો સાથ સરખાવતાં જેટલી આયાત નીકાશ થઈ હતી તે નીચેના આંકડા પરથી જણાયે:-

	વરસ ૧૯૨૨-૨૩	વરસ ૧૯૨૧-૨૨	વધારો (-) ૧૯૨૨-૨૩ના વરસમાં કેટલો	કે ઘટાડો
	રૂપીઆ (લાખ)	રૂપીઆ (લાખ)	(લાખ રૂપયા)	ટકા
સોનું આયાત	૪૧૨૨	૧૩૮૨	+૨૭૪૦	+૧૯૮
નીકાશ	૧૩	૧૬૬૧	-૧૬૪૮	-૬૯
રૂપ આયાત	૨૦૫૬	૧૭૩૩	+૩૨૩	+૧૬
નીકાશ	૨૫૪	૨૩૮	+૧૬	૪૭

વેપારનો માલ, ખાનગી, કાઉન્સિલ બીરો, વગેરેના આંકડાઓ ધ્યાન લેતા હિંદના વેપારનું પાસુ ૧૯૨૩ના માસમાં ૭૦૬ લાખ જેટલું લાભમાં હતું. ફેબ્રુઆરીમાં હિંદની વીરૂદ્ધ ૨૧ લાખનું હતું અને એક વરસ અગાઉ એજ મહીનામાં ૪૮ લાખ રૂપીયાનું હિંદની તરફ હતું. ૧૯૨૩ના માસ પુરો થતાં વરસમાં હિંદની તરફેણમાં વેપારનું રૂ. ૨૮૩૨ લાખનું હતું, જ્યારે આગલા વરસમાં રૂ. ૩૧૮૦ લાખ વીરૂદ્ધ પાસુ હતું.

આયાતમાં ફેરફાર.

૧૯૨૨ ના માસ સાથ સરખાવતાં ખોરાકી પીણા તંબાકુ અને કાચી વસ્તુઓની આયાત અંતુક્રમે રૂ. ૨૫ અને ૫૦ લાખ ઘટી હતી અને તથ્યાર બનાવટો રૂ. ૨૨૩ લાખની ઘટી હતી. ચોરાકી પીણા ઘઉંની આયાત ઘણી ઘટી હતી. ખોરાકી પીણા અને તંબાકુમાં જે ઘટાડો જણાય છે તે રૂ. ૭૪ લાખ રૂપીયાનો ઘટાડો છે. ખાંડમાં ૬૩ લાખનો સુધારો હતો ને આયાત ૩૮૪૦૦ ટન પરથી વધીને ૫૪૨૦૦ ટને થઈ હતી. કાચી વસ્તુઓમાં કોલસાની આયાત ૫૫ લાખ ઘટી હતી. તથ્યાર માલમાં સુતરાઉ કાપડની આયાત વધી હતી. ૬૬૦ લાખ પરથી ૧૨૦ લાખ વાર થયા હતા, અને કીંમત ૧૭૦ લાખ રૂપીયા પરથી વધીને રૂ. ૪૪૧ લાખની થઈ હતી. મશીનરી અને પટાઓની આયાતમાં ઘટાડો થયો હતો. રેલ્વે પટાન્ટ અને રોલીંગ સ્ટોક ૬૭૮ લાખ રૂપયા અને (-૫૪ લાખ રૂપયા) એનીવાઈન અને એલીઝરીન રંગો (-૩૫૫ ૨૨ લાખ)

નીકાશમાં ફેરફાર

હીંદી નીકાશમાં ખોરાકી, પીણા અને વંબાકુની નીકાશ ૧૯૨૨ ના માત્ર માસ સાથે સરખાવતાં ૮૨ લાખ રૂપયા જેટલી વધી હતી અને આ વધારો મુખ્ય રીતે ૭૨ લાખ રૂપયાનું અનાજ પરદેશ ચડ્યું હતું તેને આધારે છે. કાચી વસ્તુઓની નીકાશ ૩૦૫ લાખ વધી હતી તેમાં ૪૦૬ લાખ રૂપયાનું રૂ પરદેશ ચડ્યું હતું જ્યારે બીજાં અને અંબ હીમાં ૩૨ લાખ રૂપયાનો ઘટાડો થયો હતો. ૧૯૨૩ ના માત્રમાં જે ૮૩૦૦૦ ટન રૂબાહારમાં ચડ્યું હતું. તેમાંથી ૩૮૪૦૦ ટન અથવા ૪૬ લાખ ગયું હતું અને ૧૪૫૦૦ ટન અથવા ૧૭ ટકા ચીન ગયું હતું. જ્યારે આગલે વરસે એ આંકડાઓ અનુક્રમે ૩૮ અને ૨૫ ટકા હતા. યુનાઇટેડ કીંગડમ અને બેલ્જિયમની માગણી મુજબ વધી હતી દરેક ૫૦૦૦ ટન હીધા હતા, જરમની અને ઇટાલીએ દરેક ૬૦૦ ટન હીધા હતા તૈયાર બનવટોની નીકાશ પણ ૧૧૪ લાખ વધી હતી. અને તેનું કારણ ગુણપાટના કે.યનાઓ અને ગુણપાટની કીમતમાં થયેલો વધારો હતો.

—૦૦—

જાપાનનો દીવાસળીનો ઉદયોગ.

મુંબઈ, રંગુન અને કલકત્તામાં જોપાનીસ અને સ્વીડીશ મેચીસનો સ્ટોક કેટલો છે ?

મુંબઈમાં સ્વીડનના માલ સાથે જોપાનીસ મેચીસની સખત દરીકાઈ.

ઈંગ્લંડ, બેલ્જિયમ અને સ્વીટ્ઝર લેંડ વચે નવા વેપારી તહનામાંથી થવાની ગોઠવણ આવે છે. એજ પ્રમાણે એકાદસલાવકીઆ પણ ઇંગ્લંડ બેટે સંદેશો ચલાવે છે, અને એકાદસલાવકીની શીલકતો ઈંગ્લંડમાં હોય તે પાછી તેને સોંપવાની માગણી કરવામાં આવે છે. અત્યારે જે વેપારી તહનામાંથી દરની ધરાવે છે તે પણ નવેસરથી કરવામાં આવશે, જેમ કે ઇટાલી, એસ્ટ્રીયા અને રૅપન સાથના એસ્ટ્રીઓનો બને ખાનુથી હાલની કરતમસ જમ કમી કરવા ઠેરોડ કરવામાં આવશે અને એવું પણ સંભળાય છે કે હંગેરી સાથની મસલત જે થોડા વખતપર બંધ કરવામાં આવી હતી તે પાછી ચાલુ કરવામાં આવશે.

જાપાનના તા. ૨૬ મી માત્ર ૧૯૨૩ ના એક તારના સંદેશમાં જણાવવામાં આવે છે કે જાપાનીસ મેચીસની નીકાશ દક્ષીણ ચીનમાં હંમણા ઘણી થવા લાગી છે, પણ જાવાથી કાંઈ પણ બોર્ડરે હાલ પણ મળ્યા નથી, કારણ કે ત્યાં ઘણા સ્ટોક પડેલા છે. મુંબઈમાં જોપાનીસ માચીસનો સ્ટોક ૨૦૦૦૦ પેટીઓના પડેલો છે. જેમાં ૧૩૦૦૦ પેટીઓ સ્વીડીસ મેચીસ અને ૭૦૦૦ જોપાનીસ મેચીસની પેટીઓ છે. કલકત્તામાં ૨૦૦૦૦ પેટીઓ પડેલી છે, અને રંગુનમાં ૧૫૦૦૦ પેટીઓ છે, જેમાં ૧૦ ટકા સ્વીડીસ અને બાકીની જાપાનીસ છે, કલકત્તા અને રંગુનમાં સ્વીડીસ મેચીસની ઘણી અસર નથી, પણ મુંબઈમાં જાપાનીસ દીવાસળીને સ્વીડનના માલ બેટે સખત દરીકાઈ કરવી પડે છે. અત્યારે તો હાલ તરફથી ઘણી થોડી પરપુષ છે. પણ જુન એક્ટોબરમાં વધુ સારું કામચાલ થાય એવી વકી રહે છે.

—૦૦—

વેપારી પુછપરછ.

ચીકાગો ખાતેનાં વૉન શાક પ્રધર્મ કેમીકન વર્કસ વરક્થી નાદદોસે યુલોઝ સોલ્વન્ટસ તથા સોલ્યુશન્સ બનાવાય છે. ચોખો આલ્કોહોલ બનાવવાની ક્રીયાને અ જે જે કુઝલ ઓઈલ અને છે તે કુઝલ ઓઈલની નીકાચ કરનારાઓ સાથે તેઓ કામ પાડવા માગે છે માટે આલ્કોહોલ બનાવનારાઓનું એ પ્રત્યે લક્ષ્ય ખેંચવામાં આવે છે. જેમની પાસે અત્યારે કુઝલ ઓઈલ હોય તેમણે પણ જલ્પાવયું એવી એ કારખાન વાળાઓએ વીનંતી કરી છે. પનન્યવદાર એ કારખાનાં વાળા સાથે સીધા કરવો વધુ ખર્ચર અમેરીકન કૉન્સલ પાસેથી મળશે.

હેનરીએ પારકલ (ફ્રેંકબેક નામની પેટીને પ્રતીનીધી) હોંદી પેટીઓ પાસેથી એજ. સ્પી લેવા માગે છે તેમ શરતો આ ચેમ્બરમાંથી મળી શકશે. વેપારની જીજ્ઞાસા તેજનો, જુટ, કપોક, રબર, આદાનો આચાર વગેરે છે

વેપારી બજારનો લોભીઓ.

દરેક વેપારને લગતી હકીકતથી વાકફે થવને પેહોના દરેક રીતરીવાજ જાણવાને, દેશ પરદેશના વેપારની સાથે હિંદના વેપારનો મુકાબલો સમજવાને વેપારી બજારનો લોભીઓ સર્વોત્તમ પુસ્તક છે તેનો ઉપયોગ ક્યેંથી થેર બેકા મુંબઈની અને બીજા દેશાવરેની સાથે વેપાર કરી શકાય છે તેમા કેટલી બધી બાબતો છે તે જાણવાને ખુવાસા પત્ર મંગાવો.

પ્રાણુજવન વીકલદાસ મુવ.

અમરવાડી, નવી ચાલ, રૂમ નં. ૧૫૭

મુંબઈ નં. ૪

મેક્સ્યોર આર્મ સ્ટ્રીંગ એન્ડ હીસો (૧૧૨-૧૧૩, ગ્રેટ પોર્ટલેન્ડ સ્ટ્રીટ, લંડન, ડબલ્યુ ૧) જણાવે છે કે સ્કેન્ડીનેવીયામાં અમારી શાખા છે અને યુરોપમાં ઘણે સ્થળે એજન્સીઓ છે. મુખ્ય વેપાર માટરવારી ઓટોમોબાઇલ, મોટર સર્કલ, બાઇસીકલ, ખેતીનાં એજરો, એન્જનો વગેરેનો છે. લોખંડનો માલ નીકાચ કરીશ્વે છીયે. અને હિનનાં તથા બીજા કાપડનો પણ વેપાર છે. જેમને યુરોપ સાથે વેપારી સંબંધ નાંધવો હોય તેમનો વરક્થી ખરીદી તથા વેચાણ કરીશું. વધુ વીગત માટે લખા સંકેટરી, ઈંગ્લીયન મચેન્ટસ ચેમ્બર, બેંક રસ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

મુંબઈ સરકારના ખર્ચમાં કાપકુપ વીશે કમીટીની

સલામણી.

સીવીલ વેટરીનરી (હોર્સ) વૈદ્ય

હકાલકામાં:-

અમલદારોના પગારની જિડમાં ફેરફાર કરવાથી
કારકુનો ઘટાડવાથી

૬૬૦૦

૨૭૩૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ઓટ ફાટ' મુંબઈ,

જંગલ-ખાતું.

૧૬ કન્ઝર્વેટરની જગા કાઢી નાંખવી	૩૧૩૫૦
તેના પર્સનલ આસીસ્ટન્ટની જગા કાઢી નાંખવી	૪૮૦૦
એમનું ઓફીસ ખાતું કાઢી નાંખવું	૧૧૭૬૧
સીધાં કન્ઝર્વેટરને બદલે ડાયુટી કન્ઝર્વેટર રાખવો	૭૮૦૦
ઘારખાના, શીકારપુર વથા સકર વીભાગોની હદમાં ફેરફાર કરી એક ડીવીઝનલ ફોરેસ્ટ ઓફીસરની જગા કમી કરવી	૧૧૮૫૦
સવારા વથા ધારવાડ-ખીઝપુર ખાતે ઇમ્પ્રીરીયલ ઓફીસર છે તેને બદલે પ્રાંતીક અમલદાર રાખવા	૧૪૧૦૦
શ્વાત એકરદા એસીસ્ટ કન્ઝર્વેટરને ડાયુટી અભાવેનું બંધ પાડવું ..	૮૪૦૦

૯૦૦૬૧

(અર્પણ)

નીમક પર જગાત અને ખર્ચ.

વરસ.	મણ દીઠ જગાવ.	ખર્ચ ફેટલા લાખ મણ,
૧૮૬૧-૬૨		૩૩.૩
૧૯૦૨-૦૩		૩૩.૬
૧૯૦૩	૨-૦-૦	૩૮.૨
૧૯૩-૪	"	૩૮.૨
૧૯૦૪-૫	"	૩૯.૬
૧૯૦૫	૧-૮-૦	૪૧.૩
૧૯૦૬-૭	"	૪૩.૮
૧૯૦૭	૧-૦-૦	૪૧.૦
૧૯૧૨-૧૩	"	૪૮.૦
૧૯૧૩-૧૪	"	૪૭.૪
૧૯૧૪-૧૫	"	"
૧૯૧૬	૧-૪-૦	૫૧.૦
૧૯૧૬-૧૭	"	૪૪.૮
૧૯૧૭-૧૮		૫૨.૦
૧૯૧૮-૧૯		૪૬.૫
૧૯૧૯-૨૦	"	૫૨.૮
૧૯૨૦-૨૧	"	"